VENERABILIS

BEDÆ

PRESBYTERI ANGLO-SAXONIS,

DOCTORIS ECCLESIÆ

VERE ILLUMINATI

OPERUM

TOMUS SEPTIMUS:

SIVE

HOMILIÆ

IN DOMINICAS ANNI,

ET FESTA

SANCTORUM.

ACCEDUNT VARII AD POPULUM

SERMONES:

SCINTILLÆ, SIVE LOCI COMMUNES:

LIBELLUS DE MULIERE FORTI,

ET OFFICIIS;

Denique Fragmenta quædam in libros Sapientales, & aliquot Psalterii versus.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,

Apud IOANNEM WILHELMUM FRIESSEM juniorem.

ANNO M. DC. LXXXVIII.

ELENCHVS SEPTIMI TOMI.

VENERABILIS BEDÆ PRESBYTERI HOMILIÆ ÆSTIVALES DE TEMPORE.

IN VIGILIIS PASCHÆ.

Matt. 28. Marc. 16. Luc. 24. Ioan. 20. *IN illo tempore, Vespere autem sabbati, quæ lucescit in prima sabbati, venit Maria Magdalena, & altera Maria videre sepulchrum. Et ecce terræ motus factus est magnus: Angelus enim Domini descendit de cœlo, & accedens revolvit lapidem, & sedebat super eum. Et reliqua.*

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

VIGILIAS nobis hujus sacratissimæ noctis, sicut ex lectione Evangelica audivimus, fratres charissimi, resurrectio Domini, ac Salvatoris nostri dedicavit. Juste etenim hanc pro ejus amore vigiliis celebramus & hymnis, qui pro nostro amore in ea dormire in mortem, ac de morte voluit excitari: nam sicut Apostolus ait, *mortuus est propter delicta nostra, & resurrexit propter justificationem nostrã.* (Rom. 4.) Quod ipso quoque statum temporis quo vel mortuus est in cruce, vel à mortuis resurrexit, ostendit. Circa horam quippe nonam, cùm inclinata jam esset ad vesperam dies, & tepefactus à meridiano fervore radius solis, mysterium victoriosissimæ passionis consummavit, evidenter se insinuans propter auferenda scelera, quibus à divina luce & dilectione in hujus mortem peregrinationis incidimus, crucis subisse patibulum. Surrexit mane prima sabbati, quæ nunc dies Dominica vocatur, manifestè docens se nos à morte animæ resuscitaturum, & in lucem perpetuæ fœlicitatis esse perducturum. Sed & aliud nobis memorabile mysterium tempore suæ passionis, sepulturæ & resurrectionis intimare curavit. Sexta quippe feria crucifixus est, sabbato quievit in sepulchro, Dominica resurrexit a mortuis, significans electis suis per sex hujus seculi ætates, inter pericula persecutionum bonis operibus insudandũ, in alia autem vita quasi in sabbato perpetuo requiem animarum sperandam: porrò in die judicii quasi in die dominica, corporum quoque immortalium receptionem esse celebrandam; in quibus deinceps animæ supemo gaudio sine fine fruantur. Quod autem in lectione Evangelica dictum est, quia sanctæ mulieres vespere sabbati, quæ lucescit in prima sabbati, venerunt videre sepulchrum, ita intelligendum est: quia vespere quidem venire cœperunt, sed lucescente mane in primam sabbati ad sepulchrum pervenerunt, i. e. vespere aromata paraverunt, quibus corpus Domini ungere desiderabant, sed parata vespere aromata mane ad sepulchrum detulerunt,. quod Matthæus quidem brevitatis causâ obscurius posuit, sed alii Evangelistæ quo ordine sit factum evidentiùs ostendunt. Sepulto namque sexta feria Domino, reversæ a monumento mulieres paraverunt aromata & unguenta quamdiu operari licebat, & sabbato quidem siluerunt secundùm mandatũ, sicut Lucas apertè designat. (Luc. 24.) Cum autem transisset sabbatum, vesperaque adveniente tempus operandi redisset, mox promptè ad devotionem emerunt, quæ minus paraverant aromata, sicut Marcus commemorat, (Marc. 16.) *ut venientes ungerent eum, & valde mane una sabbatorum veniunt ad monumentum.* Quærendum autem, cur noctem Dominicæ resurrectionis Evangelista describens ait:

Vespere autem sabbati, quæ lucescit in prima sabbati.] Cùm consuetus ordo temporum habeat, vesperam magis tenebrescere in noctem, quam in diem lucescere. Sed mysticè loquens Evangelista quantum dignitatis hæc sacratissima nox de gloria devictæ mortis accepit, insinuare studuit, dum ejus exordium, quo devotæ Christo fœminæ in obsequium illius vigilare cœperunt, in sequentem jam diem lucescere perhibuit. Nam Dominus auctor & ordinator temporum, qui in ultima noctis hujus parte surrexit, totam eam nimirum ejusdem resurrectionis luce festivam reddidit & coruscam. Siquidem ab exordio mundanæ creationis usque huc, ita temporum cursus distinguebetur, ut dies noctem præcederet, juxta ordinem videlic. primæ conditionis. Hac autem nocte per mysterium resurrectionis Dñi temporum ordo mutatus est. Nam quia nocte resurrexit à mortuis, die verò sequenti ejusdem resurrectionis effectum discipulis ostendit, ac participato cum eis convivio, veritatem virtutis ejus mirantibus simul & gaudentibus astruxit: rectissimè nox illa sequentis diei conjũcta est luci, ac sic temporum ordo statutus est, ut dies noctẽ sequatur. Et quidem aptissimè quondam diem sequebatur nox, quia homo a luce paradisi peccando lapsus, in hujus seculi tenebras ærumnasque decidit: aptissimè nunc dies sequitur noctem, quando per fidem resurrectionis à peccati tenebris & umbra mortis ad lucem vitæ Christo largiente reducimur. Quapropter necesse est, fratres charissimi, ut quia noctem hanc præcipuam gratiæ Dominicæ resurrectionis illustratam cognovimus, ipsi quoque solicitè curemus, ne qua ejus particula nostro in corde tenebrescat, sed tota lucescat in diem, & nunc videlicet nobis vigilias ejus dignè devotione laudis agentibus, & completis quoque vigiliis sobria ac pura conscientia, diei Dominici paschalia festa expectantibus.

Venit, inquit, Maria Magdalena, & altera Maria videre sepulchrum.] Duæ unius nominis ejusdemq; amoris ac devotionis fœminæ, quæ Dominicum venerunt invisere sepulchrum, duas fidelium plebes, Judaicã scil. & gentilem designant, quæ una atque indissimili studio passionem, resurrectionemq; sui redemptoris, quacunque ejus Ecclesia per orbem diffusa est, celebrare desiderant. Quod autem terræ motus resurgente Domino de sepulchro, sicut etiam moriente in cruce factus est magnus, significat terrena prius corda & cœlesti spe dejecta, per fidem passionis ac resurrectionis ejus concutienda ad pœnitentiam, ac salubeerrimo pavore permota, ad vitam sublimanda perpetuã. Quod Angelus advenit, obsequium servitutis suæ quod Domino debuit, exolvit. Quia enim Christus Deus & homo est, inter acta humanitatis ejus semper Angelorum ministeria Deo debita non desunt, sicut inquisita sancti Evangelii copiosissimè probat historia. Revolvit autem lapidem, non ut egressuro Domino januam pandat, sed ut egressus ejus jam facti præstet hominibus indicium. Qui enim mortalis adhuc clauso virginis utero potuit nascendo mundum ingredi, ipse absque ulla dubitatione jam factus immortalis, clauso licèt sepulchro potuit resurgendo exire de mundo. Nec prætereundum quare testis Dominicæ resurrectionis Angelus sedens apparuerit, cùm is qui nativitatis ejus mundo gaudium evangelizabat, juxta pastores stetisse legatur. (Luc. 2.) Stare quippe pugnantis est, sedere autem regnantis. Et rectè stans apparuit Angelus, qui adventum Domini in mundo prædicabat, ut etiam stando signaret, quia is quem prædicabat, ad debellandum mundi principem veniret. Rectè præco resurrectionis ejus sedisse memoratur, ut etiam sedendo figuraret eum su[perat]o mortis auctore, sedem regni jam conscendisse perpetui. De qua ipse paulò pôst discipulis apparens ait: *Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra.* (Matt. 28) Et Evangelista Marcus: (Marc. 16.) *Et Dominus quidem Iesus,* inquit, *postquam locutus est eis, assumptus est in cœlum, & sedet à dextris Dei.* Sedebat autem super lapidem revolutum, quo ostium monumenti claudebatur, ut claustra inferorum sua illum virtute dejecisse

ac superaile doceret, quærens omnes quos ibi suos invenisset ad paradisi lucem requiemque sublevaret. juxta illud propheticum: *Tu quoque in sanguine testamenti eduxisti vinctos de lacu, in quo non est aqua.* Zach. 9.

Erat aspectus ejus sicut fulgur, & vestimenta ejus sicut nix.] Ut ipso quoque habitu & vultu significaret, quia is cujus gloriam resurrectionis nunciabat, & terribilis ad damnandum reprobos, & benignus esset ac blandus ad consolandum electos. In fulgure etenim terror timoris, in nive autem blandimentum candoris exprimitur. In cujus indiciū divinæ discretionis ipse quoq; Angelus apparet, & custodes sepulchri impios timore penetret, ac mortuorū instar terræ prosternit, & visitatrices ejusdem sepulchri piissimas benigna consolatione refovet, ac ne paveant cōfortat. Insuper etiam familiari affatu prior ipse, quia sciret eus Jesū quærere, dicit, & quia jam surrexit addit, mox etiam ipsas honorifico ac lætissimo subditas ministerio gaudiū resurrectionis ejus evangelizare præcipit. Et quàm fœlices fœminæ, quæ angelico doctæ oraculo triumphum resurrectionis mundo annunciare meruerunt, atq; mortis, quam Eva serpentino seducta affatu contraxit, imperium prædicare diruptum. Quanto fœliciores animæ virorum pariter & fœminarum, quotquot in die judicii percussis pavore ac digna ultione reprobis, ipsæ cœlesti grana adjutæ triūphare de morte, & gaudium beatæ resurrectionis intrare meruerint. Currentibus autem eis evangelizare discipulis occurrit Jesus, easque salutat, ostendens se omnibus iter virtutum inchoantibus, ut ad salutem perpetuam pervenire queant, adjuvando occurrere.

Illæ autem accesserunt & tenuerunt pedes ejus.] Videamus fratres in Domino resurgente à mortuis veritatem nostræ carnis, videamus gloriam novæ incorruptionis. Superiùs quippe lectum est, quia clauso surrexit monumento: nunc autem legitur, quia mulieres tenuerunt pedes ejus, & adoraverunt eum. Surrexit enim clauso ostio monumenti, & exiit, ut immortale jam factum doceret esse corpus, quod in monumento clausum fuerat mortuum. Tenendas mulieribus præbuit plantas, ut veram se habere carnem, quæ à mortalibus tangi posset, intimaret.

Ite, inquit, nunciate fratribus meis, ut eant in Galilæam, ibi me videbunt.] O mira pietas salvatoris, mira benignitas! Quos ante passionem discipulos, & aliquando etiam servos vocare consueverat, hos post resurrectionem fratres appellat, & ut ejusdem se humanitatis, quam & ante habuerat, habitum resurgendo resumpsisse monstraret, & illos quoque ad promerendam sperandamq; in sua carne coronam immortalitatis qua ipse jam præminebat, erigeret. Sane quod se in Galilæa videndum à discipulis prædixit, & sicut sequentia sancti Evangelii declarant, exhibuit etiam in hoc mysticè, & veritatem suæ resurrectionis & nostræ profectum vitæ spiritalis insinuat. Galilæa quippe transmigratio facta interpretatur. Et bene in Galilæa videtur à discipulis, qui jam de morte ad vitam, de corruptione ad incorruptionem, de pœna transmigraverat ad gloriam, ut victoriam resurrectionis non solum ostensione corporis & exhortatione sermonis, sed nomine quoque loci in quo appareret & loqueretur commendaret. Sed & ipsi gaudio resurrectionis ejus ita solùm tunc frui valemus, si nunc de corruptela vitiorum ad virtutum opera transmigrare satagimus. Unde curandum summopere est fratres mei, ut quia resurrectionis Domini & salvatoris nostri tempus agnovimus, quia ejus solennia celebramus, continuis bonorum operum profectibus ad contemplandam ejus celsitudinem transmigremus: quia nostræ resurrectionis tempus ignoramus, quod tamen futurum nullo modo ambigimus, & omni quidem, & in hac præcipua nocte solicitas pro ejus expectatione vigilias agamus. Obsecremus misericordiam illius, qui susceptam pro nobis humiliter mortem mox sublimiter superavit, ut nostræ nos tempore resurrectionis de morte ad vitam transmigrare cōcedat. *Expurgemus enim qui pascha nostrum immolatus est Christus, ut & inchoata paschalia gaudia solennia nos dignè peragere, & per hæc contingere ad gaudia præstet æterna.* 1. Cor. 5. Licet hæc verò notandū, quod hujus sacratissimæ noctis ac redemptionis nostræ, quam colimus solennitas, jam olim est in antiquo Dei populo mysticè designata. *Cum enim idem populus diu fuisset Ægyptia servitute gravatus, nec eum dimittere vellent Ægyptii ad laborem suis conditoris exire servitium, tandem præcepit ei Dominus in celebratione Paschæ immolare agnum, ejusq; carnes hac nocte assare & edere, & ex ejus sanguine, qui esset effusus in limine, postem domorum suarum utrunq; ac superliminare perungere, atq; intus paratum ac vigilantem horam suæ redemptionis expectare: quod dum faceret, ecce noctis hujus media Dominus adveniens percussis Ægyptiorum primogenitis, liberavit populum suū à pondere longæ servitutis, atq; ad terram promissa olim patria perduxit, jubens eum hanc noctem in memoriam suæ salvationis omnibus annis immolatione magni paschalis agere solennem.* Exod. 12. Quæ profectò redemptio populi illius spiritalis nostræ redemptionis, quæ resurgente à mortuis Domino hac nocte cōpleta est, typum gessit, sicut etiam carnales ejusdem populi oppressores Ægyptii diriora nequitiæ spiritalis arma designant, quibus subjectum sibi genus humanum impia damnatione premebat. Sed veniens agnus immaculatus dignatus est immolari pro nobis, dedit sanguinem suum nostræ salutis pretiū, qui morte ad tempus suscepta, mortis imperium perpetuò damnavit, mirandoq; ac desiderabili spectaculo agnus innocenter occisus, leonis qui occiderat vires potenter attrivit. *Agnus qui tollit peccata mundi*, leonem qui intulit peccata mundo confregit: agnus qui nos suæ carnis & sanguinis libamine ne pereamus reficit, leonem qui nos rugiens circuit, & quem de nobis perdat, inquirit, interfecit agnus, qui suæ mortis signū frontibus nostris ad decutienda tela mortiferi hostis imposuit. Nam & ideo sanguis agni legalis in limine superliminari, & utroque poste domorum, in quibus edebatur jussus est poni, ut etiam quadripartita sanguinis distinctio quadrifidum Dominicæ passionis vexillum, quo nos signati liberamur, exprimeret, dejecit adversarium nostræ libertatis & pacis, qui insidiatur nobis in occulto, sicut leo in cubili suo. Sicuti ergo nocte hac immolato agno in Ægypto, signatis ejus sanguine domibus fideliū, comestis ejus carnibus venit Dominus repentè, & eos qui mysterii cœlestis exortes manebant puniens, è contra populum quem sacramentis salutaribus imbutum vidit, redemit: ita nimirum Dominus ac redemptor noster cùm suum pro nobis corpus & sanguinem hostiam patri obtulisset, subvertit potentiam diaboli, & satellitum ejus spirituum videlicet immundorum audaciam comminuit, *Disrupit claustra inferni*, electos qui ibidem quamvis in tranquillitatis sinu tenebantur eruit, & hac ipsa nocte resurgens à mortuis ad cœlestis regni gaudia reduxit, impleta prophetia quæ dixit: *Ascendēs in altum captivam duxit captivitatem.* Psal. 67. nec justos solum quos apud inferos invenit abstulit, verùm etiam eis, quos in carne adhuc positos suos esse cognovit, necnon & nobis, quos in se credituros in fine temporum prævidit, remedium salutis morte sua ac resurrectione procuravit. Nobis etiam antequam crearemur spiritalem vitæ alimoniam qua recrearemur sacravit, signum victoriæ quo ab hostium insidiis muniremur paravit, vitæ perennis iter quod sequamur aperuit. Unde & ipsi merito nocte hac redemptionis nostræ memores vigiliis Deo dignis instamus & precibus, lectionibus divinis, quæ datæ nobis gratiæ munera narrant, audiendis operam damus, novam adoptionis plebem spiritalis Ægypti Domino subtractam, unā vero Domino fonte regenerationis sacramus, missarum solennia celebramus, corpus sacrosanctū & pretiosum agni nostri sanguinem, quo à peccatis redempti sumus denuo Deo in profectum nostræ salutis immolamus. Et quia de resurrectionis Dominicæ simul & ereptionis nostræ mysterius annua solennitate lætamur, studeamus charissimi, hæc eadem mysteria interno mentis amore complecti, hæc vivendo semper tenere, hæc quasi munda animalia nunc oris locutione ruminanda, nunc cordis penetralibus retractanda servemus, & ante omnia talibus vitam ducere curemus actibus, quibus nostræ quoque resurrectionis eventum lætantes mereamur aspicere, ut cùm tuba novissima totum genus humanum excitans ad tribunal justi judicis advocaverit, nos à sorte reproborum secernat, signum ejusdem

judicis

judicis nostri, quo sacramus, a pœna negligentium secernant vigiliæ, quibus adventum ejus expectamus, eisque digna ultione mulctatis ipse nos ad mansionem supernæ pacis, quam ante secula promisit, inducat, qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus per omnia secula seculorum. Amen.

IN DIE SANCTO PASCHÆ.

Marci 16. Matth. 28. Luc. 24 Joan. 20.

IN illo tempore: Maria Magdalena, & Maria Jacobi & Salome emerunt aromata, ut venientes ungerent Jesum. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

IN Evangelio Lucæ scriptum est, quod revertentes à monumento paraverunt aromata & unguenta. & sabbato quidem siluerunt secundùm mandatum. Mandatum
Deut. 5. ergo legis erat, *ut sabbati silentium à vespera usque ad vesperam servaretur*: ideoque religiosæ mulieres sepulto Domino quamdiu licebat operari, i. e. usque ad solis occasum, in
Luc. 24. unguentis præparandis erant occupatæ, ut Lucas scribit. Et quia tunc præ angustia temporis opus explere nequibant, festinaverunt mox transacto sabbato, i. e. occidente sole, ubi operandi licentia remeaverat, *emere aromata*, sicut Marcus refert, *ut venientes mane ungerent corpus ejus*. Neque enim vespere sabbati præoccupatæ jam noctis articulo, monumentum adire valuerunt.

Et valde mane una sabbatorum veniunt ad monumentum, orto jam sole.] Prima sabbatorum prima dies est a die sabbatorum, i. e. requietionum, quam nunc diem Dominicam propter resurrectionem Domini salvatoris mos ecclesiasticus appellat. Id ipsum autem est, cum una sabbati, sive una sabbatorum legimus, i. e. una dies à sabbatorum die, hoc est, requietionum, quæ in sabbatis custodiebantur. Sanctæ autem mulieres quæ Dñum fuerant secutæ, cum aromatibus ad monumentum venerunt, & ei quem viventem dilexerant, etiam mortuo studio humanitatis obsequuntur. Et nos ergo in eum, qui est mortuus credentes, si odore virtutum referti cum opinione bonorum operum Dominum quærimus, ad monumentum profectò illius cum aromatibus venimus. Quod autem valdè mane mulieres venerunt ad monumentum orto jam sole, i. e. cùm jam cœlum ab orientis parte albesceret, quod non fit utique nisi solis orientis vicinitate, juxta historiam quidem magnus quærendi & inveniendi Dominum fervor charitatis ostenditur: juxta intellectum verò mysticum nobis datur exemplum illuminata facie, decussisque vitiorum tenebris odorem bonorum operum Domino, & orationum suavitatem offerre.

Et dicebant ad invicem: Quis revolvet nobis lapidem ab ostio monumenti? Et respicientes viderunt revolutum lapidem. Erat quippe magnus valde.] Quomodo lapis per Angelum revo-
Matt. 28. lutus sit, Matthæus sufficienter exponit. Sed revolutio lapidis mysticè reserationem sacramentorum Christi, quæ velamine literæ legalis tegebantur, insinuat. Lex enim in lapide scripta est, cujus ablato tegmine, gloria resurrectionis ostensa, & abolitio mortis antiquæ, ac vita nobis speranda perpetua toto cœpit orbe prædicari.

Et introeuntes in monumentum, viderunt juvenem sedentem in dextris coopertum stola candida, & obstupuerunt.] Introeuntes ab Oriente in domum illam rotundam, quæ in petra est excisa, viderunt Angelum sedentem ad meridianam partem loci illius, ubi positum fuerat corpus Jesu: hoc enim erat in dextris; Quia nimirum corpus quod supinum jacens caput habebat ad occasum, dexterá necesse est haberet ad austrum. Scribit autem Matthæus *quod Angelum qui*
ibidem. *revolvit lapidem ab ostio monumenti, primò viderunt super ipsum lapidem sedentem, qui eas intrare in locum, ubi Dominus erat positus, jusserit, & videre quòd jam resurrexisset à mortuis.* Scribit Lucas quòd *intrantes in monumentum duos Angelos in-*
Luc. 24. *bi stantes invenerint.* Illæ ergo mulieres Angelos vident, quæ cum aromatibus venerunt: quia videlicet illæ mentes supernos cives aspiciunt, quæ cum virtutibus ad Deum per sancta desideria proficiscuntur. Notandum vero nobis est, quidnam sit, quod in dextris sedere Angelus cernitur. Quid namque per sinistram, nisi vita præsens? Quid verò per dexteram, nisi perpetua vita signatur? Unde scriptum est: *Læva ejus sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.* *Cantic. 8*
Sinistram namque Dei Ecclesia prosperitatem videl. vitæ præsentis quasi sub capite posuit, quam intentione summi amoris premit: dextera verò Dei eam amplectitur, quia sub æterna ejus beatitudine tota devotione continetur. Quia igitur redemptor noster jam præsentis vitæ corruptionem transierat, rectè Angelus qui nunciare perennem ejus vitam venerat, in dextera sedebat. Qui stola candida coopertus apparuit, quia festivitatis nostræ gaudia nunciavit. Candor etenim vestis splendore nostræ denunciat festivitatis. Nostræ dicamus an suæ? Sed ut fateamur verius, & suæ dicamus, & nostræ: Illa quippe redemptoris nostri resurrectio, & nostra festivitas fuit, quia nos ad immortalitatem reduxit: & Angelorum festivitas extitit, quia nos revocando ad cœlestia eorum numerum implevit. In sua ergo ac nostra festivitate Angelus in albis vestibus apparuit, quia nos per resurrectionem Dominicam ad superna reducimur, cœlestis patriæ damna reparantur. Sed jam qui venientes fœminas affatur audiamus.

Nolite expavescere: Jesum quæritis Nazarenum crucifixum, surrexit, non est hic: ecce locus ubi posuerunt eum.] Nolite, inquit, expavescere. Ac si aperte dicat: Paveant illi qui non amant adventum supernorum civium, pertimescant qui carnalibus desideriis pressi, ad eorum se societatē pertingere posse desperant. Vos autem cur pertimescitis, quæ cōcives vestros videtis? Unde & Matthæus Angelum appa-
ruisse describens ait: *Erat autem aspectus ejus sicut fulgur, & vestimenta ejus sicut nix.* In fulgure etenim terror timoris *Matt. 28.*
est, in nive autem blandimentū candoris. Quia verò omnipotens Deus & terribilis est peccatoribus, & blandus justis, rectè justis resurrectionis ejus Angelus, & in fulgure vultus, & in candore habitus demonstratur, ut de ipsa sua specie & terreret reprobos, & mulceret pios.

Jesum quæritis Nazarenum.] Jesus Latino eloquio salutaris, i. e. Salvator interpretatur. At verò multi hoc nomine dici poterant tunc, non tamen substantialiter, sed nuncupativè: Ideoque locus subjungitur, ut de quo Jesu dictum sit, manifestetur, *Nazarenum*; & causam protinus subdit: *Crucifixum*, atque addidit: *resurrexit, non est hic*. Non est hic, dicitur per præsentiam carnis, qui tamen nusquam deerat per præsentiam majestatis.

Sed ite, dicite discipulis ejus & Petro, quia præcedet vos in Galilæam.] Quærendum est nobis cur nominatis discipulis Petrus designatur ex nomine. Sed si hunc Angelus nominatim non exprimeret, qui magistrum negaverat, venire inter discipulos non auderet. Vocatur ergo ex nomine, ne desperaret ex negatione. Qua in re considerandum nobis est, cur omnipotens Deus eum quem cunctæ Ecclesiæ præferre disposuerat, ancillæ vocem pertimescere, & seipsum negare permisit. Quod nimirum magnæ actum pietatis dispensatione cognoscimus, ut is qui futurus erat pastor Ecclesiæ in sua culpa disceret, qualiter aliis misereri debuisset. Priùs itaque eum ostendit sibi, & tunc præposuit cæteris, ut ex sua infirmitate cognosceret, quàm misericorditer aliena infirma toleraret. Bene autem de redemptore nostro dicitur:

Præcedet vos in Galilæam, ibi eum videbitis, sicut dixit vobis.] Galilæa namque transmigratio facta interpretatur. Jam quippe redemptor noster à passione ad resurrectionem, à morte ad vitam, a pœna ad gloriam, a corruptione ad incorruptionem transmigraverat. Et primùm post resurrectionem in Galilæa a discipulis videtur, quia resurrectionis ejus gloriam pòst læti videbimus, si modò à vitiis ad virtutum celsitudinem transmigramus, qui ergo in sepulchro nunciatur, in transmigratione ostenditur: qui [illegible] in mortificatione carnis agnoscitur, in transmigratione mentis videtur, qui cum Patre & Spiritu sancto, &c.

FERIA SECUNDA PASCHÆ.

Lucæ 24.

IN illo tempore, duo ex discipulis Iesu ibant in castellum, quod erat in spatio stadiorum sexaginta ab Hierusalem, nomine Emaus. & ipsi loquebantur ad invicem de his omnibus quæ acciderant. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

STadium, quo Græci auctore, ut dicunt, Hercule viarum spatia mensurant, octava est pars milliarii, & ideo sexaginta stadia, septem millia passuum & quingentos significant. Quod iter spatium itineris congruit eis qui de morte ac sepultura Salvatoris certi, dubii de resurrectione gradiebantur. Nam resurrectionem quæ post septimam sabbati facta est octavo numero convenire quis ambigit? Discipuli ergo qui de Domino loquentes incedebant, sextum cœpti itineris milliarium compleverunt: quia illum sine querela viventem usque ad mortem, quam sexta sabbathi subiit, pervenisse dolebant. Compleverunt & septimum, quia hunc in sepulchro quievisse non dubitant. Verum de octavo dimidium tantum peregerunt, quia gloriam celebratæ jam resurrectionis necdum perfecte credebant. Emaus autem ipsa est Nicopolis civitas insignis Palæstinæ, quæ post expugnationem Judææ sub Marco Aurelio Antonino principe restaurata, cum statu mutavit & nomen.

Et factum est dum fabularentur, & secum quærerent, & ipse Iesus appropinquans ibat cum illis.] Loquentes de se Dominus appropinquans comitatur, ut & fidem suæ resurrectionis eorum mentibus incendat, & occultæ præmia majestatis semper se quod promisit impleturum designet: *Ubi enim* Matt. 18. *sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi, ait, sum in medio eorum.*

Oculi autem illorum tenebantur, ne eum agnoscerent. Et ait ad illos: Qui sunt hi sermones quos confertis ad invicem ambulantes, & estis tristes?] Apparuit quidem Dominus discipulis, sed eis speciem quam recognoscerent non ostendit. Hoc ergo egit Dominus foris in oculis corporis, quod apud ipsos agebatur intus in oculis cordis. Ipsi namque apud semetipsos intus & amabant & dubitabant: eis autem Dominus foris & præsens aderat, & quis esset non ostendebat. De se ergo loquentibus præsentiam exhibuit, sed de se dubitantibus cognitionis suæ speciem abscondit.

Et respondens unus, cui nomen Cleophas, dixit ei: Tu solus peregrinus in Hierusalem, & non cognovisti quæ facta sunt in illa his diebus?] Peregrinum putabant eum, cujus vultum non agnoscebant: sed & revera peregrinus erat eis, a quorum naturæ fragilitate, percepta jam resurrectionis ejus gloria longe distabat. Peregrinus erat eis, a quorum adhuc fide utpote resurrectionis ejus nescia manebat extraneus.

Quibus ille dixit: Quæ? Et dixerunt de Iesu Nazareno, qui fuit vir Propheta, potens in opere & sermone coram Deo & omni populo.] Prophetam, & magnum fatentur, filium Dei tacent, vel scilicet nondum perfecte credentes, vel soliciti ne inciderent in manus Judæorum persequentium, quia nesciebant quis esset cum quo loquebantur, quod verum crediderê celantes.

Et quomodo tradiderunt eum summi sacerdotes & principes nostri in damnationem mortis, & crucifixerunt eum: nos autem sperabamus, quia ipse esset redempturus Israel.] Merito tristes incedebant, quia & seipsos quodammodo arguebant quod in illo redemptionem speraverint, quem jam mortuum viderant, nec resurrecturum credebant. & maxime dolebant eum sine culpa occisum, quia noverant innocentem.

Et nunc super hæc omnia tertia dies est hodie, quod hæc facta sunt. sed & mulieres quædam ex nostris terruerunt nos, quæ ante lucem fuerunt ad monumentum: & non invento corpore ejus, venerunt dicentes se etiam visionem Angelorum vidisse, qui dicunt eum vivere.] Territi se dicuntur merito eos, quorum mentibus plus de non invento corpore Dominico mœstitiam quæ dolebant addere, quam denunciata per Angelos ejus resurrectione gaudium quo recrearentur, videre potuerunt.

Et abierunt quidam ex nostris ad monumentum, & ita invenerunt sicut mulieres dixerunt: ipsum vero non invenerunt. Cum ipse Lucas supra Petrum dixerit cucurrisse ad monumentum, & nunc Cleophâ dixisse ipse retulerit, quod quidam eorum ierant ad monumentum: intelligitur attestari quod duo ierint ad monumentum, sed Petrum solum primò commemoravit, quia illi primitus Maria nunciaverit. Luc. 24.

Et ipse dixit ad eos. O stulti & tardi corde ad credendum in omnibus quæ locuti sunt Prophetæ! Nonne hæc oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam? Et incipiens a Mose, & omnibus Prophetis interpretabatur illis in omnibus scripturis quæ de ipso erant.] Hoc nobis in loco non ulla scripturam interpretandi, sed gemina nosipsos humiliandi necessitas incumbit, quæ neque in scripturis quantum oportet edocti, neque adimplenda quæ discere forte potuimus, quantum decet sumus intenti. Nam si Moses & omnes Prophetæ Christum locuti sunt, & hunc per angustiam passionis in gloriam suam intraturum, qua ratione se gloriantur esse Christianos, qui juxta virium suarum modulum neque scripturas qualiter ad Christum pertineant investigare, neque ad gloriam quam cum Christo habere cupiunt, per passiones tribulationum desiderant attingere?

Et appropinquaverunt castello quò ibant, & ipse se finxit longius ire. Et coegerunt illum, dicentes: Mane nobiscum, quoniam advesperascit, & inclinata est dies. & intravit cum illis.] Nihil simplex veritas per duplicitatem fecit, sed quod dicitur, *finxit se longius ire*, talem se exhibuit discipulis in corpore, qualis apud illos erat in mente. Probandi autem erant hi qui eum, & si necdum ut Deum diligerent, saltem ut peregrinum amare potuissent. Sed quia esse extranei a charitate non poterant, hi cum quibus veritas gradiebatur, eum ad hospitium quasi peregrinum vocant. Cur autem dicimus vocant, cum illic scriptum sit, *& coegerunt illum?* Ex quo nimirum exemplo colligitur, quia peregrini non solum ad hospitium invitandi sunt, sed etiam trahendi.

Et factum est dum recumberet cum illis, accepit panem, & benedixit ac fregit, & porrigebat illis: & aperti sunt oculi eorum, & cognoverunt eum.] Quem in scripturæ sacræ expositione nô cognoverunt, in panis fractione cognoscunt. audiendo præcepta Dei illuminati nô sunt, faciendo illuminati sunt, quia scriptum est. *Non auditores legis justi sunt apud Deum, sed factores legis justificabuntur.* Quisquis ergo vult audita intelligere, festinet ea quæ jâ intelligere potuit opere implere. Rom. 2.

Et ipse evanuit ex oculis eorum. Et dixerunt ad invicem: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis scripturas? Ignem, inquit, veni mittere in terram, & quid volo nisi ut ardeat? Ignis quippe in terram mittitur, cum afflatu Spiritus sancti cor carnalium incenditur: & terra ardet, cum cor carnalium in suis prius voluptatibus frigidum, relinquit concupiscentias præsentis seculi, & incenditur ad amorem Dei: *Nonne cor nostrum, inquiunt, ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis scripturas?* Ex audito quippe sermone inardescit animus, torporis frigus recedit, fit mens in superno desiderio anxia, a concupiscentiis terrenis aliena, amor verus qui hanc repleverit, in fletibus cruciat. Sed dum talis ardore cruciatur, ipsis suis cruciatibus pascitur, audire ei libet præcepta cœlestia, & quot mandatis instruitur, quasi tot facibus inflammatur. Luc. 12.

Et surgentes eadem hora regressi sunt in Ierusalem, & invenerunt congregatos undecim, & eos qui cum ipsis erant, dicentes: Quod surrexit Dominus verè, & apparuit Simoni.] Jam erat fama quod resurrexerat Jesus ab illis mulieribus facta, & à Simone Petro, cui jam apparuerat. Hoc enim illi duo invenerunt loquentes, ad quos in Jerusalem venerunt. Fieri itaque potest, ut timore prius in via noluerint dicere, quod eum audierant resurrexisse, quando tantummodò Angelos dixerunt visos esse mulieribus. Ignorantes enim cum quo loquerentur merito possent esse soliciti, ne quid passim de Christi resurrectione jactantes in manus inciderent Judæorum. Omnium ergo virorum primò Dominus apparuisse intelligitur Petro, ex his duntaxat omnibus quos Evangelistæ quatuor, & Paulus Apostolus commemoraverunt. Loquitur enim ad Corinth. de Domino Paulus, *quia sepultus est, & quia resurrexit tertia die se-* 2.Cor. 15

tundùm scripturas, & quia apparuit Cephæ, & postea undecim.

Et ipsi narrabant quæ gesta erant in via: & quomodo cognoverunt eum in fractione panis.] Præter hoc quod pro merito mentis eorum adhuc ignorantis quod oportebat Christum mori & resurgere, simile aliquid eorū oculi passi sunt non veritate fallente, sed ipsis veritatem percipere non valentibus, & aliud quàm res est opinantibus, certi etiam mysterii causâ factum est, ut eis in illo alia ostenderetur effigies, & sic eum non nisi in fractione panis agnoscerent: ne quisquam se Christum agnovisse arbitretur, si ejus corporis particeps non est, i.e. Ecclesiæ, cujus unitatem in sacramento panis commendat Apostolus, dicens: *Unus panis, unum corpus multi sumus, ut cum eis benedictum panē porrigeret, aperirentur oculi eorum, & agnoscerent eum.* Aperiuntur utique ad ejus cognitionem, remoto scil. impedimento quo tenebantur ne eum agnoscerent. Non autem incongruenter accipiamus hoc impedimentum in oculis eorum a satana fuisse, ne agnosceretur Jesus, sed tamen à Christo facta est permissio usque ad sacramentum panis, ut unitate corporis ejus participata, removeri intelligatur impedimentum inimici, ut Christus possit agnosci, qui cum Patre & Spiritu sancto vivit & regnat Deus, &c.

FERIA TERTIA PASCHÆ.

Lucæ 24. Joannis 20.

IN illo tempore, *Stetit Iesus in medio discipulorum suorum, & dicit eis, Pax vobis, ego sum, nolite timere. Et reliqua.*

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

GLoriam suæ resurrectionis Dominus & redemptor noster paulatim discipulis & per incrementum temporis ostendit, quia nimirum tanta erat virtus miraculi, ut hanc repentè totam capere fragilia mortaliū pectora non possent. Consulens igitur ipse imbecillitati quærentium, primò venientibus ad monumentum & fœminis suo amore ferventibus & viris revolutum lapidem, & ablato suo corpore linteamina, quibus involutum erat, sola posita monstravit: deinde curiosius inquirentibus fœminis, & de eo quod invenerant mente consternatis Angelorum visionem ostendit, qui illum resurrexisse certa manifestatione patefacerent, ac sic præcurrente fama patratæ resurrectionis tandem ipse Dominus virtutum & rex gloriæ apparens, quanta potentia mortem quā ad horam gustaverat, devicisset, aperuit. Et quidem quātum ex Evangelicæ serie lectionis invenimus, quinquies ipsâ qua resurrexit

Ioan. 20. die, visus est hominibus. Primo Mariæ Magdalenæ ad monumentum, quando ei desideranti pedes ejus amplecti dictum est. *Noli me tangere, nondum enim ascendi ad patrem meū.* Deinde duabus à monumento currentibus nunciare discipulis quæ ab Angelis de perfecta ejus resurrectione

Matt. 28. didicerant, de quibus scriptum est: *Quia accesserunt, & tenuerunt pedes ejus, & adoraverunt eum.* Apparuit ipso die advesperascente duobus euntibus in castellū Emaus, qui eum ad hospitium vocantes in panis fractione cognoverūt: ap-

Luc. 24. paruit & Petro. Quod si Evangelista quando vel ubi factū sit, minimè designaverit, tamen quia factum sit non tacet, scribens quia cùm præfati duo discipuli cognito Domino in Emaus statim redissent Jerusalem, invenerunt congregatos undecim, & eos qui cum ipsis erant, dicentes: *Quia surrexit Dominus verè, & apparuit Simoni.* At deinde subjungit: *Et ipsi narrabāt quæ gesta erāt in via, & quomodo cognoverūt eū in fractione panis.* Statimq; annectit quintā ejus apparitionē, de qua modò cū legeretur audivimus, ita incipiēs:

Dum hæc autem loquuntur, Iesus stetit in medio eorum, & dicit eis: Pax vobis, ego sum, nolite timere.] Ubi primò notandū, & diligenter memoriæ commendandum est, quod de se loquentibus discipulis Dñus astare in medio, & præsentiā suæ visionis revelare dignatus est. Hoc est enim quod fidelibus cunctis alibi promisit, dicens: *Ubi sunt duo vel tres con-*

Matt. 18. *gregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* Ad confirmandam namque fidei nostræ constantiam, quod semper agit præsentia divinæ pietatis, aliquando etiam præsentia voluit corporalis ostendere visionis. Nam & de nobis quamvis porrò infra Apostolorū pedes jacentibus hoc ipsum ejus misericordia fieri confidere debemus, ipsum videlicet esse in medio nostri, quotiescunq; convenientes in nomine illius congregamur. Nomen quippe illius Jesus, i.e. salvator est. Et cùm de acquisitione perpetuæ salutis locuturi convenimus, constat nimirum, quia in nomine Jesu congregamur. Nec dubitare fas est de his quæ ipse amat conferentibus nobis eum esse præsentem, & tanto utique verius, quanto ea quæ ore proferimus, perfectiori corde retinemus. Deinde videndum, quod apparens salvator discipulis pacis statim eis gaudia mandat, id ipsum celebrata immortalitatis gloria iterans, quod ad passionem iturus mortis quasi pignus eis speciale salutis accuratè commē-

daverat dicens: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis.* Ioan. 14.

Cujus gratiam muneris eo quoque nato visi mox pastoribus Angeli prædicabant laudātes Deum, & dicentes: *Glo-* Luc. 2.

ria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis: quia nimirum tota redemptoria nostri in carne dispensatio, mundi est reconciliatio. Ad hoc quippe incarnatus, ad hoc passus, ad hoc est resuscitatus à mortuis, ut nos qui peccando iram Dei incidimus, ipse reconciliando ad Dei pa-

cem reduceret. Unde rectè & a Propheta *pater futuri seculi, princeps pacis nominatur.* Et Apostolus de eo scribens his Esa. 9.

qui ex Gentibus crediderant, ait: *Et veniens evangelizavit* Ephes. 2.

pacem vobis qui longè fuistis, & pacem his qui prope, quoniam per ipsum habemus accessum ambo in uno spiritu ad patrem. Apparente autem sibi Domino, *conturbati & conterriti discipuli, existimabant se spiritum videre.* Agnoscentes quidem Dominum esse qui apparuit, sed putantes quia non in corporis eum, sed in spiritus sui substantia viderunt, id est, quia non corpus ipsius quod defunctum & sepultum noverant, jam resuscitatum à morte conspicerent, sed spiritum potius, quem relicto corpore in manus patris commendaverat, præ oculis haberent. Sed hunc eorum errorem simul & pavorem, quo ad novam incognitamq; visionem fuerant perculsi, benigna magister piissimus gratia consolationis & admonitionis abstergere curavit.

Quid, inquiens, turbati estis, & cogitationes ascendunt in corda vestra? Videte manus meas & pedes, quia ego ipse sum.] Non autē hac causâ manus suas potius ac pedes, quàm vultum quē æquè noverant, eos videre ac recognoscere jubet, sed ut visis clavorum signis quibus cruci erat affixus, nō solū corpus esse quod videbant, sed et ipsū Dñi sui corpus quod crucifixū noverant, intelligere possent. Unde benè Joan-

nes Dominicæ apparitionis memoriam faciēs, latus quoq; Ioan. 20.

suum quod a milite fuerat vulneratū, discipulis eū ostendisse perhibet. ut quo plura notissimæ passionis ac susceptæ mortis indicia cognoscerent, eo certiori patratæ jā resurrectionis ac dirutæ mortis fide gauderent. Quin ut illos per omnia de fide resurrectionis certos redderet, non tantū oculis intuendum, sed attrectandum quoque manibus corpus, quod immortale illis ostendebat, exhibuit dicens:

Palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere.] Quatenus gloriā resurrectionis prædicaturi, modum quoq; nobis resuscitati corporis, qualis esset spectandus, absq; omni valerent ambiguitate monstrare. Unde cum magna fiducia B. Joannes Apostolus auditores suos ad sequenda fidei & veritatis quam didicit, ar-

cana provocat dicens: *Quod fuit ab initio, quod audivimus &* 1. Ioan. 1.

vidimus oculis nostris, quod perspeximus & manus nostræ tentaverunt de verbo vitæ. Solent autem gentiles hoc in loco simplicitati fidei nostræ deceptionum laqueos tendere dicendo: qua temeritate confiditis, quia Christus quem colitis, vestra de pulvere corpora possit incorrupta reducere, qui nec suorum vulnerum, quæ in cruce suscepit, potuit cicatrices obducere, sed resuscitato ut dicitis suo corpore à mortuis, signa adhuc mortis inesse non celavit? Quibus respondemus, quia Christus cùm omnipotens sit Deus, & nostra ut promisit corpora de corruptione ad incorruptionem, de morte ad vitam, de terræ pulvere cœlestem suscitavit ad gloriam, & suum quod moriendo exuerat corpus quale voluit revocavit ad vitam. Quod cum abolitia

passionis indiciis ostendere discipulis posset, certè utique dispensationis gratia passionis in ea maluit indicia reservare. Primò videlicet ut discipuli qui hæc videbant, manifestè possent dignoscere non spiritum sine corpore, sed corpus esse spiritale quod videbant, certamque fidem peractæ resurrectionis ejus, certam spem futuræ omnium hominum resurrectionis mundo prædicarent. Deinde ut ipse Dominus & Deus noster Jesus Christus, qui in humilitate patrem interpellat pro nobis, ostensis vulnerum suorum cicatricibus, quantum pro humana salute laboraverit, et perpetuò demonstret, miroque & ineffabili nobis ordine eum, qui nil unquam potest oblivisci, qui semper misereri paratus est, absque intermissione admoneat, quam congruè hominibus misereatur, quorum particeps naturæ, doloris & passionis ipse Dei filius effectus sit, pro quorbus ipse confligens, mortis imperium moriendo prostravit. Tertiò ut omnes electi perpetua beatitudine suscepti, videntes in Deo ac Domino suo signa passionis nunquam illi gratias agere desistant, per cujus mortem se vivere cognoscunt, sicque fieri valeat quod voce totius
Psal. 88. Ecclesiæ cantat Propheta in Psalmis: *Misericordias Domini in æternum cantabo.* Ad extremum ut etiam reprobi in judicio signa ejusdem passionis aspiciant, sicut scriptum est.
Ioan. 19. *Videbunt in quem transfixerunt*, ac se justissimè damnandos intelligant, non solùm hi, qui ei impias intulêre manus, sed & illi qui vel suscepta ejus mysteria pro nihilo contemnunt, vel sibi oblata nunquam suscipere curârunt, vel etiam majore impietate in eos, qui susceperant odiis ac persecutionibus extinguere aut corrumpere laborant. Nõ ergo fallit fides resurrectionis Christi, non decipit nos spes resurrectionis nostræ, quia Deus pater & Dominum suscitavit, & nos suscitabit per virtutem suam. Et sicut alibi
Rom. 8. idem Apostolus ait: *Quod si spiritus ejus, inquit, qui suscitavit Iesum à mortuis, habitat in vobis, qui suscitavit Iesum Christum à mortuis, vivificabit & mortalia corpora vestra per inhabitantem spiritum ejus in vobis:* Quod de electis specialiter dictum
1. Cor. 15 constat, *quoniam quidem omnes resurgemus, non autem omnes immutabimur: sed soli qui nunc Spiritus sancti inhabitatione reguntur, tunc in æterna vita beatitudine majori ejusdem spiritus gratia sublimantur.* Igitur Dominus ad confirmandam resurrectionis fidem se ipsum vivum discipulis præbuit, verba exhortationis attulit, vestigia passionis non solum intuenda, sed & palpanda demonstravit. Sed infirma adhuc eorum præcordia novitatem tantæ potentiæ capere nequeunt, magisque mirari præ gaudio quod videbant, quam credere quod docebantur incipiunt. Verùm Dominus ne quid in eorum mente resideret ambigui, sumptis etiam epulis comedit coram eis, ut si visibus oculorum, si suorum tactibus non crederent digitorum, vel alimentorum carnalium perceptione carnem esse, quæ apparuit cognoscerent. Quam ob re, fratres, cavenda est hæresis illa Cerinthianorum, ne quis videlicet pueriliter desipiens æstimet vel mediatoris Dei & Domini nostri corpus excitatum a mortuis, sustentaculo eguisse ciborum, vel nostra post resurrectionem corpora in vita & conversatione spiritali esse reficienda carnalibus, ubi divinæ contemplatio claritatis esurire & sitire, sicut & bonorum cæterorum penuriam pati nullatenus sinit. Unde ardentissimus vitæ illius amator de sua certus devotione, Deo spe lætabun-
Psal. 16 dus loquitur: *Ego autem cum justitia apparebo in conspectu tuo, satiabor dum manifestabitur gloria tua.* Et Philippus eodem
Ioan. 14. fervens amore: *Domine*, inquit, *ostende nobis patrem, & sufficit nobis* Simpliciter itaque & pie sentiendum est resuscitatum a morte, & immortale jam factum corpus Dominicum, nullam quidem necessitatem, attamen facultatem habuisse vescendi. ideoque ubi opportunitas probandæ substantiæ naturalis exigebat cibis esse refectum, qui minimum cibi nullum saginæ adjumentum, ut mortalium corporibus solent, illi præbuerint, sed quomodo in ignem missa aqua, ita mox comesti spiritali ejus sint virtute absumpti. Sed & nostra post resurrectionẽ corpora cœlesti gloria prædita, credendum est ad quicquid voluerint agendum esse potentia, ad perveniendum ubicunque libuerit esse promptissima: sed quia tunc nulla manducandi necessitas vel utilitas aliunde potest incurrere, nullatenus immortale seculum cibis mortalibus esse fruiturum, ubi filiis resurrectionis non aliud esca & potus, quam vita & salus, gaudium, pax, & omnia bona quàm illud nimirum sit, Psal. 83
quod in Psalmo canitur: *Beati qui habitant in domo tua Domine, in secula seculorum laudabunt te.* Et iterum: *Videbitur* Ibidem.
Deus Deorum in Sion. Unde & Apostolus illius seculi arcana scribens ait: *Quando erit Deus omnia in omnibus.* Expleta autem refectione Dominus adhuc exhortationis monita subjunxit, dicens:

Hæc sunt verba quæ locutus sum ad vos, cùm adhuc essem vobiscum. Id est, cùm mortali adhuc & passibili carne vestri 1. Cor. 15
essem similis.

Quoniam necesse est impleri omnia, quæ scripta sunt in lege Moysi, & Prophetis, & Psalmis de me. Omnem magister veritatis tollit scrupulum simulationis, undiq; veritatis jura cõfirmat. Videtur, palpatur, reficitur, sermo exhortationis per singula præbetur, & ne solum ejus testimonium minus sufficere putaretur, etiam Moysi & Prophetarum autoritas, qui ejus incarnationem, passionem & resurrectionem suis præsignaverunt scriptis, ad medium producitur. Ne verò ad intelligenda horum mystica dicta tardi forte remanerent, sensum quoq; illis quo hæc intelligere possent, aperuit: quo facto nil ultra priscæ dubietatis in eorum mẽte residere permisit, nec tamen illis adhuc rationem passionis ac resurrectionis suæ reddere desistit. Nam sequitur:

Et dixit illis: Quoniam sic scriptum est: & sic oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis die tertia: & prædicari in nomine ejus pœnitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes. Ideo autem Christum pati & resurgere oportebat à mortuis, quia impossibile erat mundum salvari nisi Deus homo veniret, qui in hominis habitu apparens, & homines quæ essent divina instrueret, & mortem ut homo suscipiens divina virtute revinceret, sicq; in se credentes, & ad contemptum subeundæ mortis accenderet, & certitudine sperandæ resurrectionis ac vitæ perpetis animaret. Quo enim aptius exemplo poterant homines ad fidem participandæ gloriæ, & promerendæ vitæ im̃ortalis erigi, quam cum ipsum Deum cognoscerent humanitatis ac mortalitatis suæ factum participem? Quo efficacius ordine ad tolerandā pro sua salute adversa quęq; provocarentur, quam cùm autorem suum crucifixum pro eorum salute immunem ab impiis genera probrorum, & ipsam mortis subisse sententiam? Qua ratione congruentius spem resurrectionis acciperent, quam cum ejus se sacramentis ablutos & sanctificatos, ejus corpori adunatos esse meminissent, qui pro ipsis morte gustata, citius exemplum resurgendi a morte præberet? *Oportebat itaq; pati Christum, & resurgere a mortuis die tertia, & prædicari*, inquit, *in nomine ejus pœnitentiam, & remissionem in omnes gentes.* Quia nimirum ordo erat necessarius, ut prius pro salute mundi sanguis funderetur Christi, postquam per ejus resurrectionem & ascensionem pateheret hominibus cœlestis janua regni: & sic demum mitterentur, qui cunctis per orbem nationibus verbũ vitę prædicarent, ac sacramenta facerent, quibus salvari, atque ad gaudia supernæ patriæ possent attingere, ministrarent, cooperante ipso mediatore Dei & hominum, homine Jesu Christo, qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia secula seculorum, Amen.

FERIA SEXTA PASCHÆ,
Matth. 28.

IN illo tempore undecim discipuli abierunt in Galilaam, in montem ubi constituerat illis Iesus. Et videntes eum adoraverunt. Et reliqua

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

EVangelica lectio, fratres charissimi, quam modò audivimus, & juxta literam gaudio plena refulget: quia triumphum redemptoris nostri, simul & redemptionis nostræ ordinem plano sermone describit. Et si hanc enucleatius pertractare velimus, gratiorem in litera fructum spiri-

talis sensus inditum esse comperimus. Sermo etenim Dei aromatum more, quo subtilius quasi terendo & cernendo discutitur, eo majorem internæ suæ virtutis fragrantiam reddit. Planum namq; est, & dulce ad audiendū pris, quod

Discipuli abierunt in Galilæam in montem ubi constituerat illis Iesus, & videntes eum adoraverunt.] Sed non vacat mysterio, quòd Dominus in Galilæa post resurrectionem, vel quòd in monte discipulis apparuit. In monte etenim apparuit, ut significaret quia corpus, quod de communi humani generis terra nascendo susceperat, resurgendo jam super terrena omnia sublevatum cœlesti virtute induerit. In monte apparuit, ut admoneret fideles, si illic celsitudinem resurrectionis ejus cupiunt videre, hic ab infimis cupiditatibus ad superna studeant desideria transire. Nomen verò Galilææ quid mysterii salutaris contineat, crebra patrum expositione notissimum est. Sed non ab re est sæpiùs verbo repetere, quod semper necesse est animo retinere. Galilæa quippe transmigratio facta, vel revelatio dicitur. Utraque autem interpretatio nominis ad unum finem respicit. Siquidem supra legimus, dixisse Angelum mulieribus: *Ite, dicite discipulis ejus quia surrexit, & ecce præcedet vos in Galilæam, ibi eum videbitis.* Et nunc Evangelista narrante cognovimus, quia

Matt. 28.

Abierunt discipuli in Galilæam, & videntes eum adoraverunt] Quid est ergò, quòd Dominus Jesus præcedit discipulos in Galilæam, ut videatur ab eis, sequuntur illi, & videntes eum adorant: *nisi quia surrexit Christus à mortuis, primitiæ dormientium*? Sequuntur autem hi qui sunt Christi, & ipsi in suo ordine ad vitam de morte transmigrant: ibique eum videntes adorant, quia in specie suæ divinitatis contemplantes sine fine collaudant. Cui visioni congruit illud, quòd Galilæa etiam revelatio interpretatur. Tunc etenim revelata facie, sicut Apostolus testatur, gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem transformamur, quicunque modò revelamus ad eum viam nostram, ejusque vestigia fide sequimur non ficta.

1. Cor. 15.

2. Cor. 3.

Et videntes, inquit, eum, adoraverunt: quidam autem dubitaverunt] Si quærimus unde dubitaverint, qui videntes Dominum adoraverunt, nulla magis causa occurrit, quàm ea cujus Lucas meminit, cum ipso resurrectionis suæ die discipulis eum apparuisse narraret. *Conturbati verò & conterriti, æstimabant se spiritum videre.* Videntes ergo Dominum cognoscunt, & quia hunc Deum esse didicerant, dimissis in terram vultibus adorant. Sed inerat mentibus eorum non contemnenda dubietas, quia se non corpus in quo passus est, resuscitatum, sed spiritum, quem finita passione tradidit, solum videre putabant. Unde confestim magister pius & eos qui jam crediderunt, in fide confortat, & illos qui adhuc dubitaverunt, ad fidei gratiam convocat: omnibus scilicet intimans, ad quantam gloriæ magnificentiam assumpta pro hominibus & morti data humanitas resurgendo pervenerit.

Luc. 24.

Data est mihi, inquit omnis potestas in cœlo & in terra.] Non enim hoc de coæterna patri divinitate, sed de assumpta loquitur humanitate, quam suscipiendo minoratus est paulò minus ab Angelis, & in qua resurgendo a mortuis, *gloria & honore coronatus est, & constitutus est super opera manuum patris, omniaq; subjecta sub pedibus ejus.* Interq; omnia etiam mors ipsa, quæ ei ad tempus prævalere visa est, ejus pedibus substrata est. Quod ergo Psalmista de Domino resurgente à mortuis ait patri: *omnia subjecisti sub pedibus ejus*, hoc est utique quod resurgens ipse Dñus ait discipulis:

Psal. 8.

Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra.] Et quidem etiam priusquam a morte resurgeret, noverant angelicæ in cœlo virtutes jure subditas homini, quem a suo conditore specialiter assumptum esse videbant: sed cæci in terra homines dedignabantur ei subjici, quem communi secum mortalitate cognoverant indutum. Contemnebant ejus virtutem in miraculis intelligere divinam, cui infirmitatē in passionibus inesse cernebant humanam. Propter quod benigne mediator ipse Dei & hominum, etiam hominibus in terra notum fieri volens, quia data sit ei omnis potestas in cœlo & in terra, quatenus & ipsi cum Angelis in cœlo vitam possent habere perennem, misit doctores qui cunctis per orbē nationibus verbum vitæ prædicarent.

Euntes, inquit, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, docentes eos servare omnia quæcunque mandavi vobis] Rectissimus autem ordo prædicandi & modernis quoque prædicatoribus Ecclesiæ diligentissime sectandus, ut primo quidem doceatur auditor, deinde fidei sacramentis imbuatur, deinde servandis Domini mandatis ex tempore liberius instruatur: quia neque indoctus quisque & ignarus Christianæ fidei, potest ejusdem fidei sacramentis ablui, neq; lavacro baptismi a peccatis emundari sufficit, si non post baptisma studeat quisque bonis operibus insistere. Prius ergo docere gentes, id est scientia veritatis instruere, ac sic baptizare præcipit: *quia & sine fide impossibile est placere Deo:* & *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.* Ad extremum verò subjungit:

Matt. ult. Marc. 16. Hebr. 11. Joan. 3.

Docentes eos servare omnia quæcunque mandavi vobis.] Quia sicut corpus sine spiritu mortuum est, ita & fides sine operibus mortua est. Quanta autem merces piæ conversationis, quale pignus futuræ beatitudinis etiam in præsenti fidelibus maneat, subsequenter insinuat, dicens:

Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usq; ad consummationem seculi.] Libet autem conferre huic testimonio, quod Marcus ait: *Et Dominus quidem postquam locutus est eis, assumptus est in cœlum, & sedet à dextris Dei.* Quia enim ipse Deus & homo est, assumptus est in cœlum humanitate, quam de terra susceperat: manet cum sanctis in terra divinitate, qua terram pariter implet & cœlum: manet autem omnibus diebus usque ad consummationem seculi. Ex quo intelligitur, quod usque ad finem seculi non sunt defuturi in mundo, qui divina mansione & inhabitatione sint digni. Nec dubitandum eos post hujus seculi certamina manere cum Christo in regno, qui in seculo certantes Christum in sui cordis hospitio meruerunt habere mansorem. Notandum intereà, quod præsens ubique divina majestas aliter electis suis, aliter adest reprobis. Adest enim reprobis potentia naturæ incomprehensibilis, qua omnia cognoscit novissima & antiqua, intelligit cogitationes a longè, & omnes vias singulorum prævidet. Adest electis gratia piæ protectionis, qua illos specialiter per præsentia dona vel flagella quasi filios pater erudit, atque ad possessionem futuræ hæreditatis erudiendo provehit. Adest electis, ut scriptum est: *Iuxta est Dominus his, qui tribulato sunt corde & humiles spiritu salvabit.* Adest reprobis, ut præmissum est: *Vultus autem Domini super facientes mala, ut perdat de terra memoriam eorum.* Unde necesse est, ut semper in operibus nequam paveant mali, quorum etiam cogitationes singulæ conspectui districti judicis patent, semper in operatione justitiæ, & in his, quæ propter justitiam patiuntur, gaudeant boni, quibus *Deum diligentibus omnia cooperantur in bonum, & in quacunque tribulatione positis nunquam ejus pietas abest*, cui canitur in Psalmo: *Tibi enim derelictus est pauper, pupillo tu eris adjutor. Contere brachium peccatoris & maligni.* Quam pietatis suæ præsentiam non tantum nobis verbo promisit, sed & evidentibus designavit indiciis, cùm post resurrectionem suam discipulis sæpius usque ad diem quo cœlos petiit, apparuit, eorumque animos admonendo, increpando, Spiritus sancti donum tribuendo roboravit. E quibus quidem apparitionibus decem solummodo in Evangelistarum scriptis invenimus, sed plures fuisse docet Apostolus, dicens: *Et resurrexit tertia die secundum Scripturas, & visus est Cephæ, & post hæc undecim.* Deinde visus est plus quam quingentis fratribus simul, deinde visus est Jacobo, deinde Apostolis omnibus: novissime autem omnium tanquam abortivo visus est & mihi. Quibus enim locis vel temporibus factæ sint visiones, quas commemorat, ignoramus: tantum scimus quia quòd sibi novissime visum esse Dominum confirmat, post ascensionem ejus factum est, vel quando illum de cœlo alloquens, de persecutore doctorem Ecclesiæ fecit: vel quando in paradisum & tertium cœlum raptus audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui. Et sicut alibi dicit: *Mysterium Evangelii, quod ab homine non accepit, per revelationem Iesu Christi didicit.* Decies verò visum, ut diximus, post resurrectionem

Psal. 138. Psal. 33. Ibidem. Rom. 8. Psal. 9. 1. Cor. 15. Act. 9. 2. Cor. 12. Galat. 1.

Dominum, Evangeliorum nobis & Actuum Apostolorũ
prodit historia, ubi ipso resurrectionis suæ die quinquies
Marc. 16. apparuisse legitur. Primò quidem Mariæ Magdalenæ flen-
Ioan. 20. ti ad monumentum: deinde eidem Mariæ, & alteri ejus-
Matt. 28. dem nominis fœminæ regredientibus à monumento nun-
Luc. 24. ciare discipulis, quæ ibi comperierant, occurrens apparuit:
tertio Simoni Petro: quarto Cleophæ & socio ejus, cum
quibus ipse gradiens in Emaus, ibidem in panis fractione
cognitus est. Qui mox reversi Hierosolymam, invenerunt
discipulos loquentes: *Quia surrexit Dominus verè, & appa-
ruit Simoni.* Nam plenius alibi quando Simoni apparuerit,
Ioan. 20. non legitur. Quinto apparuit eis in eodẽ loco januis clau-
Ibidem. sis, ubi non erat Thomas. Sexto post dies octo, quando e-
Ioan. 21. rat cum eis & Thomas. Septimò piscantibus ad mare Ti-
Matt. 28. beriadis. Octavò in monte Galilææ, quod hodierna lectio-
Marc. 16. ne audivimus. Nonò recumbentibus illis undecim appa-
Act. 1. ruit, die quo ascendit in cœlum. Decimò viderunt eum ip-
Marc. 16 sa die non jam in terra positum, sed elevatum in aera, cœ-
losque petentem dicentibus sibi Angelis: Sic veniet quẽ-
admodum vidistis eum euntem in cœlum. Hac ergo fre-
quentia corporalis suæ manifestationis ostendere voluit
Dominus, ut diximus, in omni loco se bonorum desideriis
divinitùs esse præsentem. Apparuit namque ad monimẽ-
Marc. 16 tum lugentibus, aderit & nobis absentiæ ejus recorda-
Ioan. 20. tione salubriter contristatis. Occurrit revertentibus à mo-
Matt. 28. numento, ut agnita resurrectionis gaudia prædicarent, ad-
erit & nobis, dum bona quæ novimus, proximis fideliter
Luc. 24. annunciare gaudemus. Apparuit in fractione panis bis,
qui se peregrinum esse putantes ad hospitium vocaverũt:
aderit & nobis cùm peregrinis & pauperibus, quæcunque
possumus, bona libenter impendimus. Aderit & nobis in
fractione panis, cum sacramentũ corporis ejus, videlicet
panis vivi, casta ac simplici conscientia sumimus. Appa-
Ioan. 20. ruit in abdito de sua resurrectione loquentibus: adest &
nobis, modo ejus dono idem agẽtibus. Aderit nobis sem-
per, cùm ab externis operibus ad tempus vacantes, de e-
Ioan. 1. jus gratia locuturi convenimus. Apparuit, cùm foribus
Matt. 28. clausis Judæorum metu residerent. Apparuit, cùm mino-
Act. 4. rato eodem metu apertis eum gressibus in montis vertice
quærerent. Adfuit quondam confortaturus suo spiritu Ec-
clesiam, cùm ab infidelibus premeretur, & ad publicum
venire ac dilatari prohiberetur. Adest eidem & nunc, cùm
inclinato ad fidem culmine regali terror quievit persecu-
tionis, & omnis mundi sublimitas Apostolicis est subdita
Ioan. 21. vestigiis. Apparuit piscantibus, eisque apparens divinis
adjuvit beneficiis, aderit & nobis, cum necessaria vitæ tẽ-
poralis recta intentione curamus, justisque nostris labori-
Marc. 16. bus subsidium suæ pietatis adjungit. Apparuit recumben-
1 Cor. 10 tibus, aderit & nobis, cùm juxta Apostoli monita, *sive man-*
Act. 1. *ducamus, sive bibimus, sive aliud quid agimus, omnia in gloriam
Dei facimus.* Apparuit primò in Judæa, deinde in Galilæa,
post hæc rursum in Judæa, die quo ascendit in cœlum.
Aderat Ecclesiæ, cùm primò solius Judææ terminis clau-
deretur, adest modo, cùm Judæis ob culpam perfidiæ dere-
lictis transmigravit ad gentes. Aderit in futuro, cùm ante
finem seculi revertetur ad Judæam, & sicut Apostolus ait:
Rom. 11. *Intrante gentium multitudine, sic omnis Israel salvus erit.* No-
Act. 1. vissime illis apparuit ascendens in cœlum. Aderit & no-
Marc. 16 bis, ut eum post mortem sequi mereamur ad cœlos, si ante
mortem eum in Bethaniam unde ascendit, i. e. in domum
obedientiæ sequi curamus. Ipse etenim cœlos ascensurus,
Bethaniam venit, quia sicut Apostolus ait: *Factus est obe-*
Philip. 2. *diens usque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod &
Deus illum exaltavit.* Venimus ibidem & nos, si quod ille
monet, agimus: quod promisit, intendimus. *Esto, ait, fidelis*
Apocal. 2. *usque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ.* Fitque ipsius gra-
tia largiente, ut qui nobiscum usque ad vitæ hujus termi-
num manet, post hanc nos vitam ad videnda secum vitæ
cœlestis præmia sublevet, in qua vivit & regnat
cum Patre, Deus in unitate Spiritus sancti
per omnia secula seculorum,
Amen.

DOMINICA JUBILATE.

Joannis 16.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis: Modicum & jam non videbitis me, & iterum modicum & videbitis me, quia vado ad patrem. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

LÆta Domini & Salvatoris nostri promissa, fratres charissimi, læto cordis auditu percipere debemus, sedulaque intentione persistere, quatenus ad hæc pertingere mereamur. Quid est enim, quod meritò lætius audiatur, quàm perveniri posse ad gaudium, quod nunquam possit auferri? Notandum autem quod tota lectionis hujus Evangelicæ series illis convenit, qui eam præsentes audierunt a Domino: pars autem illius etiam nobis, qui post passionem & resurrectionem Dominicam ad fidem venimus, aptissimè congruit. Quod ergo ait:

Modicum & jam non videbitis me, & iterum modicum & videbitis me, quia vado ad patrem.] Ad illos specialiter pertinet, qui ejus discipulatui prædicantis in carne adhærere, & post tristitiam passionis visa resurrectione & ascensione ejus lætificari meruerunt. Nam quia hæc illa, qua tradebatur nocte locutus est, modicum erat, i. e. ejusdem noctis & diei sequentis tempus, usque ad horam qua illum non vi-
dere inciperent. Tentus enim nocte illa a Judæis, & in
crastinum crucifixus cùm sero factum esset, repositus est Matt. 26.
de cruce, & intra septa sepulchri ab humanis seclusus ob- Marc. 14.
tutibus. Et iterum modicum erat, usque dum illum vide- Luc. 23.
rent: resurrexit enim à mortuis die tertia, & apparuit eis Ioan. 18.
in multis argumentis per dies quadraginta. Quare autem Act. 1.
modicum esset ut non viderent eum, & iterum modicum ut viderent, annectit causam, dicens:

Quia vado ad patrem.] Ac si apertè dicat: Ideo post modicum à vestris aspectibus in monumenti claustris abscondor, & iterum post modicum destructo mortis imperio vobis intuendus appareo, quia tempus est, ut expleta dispensatione assumptæ mortalitatis cum resurrectionis triumpho jam revertar ad patrem. Potest & aliter intelligi quod ait:

Modicum & jam non videbitis me, & iterum modicum & videbitis me.] Modicum quippe tempus futurum erat, quo eum non viderent, illud scilicet triduum, quo erat quieturus in monumento. Et iterum modicum erat futurum quo viderent eum, illi videlicet dies quadraginta in quibus eis post passionem suam sæpius usque ad tempus ascensionis apparet. Quod autem subjunxit:

Quia vado ad patrem.] Juxta hunc sensum, ad illud specialiter respicit quod præmisit: *Et iterum modicum, & videbitis me.* Ac si apertè diceret: Propterea me resuscitatum à mortuis modico tempore videbitis, quia non semper in terra corporaliter mansurus, sed per humanitatem quam assumpsi, jam sum ascensurus in cœlum. Hæc quidem verba Domini, ut diximus, illis specialiter qui ejus resurrectionem videre potuerunt, conveniunt. Quod verò illis quærentibus exponendo subjungit:

Amen amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit. Vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium.] Et ipsorum, & totius Ecclesiæ statui congruit. Plorabant quippe & flebant amatores Christi, cùm illum comprehendi ab hostibus, ligari, ad concilium duci, damnari, flagellari, derisui haberi, ad ultimum crucifigi lanceari, & sepeliri viderent. Gaudebant mundi amatores, quos ob infimas cogitationes mundum vocat Dominus, cùm morte turpissima condemnarent illum, qui gravis erat eis etiam ad videndum. Contristabantur discipuli posito in morte Domino, sed agnita ejus resurrectione, *tristitia illorum versa est in gaudium: visa ascensionis potentia, jam majori gaudio sublevati laudabant & benedicebant Dominum,* ut Lucas Evangelista testatur. Sed & cunctis fidelibus hic sermo Domini convenit, qui per lachrymas pressurasque præsentes ad gaudia æterna pervenire con-

tendunt.

tendunt. Qui interim in præsenti plorant, flent, & tristes sunt, quia necdum valent videre quem diligunt. 2.Cor. 5. *Quia quamdiu sunt in suo corpore peregrinari se a sua patria & regno cognoscunt quia per labores & certamina ad coronam sibi perveniendum esse non dubitant.* Quorum tristitia vertetur in gaudium, cum finito agone vitæ hujus bravium vitæ perennis accipiunt, de quo dicitur in Psalmo. Psal.125 *Qui seminant in lachrymis, in exultatione metent.* Flentibus autem & contristatis fidelibus, mundus gaudet, quia jure in præsentibus qualecunque gaudium habent, qui alterius vitæ, vel nulla esse gaudia sperant, vel se ad hæc pertingere posse desperant. Quod tamē specialiter de persecutoribus fidei Christianæ potest intelligi, quia cruciatis occisisque martyribus ad tempus se prævaluisse gaudebant. Sed non post multum illis in occulto coronatis, ipsi pœnas perfidiæ suæ simul & homicidii subibant æternas. Quibus divina increpatione rectè dicitur per Prophetam: Esa.65. *Ecce servi mei lætabuntur, vos autem confundemini. Ecce servi mei exultabunt in lætitia, vos autem clamabitis præ dolore cordis vestri. Et præ contritione spiritus ululabitis.* Sequitur:

Mulier cùm parit, tristitiam habet, quia venit hora ejus.] Mulierem dicit sanctam Ecclesiam, videlicet propter fœcunditatem bonorum operum, & quia spiritales Deo filios gignere nunquam desinit, De qua & alibi dicitur: Matt.13. & Luc.13 *Simile est regnum cælorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinæ sata tria, donec fermentaretur totum.* Mulier quippe fermentum accepit, cùm Ecclesia vim supernæ dilectionis & fidei Dño largiente consecuta est. Abscondit hoc in farinæ sata tria, donec fermentaretur totum, cùm Asiæ, Europæ, & Africæ partibus verbum vitæ ministravit, donec omnes terrarum termini regni cœlestis amore flagrarent. Ad hujus mulieris membra se pertinere signabat, qui recedentibus quibusdam a castitate fidei, tristis aiebat: Galat. 4. *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis.* Ad hujus se membra pertinere testantur, qui cœlestibus desideriis accensi, in conditoris sui laude proclamabant: Esa.26. *A timore tuo Domine concepimus & parturivimus, & peperimus spiritum. Hæc mulier cùm parit, tristitiam habet, quia venit hora ejus. Cùm autem peperit puerum, jam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum.* Quia nimirum sancta Ecclesia quamdiu in mundo spiritalium virtutum profectibus insistit, nunquam mundi tentationibus exerceri desistit: at cùm devicto laborum certamine ad palmā pervenerit, jam non meminit pressuræ præcedentis propter gaudium perceptæ retributionis: Rom.8. *Non sunt enim condignæ passiones hujus temporis ad superventuram gloriam quæ revelabitur in nobis.*

Non meminit inquit, pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum.] Sicut enim mulier nato in hunc mundū homine lætatur, ita Ecclesia nato in vitam futuram fidelium populo, digna exultatione repletur, pro qua ejus nativitate multū laborans & gemens, in præsenti quasi parturiens dolet. Nec novum debet cuiquam videri si natus dicatur, qui ex hac vita migraverit. Quomodo enim consuetè nasci dicitur, cū quis de utero matris procedēs hanc lucem egreditur, ita etiam rectissimè potest natus appellari, qui solutis à vinculis carnis ad lucem sublimatur æternam. Unde mos obtinuit ecclesiasticus, ut dies beatorum martyrum sive confessorum Christi, quibus de seculo transierunt, natales vocitemus, eorumque solennia non funebria, sed natalitia dicantur. Sequitur. Dominus exponens ipse paradigma, quod de muliere proposuit.

Et vos igitur nunc quidem tristitiam habetis: iterum autem videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis.] Quod de ipsis quidem discipulis facilè intelligitur, quia tristitiam habuerunt passo ac sepulto Dño: sed peracta resurrectionis gloria, gavisi sunt viso Domino. *Et gaudium eorum nemo tollit ab eis,* quia & si postmodum persecutiones pro Christi nomine ac tormenta passi sunt, spe tamen resurrectionis & visionis illius accensi, libenter Iacob.1. quæque adversa ferebant: imo omne gaudium existimabant cùm in tentationes varias inciderent. Denique cæsi a Actu.5. principibus sacerdotum, ut scriptum est: *Ibant gaudentes à conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Gaudium eorum nemo tollit ab eis,* quia talia patiendo pro Christo, meruerunt regnare sine fine cum Christo. Sed & omnis Ecclesia per hujus vitæ labores & angustias, ad æterna cœlestium tendit præmia gaudiorum, attestante Apostolo: Actu. *Quia per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.* Quod autem ait:

Iterum videbo vos, & gaudebit cor vestrum.] Videbo vos, dixit, eripiam vos ab adversariis, coronabo vos victores, me vos decertantes semper vidisse probabo. quando enim non videret suos maxime pressuris circumventos, cum quibus se ipse omnibus diebus seculi manere promisit? Matt. Sed morientibus inter tormenta fidelibus, arbitrabantur eos tortores divino carere præsidio, dicentes: Psal.7 *Ubi est Deus eorum?* Unde quidam ex his circumseptus ærumnis aiebat: Thren *Vide Domine afflictionem meam, quoniam erectus est inimicus.* Quod est aperte dicere: Quoniam inimicus insequens cervicem superbiæ contra tuos humiles attollit: tuo nos auxilio conditur omnipotens sublevs, te victis ac repulsis hostibus nostros semper agones vidisse, tibi hos placuisse comproba. Videt itaque electos post tristitiam Dominus, cùm eorum patientiam damnato impugnatore remunerat. Potest & ita intelligi quod ait: *Iterum autem videbo vos,* quasi diceret: Iterum vobis videntibus appareo, quomodo dixit Abrahæ. Gen. *Nunc cognovi quod timeas Dominum,* pro eo ut diceret: Nunc cognoscere homines feci, quod timeas Deum, qui hactenus nesciebant, quod apud me semper habui certum. Si ergo charissimi, salubri tristitia nunc afficimur, si juxta hortamenta Apostoli Rom. *spe gaudentes, in tribulatione existimus patientes si nostra errata, si miserias proximorum debita lamentatione deflemus,* videbit nos iterum Dominus, i. e videndum se nobis ostendat in futuro, qui quōdam nos videre, fidei suæ nobis agnitionem largiendo dignatus est. Videbit ut coronet, qui quondam vidit ut vocaret. Videbit & gaudebit cor nostrum, & gaudium nostrum nemo tollet a nobis, quia hæc est vera & unica merces eorum, qui secundum Deum contristantur de perpetua ejus visione gaudere. Quam profectò mercedem promisit ipse sublimiter, cùm ait: Matt. *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Quam desiderabat ardenter Propheta cum dicebat: Psal.41 *Sitivit anima mea ad Deum vivum, quando veniam & apparebo ante faciem Dei.* Quam se Apostolus cum suis similibus accepturum esse gratulatur, qui certaminum suorū conscius confidenter protestatur, dicens: 1.Cor. *Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem.* Quam nos quoque & fideliter quærere, & veraciter apprehendere, donec ipse certantium auxiliator, & vincentium remunerator Jesus Christus Dominus noster, qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus per omnia secula seculorum, Amen.

DOMINICA CANTATE.

Joannis 16.

IN illo tempore dixit Iesus discipulis suis: Vado ad eum qui me misit, & nemo ex vobis interrogat me quò vadis. Sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia implevit cor vestrum. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

SIcut ex lectione Evangelica, fratres charissimi audivimus, Dominus ac redemptor noster imminente suæ passionis articulo, discipulis & gloriam ascensionis qua ipse post mortem & resurrectionem erat clarificandus, & adventum Spiritus sancti, quo illi erant illustrandi, patefecit, quatenus instante hora passionis ejusdem, minus pro illius morte dolerent, quem post mortem ad cœlos sublevandum non dubitarent: minus de sua desolatione trepidarent, quos abeunte licèt Domino, Spiritus sancti gratia consolandos esse sperarent.

Vado, inquit, ad eum qui me misit, & nemo ex vobis interrogat me, quò vadis?] Ac si apertè dicat: Revertor ascendendo ad eum, qui me incarnari constituit, & tanta tamque manifesta erit ejusdem ascensionis claritas, ut nemini vestrûm

opus sit interrogare, quò vadam: videntibus cunctis, quia ad cœlos pergam. Benè autem cum de ascensione sua dixisset: *Vade ad eum qui me misit*, addidit: *Et nemo ex vobis interrogat me, quò vadis?* Superius namque cùm de sua passione protestaretur, dicens: *Quò ego vado, vos non potestis venire*, interrogavit eum Petrus, & ait: *Domine, quò vadis?* Respondit, cui et: Ioan. 13. *Quò ego vado, non potes me modò sequi; sequeris autem postea.* Quia nimirum passionis mortisq; ejus mysterium necdum intelligere, necdum poterant imitari; majestatem verò ascensionis statim ut videre cognoverunt, totisq; animi votis ut sequi mererentur, optabant.

Sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia implevit cor vestrum. Sciebat Dominus ipse, quid hæc sua verba in discipulorum cordibus agerent, quia videlicet tristitiam magis de ancessu, quo eos desereret, quam de ascensu quo patrem peteret, lætitiam generarent. Unde benignè consolando subjunxit:

Sed ego veritatem dico vobis, expedit vobis ut ego vadam.] Expedit ut forma servi vestris subtrahatur aspectibus, quatenus amor divinitatis arctius vestris infigatur in mentibus. Expedit ut notam vobis formam cœlo inferā, quatenus majori per hoc desiderio illuc suspiretis, sicque suspensis ad superna cordibus vestris, ad accipienda jam Spiritus sancti dona capaces fiatis.

Si enim non abiero, paracletus non veniet ad vos: si autem abiero, mittam eum ad vos.] Non quia non poterat ipse in terra positus dare spiritum discipulis, hæc loquitur, cùm apertè legatur, quia post resurrectionē apparens eis insufflavit & Ioan. 20. dixit eis. *Accipite Spiritum sanctum.* Sed quia ipso in terra posito, & corporaliter conversante cum eis, non valebāt illi erigere mentem ad sitienda munera gratiæ cœlestis: ascēdente autem ipso ad cœlos, & illi pariter omne desideriū Matt. 6. suum illo transferebāt, juxta hoc quod alibi audierunt: *Ubi enim est thesaurus tuus, ibi & cor tuū erit.* Ideoq; capaces spiritus jā facti erant, non ultra de morte ejus contristati, sed de promissionis ejus munere læti, Luca attestāte qui ait: Luc. 24. *Et factum est dum benediceret illis, recessit ab eis, & ferebatur in cœlum. Et ipsi adorantes regressi sunt in Hierusalem cum gaudio magno, & erant semper in tēplo laudantes & benedicentes Deū.* Patet autē, nec laboriosa expositione indiget cur eundem spiritum paracletum, i.e. consolatorem cognominet: quia nimirum corda discipulorum, quæ recessus ipsius mœsta reddiderat, hujus consolaretur & recrearet adventus. Sed & singulis quibusq; fidelium vel de peccati perpetratione mœrentibus, vel communi hujus seculi afflictione laborantibus, dum spem veniæ & misericordiæ cœlestis inspirat, profectò ab angore tristitiæ mentem illustrando sublevat. Quia vero spiritus eidem menti quam replet, non solum vim divinæ charitatis infundit internus, verum etiam carnali timore depulso, ad increpandam pravitatem malorum fortis fiduciam præstat, rectè subditur:

Et cùm venerit ille, arguet mundum de peccato, & de justitia & de judicio.] Claret namque, quòd ipse filius Dei Dominus noster Jesus Christus, cùm esset in mundo, arguebat mundum, i.e. sectatores mundi, de peccato suæ incredulitatis: arguebat de justitia, quia videlicet justitiam fidelium nollent imitari: arguebat de judicio, videlicet quare diabolum, qui jam judicatus ac condemnatus erat, sequerentur. Sed non sine causa Spiritum cum venerit hoc idem dicit acturum, quia profectò per hujus inspirationem corroborandus erat animus discipulorum, ne mundum qui contra se fremebat, arguere timerent. Exponens ergo sententiam suam Dominus, adjunxit:

De peccato quidem, quia non credunt in me.] Peccatum incredulitatis quasi speciale posuit, quia sicut fides origo virtutum, ita fundamentum est vitiorum in incredulitate persistere, Domino terribiliter attestante, qui dicit: Ioan. 3. *Qui autem non credit, jam judicatus est, quia non credit in nomine unigeniti filii Dei.* At contrà, Abac. 2. *justus ex fide vivit.*

De justitia verò, quia ad patrem vado, & jam non videbitis me.] Justitia discipulorum Christi confessio erat, quod Dominum quem verum hominem cernebant, verum quoq; Dei filium esse crediderunt, & quem sibi corporaliter ablatum noverant, certo semper amore colebant. Justitiā cæterorum fidelium, i.e. eorum qui Dominum in carne non viderunt, hæc est, quod eum quem corporali intuitu nunquam viderunt, Deum & hominem verum corde credunt, ac diligunt. De qua profectò justitia fidei arguuntur infideles, cum ipsi videlicet cum similiter verbum vitæ audierint, noluerint credere ad justitiam. Neque enim nequitia malorum ex sua solum turpitudine, verum etiam ex comparatione rectorum, quam sit damnanda monstratur. Hinc etenim scriptum est: *Probata autem virtus corripit insipientes.* Sapien. 1. Arguit ergo mundum Spiritus sanctus de peccato suo, quia non crediderit in Christum: arguit & de justitia credentium, quia exemplum eorum sequi noluerint, qui hunc ad patrem ascendisse, neque ultra corporaliter in terris conversaturum esse sciebant, nec tamen ab ejus dilectione poterant ulla ratione separari: hoc est enim quod ait: *Quia ad patrem vado, & jam non videbitis me.* Non videbitis me postquam ascendero, qualem nunc videre soletis, carne mortali & corruptibili circumdatum, sed in majestate ad judicium venientem, & peracto judicio in majore gloria sanctis apparentem. Sequitur:

De judicio autem, quia princeps mundi hujus judicatus est.] Principem mundi diabolum dicit, quia principatur eis, qui ordine perverso mundum potiùs quam mundi conditorem diligunt. Qui judicatus est a Domino, qui ait: *Videbam satanam sicut fulgur de cœlo cadentem.* Luc. 10. Judicatus est ab eo, cum & ipse dæmonia ejiceret, & discipulis daret potestatem calcandi super omnem virtutem inimici. Arguitur itaque mundus de judicio, quo diabolus est judicatus, quandiu homines ne Dei voluntati resistere præsumant, exemplo damnati propter superbiam terrentur Archangeli. Arguit mundum Spiritus sanctus de judicio, quo princeps mundi judicatus est, cùm loquens in Spiritu sancto Judas Apostolus ad corrigendam hominum pravorum nequitiam, pœnam superbientium commemorat Angelorum, dicens: *Angelos verò qui non servaverunt suum principatum, sed reliquerunt suum domicilium, in judicium magni diei vinculis æternis sub caligine reservavit.* Sequitur:

Adhuc multa habeo vobis dicere, sed nō potestis portare modò. Cùm autem venerit ille spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.] Certum est quidem, quia veniente desuper spiritu Apostoli majorē multò scientiam veritatis quam carnales catenus potuêre consecuti sunt, majori desiderio certādi pro veritate succensi sunt. Non tamen putandum est in hac vita quempiam omnem veritatem posse comprehendere, cum hæc fidei nostræ merces in alia sit vita promissa, ipsa veritate dicente: *Hæc est autem vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Jesum Christum.* Ioan. 17. Et alibi ad Judæos: *Si manseritis in verbo meo, verè discipuli mei eritis, & cognoscetis veritatem.* Ioan. 8. Unde & Apostolus, qui ad tertium cœlum raptus audivit arcana verba, quæ non licebat homini loqui. *Ex parte*, inquit, *cognoscimus, & ex parte prophetamus.* 1. Cor. 12. Intelligendum est ergo, quod ait de spiritu: *Docebit vos omnem veritatem*, q. d. diffundet in cordibus vestris charitatem, cujus magisterio intus edocti proficiatis de virtute in virtutem, dignique efficiamini pervenire ad vitā, in qua vobis æterna claritas summæ veritatis, & veræ sublimitatis, i.e. contemplatio vestri conditoris appareat.

Non enim loquetur à semetipso, sed quæcunque audiet, loquetur.] Non loquitur spiritus a semetipso, i.e. sine patris & filii communione, neque enim divisus ac a se partitus est spiritus, sed quæcunque audiet loquetur: audiet videlicet per unitatem substantiæ, & proprietatem scientiæ. Non loquitur a semetipso, quia non est à semetipso. Pater quippe solus, de alio non est. Nam & filius de patre natus est, & Spiritus sanctus de patre procedit. Ab ipso autem audiet spiritus, a quo procedit, quia non est a seipso, sed ab illo, à quo procedit. A quo illi est essentia, ab illo utique & scientia. Ab illo igitur audientia, quod nihil est aliud quam scientia. Quod vero adjunxit:

Et quæ futura sunt annunciabit vobis.] Constat innumeros fidelium per donum sancti Spiritus prænosse, ac prædixisse ventura. Sed quia sunt nonnulli, qui spiritus gratia pleni infirmos curant, mortuos suscitant, dæmonibus imperant, multis virtutibus coruscant, ipsi angelicam in

terris

teris vitam gerunt, nec tamen quæ futura sunt venturis spiritus ejusdem revelatione cognoscunt. Potest hic Domini sermo etiam sic accipi, quia spiritus adveniens, quæ ventura sunt nobis annunciat, cùm gaudia nobis patriæ cœlestis ad memoriam reducit, cùm festa illa supernæ civitatis per donum nobis suæ aspirationis innotescit. Ventura nobis annunciat, cùm nos a delectatione præsentium abstrahens, promissi in cœlis regni desideriis inflammat.

Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annunciabit vobis.] Spiritus clarificavit Christum, quia per eum tanta charitas in cordibus discipulorum accensa est, ut abjecto timore carnali effectum resurrectionis ejus constantes prædicarent, a quo tempore passionis pavidi fugerunt. Unde scriptum est: *Et repleti sunt omnes Spiritu sancto, & loquebantur verbum Dei cum fiducia.* Spiritus clarificavit Christum, cùm impleti gratia spiritali doctores sancti, tot & tanta miracula in nomine Christi fecerunt, quibus orbem totum ad fidem Christi converterent, tot ac tanta pro Christi nomine passionum certamina pertulerunt, donec ipsa etiam superborum colla persecutorum suavissimo Christi jugo submitterent. Spiritus clarificat Christum, cùm sua nos inspiratione ad diligendam ejus visionem accendit, cùm illum patri in divinitate æqualem esse credendum fidelium cordibus intimat. — Actu. 4

Quia de meo, inquit, accipiet, & annunciabit vobis.] De patre accipit Spiritus sanctus, unde accipit & filius, quia in hac Trinitate de patre natus est filius, de patre procedit Spiritus S. Qui autem de nullo natus sit, de nullo procedat, pater est solus. *Omnia quæcunque habet pater, mea sunt, propterea dixi, quia de meo accipiet, & annunciabit vobis.* De his dixit, quæ ad ipsam patris divinitatem pertinent, in quibus illi est æqualis omnia, quæ habet pater habendo. Neque enim Spiritus sanctus de creatura, quæ patri est subjecta, & filio erat accepturus, quod ait: *De meo accipiet*, sed utique de patre de quo procedit spiritus, de quo natus est & filius. Sed quia donante Domino lectionem sancti Evangelii patrum vestigia sequentes exponendo transcurrimus, restat vestram fraternitatem, charissimi, mecum pariter admonere, ut ejus memoriam solicita semper intentione servemus, ejus suavitatem devoto pectore scrutemur, & castè sæpius ore ruminemus. Quid enim prodest ad audiendum Dei verbum convenire, & expleto auditu ad inania mox, & secularia colloquia vel acta converti? Recolamus ergo juxta quod eadem admonet lectio, quia Dominus noster expleta passione rediit ad patrem, a quo missus est, nec patrem cum ad nos veniret, nec nos deserens cum rediret. Illuc ejus vestigiis tuto mentis nisu sectemur, & ut illo pervenire, & illius regni januam mereamur intrare, perpendamus magnopere, quibus actionum gressibus in terra degens incesserit. Qui enim dicit se in Christo manere, debet sicut ipse ambulavit, & ipse ambulare. Certe ipse per agones passionum ad coronam pervenit gloriæ. Merito ergo intimatur & nobis, *quia per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.* Unde & Apostolus Petrus obsessus fervore tentationum quosdam fratrum, consolans ait. *Nolite pavere, quasi novi aliquid contingat, sed communicantes Christi passionibus gaudete, ut & in revelatione gloriæ ejus gaudeatis exultantes.* Revocemus ad mentem, quia gratiam spiritus discipulis, & se missurum esse promisit, & monuit: *& curemus omni vigilantia ne cogitationibus illecebrosis contristemus Spiritum sanctum Dei, in quo signati sumus in diem redemptionis.* Sic enim scriptum est. *Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum, & auferet se a cogitationibus, quæ sunt sine intellectu.* Unde provide Psalmista, cum hujus spiritus accedi desiderio flagraret, prius cordis mundi hospitium, in quo hunc recipere posset, & sic demum tanti hospitis ingressum quærebat. *Cor mundum,* inquit, *crea in me Deus, & spiritum rectum innova in visceribus meis.* Prius quippe cor mundum in se creari, ac deinde spiritum rectum in suis visceribus precabatur innovari, quia utique sciebat spiritum rectum in corde polluto sedem habere non posse. Retineamus sedulo corde, quia idem spiritus arguit mundum de peccato, & de justitia, & de judicio. Caveamus ne ima quærendo ad mundum pertineamus, quia mundus transibit, — 1. Ioan. 2. — Actu. 14. — 1. Pet. 4. — Ephes. 4. — Sapien. 1. — Psal. 50. — Ioan. 16.

& concupiscentia ejus. *Quæ sursum sunt quæramus, quæ sursum sunt sapiamus, ubi Christus est in dextera Dei sedens.* Conversationem nostram cum Apostolo habeamus in cœlis, & ne de peccato incredulitatis arguamur, exerceamus operando quod credimus: *fides enim sine operibus otiosa est.* Ne ex comparatione justorum, quos imitari noluerimus acrius judicemur, solerti animo memoremus, quod de contemptoribus suæ gratiæ Dominus ait: *Regina Austri surget in judicio cum generatione ista: & condemnabit eam, quia venit à finibus terræ audire sapientiam Salomonis. Et ecce, plus quam Salomon hic.* Ne cum mundi principe damnemur, resistamus illi fortes in fide, & fugiet a nobis. *Loquamur veritatem in corde nostro, nec faciamus dolum in lingua nostra,* ut spiritus veritatis magis magisque diffundendo charitatem in cordibus nostris, ducat nos ad agnitionem omnis veritatis. Hujus spiritus gratiam in cunctis actibus nostris, charissimi, hujus precemur auxilium, dicamus singuli Domino, dicamus omnes: *Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam.* Sicque fit ut qui Apostolus superveniens ea, quæ ventura erant, annunciavit, nostra quoque mentibus venturæ vitæ gaudia patefaciat, nos ad hæc inquirenda benignus incendat, cooperante ipso qui hunc & polliceri suis fidelibus, & dare consuevit Jesu Christo Domino nostro, qui vivit & regnat cum Patre in unitate ejusdem Spiritus sancti Deus per omnia secula seculorum, Amen. — Coloss. 3. — Philip. 3. — Iacob. 2. — Luc. 11 — Psal. 14 — Psal. 142.

DOMINICA VOCEM JUCUNDITATIS.

Joannis 16.

IN illo tempore, dixit Iesus discipulis suis: Amen amen dico vobis, si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis. Usque modò non petistis quicquam in nomine meo. Petite, & accipietis, ut gaudium vestrum sit plenum. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

POtest movere infirmos auditores, quomodo in capite lectionis hujus Evangelicæ discipulis Salvator promittat: *Si quid,* inquiens, *petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis.* cum non solùm nostri similes multa, quæ patrem in Christi nomine videntur petere, non accipiant, verùm etiam ipse Apostolus Paulus tertiò Dominum rogaverit, ut a se Angelus Satanæ, a quo tribulabatur absc ederet, nec impetrare potuerit. Sed hujus motio quæstionis antiqua jam patrum explanatione reserata est, qui veraciter intellexerunt illos solum in nomine Salvatoris petere, qui ea quæ ad salutem perpetuam pertinent petunt: ideoque Apostolum non in nomine Salvatoris petisse, ut tentatione careret, quam ob custodiam humilitatis acceperat, quia si hac caruisset, salvus esse non posset, ipso affirmante cum ait: *Ne magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ angelus satanæ, qui me colaphizet.* Quotiescunque ergo petentes non exaudimur, ideo fit, quia vel contra auxilium nostræ salutis petimus, ac propterea à misericorde patre beneficii gratia nobis, quod inepte petimus, negatur, quod eidem Apostolo Paulo contigisse probatur, cui ter petenti responsum est. *Sufficit tibi gratia mea, nā virtus in infirmitate perficitur:* vel utilia quidē, & quæ ad veram salutem respiciunt, petimus, sed ipsi malè vivendo auditum a nobis justi judicis avertimus, incidētes in illud Salomonis: *Qui avertit aurem suam ne audiat legē, oratio ejus erit execrabilis:* vel dum pro peccātibus quibusdam, ut resipiscant oramus, & si salubriter petimus, atque ex nostro merito digni sumus auditu, ipsorum tamen perversitas ne impetremus obsistit. Fit etiam aliquando, ut salutaria prorsus & precibus solicitis, & devotis quæramus actionibus, nec tamen statim obtineamus quæ petimus, sed in futurum petitionis nostræ differatur effectus, sicut cum genibus flexis quotidie rogamus patrem, dicentes: Adveniat regnum tuum, idem tamen regnū non mox oratione finita, sed tempore congruo sumus accepturi. Quod pia provisione nostri conditoris constat agitari, ut videlicet desideria nostræ devotionis dilatione crescant, & incre — 2. Cor. 12. — Ibidem. — Ibidem. — Prov. 28.

mento quotidiano magis magisque provecta, tandem perfectius capiant gaudia quæ sequuntur. Inter quæ notandum, quia cum pro peccantibus oramus, & si eorum salvationem impetrare nequimus, nequaquam tamen fructu precum nostræ privamur: quia etsi illi digni non sunt salvari, nos tamen amoris quem illis impendimus, mercede donabimur, sicque in illa petitione implebitur nobis illa Domini promissio, qua ait:

Si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis.] Intuendum enim, quia non ait simpliciter dabit, sed dabit, inquit vobis: quia non eis pro quibus petimus dabit, nobis tamen cùm pro aliorum erratibus misericorditer intervenimus, præmium nostræ benignitatis restituet. Sequitur:

Usque modò non petistis quicquam in nomine meo.] Non petierunt eatenus in nomine Salvatoris, quia dum ipsum Salvatorem visibili præsentia complecterentur, minus ad invisibilia salutis dona mentis intuitum erexerant. Sed & nostra fragilitas patrem petēs nō in nomine Jesu, i. e. Salvatoris petit, dum contra rationē suæ petit salutis, non ut Apostolorum simplicitas corporali visu sui Salvatoris ab æternæ salutis petitione sit retardata, sed obstaculo propriæ cupiditatis ab intuitu Dominicæ voluntatis impedita. Quid autem principaliter petendum, ac sine ulla dubietate eis, qui fideliter in petendo perstiterint, sit parandum à patre, & Dominus subdendo manifestat, dicens:

Petite & accipietis, ut gaudium vestrum sit plenum.] Ordo quippe sensus est: Petite ut gaudium vestrum sit plenum, & accipietis. Plenum ergo gaudium beatitudinem perpetuæ pacis appellat. Nam ut taceamus de gaudio reproborum, quo sibi luctum mercantur æternum, habent sancti etiam in præsenti gaudium de spe cœlestium bonorum, cum pro Domino terrenis exercentur adversis: habent Rom. 12. gaudium cum amore fraternitatis suadente, discunt gaudere cum gaudentibus, & flere cum flentibus. Sed non est plenum gaudium, quod fletu variante miscetur. Plenum quippe gaudium fit, ubi nemine flente cum solis datur gaudere gaudentibus. Ait itaque:

Petite & accipietis, ut gaudium vestrum sit plenum.] Ac si patenter dicat: Non fluxa seculi gaudia, quæ & mœrore semper mixta, & certo sunt fine obnoxia: sed illud singulare gaudium a patre petite, cujus plenitudo nullo cujuslibet inquietudinis attactu minuitur, æternitas nullo unquàm termino dissolvitur. Si enim perstiteritis in petēdo, & procul dubio quæ petitis accipietis. De hujus plenitudine gaudii Petrus fidelibus scribit, dicens: Credentes au- 1. Pet. 1. tem exultabitis lætitia inenarrabili & glorificata, reportātes finem fidei vestræ salutem animarum vestrarum. Petere autem hujusmodi gaudium est, non verbis tantummodò patriæ cœlestis introitum flagitare, sed & digna operatione pro ejus perceptione certare. Neque enim quippiam utilitatis adfert bene orando superna quærere, qui non desistit perversè vivendo infimis implicari.

Hæc in proverbiis locutus sum vobis. Venit hora, cùm jam non in proverbiis loquar vobis, sed palàm de patre annunciabo vobis.] Illam nimirum horā significat, qua eis peracta sua passione ac resurrectione Spiritus sancti erat gratiam daturus. Tunc etenim spiritaliter instructi, spiritali dilectione succensi, quo perfectius omnia, quæ de agnitione divinitatis mortalibus erant capienda, ceperant, eò ardentius sola quæ ad ejus visionem promerendam juvarent, petere ac desiderare curarent. Hoc est enim quod subjunxit:

Illo die in nomine meo petetis.] Possumus horam, quam pollicetur, in futura vita intelligere, in qua palam de patre 1. Cor. 13 annunciat, i. e. palam patrem ostendet electis, *quando* sicut Apostolus ait, *videbimus eum facie ad faciem.* De qua an- 1 Joan. 3. nunciatione dicit & Joannes Evangelista: *Charissimi, nunc filii Dei sumus, & nondum apparuit quid erimus. Scimus enim quia cùm apparuerit, similes ei erimus: videbimus enim eum sicuti est.* Ubi veraciter in nomine Jesu petunt electi, dum pro nostra fragilitate intercedunt, quatenus ad suæ salvationis sortem pertingamus, à qua adhuc inter insidias hostium peregrinamur in terris, quam sanctorum petitionem aptissime in die futura promisit: *Illo*, loquiens, *die in nomine meo petetis.* In die etenim petunt, quia non inter tenebras pressurarum, ut nostra in præsenti, sed in luce sempiternæ pacis, & gloria beatorum spirituum pro nobis intercessio funditur. Possunt autem idem spiritus electorum in illa cœlesti civitate positi, etiam pro seipsis in nomine Salvatoris petere intelligi: quia videlicet tempus universalis judicii & resurrectionis corporum, in quibus pro Domino certavêre, venire desiderant. Unde & Joannes ait: *Vidi sub* Apocal. 6. *altare Dei animas interfectorum propter verbum Dei, & propter testimonium quod habebant. Et clamabant voce magna, dicentes: Usquequo Domine sanctus & verus non judicas sanguinem nostrum de his qui habitant in terra?* Ubi continuò subinfertur: *Et datæ sunt illis singulæ stolæ albæ, & dictum est illis ut requiescerent tempus adhuc modicum, donec impleantur conservi eorum, & fratres eorum.* Singulas quippe stolas albas nunc habent animæ, cùm sola sua felicitate fruuntur: binas tunc accipiunt, cùm impleto in fine numero fratrum, corporum quoque immortalium receptione lætantur.

Et non dico vobis, quia ego rogabo patrem de vobis.] Quia enim Dominus noster Jesus Christus, & Deus & homo est, modò summa deitatis, modò humanitatis humilia loquendo designat. Quod enim dicit non rogaturum se patrem, de discipulis propter consubstantialem patri divinitatis suæ potentiam dicit, in qua non patrem ipse rogare, sed rogata cum patre consuevit dare. Quod vero Petro ait: *Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua.* Et de illo Luc. 22. Joannes: *Advocatum*, inquit, *habemus apud patrem Jesum Christum justum*: propter dispensationem dictum est assumptæ 1. Joan. 2. humanitatis, cujus cùm triumphum patris ostendit oculis, pro nostra infirmitate propitius intervenit. Potest & ita non inconvenienter accipi quod ait: *Et non dico vobis, quia ego rogabo patrem de vobis*, quia non de præsenti rogo, sed de futuro tempore posuit rogabo, quod sanctis in interna pace receptis non opus sit jam aliquid rogari de illis: quia nimirum tanta beatitudine donati sunt, quæ amplior esse non potest.

Ipse enim pater amat vos, quia vos me amastis, & credidistis quia a Deo exivi.] Non ita intelligendum est, quasi amor & credulitas discipulorum præcesserit amorem quo illos pater amaret, merituque humanum prius sit muneribus gratiæ cœlestis, cùm apertissime dicat Paulus Apostolus: Rom. 11. *Aut quis prior dedit illi, & retribuetur ei? Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia*: sed ita potius, quia pater illos gratuito amore prævenerit, atque ad amandum credendumque filium amandi contulerit, & quia ipsi agnitam filii dilectionem ac fidem pio & solicito corde servaverint, majoribus eos donis paternæ dilectionis esse remuneratos. Non autem arbitrandum quia pater sine filio & Spiritu sancto amare, vel amoris possit munera dare. Nec rursus æstimandum, quia filius sine patre & Spiritu sancto valeat amari vel credi. Quod ergo ait, *ipse enim pater amat vos*, intelligendum est una cum filio & Spiritu sancto amare, quos amore dignos judicat. Et quod adjunxit, *quia vos me amastis*, eadem ratione sentiendum est: quia quicunque filium rectè amat, hunc cum patre & amborum Spiritu amet, quia quorum inseparabilis est natura divinitatis, horum una eademque sunt dona virtutis.

Exivi à patre, & veni in mundum. Iterum relinquo mundum, & vado ad patrem.] Exivit a patre & venit in mundum, quia mundo visibilis apparuit in humanitate, qui erat invisibilis apud patrem in divinitate. Exivit a patre, quia non in ea forma qua æqualis est patri, sed in assumpta creatura minor apparuit. Et venit in mundum, quia in forma servi quam accepit, etiam hujus mundi amatoribus se videndum præbuit. Iterùm reliquit mundum, & rediit ad patrem, quia ab aspectu amatorum mundi quod viderant abstulit, & se amatoribus suis æqualem patri esse credendum docuit. Reliquit mundum, & rediit ad patrem, quia humanitatem quam induit, per ascensionem ad invisibilia perduxit. Hæc quidem verba Domini mystica, & sicut ipse testatur, in proverbiis sunt dicta. Sed discipuli quibus dicebantur, adeò carnales adhuc erant, ut eorum profunditatem minimè caperent, & non solùm arcana dictorum, sed nec ipsam ignorantiam suam intelligerent, putantes simpliciter & dilucidè prolata, quæ non intel-

ligen-

ligentibus proverbia erant. Unde continuò responderunt,

Ecce nunc palàm loqueris, & proverbium nullum dicis.] Palàm igitur eum loqui autumabant, cujus mysteria dictorum necdum comprehendere valebant. Quod autem adjungitur:

Nunc scimus quia scis omnia, & non opus est tibi, ut quis te interroget. In hoc credimus, quia à Deo existi. Apertè ostendunt, quia loquens ad eos Dominus de his maximè disputabat, quæ illos delectabat audire, & quæ illi interrogare volebant, hæc ipse præveniens eos ultro proferebat. Unde meritò illum scire omnia quasi Deum, & quasi Dei filium à Deo venisse credunt & confitentur. Apertum namque divinitatis indicium est cogitationum nosse secreta, Salo-
3.Reg.8 mone affirmante, qui Deo supplicans ait: *Tu enim solus nosti*
Hier.11. *corda omnium filiorum hominum.* Unde etiam Hieremias ait: *Tu autem Domine Sabaoth, qui judicas justè, & probas renes, & cor.* Neque hæc transeunter, aut negligenter commemoranda, sed solerter invigilandum est, fratres mei, ut non verba tantùm & opera nostra, sed ipsa quoque cordium secreta divinis aspectibus digna reddamus. Non in templo nostri pectoris odiorum flammæ, non invidiæ rubigo resideat, non inde turpis vel contumeliosi sermonis radix oriatur, non ibi meditatio facti nocentis innascatur: me-
Esaia 66 mores simus dominicæ comminationis, quà dicitur: *Ego enim opera & cogitationes eorum venio ut congregem.* Et, expulsis vitiorum ruderibus, talem cordis nostri paremus mansionem, cujus ipse teneatur inesse mansor, qui ejus inevitabilis inspector & judex est. Sciendum autem, quia triplex est modus cogitationum nequam: unus earum, quæ deliberatione & proposito peccandi mentem contaminant: alius earum, quæ delectatione quidem peccati mentem perturbant, nec tamen hanc ad peccandi consensum pertrahunt: tertius earum, quę naturali motu mentem percurrentes non tamen hanc ad perpetranda vitia illiciunt, quam à bonis, quæ cogitare debuit, impediunt. Veluti est, cùm phantasmata rerum, quæ aliquando supervacuè gesta vel dicta novimus, ad memoriam reducimus: quarum crebra retractatio quasi importuna muscarum improbitas cordis oculos circumvolare, ac spiritalem ejus aciem inquietare magis, quàm excæcare consuevit. A cunctis autem his cogitationum nequam generibus castigari mo-
Prov.4 nuit Salomon, cùm dicit: *Omni custodia serva cor tuum, quoniam ex ipso vita procedit.* Cujus monita sequentes agamus soliciti, ut si quid consensu perpetrandi facinoris in animo deliquimus, scita hoc confessione, & dignis pœnitentiæ fructibus abstergamus. Si delectatione peccandi nos tentari senserimus, noxiam delectationem crebris precibus ac lachrymis, crebra amaritudinis perpetuæ recordatione pellamus: & si nos solos ad hanc propulsandam sufficere non posse viderimus, fratrum quæramus auxilia, ut, quod nostris viribus nequivimus, illorum consilio & interces-
Iacob.5 sione sumamus. *Multùm enim valet deprecatio justi assidua:* & sicut idem præmisit, *oratio fidei salvabit infirmum, & allevabit eum Dominus: & si in peccatis sit, dimittentur ei.* Quia supervacuis cogitationibus ad integrum carere non valemus, has, in quantum possumus, immissione bonarum cogitationum, & maximè frequenti Scripturarum meditatione fugemus, juxta exemplum Psalmistæ, qui dicit:
Psal.118 *Quomodo dilexi legem tuam Domine, tota die meditatio mea est.* Petamus supernam clementiam, quod est verè in nomine Salvatoris petere, ut & cordis munditiam, & boni operis præstet efficaciam, & ante omnia illam sedula mente recolamus horam, illam citiùs venire optemus, in qua non jam per Scripturas loquatur nobis Dominus, sed palam de Patre annunciet nobis, cum quo vivit & regnat Deus in unitate Spiritûs sancti, per omnia secula seculorum. Amen.

IN LITANIIS MAJORIBUS ET MINORIBUS. Lucæ 11. Matth. 7.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis: Quis vestrûm habebit amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi: Amice commoda mihi tres panes, quoniam amicus meus venit de via ad me, & non habeo quod ponam ante illum. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

ROGATUS à discipulis Salvator non modò formam orationis, sed & instantiam frequentiamque tradit orandi.

Amicus ergo, ad quem media nocte venitur, ipse Deus intelligitur, cui in media tribulatione supplicare, & tres panes, id est, intelligentiam Trinitatis, quâ præsentis vitæ consolentur labores, eflagitare debemus. Amicus, qui venit de via, ipse noster est animus, qui toties à nobis recedit, quoties ad appetenda terrena & temporalia foris vagatur. Redit ergo, cœlestique alimonia refici desiderat, cùm in se reversus superna cœperit ac spiritalia meditari. De quo pulchrè, qui petierat, adjungit, *non se habere quod ponat ante illum*: quoniam enimæ post seculi tenebras Deum suspiranti nil præter eum cogitare, nil loqui libet, intueri solùmque quod recognovit, summæ Trinitatis gaudia contemplari, atque ad hoc pleniùs intuendum pervenire satagit.

Et ille deintùs respondens dicat: Noli mihi molestus esse, jam ostium clausum est, & pueri mei mecum sunt in cubili, non possum surgere & dare tibi.] Ostium amici divini est intelligentia sermonis, quod sibi Apostolus orat aperiri ad loquen- Colos.4
dum mysterium Christi: clausumque est tempore famis, cùm intelligentia verbi non datur. Et illi, qui evangelicam sapientiam tanquam panem erogantes, per orbem terræ prædicaverunt, pueri patris familias, jam sunt in secreta quiete cum Domino, & tamen mando efficitur, ut accipiat desiderans intellectum ab ipso Deo, etiamsi homo desit, per quem sapientia prædicetur.

Et ille si perseveraverit pulsans, dico vobis: & si non dabit illi surgens, eò quod amicus ejus sit, propter improbitatem tamen ejus surget, & dabit illi quotquot habet necessarios. Et ego dico vobis: Petite, & dabitur vobis: quærite, & invenietis: pulsate, & aperietur vobis.] Comparatio est à minore. Si ergo amicus homo surgit de lecto, & dat non amicitiâ, sed tædio compulsus, quantò magis dat Deus, qui sine tædio largissimè donat, quod petitur? Dominus etenim Salvator noster ad cœlestis regni gaudia nos pervenire desiderans, & nos eadem gaudia à se petere docuit, & nobis petentibus se hæc daturum esse promisit.

Petite, inquit, & dabitur vobis: quærite & invenietis: pulsate, & aperietur vobis.] Quæ nobis sunt ve[rba] Domini nostri, fratres charissimi, magnopere ac toto ex corde pensanda: quia videlicet regnum cœlorum non otiosis & vacantibus, sed petentibus, quærentibus & pulsantibus dandum, inveniendum & aperiendum esse testatur. Petenda est ergo janua regni orando, quærenda rectè vivendo, pulsanda perseverando. Non enim sufficit verbis tantummodò Dominum rogare, si non etiam quæsierimus diligentiùs qualiter nobis sit vivendum, ut digni simus impetrare, quæ poscimus, ipso attestante, qui ait: *Non omnis, qui dicit mihi,* Matt.7
Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum: sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cœlis est, ipse intrabit in regnum cœlorum. Neque aliquid prodest bona inchoasse, si non quisque studeat ea, quæ benè inchoaverat, usque ad finem firmum perducere: *quia meliùs erat non cognoscere viam jus-* 2.Petr.2
titiæ, quàm post cognitionem retrorsùm converti. Unde necesse est, fratres mei, ut petamus seduli, sine intermissione oremus, *procidamus ante Deum, ploremus coram Domino, qui* Psal.94
fecit nos: & ut exaudiri mereamur, videamus soliciti, qualiter nos vivere velit, quid nos facere jusserit, qui fecit nos. *Quæramus Dominum, & confirmemur, quæramus faciem ejus semper:* & ut hunc invenire ac videre mereamur, mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritûs: quia nonnisi casti corpore in die resurrectionis ad cœlos sublevari, nonnisi mundi corde gloriam valent divinę majestatis intueri. Pulsemus infatigabili desiderio æternæ beatitudinis aures pii conditoris, nec deficiamus à cœptis, priusquam illo aperiente de carcere mortis hujus mundi eripi, ac portam mereamur cœlestis patriæ ingredi. Nemo sibi blandiatur de innocentia, nullus suis fidens actibus, quasi qui misericordia justi judicis non egeat, à precibus cesset: quin potiùs etiam cùm se aliquid boni quis egisse

cognoverit, quia qua hoc districtione judicetur, ignorat, Psal. 142 tremens cum Propheta clamet: *Ne intres in judicium cum servo tuo, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens.* Job. 9. Et cum B. Job: *Si justificare me voluero, os meum condemnabit me: si innocentem ostendero, pravum me comprobabit*, memor 1. Joan. 1 semper illius Apostolici sermonis: *Quia si confiteamur peccata nostra, fidelis & justus est, ut remittat nobis peccata nostra,* Ibidem. *& emundet nos ab omni iniquitate. Si dixerimus quoniam non peccavimus, mendacem facimus Deum, & verbum ejus in nobis non est.* Neq; tutius quispiam, considerata peccatorum suorum qualitate seu quantitate, à petenda venia mentem desperando revocet, neminem visa suorum putredo vulnerum, seu magnitudo languoris a salute quærenda retrahat. Præbeat magnam obtinendæ sanitatis fiduciam, quòd ipse conditor noster medicus nobis fieri, ipse ad nos venire in carnem, ipse infirmitates nostras suscipere ut sanaret, dolores nostros ut auferret, portare dignatus est: ipse suum pro nobis sanguinem fudit, suam pro vita nostra mortem obtulit, ipse magnis peccantium admissis magna pœnitentiæ remedia ostendit, dicens per præcursorem suum: Luc. 3 *Genimina viperarum quis ostendit vobis fugere à ventura ira? Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ.* Ibidem. Et paulò pòst inquit: *Qui habet duas tunicas, det non habenti: & qui habet escas, similiter faciat.* Ipse levibus quotidianisq; nostris erratibus, sine quibus hæc vita transigi nō potest, quotidiana confessionis & intercessionis mutuę medicamēta concessit, dicens Jacob. 5 per Apostolū Jacobum: *Confitemini alterutrū peccata vestra, & orate pro invicē, ut salvemini.* Ipse rogari ut præstet, amat, qui animos inopum ad se rogandum larg⁹ donator erigit.

Omnis, inquiens, qui petit, accipit: & qui quærit, invenit: & pulsanti aperietur.] Non ergo dubitandum, quòd petentes accipimus, quærentes invenimus, pulsantibus nobis aperietur: quia omnimodis fallere non potuit veritas, quę promisit. Sed hoc est vigilantiùs intuendum, quia non omnes, qui coram hominibus orare videntur, in conspectu æterni arbitri petere vel quęrere, vel cœlestis regni aditum pulsa- Psal. 144 re probentur. Neq; enim Propheta diceret: *Propè est Dominus omnibus invocantibus eum in veritate*, si non aliquos Dominum invocare, sed non in veritate cognosceret. Invocant quippe Dominum in veritate, qui in hoc quod orando dicunt, vivendo non contradicunt. Invocant Dominum in veritate, qui suas ei preces oblaturi primò jussa illius im- Matt. 6. plere satagunt, qui dicturi ei in oratione: *Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*: illud ejus Marc. 11 mandatum impleverunt, quod dicit: *Et cùm stabitis ad orandum, dimittite si quid habetis adversùs aliquem, ut & Pater vester, qui in cœlis est, dimittat vobis peccata vestra.* Unde & de ta- Psal. 144 libus aptè Propheta subjungit: *Voluntatem timentium se faciet, & orationes eorum exaudiet, & salvos faciet eos.* Illi itaq; in veritate Dominum invocant, qui eum timere comprobantur. Horum ipse, cùm clamaverint, orationes exaudit, horum, cùm ad se suspiraverint, pia desideria perficit, hos, cùm de hac vita transierint, ad salutem sustollit æternam. At contrà sunt, qui Dominum, sed non in veritate invo- Jacob. 4 cant, quos redarguens Jacobus ait: *Petitis, & non accipitis, eò quòd malè petatis.* Malè namq; petunt, qui perseverantes in peccatis pro eisdem peccatis, quæ ipsi minimè dimittunt, ut sibi à Domino dimittantur, impudenter exorant, quales Esaia 1. ipse per Esaiam reprobat, dicens: *Et cùm extenderitis manus vestras, avertam oculos meos a vobis: & cùm multiplicaveritis orationem, non exaudiam: manus enim vestræ sanguine plenæ sunt.* Quibus adhuc consulendo qua ratione possint impetrare, Ibidem. quæ poscerent, ostendit, cùm subdit: *Lavamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis.* Malè petunt, qui vocem Domini jubentis audire obtemperando contemnunt, & nihilominùs Dominum suam vocem sup- Luc. 6. plicentium exaudire miserendo deposcunt. Quos ipse repellens in Evangelio loquitur: *Quid autem vocatis me Domine, Domine, & non facitis quæ dico?* Prov. 28 De quibus & Salomon in proverbiis: *Qui declinat aurem suam ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis.* Malè petunt, qui nō supernę mercedis intuitu, sed ad exemplum Pharisæorum humanæ gratiâ laudis longis incubant precibus, de quibus ipse te- Matt. 6 stis & judex terribiliter protestatur: *Quia receperunt mercedem suam.* Malè petunt & illi, qui terrena magis in oratione, quàm cœlestia bona requirunt, quorum preces Apostolus in ipsa, de qua loquimur, sententia specialiter reprehendit. Cùm enim dixit: *Petitis, & non accipitis, eò quòd malè petatis,* Jacob 4 adjunxit continuò: *Ut in concupiscentiis vestris insumatis.* Neq; autem prohibentur cives patriæ cœlestis in terra peregrinantes pro pace temporū, pro salute corporum, pro ubertate frugum, pro serenitate aurarum, pro cęteris hujus vitę necessariis Dominum petere: si tamē hęc non nimiè petantur, & si ob id solummodò petantur, ut abundante viatico in præsenti liberiùs ad futura dona tendatur. Sed quia sūt, qui temporalem quietem & prosperitatem à suo creatore requirunt, non quidem ut eidem creatori devotionibus animis obediant, sed ut abundantiùs comessationibus & ebrietatibus vacent, & securiùs ac licentiùs suis concupiscentiis, suæ carnis serviant illecebris, meritò tales malè petere dicuntur. Verùm quia omnes hujuscemodi petentes, eò quòd malè petant, accipere non merentur, studeamus dilectissimi & benè petere, & digni obtinenda, quæ petimus, existere. Quod ita fit, si & ea, quæ Deus jussit, orando quærimus, & quales ipse nos fieri docuit, tales ad orandum procedimus, & intenti in precibus, donec impetremus, insistimus. Si autem scire cupimus, quę ipse nos Matth 6 petere velit, audiamus illud evangelicum: *Quærite primùm regnum Dei, & justitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis.* Regnum autem Dei & justitiam ejus quærere, est cœlestis patrię dona desiderare, & quibus justitię meritis ad hæc perveniri debeat, indesinenter inquirere: ne si à via fortè, quæ illò ducit, aberremus, pervenire quo nitimur, minimè queamus. Quod si verba Domini & Salvatoris nostri, quib⁹ nos de exemplo terreni parentis ad rogandū Deum Patrē hortatur, diligenter inspicimus, citiùs agnoscimus, quæ sit maximè justitia, quæ iter nobis regni cœlestis aperiat.

Quis, inquit, *ex vobis patrem petet panem, numquid lapidem dabit illi? Aut piscem, numquid pro pisce serpentem dabit illi? Aut si petierit ovum, numquid porriget illi scorpionem?*] Aperta etenim est comparatio hæc, & cunctis audientibus ad intelligendum facillima: quia si homo quilibet mortalis ac fragilis, & peccati adhuc carne gravatus, petentibus se filiis, quos diligit, quæ habet bona, quamvis terrena & fragilia dare non denegat, multò magis Pater cœlestis petentibus suis suo timore & amore præditis non defectiva in cœlis bona largitur. Sed juxta typicam intelligentiam panis dilectionem significat, quia sicut ille principalis est cibus, ita ut sine eo mensa inops videatur: ita hæc principalis est virtus, ita ut sine illa virtute reliquæ spiritales virtutes esse nequeant. Quia nimirum quicquid boni agitur, in sola dilectione perficitur. Unde dicit Apostolus: *Quia si linguis* 1. Cor. 13 *hominum loquerer & Angelorum, & si haberet prophetiam, & nôsset mysteria omnia, & omnem scientiam, & si haberet omnem fidem, ita ut montes transferret, & si distribueret omnes facultates suas in cibos pauperum, & si traderet corpus suum, ita ut arderet, charitatem autem non haberet, nihil ei prodesset.* Charitas autem vera est, quâ *Dominum ex toto corde, tota anima, to-* Deu 6 & *ta virtute, & proximum tanquam nosipsos diligere præcipimur.* Matt. 22 Nec tantùm proximis & amicis, verùm etiam inimicis perfectus quisq; beneficium dilectionis impendere debet, Domino dicente: *Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui* Matt. 5 *oderunt vos. Orate pro persequentibus & calumniantibus vos, ut sitis filii patris vestri, qui in cœlis est.* In pisce autem fides non ficta exprimitur. Quomodo enim piscis sub tegumento aquarum nascitur, vivit & alitur; sic & fides, quæ in Deum est, quę alterius vitę gaudia per lamenta pręsentia fletusq; requirit, invisibiliter in corde gignitur, invisibili gratiæ Spiritûs per aquam baptismatis consecratur, invisibili auxilio divinæ protectionis ne deficiat, nutritur, invisibilium præmiorum intuitu quæque valet, bona operatur, memor 2. Cor. 4 illius Apostolici: *Quia quæ videntur, temporalia sunt: quæ autem non videntur, æterna sunt.* Possumus & hoc dicere, quia piscis in eo fidei typum teneat, quod sicut ille crebris maris fluctibus tunditur, nec perimitur; ita fides firma, quantislibet adversantis pressuris mundi impugnetur, inconvulsa perdurat: imo etiam de certamine gloriosior existat, adjuvante illo, qui missis ad prędicanda ejusdem fidei dona,

discipulis

Ioan. 16 discipulis ait: *In mundo pressuram habebitis, sed confidite, ego vici mundum.* Porro per ovum spei nostræ certitudo figuratur: quia in ovo nondum fœtus cernitur, sed futuræ avis fœtus speratur. Et fideles quique nec dum id præsenti supernæ patriæ gloriam, quam credunt, intuentur, sed futuram sperando præstolantur. Unde dicit Apostolus:
Rom. 8 *Spem autem, quod non videmus, speramus, per patientiam expectamus.* Hæc igitur sunt, fratres charissimi, bona, quæ principaliter à Domino petere, hæc justitia regni Dei, quam ante omnia quærere debemus, Fides videlicet, Spes & Charitas, quia
Psal. 31 scriptum est: *Justus ex fide vivit. Sperantes autem in Domino*
Abac. 2 *misericordia circumdabit.* Et, *Plenitudo legis est dilectio.* Omnis
Rom. 1 enim lex in uno sermone impletur: *Diliges enim proximum*
Rom. 13 *tuum sicut teipsum.* Et iterum: *Dilectio proximi malum non ope-*
ibidem. *ratur.* Non est autem metuendum, ne si gratiam dilectionis à Domino pia devotione quæramus, si intimo ex corde dicamus: *Panem nostrum quotidianum da nobis hodiè*, ille cor nostrum rigore odiorum constringi permittat. Hunc etenim rigorem per duritiam lapidis insinuat, cùm dicit:

Quis autem ex vobis patrem petit panem, nunquid lapidem dabit illi?] Non est formidandum, ne si fortitudinem fidei contra hostis antiqui tentamenta precemur toto ex corde
Luc. 17 dicentes: *Domine auge nobis fidem*, ille nos infidelitatis sinat interire venenis. Jure enim nomine serpentis virus infidelitatis, quod per ipsum generi humano aspersum est, exprimitur, cùm dicitur:

Aut si piscem petit, nunquid pro pisce serpentem dabit illi?] Non est timendum, ne si spem cœlestium bonorum, per quam præsentia, adversa simul & prospera contemnere possimus, a Domino postulemus, ille auditum avertat, ac nos desperatione futurorum retrò respicere, id est, ea, quæ relinquimus, patiatur labentis seculi commoda virulenta requirere. Rectè namque immutatio boni propositi nociva, & concupiscentiæ carnalis repetitio veneno scorpionis, quod retrò, id est, in cauda gestat, comparatur, cùm dicitur:

Aut si petierit ovum, nunquid porriget illi scorpionem?] Hæc itaque petamus à Domino, charissimi, ut scilicet alimentum nobis puræ charitatis, sinceræ fidei, certæ spei tribuat, ut duritiam odiorum, ut perfidiæ virus, ut aculeum nobis desperationis, qui ad caduca retrahere solet, auferat, & absque ulla dubietate, quod petimus, accipiemus. Ait
1. Ioan. 5 enim veridica voce Joannes Apostolus: *Quia quæcunque petierimus secundùm voluntatem ejus, audit nos.* Sed & ipse Dominus certam nobis fiduciam dat impetrandi, quæ rectè petimus, cùm subjungit:

Si ergo vos, cùm sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris, quanto magis Pater vester de cœlo dabit Spiritum bonum petentibus se?] Malos autem vocat discipulos, qui utique, quantum ad humanum spectat judicium, boni erant: quia nimirum nemo est, qui in hac vita à cunctis valeat immu-
Eccles. 7 nis esse delictis, Salomone affirmante, qui ait: *Quia non est homo justus in terra, qui faciat bonum & non peccet.* Unde provide Dominus, qui gravibus peccantium reatibus graviora pœnitendi medicamenta demonstrat, ipsis quotidianos electorum erratus, qui verbo maximè vel cogitatu contingunt, quotidianis orationum studiis docet debere curari, quos inter alia sic orare præcipit: *Et dimitte nobis debita*
Matth. 6 *nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* Vel certè malos appellat discipulos, quia in comparatione divinæ bonitatis omnis creatura mala esse probatur, dicente Domi-
Marc. 11 no: *Nemo bonus nisi unus Deus*, cùm tamen participatione ejusdem divinæ bonitatis rationalis creatura bona fieri posse cognoscitur. Unde & Dominus pia promissione testatur: *Quia Pater de cœlo dabit Spiritum bonum petentibus se*, ut profectò ostendat, quia qui ex seipsis mali sunt, per acceptam Spiritûs gratiam boni possunt effici. Spiritum bonum petentibus dandum à Patre pollicetur, quia sive Fidem, Spem, Charitatem, sive aliaquælibet bona cœlestia desideramus adipisci, non aliter nobis hæc quam Spiritûs sancti donum tribuuntur. Hinc est enim quod idem Spiri-
Esaia 11 tus in Esaia: *Spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilii & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis, spiritus timoris Domini.*
1. Cor. 13 Et in alio loco spiritus dilectionis & pacis, spiritus gratiæ & precum nominatur: quia nimirum quicquid boni veraciter habemus, quicquid boni agimus, hoc eodem spiritu largiente percipimus. Quod intelligens Propheta, cùm cordis munditiam quæreret, dicens, *Cor mundum crea in* Psal. 50
me Deus, continuò subjunxit: *Et spiritum rectum innova in visceribus meis.* Quia si non interiora nostra spiritus Domini rectus impleverit, cor in nobis mundum unde sit, non habet. Cum operis boni profectum concupiscens dixisset:
Domine ad te confugi, doce me facere voluntatem tuam, statim Psal. 142
quo hunc ordine consequi deberet, ostendit, cum subdidit: *Spiritus tuus bonus deducet me in viam rectam.* Cujus vesti- ibidem.
giis juxta modulum nostrum, fratres dilectissimi, adhærentes petamus Deum Patrem, ut Spiritûs sui gratia nos in viam rectæ fidei, quæ per dilectionem operatur, inducat. Et ut optata mereamur obtinere, taliter vivere studeamus, ne tanto Patre simus indigni; quin potiùs mysterium regenerationis, quo in baptismate filii Dei sumus effecti, illibato semper corpore pariter & mente servemus. Certum namque est, quia si summi Patris mandata sectamur, remunerabit nos hæreditate sempiternæ benedictionis, quam nobis ante secula paravit, per Dominum nostrum Jesum Christum, qui cum eo vivit & regnat Deus in unitate Spiritûs sancti, per omnia secula seculorum. Amen.

IN DIE ASCENSIONIS DOMINI.
Marci 16.

IN illo tempore, novissimè recumbentibus undecim discipulis, apparuit illis Jesus, & exprobravit incredulitatem illorum, & duritiam cordis, quia his, qui viderant eum resurrexisse, non crediderunt. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

QUOMODO novissimè, quasi jam ultrà eum non viderunt? Novissimum quippe illud est, quo Dominum Apostoli in terra viderunt, quando ascendit in cœlum, quod factum est quadragesimo die post ejus resurrectionem. Nunquidnam tunc exprobraturus erat, quòd non credidissent eis, qui eum viderant resurrexisse, quando jam & ipsi post resurrectionem toties eum viderant? Illud ergo accipiamus, post multas demonstrationes ejus, quibus per dies quadraginta discipulis suis præsentatus est, eum etiam novissimè, recumbentibus illis undecim, apparuisse, id est, ipso quadragesimo die. Et quoniam jam erat ab eis ascensurus in cœlum, hoc eis illo die maximè exprobrare voluisse, quia his, qui viderant eum resurrexisse, non crediderant, antequam eum ipsi viderent: cùm utique post ascensionem suam, prædicantibus illis Evangelium, gentes, quæ non viderunt, fuerant credituræ. Post illam quippe exprobrationem secutus, ait idem Marcus:

Et dixit eis: Euntes in mundum universum prædicate Evangelium omni creaturæ: qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur.] Hoc ergo prædicaturi, quoniam qui non crediderit, condemnabitur, cùm id utique non crediderit, quod non vidit, nonne ipsi primitùs fuerant objurgandi, quòd, antequam Dominum vidissent, non crediderunt eis, quibus Dominus apparuisset? Quod verò dixit eis:

Euntes in mundum universum prædicate Evangelium omni creaturæ.] Nunquid sanctum Evangelium vel insensatis rebus, vel brutis animalibus fuerat prædicandum, ut de eo discipulis dicatur: *Prædicate omni creaturæ.* Sed omnis creaturæ nomine potest omnis natio gentium designari. Antè etenim dictum fuerat, *In viam gentium ne abieritis*: nunc autem dicitur, *Prædicate omni creaturæ*, ut scilicet priùs à Judæa Apostolorum repulsa prædicatio tunc nobis in adjutorium fieret, cum hanc illa ad damnationis suæ testimonium superba repulisset.

Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur.] Fortassè unusquisque apud semetipsum dicat: Ego jam credidi, salvus ero. Verum dicit, si fidem operibus tenet. Vera etenim fides est, quæ in hoc, quod verbis dicit, moribus non contradicit. Hinc est enim quod de quibusdam falsis fidelibus Paulus dicit: *Qui confi-* Tit. 1.

tur se nosse Deum, factis autem negant. Hinc Joannes ait: *Qui dicit se nosse Deum, & mandata ejus non custodit, mendax est.* Illum autem dicatur: *Qui verò non crediderit, condemnabitur.* Quid hic dicimus de parvulis, qui per ætatem adhuc credere non valent: nam de majoribus nulla quæstio est. In Ecclesia ergo Salvatori per alios parvuli credunt, sicut & ex aliis ea, quæ illis in baptismo remittuntur, peccata traxerunt.

Signa autem eos, qui crediderint, hæc sequentur: In nomine meo dæmonia ejicient, linguis loquentur novis, serpentes tollent, et si mortiferum quid biberint, non eos nocebit: super ægros manus imponent, & benè habebunt.] Nunquid quia ista signa non facimus, minime credimus? Sed hæc necessaria in exordio Ecclesiæ fuerunt: ut enim ad fidem cresceret, miraculis fuerat nutrienda. Quia & nos, cùm arbusta plantamus, tamdiu eis aquam fundimus, quousque ea in terra convaluisse videamus. At si semel radicem fixerint, irrigatio cessabit. Hinc est enim quod Paulus dicit: *Linguæ in signum sunt non fidelibus, sed infidelibus.* (1.Cor.14) An non habemus de his signis atque virtutibus, quæ adhuc subtilius considerare debeamus? Sancta quippe Ecclesia quotidiè spiritaliter facit, quod tunc per Apostolos corporaliter faciebat. Nam sacerdotes ejus, cùm per exorcismi gratiam manus credentibus imponunt, & habitare malignos spiritus in eorum mente contradicunt, quid aliud faciunt, nisi dæmonia ejiciunt? Et fideles quique, qui jam vitæ veteris secularia verba derelinquunt, sancta autem mysteria insonant, conditoris sui laudes & potentiam, quantum prævalent, narrant, quid aliud faciunt, nisi novis linguis loquuntur? Qui dum bonis suis exhortationibus malitiam de alienis cordibus auferunt, serpentes tollunt, & dum pestiferas suasiones audiunt, sed tamen ad operationem pravam minimè pertrahuntur, mortiferum quidem est, quod bibunt, sed non eis nocebit, qui quoties proximos suos in bono opere infirmari conspiciunt, dum eis tota virtute concurrunt, & exemplo suæ operationis illorum vitam roborant: Qui in propria actione titubant, quid aliud faciunt, nisi super ægros manus imponunt, ut benè habeant? Quæ nimirum miracula tanto majora sunt, quanto magis spiritalia: tantò majora sunt, quanto per hæc non corpora, sed animæ suscitantur.

Et Dominus quidem Iesus postquam locutus est eis, assumptus est in cœlum, & sedet à dextris Dei.] Considerandum nobis est, quid est, quod Marcus ait: *Sedet à dextris Dei.* & Stephanus dicit: *Video cœlos apertos, & filium hominis stantem à dextris Dei.* (Act.7) Quid est, quod Marcus hunc sedentem, Stephanus verò stantem se videre testatur? Sed scimus, quia sedere judicantis est, stare vero pugnantis vel adjuvantis. Quia ergo redemptor noster assumptus in cœlum, & nunc omnia judicat, & ad extremum judex omnium veniet, hunc post assumptionem Marcus sedere describit, quia post ascensionis suæ gloriam judex in fine videbitur: Stephanus vero in laboris certamine positus stantem vidit, quem adjutorem habuit, quia ut ille in terra persecutorum infidelitatem vinceret, pro illo de cœlo illius gratia pugnavit. Sequitur:

Illi autem profecti prædicaverunt ubique, Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.] Quid in his considerandum est, quid memoriæ commendandum, nisi quòd præceptum obedientia, obedientiam verò signa secuta sunt? Inter quæ notandum, quòd Evangelium suum Marcus quanto tardiùs cæteris inchoavit, tanto in longiora scribendo tempora porrexit. Nam neq; de nativitate ipsius Domini aut præcursoris ejus, neque de infantia vel pueritia utriuslibet eorum aliqua commemorans, neque de nativitate Salvatoris altiùs scribens, excepto quod eum in capite Evangelii sui filium Dei nominat, ab initio evangelicæ prædicationis, quod per Joannem factum est, cœpit, & ad illud usque tempus narrando pervenit, quo Apostoli idem Evangelii verbum totum prædicando disseminavêre per orbem. Restat sanè quæstio non minima, quomodo scripserit idem Evangelista Angelum dixisse mulieribus: *Ite, dicite discipulis ejus & Petro, quia præcedet vos in Galilæam, ibi eum videbitis, sicut dixit vobis,* (Marc.16) nec tamen ibi visum à discipulis Dominum, in ullo post hæc Evangelii sui loco retulerit. Et quidem Matthæus abisse discipulos (Matt.28) dicit in Galilæam, ibiq; Dominum vidisse & adorâsse, & præceptum ab eo accepisse eundi, docendi, baptizandi omnes gentes in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs sancti. Attamen inspecta aliorum scriptura Evangelistarum docet (Luc.24) eum sæpiùs anteà visum discipulis, maximè ipso die resurrectionis ejus in Hierosolymis, & in castello Emaus. Quare ergo specialiter se in Galilæam præcessurum, & ibi è discipulis videndum prædixit, cum neq; ibi solum, neq; ibi primùm fuerit visus? Videamus ergo cujus mysterii gratiâ secundùm Matthæum & Marcum resurgens ita mandaverit: *Præcedam vos in Galilæam, ibi me videbitis.* Quod etsi completum est, tamen post multa completum est, cum mandatum sic sit, (quanquam sine præjudicio necessitatis) ut aut hoc solùm, aut hoc primùm expectaretur fieri debuisse. Proculdubiò ergo quoniam vox est ista non Evangelistæ narrantis, quod ita factum sit, sed Angeli ex mandato Domini & ipsius Domini, Evangelistæ autem narrantis: sed ita ab Angelo & à Domino dictum sit, prophetiæ dictum accipiendum est. Galilæa namq; interpretatur vel transmigratio, vel revelatio. Prius itaque secundùm transmigrationis significationem quid aliud occurrit intelligendum: *Præcedet vos in Galilæam, ibi eum videbitis, sicut dixit vobis,* nisi quia Christi gratia de populo Israël transmigratura erat ad gentes, quibus Apostoli prædicantes Evangelium nullo modo crederentur, nisi eis ipse Dominus viam in cordibus hominum præpararet? Et hoc intelligimus, *præcedet vos in Galilæam.* Quod autem gaudentes mirantur, disruptis & evictis difficultatibus, aperiri sibi ostium in Domino per illuminationem fidelium, hoc intelligitur, *ibi eum videbitis,* i. ibi membra ejus invenietis, ibi vivum corpus ejus in eis, qui vos susceperint, agnoscetis. Secundùm illud autem, quòd Galilæa interpretatur revelatio, non jam in forma servi intelligendum est, sed in illa, in qua æqualis est Patri, quam promisit apud Joannem dilectoribus suis, cùm diceret: *Ego diligam eum, & ostendam illi meipsum.* (Ioan.14) Non itaq; secundùm id, quod jam videbant, & quod etiam resurgens cum cicatricibus non solùm videndum, sed etiam tangendum postmodùm ostendit, sed secundùm illam ineffabilem lucem, *quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* (Ioan.1.) secundùm quam lucet in tenebris, *& tenebræ eum non comprehenderunt.* Illuc nos præcessit, unde ad nos veniens non recessit, & quò nos præcedens non deseruit. Illa erat revelatio tanquam vera Galilæa, *cùm similes ei erimus, ibi eum videbimus sicuti est.* (1.Ioan.3) Ipsa erit etiam beatior transmigratio ex isto seculo in illam æternitatem, si ejus præcepta sic amplectamur, ut ad ejus dexteram aggregari mereamur. *Tunc enim ibunt sinistri in combustionem æternam, justi autem in vitam æternam.* (Matt.25) *Huc illos transmigrabunt, & ibi eum videbunt, quomodo non vident impii. Tolletur enim impius, ne videat claritatem Domini. Et impii lumen non videbunt.* (Esaia 26) *Hæc est autem vita æterna, ut cognoscant te unum verum Deum, & quem misisti, Iesum Christum, sicut in illa æternitate cognoscitur, quo suos perducet per formam servi ut eum liberi contemplentur per formam Domini.* (Ioan.17) Quod nobis quoque præstare dignetur Jesus Christus, qui cum Patre & Spiritu sancto vivit & gloriatur Deus per immortalia secula seculorum. Amen.

DOMINICA EXAUDI. Joan. 15.

IN illo tempore dixit Iesus discipulis suis: Cùm venerit paracletus, quem ego mittam vobis à Patre Spiritum veritatis, qui à Patre procedit, ille testimonium perhibebit de me. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

EX multis sancti Evangelii locis invenimus, quia discipuli ante adventum Spiritûs sancti minùs capaces erant ad intelligenda arcana divinæ sublimitatis, minùs fortes ad toleranda adversa humanæ pravitatis, sed eis, adveniente Spiritu cum augmento divinæ cognitionis, data est etiam constantia vincendæ humanæ persecutionis. Unde illis dominica promissione nunc dicitur:

Cùm venerit paracletus, quem ego mittam vobis à Patre Spiritum veritatis, qui à Patre procedit, ille testimonium perhibebit de

me. Et vos testimonium perhibebitis.] Notandum autem in primis, quod Dominus spiritum veritatis, & a se mittendum esse testatur, & eundem mox a Patre procedere subjungit, non quia idem spiritus aliter à Patre procedit, quàm à filio mittitur, aut alio tempore a Patre procedit, quam cùm à filio mittitur, sed ideò filius eum à se mitti, & à Patre dicit procedere, ut aliam Patris, aliam esse suam personam designet, atque in eadem distinctione personarum unam esse operationem ac voluntatem suam cum Patris voluntate & operatione denunciet. Cum enim ejusdem spiritûs gratia datur hominibus, mittitur profectò spiritus a Patre, mittitur & à Filio: procedit a Patre, procedit & a Filio: quia & ejus missio ipsa processio est, quà ex Patre procedit & Filio. Venit & sua sponte, quia sicut coæqualis est Patri & Filio, ita eandem habet voluntatem cum Patre & Filio communem. *Ioan. 3* *Spiritus enim ubi vult spirat.* Et sicut Apostolus enumeratis donis cœlestibus ait: *1. Cor. 12* *Hæc autem omnia operatur unus atque idem spiritus, dividens singulis prout vult.* Adveniens autem spiritus testimonium perhibuit de Domino, quia discipulorum cordibus aspirans, omnia, quæ de illo erant facienda mortalibus, clara illis luce revelavit: quòd videlicet æqualis & consubstantialis erat Patri ante secula, quòd consubstantialis nobis factus est in fine seculorum, quòd de virgine natus sine peccato vixit in mundo, quòd quando voluit, & qua voluit morte transivit de mundo, quòd veraciter resurgendo mortem destruxit, veram, in qua passus & resurrexit, carnem ad cœlos ascendendo levavit, atque in paternæ gloriæ dextera constituit, quòd omnia prophetarum scripta illi testimonium perhibent, quòd confessio nominis ejus usque ad fines erat propaganda terrarum, cæteraque fidei illius mysteria Spiritûs S. testimonio sunt reserata discipulis. Neque illis tantummodò, sed & omnibus, qui per verbum eorum credunt in Dominum, quicquid rectè sapiunt, ejusdem spiritûs est munere concessum. *Ille ergò,* inquit, *testimonium perhibebit de me, & vos testimonium perhibebitis.* quia quæ spiritu intùs docente perceperunt, hæc abjecto timore pristino foris loquendo & aliis ministrabant. Ipse namque Spiritus corda eorum & scientiâ veritatis illustravit, & ad docenda, quæ nossent, culmine virtutis erexit: unde rectè apud Esaiam Spiritus idem fortitudinis & scientiæ nuncupatur. *Esaie 11* Est enim Spiritus scientiæ, quia per ipsum, quæ rectè agere, vel etiam cogitare debeamus, agnoscimus: est & fortitudinis, quia etiam per ipsum, ut quæ benè novimus operemur, accipimus, ne adversitate aliqua à bonis, quæ cœpimus, repellamur.

Et vos, inquit, *testimonium perhibebitis, quia ab initio mecum estis.*] Cùm data Spiritûs gratia etiam hoc fiduciam discipulorum juvit, quòd ab initio erant cum Domino, ideoque quæ apud illum viderunt & audierunt, absque ulla ambiguitate prædicare valebant. Unde benè Petrus alium pro Juda ordinare volens Apostolum, non hunc neophytum, sed probatum ex tempore curabat eligere, dicens: *Acta 1* *Oportet ergò ex his viris, qui nobiscum congregati sunt in omni tempore, quo intravit & exivit inter nos Dominus Iesus, testem resurrectionis ejus nobiscum fieri unum ex istis.* Hinc ipse gentibus evangelizans confidenter ajebat: *Acta 10* *Hunc Deus suscitavit tertia die, & dedit eum manifestum fieri non omni populo, sed testibus præordinatis à Deo, nobis qui manducavimus & bibimus cum illo, postquam resurrexit à mortuis.* Sed quia crescentibus electorum meritis statim crescere solet antiqui hostis invidia, quà vel per seipsum latenter, vel per homines suæ malignitati subditos patenter inchoata pietatis germina conetur obruere, rectè Dominus promissâ discipulis prædicandi fiduciâ persecutionem quoque notum, qui eidem prædicationi resisterent, pariter exorturam ostendit, dum subdidit:

Hæc locutus sum vobis, ut non scandalizemini. Absque synagogis facient vos.] Curavit namque pius magister futura discipulis pravorum bella prædicere, quò minus hæc eos venientia possent offendere, quia solent nimirum leviùs ferri adversa, quæ possunt antè prænosci. Nam quæ imparato ac non prævidenti animo mala ingeruntur, graviùs hunc sæpè ab integritatis suæ statu dejiciunt. Unde benè Salomon admonet, dicens: *Eccles. 2* *Fili accedens ad servitutem Dei, sta in justitia & timore Domini, & præpara animam tuam ad tentationem.* Non solùm vero discipulos Salvator a contribulium societate pellendos, sed ab eis etiam mortis pericula passuros fuisse præmonuit. Nam sequitur:

Sed venit hora, ut omnis, qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo.] Arbitrabantur autem obsequium se Deo præstare Judæi in eo, quod ministros novi Testamenti odiis insequebantur & mortibus: quia sicut illis testimonium perhibet Apostolus, æmulationem Dei habent, sed non secundùm scientiam. *Rom. 10* Et de seipso loquitur: *Act. 26* *Ego quidem existimaveram me adversus nomen Iesu Nazareni debere multa contraria agere, quod & feci Hierosolymis.* Prædictis ergò pressuris adversantium repentè quasi consolans discipulos adjunxit:

Sed venit hora, ut omnis, qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo.] Ac si apertè dicat: Bella quidem tribulationum à contribulibus vestris estis passuri, sed eò tolerabiliùs hæc suscipite, quo non tam odio vestri, quàm divinæ legis æmulatione vobis ingerentur. Cujus memor admonitionis B. martyr Stephanus flexis genibus pro his, qui se interficiebant, pia voce supplicabat, dicens: *Acta 7* *Domine, ne statuas illis hoc peccatum.* Arbitrabantur ergo legis æmulatores obsequium se præstare Deo, dum præconibus gratiæ neces inferrent: sed frustrà legem, quæ per famulum data est, defendunt, qui gratiam, quam ipse filius offert, accipere renuunt. Incassùm se Deo Patri placere æstimant, qui Dei filium contemnere, imò etiam persequi ac blasphemare laborant. Unde rectè subjungitur:

Et hæc facient vobis, quia non noverunt Patrem neque me.] *Ioan. 14* *Quia enim filius in Patre, & Pater est in filio, & qui videt filium, videt & Patrem*, patet profectò, quia quicunque filii credulitati obstinata mente resistunt, nec Patrem nosse probantur. Unde etiam idem Joannes veritatem divinæ unitatis insinuans, ait: *1. Ioan. 2* *1. Ioan. 5* *Omnis, qui negat filium, nec Patrem habet: qui confitetur filium, & Patrem habet.* Et iterum: *Et omnis, qui diligit eum, qui genuit, diligit eum, qui natus est ex eo.* Verùm quia discipuli, qui Patrem benè noverant & filium, multa pro ejusdem scientiæ defensione ac propalatione fuerant passuri, provida Dominus admonitione subjungit:

**Sed hæc locutus sum vobis, ut cùm venerit hora, eorum reminiscamini, quia ego dixi vobis.*] Magnoperè pensandum est, quod ait, *Ego dixi vobis*, ego qui pro vestra vita ac salute moriturus sum, qui vos meo sanguine redempturus, qui vos in tribulatione semper adjuturus, qui æterna vobis præmia post tribulationem daturus sum. Magnum quippe certantibus levamen, magnam consolationis gratiam præstat, quando ille certamina eadem futura prædixisse reminiscitur, qui & milites suos, ne vinci possent, adjuvare, & ne incassum vincant, immortalem post prælia solet rependere palmam. Qui enim hic horam persecutionis venturam præmonuit, ipse paulò post in eadem persecutione suum fidelibus auxilium pollicetur, dicens: *Ioan. 16* *In mundo pressuram habebitis, sed confidite, ego vici mundum.* Ipse alibi legitimè certantibus coronam vitæ repromittit, dicens: *Matth. 5* *Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.* Hæc de Evangelica lectione, fratres charissimi, breviter explanando discurrimus, nunc libet de ipsa, quam colimus, quinquagesimæ solennitate subtiliùs aliquid loqui. Sicut enim imminentibus solenniis paschalibus quadragesimam jejuniorum observantiâ celebravimus, sic eisdem peractis, quinquagesimam non sine certi causâ mysterii festa devotione agimus. Nam quia sancta Ecclesia in quibusdam suis membris adhuc pro æterna requie laborat in terris, in quibusdam verò omni finito labore cum Christo jam regnat in cœlis, in memoriam utriusque vitæ constituêre Patres nostri gemina hæc congruæ religionis solennia, quadragesimam videlicet afflictionis & jejuniorum, instante jam Dominicæ resurrectionis tempore, gaudiisque paschalibus, ut per eam nobis sæpiùs ad memoriam revocarent: quia per labores & continentiam, per vigilias & orationes, & per cætera, quæ Apostolus commemorat, *arma justitiæ* ad vitæ immortalis præmia debeamus attingere. *2. Cor. 6* Porrò quinquagesimam ab ipso Dominicæ resurrectionis die inchoare, & gaudiis potiùs

laudibusque divinis, quàm jejuniis voluerunt esse celebrem, quatenus annuus ejus festus dulcius admoneremur, desiderium nostrum ad obtinenda festa, quæ non sunt annua, sed continua, non terrena, sed cœlestia semper accendere, fixumq; tenere, quia non in tempore mortalitatis hujus, sed in æternitate futuræ incorruptionis vera nobis quærenda felicitas, vera est invenienda solennitas, ubi cessantibus cunctis languoribus tota in Dei visione ac laude vita geritur. Juxta hoc quod propheta corde pariter & carne in
Psal. 83
Deum vivum exultans, ajebat: *Beati qui habitant in domo tua Domine, in secula seculorum laudabunt te*. Unde merito quinquagesimæ diebus in memoriam hujus nostræ quietissimæ ac felicissimæ actionis crebrius ac festivius Alleluja canere solemus. Alleluja namq; Hebræus sermo est, & interpretatur Latinè, *Laudate Dominum*. Deniq; in Psalmis, ubi nos canimus, *Laudate Dominum*, pro hoc verbo apud Hebræos semper Alleluja canitur: quod Evangelista Joannes in
Apoc. 19
Apocalypsi sua cœlestium agmina virtutum cantantia se audisse perhibet. Sed & venerabilis ille Tobias ex visione Angelica intelligens, qualis supernorum civium gloria, quanta ipsius Hierusalem cœlestis sit claritas, hæc mystica voce dicebat: *Ex lapide pretioso & mundo omnes plateæ ejus*
Tob. 13
sternentur, & per vicos ejus Alleluja cantabitur. Rectissimè autem & pulcherrimè generalis sanctæ Ecclesiæ mos inolevit, ut hoc divinæ laudationis carmen propter reverentiam primæ autoritatis a cunctis per orbem fidelibus Hebræa voce cantetur. Quod ideo fit, ut per talis consonantiam devotionis omnis admoneatur Ecclesia, quia & nunc in una fidei confessione ac dilectione Christi consistere debeat, & ad illam in futuro patriam festinare, in qua nulla diversitas mentium, nulla est dissonantia linguarum. Nam quomodo in Hierosolymis quondam multitudinis
Act. 4
credentium erat cor unum & anima una: & erant illis omnia communia, ita in illa summæ pacis visione multitudinis videntium Deum erit cor unum & anima una, videlicet diligendi ac laudandi eum, cujus se gratiâ viderint esse salvatos: & ibi veraciter erunt omnibus omnia communia, quia sicut Apostolus ait: *Erit Deus omnia in omnibus*.
1. Cor. 15
In cujus typum temporis ac laudabundæ nostræ quietis ultimi septem Psalmi, qui specialiter in Domini laudem canuntur, Alleluja titulo prænotantur. Septima quippe dies sabbati, id est, requiei per legem vocari, & haberi præcepta est. Et aptè liber Psalmorum post tanta cœlestium præceptorum instituta, tot arcanorum spiritalium mysteria decantata, tantas saluberrimæ confessionis ac deprecationis humillimæ voces editas semper Alleluja titulis finitur: quia quicquid in hac vita boni gerimus, quicquid in obsequium nostri redemptoris lingua exultante proferimus, quicquid pro æternæ patriæ desiderio cogitamus, cuncta hæc nimirum ea nobis mercede recompensantur, ut in requie sempiterna & audire vocem laudis ejus, & ipsi cum Sanctis eum benedicere, gloriam regni ejus dicere, & potentiam virtutis ejus loqui mereamur. Idcircò autem plures magistri Ecclesiæ decantationem Alleluja tempore quadragesimæ intermittendam esse sanxerunt, quamvis in Ecclesia nunquam à divina laude cessatur, sed aliis verbis, quæ idipsum perfectè significant, ejus quotidie dona canuntur, ut nova ejus repetitio majorem gratioremque paschalibus solenniis honorificentiam reddat & splendorem. Sed & hoc in mysterium maximè designare voluerunt, quòd in hujus exilii peregrinatione, sicut ex parte
1. Cor. 13
novimus, & ex parte prophetamus, ita etiam ex parte Do-
Psal. 136
minum laudamus, dicentes cum propheta: *Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena?* Cùm verò nostram patriam, terram scilicet viventium, domumq; regni cœlestis nobis olim à Domino repromissam intrare meruerimus, tunc ut illum & perfectè intueri, sic etiam perfectè valebimus laudare, juxta illud Psalmistæ: *Et in templo ejus*
Psal. 28
omnes dicent gloriam. Unde & alibi dicit: *Cœli enarrant glo-*
Psal. 18
riam Dei. Cœlos quippe cœlestis patriæ cives appellat. Et quidem terrigenæ gloriam Dei narrare possunt, non autem hanc enarrare nisi cœli cives sufficiunt, qui quo hanc viciniùs vident, eò certiùs valent eloqui. Utramque sane hanc solennitatem, scilicet & quadragesimæ & quinquagesimæ, non quorumlibet hominum, sed ipsius Domini ac
Matt. 4
Salvatoris nostri patriam nobis sanxit autoritas: quadra-
Luca 4
gesimam videlicet in eo, quòd quadraginta diebus & quadraginta noctibus jejunavit in deserto, victâq; tentatoris versutiâ, ministeriis fruebatur Angelicis: ubi suo nos infor-
Marc. 1
mavit exemplo, quia per macerationem carnis adversarii spiritalis machinas evitare, & ad Angelorum debeamus pervenire consortium. Porrò quinquagesimæ nobis gaudia in eo servanda monstravit, quòd post resurrectionem seipsum discipulis vivum in multis argumentis per dies quadraginta præbuit, apparens eis, & loquens de regno
Act. 1
Dei & convescens, ut in eorum Actibus legimus, quia illos suâ frequentiâ visitationis lætabundum hoc tempus habere fecit ac festivum. Sed & in cœlum ascendens nequaquam eis priscæ suæ præsentiæ dulcedinem abstulit, sed eandem potiùs promisso Spiritus S. charismate cumu-
Ibidem.
lavit. Deniq; cùm promitteret eos Spiritu S. baptizandos post dies non multos, eisq; benedicens ascenderet ac ferretur in cœlum, quadragesimo utiq; die suæ resurrectionis,
Luc. 24
mox illi adorantes regressi sunt in Hierusalem cum gaudio magno, & erant semper in templo laudantes & benedicentes Deum. Hoc quoq; nobis gaudio, ac laude, & benedictione cœlesti, quâ Spiritus sancti præstolabantur adventum usq; ad diem quinquagesimum, quem Græci Pentecosten appellant, solennitatis hujus lætitiam docuerunt esse protelandam. Inter hæc verò solertius intuendum, fratres charissimi, quod Dominus hac quadraginta dierum conversatione cum discipulis, non solùm futuri seculi gaudia, quæ cum illo sumus habituri, præsignavit: verùm etiam ineffabilem circa nos suæ pietatis ostendit affectum, qui deposita jam infirmitate corporis, imo finitâ, & per resurrectionis virtutem in cœlestem gloriam commutatâ, dignatus tamen adhuc discipulorum interesse convivio, ut eos socios habere possit in cœlo, ut præcepta, quibus ad regnum Dei perveniant, vivaciùs ipsa familiaritate commendet. Quid enim fratres mei, quid sibi vult horum conjunctio verborum, quâ dicitur: *Apparens eis, & loquens de regno Dei, & convescens*, nisi quia patenter ostenditur, quod ob hoc maximè convictui sociabatur eorum, cùm de regno Dei loqueretur, ut terrenas inter eos epulas sumens, quibus cœleste corpus monstrabat, arctiùs eos vinculis suæ charitatis obligaret, atque illius temporis memoriâ roboraret, de quo eis ante passionem suam promittendo prædixerat: *Et ego dispono*
Luc. 22
vobis, sicut disposuit mihi pater meus regnum, ut edatis & bibatis super mensam meam in regno meo. Meritò ergo sacrosanctis diebus his nos quoq; majoribus epulis atq; hymnis cœlestibus vacamus, ob reverentiam nimirum dominicæ resurrectionis, ob memoriam dominici convictus cum discipulis, simul ob spem futuræ nostræ quietis ac vitæ immortalis. Sed & genu in oratione minimè juxta morem flectimus, quia pro certo genuum inflexio pœnitentiæ & luctus indicium est. Quod etiam in omnibus dominicis diebus observandum propter ejusdem resurrectionis, vel dominicæ, vel nostra sacramenta Patres instituerunt. De sacramento autem quinquagenarii vel quadragenarii numeri multipliciter a Patribus disputatum est. Sed quia nos in longum duximus sermonem, breviter modò fraternitati vestræ dicere sat est, quod rectè jejuniorum cæremoniæ quadragenario dierum numero observantur, ut scilicet per hoc insinuetur, quòd tota hujus vitæ tempore pro æternæ vitæ perceptione laborare debeamus. Quater enim deni quadraginta sunt, & vita præsens congrue quaternario numero figuratur, vel quia quatuor annuis temporibus tota variatur, vel quia mundus ipse, in quo vivimus, quatuor elementis subsistit, videlicet igne, aëre, aqua & terra. Futuræ autem vitæ beatitudo denario numero non inconvenienter exprimitur. Hinc est enim, quod Dominus ope-
Matt. 20
rarios vineæ denario remuneratos esse perhibet. Operarii quippe vineæ cultores sunt sanctæ Ecclesiæ. Denarius autem vitæ cœlestis perfectionem designat, in qua gloriam Dei, summi videlicet regis, speculantes in eandem ima-
2. Cor. 3
ginem transformamur, non solùm in eo, quòd regis imaginem habet & inscriptionem, verùm etiam in eo, quòd decem obolis, qui perfectus est numerus, constat, unde &

nomen

nomen accepit. Rectè ergo quadragenario, hoc est, quaterdenario dierum numero jejunium annue celebramus, ut per hoc specialius admoneamur, quia quamdiu vivimus in mundo, pro cœlestium præmiorum adoptione semper laborare debeamus. Rectè etiam quinquagenario dierum numero statum futuræ nostræ beatitudinis in imagine veneramur, jejunia videl. relaxando, Alleluja canendo, stantes orando, quæ sunt aptissima perpetuæ quietis, resurrectionis & laudis præsagia. Septies enim septem quadraginta novem faciunt. Et quidem per septem sæpè requiem designari luce clarius est. Septem vero septies ducta ejusdem requiei perfectionem insinuant, quæ nullo unquam fine clauditur, nulla labe maculatur; sed ubi dies judicii universalis ac resurrectionis advenerit, ampliori corporum receptorum gratia perficitur. Quod enim ad septem septimanas monas additur, id est, ipsa dies dominica Pentecostes, quâ Spiritum sanctum accepit Ecclesia primitiva, & ita quinquagenarius numerus perfectè completur, ipsum judicii & resurrectionis omnium tempus ostendit, quando sanctarum requies animarum, quæ nunc in illa vita geritur, etiam corporum immortalium receptione geminabi-
Rom. 8 tur, & ille Apostoli sermo adimplebitur: *Quòd si Spiritus ejus, qui suscitavit Iesum Christum à mortuis, habitat in vobis, qui suscitavit Iesum Christum à mortuis, vivificabit & mortalia corpora vestra per inhabitantem Spiritum ejus in vobis.* Verùm hoc quoq; quòd non statim peracta die Quinquagesima genua ad adorandum curvamus, sed & illa adhuc septimanâ stantes Domino supplicamus, & quamvis intermissa repetentes jejunia, tamen Alleluja quotidiè personamus, nemo absque discretione apta & congrua ratione mysterii putet actitari. Quia enim Spiritus S. septiformis est gratiæ, jure solennitas adventus ejus per septem dies laude hymnorum debita, simul & Missarum celebratione colitur. Quia tempore Pentecostes Ecclesia toto orbe novos semper Deo populos per aquam regenerationis aggregare consuevit, merito saluti eorum congaudentes, quousq; albis induuntur stolis, & nitorem purificatæ mentis splendore habitus præmonstrant, hymnum Deo devotæ laudis offerimus, juxta præceptum ipsius piissimi pastoris ac redem-
Luc. 15 ptoris nostri, quo ait: *Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam, quæ perierat.* Merito etiam tunc stantes oramus, ob significantiam videl. liberationis eorundem, quia per donum Spiritus S. de morte animæ ad vitam resuscitari ac resurgere meruerunt: cujus donante gratia etiam carnis immortalitate nos in novissimo die vestiendos, atq; ad gaudia beatæ resurrectionis perducendos esse speramus, juxta hoc,
Rom. 8. quod paulò ante Apostolo teste docuimus. Quòd verò inter hæc jejuniorum castigatio repetitur, de ipsorum Apostolorum exemplo sumptum credere debemus, qui, accepto Spiritu, quò perfectiùs nova cœlestium bonorum suavitate fruebantur, eò altiùs mentem à memoria deliciarum abstulêre terrestrium. Jam enim advenerat tempus illud, de quo Dominus prædixit, quia discipuli ipso secum conversante jejunare non possent, ablato autem eo jejunarent. Nam cum interrogarent eum discipuli Joannis di-
Matth. 9 centes: *Quare nos & Pharisæi jejunamus frequenter, discipuli autem tui non jejunant?* ait illis, *Nunquid possunt filii sponsi lugere, quamdiu cum illis est sponsus? Venient autem dies, cùm auferetur ab eis sponsus, & tunc jejunabunt.* Quia ergo & antè passionem & post resurrectionem dominicam propter ipsius Domini præsentiam lugere ac jejunare nequiverant, constat profectò quia post ablationem ejus spontaneis sese subdidêre jejuniis. Namq; ubi S. Spiritus sunt acceptione recreati, sicut à cæteris mundialibus illecebris, sic & ab epularum appetitu mentem prorsus averterant: animæ potiùs quàm corporis alimonia gaudentes, & præ memoria patriæ cœlestis orationibus ac lacrymis insistentes salubribus. Denique Luca referente, cognovimus de illis tribus millibus virorum, qui ipso die Pentecostes Petro prædicante crediderunt, quam parco victu contenti fuerint, quam sobriam, cœlestemque in terris egerint vitam. *Et*
Act. 2 *erant*, inquit, *perseverantes in doctrina Apostolorum, & commu-*
Ibidem. *nicatione fractionis panis & orationibus.* Et paulo post: *Quotidie quoque perdurantes unanimiter in templo, & frangentes circa domos panem, sumebant cibum cum exultatione & simplicitate cordis, collaudantes Deum* & cætera hujusmodi. Ad quorum nos exemplum vitam, moresq; solerter aptare necesse est, quia perfectum vitæ magisterium est, Ecclesiæ primitivæ semper actus imitari, illamq; ædificii spiritalis normam ad finem usq; servare, quam ab ipsis Apostolis in fundamento fidei liquet esse propositam. Nec dubitandum, quia quorum nunc vestigia sequimur, ad eorum in futuro sumus præmia perventuri. Et quidem, fratres mei, pulcherrimam etiam in præsenti futuræ beatitudinis figuram gerimus, de qua modò aliquanta perstrinximus: sed ita nobis vivendum est, ut quæ exteriùs in imagine colimus, ante interni arbitri oculos veraci corde servemus. Perseveremus ergo & nos in doctrina Sanctorum, ut videlicet discendo, & operibus exercendo quæ docent, orationibus incumbamus assiduis, dominici panis communione digni satagamus existere, unanimiter in Ecclesia horis persistamus canonicis, panem indigenti proximo, vel quicquid valemus piæ consolationis, porrigamus, & ita cibum corpori indulgeamus, ut memoria vivi panis potiùs mentis interna lætificet, simplicitatem cordis in omnibus teneamus, quod est sola intentione supernæ retributionis bona operari. & quod præsentia festa maximè decet, hymnum divinæ laudis consona voce simul & mente personemus. Sic enim solummodò Deo nostro jucunda fit laudatio, si quod ore canimus, non impugnamus opere: si cum labiis Alleluja proferimus, a turpi & maligna cogitatione præcordia casta gestamus. Ea tamen ratione suavis erit ei laudatio nostra, si non in rebus caducis & infimis, sed delectemur in Domino. Quòd ipse præstare dignetur, qui tanta nobis tamq; præclara beneficiorum pignora per paschalia sacramenta prærogavit Jesus Christus Dominus noster, qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus per omnia secula seculorum. Amen.

IN FESTIVITATE SANCTA Pentecostes. Joan. 14.

IN illo tempore dixit Iesus discipulis suis: Si diligitis me, mandata mea servate. Et ego rogabo Patrem, & alium paracletum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum, Spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere: quia non videt eum, nec scit eum. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

QUis sancti Spiritus hodiè, fratres charissimi, celebramus adventum, debemus ipsi congruere solennitati, quam colimus. Hoc etenim ordine tantum festivitatis hujus dignè gaudia celebrâmus, si nos quoque Domino opitulante apte reddiderimus, ad quos Spiritus sanctus advenire, & in quibus habitare dignetur. Ea autem solummodo ratione, adventu & illustratione sancti Spiritus apti existimus, si & corda nostra divino amore repleta, & corpora sint dominicis mancipata præceptis. Unde in exordio lectionis hujus evangelicæ discipulis veritas ait:

Si diligitis me, mandata mea servate: Et ego rogabo Patrem, & alium paracletum dabit vobis.] Paracletus quippe consolator interpretatur. Et Spiritus sanctus rectè paracletus vocatur, quia corda fidelium, ne inter hujus seculi adversa deficiant, cœlestis vitæ desiderio sublevat ac reficit. Unde in actibus Apostolorum crescente sancta Ecclesia dicitur: *Et ædificabatur ambulans in timore Domini, & consolatione sancti Spiritus implebatur.* Quod ergo ait: *Si diligitis me, mandata mea servate. Et ego rogabo Patrem, & alium paracletum dabit vobis:* in ipsis quidem discipulis, qui eum verè dilexisse, verè mandatis ejus obedisse non dubitantur, hodierna die completum est, quando, illis in cœnaculo orantibus, repente Spiritus S. in igneis linguis apparuit, eosq; & in ore per diversitatem linguarum docuit, & in corde per amoris sui consolationem roboravit. *Habebant autem & priùs paracletum ipsum videlicet Dominum secum in carne commorantem, cujus & miraculorum dulcedine, & ore prædicationis, ne infidelium persecutione scandalizari possent, erigi & confortari solebant.* Act. 9 Act. 2

Verùm quia ille post resurrectionem ascendens in cœlum eos corporaliter deseruit, quibus tamen divinæ præsentia majestatis nunquam abfuit, rectè de hoc paracleto, id est, Spiritu sancto subjunxit:

Ut maneat vobiscum in æternum] In æternum namq; manet cum Sanctis, quos & in hac vita semper invisibiliter intus illustrat, & in futuro ad contemplandam perpetuò speciem suæ majestatis introducit. Sed & nos, fratres charissimi, si Christum perfectè diligimus, ita ut ejusdem dilectionis veritatem mandatorum ejus observatione probemus, rogabit etiam pro nobis Patrem, & alium paracletum dabit nobis Pater. Rogabit Patrem per humanitatem, qui dabit cum Patre per divinitatem. Neque enim putandum est, quia ante passionem suam tantummodò pro Ecclesia rogaverit, & non etiam nunc post ascensionem roget, cùm dicat de illo Apostolus: Rom. 8 *Qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis.* Habemus autem & nos paracletum Dominum nostrum Jesum Christum, quem etsi corporaliter videre nequimus, ea tamen, quę in corpore gessit & docuit, in Evangeliis scripta tenemus. Et si his audiendis, legendis, invicem conferendis, corde & opere conservandis curam impendimus, constat nimirum, quòd ærumnas seculi facillimè, quasi Domino nobiscum perpetuò commorante ac nos consolante, vincamus. Si ergo hunc paracletum diligimus, ejusq; mandata servamus, rogabit Patrem, & alium paracletum dabit nobis, id est, Spiritus sui gratiam nostris cordibus clementer infundet, quæ nos inter adversa pręsentis exilii, patriæ cœlestis expectatione lætificet, ita ut cum Propheta possimus dicere: Psal 93 *Secundùm multitudinem dolorum meorum in corde meo paracleses* id est, consolationes tuæ, Domine, lætificaverunt animam meam. *Alium ergo*, inquit, *paracletum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum.* Et addidit:

Spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere.] Mundum autem appellat homines mundi hujus amori deditos, sicut econtrà Sancti, qui cœlesti desiderio flagrant, cœli rectè vocantur, dicente Psalmista: Psal 21 *Et annunciabunt cœli justitiam ejus populo, qui nascetur*, quod est aperte dicere: annunciabunt excelsi mente, voce, actione, doctores justitiam ejus populo, qui ad fidem veniendo nuper in illo nasci desiderat. Quisquis igitur consolationem foris in mundi rebus inquirit, hic divinæ consolationis munere intus reformari non valet. Quisquis infimis delectationibus inhiat, non potest accipere spiritum veritatis. Fugit enim spiritus veritatis cor, quod vanitati subditum cernit, solosque hos, quos mandata veritatis per dilectionem operari conspicit, adventus sui luce reficit. Unde bene cùm diceret, Quem mundus non potest accipere, mox addidit dicens:

Quia non videt eum, nec scit eum. Vos autem cognoscetis eum, quia apud vos manebit. & in vobis erit] Dominum namque Salvatorem & infideles ante passionem in carne viderunt, sed quia Dei filius esset, quia paracletus à Deo missus in mundum, nonnisi fideles scire potuerunt. Spiritum autem sanctum neq; oculis videre infideles, neq; animo valebant cognoscere, quia non indutus humanitate discipulis apparuit, sed ita ad eos venire, ita apud eos maluit manere, ut in ipsis eorum cordibus gratissimam sibi sedem consecraret. Hoc est enim quod ait, *Vos autem cognoscetis eum, quia apud vos manebit, & in vobis erit.* Qui autem invisibiliter in hac vita manet cum electis, invisibiliter utique eis gratiam suæ cognitionis exhibet.

Non relinquam vos orphanos, veniam ad vos.] Videbatur in fidelibus, quia moriens in cruce Dominus discipulos relinqueret orphanos: sed non reliquit orphanos, quibus & præbuit vivum post passionem suam in multis argumentis Act. 1 per dies quadraginta, & post dies decem assumptionis suæ, hoc est, hodierna die Spiritus sancti illos de cœlo charismate donavit. Ubi ipsum Christum ad eos venisse nullus ambigit, qui inseparabilem sanctæ Trinitatis naturam, virtutem & operationem esse cognovit. Quod ipsum latius exequens, quantum causa illorum de gente non sancta sit discreta denunciat.

Adhuc modicum, & mundus me jam non videt. Vos autem videtis me, quia ego vivo, & vos vivetis.] Nam quia hæc ad passionem iturus loquebatur, modicum erat usq; ad tempus expletæ passionis, ex quo illum reprobi nunquam videre valebant. Soli etenim justi, qui morte illius erant contristati, gaudium resurrectionis ejus videre meruerunt. At qui visa morte ejus exultabant, nequaquam ipsi visa ejus resurrectione lætari, sed audita conturbari ac dolere, prout decebat, habebant.

Vos autem videtis me, inquit *quia ego vivo, & vos vivetis*] Ego vivo, præsentis temporis verbo posuit, & vos vivetis futuri, quia nimirum in proximo esse cernebat: ideoque quasi præsentem nominabat horam, in qua ipsa morte destructa in æternam resurgeret vitam: illorum verò vitam in futurum noverat esse differendam, quos & usq; ad præfinitum mortis suæ tempus singulos pro ingressu vitæ perennis agonizari, & usque ad finem seculi resurrectionem sui corporis expectare oportebat. Ait ergo: *Adhuc modicum & mundus me jam non videt: vos autem videtis me, quia ego vivo, & vos vivetis.* Ac si aperte dicat: Adhuc modicum, & mundi amatores me mortalem ultrà videre desistunt, resurgentem verò a mortuis cernere nequeunt: quia illam nesciunt vitam, cujus soli amatores gloriam meæ resurrectionis merentur intueri. Vos autem ideò me post hæc videre valetis, quia & ego vivo resuscitatus a mortuis, & vos digni estis meæ resurrectionis exemplo confortari, qui & ipsi ad perpetuam vitam & beatæ resurrectionis estis gaudia venturi.

In illo die vos cognoscetis, quia ego in patre meo, & vos in me, & ego in vobis] Noverant etiam tunc Apostuli Christum esse in Patre per unitatem individuæ divinitatis, noverant se esse in Christo per susceptionem fidei & sacramentorum ejus, noverant in se esse Christum per dilectionem & observantiam mandatorum ejus. Dixit enim eis ipse: *Si quis diligit me, sermonem meum servabit, & Pater meus diliget eum. & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* Hęc utiq; & tunc imbuti a Christo noverant Apostoli, & nunc Apostolicis imbuta literis novit omnis Ecclesia Christi. Sed in illo nimirum die, quo veraciter vivere incipiunt, longè meliùs ea justi cognoscunt, hoc est, in die resurrectionis, quando eò perfectiùs cuncta, quæ scienda sunt, sciunt, quò ipsum scientiæ fontem vicinius sine fine conspiciunt. Quod etiam de quibusdam perfectioribus Sanctis, & ante tempus resurrectionis fieri dubium non est, illis videlicet, qui fiduciâ bonorum operum dicere cum Apostolo valent: *Cupio dissolvi, & esse cum Christo. mihi enim vivere Christus est, & mors lucrum.* Philip. 1 Hæc quidem omnia Dominus quasi Apostolis specialiter dicere videtur, sed ne putaremus eum illis solummodo, & non etiam nobis, si illorum exempla sequeremur, beatitudinem divinæ cognitionis polliceri, generalem post hæc sententiam subintulit, & omnibus se diligentibus eadem suæ visionis & cognitionis præmia promittit, dicens:

Qui habet mandata mea, & servat ea, ille est, qui diligit me. Qui autem diligit me, diligetur à Patre meo & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum] Ubi omni intentione considerandum, quia Christum verè diligere, est non ipsam dilectionem labiis profiteri, sed mandata Christi, quæ discendo habemus, operando servare. Unde & Joannes admonens ait: *Filioli mei, non diligamus verbo, neq; lingua, sed opere & veritate.* 1. Joan. 3 Omni gaudio amplectendum est, quia merces vera nostræ dilectionis illa erit, qua esse major nulla poterit, nos scil. a Patre & filio diligi, nobis contemplandam perpetuo filii Dei gloriam revelari. Non autem dubitandum, quia quibus gloria filii revelabitur, eisdem quoque Patris & Spiritûs S. liceat adesse conspectui: quia quorum una est divinitas, una utiq; & inseparabilis visio est. Hinc etenim dicit: *Qui me videt, videt & Patrem.* Joan. 14 Et notandum, quia cùm præsentis temporis verbo diceret, *Qui autem diligit me*, adjecit de futuro, *diligetur a Patre meo: & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum.* Diligit namque etiam nunc dilectores suos cum Patre filius, sed nunc diligit ad hoc, *ut rectè vivant ex fide, quæ per dilectionem operatur:* Galat 5 nunc ad hoc diliget, ut perveniant ad visionem veritatis, quam per fidem gustaverant, & pro qua ad mortem usque certave-

rant. Non autem frustrà cum additamento ait, *Et manifestabo ei meipsum.* Se enim cunctis hominibus, seipsum vero solis manifestabit electis. Nam & reprobi in judicio Christum videbunt, sed sicut scriptum est, *Ioan. 19* *Videbunt in quem transfixerunt*, *Esa. 33* soli autem regem in decore suo videbunt oculi justorum. *Matth. 5* *Beati enim mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Hæc de lectione evangelica fraternitati vestræ, charissimi, prout Dominus dedit, exponendo diximus. Videtur autem opportunum de solennitate adhuc hodierna breviter aliqua disserere. In primis autem sciendum est, quòd hæc solennitas non evangelicis tantum consecrata charismatibus, verùm etiam jam olim legalibus præsignata est mysteriis, ac Domino jubente, per omnes annos sacris observata cæremoniis. Hodierna etenim die, *Act. 2* ut novimus, positis in cœnaculo discipulis, factus est repentè de cœlo sonus, & Spiritus S. in visione ignis apparens scientiam illis omnium linguarum tradidit. Facta autem hac voce, convenêre viri religiosi, qui de diversis nationibus Hierosolymam paschalis festivitatis gratiâ confluxerant, *stupebantq; mirantes, quoniam audiebat unusquisque linguâ suâ illos loquentes magnalia Dei.* Exponentibus autem discipulis, quia Spiritûs S. esset gratia, quam cernebant, olim quidem voce Prophetarum promissa, tunc autem Christi munere missa, crediderunt ex eis tria millia virorum, & baptizati acceperunt etiam ipsi donum Spiritûs sancti. Hæc est diei hujus annua celebritas, hæc gratiæ cœlestis semper grata festivitas. Ob hujus memoriam fidelium cordibus arctius imprimendam pulcherrimus sanctæ Ecclesiæ mos inolevit, ut annis singulis in ea baptismatis mysteria celebrentur, ablutisq; fonte salutari credentibus, supervenienti Spiritu S. templum venerabile paretur. Ac per hoc non solùm veteris facti recordatio, verùm etiam in novos adoptionis filios novus in ea Spiritus S. celebratur adventus. Attendat ergo charitas vestra, fratres mei, qualiter huic nostræ festivitati legalis festi typus & figura concinat. *Exod. 12* *Liberati de Ægyptiaca servitute filii Israël per immolationem agni paschalis exierunt in desertum, ut venirent ad terram repromissionis; pervenerúntque ad montem Sinai: & descendens Dominus in igne super montem,* *Ibid. 19.* *cum magno sonitu buccinæ, tonitruis ac fulgoribus quinquagesimo die peracti Paschæ, legis decalogum eis aperta voce disposuit, atq; in memoriam datæ legis* *Levit. 23* *statuit eodē die per annos singulos sacrificiū sibi novū de frugibus ejusdē anni, panes videlicet primitiarum duos ad altare deferri.* Quæ autem sit agni paschalis immolatio, quæ Ægyptiacæ servitutis absolutio, cunctis legentibus liquet, quia videlicet *1. Cor. 5* *Pascha nostrum immolatus est Christus: & ipse verus est agnus, qui abstulit peccata mundi, qui suo sanguinis pretio nos à peccatorum servitute redemit, sua resurrectionis exemplo nobis spem vitæ & perpetuæ libertatis ostendit.* Quinquagesimo verò die post occisionem agni data est lex, descendente Domino super montem in igne, & quinquagesima æquè die post resurrectionem nostri redemptoris, quæ est hodiè, data est gratia Spiritûs S. discipulis in cœnaculo constitutis, quæ, apparente foris igne visibili, invisibiliter eorum pectora luce scientiæ irradiavit, ac inextinguibili charitatis ardore succendit. Et hic autem altitudo cœnaculi, & ibi cacumen montis sublimitatem præceptorum & donorum indicat cœlestium: & quia nemo infimis adhuc desideriis inhærens, vel divinis obtemperare mandatis, vel supernis possit dignus existere donis, sed hîc in majoris signum perfectionis omnes, qui accipiebant Spiritum, in cœnaculo erant positi: illic ad designanda infirmorum corda auditorum populus quidem omnis infrà montem stabat, ac pauci seniorum montis partem conscenderant. Solus autem Moyses in ipsum ejus verticem, ubi in igne & caligine divina majestas præfulgebat, ascendit: quia nimirum altiora & intima legis arcana perfectiores solùm capere & servare noverunt; populus vero carnalis literæ superficie contentus, quasi exterius & infrà positus verbi cœlestis astabant auditui: at nunc datâ latius gratiâ S. Spiritûs, ad intelligenda sublimius simul & implenda perfectius sancti Evangelii dicta, fidelium corda sublevantur. Ibi inter flammas ignium & micantia fulgura, fragor quoque tonitruorum & clangor sonabat buccinæ: hic cum ignearum visione linguarum sonitus pariter de cœlo tanquam spiritûs vehementis advenit. Sed cùm in utraq; datione, & legis videlicet & gratiæ, foris auditus sit sonitus, hic tamen ampliori miraculo cum auditu sonitus adfuit virtus doni cœlestis, quæ intùs sine sonitu discipulorum corda doceret. Ibi auditis legalibus edictis respondet omnis populus una voce, dicens: *Omnia verba, quæ locutus est Dominus, & audiemus, & faciemus.* *Exod. 19 & 24* Hic, accepta illustratione Spiritûs nascentis Ecclesiæ, cœtus omnium nationum linguis Dei magnalia loquebatur, certè utiq; discretionis gratiâ: quia legis observatio uni tantùm genti Judææ data sit, verbum vero Evangelii cunctis per orbem gentibus prædicandum, cunctorum linguis populorum Christianæ fidei essent præconia dicenda, impleta prophetia quæ dicit: *A solis ortu usque ad occasum laudabile nomen Domini, excelsus super omnes gentes Dominus.* *Psal. 112* Sed & hoc, quod in venerationem acceptæ legis omnibus annis sacrificium novum Domino die Pentecostes offerri jussum est, in nostra quoq; festivitate spiritaliter agi ex acceptæ gratiæ tempore nunquam desiit. *Levit. 23* Novum quippe in ea sacrificium offert Ecclesia, cùm sabbato incipientis sanctæ Pentecostes novum adoptionis populum per baptisma Domino consecrat ritu verè decentissimo, sicut & suprà monuimus, ut non solùm populis Christianis veteris facti memoria innovetur, sed & in novam renatorum sobolem nova paracleti à Patre missio celebretur. Novum in ea sacrificium Domino ipsi quoque Apostoli, mox accepto dono Spiritûs, obtulerunt, cùm evangelizantes his, qui convenerant, plurimos converterunt ad fidem, & hos fonte baptismatis renatos, ac Spiritûs gratiâ sanctificatos vivas utique novi Testamenti primitias ad communionem dominici altaris obtulerunt. Benè autem duo panes primitiarum de novis frugibus jubebantur offerri, quia nimirum Ecclesia de utroq; populo, Judæorum scilicet & gentium colligit, quos in novam suo redemptori familiam consecret. Inter hæc verò solerter intuendum est, quòd non sine magno mysterio quinquagenarius numerus in datione vel legis, vel gratiæ observatus est. Nam quinquagesima die Paschæ & illa in monte populo data, & hæc discipulis in cœnaculo missa est. Sed hoc nimirum numero perpetuitas futuræ quietis ostenditur, in quo rectè vel legis decalogus mandatur, vel Spiritûs sancti gratia datur hominibus, ut apertè monstraretur, quia quicunque divinæ legis jussa juvante Spiritûs gratia perficiunt, ad veram profectò requiem tendunt. Quia enim quinquagesimus annus in lege Jubilæus, id est, *Levit. 25* dimittens sive mutatus appellari jussus est, in quo populus ab omni operatione quiesceret, omnium debita laxarentur, servi liberi redirent, annus ipse majoribus solennius ac laudibus divinis eminentior cæteris existeret, meritò per hunc numerum illa summæ pacis tranquillitas indicatur: quando, sicut Apostolus ait, *Canente novissima tuba mortui resurgent & nos immutabimur in gloriam*: *1. Cor. 15* ubi, cessantibus hujus seculi laboribus & ærumnis, dimissis omnium culparum debitis, in sola divinæ visionis contemplatione cunctus electorum populus in æternum gaudebit, impleto illo desiderabili Domini ac Salvatoris nostri mandatu, *Vacate & videte, quoniam ego sum Deus.* *Psal. 45* Ad quam profectò vacationem & visionem incommutabilis veritatis, quia nonnisi per observantiam præceptorum cœlestium ac Spiritûs sancti donum pervenitur, rectè & legem decalogi, & ejusdem Spiritûs gratiam in eo dierum numero, qui requiem designaret, dari decebat. Neq; hoc prætereundum, quod ideo numerus quinquagenarius significationi internæ quietis aptatur, quia ex septem septimanis & monade perficitur. Sex quippe diebus in lege populus operari, septimâ quiescere: sex annis arare & metere, septimo jussus est cessare: *Exod. 23* *Gen. 2* quia & Dominus sex diebus mundi ornatum perfecerit, septimo ab opere suo cessaverit. Quibus omnibus mysticè admonemur, quòd hi, qui in hoc seculo, quod sex ætatibus constat, bonis operibus pro Domino instant, in sabbatum in futuro, in requiem à Domino inducuntur æternam. Quod autem septem dies vel anni septies ducuntur, multiplicem ejusdem requiei abundantiam designant, in qua præmium illud sublime datur electis, de *Esaia 64*

1. Cor. 2 quo Apostolus ait, *Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se.* Cujus præmii cognitionem, quia in cor hominis, id est, humana adhuc sapientis ascendere non posse testatur, aperit subsequenter, unde hoc diligentibus Deum possit ostendi: Ibidem. *Nobis autem,* inquit, *revelavit Deus per spiritum suum.* Per spiritum ergo revelatur præmii magnitudo perennis, quia dum ipse corda, quæ implet, appetitu invisibilium inflammat, eadem bona invisibilia quàm sint præclara, quàm terrenis omnibus præferenda manifestat. Unde bene ejusdem Spiritûs gratia septiformis à Propheta describitur, quia nimirum & per ejus inspirationem ad requiem pervenitur, & in ejus plena perceptione ac visione requies vera possidetur. Porro ipse dies vel annus quinquagesimus, qui septem septimanis superest, & majore præ cæteris erat solennitate venerabilis, si tempus futuræ resurrectionis indicat, in quo illa requies, qua nunc animæ fruuntur electorum, corporum quoq; receptorum gloriâ cumulabitur. Ubi solicitiùs intuendum est, fratres mei, quia Spiritus sanctus non solùm in futuro perfectam, sed & in præsenti maximam justis quietem tribuit, cùm eorum mentes cœlesti igne charitas accendit. Dicit namq; Apostolus: Rom. 5 *Spes autem non confundit: quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.* Et hæc est vera, imò hæc est sola in hac vita requies animarum, divina dilectione repleri, spe supernæ retributionis prospera mundi simul & adversa contemnere, terrena à se desideria funditus extirpare, concupiscentiis renunciare secularibus, illatis pro Christo contumeliis & persecutionibus gaudere, & cum Apostolo dicere posse: Ibidem. *Et gloriamur in spe gloriæ filiorum Dei: non solùm autem, sed & gloriamur in tribulationibus.* Nam qui in rerum mundanarum delectationibus & opulentia se requiescere posse confidit, fallitur: etenim & creberrimis ejusdem mundi perturbationibus, & ipso fine convincitur, quia super arenam fundamentum suæ quietis posuerit. At quicunque sancto afflati Spiritu suavissimum illud dominicæ dilectionis jugum super se levaverint, atque exemplo illius mites esse & humiles corde didicerint, nonnulla etiam in præsenti futuræ quietis imagine fruuntur, dum è conturbatione hominum secularium tota mente secreti vultum sui conditoris semper reminisci gaudent, atque ad perfectam ejus contemplationem pertingere sitiunt, dicentes sibi cum Apostolo Joanne: 1. Ioan. 3 *Scimus quia cùm apparuerit, similes ei erimus, videbimus enim eum sicuti est.* Ad cujus præmium visionis si pervenire desideramus, oportet, fratres charissimi, ut hujus evangelicæ lectionis perpetuò memores è mundi nos illecebris immunes exhibeamus, quatenus ad percipiendam Spiritûs sancti gratiam, quam mundus non potest accipere, digni existere valeamus. Diligamus Christum, ejusque mandata quæ habemus incipiendo, servemus perseverando. Fit enim justa mercede, ut illum diligendo diligi ampliùs mereamur à Patre, sed & ipse majorem dilectionis suæ gratiam præstare dignetur in futurum. Det enim nunc diligendo nos, ut credentes speremus in eum: tunc autem ut videamus eum facie ad faciem, manifestabitque seipsum nobis, hoc est, in claritate, quam habuit, priusquam mundus esset apud Patrem, cum quo vivit & regnat Deus in unitate Spiritûs sancti, per omnia secula seculorum, Amen.

IN OCTAVA PENTECOSTES.

Joannis 15.

IN illo tempore dixit Iesus discipulis suis: Cùm venerit paracletus, quem ego mittam vobis à Patre Spiritum veritatis, qui à Patre procedit, ille testimonium perhibebit de me, & vos testimonium perhibebitis, quia ab initio mecum estis.

Homiliam Bedæ Presbyteri super eodem Evangelio require Dominicâ post Ascensionis.

ITEM IN OCTAVA PENTECOSTES.

Joannis 3.

IN illo tempore erat homo ex Pharisæis, Nicodemus nomine, princeps Iudæorum. Et reliqua.

Homiliam ejusdem require ipso die Inventionis sanctæ Crucis.

DOMINICA PRIMA POST Trinitatis. Lucæ 16.

IN illo tempore dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc: Homo quidam erat dives, & induebatur purpura, & bysso, & epulabatur quotidie splendidè. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

PURPURAM regii habitus esse colorem marinis è conchyliis tinctam nemo ferè qui dubitet. Nam conchylia ferro circumcisa lachrymas purpurei coloris, quibus lana tingatur, emittunt. Byssum verò genus est quoddam lini nimium candidi & nobilissimi, quod Hebræi *[illegible]* vocant. Admonuerat ergo Dominus suprà facere amicos de mammona iniquitatis, qui, cùm ab hac vita defecerimus, recipiant nos in æterna tabernacula, quod audientes Pharisæi deridebant. Verùm ille, quæ proposuerat, exemplis adstruens, ostendit ideò divitem purpuratum irremediabiliter apud inferos tortum, quia pauperem Lazarum, à quo in vitæ tabernacula recipi posset, amicum sibi facere neglexerat. Nonnulli autem putant præcepta veteris Testamenti districtiora esse quàm novi, sed hi nimirum improvida consideratione falluntur. In illo enim non tenacia, sed rapina mulctatur, ibi res injustè sublata restitutione quadrupli punitur: hic autem dives iste non abstulisse aliena reprehenditur, sed propria non dedisse: nec dicitur, quòd vi quempiam oppressit, sed quia in acceptis rebus se extulit. Hinc ergò, hinc summoperè colligendum est, quæ pœna mulctandus sit, qui aliena diripit, si inferni damnatione percutitur, qui propria non largitur. Et sunt nonnulli, qui cultum subtilium pretiosarumque vestium non putant esse peccatum: quod si videlicet culpa non esset, nequaquam sermo Dei tam vigilanter exprimeret, quòd dives, qui torquetur apud inferos, bysso & purpura indutus fuisset. Nemo quippè vestimenta præcipua nisi ad inanem gloriam quærit, videlicet ut honorabilior cæteris esse videatur. Quam culpam possumus meliùs ex diverso colligere, quia si abjectio vilis indumenti virtus non esset, Evangelista vigilanter de Joanne non diceret, *Erat indutus pilis camelorum.* Sed notandum nobis magnopere est, in ore veritatis de superbo divite, & de humili paupere, quantus sit ordo narrationis. Ecce enim dicitur, *Homo quidam erat dives,* & protinùs subjungitur: Matt. 3 Marc. 1 Luc 3 Ioan. 1

Et erat quidam mendicus, nomine Lazarus.] Certè in populo plus solent nomina divitum, quàm pauperum sciri. Quid est ergò quod Dominus de paupere & divite verbum faciens, nomen pauperis dicit, & nomen divitis non dicit, nisi quòd Deus humiles novit atque approbat, & superbos ignorat? Unde & quibusdam de miraculorum virtute superbientibus in fine dicturus est: *Nescio vos unde sitis: discedite à me omnes operarii iniquitatis.* At contrà Moysi dicitur, *Novi te ex nomine tuo.* Ait ergò de divite, *Homo quidam:* ait de paupere, *Egenus nomine Lazarus.* Ac si apertè dicat: Pauperem humilem scio, superbum divitem nescio: illum cognitum per approbationem habeo, hunc per judicium reprobationis ignoro. Luc. 13 & Matt. 7 Exod. 33

Qui jacebat ad januam ejus ulceribus plenus, cupiens saturari de micis, quæ cadebant de mensa divitis. Sed & canes veniebant, & lingebant ulcera ejus] Plenus ulceribus mendicus Lazarus ante januas divitis jacet, qua de re una Dominus duo judicia explevit. Habuisset enim fortasse aliquam excusationem dives, si Lazarus pauper & ulcerosus ante ejus januam non jacuisset, si remotus fuisset, si ejus inopia non esset oculis importuna: rursus si longè esset dives ab oculis ulcerosi pauperis, minorem tolerasset tentationem pauper in animo. Sed dum egenum & ulceratum ante januam divitis & deliciis affluentis posuit, in una eademque re, & ex visione pauperis non miserenti diviti cumulum damnationis intulit, & rursùm ex visione divitis tentatum quotidie pauperem probavit. Cui certè poterat ad pœnam sufficere paupertas, etiamsi sanus fuisset: rursùm sufficeret

ægritudo, etiamsi subsidium adesset. Sed ut probaretur amplius pauper, simul hunc & paupertas & ægritudo tabefecit: atq; insuper videbat procedentem divitem obsequentibus cuneis fulciri, & se in infirmitate & inopia à nullo visitari. Nam quia nemo ei ad visitandum aderat, testantur canes, qui libenter vulnera lingebant. Ex una ergo re omnipotens Deus duo judicia exhibuit: dum Lazarum pauperem ante januam divitis jacere permisit, ut & dives impius damnationis sibi augeret ultionem, & tentatus pauper cresceret ad remunerationem.

Factum est autem, ut moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in sinum Abrahæ. Mortuus est autem dives & sepultus est in inferno.] Sinus Abraham requies est beatorum pauperum, quorum est regnum cœlorum, quo post hanc vitam recipiuntur. Sepultura inferni pœnarum profunditas, quæ superbos & immisericordes post hanc vitam vorat.

Elevans autem oculos suos cùm esset in tormentis, videbat Abraham à longe & Lazarum in sinu ejus: & ipse clamans, dixit: Pater Abraham, miserere mei, & mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, & refrigeret linguam meam: quia crucior in hac flamma.] O quanta est subtilitas judiciorum Dei, ô quàm districtè agitur bonorum actuum malorumq; retributio! Certè superiùs dictum est, quia in hac vita Lazarus cadentes micas de mensa divitis quærebat, & nemo illi dabat: nunc de supplicio divitis dicitur, quia de extremo digiti Lazari destillari aquam in os suum concupiscit. Qui ergo mensæ suæ vel minima dare noluit, in inferno positus usque ad minima quærenda pervenit. Sed notandum valdè est, quid sit, quòd dives in igne positus linguam suam refrigerari petit. Mos quippe est sacri eloquii, ut aliquando aliud dicat, sed ex eodem dicto aliud innuat. Superiùs autem hunc superbum divitem Dominus non loquacitati vacantem dixerat, sed superfluè convivantem. Neq; hunc de loquacitate narravit, sed cum elatione & tenacia de edacitate peccasse. Sed quia abundare in conviviis loquacitas solet, is, qui hic malè convivatus dicitur, apud inferos graviùs in lingua ardere perhibetur. Sed cum gravi valde pavore pensandū est hoc, quod sequitur:

Et dixit illi Abraham: Fili, recordare, quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala: nunc autem hic consolatur, tu verò cruciaris.] Ecce enim dum dicitur, *Recepisti bona in vita tua,* indicatur & dives iste boni aliquid habuisse, ex quo in hac vita bona reciperet. Rursumque, dum de Lazaro dicitur, *quia recepit mala,* profectò monstratur, & Lazarum habuisse malum aliquod, quod purgaretur. Sed mala Lazari purgavit ignis inopiæ, & bona divitis remuneravit felicitas transeuntis vitæ.

Et in his omnibus inter nos & vos chaos magnum firmatum est, ut hi, qui volunt hinc transire ad vos, non possint, neq; inde huc transmeare.] Qua in re valdè quærendum est, quomodo dicatur, *Hi qui volunt, ad vos transire non possunt.* Quod enim hi, qui in inferno sunt, ad beatorum sortem transire cupiunt, dubium non est: qui verò jam in beatitudinis sortem suscepti sunt, quo pacto dicitur, quia transire ad eos, qui in inferno cruciantur, volunt? Sed sicut transire reprobi ad electos cupiunt, id est: à suppliciorum suorum afflictione migrare, ita ad afflictos atque in tormentis positos transire justorum est, mente ue per misericordiam, eosque velle liberare. Sed qui volunt de beatorum sede ad afflictos atque in tormentis positos transire non possunt; quia justorum animæ, quamvis in suæ naturæ bonitate misericordiam habeant, jam tunc autoris sui justitiæ conjunctæ tanta rectitudine constringuntur, ut nulla ad reprobos compassione moveantur. Sed postquam ardenti diviti de se spes tollitur, ejus animus ad propinquos, quos reliquerat, recurrit: quia reproborum mentem pœna sua quandoque inutiliter erudit ad charitatem, ut jam tunc etiam suos spiritaliter diligant, qui hic, dum peccata diligerent, nec se amabant, unde nunc sequitur:

Et ait, Rogo te ergo pater, ut mittas eum in domum patris mei: habeo enim quinq; fratres, ut testetur illis, ne & ipsi veniant in locum hunc tormentorum.] Qua in re notandum est, ardenti diviti quanta ad supplicium cumulantur. Ad pœnam namque suam ei & cognitio servatur & memoria. Cognoscit enim Lazarum, quem despexit, fratrum quoque suorum meminit, quos reliquit. Perfecta quippe ei ultio de paupere non esset, si hunc in retributione non cognosceret. Et perfecta pœna in igne non esset, si non hoc, quod ipse patitur, etiam suis timeret. Ut ergo peccatores ampliùs in supplicio puniantur, & eorum vident gloriam, quos contempserunt, & de illorum etiam pœna torquentur, quos inutiliter amaverunt. Credendum verò est, quod ante retributionem extremi judicii injusti in requie quosdam justos conspiciunt, ut eos videntes in gaudio non solum de suo supplicio, sed etiam de illorum bono crucientur. Justi verò in tormentis semper intuentur injustos, ut hinc eorum gaudium crescat, quia malū conspiciunt, quod misericorditer evaserunt, tantoq; majores ereptori suo gratias referant, quantò evidentiùs vidēt in aliis, quid ipsi perpeti, si essent neglecti, potuerūt: quia qui creatoris sui claritatē vident, nihil in creatura agitur, quod videre nō possint.

Et ait illi Abraham: Habent Moysen & Prophetas, audiant illos.] Sed qui verba Dei despexerat, hæc audire non posse suos sequaces æstimabat. Unde & respondit dives:

Non pater Abraham, sed si quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent.] Cui mox veraci sententia dicitur:

Si Moysen & Prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis surrexerit, credent.] Quia nimirum qui verba legis despiciunt, redēptoris præcepta, qui ex mortuis surrexit, quantò subtiliora sunt, tantò hæc difficiliùs implebunt. Et nimirum constat, quia cujus implere dicta renuunt, ei procul dubio credere recusant. Quem verò juxta allegoriam dives iste, qui induebatur purpurâ & bysso, & epulabatur quotidie splendide, nisi Judaicum populum significat? qui cultum vitæ exteriùs habuit: qui acceptæ legis delitiis ad nitorem usus est, non ad utilitatem. Quem autem Lazarus ulceribus plenus nisi gentilem populum figuraliter exprimit: qui dum conversus ad Deum peccata sua confiteri non erubuit, huic vulnus in cute fuit. In cutis quippe vulnere virus à visceribus trahitur, & foràs erumpit. Quid est ergo peccatorum confessio, nisi quædam vulnerum ruptio? quia peccati virus salubriter aperitur in confessione, quod pestiferè latebat in mente. Sed Lazarus vulneratus *cupiebat saturari de micis, quæ cadebant de mensa divitis, & nemo illi dabat*: quia gentilem quemq; ad cognitionem legis admittere superbus ille populus despiciebat, qui dum doctrinam legis non ad charitatem habuit, sed ad elationem, quasi de acceptis opibus tumuit: & quia ei verba defluebant de scientia, quasi micæ cadebant de mensa. At contrà jacentis pauperis vulnera lingebant canes. Nonnunquam solent in sacro eloquio per canes prædicatores intelligi: Canum etenim lingua vulnus dum lingit, curat: quia & doctores sancti, dum in confessione peccati nostri nos instruunt, quasi vulnus mentis per linguam tangunt: & quia nos loquendo à peccatis eripiunt, quasi tangendo vulnera ad salutem reducunt. Unde & benè Lazarus adjutus interpretatur, quia ipsi hunc ad ereptionem juvant, qui ejus vulnera per linguæ correptionem curant. *Contigit verò ut uterq; moreretur: dives, qui induebatur purpurâ & bysso, sepultus in inferno: in sinum verò Abrahæ Lazarus ab Angelis deductus est.* Quid Abrahæ sinus, nisi secretam requiem significat Patris? de qua Veritas, *Multi,* inquit, *venient ab Oriente & Occidente, & recumbent cum Abraham, & Isaac & Iacob in regno cœlorum; filii autem regni hujus ejicientur in tenebras exteriores.* Qui enim purpurâ indutus dicitur, rectè filius regni vocatur. Qui de longinquo ad videndum Lazarum oculos levat, quia dum per damnationis suæ supplicia infideles in imo sunt, fideles quosque ante diem extremi judicii super se in requie attendunt, quorum pòst gaudia contemplari nullatenus possunt. Longè verò est, quod conspiciunt, quia illuc per meritum non attingunt. In lingua autem ampliùs ardere ostenditur, cùm dicit: *Mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, & refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma.* Infidelis populus verba legis in ore tenuit, quæ opere servare contempsit. Ibi ergo ampliùs ardebit, ubi se ostendit scire, quod facere noluit. Ab extremo digiti se tangi desiderat, quia æternis suppliciis datus optat operatione justorum vel ultima

Matt. 8 & Luca 13

participari. Cui respondetur, quòd in hac vita bona receperit, qui omne suum gaudium felicitatem transitoriam putavit. Habere hic rerum possunt & justi bona, nec tamen hæc in recompensatione recipere: quia dum meliora, id est, æterna appetunt, eorum judicio quælibet bona adfuerint, cum sanctis desideriis æstuant, bona minimè videntur. Inter hæc verò notandum est, quod ei dicitur, *Memento fili*. Ecce enim Abraham filium vocat, quem tamen à tormento non liberat, quoniam hujus infidelis populi præcedentes patres fideles, quia multos à sua fide deviasse considerant, eos nulla compassione à tormentis eripiunt, quos tamen per carnem filios recognoscunt. In tormentis autem dives positus quinque fratres habere se perhibet, quia superbus idem Judaicus populus, qui ex magna jam parte damnatus est, sequaces suos, quos super terram reliquit, quinque sensibus corporis deditos novit. Quinario ergo numero fratres, quos reliquerat, exprimit, quia eos ad spiritualem intelligentiam non assurgere in inferno positus gemit. Petit, ut ad eos Lazarus mittatur, cui, quod Moysen & Prophetas habeant, dicitur. Sed ait, quòd non credant, *nisi quis ex mortuis resurrexerit*. cui protinus respondetur: *Si Moysen & Prophetas non audiunt, neque si quis à*
Ioan. 5 *mortuis resurrexerit, credent ei*. Certè de Moyse veritas dicit: *Si crederetis Moysi, crederetis utique & mihi, de me enim ille scripsit*. Impletum ergo, quod per Abrahæ responsionem dicitur: *Ex mortuis enim Dominus resurrexit*, sed Judaicus populus, quia Moysi credere noluit, ei etiam, qui resurrexit ex mortuis, credere contempsit: cùmque Moysi verba spiritaliter intelligere renuit, ad eum, de quo Moyses locutus fuerat, non pervenit.

DOMINICA II. POST TRINITATIS.

Lucæ 14. Matth. 22.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis similitudinem hanc: Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocavit multos. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

QUis est iste homo, nisi ille, de quo per Prophetam dicitur: *Et homo est, & quis cognoscet eum? Qui fecit cœnam magnam*, quia satietatem nobis internæ dulcedinis præparavit. *Qui vocat multos, sed pauci veniunt*. quia nonnunquam ipsi, qui ei per fidem subjecti sunt, æterno ejus convivio malè vivendo contradicunt.

Et misit servum suum horâ cœnæ dicere invitatis ut venirent, quia jam parata sunt omnia.] Quid hora cœnæ nisi finis est mundi? in quo nimirum nos sumus, sicut jamdudùm Paulus testatur, dicens: *Nos sumus, in quos fines seculorum devene-*
1. Cor. 10 *runt*. Si ergo jam hora cœnæ est, cùm vocamur, tantò minùs debemus excusare convivio Dei, quantò propinquasse jam cernimus finem seculi. Idcircò autem hoc convivium Dei non prandium, sed cœna nominatur, quia post prandium cœna restat, post cœnam verò convivium nullum restat. Et quia æternum Dei convivium nobis in extremo præparabitur, rectum fuit, ut hoc non prandium, sed cœna vocaretur. Sed quis per hunc servum, qui à patrefamilias ad invitandum mittitur, nisi prædicatorum ordo signatur? Ad repellendum autem fastidium nostrum jam parata sunt omnia, quia ad abstergendum mentis nostræ teporem in cœna Dei ille nobis singularis agnus occisus est, qui tulit peccata mundi.

Et cœperunt simul omnes excusare.] Offert Deus, quod rogari debuit, non rogatus dare vult, quod vix sperari poterat. Quia dignatur largiri postulatus, contemnitur verò paratus, delicias refectionis æternæ denunciat, & tamen simul omnes excusant. Sed dicunt aliqui, excusare nolumus: ad illud enim supernæ refectionis convivium & vocari & pervenire gratulamur. Qui verum profectò dicunt, si non plus terrena quàm cœlestia diligunt, si non ampliùs rebus corporalibus quàm spiritalibus occupantur. Unde hic quoque ipsa excusantium causa subjungitur, cum protinus subinfertur:

Primus dixit ei, Villam emi, & necessè habeo exire & videre illam: rogo te, habe me excusatum.] Quid per villam nisi terrena substantia designatur? Exit ergo videre villam, qui sola exteriora cogitat propter substantiam.

Et alter dixit: juga boum emi quinque, & eo probare illa: rogo te, habe me excusatum.] Quid in quinque jugis boum, nisi quinque corporis sensus accipimus? qui rectè quoque juga vocati sunt, quia in utroque sensu geminantur. Qui videlicet corporales sensus, quia comprehendere nesciunt interna, sed sola exteriora cognoscunt, & deserentes intima ea, quæ extra sunt, tangunt, rectè per eos curiositas designetur. Grave namque curiositatis est vitium, quæ dum cujuslibet mentem ad investigandam vitam proximi exterius ducit, semper ei sua intima abscondit. Propter hoc namque & de eisdem quinq; jugis boum dicitur, eo probare illa: quia videlicet aliquando pertinere probatio ad curiositatem solet. Sed notandum, quod & is, qui propter villam, & is, qui propter probanda juga boum, a cœna sui invitatoris excusat, verba humilitatis permiscet, dicens:

Rogo te, habe me excusatum.] Dum enim dicit rogo, & tamen venire contemnit, humilitas sonat in voce, superbia in actione. Et ecce hoc dijudicat pravus quisque, cùm audit, nec tamen ea, quæ dijudicat, agere desistit. Nam dum cuilibet perversè agenti dicimus, Convertere, Deum sequere, mundum relinque, ubi hunc nisi ad dominicam cœnam vocamus? Sed cùm respondet, Ora pro me, quia peccator sum, hoc facere non possum, quid aliud agit, nisi rogat & excusat? dicens namque, Peccator sum, humilitatem insinuat: subjungens autem, Converti non possum, superbiam demonstrat.

Et alius dixit: Uxorem duxi, & ideò non possum venire.] Quid per uxorem, nisi voluptas carnis accipitur? Nam quamvis bonum sit conjugium, atque ad propagandam sobolem providentiâ divinâ constitutum, nonnulli tamen non per hoc fœcunditatem prolis, sed desideria expetunt voluptatis: & ideo per rem justam significari potest non incongruè res injusta. Ad cœnam nos ergo æterni convivii summus paterfamilias invitat, sed dum hunc terrena cura occupat, illum alieni actûs sagax cogitatio devastat, alterius etiam mentem voluptas carnalis inquinat, fastidiosus quisque ad æternæ vitæ epulas non festinat.

Et reversus servus nunciavit hæc domino suo. Tunc iratus paterfamilias dixit servo suo: Exi citò in plateas & vicos civitatis, & pauperes ac debiles, & cæcos & claudos introduc.] Ecce qui terrenæ substantiæ plus justo incubat, venire ad dominicam cœnam recusat: qui labori curiositatis insudat, præparata vitæ alimenta fastidit: qui carnalibus desideriis inhæret, spiritalis convivii epulas respuit. Qui ergo venire superbi renuunt, pauperes eliguntur. Cur hoc? quia juxta Pauli vocem, *Infirma mundi eligit Deus, ut confundat fortia*. 1. Cor. 1.
Pauperes autem & debiles dicuntur, qui judicio suo apud semetipsos infirmi sunt. Nam pauperes & quasi fortes sunt, qui & positi in paupertate superbiunt: cæci verò sunt, qui nullum ingenii lumen habent: claudi quoque, qui rectos gressus in operatione non habent. Sed dum morum vitia in membrorum debilitate signantur, profectò liquet: quia sicut illi peccatores fuerunt, qui vocati venire noluerunt, ita hi quoque peccatores sunt, qui invitantur & veniunt: sed peccatores superbi respuuntur, & peccatores humiles eliguntur. Hos itaque eligit, quos despicit mundus, quia plerumq; ipsa despectio hominem revocat ad semetipsum. Pauperes & debiles, cæci & claudi vocantur, & veniunt, quia infirmi quique, atq; in hoc mundo despecti, plerunque tantò celeriùs vocem Dei audiunt, quantò & in hoc mundo non habent, ubi delectentur. Sed ductis ad cœnam pauperibus, quid prius subjungat, audiamus:

Domine, factum est, ut imperâsti, & adhuc locus est.] Multi tales ad dominicam cœnam ex Judæa collecti sunt, sed multitudo, quæ ex Israelitico populo credidit, locum superni convivii non implevit. Intravit jam frequentia Judæorum, sed adhuc locus vacat in regno, ubi suscipi debeat numerositas gentium. Unde & eidem servo dicitur:

Exi in vias & sepes, & compelle intrare, ut impleatur domus mea.] Cum de vicis & plateis ad cœnam Dominus

invitat, illum videlicet populum designat, qui tenere legem sub urbana conversatione noverat. Cùm verò convivas suos colligi ex viis & sepibus præcipit, nimirum agrestem populum colligere, id est, gentilem quærit. Notandum verò quod in hac invitatione tertia non dicitur invita, sed compelle intrare. Nam sunt nonnulli qui bona facienda intelligunt, sed hæc facere desistunt. His, ut superius diximus, plerumque contingit, ut eos in carnalibus desideriis suis mundi hujus adversitas feriat. Sæpè namque aut longa ægritudine tabescunt, aut afflicti injuriis concidunt, aut periculis gravioribus damnis affliguntur, seque ipsos in suis desideriis reprehendentes ad Dominum corda convertunt. Qui ergo hujus mundi adversitatibus fracti, ad Dei amorem redeunt, atque a præsentis vitæ desideriis corriguntur, quid isti nisi compelluntur ut intrent? Sed valde est tremenda sententia, quæ protinus subinfertur. Ait enim:

Dico autem vobis, quòd nemo virorum illorum, qui vocati sunt, gustabit cœnam meam.] Ecce per se vocat, per Angelos vocat, per patres vocat, per Prophetas vocat, per Apostolos vocat, per pastores vocat, plerumque per miracula vocat, plerumque per flagella vocat, aliquando per hujus mundi prospera vocat, aliquando per adversa, nemo contemnat: ne dum vocatus excusat, cùm voluerit intrare, non valeat.

DOMINICA III. POST TRINITATIS. Luc. 15. Matth. 18.

In illo tempore, Erant appropinquantes ad Iesum publicani & peccatores, ut audirent illum, & murmurabant Pharisæi & scribæ, dicentes: Quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

QUia non solùm justus peccare per inertiam, sed & peccator per solertiam resipiscere potest, postquam sal infatuatum foras mitti debere narratum est, mox pœnitentium cohors intus admissa describitur, qui ad audiendum Dei verbum appropinquantes, non solùm ad colloquendum, sed etiam ad convescendum recepti sunt. Quod videntes Pharisæi dedignati sunt: quia vera justitia compassionem habet, & falsa justitia dedignationem; quamvis & justi soleant rectè peccatoribus indignari. Sed aliud est quod agitur typo superbiæ, aliud quod zelo disciplinæ. Sed qui ægri erant, ita ut ægros se esse nescirent, quatenus quod erant agnoscerent, cœlestis eos medicus blandis fomentis curat, benignum paradigma objicit, & in eorum corde vulneris tumorem premit. Ait namque:

Quis ex vobis homo, qui habet centum oves, & si perdiderit unam ex illis, nonne dimittit nonaginta novem in deserto, & vadit ad illam quæ perierat, donec inveniat illam?] Ecce mira dispensatione pietatis similitudinem veritas dedit, quam & in se ipse homo recognosceret, & tamen hæc specialiter ad ipsum auctorem hominum pertineret. Quia enim centenarius numerus est perfectus, ipse centum oves habuit, cum Angelorum substantiam & hominum creavit. Sed una ovis tunc periit, quando peccando homo pascua vitæ dereliquit: dimisit autem nonaginta novem oves in deserto, quia illos summos Angelorum choros reliquit in cœlo. Cur autem cœlum desertum vocatur, nisi quod desertum dicitur derelictum? Tunc autem cœlum homo deseruit, cum peccavit. In deserto autem nonaginta novem oves remanserant, quando in terra Dominus unam quærebat, quia rationabilis creaturæ numerus, Angelorum videlicet & hominum, quæ ad videndum Deum condita fuerat, pereunte homine erat imminutus, & ut perfecta summa ovium integraretur in cœlo, homo perditus quærebatur in terra.

Et cùm invenerit illam, imponit in humeros suos gaudens.] Ovem in humeris suis imposuit, *quia humanam naturam suscipiens, peccata nostra ipse portavit.*

Et veniens domum convocat amicos & vicinos dicens illis: Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam, quæ perierat.] Inventa ove ad domum redit, quia pastor noster reparato homine ad regnum cœleste redit. Ibi amicos & vicinos invenit, illos videlicet Angelorum choros, qui amici ejus sunt, quia voluntatem ejus continue in sua stabilitate custodiunt: vicini quoque ejus sunt, qui claritate visionis illius sua assiduitate perfruuntur. Et notandum quod non dicat *congratulamini* ovi inventæ, sed *mihi*: quia videlicet ejus est gaudium vita nostra, & cùm nos ad cœlum reducimur, solennitatem lætitiæ illius implemus.

Dico vobis, quòd ita gaudium erit in cœlo super uno peccatore pœnitentiam habente, quàm super nonaginta novem justis, qui non indigent pœnitentia.] Plus de conversis peccatoribus, quàm de stantibus justis gaudium erit in cœlo, quia plerunque hi, qui nullis se oppressos peccatorum molibus sciunt, stant quidem in via justitiæ, nulla illicita perpetrant, sed tamen ad cœlestem patriam anxie non anhelant, tantoq; sibi in rebus licitis usum præbent, quanto se perpetrasse illicita nulla meminerunt: & plerumque pigri remanent ad exercenda bona præcipua, quia valde securi sunt, quod nulla commiserint mala graviora. At contrà nonnunquam hi, qui se aliqua illicita egisse meminerunt, ex ipso suo dolore compuncti, inardescunt in amorem Dei, seseque in magnis virtutibus exercent. Major ergo de peccatore converso, quàm de stante justo gaudium fit in cœlo: quia & dux in prælio plus eum militem diligit, qui post fugam reversus hostem fortiter premit, quam illum qui nunquam terga præbuit, & nunquam aliquid fortiter fecit. Sed inter hæc sciendum est, quia sunt plerique justi, in quorum vita tantum est gaudium, ut eis quælibet peccatorum pœnitentia præponi nullatenus possit. Nam multi & nullorum sibi malorum sunt conscii, & tamen in tanti ardoris afflictione se exerunt, ac si peccatis omnibus angustentur, cuncta etiam licita respuunt, ad despectum mundi sublimiter accinguntur, lamentis gaudent, in cunctis semetipsos humiliant, & sicut nonnulli peccata operum, sic ipsi peccata cogitationum deplorant. Hinc ergo colligendum est, quantum Deo gaudium faciat, quando humiliter plangit justus, si facit in cœlo gaudium, quando hoc quod male gessit, per pœnitentiam damnat injustus.

Aut quæ mulier habens drachmas decem, si perdiderit drachmam unam, nonne accendit lucernam, & evertit domum, & quærit diligenter donec inveniat?] Qui signatur per pastorem, ipse & per mulierem. Ipse enim Deus, ipse & Dei sapientia. Et quia imago exprimitur in drachma, mulier drachmam perdidit, quando homo qui conditus ad imaginem Dei fuerat, peccando a similitudine sui conditoris recessit. Sed accendit mulier lucernam, quia sapientia Dei apparuit in humanitate: lucerna quippe lumen in testa est, lumen vero in testa est divinitas in carne. Accensa autem lucerna evertit domum, quia mox ut ejus divinitas per carnem claruit, omnis se nostra conscientia concussit. Domus namque evertitur, cum consideratione reatus sui humana conscientia perturbatur. Eversa vero domo invenitur drachma, quia dum perturbatur conscientia hominis, reparatur in homine similitudo conditoris.

Et cùm invenerit, convocat amicas & vicinas, dicens: Congratulamini mihi, quia inveni drachmam, quam perdideram.] Quæ amicæ vel vicinæ, nisi illæ potestates sunt cœlestes jam superius dictæ? quæ tanto supernæ sapientiæ juxta sunt, quanto ei per gratiam continuæ visionis appropinquant. Sed intuendum cur illa mulier decem drachmas habuisse perhibetur. Angelorum quippe & hominum naturam ad cognoscendum se Dominus condidit, quam dum consistere ad æternitatem voluit, eam procul dubio ad similitudinem suam creavit. Decem verò drachmas habuit mulier, quia novem sunt ordines Angelorum: sed ut compleretur electorum numerus, homo decimus creatus est, qui a conditore suo nec post culpam periit: quia nunc æterna sapientia per carnem miraculis coruscans, ex lumine testæ reparavit.

Ita dico vobis gaudium erit coram Angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente.] Pœnitentiam agere est & per-

perpetrata mala plangere, & plangenda non perpetrare. Nam qui sic alia deplorat, ut tamen alia committat, adhuc pœnitentiam agere aut ignorat, aut dissimulat. Quid enim prodest si peccata quis luxuriæ defleat, & tamen adhuc avaritiæ æstibus anhelet? Aut quid prodest si iræ culpas jam lugeat, & tamen adhuc invidiæ facibus tabescat? Sed minus est valde quod dicimus, ut qui peccata deplorat, ploranda minime committat. Nam cogitandum summopere est, ut qui se illicita meminit commisisse, a quibusdam etiam licitis studeat abstinere: quatenus per hoc conditori suo satisfaciat, ut qui commisit prohibita, sibimetipsi abscindere debeat etiam concessa.

DOMINICA IV. POST TRINITATIS. Lucæ 6.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis: Nolite judicare, & non judicabimini. Nolite condemnare, & non condemnabimini. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

HOc loco nihil aliud nobis præcipi existimo, nisi ut ea facta quæ dubium est, quo animo fiant, in meliorem partem interpretemur. Quod enim scriptum est, *Ex fructi-*
Matt.7. *bus eorum cognoscetis eos*, de manifestis dictum est, quæ non possunt bono animo fieri, sicuti sunt stupra, vel blasphemiæ, vel furta, vel ebrietas, & si qua sunt talia, de quibus nobis judicare permittitur. De genere autem ciborum, quia possunt bono animo & simplici corde sine vitio concupiscentiæ quicunque humani cibi indifferenter sumi, prohibet Apostolus judicari eos, qui carnibus vescebantur, & vinum bibebant, ab eis qui se ab hujusmodi alimentis temperabant. *Qui manducat*, inquit, *non manducan-*
Rom 14. *tem non spernat*: & qui non manducat, manducantem non judicet. Ad hoc pertinet etiam illud, quod alio loco dicit:
1.Cor. 4. *Nolite ante tempus quicquam judicare, quoadusque veniat Dominus, & illuminet abscondita tenebrarum, & manifestabit cogitationes cordis.* Sunt ergo quædam facta media, quæ ignoramus quo animo fiant, quæ & bono & malo fieri possunt, de quibus temerarium est judicare, maximè ut condemnemus. Horum autem veniet tempus ut judicentur, cum Dominus illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit cogitationes cordis. Duo sunt autem in quibus temerarium judicium cavere debemus, cum incertum est quo animo quidque factum sit, vel cum incertum est qualis futurus sit, qui nunc vel malus vel bonus apparet.

Dimittite, & dimittemini. date, & dabitur vobis.] Dimittere nos injurias, dare beneficia jubet, ut & nobis peccata dimittantur, & vita detur æterna. Qua sententia brevi sed eximia, cuncta quæ latissimè de conversando cum inimicis mandaverat, comprehendendo concludit:

Mensuram bonam, confertam & coagitatam & supereffluentem dabunt in sinum vestrum. Huic simile est quod alibi di-
Luc.16. cit: *Ut & ipsi recipiant vos in æterna tabernacula.* Non enim pauperes ipsi, sed Christus mercedem his qui eleemosynā facerent, redditurus est. Quam tamen in sinum date dicuntur, quia promerendæ illius occasionem debere, cum vel egentes miseræ, vel improbe sævientes fortiorum sunt & tolerati patientia, & beneficentia sustentati, & ad ipsam aliquoties fidem dulci gratia provocati.

Eadem quippe mensura qua mensi fueritis, remetietur vobis.] Et Apostolus ad eleemosynam Corinthios hortans inter alia dicit. *Hoc autem dico. qui parcè seminat, parcè & metet: &*
2.Cor.9. *qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.* Potest autem & de omnibus quæ mente, manu, lingua gerimus accipi. *Quia tu reddes singulis*, inquit, *secundùm opera*
Psal.61. *eorum.*

Dicebat autem illis & similitudinem. Nunquid potest cæcus cæcum ducere? nonne ambo in foveam cadent? Sensus hujusce sententiæ pendet ex superioribus, ubi de danda eleemosyna & injuria dimittenda præcipitur. Si tu, inquit, ira contra violentum, & contra petentem philargyria cæcaveris, nunquid tua mente vitiata vitium ejus curare poteris? Aut ille solus qui injuriam fecit, & non tu etiam qui ferre nesciebas, reus deputaberis? At si mitem te tranquillique pectoris ejus improbitas invenerit, & ille ad pœnitentiam movebitur, & tu patientiæ præmio donaberis, quia cæcum vidente oculo, hoc est, corde sereno, ducere curabas ad lumen.

Non est discipulus super magistrum: perfectus autem omnis erit, si sit sicut magister ejus.] Si magister, qui utique quasi Deus potuit, non suas ulcisci injurias, sed ipsos maluit insecutores patiendo reddere mitiores, eandem necesse est discipuli, qui puri homines sunt, regulam perfectionis sequantur.

Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem quæ in oculo tuo est, non consideras?] Et hoc ad superiora respicit, ubi cæcum a cæco duci, id est, peccantem a peccatore castigari non posse præmonuit. Multi enim superbia vel odio, philargyria vel avaritia, vel alio quolibet criminè præventi, levia hæc aut nulla judicantes, acerrime corripiunt eos, quos subita videnti ira turbatus, oculum mentis a solito puritatis statu quasi festuca irruente mutasse, atque immemores Dominici præcepti, quo ait; *Nolite condemnare, & non condemnabimini*, magis amant vituperare & damnare, quam emendare atque corrigere.

Et quomodo potest dicere fratri tuo: frater sine ejiciam festucam de oculo tuo, ipse in oculo tuo trabem non videns?] Hæc cum fratre agis, si (verbi gratia) quod ira ille peccavit, tu odio reprehendis. Quantum autem inter festucam & trabem, quasi tantum inter iram distat atque odium. Odium est enim ira inveterata, quasi quæ vetustate ipsa tantum acceperit, ut merito appelletur trabes. Fieri autem potest, ut si irascaris homini, velis eum corrigi: si autem oderis hominem non potes eum velle corrigere. Et ideo impossibile dicitur, ut festucam fratris oculo demat, qui suo trabem gestat in oculo.

Hypocrita, ejice primum trabem de oculo tuo, & tunc perspicies ut educas festucam de oculo fratris tui.] Id est, primo abs te expelle odium, & deinceps poteris jam eum quem diligis emendare. Et est vere multum cavendum & molestum hypocritarum, id est, simulatorum genus, qui cum omnium vitiorum accusationes, odio & livore suscipiant, etiam consultores videri se volunt. Et ideo pie cauteque vigilandum est, ut cum aliquem reprehendere vel objurgare necessitas cœperit, primò cogitemus utrum tale sit vitium quod nunquam habuimus, vel quo jam caruimus. Et si nunquam habuimus, cogitemus, & nos homines esse, & habere potuisse. Si vero habuimus & habemus, tangat memoriam communis infirmitas, ut illam reprehensionem aut objurgationem non odium, sed misericordia præcedat. ut sive ad correctionem ejus, propter quem id facimus, sive ad perversionem valuerit (nam incertus est exitus) nos tamen de simplicitate oculi nostri securi simus. Si autem cogitantes nosmetipsos invenerimus in eodem vitio, in quo est ille quem reprehendere parabamus, non reprehendamus neque objurgemus, sed tamen congemiscamus, & non illum ad obtemperandum nobis, sed ad pariter conandum invitemus. Rarò ergo & magna necessitate objurgationes adhibendæ sunt, [illegible] tamen ut etiam in his ipsis non nobis, sed Deo ut serviamus instemus: ipse enim est finis, ut nihil duplici corde faciamus, auferentes trabem de oculo nostro invidentiæ, vel malitiæ, vel simulationis, ut videamus ejicere festucam de oculo fratris.

DOMINICA V. POST TRINITATIS. Lucæ 5.

In illo tempore, cum turba irruerent ad Iesum ut audirent verbum Dei, & ipse stabat secus stagnum Genesareth. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

STagnum Genesareth idem dicunt esse, quod mare Galilææ, vel mare Tiberiadis: sed mare Galilææ ab adjacente provincia dictum, mare Tiberiadis a proxima civitate, quæ olim Chennereth vocata, sed ab Herode tetrarcha instaurata, in honorem Tiberii Cæsaris Tiberias est appellata. Porro Genesar à lacus ipsius natura, qua crispantibus aquis de se ipso sibi excitare auram perhibetur, Græco vocabulo, quasi generans sibi auram dicitur. Neque enim in stagni morem sternitur aqua, sed frequentibus auris spirantibus agitatur, haustu dulcis & ad potandum habilis. Sed Hebrææ linguæ consuetudine omnis aquarum congregatio, sive dulcis sive salsa mare nuncupatur. Qui lacus interfluente Jordane centum quadraginta stadiis in longitudinem, & quadraginta extenditur in latitudinem. Quia ergo stagnum sive mare præsens seculum designat, Dominus secus mare stat postquam vita labentis mortalitatem devincens in ea, qua passus est carne, stabilitatem perpetuæ quietis adiit. Turbarum conventus ad eum, gentium in fide concurrentium typus est, de quibus Esaias: *Et fluent*, inquit, *ad eum omnes gentes, & ibunt populi multi, & dicent*: Venite & ascendamus ad montem Domini. Esaiæ 2.

Et vidit duas naves stantes secus stagnum.] Duæ naves secus stagnum positæ circumcisionem & præputium figurant: quas bene Jesus vidisse perhibetur, quia in utroque populo novit Dominus qui sunt ejus, eosque cor a fluctibus seculi hujus ad futuræ vitæ tranquillitatem quasi ad soliditatem litoris videndo, hoc est, misericorditer visitando provehit.

Piscatores autem descenderant, & lavabant retia.] Piscatores sunt Ecclesiæ doctores, qui nos rete fidei comprehensos, & de profundo ad lumen elatos quasi pisces litori, sic terræ viventium advehunt. Quasi enim quædam retia piscantium sunt complexæ prædicantium dictiones, quæ eos quos ceperint in fide non amittant: unde & retia quasi retinentia sunt vocata. Sed hæc retia modò laxantur, in capturam modo lota plicantur: quia non omne tempus est habile doctrinæ, sed nunc exerenda lingua doctori, nunc sumet cura gerenda.

Ascendens autem in unam navem, quæ erat Simonis, rogavit eum à terra reducere pusillum. Et sedens docebat de navicula turbas.] Navis Simonis est Ecclesia primitiva, de qua Paulus ait: *Qui enim operatus est Petro in Apostolatum circumcisionis operatus est & mihi inter gentes.* Bene una dicta, *quia multitudinis credentium erat cor unum & anima una.* De qua docebat turbas, quia de authoritate Ecclesiæ docet usque hodie gentes. Galat. 2. Actu. 4.

Ut cessavit autem loqui, dixit ad Simonem: Duc in altum, & laxate retia vestra in capturam. Quod primò rogavit Simonem navem à terra reducere pusillum, significat temperate utendum verbo ad turbas, ut nec terrena eis præcipiantur, nec sic a terrenis in profunda sacramentorum recedatur, ut ea penitus non intelligant, vel prius in proximis regionibus gentibus prædicandum, ut quod dicit item Petro, *Duc in altum, & laxate retia vestra in capturam*, ad remotiores gentes, quibus postea prædicatum est, pertineat.

Et respondens Simon, dixit illi: Præceptor, per totam noctem laborantes nihil cepimus, in verbo autem tuo laxabo rete.] Nisi Dominus ædificaverit domum, in vanum laborant qui ædificant eam: nisi Dominus cor illustraverit auditorum, doctor in nocte laborat: nisi in verbo gratiæ supernæ laxata fuerint instrumenta disputationum, frustra vocis suæ prædicator jaculum mittit. Quia fides populorum non sapientia verbi compositi, sed divinæ vocationis munere provenit. Psal. 126

Et cùm hoc fecissent, concluserunt piscium multitudinem copiosam. Rumpebatur autem rete eorum.] Præ multitudine piscium rete rumpatur, quia nunc ad confessionem fidei etiam cum electis reprobi tanti intrant, qui ipsam quoque Ecclesiam hæresibus scindant. Rumpitur autem rete, sed non labitur piscis, quia suos Dominus etiam inter persequentium scandala servat.

Et annuerunt sociis, qui erant in navi, ut venirent & adjuvarent eos.] Alia navis, ut prædiximus, est Ecclesia de gentibus, quæ & ipsa non sufficiente una navicula piscibus impletur electis quia novit Dominus qui sunt ejus, & apud ipsum certus est suorum numerus electorum. Dumque tot in Judæa credituros non invenit, quot ad fidem vitamque prædestinatos novit æternam, quasi aliæ navis receptacula piscibus quærens suis, corda quoque gentium fidei gratia replet. Et bene rupto rete socia navis advocatur, quoniam antè Judas proditor, ante Simon magus pisces nequissimi capti sunt. antè Ananias & Saphira fidei rete subdole tentabant ingredi: antè, ut Joannes testatur, *multi discipulorum ejus abierunt retro, & jam non cum illo ambulabant*: ac deinde Barnabas & Paulus ad gentium sunt apostolatum segregati. 2. Tim. 2 Actu. 8. Act. 5. Actu. 6. Actu. 13.

Et venerunt, & impleverunt ambas naviculas, ita ut pene mergerentur.] Harum impletio navium usque in finem seculi crescit: sed quod impletæ merguntur, hoc est, in subversione premuntur (non enim submersæ, sed tamen sunt periclitatæ) Apostolus exponit, dicens: *In novissimis diebus erunt tempora periculosa, & erunt homines seipsos amantes, &c.* Nam mergi naves, est homines in seculum, ex quo elati per fidem fuerant, morum pravitate relabi. Quales & ipse Petrus adhuc in infirmitate positus, hoc loco demonstrat. Unde sequitur: 2. Tim. 3.

Quod cum videret Simon Petrus, procidit ad genua Jesu, dicens: Exi à me, quia homo peccator sum Domine.] Quia carnales quique in Ecclesia regimen spiritalium, in quibus maximè Christi persona eminet, à se quodammodo repellunt. Non enim hoc voce linguæ dicunt bonis ministris Dei, ut eos à se repellant, sed voce morum & actuum suorum suadent à se recedi, ne per bonos regantur, & eo vehementius quo deferunt eis honorem, & tamen factis suis à se recedere admonent, ut honorificentiam eorum significaverit Petrus cadens ad pedes Domini: mores autem in eo quod ait: *Exi à me Domine, quia peccator homo sum.* Quod tamen quia non fecit Dominus, non enim recessit ab eis, sed eos subductis navibus ad litus perduxit, significat in bonis & spiritalibus viris non esse oportere hanc voluntatem, ut peccatis turbarum commoti, quo quasi securius tranquilliusque vivant, munus ecclesiasticum deserant.

Et ait ad Simonem Jesus: Noli timere.] Confortat Dominus timorem carnalium, animosque fragilium consolando erigit, ne quis vel de suæ conscientia culpæ tremens, vel de aliorum innocentia stupens, sanctitatis iter formidet aggredi. Quod autem sequitur:

Ex hoc jam homines eris capiens.] Ad ipsum Petrum specialiter pertinet; exponit enim ei Dominus quid hæc captura piscium significet, quod videlicet ipse sicut nunc per retia pisces, sic aliquando per verba sit capturus homines: totusque facti hujus ordo quid in Ecclesia, cujus ipse typum tenet, quotidie geratur ostendat. Quod verò subjungitur,

Et subductis ad terram navibus, relictis omnibus secuti sunt eum.] Potest significare finem temporis quo ab hujusmodi salo, qui Christo inhæserint penitus recessuri sunt. Sciendum est autem hanc eandem non esse lectionem, qua Matthæus & Marcus binos de naviculis piscatores, primò Petrum & Andream, deinde filios Zebedæi à Domino narrant esse vocatos. Non enim eos Lucas nunc à Domino vocatos, sed tantum Petro fuisse prædictum, quòd homines esset capturus, insinuat. Quod non ita dictum est, quasi jam pisces nunquam esset capturus: nam & post resurrectionem Domini legimus eos esse piscatos. Unde datur intelligi, eos ad capturam piscium ex more remeasse, ut postea fieret, quod Matthæus & Marcus narrant, quando eos binos vocavit. Tunc enim non subductis ad terram navibus tanquam cura redeundi, sed ita eum secuti sunt, tanquam vocantem ac jubentem ut sequerentur. Matt. 4. Marc. 1. Ioan. 21.

DOMINICA VII. POST TRINITATIS. Marc. 8. Matth. 15.

In illo tempore, cùm multa turba esset cum Iesu, nec haberent quod manducarent, convocatis discipulis ait illis: Misereor super turbam, quia ecce jam triduo sustinent me, nec habent quod manducent. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

IN hac lectione consideranda est in uno eodemque redemptore nostro distincta operatio divinitatis & humanitatis: atque error Eutychetis, qui unam tantum in Christo operationem dogmatizare præsumit, procul à Christianis finibus expellendus. Quis enim non videat hoc, quòd super turbam miseretur Dominus, ne vel inedia, vel viæ longioris labore deficiat, affectum esse & compassionem humanæ fragilitatis? Quod vero de septem panibus, & pisciculis paucis quatuor hominum millia saturavit, divinæ opus esse virtutis? Mysticè autem hoc miraculo designatur, quòd viam seculi præsentis aliter incolumes transire nequimus, nisi nos gratia redemptoris no-
Ioan. 6. stri alimento verbi sui reficiat. Hoc verò typice inter hanc refectionem & illam quinque panum ac duorum piscium distat, quòd ibi litera veteris instrumenti spiritali gratia plena esse signata est: hic autem novi veritas ac gratia testamenti fidelibus ministranda monstrata est. Sanè utraq; refectio in monte celebrata est, ut aliorum Evangelistarum narratio declarat: quia utriusque scriptura testamenti rectè intellecta altitudinem nobis cœlestium & præceptorum mandat & præmiorum: utraque altitudinem Christi,
Matt. 1. qui est mons domus Domini, in vertice montium concordi voce prædicat. Qui enim ædificatam super se civitatem sive domum Domini, i.e. Ecclesiam in altum bonorum extollit operum, & cunctis manifestam gentibus exhibet, ipse hanc ab infimis delectationibus abstractam pane cœli reficit, atque ad appetitum supernæ suavitatis dato pignore cibi spiritalis accendit.

Misereor, inquit, super turbam, quia ecce jam triduo sustinent me, nec habent quod manducent. Et si dimisero eos jejunos in domum suam, deficient in via.] Quare triduo turba Dominum sustinuerit, Matthæus exponit plenius, qui ait: *Et ascendens*
Matt. 15 *in montem, sedebat ibi. Et accesserunt ad eum turbæ multæ habentes secum mutos, cæcos, claudos, debiles, & alios multos, & projecerunt eos ad pedes ejus, & curavit eos.* Turba ergo triduo Dominum propter sanationem infirmorum suorum sustinet, cùm electi quinque fide sanctæ Trinitatis lucidè Domino pro suis suorumque peccatis, animæ videlicet languoribus, perseveranti instantia supplicant. Item turba triduo Dominum sustinet, quando multitudo fidelium peccata quæ perpetravit, per pœnitentiam declinans ad Dominum se in opere, in locutione atque in cogitatione convertit. Quos dimittere jejunos in domum suam Dominus non vult, *ne deficiant in via*: quia videlicet conversi peccatores in præsentis vitæ via deficiunt, si in sua conscientia sine doctrinæ sanctæ pabulo dimittantur. Ne ergo lassentur in hujus peregrinationis itinere, pascendi sunt sacra admonitione. Valdè autem pensanda est pia sententia, quæ processit ex ore veritatis, qua dicitur:

Quidam enim ex eis de longe venerunt.] Est enim qui nihil fraudis & nihil carnalis corruptionis expertus ad omnipotentis Dei servitium festinavit. Iste de longinquo non venit, quia per incorruptionem & innocentiam proximus fuit. Alius nulla impudicitia, nullis flagitiis inquinatus, solum autem conjugium expertus ad ministerium spiritale conversus est. Neque iste venit e longinquo, quia usus conjunctione concessa per illicita non erravit. Alii vero per carnis flagitia, alii post falsa testimonia, alii post facta furta, alii post illatas injurias & violentias, alii post perpetrata homicidia ad pœnitentiam redeunt, atque ad omnipotentis Dei servitium convertuntur: hi videlicet ad Dominum de longinquo veniunt. Quanto enim quisque plus in pravo opere erravit, tanto ab omnipotente Domino longius recessit. Dentur ergo alimenta eis etiam qui de longinquo veniunt, quia conversis peccatoribus doctrinæ sanctæ cibi præbendi sunt, ut in Deum vires reparent, quas in flagitiis amiserunt. Item Judæi quicunque in Christo crediderunt, de propè ad illum venerunt, quia legis & prophetarum erant literis edocti de illo. Credentes verò ex gentibus de longe utique venerunt ad Christum, quia nullis paginarum sanctarum monumentis de ejus erant fide præmoniti.

Et interrogavit eos: Quot panes habetis? Qui dixerunt, Septem.] Bene septem panes in mysterio novi testamenti ponuntur, in quo septiformis gratia Spiritus sancti plenius fidelibus cunctis & credenda revelatur & credita datur. Neque hordeacei fuisse produntur, sicut illi quinque, de quibus sunt quinque hominum millia saturata: ne itersum sicut in lege vitale animæ alimentum corporalibus sacramentis obtegeretur; Hordei enim medulla tenacissima palea tegitur.

Et præcepit turbæ discumbere super terram.] Supra in refe- Ioan. 6.
ctione quinque panum turba super fœnum viride discumbebat, nunc ubi septem panibus reficienda est, supra terram discumbere præcipitur: quia per scripturam legis carnis desideria calcare & comprimere jubemur. *Omnis enim* Esaia 4
caro fœnum, & omnis gloria ejus tanquam flos fœni. In novo autem testamento ipsam quoque terram, ac facultates temporales derelinquere præcipimur. Vel certè quia mons in quo turba Dominicis panibus reficiebatur, altitudinem, ut suprà diximus, redemptoris nostri significat, ibi super fœnum, hic super terram reficitur. Ibi enim celsitudo Christi propter carnales homines, & Hierusalem terrenam carnali spe & desiderio tegitur: hic autem remota omni cupiditate carnali convivas novi testamenti spei permanentis firmamentum tanquam ipsius montis soliditas nullo fœno interposito, continebat.

Et accipiens septem panes, gratias agens, fregit & dabat discipulis suis ut apponerent, & apposuerunt turbæ.] Dominus accipiens panes dabat discipulis, ut ipsi acceptos turbæ apponerent: quia spiritalis dona scientiæ tribuens Apostolis, per eorum ministerium voluit Ecclesiæ suæ per orbem vitæ cibaria distribui. Quod autem fregit panes quos discipulis daret, apertionem designat sacramentorum, quibus ad perpetuam salutem nutriendus erat mun- Luc. 10
dus. Cùm enim ait ipse Dominus: *Et nemo novit filium nisi pater: neque patrem quis novit, nisi filius, & cui voluerit filius revelare,* quid nisi panem vitæ nobis per se aperiendum demonstravit, & cujus interiora eemenda per nos ipsos penetrare nequivimus? Cui contra Propheta miserabilem quorundam famem deplorans, aiebat: *Parvuli petierunt* Thren. 4
panem, nec erat qui frangeret eis. Quod est aliis verbis dicere: Indocti quæsierunt pabulum verbi Dei, quo ad virtutum bonæ operationis convalescerent refici, nec erat magistris deficientibus, qui eis scripturarum arcana patefaceret, eosque ad viam veritatis instrueret. *Acceptis autem ad frangendum panibus Dominus gratias agit*, ut & ipse quantum de salute generis humani congaudeat, ostendat, & nos ad agendas semper Deo gratias informet, cum vel terreno pane carnem, vel animam cœlesti superna gratia largiente reficimus.

Et habebant pisciculos paucos, & ipsos benedixit, & jussit appon.] Si in panibus septem scriptura novi testamenti designatur, in cujus lectione per gratiam sancti Spiritus internas mentium epulas invenimus, quid in pisciculis, *quos benedicens pariter Dominus turbæ jussit appon*, nisi sanctos accipimus illius temporis, quo eadem est condita scriptura, vel quorum ipsa scriptura fidem, vitam, & passiones continet? qui de turbulentis hujus seculi fluctibus erepti, ac divina benedictione consecrati, refectionem nobis internam, ne hujus mundi transeuntis excursu deficiamus, exemplo suæ vel vitæ præbuere vel mortis.

Et manducaverunt, & saturati sunt.] Manducant de panibus Domini ac piscibus, & saturantur, qui audientes verba Dei, & exempla intuentes ad profectum vitæ cor-

rectionis per hæc excitari atque assurgere festinant. Quibus apte congruit illud Psalmistæ: *Edent pauperes, & saturabuntur & laudabunt Dominum, qui requirunt eum: vivent corda eorum in sæculum sæculi.* (Psal. 21.) Quod est aperte dicere: Audient humiles verbum Dei, & facient, & ad laudem non suam, sed superni largitoris cuncta, quæ bene gerunt, referent. Unde merito ad vitam interioris hominis æternam, utpote pane vitæ saturati pervenient. Cui contra tardis auditoribus per Prophetam exprobratur: *Manducastis, & non estis saturati.* (Aggei 1.) Manducant namque, & non saturantur, qui panem verbi Dei audiendo degustant, sed non faciendo quæ audiunt, nihil ex his internæ dulcedinis, quo cor ipsorum confirmetur, in ventrem memoriæ recipiunt.

Et sustulerunt, quod superaverat de fragmentis septem sportas.] Quod turbis saturatis superat Apostoli sustollunt, & septem sportas implent, quia sunt altiora perfectionis præcepta vel potius exhortamenta & consilia, quæ generalis fidelium multitudo nequit servando & implendo attingere. Quorum executio illos proprie respicit, qui majore sancti Spiritus gratia pleni generalem populi Dei conversationem mentis atque operis sublimitate transcendunt, qualibus dicitur: *Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes.* (Matt. 19.) Unde bene sportæ, quibus Dominicorum sunt condita fragmenta ciborum, propter septiformem Spiritus gratiam septem fuisse memorantur. Nam quia sportæ junco & palmarum foliis solent contexi, merito in sanctorum significatione ponuntur. Juncus quippe super aquas nasci consuevit, palma vero victricem ornat manum. Et junceis vasis recte comparantur electi, cùm radicem cordis ne forte ab amore æternitatis arescat, in ipso vitæ fonte collocant. Assimilantur & eis, quæ de palmarum sunt foliis contexta, cùm indefectivam æternæ retributionis memoriam puro in corde retinent. Et benè turba, quamvis reliquias Dominici prandii non caperet, manducasse tamen & saturata esse narratur: quia sunt nonnulli qui etsi omnia sua relinquere nequeunt, neque explere hoc quod de virginibus dicitur: *Qui potest capere, capiat* (Matt. 19.), cæteraque hujusmodi: tamen esurientes & sitientes justitiam saturantur (Matt. 5.), cùm audiendo mandata legis Dei ad vitam perveniunt æternam.

Erant autem qui manducaverunt quasi quatuor millia, & dimisit eos.] Benè quatuor millia, ut ipso etiam numero doceret Evangelicis se pastos esse cibariis.

DOMINICA VIII. POST TRINItatis. Lucæ 6. Matth. 7.

IN illo tempore dixit Iesus discipulis suis: Attendite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Non est enim arbor bona, quæ facit fructus malos. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

CONtra hypocritam quæ cœperat Christus Jesus salvator noster, exequitur. Si veram, inquit, & non fictam vis habere justitiam, quæ verbis ostentas, etiam factis compensare curato, ut bona existens arbor, bonis ramis & fructibus. Quia etsi se castiget hypocrita, non est bonus qui facit opera mala: etsi reprehendat insontem, non ideo malus est qui facit opera bona.

Unaquæque enim arbor de fructu suo cognoscitur.] Qui sit fruct⁹ quo mala bonave dignosci debeat arbor, Apostolus ostendit, dicens: *Manifesta autem sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, luxuria, idolorum servitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, hæreses, invidiæ, homicidia, ebrietates, commessationes, & his similia. Quæ prædico vobis sicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur.* (Galat. 5.) *Fructus autem spiritus est charitas, gaudium, pax, longanimitas, bonitas, benignitas, fides, modestia, continentia.* (ibidem) Cæterum eleemosyna, vel oratio, vel jejunium, fructus quidem est proprie bonorum, sed nonnunquam simulate etiam usurpatus à malis, de quibus Dominus ait: *Quia receperunt mercedem suam.* (Matt. 6.) Et alibi: *Attendite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.* (Matt. 7) Sed non ideo debent oves odisse vestimentum suum, quod plerunque illo se occultant lupi, cum aliud ostentant ad decipiendum, aliud exercent ad deprædandum vel interficiendum eos, qui sub illo vestitu ovino lupos videre non possunt. Hic ergo non est fructus de quo cognosci arborem monet, sed ille qui est supra monstratus.

Neque enim de spinis colligunt ficus, neque de rubo vindemiant uvam.] Spinas vero & rubum secularis curas & punctiones esse vitiorum, de quibus peccanti homini dictum est: *Terra tua spinas & tribulos germinabit tibi.* (Gen. 3.) Ficus verò & uvam dulcedinem conversationis novæ, quam Dominus in nobis esurit, & fervorem dilectionis, qui lætificat cor hominis, de quibus Evangelio coruscante *vox turturis in terra longe lateque resonabat, ficus protulit grossos suos, vineæ florentes dederunt odorem.* (Cantic. 2.) Non autem de spinis ficus, non uva de rubo colligitur, quia mens adhuc veteris hominis consuetudine depressa simulare potest, sed fructus novi hominis ferre non potest. Quod si quis objicere voluerit ac dicere, quòd & Moyses de rubo vindemiavit uvam quando a cognato gentili consilium utile suscepit (Exod. 18.): & de spinis collegerint ficus hi, quibus dictum est de Pharisæis, *Quæ dicunt facite, quæ autem faciunt, facere nolite.* (Matt. 23) sciat quia sicut vepres nonnunquam palmes sepi involuta recumbit, portansque fructum spina non suum usibus servat humanis: sic dicta vel acta malorum, si quando bonis prosunt, non hoc ipsi faciunt mali, sed fit de illis superno providente consilio.

Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum, & malus homo de malo profert malum.] Idem thesaurus cordis, quod radix est arboris: & quod de corde profertur, idem est quod arboris fructus. Qui ergo thesaurum in corde patientiæ perfectique habet amoris, optimos nimirum fructus effundens diligit inimicum, benefacit odienti, benedicit maledicenti, orat pro calumniante, percutienti se vel despoliantí non reluctatur, omni petenti tribuit, sua ablata non repetit, non judicare, non condemnare desiderat, errantem patienter amanterque corrigit, & cætera quæ supra Salvator edocuit. (Luc. 6.) *At qui nequam thesaurum corde servat, odit amicum, maledicit diligenti, maledicit benedicenti,* (Matt. 5.) & cætera quæ Dominicus sermo redarguit, bono thesauro contraria peragit. Qui ne sibi frustra blandiretur, ex eo quod sequitur.

Ex abundantia enim cordis os loquitur.] quasi non fructus arboris, sed folia, hoc est, verba solum, & non magis opera, vel veri Christiani, vel hypocritæ quærantur, consequenter Dominus adjungit:

Quid autem vocatis me, Domine, Domine, & non facitis quæ dico? Ac si aliis verbis ita diceret: Quid folia rectæ confessionis vos germinare jactatis, qui nullos operis boni fructus ostenditis? Unde Apostolus pretiosum a vili separaturus: hoc est, bonum thesaurum a malo, bonam arborem a mala, perfectuos boni magistri discipulorum ab hypocrita, ducem videntem a cæco secreturus, ait: *Veniam autem ad vos, si Dominus voluerit, & cognoscam non sermonem eorum qui inflati sunt, sed virtutem.* (1. Cor. 4.) Non enim in sermone est regnum Dei, sed in virtute. Per os ergo locutionem Dominus universa, quæ vel actu, vel fatu, vel cogitatu de corde proferimus, nominat, quæ magis quam hominibus dicta nuda & aperta sunt oculis ejus. Nam & mos est scripturarum, verba pro rebus ponere. Unde Psalmista: *Dic,* inquit, *animæ meæ salus tua ego sum.* (Psal. 34.) Et Ezechias, *Non fuit verbum, quod non ostenderim eis.* (Esa. 39. & 4. Reg. 20.) Qui utique rerum, & non verborum Chaldæis revelarat arcana. Itemque Apostolus: *Et nemo dicit Dominum Iesum, nisi in Spiritu sancto:* (1. Cor. 12) pro eo ut diceret, Nemo Dominum Jesum intellectu cernit, nemo voluntate amplectitur, nisi per gratiam Spiritus sancti.

DOMINICA IX. POST TRInitatis. Luc. 16.

IN illo tempore dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc: Homo quidam erat dives, qui habebat villicum, & hic diffamatus est apud illum, quasi dissipasset bona ipsius. Et vocavit illum, & ait illi: Quid hoc audio de te? Redde rationem villicationis tuæ. Iam enim non poteris villicare. Ait autem villicus intra se: Quid faciam, quia Dominus meus aufert à me villicationem? Fodere non valeo, mendicare erubesco. Scio quid faciam, ut cùm amotus fuero à villicatione, recipiant me in domos suas. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

IN villico hoc quem Dominus ejiciebat de villicatu, & laudavit eum quod in futurum sibi prospexerit, non omnia debemus ad imitandum sumere: Non enim aut Domino nostro facienda est in aliquo fraus, ut de ipsa fraude eleemosynas faciamus: aut eos à quibus recipi volumus in tabernacula æterna, tanquam debitores Dei & Domini nostri fas est intelligi, cùm justi & sancti significentur hoc loco, qui eos introducant in tabernacula æterna, qui necessitatibus suis terrena bona communicaverint. De quibus etiam dicit
Matt. 10. *Quòd si quis alicui eorum calicem aquæ frigidæ dederit tantum in nomine discipuli, non perdet mercedem suã*, Sed etiam è contrario dicuntur istæ similitudines, ut intelligamus si laudari potuit ille a Domino, cui fraudem faciebat, quanto amplius placeant Domino Deo, qui secun-
Luc. 18. dum ejus præceptum illa opera faciunt. Sicut etiam de judice iniquitatis, qui interpellabatur a vidua, comparationem duxit ad judicem Deum, cui nulla ex parte judex iniquus conferendus est. Villici sanè vocabulo discimus eos, qui pecunias habent, non jam dominos suæ, sed alienæ potius rei dispensatores esse putandos. qui si juxta hujus servi exemplum sedulo finiendæ villicationis ac rationis reddendæ tempus præviderint, facile terrenorum omnium delectatione simul & dilectione nudati, plus sibi de amicis conquerendis in futuro, quam divitiis in præsenti colligendis prospicere curabunt. Qui multa secũ anxius pertractando, *Quid faciam*, inquit, *fodere non valeo, mẽdicare erubesco*. Ablata quippe villicatione fodere non valemus, quia finita hac vita, in qua tantum licet operari, nequaquam ultra bonæ conversationis fructum ligone devotæ compunctionis licet inquirere. Mendicare, confusionis est, illo scilicet pessimo genere mendicandi, quo virgines illæ fatuæ mendicasse referuntur, quæ ingruente tempore nuptiarum, oleo virtutum deficiente, sapienti-
Matt. 25. bus dixerunt. *Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostræ extinguuntur.* & de quo Salomon ait: *Propter frigus piger arare*
Prov. 20. *noluit; mendicabit ergo æstate, & non dabitur ei.*

Convocatis itaque singulis debitoribus domini sui, dicebat primo. Quantum debes Domino meo? At ille dixit, Centum cados olei Dixitque illi: Accipe cautionem tuam, & sede citò, scribe quinquaginta. Deinde alij dixit: Tu verò quantum debes? Qui ait: Centum coros tritici. Ait illi: Accipe literas tuas, & scribe octoginta.] Cadus Græca amphora est, continens urnas tres: corus verò modios triginta complectitur. Quod autem de centum cadis olei quinquaginta scribi fecit a debitore, & de centum coris tritici octoginta, ad nihil aliud valere arbitror, nisi ut ea quæ similiter in sacerdotes atque in Levitas Judæus quisque operatur, in Christi Ecclesia abundet justitia ejus super scribarum & pharisæorum, ut cùm illi decimas darent, isti dimidias dent, sicut non de fructibus, sed de ip-
Luc. 19. sis bonis suis fecit Zachæus: aut certè duplicet decimas, ut duas decimas dando superet impendia Judæorum. Nisi fortè quis simpliciter accipiendum putet, quòd omnis qui indigentiam cujuslibet pauperis sanctorum, vel ex dimidia, vel certè ex quinta parte, quantum viginti, vel quinquaginta ad centum sunt, alleviaverit, certa suæ misericordiæ sit mercede donandus.

Et laudavit Dominus villicum iniquitatis, quia prudenter fecisset Quia filij hujus seculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt] Audiant sapientes hujus seculi, ut stultam sapientiam deserere, & sapientem Dei stultitiam discere queant, qua eorum sapientiam divina æquitas æstimaverit, quos non vere prudentes, sed in generatione sua prudentes esse commemorat, juxta hoc quod alibi dicitur. *Væ qui sapientes estis in oculis vestris, & coram vobismetipsis prudentes*. Esaia 5. Necnon & amatores æternæ vitæ filios lucis appellando, non aliud eos qui sapientia sunt ut faciant mala, benè autem facere nescierunt, quam filios arguit esse tenebrarum. *Filij autem lucis & filij hujus seculi vocantur*, quomodo Hier. 4. filii regni & filii perditionis. Cujus enim quisque ait opera, ejus cognominatur & filius.

Et ego vobis dico, Facite vobis amicos de mammona iniquitatis: ut cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.] Mammonam iniquitatis ob hoc appellat istam pecuniam, quam possidemus ad tempus, quia mammona divitiæ interpretantur. Nec sunt istæ divitiæ nisi iniquis, qui in eis constituunt spem atque copiam beatitudinis suæ. A justis vero cum hæc possidentur, est quidem illa pecunia, sed non sunt illis divitiæ nisi cœlestes & spiritales, quibus indigentiam suam spiritaliter supplentes, exclusa egestate miseriæ beatitudinis copia ditabuntur. Si autem hi qui præbent eleemosynam, de iniquo mammona faciunt sibi amicos, a quibus in æterna tabernacula recipiantur quanto magis hi qui spiritales largiuntur epulas, qui dant conservis cibaria in tempore suo, certissima debent spe summæ retributionis erigi?

Qui fidelis est in minimo, & in majore fidelis est. & qui in modico iniquus est, & in majore iniquus est] Sunt qui viscera pietatis & opera misericordiæ, quæ proximis debentur ignorantes, merito tamen se castitatis, vigiliarum, longæ orationis, plenæ fidei, jejuniorum, cæterarumque virtutum quæ Dei dilectio gignere solet, veraciter fideles existimant: sed ipso judice attestante, qui fidelis est in minimo, i.e. in pecunia cum paupere participanda, & in majore fidelis est, illo videlicet actu, quo specialiter adhærere creatori, & unum cum eo spiritus effici desiderat. At qui temporalia quæ possidet, rectè dispensare dissimulat, æternorum sibi gloriam de qua tumet evacuat. *Qui enim non diligit fratrem suum quem videt, Deum quem non videt quomodo* 1. Ioan. 4. *potest diligere?* Et sicut idem dicit: *Qui habuerit substantiam* Ibidem 3 *mundi, & viderit fratrem suum necesse habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manebit in eo?*

Si ergo in iniquo mammone fideles non fuistis, quod verum est, quis credet vobis?] De iniquo mammone quod divitias malorum significet, supra explanatum est Quarum mentionem salvator faciens alibi dicit: *Quia fallacia divitiarum* Matt. 13 *suffocat verbum*. Veras autem divitias vel ipsa æternæ vitæ gaudia, de quibus scriptum est, quæ divitiæ hæreditatis ejus in sanctis, vel virtutum spiritalium, quibus ad vitam pervenitur, copiam significat, de quibus dicit Esaias: *Divitiæ* Esa. 33. *salutis, sapientia & scientia. timor Domini, ipse thesaurus ejus.*

Et si in alieno fideles non fuistis, quod vestrum est, quis dabit vobis? Alienæ sunt à nobis hujus seculi facultates, i.e. extra naturam sitæ. Nihil enim intulimus in hunc mundum, haud dubium quia nec auferre quid possumus. *Nostra au-* 1. Tim. 6 *tem possessio, regnum cælorum: nostra vita Christus est: nostra opes sunt spiritalium operum fructus*, de quibus Salomon ait: *Re-* Prov. 13 *demptio animæ viri, propriæ divitiæ ejus* Arguit ergo Pharisæos fraudis & avaritiæ, qui quoniam in facultatibus suis fideles non fuerunt, communia conditoris bona privatim habere malentes, nec Christum accipere meruerunt, quem publicanus ille, cujus paulò ante memini, Zachæus, ut Luc. 19 acquirere posset, dimidiam partem bonorum suorum obtulit.

DOMINICA X. POST TRINITATIS. Lucæ 19 Matth. 24 Marc 13.

IN illo tempore, cùm appropinquasset Iesus Hierusalem, videns civitatem, flevit super illam, dicens: Quia si cognovisses & tu, & quidem in hac die tua quæ ad pacem tibi; nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis Quia venient dies in te, & circundabunt te inimici tui vallo, & circundabunt te, & coangustabunt te undique. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

QUod flente Domino illa Hierosolymorum subversio describatur, quæ à Vespasiano & Tito Romanis principibus facta est, nullus qui historiam eversionis ejusdem legit, ignorat. Sed quærendum prius est, quid sit quod dicitur:

Videns civitatem, flevit super illam, dicens: Quia si cognovisses & tu.] Flevit etenim pius Redemptor ruinam perfidæ civitatis, quam ipsa sibi civitas non cognoscebat esse venturam. Cui à flente Domino rectè dicitur: *Quia si cognovisses & tu*, subaudis fleveras, quæ modo, quia nescis quod imminet, exultas. Unde & subditur:

Et quidem in hac die tua quæ ad pacem tibi.] Cùm enim carnis voluptatibus se daret, ventura mala non prospiceret, in die sua quæ ad pacem ei esse poterant, habebat. Cur vero bona præsentia ad pacem habuerit, manifestatur cùm subditur:

Nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis.] Si enim cordis ejus oculis mala quæ imminerent, abscondita non essent læta in præsentibus prosperis non fuisset. Cujus mox etiam pœna quæ de Romanis, sicut prædixi, principibus imminebat, adjuncta est, cùm dicitur:

Quia venient dies in te, & circundabunt te inimici tui vallo, & circundabunt te, & coangustabunt te undique, & ad terram prosternent te, & filios tuos qui in te sunt.] Hoc quoque quod additur:

Et non relinquent in te lapidem super lapidem.] Etiam ipsa jam ejusdem civitatis transmigratio testatur, quia dum nunc in eo loco constructa est, ubi extra portam Dominus crucifixus fuerat, prior illa Hierusalem funditus est eversa: cui ex qua culpa eversionis suæ pœna fuerit illata, subjungitur:

Eo quod non cognoveris tempus visitationis tuæ.] Creator quippe omnium per incarnationis mysterium hanc visitare dignatus est, sed ipsa timoris & amoris illius recordata non est. Unde etiam per Prophetam increpatione cordis humani aves cœli ad testimonium deducuntur,
Hier. 8. cùm dicitur: *Milvus in cœlo cognovit tempus suum, turtur, & hirundo & ciconia custodierunt tempus adventus sui, populus autem meus non cognovit judicium Domini.*

Et ingressus in templum, cœpit ejicere vendentes in illo & ementes, dicens illis, Scriptum est: Quia domus mea domus orationis est.] Qui enarravit mala ventura, & protinus templum ingressus est, ut de illo vendentes & ementes ejiceret, profectò innotuit quia ruina populi maximè ex culpa sacerdotum fuit. Eversionem quippe describens, sed vendentes & ementes in templo feriens, in ipso effectu sui operis ostendit, unde radix prodit perditionis.

Vos autem fecistis illam speluncam latronum.] Qui ad accipienda munera in templo residebant, profectò quia quibusdam non dantibus, læsiones exquirerent, dubium non erat. Domus ergo orationis spelunca latronum facta fuerat, quia ad hoc in templo adsistere noverant, ut aut non dantes munera studerent corporaliter persequi, aut dantes spiritaliter necare. Quia vero Redemptor noster prædicationis verba nec indignis & ingratis subtrahit, postquam disciplinæ vigorem ejiciendo perversos tenuit, donum mox gratiæ ostendit. nam subditur:

Et erat docens quotidie in templo.] Hæc juxta historiam breviter tractando transcurrimus, nunc eadem morali intellectu discutienda repetamus. Videns civitatem flevit super illam, dicens: *Quia si cognovisses & tu* Hoc semel egit, cùm perituram civitatem esse nunciavit: hoc quotidie Redemptor noster per electos suos agere nullatenus cessat, cùm quosdam ex bona vita ad mores reprobos pervenisse considerat. Plangit enim eos, qui nesciunt cur plangan-
Prov. 2. tur: quia juxta Salomonis verba, *Lætantur cum male fecerint, & exultant in rebus pessimis.* Qui si damnationem suam quæ eis imminet, agnovissent, semetipsus cum lachrymis delictorum plangerent. *Et quidem in hac die tua quæ ad pacem tibi.* Suam hic diem habet anima perversa, quæ transitorio gaudet in tempore, cui ea quæ adsunt, ad pacem sunt. quia dum ex rebus temporalibus lætatur, dum honoribus extollitur, dum in carnis voluntate resolvitur, dum nulla venturæ pœnæ formidine terretur, pacem habet in die sua quæ grave damnationis suæ scandalum die habebit aliena. Ibi enim affligenda est, ubi justi lætabuntur. *Nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis.* Perversa anima rebus præsentibus dedita, in terrenis voluptatibus resoluta, abscondit sibi mala sequentia: quia prævidere futura refugit, quæ præsentem lætitiam perturbent: dumque in præsentis vitæ oblectatione se deserit, quid aliud quàm clausis oculis ad ignem vadit? *Quia venient dies in te, & circundabunt te inimici tui vallo.* Qui unquam sunt humanæ animæ majores inimici, quàm maligni spiritus? qui hanc à corpore exeuntem obsideot, quam in carnis amore positam deceptoriis delectationibus fovent. Quam vallo circundant, quia ante mentis ejus oculos, reductis iniquitatibus quas perpetravit, hanc ad societatem suæ damnationis trahentes coarctant. *Et circundabunt te, & coangustabunt te undique.* Maligni spiritus undique animam coangustant, quando ei non solum operis, verùm etiam locutionis atque insuper cogitationis iniquitates replicant, ut quæ prius se per multa dilatavit in scelere, ad extremum de omnibus angustetur in retributione. *Et ad terram consternent te, & filios tuos qui in te sunt.* Tunc anima per cognitionem reatus sui ad terram consternitur, caro quam vitam suam credidit, redire ad pulverem urgetur. Tunc in morte filii illius cadunt, cùm cogitationes illicitæ, quæ modo ex illa prodeunt, in extrema vitæ ultione dissi-
pantur, sicut scriptum est: *In die illa peribunt omnes cogitationes eorum.* Psal. 145.
Quæ scilicet duræ cogitationes intelligi etiam per lapidum significationem valent. nam sequitur: *Et non relinquent in te lapidem super lapidem.* Perversa etenim mens cum perversæ cogitationi adhuc perversiorem adjicit, quid aliud quam lapidem super lapidem ponit? Sed in destructa civitate super lapidem lapis non relinquitur, quia cum ad ultionem suam anima deducitur, omnis ab illa cogitationum suarum constructio dissipatur. *Eo quod non cognoveris tempus visitationis tuæ.* perversam quoque animam omnipotens Deus modis multis visitare consuevit. Nam assidue hanc visitat præcepto, aliquando autem flagello, aliquando vero miraculo, ut & vera qui nesciebat, audiat, & tum adhuc superbiens atque contemnens, aut dolore compuncta redeat, aut beneficiis devicta, malum quod fecit, erubescat. Sed quia visitationis suæ tempus minime cognoscit, illis in extremo vitæ inimicis traditur, cum quibus in æterno judicio damnationis suæ societate colligatur. *Et ingressus in templum, cœpit ejicere vendentes in illo, & ementes.* Sicut templum Dei in civitate est, ita in plebe fideli vita religiosorum. Et sæpe nonnulli religionis habitum sumunt, sed dum sacrorum ordinum locum percipiunt, sanctæ religionis officium, commercium terrenæ negotiationis tribuunt. Vendentes quippe in templo sunt, qui hoc quod quibusdam jure competit, ad præmium largiuntur. Justitiam etenim vendere est, hanc pro præmii acceptione servare. Ementes verò in templo sunt, qui dum hoc persolvere proximo quod justum est nolunt, dumque rem jure debitam facere contemnunt, dato patronis præmio emunt peccatum. Quibus bene dicitur. *Domus mea domus orationis est: vos autem fecistis eam speluncam latronum.* Quia dum nonnunquam perversi homines locum religionis tenent, ibi malitiæ suæ gladiis occidunt, ubi vivificare proximos orationis suæ intercessione debuerunt. Templum quoque & domus Dei est ipsa mens atque conscientia fidelium, quæ si quando in læsione proximi perversas cogitationes profert, quasi in spelunca latrones resident: & simpliciter gradientes mortificant, quando in eos qui in nullo rei sunt, læsionis gladios defigunt. Mens enim fidelium non jam domus orationis, sed spelunca latronis est, quando relicta innocentia & simplicitate sanctitatis, illud conatur agere, unde valeat proximis nocere. Sed quia contra perversa hæc omnia, verbis Redemptoris nostri per sacras paginas indesinenter instrui-

mus, nunc usque hoc agitur quod factum fuisse perhibetur cum ... itur:

Et erat docens quotidie in templo]Cùm enim mentem fidelium ad cavenda mala subtiliter erudit, quotidie veritas in templo docet.

Principes autem sacerdotum & scribæ, & principes plebis quærebant illum perdere, non inveniebant quid facerent illi.] Vel quia quotidie docebat in templo, vel quia latrones ejecerat de templo, vel quia venienti illo quasi Regi & Domino a tanta credentium turba laudem hymni cœlestis accepit, invidi principes eum perdere quærebant.

Omnis enim populus suspensus erat audiens illum] Duobus modis potest intelligi, quia vel timentes populi tumultum non inveniebant quid facerent Jesu, quem perdere disposuerunt: vel ideo Jesum perdere quærebant, quia suo magisterio neglecto, plures ad eum audiendum confluere cernebant. Libet interea paucis intueri quam pulchrè legalis umbra Paschæ, nostro verò Paschæ, in quo immolatus est Christus, non tantùm mysterii, sed & temporis ratione concordet.
Exod. 12. *Decima, inquit, die mensis primi, tollat unusquisque agnum per familias domus suæ, juxta quem ritum tolletis & hœdum, & servabitis eum usque ad quartumdecimum diem ejusdem mensis.* Decima enim die mensis primi, id est, ante quinque dies Paschæ, sicut Joannes Evangelista testatur,
Ioan. 12. *egrediens omnis populus in montem Oliveti, indis inde Dominum. Qui agnus est quia venit ut peccata tolleret, & peccatum in*
Ioan. 1. *eo non est.* hœdus, quia pro peccato immundatus est. Agnum do-
Luc. 19. mini insultam, qui gaudentes canebant, *Benedictus qui venit Rex in nomine Domini:* hœdum, qui contra zelantes aie-
Ibidem bant: *Magister, increpa discipulos tuos.* Agnum, populus omnis qui suspensus erat, audiens illum: hœdum, principes qui eum perdere cupiebant. *Quinque autem dies ante Pascha* i. e. a decima luna usque ad quartamdecimam, *agnum sive hœdum immolandum servabant.* Quia licèt etiam tunc ejus sanguinem sitirent, nemo tamen misit in eum manus, quia
Ioan. 7. necdum venerat hora ejus. Agnum servabant, qui libenter ejus dictis auscultabant: hœdum, qui insidiantes quærebant capere aliquid ex ore ejus ut accusarent eum. At verò quartadecima die completa i. e. decimata in vesperam, postquam corporis & sanguinis sui celebranda discipulis sacramenta contradidit, venientibus qui eum comprehensum vincirent, cœpit impleri quod sequitur: *Et im-*
Exod. 12. *molabit eum omnis multitudo filiorum Israel ad vesperam.* Sta-
Ioan. 19. bant enim juxta crucem Jesu non solùm impii qui mortem ejus desiderent, sed etiam sancti qui lugerent.

DOMINICA XI. POST TRINITATIS. Luc. 18.

IN illo tempore dixit Iesus ad quosdam, qui in se confidebant tanquam justi, & aspernabantur cæteros, parabolam istam: Duo homines ascenderunt in templum, ut orarent: unus pharisæus, alter publicanus. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

QUia parabolam Dominus, qua semper orare & non deficere docebat, ita conclusit, ut diceret veniente judice, difficile fidem in terra reperiendam: ne quis ubi fortè de supervacua fidei cognitione, vel etiam confessione blandiretur, mox altera juncta parabola diligentiùs ostendit à Deo fidei non verba examinanda, sed opera: inter quæ nimirum opera maximè regnat humilitas. Unde & suprà quum fidem grano sinapis minuto quidem, sed ex contritione flagranti compararet, quasi exponendo
Luc. 17. subjunxit: *Cùm feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite, servi inutiles sumus.* Cui contra superbi cùm nequaquam omnia, sed modicum quid eorum quæ præcepta sunt, faciant, non solùm mox de sua justitia præsumunt, sed & infirmos quosque decipiunt, atque ideo quasi fide vacui, cùm oraverint, non exaudiuntur.

Duo homines ascenderunt in templum ut orarent: unus pharisæus & alter publicanus.] Publicanus humiliter orans, ad illa præfatæ viduæ, hoc est Ecclesiæ membra pertinere Luc. 18.
quibus suprà dicitur *Deus autem non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se?* Pharisæus autem merita jactans, ad ea de quibus terribilis in conclusione sententia subditur. *Verumtamen filius hominis veniens, putas inveniet fidem in terra?*

Pharisæus stans, hæc apud se orabat: Deus gratias ago tibi, quia non sum sicut cæteri hominum, raptores, injusti, adulteri, velut etiam hic publicanus. Quatuor sunt species, quibus omnis tumor arrogantium demonstratur, cùm bonum aut a semetipsis habere se æstimant, aut si sibi datum desuper credunt, pro suis se hoc accepisse meritis putant: aut certe cùm jactant se habere, quod non habent: aut despectis cæteris, singulariter videri appetunt habere quod habent. Quia pharisæus iste jactantiæ peste laborasse deprehenditur, qui idcirco de templo absque justificatione descendit: quia bonorum operum merita sibi quasi singulariter tribuens, oranti publicano se prætulit.

Jejuno bis in sabbato, decimas do omnium quæ possideo.] E-
Ezech. 1. zechiel Propheta de ostensis sibi ecclesiæ animalibus scribit: *Et totum corpus plenum oculis, in circuitu ipsorum quatuor.* Corpora quippe animalium idcirco plena oculis describuntur: quia sanctorum actio ab omni parte circumspecta est, bona desiderabiliter providens, mala solerter cavens. Sed nos sæpè dum aliis rebus intendimus, fit ut alia negligamus. & ubi negligimus, ibi procul dubio oculum non habemus. Nam ecce pharisæus ad exhibendam abstinentiam, ad impendendam misericordiam, ad referendas Deo gratias oculum habuerat, sed ad humilitatis custodiam non habebat. Et quid prodest quod contra hostium insidias pene tota civitas cautè custoditur, si unum foramen apertum relinquitur, unde ab hostibus intretur?

Et publicanus à longe stans, nolebat nec oculos ad cœlum levare, sed percutiebat pectus suum, dicens: Deus propitius esto mihi peccatori. Dico vobis, descendit hic justificatus in domum suam ab illo.] Quantam veniæ fiduciam digne pœnitentibus præbet, quod publicanus qui reatum suæ nequitiæ perfectè cognovit, flevit, confessus est, & si injustus ad templum venit, justificatus a templo redit. Typice autem pharisæus Judæorum est populus, qui justificationibus legis extollit merita sua: publicanus verò gentilis est, qui longe a Deo positus, confitetur peccata sua. Quorum superbiendo unus recessit humiliatus, alter lamentando appropinquare meruit exaltatus.

Quia omnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur.]Et de utroque populo præfato, & de omni superbo vel humili rectè potest intelligi. sicut & illud quod Prov. 15. & 16.
alibi legimus. *Ante ruinam exaltatur cor, & ante gloriam humiliatur.* Quapropter & de verbis elati pharisæi quibus humiliari meruit, possimus ex diverso formam humilitatis qua sublimemur assumere: ut sicut ille considerans & pejorum vitiis, & suis virtutibus est elatus ad ruinam; ita nos non nostra solùm pigritia, sed & meliorum virtutibus inspectis humiliemur ad gloriam, quatenus unusquisque nostrum hæc apud se supplex ac summissus obsecret: Deus omnipotens, miserere supplici tuo, quia non sum sicut innumeri servi tui, contemptu seculi sublimes, sobriæ merito gloriosi, castitatis laude angelici, vel etiam multi illorum, qui post flagitia publica pœnitendo tibi meruerunt esse devoti. Qui etiam si quid boni tua gratia largiente fecero, quo fine hoc faciam, quave a te districtione penseturi, ignoro.

DOMINICA XII. POST TRINITATIS. Marc. 7.

IN illo tempore, exiens Iesus de finibus Tyri, venit per Sidonem ad mare Galilææ inter medios fines Decapoleos. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

SUrdus ille & mutus, quem mirabiliter curatum à Domino modò cùm Evangelium legeretur, audivimus, genus designat humanum, in his qui ab errore diabolicæ deceptionis divina merentur gratia liberari. Obsurduit namque homo ab audiendo vitæ verbo, postquam mortifera serpentis verba contra Deum tumidus audivit: mutus à laude conditoris effectus est, ex quo cum seductore colloquium habere præsumpsit. Et meritò clausit aures ab audienda inter angelos laude creatoris, quas ad audiendam ejusdem creaturis vituperationem sermonibus hostis incautus aperuit. Meritò clausit os à prædicanda cum angelis laude creatoris, quod velut ad meliorandum ejusdem opus creatoris, sibi vetiti prævaricatione superbia implevit. Et heu miser generis humani defectus, quod in radice vitiosum germinavit, vitiosius multo dilatari cœpit in propagine ramorum, ita ut veniente in carne Domino, exceptis paucis de Judæa fidelibus, totus penè mundus ab agnitione & confessione veritatis surdus erraret & mutus. *Sed ubi abundavit peccatum, superabundavit & gratia.* (Rom. 5.) Venit namque Dominus ad mare Galilææ, ubi noverat ægrotare quem sanaret. Venit suæ gratia pietatis ad tumentia, turbida, & instabilia gentium corda, in quibus noverat esse qui ad suam gratiam pertinerent. Et bene inter medios fines Decapoleos ad mare Galilææ, ubi ægrotum sanaret, venisse perhibetur, quia relicto ob perfidiam populo, qui decalogi mandata acceperat, exteras venit ad gentes, ut sicut Joannes ait: *Filios Dei qui erant dispersi, congregaret in unum.* (Joan. 11.)

Et adducunt, inquit, ei surdum & mutum, & deprecantur eũ, ut imponat illi manum.] Quia ipse surdus salvatorem agnoscere, mutus rogare nequibat, adducũt eum amici, & pro ejus salute Domino supplicant. Sic nimirum, sic in spiritali necesse est curatione geratur, ut si quis humana industria ad auditum confessionemque veritatis converti non potest, divinæ pietatis offeratur aspectibus, atque ad sanãdum eum supernæ manus flagitetur auxilium. Nec tardat cœlestis misericordia meriti, si intenta precantũ non hæsitat, nec deficit oratio. Unde statim subinfertur:

Quia apprehendens ægrotum Iesus de turba seorsum, misit digitos suos in auriculas ejus, & expuens tetigit linguam ejus.] Digitos quippe surdo in auriculas mittit ut audiat, cùm per dona gratiæ spiritalis diu non credentes ad auditum sui verbi convertit. Expuens, linguam muti ut loqui valeat, tangit, cùm per ministerium prædicationis rationem fidei, quam confiteri debeat, præstat. Per digitos namque Domini Spiritus sancti dona significari, & ipse docet dicens: *Si ego in digito Dei ejicio dæmonia:* (Luc. 11.) quod alius Evangelista manifestius ponit, *Si ego in spiritu Dei ejicio dæmones:* (Matt. 12.) & Psalmista ubi ait: *Quoniam videbo cælos opera digitorum tuorum,* (Psal. 8.) i.e. videbo sanctos non suæ merito virtutis, sed tui munere spiritus à terrenis suspensos, & cœlesti factos conversatione sublimes. Sputum quoque capitis & oris Domini verbum est Evangelii, quod ex invisibili divinitatis arcano sumptum, visibiliter mundo ut sanari posset, ministrare dignatus est. Notandum sane quod Dominus priusquam auriculas linguamque sanandi tangeret ægroti, *apprehendens eum seorsum duxit è turba.* Prima namque salutis spes est, quemlibet assuetos vitiorum tumultus turbasq; deserere, & sic ad suscipienda sanitatis munera humiliter caput inclinare. Neque ullatenus salvari putandus est, quamdiu quis inordinatis moribus adhærere, supervacuis verbis delectari, turbulentis cogitationibus non timet devastari, ut qui miserante & adjuvante Domino turbidam priscæ conversationis vitam mutavit, qui inspirationem divinæ gratiæ corde concepit, qui verbo doctrinæ cœlestis confessionem veræ didicit fidei, restat ut consestim optata sanitatis gaudia consequatur. Unde bene postquam de turba segregat infirmum Dominus, postquam mittit digitos in auriculas, postquam sputo tangit linguam illius, subinfertur:

Suspiciens in cœlum ingemuit, & ait illi, Ephpheta, quod est adaperire: & statim apertæ sunt aures ejus, & solutum est vinculum linguæ ejus.] Et rectè sanaturus ægrotum Dominus suspicit in cœlum & ingemuit, ut ubi nobis speranda salus, & qua compunctionis vel lachrymarum sit devotione quærenda, ac petenda significet. *Suspiciens in cælum ingemuit,* quia nos quos ad cœlestia possidenda creavit, longe in terrestria dejectos esse doluit. *Suspiciens in cœlum ingemuit,* ut nobis qui a cœlestibus gaudiis per terrena oblectamenta discessimus, ad hæc per gemitus & suspiria insinuaret esse redeundum. Quod autẽ ait *ephpheta, id est, adaperire,* propter aures dicit sanandas, quas surditas diutina clauserat, sed ad audiendum jam tactus patefecit ipsius. unde credo mos increbuerit Ecclesiæ, ut sacerdotes illius his quos percipiendis baptismi sacramentis præparant, prius inter cætera consecrationis exordia de saliva oris sui nares tangant & aures, dicentes ephpheta, saliva quidem oris sui, gustum quo initiandi sunt supernæ sapientiç designant: per tactum verò narium, ut abjectis delectationibus noxiis, solùm Christi semper amplectantur odorem, de quo dicit Apostolus: *Christi bonus odor sumus Deo in omni loco,* (2 Cor. 2.) & ut meminerint se juxta exemplum beati Job. *Donec superest halitus meus, & spiritus Dei in naribus eorum, non loqui iniquitatem labiis, nec lingua mendacium meditari debere.* (Iob. 27.) Porrò per tactum aurium, ut relicto auditu linguæ nequam audiant verba Christi & faciant ea, similes viro prudenti, quia ædificavit domum suam supra petrã. (Matt. 7.) Et unusquisque nostrum, fratres charissimi, qui baptisma Christi ritè suscepit, hoc ordine consecratus est. Omnes quidem qui salutare lavacrum vel proximo hoc paschæ tempore, vel aliquando alias ritè suscepturi sunt, ipso sunt ordine consecrandi. Unde multum necesse est, ut quod Dominus in nobis abluere & sanctificare dignatus est, ipsi passim contaminare, & pro nihilo profanare timeamus. Sed etsi qui in cœnum nequitiæ sordidantis incidimus, festinemus rursum lachrymarum & pœnitentiæ fonte mundari. Renovemus aurium puritatem, quam nobis auditu fidei divinitùs constat fuisse collatam, caventes illud Apostoli, quod quibusdam exprobrans, ait: *Et a veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur.* (2. Cor. 4.) Cohibeamus linguam à malo quæ confessione fidei sanctificata est, *timeamus in ipsa qua benedicimus Deum, & patrem maledicere homines, qui ad imaginem Dei facti sunt.* (Iacob. 3) *Qui enim putat se religiosum esse non refrænans linguam suam, hujus vana est religio.* (Iacob. 1.) Ecce enim dicitur, quia apertæ sunt aures ejus, & solutum est vinculum linguæ ejus, & loquebatur rectè. Qui ergò rectè loqui baptismatis nostri tempore didicimus, *corde credendo ad justitiam, ore autem confessionem faciendo ad salutem,* (Rom. 10.) curandum summopere est, ne post baptisma ad injusta & noxia verba declinemus. Si enim ipso judice attestante, *omne verbum otiosum quod loquuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii.* (Matt. 12) quid putamus fieri de illis, qui non solum otiosa, sed & criminosa loquuntur, qui impudicitiæ, jactantiæ, blasphemiæ, & quod maximè minus libet detractionis sermonibus servire non timent, qui proferunt mendacia, *testes fallaces, qui seminant inter fratres discordias*? (Prov. 6.) Non solùm autem à malis aures linguamque satis est castigare loquelis, si non etiam juxta Psalmistam *inclinemus aurem nostram in verba oris Dei, si non os nostrum loqui studet sapientiam, & meditatio cordis nostri prudentiam.* (Psal. 77) Sed & cunctos simul interioris exteriorisque hominis nostri sensus, qui cuncti in baptismo abluti sunt, oportet mundos ac bonis operibus servemus insuper semper ornatos. Curato autem surdo & muto, videamus quid sequitur.

Et præcepit, inquit, illis, ne cui dicerent. Quanto autem eis præcipiebat, tanto magis plus prædicabant, & eo amplius admirabantur, dicentes: Benè omnia fecit, & surdos fecit audire & mutos loqui.] Quare fratres charissimi, hæc acta credamus? Nunquid non æstimandum est, quòd unigenitus Dei filius signum faciens, & abscondi hoc voluerit, & contra voluntatem illius sit patefactum in turbas, nec potuerit silentio signum tegere si vellet, quod potuit facere cùm voluit? An fortè nobis exemplum dare voluit, ut virtutum

opera

opera facientes, vitium jactantiæ per omnia gloriamque vitemus humanam, ne bona nostra actio, per inanem vulgi favorem supernæ retributionis munere privetur? Et tamen sciamus opera nostra si digna imitatione sunt, nullatenus posse celari, sed ad utilitatem fraternæ correctionis ipso dispensante patefieri, qui dicit: *Non potest civitas abscondi super montem posita.* Et alibi: *Quoniam quæ in tenebris dixistis, in lumine dicentur.* Et revera ita omnimodo, ita intelligenda est Dominici dispensatio præcepti. Quod non ita tamen dictum quis æstimet, quasi bona fratrum fratrinos cavere debeamus aspectus, cùm Dominus dicat, *Luceat lux vestra coram hominibus, et videant opera vestra bona:* sed ut per opera quæ fratribus ostendimus, non laudem ab illis, sed profectum quæramus, hoc est enim quod sequitur: *Et glorificent patrem vestrum qui in cœlis est.* Nam qui ea intentione bona ostendunt opera, ut ipsi solùm laudentur, non autem ut laudantes in bono proficiant, neque ut pater qui in cœlis est, glorificetur, tales sunt nimirum illa terribili increpatione plectendi, qua dicitur: *Amen, amen dico vobis, receperunt mercedem suam.* Sed & hoc dicendum, quia si illi virtutes Dominicas tacere nequeunt, qui tacendi præceptum acceperunt, multo amplius sit nobis divinæ gratiæ præconiis semper insistendum, qui quotidianis invicem nos verbis, ac cœlestibus alimoniis reficere præcipimur, dicente Apostolo Joanne. *Qui audit, dicat, veni,* i. e. qui gratiam supernæ aspirationis mente concepit, qui verbum exhortationis, quo utiliter proximum confortare valeat, dicit, nequaquam quod novit silentio abscondat, sed seipsum protinus fratribus aperiendo communicet. Si enim ea quæ novimus benigne proximis dicere bona non negligimus, aderit ille, *in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi,* & quod nunc ex parte cognovimus, ad perfectum nobis lumen veritatis intimare dignabitur Jesus Christus, Dominus noster, unigenitus patris, qui cum eo vivit & regnat in unitate Spiritus sancti Deus per omnia sæcula sæculorum, Amen.

Matt. 5.
Luc. 12.
Matt. 5.
Matt. 6.
Apoc. 22.
Coloss. 2.

DOMINICA XIII. POST TRINItatis. Lucæ 10. Matth. 15.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis: Beati oculi qui vident quæ vos videtis. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EAdam lectione.

Non oculi scribarum & pharisæorum, qui corpus tantum Domini videre, sed illi beati oculi, qui ejus possunt cognoscere sacramenta, de quibus dicitur: *Et revelasti ea parvulis.* Beati oculi parvulorum, quibus & se & patrem filius revelare dignatur.

Luc. 10.

Dico enim vobis, quod multi Prophetæ & Reges voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt: & audire quæ auditis, & non audierunt.] *Abraham exultavit ut videret diem Christi, & vidit, & gavisus est.* Esaias quoque & Micheas & multi alii Prophetæ viderunt gloriam Domini, qui & propterea videntes sunt appellati. Sed hi omnes a longe aspicientes, & salutantes per speculum, & in ænigmate viderunt. Apostoli autem in præsentiarum habentes Dominum, convescentesque ei, & quæcunque voluissent interrogando discentes nequaquam per Angelos, aut varias visionum species opus habebant doceri. Quos vero Lucas *multos Prophetas & Reges* dicit, Matthæus apertius *Prophetas & justos* appellat. Ipsi sunt enim Reges magni, quia tentationum suarum motibus non consentiendo succumbere, sed regendo præesse noverunt.

Joan. 8.
Esa. 6.
3. Reg. 22.
Matt. 13.

Et ecce quidam legisperitus surrexit tentans eum & dicens: Magister, quid faciendo vitam æternam possidebo?] Legisperitus qui de vita æterna Dominum tentans interrogat, occasionem, ut reor, tentandi de ipsis Domini sermonibus sumpsit ubi ait: *Gaudete autem quod nomina vestra scripta sunt in cœlis.* Sed ipsa sua tentatione declarat, quam vera sit illa Domini confessio qua patri loquitur: Quod *abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & revelasti ea parvulis.*

Luc. 10.
Ibidem

At ille dixit ad eum: In lege quid scriptum est? Quomodo legis? Ille respondens, dixit: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua, & proximum tuum sicut teipsum.] Dum legisperito respondet, perfectum nobis salvator iter vitæ cœlestis ostendit: cui primò de dilectione Dei & proximi legis scripta proponenti, dicit:

Deut. 6.

Rectè respondisti: hoc fac, & vives.] Deinde post inductam parabolam respondenti illum fuisse proximum vulnerato, qui fecit misericordiam in illum, adjicit: *Vade, & tu fac similiter:* id est, tali misericordiæ studio proximum tuum necesse habentem, diligere & sustentare memento: apertissimè declarans, solam esse dilectionem, & ipsam non verbotenus ostentatam, sed operis executione probatam, quæ perpetuam ducat ad vitam.

Ille autem volens justificare seipsum, dixit ad Iesum: Et quis est meus proximus?] Quanta inanis gloriæ dementia! legisperitus ob vulgi favorem captandum, quo sapienter respondisse jactaretur, primum se legis fatetur ignorare mandatum, verè juxta Salvatoris sententiam, sapiens & prudens in lege: sed quia non humiliari cum parvulis Christi, sed seipsum justificare desiderat, *oculos columbarum innocentiæ lacte lotarum*, quibus Christi arcana videre poterat, accipere recusans. Cui profectò Dominus ita responsum temperavit suum, ut omnem, qui misericordiam faceret cuilibet, proximum doceret: & tamen hæc eadem parabola specialiter ipsum Dei filium, qui nobis per humanitatem proximus fieri dignatus est, designaret. Neque enim ita proximum, quem sicut nos diligere jubemur, super Christo interpretari debemus, ut moralia mutuæ fraternitatis instituta sub allegoriæ raguiis extenuare, & auferre conemur.

Cantic. 5

Suscipiens autem Iesus, dixit: Homo quidam ab Hierosolymis descendebat in Hiericho.] Homo iste Adam intelligitur in genere humano: Hierusalem civitas pacis illa cœlestis, a cujus beatitudine lapsus in hanc mortalem miseramque vitam devenit quam bene Hiericho, quæ luna interpretatur, significat, variis videlicet defectuum laboribus, erroribusque semper incertam.

Et incidit in latrones.] Latrones diabolum & angelos ejus intellige, in quos quia descendebat, incidit. Nam nisi prius intumesceret, foris tentatus tam facile non caderet. Vera est enim sacra sententia, quæ dicit: *Ante ruinam enim exaltatur cor.*

Prov. 16.

Qui etiam despoliaverunt eum.] Gloria videlicet immortalitatis & innocentiæ veste privarunt. Hæc est enim prima stola, quæ juxta aliam parabolam luxuriosus filius per pœnitentiam rediens ornatur, & qua protoplasti amissa cognoverunt esse se nudos, *tunicasque pelliceas natura mortalis induti sunt.*

Luc. 15.
Gen. 3.

Et plagis impositis, abierunt semivivo relicto.] Plagæ peccata sunt, quibus naturæ humanæ integritatem violando, seminarium quoddam, ut ita dicam, augendæ mortis fessis indidere visceribus. Abierunt autem non ab insidiis aliquatenus cessando, sed earundem insidiarum fraudes occultando. Semivivum reliquerunt, quia beatitudinem vitæ immortalis exuere, sed non sensum rationis abolere valuerunt. Ex qua enim parte sapere & cognoscere Deum potest, vivus est homo: ex qua vero peccatis contabescit, & miseria deficit, mortuus idem lethiferoque est vulnere fœdatus.

Accidit autem ut sacerdos quidam descenderet eadem via, & viso illo præterivit. Similiter & Levita, cum esset secus locum, & videret eum, transiit.] Sacerdos & Levita, qui viso saucio transierunt, sacerdotium & ministerium veteris testamenti est, ubi per legis decreta mundi languentis vulnera monstrari tantum, non autem curari poterant: *quia impossibile erat*, ut Apostolus ait, *sanguine vitulorum, & agnorum, & hircorum auferri peccata.*

Hebr. 10.

Samaritanus autem quidam iter faciens venit secus eum: & videns eum, misericordia motus est.] Samaritanus qui interpretatur custos, Dñum significat, cui rectissimè Propheta,

ne hos

Psal. 140 ne bos latrones posset incurrere, supplicat: *Custodi me*, inquiens, *à laqueo quem statuerunt mihi, & a scandalis operantium iniquitatem. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendens de cælo*, viæ præsentis iter arripuit, venit secus eum, qui vulneribus tabescebat inflictis: *Philip. 2.* i. e. *in similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo compassione nostra susceptione finitimus, & misericordia factus est consolatione vicinus.*

Et appropians alligavit vulnera ejus, infundens oleum & vinum.] Peccata quæ in hominibus invenit, redarguendo cohibuit, spem veniæ pœnitentibus, terrorem pœnæ peccantibus incutiens. Alligat enim vulnera, dum præcipit. *Matt. 3.* *Pœnitentiam agite*: infundit oleum, dum addit: *Appropinquavit enim regnum cælorum*: infundit & vinum, dum dicit: *Ibidem* *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.*

Et imponens illum in jumentum suum, duxit in stabulum, & curam ejus egit.] Jumentum ejus est caro, in qua ad nos venire dignatus est. *1. Pet 2.* in quo saucium imposuit, quia peccata nostra ipse portavit in corpore suo super lignum: *Luc. 15.* & juxta aliam parabolam inventam quæ erraverat ovem, humeris suis impositam reportavit ad gregem. Itaque imponi jumento, est in ipsam incarnationem Christi credere, ejusque mysteriis initiari, simul & ab hostis incursione tutari. Stabulum autem est Ecclesia præsens, ubi reficiuntur viatores, de peregrinatione hac in æternam patriam redeuntes. Et bene jumento impositum duxit in stabulum, quia nemo nisi baptizatus, nisi corpori Christi adunatus Ecclesiam intrabit.

Et altera die protulit duos denarios, & dedit stabulario, & ait: Curam illius habe.] Altera dies est post Domini resurrectionem: Nam & ante quidem per Evangelii sui gratiam *Luc. 1.* *illuminaverat his qui in tenebris & in umbra mortis sedebant*, sed potior resurrectione celebrata perpetuæ lucis splendor effulsit. Duo denarii sunt duo testamenta, in quibus æterni regis nomen & imago continetur. *Rom. 10.* *Finis enim legis Christus.* *Luc. 24.* Qui altera die prolati dantur stabulario, *quia tunc aperuit illis sensum, ut intelligerent scripturas.* Altera die stabularius denarios, quorum pretio vulneratum curaret, accepit: *Ioan. 16.* quia *Spiritus sanctus adveniens docuit Apostolos omnem veritatem*, quo gentibus erudiendis instare, atque Evangelium prædicare sufficerent.

Et quodcunque supererogaveris, ego cùm rediero, reddam tibi.] Supererogat stabularius quod in duobus denariis non *1. Cor. 7.* accepit, cùm dicit Apostolus: *De virginibus autem præceptum Domini non habeo, consilium autem do.* *1. Cor. 9.* Itemque: *Et Dominus ordinavit his qui Evangelium annunciant de Evangelio vivere*: sed non usi sumus hac potestate, ne quem vestrum gravaremus. Cui rediens quod promiserat debitor reddet, *Matt. 25.* quia veniens in judicio Dominus dicit: *Quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam. Intra in gaudium Domini tui.*

Quis horum trium videtur tibi proximus fuisse illi, qui incidit in latrones? At ille dixit: Qui fecit misericordiam in illum.] Juxta literam manifesta est Domini sententia, nullum nobis amplius quam qui miseretur esse proximum, si Hierosolymitæ civi non sacerdos, non Levita ex eadem gente, immo in eadem urbe nati & nutriti, sed exteræ gentis accole, quia magis misertus est, factus est proximus. Sacratiore autem intellectu, quoniam nemo magis proximus quam qui vulnera nostra curavit, diligamus eum, quasi Dominum Deum nostrum diligamus quasi proximum: nihil enim tam proximum, quàm caput membris: diligamus etiam eum qui imitator est Christi. Hoc est enim quod sequitur.

Et ait illi Iesus: Vade & tu fac similiter.] Id est, ut verè te proximum sicut teipsum diligere manifestes, quicquid vales in ejus vel corporali vel spirituali necessitate sublevanda devotus operare.

DOMINICA XIV. POST TRINItatis. Lucæ 17.

IN illo tempore, dum iret Iesus in Hierusalem, transibat per mediam Samariam. Et cùm ingrederetur quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

LEprosi non absurde intelligi possunt, qui scientiam veræ fidei non habentes, varias doctrinas profitentur erroris. Non enim vel abscondunt imperitiam suam, sed pro summa peritia proferunt in lucem, & jactantiam sermonis ostentant. Nulla porrò falsa doctrina est, quæ non aliqua vera intermisceatur. Vera ergo falsis inordinatè permixta, in una disputatione vel narratione hominis, tanquam in unius corporis colore apparentia, significant lepram tanquam veris falsisque colorum locis humana corpora variantem atque maculantem. Hi autem tam vitandi sunt Ecclesiæ, ut si fieri potest longius remoti, magno clamore Christum interpellent. Unde & aptè subjungitur:

Qui steterunt à longe & levaverunt vocem, dicentes: Iesu præceptor miserere nostri.] Et benè ut salventur, Jesum præceptorem nominant: quia enim in ejus verbis se errasse significant, hunc salvandi humiliter præceptorem vocant: cùmque ad cognitionem præceptoris redeunt, mox ad formam salutis recurrunt. Nam sequitur:

Quos ut vidit, dixit: Ite ostendite vos sacerdotibus. Et factum est, dum irent, mundati sunt.] Nullum Dominus eorum quibus hæc corporalia beneficia præstitit, invenitur misisse ad sacerdotes nisi leprosos: quia videlicet sacerdotium Judæorum figura erat futuri sacerdotii regalis, quod est in Ecclesia, quo consecrantur omnes pertinentes ad corpus Christi summi & veri principis sacerdotum. Et quisquis vel hæretica pravitate, vel superstitione gentili, vel Judaica perfidia, vel etiam schismate fraterno, quasi vario colore per Domini gratiam caruerit, necesse est ad Ecclesiam veniat, coloremque fidei verum quem acceperit, ostendat. Cætera verò vitia tanquam valetudines & quasi membrorum animæ atque sensuum, per seipsum interius in conscientia & intellectu Dominus sanat & corrigit. Denique & Paulus voce Domini audita, *Quid me persequeris? ego sum Iesus quem tu persequeris*, ad Ananiam tamen *Act. 9.* missus est, ut illo sacerdotio quod in Ecclesia constitutum est, sacramentum doctrinæ fidei perciperet, & verus ejus approbaretur color: non quia non potest per seipsum Dominus omnia facere (nam quis alius hæc facit etiam in Ecclesia?) sed ut ipsa societas congregatorum fidelium approbando invicem atque communicando veræ fidei doctrinam, in omnibus quæ dicuntur verbis, vel signantur sacramentis, tanquam unam speciem veri coloris obducat. Cornelius etiam cùm & eleemosynæ ejus acceptæ, & preces ejus auditæ illi ab Angelo nunciarentur, propter doctrinæ tamen sacramentorumque unitatem ad Petrum jubetur mittere, tanquam illi & suis diceretur, *Ite, ostendite vos sacerdotibus: nam & cùm irent, mundati sunt.* *Act. 10.* Jam enim ad eos venerat Petrus, sed tamen ipsi nondum accepto baptismatis sacramento, nondum spiritualiter ad sacerdotes pervenerant, & tamen infusione Spiritus sancti, & admiratione linguarum eorum mundatio declarata est.

Unus autem ex illis, ut vidit quia mundatus est, regressus est cum magna voce magnificans Deum, & cecidit in faciem ante pedes ejus, gratias agens.] Unus ille qui magnificans Deum regressus est, unius Ecclesiæ devotam Christo humilitatem significat: qui bene cadens ante pedes Domini gratias egit. Ille enim verè Deo gratias agit, qui repressis præsumptionis suæ cogitationibus, quam in semetipso infimus sit humiliter videt, qui nihil sibi viribus tribuit, qui bona quæ agit esse de misericordia conditoris agnoscit. Unde & rectè subjungitur:

Et hic erat Samaritanus.] Samaritanus quippe interpretatur custos. Quo nomine ille populus aptissime significatur, qui gratias agendo ei a quo accepit, tribuit omne
Psal. 58. quod accepit, quodammodo cantans illud de Psalmo. *Fortitudinem meam ad te custodiam, quia tu Deus susceptor meus es, Deus meus misericordia ejus præveniet me.* Cadit autem in faciem, quia ex malis quæ se perpetrasse meminit, erubescit: ibi enim cadit homo ubi confunditur. Unde & Pau-
Rom. 6. lus quasi quibusdam in facie jacentibus dicebat: *Quem ergo fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis?* At
Gen. 49. contra de ascensione equi, i. e. de eo, qui in hujus mundi gloria elatus est, dicitur: *Ut cadat ascensor ejus retro.* Rur-
Ioan. 18. sumque de persecutoribus Domini scriptum est: *Abierunt retrorsum & ceciderunt in terram.* Quid est hoc, quod electi in faciem, & reprobi retrorsum cadunt, nisi quod omnis qui post se cadit, ibi procul dubio cadit ubi non videt: qui vero ante se ceciderit, ibi cecidit ubi videt? Iniqui ergò quia in invisibilibus cadunt, post se cadere dicuntur, quia ibi corruunt ubi quid eos tunc sequatur, modo videre non possunt. Justi verò quia istis visibilibus semetipsos spontè dejiciunt, ut in invisibilibus erigantur quasi in faciem cadunt, quia timore compuncti videntes humiliantur.

Respondens autem Iesus dixit: Nonne decem mundati sunt, & novem ubi sunt?] Unum si addatur ad novem, quædam effigies unitatis impletur: quo fit tanta complexio, ut ultra non progrediatur numerus, nisi rursus ad unum redeatur, & hæc per infinitatem numeri regula custodiatur. Novem itaque indigent uno, ut quadam unitatis forma coagulentur, & decem sint: unum autem non eis indiget, ut custodiat unitatem. Quamobrem ut unus ille qui gratias egit, unicæ Ecclesiæ significatione approbatur atque laudatus est, ita illi novem qui gratias non egerunt, reprobi effecti, a consortio unitatis exclusi sunt. Ideoque tales in novenario numero tanquam imperfecti remanebunt. Et meritò eos Salvator quasi ignotos ubi sunt inquirit: scire enim Dei eligere, nescire reprobare est.

Non est inventus qui rediret, & daret gloriam Deo, nisi hic alienigena.] Secundum corpus quidem facilè est videre posse hominem non habere lepram, & tamen animi esse non boni: secundùm significationem autem hujus miraculi, conturbat considerantem, quomodo mundus dici possit ingratus. Sed jam facile est etiam illud videre, fieri posse, ut quisque in Ecclesiæ societate doctrinam integram veramque assequatur, & omnia secundum catholicæ regulam disserat, distinguat a creatore creaturam, eaque manifestetur varietate mendaciorum tanquam lepra caruisse, & tamen ingratus sit Deo & Domino mundatori suo: quia elatus superbia gratiarum agendarum pia humilitate
Rom. 1. non sternitur, similisque efficitur eis, de quibus dicit Apostolus. *Qui cum cognovissent Deum, non ut Deum magnificaverunt, aut gratias egerunt.* Quod enim dicit eos Deum cognovisse, ostendit quidem a lepra fuisse mundatos, sed tamen statim accusat ingratos.

Et ait illi: Surge, vade, fides tua te salvum fecit.] Qui devotus ante Dominum cecidit, surgere & ire præcipitur; quia qui infirmitatem suam subtiliter cognoscens humiliter jacet, per divini verbi consolationem surgere ad fortia opera, & crescentibus quotidie meritis ad perfectiora passim proficere jubetur. Si autem fides salvum fecit eum, quem ad agendas Salvatori & emundatori suo gratias inclinavit, ergo perfidia perdidit eos, qui de acceptis beneficiis Deo gloriam dare neglexerunt. Quapropter & hæc lectio superiori ea ratione conjungitur, quod ibi fidem per humilitatem augeri debere parabola data decernimus: hic autem manifestius ipsis rebus ostenditur, non fidei tantum agnitam rationem, sed executam fidei operationem esse quæ salvum faciat credentem, deique gloriam Patri, qui est in cœlis Amen.

DOMINICA XV. POST TRINITATIS. Luc. 16. Matth. 6.

IN illo tempore dixit Iesus discipulis suis. Nemo servus potest duobus Dominis servire. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

QUia non valet simul transitoria & æterna diligere: Si enim æternitatem diligimus, cuncta temporalia in usu, non in affectu possidemus.

Aut enim unum odiet, & alterum diliget: aut uni adhærebit, & alterum contemnet] Hæc verba diligenter consideranda sunt. Nam qui sint duo Domini, consequenter exponit, dicens:

Non potestis Deo servire & mammonæ.] Audiat hoc avarus, audiat qui censetur vocabulo Christiano, non posse simul mammonæ, hoc est, divitiis Christoque servire. Et tamen non dixit, Qui habet divitias: sed, Qui servit divitiis: Qui enim divitiarum servus est, divitias custodit ut servus, qui autem servitutis excussit jugum, distribuit eas ut Dominus. Sed qui servit mammonæ, illi utique servit, qui rebus istis terrenis merito suæ perversitatis præpositus, princeps hujus seculi à Domino dicitur: *Ergo aut unum odiet aut alterum diliget*, ut fieri debet: odiet scilicet diabolum, diliget Ioan. 14.
Deum. Aut uni adhærebit, & alterum contemnet. adhærebit scilicet diabolo, cùm qualia ejus premia temporalia sectatur: contemnet autem Deum. non dixit odiet, sed sicut solent minas ejus postponere cupiditatibus suis, qui de bonitate ejus ad impunitatem sibi blandiuntur. Quibus per Salomonem dicitur: *Fili ne adjicias peccatum super peccatum, & dicas miseratio Dei magna est.* Eccl. 5.

Audiebant autem omnia hæc Pharisæi, qui erant avari, & deridebant illum] Monebat quidem Dominus scribas & pharisæos non superbè sapere, non de sua justitia præsumere, sed & peccatores publicanosque recipere pœnitentes, & sua quæ forte inciderent eleemosynis peccata redimere: sed illi præceptorem misericordiæ, humilitatis & parsimoniæ duas maxime deridebant ob causas. Quia scilicet vel nimis utilia, neque unquam facienda quasi noxius imperaret: vel certè utilia, sed a se jam facta superfluus ingereret.

Et ait illis: Vos estis qui justificatis vos coram hominibus, Deus autem novit corda vestra: Quia quod hominibus altum est, abominatio est apud Deum] Justificant se coram hominibus, qui Luc. 16.
peccatores quidem quasi infirmos desperatosq; contemnunt, se autem ipsos quasi perfectos in omnibus, cunctæq; fragilitatis expertes eleemosynarum remedio opus habere non credunt. Sed hæc noxii tumoris altitudo quam sit justè damnanda, *videt ille qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium.* 1. Cor. 4.

DOMINICA XVI. POST TRINITATIS. Lucæ 7.

IN illo tempore, ibat Iesus in civitatem quæ vocatur Naim, & ibant cum illo discipuli ejus, & turba copiosa. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

NAim civitas est Galilææ, in secundo miliario Thabor montis contra meridiem juxta Aendor, qui est vicus grandis, in quarto miliario ejusdem montis ad meridiem.

Et *ibant cum illo discipuli ejus, & turba copiosa. Cum autem appropinquaret portæ civitatis, ecce defunctus efferebatur filius unicus matris suæ.*] Defunctus hic qui extra portam civitatis multis est intuentibus elatus, significat hominem lethali criminum funere soporatum, eatidemque insuper animæ mortem non cordis adhuc cubili regentem, sed ad multorum notitiam per locutionis operisve indicium quasi per suæ civitatis ostia propalantem. Qui bene filius unicus matris suæ fuisse perhibetur, quia licet e multis collecta personis una sit perfecta & immaculata virgo mater Ecclesia, singuli quique tamen fidelium universalis se Ecclesiæ filios rectissime fatentur. Nam & electus quilibet quando ad fidem imbuitur, filius est quando alios imbuit, mater. An non matrem erga parvulos agebat affectu, qui ait: *Filioli mei quos iterum parturio, donec for-* Galat. 4.

meretur

merur Christum in vobis? Portam civitatis qua defunctus efferebatur, puto aliquem de sensibus esse corporeis. *Qui enim seminat inter fratres discordias, qui iniquitatem in excelsum loquitur*, per oris portam extrahitur mortuus. *Qui viderit mulierem ad concupiscendam eam*, per oculorum portam suæ mortis indicia profert. Qui fabulis ociosis, obscœnisve carminibus, vel detractionibus aurem libenter aperit, hanc animæ suæ portam mortis efficit, cæterosque qui non servat sensus, mortis sibi ipse reddit aditus. Obsecro Domine Jesu, cunctas meæ civitatis portas justitiæ facias, ut ingressus in eas confitear nomini tuo, tuæque majestati cum ministris cœlestibus eam crebriùs invisenti, non fœtor elati cadaveris occurrat, sed occupet salus muros illius, & portas ejus laudatio.

Prov. 6. Psal. 62. Matt. 5.

Et hæc vidua erat, & turba civitatis multa cum illa.] Viduam esse Ecclesiam, omnis anima quæ sponsi dominique sui se morte redemptam meminit, agnoscit. Divino autem nutu multa Dominum turba, viduam comitabatur, ut viso tanto miraculo multi testes, multi Dei fierent laudatores.

Quam cùm vidisset Dominus, misericordia motus super eam, dixit illi: Noli flere.] Desiste, inquit, quasi mortuum flere, quem mox resurgere videbis. Ubi mysticè Novati dogma confunditur, qui de sua munditia superbè gloriatus, humilem pœnitentum mundationem evacuare conatur, veramque matrem Ecclesiam de natorum suorum spiritali extinctione plorantem, spe vitæ redonandæ negat consolari debere. Et pulchrè Evangelista Dominum prius misericordia motum esse super matrem, ac sic filium suscitare testatur: ut in uno nobis exemplum imitandæ pietatis ostenderet, in altero fidem mirandæ potestatis astrueret.

Et accessit, & tetigit loculum. Hi autem qui portabant, steterunt.] Loculus in quo mortuus effertur, malè secura desperati peccatoris conscientia est. Qui verò sepeliendum portant, vel immunda desideria, quæ hominem rapiunt in interitum, vel lenocinia blandientium sunt venenata sociorum, quæ peccata nimirum dum favoribus tollunt, accumulant, peccantesque contemptu quasi aggere terræ obruunt. De quibus alibi dicitur: *Dimitte mortuos sepelire mortuos suos.* Mortuos quippe mortui sepeliunt, cùm peccatores quique sui similes alios nocivo favore demulcent, congestaque pessimæ adulationis mole, & ne qua aliquando spe resurgendi potiantur, opprimunt. Domino ergo loculum tangenti funeris bajuli steterunt, quia superni formidine judicii attracta conscientia, & carnalium sæpè affluentiam voluptatum, & injustè laudantium turbam coercens, ad seipsam revertitur, vocantique ad vitam festina, respondet Salvatori. Unde rectè sequitur:

Matt. 8.

Et ait: Adolescens, tibi dico, surge. Et resedit qui erat mortuus, & cœpit loqui, & dedit illum matri suæ.] Residet quippe qui erat mortuus, cùm interna compunctione reviviscit peccator: incipit loqui, cùm reducis indicia vitæ cunctis qui peccatum luxerant, ostendit: redditur matri, cùm per sacerdotalis decreta judicii communione sociatur Ecclesiæ.

Accepit autem omnes timor, & magnificabant Deum, dicentes: Quia Propheta magnus surrexit in nobis.] Quanto desperatior animæ mors ad vitam revocatur, tanto plures eodem corriguntur exemplo. Vide David Prophetam, vide Apostolum Petrum, quorum quo gradus altior, eo casus gravior: quo autem gravior casus, eo pietas erigentis gratior: quo vero gratior in eis Domini pietas apparuit, eo certior cunctis pœnitentibus spes salutis apparuit, ut jure omnes qui audiunt, dicant:

Quia Deus visitavit plebem suam.] Non tantummodo verbum suum semel incorporando, sed etiam nostra hoc ut suscitari debeamus, semper in corda mittendo.

DOMINICA XVII. POST TRInitatis. Lucæ 14.

In illo tempore, cùm intraret Jesus in domum cujusdam principis Pharisæorum sabbato manducare panem, & ipsi observabant eum, Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Hydropis morbus ab aquoso humore vocabulum trahit: Græcè enim ὕδωρ aqua vocatur. Est autem humor subcutaneus de vitio vesicæ natus, cum inflatione turgente, & anhelitu fœtido: propriumque est hydropici, quanto magis abundat humore inordinato, tanto amplius sitire. Et ideo rectè comparatur ei quem fluxus carnalium voluptatum exuberans aggravat: comparatur diviti avaro, qui quanto est copiosior divitiis, quibus non benè utitur, tantò ardentiùs talia concupiscit.

Et respondens Jesus dixit ad legisperitos & pharisæos: Licet sabbato curare? At illi tacuerunt.] Quod dicitur respondisse Jesus, ad hoc respicit quod præmissum est: *Et ipsi observabant eum.* Dominus enim novit cogitationes hominum. Sed meritò interrogati tacent, qui contra se dictum quicquid dixerint, vident. Nam si licet sabbato curare, quare Salvatorem an curet observant? si non licet, quare ipsi sabbato pecora curant? Psal. 93

Ipse verò apprehensum sanavit ac dimisit.] Provida dispensatione Dominus ante legisperitos & pharisæos hydropicum curat, & mox contra avaritiam disputat, ut videlicet per hujus ægritudinem corporis, in illis exprimeretur ægritudo cordis. Denique post multa disputationis ejus hortamenta, subjunctum est: Audiebant autem omnia hæc pharisæi, qui erant avari, & deridebant illum. Hydropicus quippe quo amplius biberit, amplius sitit. Et omnis avarus sitim multiplicat, qui cùm ea quæ appetit, adeptus fuerit, ad expetenda alia amplius anhelat. Luc. 16.

Et respondens ad illos dixit: Cujus vestrûm asinus aut bos in puteum cadit, & non continuò extrahet illum die sabbati?] Sic observatores sui pharisæos convincit, ut eosdem etiam avaritiæ condemnet. Si vos, inquit, in sabbato asinum aut bovem aut aliud quodlibet animal in puteum decidens eripere festinatis, non animali, sed vestræ avaritiæ consulentes: quanto magis ego hominem, qui multo melior est pecore, debeo liberare? Congruenter que hydropicum animali, quod cecidit in puteum comparavit: humore enim laborabat. Sicut illam mulierem quam decem & octo annis alligatam dixerat, & ab eadem alligatione solvebat, comparavit jumento quod solvitur, ut ad aquam ducatur. Et benè utroque loco bovem posuit & asinum, quia Luc. 13.
sive sapientes quosque & hebetes, sive ut supra dictum est, utrumque populum eos significare sentiamus, eum videlicet cujus cervicem jugum legis attrivit, atque eum quem quilibet seductor reperit, quasi brutum animal, & nulla ratione renitens, quo voluit errore subtraxit, omnes Salvator adveniens, satanæ vinculum adstrictos, omnes in imo concupiscentiæ puteo demersos invenit. Non est enim distinctio, *omnes enim peccaverunt, & egent gloria Dei, justificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Jesu.* Rom. 3.

Dicebat autem & ad invitatos parabolam intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos: Cùm invitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco.] Aperta quidem ad literam est hæc admonitio Salvatoris, docens humilitatem non solùm apud Deum, sed etiam apud homines esse laudabilem: sed quoniam hanc Evangelista non stultra parabolam vocat, breviter intuendum quid etiam mysticè signet. Nuptias appellari Christi & Ecclesiæ conjunctionem, multis locis apparet. E quibus unum est: *Nunquid possunt filij nuptiarum, quamdiu sponsus cum illis est, jejunare?* Aliud: *Simile factum est regnum cœlorum homini, qui fecit nuptias filio suo, & misit servos suos vocare invitatos ad nuptias.* Has ergo nuptias quisquis invitatus adierit, i. e. Ecclesiæ se membris fidei gratia conjunxerit, non discumbat in primo loco, hoc est, non se de meritis gloriando, quasi cæteris sublimior extollat. Et quidem studeat juxta alterius loci parabolam veste nuptiali vestitus, hoc est virtutum fulgore coruscus apparere, sed ipsarum habitum virtutum loco devotæ humilitatis adornet. Marc. 2. Matt. 22. Matt. 22

Ne fortè honoratior te sit invitatus ab eo, & veniens is qui te & illum vocavit, dicat tibi: Da huic locum, & tunc incipias cum

DOMINICA VII. POST TRInitatis. Marc. 8. Matth. 15.

IN illo tempore, cùm multa turba esset cum Iesu, nec haberent quod manducarent, convocatis discipulis ait illis: Misereor super turbam, quia ecce jam triduo sustinent me, nec habent quod manducent. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

IN hac lectione consideranda est in uno eodemque redemptore nostro distincta operatio divinitatis & humanitatis: atque error Eutychetis, qui unam tantum in Christo operationem dogmatizare præsumit, procul a Christianis finibus expellendus. Quis enim non videat hoc, quòd super turbam miseretur Dominus, ne vel inedia, vel viæ longioris labore deficiat, affectum esse & compassionem humanæ fragilitatis? Quòd vero de septem panibus, & pisciculis paucis quatuor hominum millia saturavit, divinæ opus esse virtutis? Mysticè autem hoc miraculo designatur, quòd viam seculi præsentis aliter incolumes transire nequimus, nisi nos gratia redemptoris nostri alimento verbi sui reficiat. *Ioan. 6.* Hoc verò typicè inter hanc refectionem & illam quinque panum ac duorum piscium distat, quòd ibi litera veteris instrumenti spiritali gratia plena esse signata est: hic autem novi veritas ac gratia testamenti fidelibus ministranda monstrata est. Sed utraque refectio in monte celebrata est, ut aliorum Evangelistarum narratio declarat: quia utriusque scriptura testamenti rectè intellecta altitudinem nobis cœlestium & præceptorum mandat & præmiorum: utraque altitudinem Christi, *Matt. 1.* qui est mons domus Domini, in vertice montium consona voce prædicat. Qui enim ædificatam super se civitatem sive domum Domini, i. e. Ecclesiam in altum bonorum extollit operum, & cunctis manifestam gentibus exhibet, ipse hanc ab infimis delectationibus abstractam pane cœli reficit, atque ad appetitum supernæ suavitatis dato pignore cibi spiritalis accendit.

Misereor, inquit, super turbam: quia ecce jam triduo sustinent me, nec habent quod manducent. Et si dimisero eos jejunos in domum suam, deficient in via.] Quare triduo turba Dominum sustinuerit, Mattheus exponit plenius, qui ait: *Matt. 15* *Et ascendens in montem, sedebat ibi. Et accesserunt ad eum turbæ multæ habentes secum mutos, cæcos, claudos, debiles, & alios multos, & projecerunt eos ad pedes ejus, & curavit eos.* Turba ergo triduo Dominum propter sanationem infirmorum suorum sustinet, cùm electi quinque fide sanctæ Trinitatis lucidi Domino pro suis suorumque peccatis, animæ videlicet languoribus, perseveranti instantia supplicant. Item turba triduo Dominum sustinet, quando multitudo fidelium peccata quæ perpetravit, per pœnitentiam declinans ad Dominum se in opere, in locutione atque in cogitatione convertit. Quos dimittere jejunos in domum suam Dominus non vult, *ne deficiant in via*: quia videlicet conversi peccatores in præsentis vitæ via deficiunt, si in sua conscientia sine doctrinæ sanctæ pabulo dimittantur. Ne ergo lassentur in hujus peregrinationis itinere, pascendi sunt sacra admonitione. Valdè autem pensanda est pia sententia, quæ processit ex ore veritatis, qua dicitur:

Quidam enim ex eis de longe venerunt.] Est enim qui nihil fraudis & nihil carnalis corruptionis expertus ad omnipotentis Dei servitium festinavit. Iste de longinquo non venit, quia per incorruptionem & innocentiam proximus fuit. Alius nulla impudicitia, nullis flagitiis inquinatus, solum autem conjugium expertus ad ministerium spiritale conversus est. Neque iste venit è longinquo, quia usus conjunctione concessa per illicita non erravit. Alii vero per carnis flagitia, alii post falsa testimonia, alii post facta furta, alii post illatas injurias & violentias, alii post perpetrata homicidia ad pœnitentiam redeunt, atque ad omnipotentis Dei servitium convertuntur: hi videlicet ad Dominum de longinquo veniunt. Quanto enim quisque plus in pravo opere erravit, tanto ab omnipotente Domino longius recessit. Dentur ergo alimenta eis etiam qui de longinquo veniunt, quia conversis peccatoribus doctrinæ sanctæ cibi præbendi sunt, ut in Deum vires reparent, quas in flagitiis amiserunt. Item Judæi quicunque in Christo crediderunt, de propè ad illum venerunt, quia legis & prophetarum erant literis edocti de illo. Credentes verò ex gentibus de longe utique venerunt ad Christum, quia nullis paginarum sanctarum monumentis de ejus erant fide præmoniti.

Et interrogavit eos: Quot panes habetis? Qui dixerunt, Septem.] Benè septem panes in mysterio novi testamenti ponuntur, in quo septiformis gratia Spiritus sancti plenius fidelibus cunctis & credenda revelatur & credita datur. Neque hordeacei fuisse produntur, sicut illi quinque, de quibus sunt quinque hominum millia saturata: ne iterum sicut in lege vitale animæ alimentum corporalibus sacramentis obtegeretur; Hordei enim medulla tenacissima palea tegitur.

Et præcepit turbæ discumbere super terram.] Supra in refectione quinque panum turba super fœnum viride discumbebat, *Ioan. 6.* nunc ubi septem panibus reficienda est, supra terram discumbere præcipitur: quia per scripturam legis carnis desideria calcare & comprimere jubemur. *Omnis enim caro fœnum, & omnis gloria ejus tanquam flos fœni.* *Esaia 4* In novo autem testamento ipsam quoque terram, ac facultates temporales derelinquere præcipimur. Vel certè quia mons in quo turba Dominicis panibus reficiebatur, altitudinem, ut suprà diximus, redemptoris nostri significat, ibi super fœnum, hic super terram reficitur. Ibi enim celsitudo Christi propter carnales homines, & Hierusalem terrenam carnali spe & desiderio tegitur: hic autem remota omni cupiditate carnali convivas novi testamenti spei permanentis firmamentum tanquam ipsius montis soliditas nullo fœno interposito, continebat.

Et accipiens septem panes, gratias agens, fregit & dabat discipulis suis ut apponerent, & apposuerunt turbæ.] Dominus accipiens panes dabat discipulis, ut ipsi acceptos turbæ apponerent: quia spiritalis dona scientiæ tribuens Apostolis, per eorum ministerium voluit Ecclesiæ suæ per urbem vitæ cibaria distribui. Quod autem fregit panes quos discipulis daret, apertionem designat sacramentorum, quibus ad perpetuam salutem nutriendus erat mundus. Cùm enim ait ipse Dominus: *Et nemo novit filium nisi pater: neque patrem quis novit, nisi filius, & cui voluerit filius revelare,* *Luc. 10.* quid nisi panem vitæ nobis per se apeiendum demonstravit, & cujus interiora cernenda per nos ipsos penetrare nequivimus? Cui contra Propheta miserabilem quorundam famem deplorans, aiebat: *Parvuli petierunt panem, nec erat qui frangeret eis.* *Thren. 4.* Quod est aliis verbis dicere: Indocti quæsierunt pabulum verbi Dei, quo ad virtutum bonæ operationis convalescerent refici, nec erat magister deficientibus, qui eis scripturarum arcana patefaceret, eosque ad viam veritatis instrueret. *Acceptis autem ad frangendum panibus Dominus gratias agit*, ut & ipse quantum de salute generis humani congaudeat, ostendat, & nos ad agendas semper Deo gratias informet, cum vel terreno pane carnem, vel animam cœlesti superna gratia largiente reficimus.

Et habebant pisciculos paucos, & ipsos benedixit, & jussit apponi.] Si in panibus septem scriptura novi testamenti designatur, in cujus lectione per gratiam sancti Spiritus internas mentium epulas invenimus, quid in pisciculis, *quos benedicens pariter Dominus turbæ jussit apponi*, nisi sanctos accipimus illius temporis, quo eadem est condita scriptura, vel quorum ipsa scriptura fidem, vitam, & passiones continet? qui de turbulentiæ hujus seculi fluctibus erepti, ac divina benedictione consecrati, refectionem nobis internam, ne hujus mundi transeuntis excursu deficiamus, exemplo suæ vel vitæ præbuere vel mortis.

Et manducaverunt, & saturati sunt.] Manducant de panibus Domini ac piscibus, & saturantur, qui audientes verba Dei, & exempla intuentes ad profectum vitæ cor-

rectio-

rectionis per hæc excitari atque assurgere festinant. Quibus apte congruit illud Psalmistæ: Psal. 21. *Edent pauperes, & saturabuntur & laudabunt Dominum, qui requirunt eum: vivent corda eorum in seculum seculi.* Quod est aperte dicere: Audient humiles verbum Dei, & facient, & ad laudem non suam, sed superni largitoris cuncta, quæ bene gerunt, referent. Unde merito ad vitam interioris hominis æternam, utpote pane vitæ saturati pervenient. Cui contra tardis auditoribus per Prophetam exprobratur: Aggei 1. *Manducastis, & non estis saturati.* Manducant namque, & non saturantur, qui panem verbi Dei audiendo degustant, sed non faciendo quæ audiunt, nihil ex his internæ dulcedinis, quo cor ipsorum confirmetur, in ventrem memoriæ recipiunt.

Et sustulerunt, quod superaverat de fragmentis septem sportas.] Quod turbis saturatis superat Apostoli sustollunt, & septem sportas implent, quia sunt altiora perfectionis præcepta vel potius exhortamenta & consilia, quæ generalis fidelium multitudo nequit servando & implendo attingere. Quorum executio illos propriè respicit, qui majore sancti Spiritus gratia pleni generalem populi Dei conversationem mentis atque operis sublimitate transcendunt, qualibus dicitur: Matt. 19. *Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes.* Unde benè sportæ, quibus Dominicorum sunt condita fragmenta ciborum, propter septiformem Spiritus gratiam septenario numero memorantur. Nam quia sportæ junco & palmarum foliis solent contexi, meritò in sanctorum significatione ponuntur. Juncus quippe super aquas nasci consuevit, palma verò victricem ornat manum. Et junceis vasis rectè comparantur electi, cùm radicem cordis ne fortè ab amore æternitatis arescat, in ipso vitæ fonte collocant. Assimilantur & eis, quæ de palmarum sunt foliis contexta, cùm indefectivam æternæ retributionis memoriam puro in corde retinent. Et bene turba, quamvis reliquias Dominici prandii non caperet, manducasse tamen & saturata esse narratur: quia sunt nonnulli qui etsi omnia sua relinquere nequeunt, neque explere hoc quod de virginibus dicitur: Matt. 19. *Qui potest capere, capiat.* cæteraque hujusmodi: Matt. 5. tamen esurientes & sitientes justitiam saturantur, cùm audiendo mandata legis Dei ad vitam perveniunt æternam.

Erant autem qui manducaverunt quasi quatuor millia, & dimisit eos.] Bene quatuor millia, ut ipso etiam numero doceret Evangelista se pastos esse cibariis.

DOMINICA VIII. POST TRINItatis. Lucæ 6. Matth. 7.

IN illo tempore dixit Iesus discipulis suis: Attendite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Non est enim arbor bona quæ facit fructus malos. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

CONtra hypocritam quæ cœperat Christus Jesus salvator noster, exequitur. Si veram, inquit, & non fictam vis habere justitiam, quam verbis ostentas, etiam factis compensare curato, ut bona existens arbor, bonis oneris & fructibus. Quia etsi se tegat hypocrita, non est bonus qui facit opera mala: etsi reprehendat insontem, non ideo malus est qui facit opera bona.

Unaquæque enim arbor de fructu suo cognoscitur.] Qui sit fructus, quo mala bonave dignosci debeat arbor, Apostolus ostendit, dicens: Galat. 5. *Manifesta autem sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, luxuria, idolorum servitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, hæreses, invidiæ, homicidia, ebrietates, commessationes, & his similia. quæ prædico vobis sicut prædixi quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur.* Ibidem *Fructus autem spiritus est charitas, gaudium, pax, longanimitas, bonitas, benignitas, fides, modestia, continentia.* Cæterum eleemosyna, vel oratio, vel jejunium, fructus quidem est propriè bonorum, sed nonnunquam simulate etiam usurpatus a malis, de quibus Dominus ait: *Quia receperunt mercedem suam.* Matt. 6. Et alibi: Matt. 7 *Attendite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.* Sed non ideo debent oves odisse vestimentum suum, quod plerumque illo se occultant hypocritæ: alii ostentant ad decipiendum, aliud exercent ad deprædandum vel interficiendum eos, qui sub illo vestitu ovino lupos videre non possunt. Hic ergo non est fructus de quo cognosci arborem monet, sed ille qui est supra monstratus.

Neque enim de spinis colligunt ficus, neque de rubo vindemiant uvam.] Spinas veró & rubum seculi curas & punctiones esse vitiorum, de quibus peccanti homini dictum est: Gen. 3. *Terra tua spinas & tribulos germinabit tibi.* Ficus veró & uvam dulcedinem conversationis novæ, quam Dominus in nobis esurit, & fervorem dilectionis, qui lætificat cor hominis, de quibus Evangelio coruscante Cantic. 2. *vox turturis in terra longe lateque resonabat, ficus protulit grossos suos, vineæ florentes dederunt odorem.* Non autem de spinis ficus, non uva de rubo colligitur, quia mens adhuc veteris hominis consuetudine depressa simulare potest, sed fructus novi hominis ferre non potest. Quod si quis objicere voluerit ac dicere, quòd & Moyses de rubo vindemiavit uvam quando a cognato gentili consilium utile suscepit: Exod. 18. & de spinis collegerunt ficus hi, quibus dictum est de Pharisæis, Matt. 23 *Quæ dicunt facite quæ autem faciunt, facere nolite.* sciat quia ficus verax nonnunquam palmes sepi involuta recumbit, portansque fructum spina non suum usibus servat humanis: sic dicta vel acta malorum, si quando bonis prosunt, non hoc ipsi faciunt mali, sed fit de illis superno providente consilio.

Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum, & malus homo de malo profert malum.] Idem thesaurus cordis, quod radix est arboris: & quod de corde profertur, idem est quod arboris fructus. Qui ergo thesaurum in corde patientiæ perfectique habet amoris, optimos nimirum fructus effundens diligit inimicum, bene facit odienti, benedicit maledicenti, orat pro calumniante, percutienti se vel despolianti non reluctatur, omni petenti tribuit, sua ablata non repetit, non judicare, non condemnare desiderat, errantes patienter amanterque corrigit, & cætera quæ supra salvator edocuit. Luc. 6. *At qui nequam thesaurum cordis servat, odit amicum, maledicit diligenti,* Matt. 5. *maledicit benedicenti,* & cætera quæ Dominicus sermo redarguit, bono thesauro contraria peragit. Qui ne sibi frustra blandiretur, ex eo quod sequitur.

Ex abundantia enim cordis os loquitur.] quasi non fructus arboris, sed folia, hoc est, verba solum, & non magis opera, vel veri Christiani, vel hypocritæ quærantur, consequenter Dominus adjungit:

Quid autem vocatis me, Domine, Domine, & non facitis quæ dico?] Ac si aliis verbis ita diceret: Quid folia rectæ confessionis vos germinare jactatis, qui nullos operis boni fructus ostenditis? Unde Apostolus pretiosum a vili separaturus: hoc est, bonum thesaurum a malo, bonam arborem a mala, perfectum boni magistri discipulum ab hypocrita, ducem videntem a cæco secreturus, ait: 1. Cor. 4. *Veniam autem ad vos, si Dominus voluerit, & cognoscam non sermonem eorum qui inflati sunt, sed virtutem.* Non enim in sermone est regnum Dei, sed in virtute. Per oris ergo locutionem Dominus universa, quæ vel actu, vel fatu, vel cogitatu de corde proferimus, insinuat, quæ magis quam hominibus dicta nuda & aperta sunt oculis ejus. Nam & mos est scripturarum verba pro rebus ponere. Unde Psalmista: Psal. 34. *Dic, inquit, animæ meæ salus tua ego sum.* & Ezechias, Esa. 39. & 4. Reg. 20. *Non fuit verbum, quod non ostenderim eis.* Qui utique rerum, & non verborum Chaldæis revelarat arcana. Itemque Apostolus: 1. Cor. 12 *Et nemo dicit Dominum Iesum, nisi in Spiritu sancto:* pro eo ut diceret, Nemo Dominum Jesum intellectu cernit, nemo voluntate amplectitur, nisi per gratiam Spiritus sancti.

DOMINICA IX. POST TRInitatis. Luc. 16.

IN illo tempore dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc: Homo quidam erat dives, qui habebat villicum, & hic diffamatus est apud illum, quasi dissipasset bona ipsius. Et vocavit illum, & ait illi: Quid hoc audio de te? Redde rationem villicationis tuæ. Iam enim non poteris villicare. Ait autem villicus intra se: Quid faciam, quia Dominus meus aufert à me villicationem? Fodere non valeo, mendicare erubesco. Scio quid faciam, ut cùm amotus fuero à villicatione, recipiant me in domos suas. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

IN villico hoc quem Dominus ejiciebat de villicatu, & laudavit eum quod in futurum sibi prospexerit, non omnia debemus ad imitandum sumere: Non enim aut Domino nostro facienda est in aliquo fraus, ut de ipsa fraude eleemosynas faciamus: aut eos à quibus recipi volumus in tabernacula æterna, tanquam debitores Dei & Domini nostri fas est intelligi, cùm justi & sancti significentur hoc loco, qui nos introducant in tabernacula æterna, qui necessitatibus suis terrena bona communicaverint. De quibus etiam dicit: Matt. 10. *Quid si quis alicui eorum calicem aquæ frigidæ dederit: tantum in nomine discipuli, non perdet mercedem suã.* Sed etiam e contrario dicuntur illæ similitudines, ut intelligamus si laudari potuit ille à Domino, cui fraudem faciebat, quanto amplius placeant Domino Deo, qui secun- Luc. 18. dum ejus præceptum illa opera faciunt. Sicut etiam de judice iniquitatis, qui interpellabatur a vidua, comparationem duxit ad judicem Deum, cui nulla ex parte judex iniquus conferendus est. Villici sanè vocabulo discimus eos, qui pecunias habent, non jam dominos suæ, sed alienæ potius rei dispensatores esse putandos. qui si juxta hujus servi exemplum sedulo finiendæ villicationis ac rationis reddendæ tempus præviderint, facile terrenorum omnium delectatione simul & dilectione nudati, plus sibi de amicis conquerendis in futuro, quam divitiis in præsenti colligendis prospicere curabunt. Qui multa secũ anxius pertractando, *Quid faciam,* inquit, *fodere non valeo, mẽdicare erubesco.* Ablata quippe villicatione fodere non valemus, quia finita hac vita, in qua tantum licet operari, nequaquam ultra bonæ conversationis fructum ligone devotæ compunctionis licet inquirere. Mendicare, confusionis est. illo scilicet pessimo genere mendicandi, quo virgines illæ fatuæ mendicasse referuntur, quæ ingruente tempore nuptiarum, oleo virtutum deficiente, sapienti- Matt. 25. bus dixerunt: *Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostræ extinguuntur.* & de quo Salomon ait: *Propter frigus piger arare* Prov. 20 *noluit; mendicabit ergo æstate, & non dabitur ei.*

Convocatis itaque singulis debitoribus domini sui, dicebat primo: Quantum debes Domino meo? At ille dixit, Centum cados olei. Dixitque illi: Accipe cautionem tuam, & sede citò, scribe quinquaginta. Deinde alii dixit: Tu verò quantum debes? Qui ait: Centum coros tritici. Ait illi: Accipe literas tuas, & scribe octoginta.] Cadus Græca amphora est, continens urnas tres: corus verò modios triginta complectitur. Quod autem de centum cadis olei quinquaginta scribi fecit a debitore, & de centum coris tritici octoginta, ad nihil aliud valere arbitror, nisi ut ea quæ similiter in sacerdotes atque in Levitas Judæus quisque operatur, in Christi Ecclesia abundet justitia ejus super scribarum & pharisæorum, ut cùm illi decimas darent, isti dimidias dent, sicut non de fructibus, sed de ip- Luc. 19. sis bonis suis fecit Zachæus: aut certè duplices decimas, ut duas decimas dando superet impendia Judæorum. Nisi fortè quis simpliciter accipiendum putet, quòd omnis qui indigentiam cujuslibet pauperis sanctorum, vel ex dimidia, vel certè ex quinta parte, quantum viginti, vel quinquaginta ad centum sunt, alleviaverit, certa suæ misericordiæ sit mercede donandus.

Et laudavit Dominus villicum iniquitatis, quia prudenter fecisset. Quia filii hujus seculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt.] Audiant sapientes hujus seculi, ut stultam sapientiam deserere, & sapientem Dei stultitiam discere queant, quia ori eorum sapientiam divina æquitas æstimaverit, quos non verè prudentes, sed in generatione sua prudentes esse commemorat, juxta hoc quod alibi dicitur: *Væ qui sapientes estis in oculis vestris, & coram vobismet ipsis prudentes.* Esaia 5. Necnon & amatores æternæ vitæ filios lucis appellando, non aliud eos qui sapientes sunt ut faciant mala, benè autem facere nescierunt, quam filios arguit esse tenebrarum. *Filii autem lucis & filii hujus seculi vocamur,* quomodo Hier. 4. filii regni & filii perditionis. Cujus enim quisque agit opera, ejus cognominatur & filius.

Et ego vobis dico, Facite vobis amicos de mammona iniquitatis: ut cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.] Mammonam iniquitatis ob hoc appellat istam pecuniam, quam possidemus ad tempus, quia mammona divitiæ interpretantur. Nec sunt istæ divitiæ nisi iniquis, qui in eis constituunt spem atque copiam beatitudinis suæ. A justis verò cum hæc possidentur, est quidem illa pecunia, sed non sunt illis divitiæ nisi cœlestes & spiritales, quibus indigentiam suam spiritaliter supplentes, exclusa egestate miseriæ beatitudinis copia ditabuntur. Si autem hi qui præbent eleemosynam, de iniquo mammona faciunt sibi amicos, a quibus in æterna tabernacula recipiantur, quanto magis hi qui spiritales largiuntur epulas, qui dant conservis cibaria in tempore suo, certissima debent spe summæ retributionis erigi?

Qui fidelis est in minimo, & in majore fidelis est. & qui in modico iniquus est, & in majore iniquus est.] Sunt qui viscera pietatis & opera misericordiæ, quæ proximis debentur, ignorantes, mentiro tamen se castitatis, vigiliarum, longæ orationis, pienæ fidei, jejuniorum, cæterarumque virtutum quæ Dei dilectio gignere solet, veraciter fideles existimant: sed ipso judice attestante, qui fidelis est in minimo, i.e. in pecunia cum paupere participanda, & in majore fidelis erit, illo videlicet actu, quo specialiter adhærere creatori, & unum cum eo spiritus effici desiderat. At qui temporalia quæ possidet, rectè dispensare dissimulat, æternorum sibi gloriam de qua tumet evacuat. *Qui enim non diligit fratrem suum quem videt, Deum quem non videt quomodo* 1. Ioan. 4. *potest diligere?* Et sicut idem dicit: *Qui habuerit substantiam* Ibidem 3 *mundi, & viderit fratrem suum necesse habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manebit in eo?*

Si ergo in iniquo mammone fideles non fuistis, quod verum est, quis credet vobis?] De iniquo mammone quod divitias malorum significet, supra explanatum est. Quarum mentionem salvator faciens alibi dicit: *Quia fallacia divitiarum* Matt. 13. *suffocat verbum.* Veras autem divitias vel ipsa æternæ vitæ gaudia, de quibus scriptum est, quæ divitiæ hæreditatis ejus in sanctis, vel virtutum spiritalium, quibus ad vitam pervenitur, copiam significat, de quibus dicit Esaias: *Divitiæ* Esa. 33. *salutis, sapientia & scientia. timor Domini, ipse thesaurus ejus.*

Et si in alieno fideles non fuistis, quod vestrum est, quis dabit vobis? Alienæ sunt a nobis hujus seculi facultates, i.e. extra naturam sitæ. Nihil enim intulimus in hunc mundum, haud dubium quia nec auferre quid possumus. *Nostra au-* 1. Tim. 6 *tem possessio, regnum cælorum: nostra vita Christus est: nostra opes sunt spiritalium operum fructus,* de quibus Salomon ait: *Re-* Prov. 13. *demptio animæ viri, propria divitiæ ejus.* Arguit ergo Pharisæos fraudis & avaritiæ, qui quoniam in facultatibus suis fideles non fuerunt, communia conditoris bona privatim habere malentes, nec Christum accipere meruerunt, quem publicanus ille, cujus pauló ante memini, Zachæus, ut Luc. 19 acquirere posset, dimidiam partem bonorum suorum obtulit.

DOMINICA X. POST TRINITATIS.
Lucæ 19 Matth. 24 Marc 13.

IN illo tempore, cùm appropinquasset Iesus Hierusalem, videns civitatem, flevit super illam, dicens: Quia si cognovisses & tu, & quidem in hac die tua quæ ad pacem tibi; nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Quia venient dies in te, & circundabunt te inimici tui vallo, & circundabunt te, & coangustabunt te undique. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

QUod flente Domino illa Hierosolymorum subversio describatur, quæ a Vespasiano & Tito Romanis principibus facta est, nullus qui historiam eversionis ejusdem legit, ignorat. Sed quærendum prius est, quid sit quod dicitur:

Videns civitatem, flevit super illam, dicens: Quia si cognovisses & tu.] Flevit etenim pius Redemptor ruinam perfidæ civitatis, quam ipsa sibi civitas non cognoscebat esse venturam. Cui à flente Domino rectè dicitur: *Quia si cognovisses & tu*, subaudis fleveras, quæ modò, quia nescis quod imminet, exultas. Unde & subditur:

Et quidem in hac die tua quæ ad pacem tibi.] Cùm enim carnis voluptatibus se daret, ventura mala non prospiceret, in die sua quæ ad pacem ei esse poterant, habebat. Cur verò bona præsentia ad pacem habuerit, manifestatur cùm subditur:

Nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis.] Si enim cordis ejus oculis mala quæ imminerent, abscondita non essent, læta in præsentibus prosperis non fuisset. Cujus mox etiam pœna quæ de Romanis, sicut prædixi, principibus imminebat, adjuncta est, cum dicitur:

Quia venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & circundabunt te, & coangustabunt te undique, & ad terram prosternent te, & filios tuos qui in te sunt.] Hoc quoque quod additur:

Et non relinquent in te lapidem super lapidem.] Etiam ipsa jam ejusdem civitatis transmigratio testatur, quia dum nunc in eo loco constructa est, ubi extra portam Dominus crucifixus fuerat, prior illa Hierusalem funditus est eversa: cui ex qua culpa eversionis suæ pœna fuerit illata, subjungitur:

Eo quod non cognoveris tempus visitationis tuæ.] Creator quippe omnium per incarnationis mysterium hanc visitare dignatus est, sed ipsa timoris & amoris illius recordata non est. Unde etiam per Prophetam increpatione cordis humani aves cœli ad testimonium deducuntur, cùm dicitur: *Milvus in cælo cognovit tempus suum, turtur, & hirundo & ciconia custodierunt tempus adventus sui, populus autem meus non cognovit judicium Domini.* Hier. 8.

Et ingressus in templum, cœpit ejicere vendentes in illo & ementes, dicens illis, Scriptum est: Quia domus mea domus orationis est.] Qui enarravit mala ventura, & protinus templum ingressus est, ut de illo vendentes & ementes ejiceret, profectò innotuit quia ruina populi maximè ex culpa sacerdotum fuit. Eversionem quippe describens, sed vendentes & ementes in templo feriens, in ipso effectu sui operis ostendit, unde radix prodit perditionis.

Vos autem fecistis illam speluncam latronum.] Qui ad accipienda munera in templo residebant, profectò quia quibusdam non dantibus, læsiones exquirerent, dubium non erat. Domus ergo orationis spelunca latronum facta fuerat, quia ad hoc in templo adsistere noverant, ut aut non dantes munera studerent corporaliter persequi, aut dantes spiritaliter necare. Quia vero Redemptor noster prædicationis verba nec indignis & ingratis subtrahit, postquam disciplinæ vigorem ejiciendo perversos tenuit, donum mox gratiæ ostendit. nam subditur:

Et erat docens quotidie in templo.] Hæc juxta historiam breviter tractando transcurrimus, nunc eadem morali intellectu discutienda repetamus. Videns civitatem flevit super illam, dicens: *Quia si cognovisses & tu.* Hoc semel egit, cùm perituram civitatem esse nunciavit hoc quotidie Redemptor noster per electos suos agere nullatenus cessat, cum quosdam ex bona vita ad mores reprobos pervenisse considerat. Plangit enim eos, qui nesciunt cur plangantur: quia juxta Salomonis verba, *Lætantur cùm male fecerint, & exultant in rebus pessimis.* Prov. 2. Qui si damnationem suam quæ eis imminet, agnovissent, semetipsos cum lachrymis delictorum plangerent. *Et quidem in hac die tua quæ ad pacem tibi.* Suam hic diem habet anima perversa, quæ transitorio gaudet in tempore, cui ea quæ adsunt, ad pacem sunt. quia dum ex rebus temporalibus lætatur, cùm honoribus extollitur, dum in carnis voluntate resolvitur, dum nulla venturæ pœnæ formidine terretur, pacem habet in die sua quæ grave damnationis suæ scandalum die habebit aliena. Ibi enim affligenda est, ubi justi lætabuntur. *Nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis.* Perversa anima rebus præsentibus dedita, in terrenis voluptatibus resoluta, abscondit sibi mala sequentia: quia prævidere futura refugit, quæ præsentem lætitiam perturbent: dumque in præsentis vitæ oblectatione se deserit, quid aliud quàm clausis oculis ad ignem vadit? *Quia venient dies in te, & circundabunt te inimici tui vallo.* Qui unquam sunt humanæ animæ majores inimici, quàm maligni spiritus? qui hanc à corpore exeuntem obsident, quam in carnis amore positam deceptoriis delectationibus fovent. Quam vallo circundant, quia ante mentis ejus oculos, reductis iniquitatibus quas perpetravit, hanc ad societatem suæ damnationis trahentes coarctant. *Et circundabunt te, & coangustabunt te undique.* Maligni spiritus undique animam coangustant, quando ei non solum operis, verùm etiam locutionis atque insuper cogitationis iniquitates replicant, ut quæ prius se per multa dilatavit in scelere, ad extremum de omnibus angustetur in retributione. *Et ad terram consternent te, & filios tuos qui in te sunt.* Tunc anima per cognitionem reatus sui ad terram consternitur, caro quam vitam suam credidit, redire ad pulverem urgetur. Tunc in morte filii illius cadunt, cùm cogitationes illicitæ, quæ modo ex illa prodeunt, in extrema vitæ ultione dissipantur, sicut scriptum est: *In die illa peribunt omnes cogitationes eorum.* Psal. 145. Quæ scilicet duræ cogitationes intelligi etiam per lapidum significationem valent. nam sequitur: *Et non relinquent in te lapidem super lapidem.* Perversa etenim mens cum perversæ cogitationi adhuc perversiorem adjicit, quid aliud quam lapidem super lapidem ponit? Sed in destructa civitate super lapidem lapis non relinquitur, quia cum ad ultionem suam anima deducitur, omnis ab illa cogitationum suarum constructio dissipatur. *Eo quod non cognoveris tempus visitationis tuæ.* Perversam quoque animam omnipotens Deus modis multis visitare consuevit. Nam assiduè hanc visitat præcepto, aliquando autem flagello, aliquando vero miraculo, ut & vera quæ nesciebat, audiat, & tum adhuc superbiens atque contemnens, aut dolore compuncta redeat, aut beneficiis devicta, malum quod fecit, erubescat. Sed quia visitationis suæ tempus minimè cognoscit, illis in extremo vitæ inimicis traditur, cum quibus in æterno judicio damnationis suæ societate colligatur. *Et ingressus in templum, cœpit ejicere vendentes in illo, & ementes.* Sicut templum Dei in civitate est, ita in plebe fideli vita religiosorum. Et sæpe nonnulli religionis habitum sumunt, sed dum sacrorum ordinum locum percipiunt, sanctæ religionis officium, commercium terrenæ negotiationis tribuunt. Vendentes quippe in templo sunt, qui hoc quod quibusdam jure competit, ad præmium largiuntur. Justitiam enim vendere est, hanc pro præmii acceptione servare. Ementes verò in templo sunt, qui dum hoc persolvere proximo quod justum est nolunt, dumque rem jure debitam facere contemnunt, dato patronis præmio emunt peccatum. Quibus bene dicitur. *Domus mea domus orationis est: vos autem fecistis eam speluncam latronum.* Quia dum nonnunquam perversi homines locum religionis tenent, ibi malitiæ suæ gladiis occidunt, ubi vivificare proximos orationis suæ intercessione debuerunt. Templum quoque & domus Dei est ipsa mens atque conscientia fidelium, quæ si quando in læsione proximi perversas cogitationes profert, quasi in spelunca latrones resident: & simpliciter gradientes interficiunt, quando in eos qui in nullo rei sunt, læsionis gladios defigunt. Mens enim fidelium non jam domus orationis, sed spelunca latronis est, quando relicta innocentia & simplicitate sanctitatis, illud conatur agere, unde valeat proximis nocere. Sed quia contra perversa hæc omnia, verbis Redemptoris nostri per sacras paginas indesinenter instru-

mur, nunc usque hoc agitur quod factum fuisse perhibe
tur cùm dicitur:

Et erat docens quotidie in templo.]Cùm enim mentem fi-
delium ad cavenda mala subtiliter erudit, quotidie veritas
in templo docet.

*Principes autem sacerdotum & scribæ, & primi plebis
quærebant illum perdere, non inveniebant quid facerent illi.*] Vel
quia quotidie docebat in templo, vel quia latrones ejece-
rat de templo, vel quia veniens illo quasi Rex à Dominus
a tanta credentium turba laudem hymni cœlestis accepit,
invidi principes eum perdere quærebant.

Omnis enim populus suspensus erat audiens illum.] Duobus
modis potest intelligi, quia vel timentes populi tumultum
non inveniebant quid facerent Jesu, quem perdere dispo
suerunt: vel ideo Jesum perdere quærebant, quia suo ma
gisterio neglecto, plures ad eum audiendum confluere
cernebant. Libet interea paucis intueri quam pulchrè le-
galis umbra Paschæ, nostro vero Paschæ, in quo immola
tus est Christus, non tantùm mysterii, sed & temporis ra-
Exod. 12. tione concordet. *Decima, inquit, die mensis primi tollat u-
nusquisque agnum per familias domus suæ, juxta quem ritum tol-
letis & hædum, & servabitis eum usque ad quartumdecimum diem
ejusdem mensis.* Decima enim die mensis primi, id est, ante
quinque dies Paschæ, sicut Joannes Evangelista testatur,
Ioan. 12. *egrediens unà cum populo in montem Olivarum, iubit inde Dom-
Ioan. 1. num. Qui agnus est quia venit ut peccata tolleret, & peccatum in
eo non est.* hædus, quia peccatis simulatus est. Agnum do-
Luc. 19. minum intuebantur, qui gaudientes canebant, *Benedictus qui ve-
nit Rex in nomine Domini*: hædum, qui contra zelantes aie-
Ibidem bant; *Magister, increpa discipulos tuos.* Agnum, populus om
nis qui suspensus erat, audiens illum: hædum, principes
qui eum perdere cupiebant. *Quinque autem dies ante Pascha*
i. e. a decima luna usque ad quartamdecimam, *agnum sive
hædum immolandum servabant.* Quia licèt etiam tunc ejus
sanguinem sitirent, nemo tamen in eum misit manus, quia
Ioan. 7. needum venerat hora ejus. Agnum servabant, qui liben-
ter ejus dicta auscultabant: hædum, qui insidiantes quæ
rebant capere aliquid ex ore ejus ut accusarent eum. At
vero quartadecima die completa i. e. decimata in vespe-
ram, postquam corporis & sanguinis sui celebranda di-
scipulis sacramenta contradidit, venientibus qui eum cō-
prehensum vincirent, cœpit impleri quod sequitur: *Et im-
Exod. 12. molabit eum omnis multitudo filiorum Israel ad vesperam.* Sta-
Ioan. 19. bant eum juxta crucem Jesu non solùm impii qui mor-
tem ejus desiderent, sed etiam sancti qui lugerent.

DOMINICA XI. POST TRINITATIS. Luc. 18.

*IN illo tempore dixit Iesus ad quosdam, qui in se confidebant
tanquam justi, & aspernabantur cæteros, parabolam istam: Duo
homines ascenderunt in templum, ut orarent: unus pharisæus, al-
ter publicanus. Et reliqua.*

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

QUia parabolam Dominus, quia semper orare & non
deficere docebat, ita conclusit, ut diceret veniente
judice, difficilè fidem in terra reperiendam, ne quis sibi
forte de supervacua fidei cognitione, vel etiam confessio-
ne blandiretur, mox altera juncta parabola diligentiùs o-
stendit a Deo fidei non verba examinanda, sed opera: in-
ter quæ nimirum opera maximè regnat humilitas. Unde
& suprà quum fidem grano sinapis minuto quidem, sed
ex contritione flagranti compararet, quasi exponendo
Luc. 17. subjunxit: *Cùm feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite,
servi inutiles sumus.* Cui contra superbi cùm nequaquam
omnia, sed modicum quid eorum quæ præcepta sunt, fa
ciant, non solum mox de sua justitia præsumunt, sed & in-
firmos quosque decipiunt, atque ideo quasi fide vacui,
cùm oraverunt, non exaudiuntur.

*Duo homines ascenderunt in templum ut orarent: unus pha-
risæus & alter publicanus.*] Publicanus humiliter orans, ad

illa præfatæ viduæ, hoc est Ecclesiæ membra pertinet, de
Luc. 18.
quibus suprà dicitur: *Deus autem non faciet vindictam electo-
rum suorum clamantium ad se.* Pharisæus autem merita ja-
ctans, ad ea de quibus terribilis in conclusione sententia
subditur. *Verumtamen filius hominis veniens, putas inveniet fi-
dem in terra?*

*Pharisæus stans, hæc apud se orabat. Deus gratias ago tibi,
quia non sum sicut cæteri hominum, raptores, injusti, adulteri,
velut etiam hic publicanus.* Quatuor sunt species, quibus
omnis tumor arrogantium demonstratur: cum bonum
aut a semetipsis habere se æstimant, aut si sibi datum de-
super credunt, pro suis se hoc accepisse meritis putant, aut
certe cùm jactant se habere, quod non habent, aut despe
ctis cæteris, singulariter videri appetunt habere quod ha-
bent. Quia pharisæus ille jactantiæ peste laborasse depre-
henditur, qui idcirco de templo absque justificatione de
scendit, quia bonorum operum merita sibi quasi singula-
riter tribuens, oranti publicano se prætulit.

Ieiuno bis in sabbato, decimas do omnium quæ possideo.] E
Ezech. 1.
zechiel Propheta de visis sibi cœli animalibus scribit:
Et totum corpus plenum oculis, in circuitu ipsorum quatuor.
Corpora quippe animalium idcirco plena oculis descri-
buntur: quia sanctorum actio ab omni parte circumspecta
est, bona desiderabiliter providens, mala solerter cavens.
Sed nos sæpe dum aliis rebus intendimus, sicut alia ne-
gligamus. & ubi negligimus, ibi procul dubio oculum
non habemus. Nam ecce pharisæus ad exhibendam absti-
nentiam, ad impendendam misericordiam, ad referendas
Deo gratias oculum habuerat, sed qui humilitatis custo-
diam non habebat. Et quid prodest quod contra hostium
insidias pene tota civitas cautè custoditur, si unum fora-
men apertum relinquitur, unde ab hostibus intretur?

*Et publicanus à longe stans, nolebat nec oculos ad cælum leva-
re, sed percutiebat pectus suum, dicens: Deus propitius esto mihi
peccatori. Dico vobis, descendit hic justificatus in domum suam
ab illo.*] Quantam veniæ fiduciam digne pœnitentibus
præbet, quod publicanus qui reatum suæ nequitiæ perfe-
ctè cognovit, flevit, confessus est, & si injustus ad templum
venit, justificatus a templo redit. Typice autem phari-
sæus Judæorum est populus, qui justificationibus legis ex-
tulit merita sua: publicanus verò gentilis est, qui longe a
Deo positus, confitetur peccata sua. Quorum superbiendo
unus recessit humiliatus, alter lamentando appropinqua
re meruit exaltatus.

*Quia omnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat,
exaltabitur.*]Et de utroque populo præfato, & de omni su-
perbo vel humili rectè potest intelligi. sicut & illud quod
Prov. 15. & 16.
alibi legimus. *Ante ruinam exaltatur cor, & ante gloriam hu-
miliatur.* Quapropter & de verbis elati pharisæi quibus hu-
miliari meruit, possimus ex diverso formam humilitatis
qua sublimemur assumere. ut sicut ille consideratis & pe-
jorum vitiis, & suis virtutibus est elatus ad ruinam; ita nos
non nostra solum pigritia, sed & meliorum virtutibus in-
spectis humiliemur ad gloriam, quatenus unusquisque
nostrum hæc apud se supplex ac summissus obsecret: Deus
omnipotens, miserere supplici tuo, quia non sum sicut in-
numeri servi tui, contemptu seculi sublimes, justitiæ me-
rito gloriosi, castitatis laude angelici, velut etiam multi
illorum, qui post flagitia publica pœnitendo tibi meruerunt
[illegible] devoti. Qui etsi quid boni tua gratia largi-
ente fecero, quo fine hoc faciam, qua ve a te districtione
penseturi, ignoro.

DOMINICA XII. POST TRINITATIS. Marc. 7.

*IN illo tempore, exiens Iesus de finibus Tyri, venit per Sidonem
ad mare Galilææ inter medios fines Decapoleos. Et reliqua.*

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

SUrdus ille & mutus, quem mirabiliter curatum à Domino modò cùm Evangelium legeretur, audivimus, genus designat humanum, in his qui ab errore diabolicæ deceptionis divina merentur gratia liberari. Obsurduit namque homo ab audiendo vitæ verbo, postquam mortifera serpentis verba contra Deum tumidus audivit: mutus à laude conditoris effectus est, ex quo cum seductore colloquium habere præsumpsit. Et meritò clausit aures ab audienda inter angelos laude creatoris, quas ad audiendam ejusdem creatoris vituperationem sermonibus hostis incautus aperuit. Meritò clausit os à prædicanda cum angelis laude creatoris, quod velut ad meliorandum ejusdem opus creatoris, cibi vetiti prævaricatione superbus implevit. Et heu miser generis humani defectus, quod in radice vitiosum germinavit, vitiosius multò dilatari cœpit in propagine ramorum, ita ut veniente in carne Domino, exceptis paucis de Judæa fidelibus, totus penè mundus ab agnitione & confessione veritatis surdus erraret & mutus. *Sed ubi abundavit peccatum, superabundavit & gratia.* Venit namque Dominus ad mare Galilææ, ubi noverat ægrotare quem sanaret. Venit suæ gratia pietatis ad tumentia, turbida, & instabilia gentium corda, in quibus noverat esse qui ad suam gratiam pertinerent. Et bene inter medios fines Decapoleos ad mare Galilææ, ubi ægrotum sanaret, venisse perhibetur, quia relicto ob perfidiam populo, qui decalogi mandata acceperat, exteras venit ad gentes, ut sicut Joannes ait: *Filios Dei qui erant dispersi, congregaret in unum.*

Rom. 5.

Ioan. 11.

Et adducunt, inquit, ei surdum & mutum. & deprecantur eũ, ut imponat illi manum.] Quia ipse surdus salvatorem agnoscere, mutus rogare nequibat, adducũt eum amici, & pro ejus salute Domino supplicant. Sic nimirum, sic in spiritali necesse est curatione geratur, ut si quis humana industria ad auditum confessionemque veritatis converti non potest, divinæ pietatis offeratur aspectibus, atque ad sanandum eum supernæ manus flagitetur auxilium. Nec tardat cœlestis misericordia meriti, si intenta precantũ non hæsitat, nec deficit oratio. Unde statim subinfertur:

Quia apprehendens ægrotum Iesus de turba seorsum, misit digitos suos in auriculas ejus, & expuens tetigit linguam ejus.] Digitos quippe surdo in auriculas mittit ut audiat, cùm per dona gratiæ spiritalis dicti non credentes ad auditum sui verbi convertit. Expuens, linguam muti ut loqui valeat, tangit, cùm per ministerium prædicationis rationem fidei, quam confiteri debeat, præstat. Per digitos namque Domini Spiritus sancti dona significari, & ipse docet dicens: *Si ego in digito Dei ejicio dæmonia:* quod alius Evangelista manifestius ponit, *Si ego in spiritu Dei ejicio dæmones:* & Psalmista ubi ait. *Quoniam videbo cælos opera digitorum suorum*, i. e. videbo sanctos non suæ merito virtutis, sed tui munere spiritus à terrenis suspensos, & cœlesti tactos conversatione sublimes. Sputum quoque capitis & oris Domini verbum est Evangelii, quod ex invisibili divinitatis arcano sumptum, visibiliter mundo ut sanari posset, ministrare dignatus est. Notandum sane quod Dominus priusquam auriculas linguamque sanandi tangeret ægroti, *apprehendens eum seorsum duxit e turba.* Prima namque salutis spes est, quemlibet assuetos vitiorum tumultus turbasque deserere, & sic ad suscipienda sanitatis munera humilitati caput inclinare. Neque ullatenus salvari putandus est, quamdiu quis inordinatis motibus adhærere, supervacuis verbis delectari, turbulentis cogitationibus non timet devastari, ut qui miserante & adjuvante Domino turbidam priscæ conversationis vitam mutavit, qui inspirationem divinæ gratiæ corde concepit, qui verbo doctrinæ cœlestis confessionem veræ didicit fidei, restat ut confestim optata sanitatis gaudia consequatur. Unde bene postquam de turba segregat infirmum Dominus, postquam mittit digitos in auriculas, postquam sputo tangit linguam illius, subinfertur:

Luc. 11.
Matt. 12.
Psal. 8.

Suspiciens in cælum ingemuit, & ait illi, ephphetа, quod est adaperire: & statim apertæ sunt aures ejus, & solutum est vinculum linguæ ejus.] Et rectè sanaturus ægrotum Dominus suspicit in cœlum & ingemuit, ut ubi nobis speranda salus, & qua compunctionis vel lachrymarum sit devotione quærenda, ac petenda significet. *Suspiciens in cælum ingemuit*, quia nos quos ad cœlestia possidenda creavit, longe in terrestria dejectos esse doluit. *Suspiciens in cælum ingemuit*, ut nobis qui à cœlestibus gaudiis per terrena oblectamenta discessimus, ad hæc per gemitus & suspiria insinuaret esse redeundum. Quod autẽ ait *ephpheta, id est, adaperire*, propter aures dicit sanandas, quas surditas diutina clauserat, sed ad audiendum jam tactus patefecit ipsius. Unde credo mos increbuerit Ecclesiæ, ut sacerdotes illius his quos percipiendis baptismi sacramentis præparant, prius inter cætera consecrationis exordia de saliva oris sui nares tangant & aures, dicentes ephpheta, salivâ quidem oris sui, gustum quo intrandi sunt supernæ sapientiæ designant: per tactum verò narium, ut abjectis delectationibus noxiis, solùm Christi semper amplectantur odorem, de quo dicit Apostolus: *Christi bonus odor sumus Deo in omni loco*, & ut meminerint se juxta exemplum beati Job. *Donec superest halitus meus, & spiritus Dei in naribus eorum, non loqui iniquitatem labiis, nec lingua mendacium meditari debere.* Porro per tactum aurium, ut relicto auditu linguæ nequam audiant verba Christi & faciant ea, similes viro prudenti, quia ædificavit domum suam supra petrã. Et unusquisque nostrum, fratres charissimi, qui baptisma Christi ritè suscepit, hoc ordine consecratus est. Omnes quidem qui salutare lavacrum vel proximo hoc paschæ tempore, vel aliquando alias ritè suscepturi sunt, ipso sunt ordine consecrandi. Unde multum necesse est, ut quod Dominus in nobis abluere & sanctificare dignatus est, ipsi passim contaminare, & pro nihilo profanare timeamus. Sed etsi qui in cœnum nequitiæ sordidantis incidimus, festinemus rursum lachrymarum & pœnitentiæ fonte mundari. Renovemus aurium puritatem, quam nobis auditu fidei divinitùs constat fuisse collatam, caventes illud Apostoli, quod quibusdam exprobrans, ait: *Et à veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur.* Cohibeamus linguam à malo quæ confessione fidei sanctificata est, *timeamus in ipsa qua benedicimus Deum, & patrem maledicere homines, qui ad imaginem Dei facti sunt. Qui enim putat se religiosum esse non refrænans linguam suam, hujus vana est religio.* Ecce enim dicitur, quia apertæ sunt aures ejus, & solutum est vinculum linguæ ejus, & loquebatur rectè. Qui ergò rectè loqui baptismatis nostri tempore didicimus. *corde creditur ad justitiam, ore autem confessionem faciendo ad salutem*, curandum summopere est, ne post baptisma ad injusta & noxia verba declinemus. Si enim ipso judice attestante, *omne verbum otiosum quod loquuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii*, quid putamus fieri de illis, qui non solum otiosa, sed & criminosa loquuntur, qui impudicitiæ, jactantiæ, blasphemiæ, & quod maximè minus liber detractionis sermonibus servire non timent, qui proferunt mendacia. *testes fallaces. qui seminant inter fratres discordias?* Non solùm autem à malis aures linguamque satis est castigare loquelis, si non etiam juxta Psalmistam *inclinemus aurem nostram in verba oris Dei, si non os nostrum loquatur sapientiam, & meditatio cordis nostri prudentiam.* Sed & cunctos simul interioris exteriorisque hominis nostri sensus, qui cuncti in baptismo abluti sunt, oportet mundos ac bonis operibus fervemus insuper semper ornatos. Curato autem surdo & muto, videamus quid sequitur.

2 Cor. 2.
Iob. 27
Matt. 7.
2. Cor. 4.
Iacob. 3
Iacob. 1.
Rom. 10
Matt. 12
Prov. 6.
Psal. 77

Et præcepit, inquit, illis, ne cui dicerent. Quanto autem eis præcipiebat, tanto magis plus prædicabant, & eo amplius admirabantur, dicentes: Benè omnia fecit, & surdos fecit audire, & mutos loqui.] Quare fratres charissimi, hæc acta credamus? Nunquid non æstimandum est, quòd unigenitus Dei filius signum faciens, & abscondi hoc voluerit, & contra voluntatem illius sit patefactum in turbas, nec potuerit silentio signum tegere si vellet, quod potuit facere cùm voluit? An fortè nobis exemplum dare voluit, ut virtutum

opera facientes, vitium jactantiæ per omnia gloriamque vitemus humanam, ne bona nostra actio, per manem vulgi favorem supernæ retributionis munere privetur? Et tamen sciamus opera nostra si digna imitatione sunt, nullatenus posse celari, sed ad utilitatem fraternæ correctionis
Matt. 5. ipso dispensante patefieri, qui dicit: *Non potest civitas abscondi super montem posita.* Et alibi:
Luc. 12. *Quoniam quæ in tenebris dixistis in lumine dicentur.* Et revera ita omnimode, ita intelligenda est Dominici dispensatio præcepti. Quod non ita tamen dictum quis æstimet, quasi bona facientes fraternus cavere debeamus aspectus, cum Dominus dicat,
Matt. 5. *Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona:* sed ut per opera quæ fratribus ostendimus, non laudem ab illis, sed profectum quæramus, hoc est enim quod sequitur: *Et glorificent patrem vestrum qui in cœlis est.* Nam qui ea intentione bona ostendunt opera, ut ipsi solùm laudentur, non autem ut laudantes in bono proficiant, neque ut pater qui in cœlis est, glorificetur, tales sunt nimirum illa
Matt. 6. terribili increpatione plectendi, qua dicitur: *Amen, amen dico vobis, receperunt mercedem suam.* Sed & hoc dicendum, quia si illi virtutes Dominicas tacere nequeunt, qui tacendi præceptum acceperunt, multo amplius sit nobis divinæ gratiæ præconiis semper insistendum, qui quotidianis invicem nos verbis, ac cœlestibus alimoniis reficere
Apoc. 22. præcipimur, dicente Apostolo Joanne: *Qui audit, dicat, veni,* i. e. qui gratiam supernæ aspirationis mente concepit, qui verbum exhortationis, quo utiliter proximum confortare valeat, unicit, nequaquam quod novit silentio abscondat, sed seipsum proximis fratribus aperiendo communicet. Si enim ea quæ novimus benignè proximis di-
Coloss. 2. cere bona non negligimus, aderit ille, *in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi,* & quod nunc ex parte cognovimus, ad perfectum nobis lumen veritatis intima re dignabitur Jesus Christus, Dominus noster, unigenitus patris, qui cum eo vivit & regnat in unitate Spiritus sancti Deus per omnia secula seculorum. Amen.

DOMINICA XIII. POST TRINItatis. Lucæ 10. Matth. 15.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis: Beati oculi qui vident quæ vos videtis. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

NOn oculi scribarum & pharisæorum, qui corpus tantum Domini videre, sed illi beati oculi, qui ejus possunt cognoscere sacramenta, de quibus dicitur:
Luc. 10. *Et revelasti ea parvulis.* Beati oculi parvulorum, quibus & se & patrem filius revelare dignatur.

Dico enim vobis, quod multi Prophetæ & Reges voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt: & audire quæ auditis, &
Joan. 8. *non audierunt.*] *Abraham exultavit ut videret diem Christi, &*
Esa. 6. *vidit, & gavisus est.* Esaias quoque & Micheas & multi alii
3. Reg. 22. Prophetæ viderunt gloriam Domini, qui & propterea videntes sunt appellati. Sed hi omnes a longe aspicientes, & salutantes per speculum, & in ænigmate viderunt. Apostoli autem in præsentiarum habentes Dominum, convescentesque ei, & quæcunque voluissent interrogando discentes nequaquam per Angelos, aut varias visionum species opus habebant doceri. Quos vero Lucas *multos*
Matt. 13. *Prophetas & Reges* dicit, Matthæus apertius *Prophetas & justos* appellat. Ipsi sunt enim Reges magni, qui tentationum suarum motibus non consentiendo succumbere, sed regendo præesse noverunt.

Et ecce quidam legisperitus surrexit tentans eum & dicens: Magister, quid faciendo vitam æternam possidebo?] Legisperitus qui de vita æterna Dominum tentans interrogat, occasionem, ut reor, tentandi de ipsis Domini sermonibus
Luc. 10. sumpsit ubi ait: *Gaudete autem quod nomina vestra scripta sunt in cœlis.* Sed ipsa sua tentatione declarat, quam vera sit illa

Domini confessio qua patri loquitur: Quod *abscondisti hæc* ibidem
à sapientibus & prudentibus, & revelasti ea parvulis.

At ille dixit ad eum: In lege quid scriptum est? Quomodo legis? Ille respondens, dixit: Diliges Dominum Deum tuum ex toto Deut. 6.
corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua, & proximum tuum sicut teipsum.] Dum legisperito respondet, perfectum nobis salvator iter vitæ cœlestis ostendit: cui primò de dilectione Dei & proximi legis scripta proponenti, dicit:

Rectè respondisti: hoc fac, & vives.] Deinde post inductam parabolam respondenti illum fuisse proximum vulnerato, qui fecit misericordiam in illum, adjicit: *Vade, & tu fac similiter:* id est, tali misericordiæ studio proximum tuum necesse habentem, diligere & sustentare memento: apertissime declarans, solam esse dilectionem, & ipsam non verbotenus ostentatam, sed operis executione probatam, quæ perpetuam ducat ad vitam.

Ille autem volens justificare seipsum, dixit ad Iesum: Et quis est meus proximus?] Quanta manus gloriæ dementia! legisperitus ob vulgi favorem captandum, quo sapienter respondisse jactaretur, primum se legis fatetur ignorare mandatum, verè juxta Salvatoris sententiam, sapiens & prudens in lege: sed quia non humiliari cum parvulis
Christi, sed seipsum justificare desiderat, *oculos columbarum innocentiæ lacte lotarum,* quibus Christi arcana videre posset, accipere recusans. Cui profectò Dominus ita Cantic. 5
responsum temperavit suum, ut omnem, qui misericordiam faceret cuilibet, proximum doceret: & tamen hæc eadem parabola specialiter ipsum Dei filium, qui nobis per humanitatem proximus fieri dignatus est, designaret. Neque enim ita proximum, quem sicut nos diligere jubemur, super Christo interpretari debemus, ut moralia mutuæ fraternitatis instituta sub allegoriæ regulis extenuare, & auferre conemur.

Suspiciens autem Iesus, dixit: Homo quidam ab Hierosolymis descendebat in Hiericho.] Homo ille Adam intelligitur in genere humano: Hierusalem civitas pacis illa cœlestis, à cujus beatitudine lapsus in hanc mortalem miseramque vitam devenit, quam bene Hiericho, quæ luna interpretatur, significat, variis videlicet defectuum laboribus, erroribusque semper incertam.

Et incidit in latrones.] Latrones diabolum & angelos ejus intellige, in quos quia descendebat, incidit. Nam nisi prius intumesceret, foris tentatus tam facile non caderet,
Vera est enim satis sententia, quæ dicit: *Ante ruinam cor exaltatur.* Prov. 16.

Qui etiam despoliaverunt eum.] Gloria videlicet immortalitatis & innocentiæ veste privarunt. Hæc est enim prima stola, quæ juxta aliam parabolam luxuriosus filius per pœnitentiam rediens ornatur, & qua protoplasti amissa cognoverunt esse se nudos, *tunicasque pelliceas naturæ mor-* Luc. 15.
talis induti sunt. Gen. 3.

Et plagis impositis abierunt semivivo relicto.] Plagæ peccata sunt, quibus naturæ humanæ integritatem violando, seminarium quoddam, ut ita dicam, augendæ mortis fessis indidere visceribus. Abierunt autem non ab insidiis aliquatenus cessando, sed earundem insidiarum fraudes occultando. Semivivum reliquerunt, quia beatitudinem vitæ immortalis exuere, sed non sensum rationis abolere valuerunt. Ex qua enim parte sapere & cognoscere Deum potest, vivus est homo: ex qua vero peccatis contabescit, & miseria deficit, mortuus idero lethiferoque est vulnere fœdatus.

Accidit autem ut sacerdos quidam descenderet eadem via, & viso illo præterivit. Similiter & Levita, cum esset secus locum, & videret eum, transiit.] Sacerdos & Levita, qui viso saucio transierunt, sacerdotium & ministerium veteris testamenti est, ubi per legis decreta mundi languentis vulnera monstrari tantum, non autem curari poterant: *quia impossibile erat,* ut Apostolus ait, *sanguine vitulorum, & agnorum, &* Hebr. 10.
hircorum auferri peccata.

Samaritanus autem quidam iter faciens venit secus eum: & videns eum, misericordia motus est.] Samaritanus qui interpretatur custos, Dñum significat, cui rectissime Propheta,

ne hoa

Psal. 140. ne hos latrones posset incurrere, supplicat: *Custodi me, inquiens, à laqueo quem statuerunt mihi, & a scandalis operantium iniquitatem. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendens de cælo,* vitæ præsentis iter arripuit, venit
Philip. 2. secus eum, qui vulneribus tabescebat inflictis: i. e. *in similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo compassionis nostræ susceptione finitimus, & misericordia factus est consolatione vicinus.*

Et appropians alligavit vulnera ejus, infundens oleum & vinum.] Peccata quæ in hominibus invenit, redarguendo cohibuit, spem veniæ pœnitentibus, terrorem pœnæ peccantibus incutiens. Alligat enim vulnera, dum præcipit:
Matt. 3. *Pœnitentiam agite:* infundit oleum, dum addit: *Appropinquavit enim regnum cælorum:* infundit & vinum, dum dicit: *O-*
Ibidem *mnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.*

Et imponens illum in jumentum suum, duxit in stabulum, & curam ejus egit.] Jumentum ejus est caro, in qua ad nos veni-
1. Pet 2. re dignatus est: in quo saucium imposuit, quia peccata no-
Luc. 15. stra ipse portavit in corpore suo super lignum: & juxta aliam parabolam inventam quæ erraverat ovem, humeris suis impositam reportavit ad gregem. Itaque imponi jumento, est in ipsam incarnationem Christi credere, ejusque mysteriis initiari, simul & ab hostis incursione tutari. Stabulum autem est Ecclesia præsens, ubi reficiuntur viatores, de peregrinatione hac in æternam patriam redeuntes. Et bene jumento impositum duxit in stabulum, quia nemo nisi baptizatus, nisi corpori Christi adunatus Ecclesiam intrabit.

Et altera die protulit duos denarios, & dedit stabulario, & ait: Curam illius habe.] Altera dies est post Domini resurrectionem: Nam & ante quidem per Evangelii sui gratiam
Luc. 1. *illuminaverat his qui in tenebris & in umbra mortis sedebant,* sed potior resurrectione celebrata perpetuæ lucis splendor effulsit. Duo denarii sunt duo testamenta, in quibus æ-
Rom. 10. terni regis nomen & imago continetur. *Finis enim legis*
Luc. 24. *Christus.* Qui altera die prolati dantur stabulario, *quia tunc aperuit illis sensum, ut intelligerent scripturas.* Altera die stabularius denarios, quorum pretio vulneratum curaret, ac-
Ioan. 16. cepit: quia *Spiritus sanctus adveniens docuit Apostolos omnem veritatem,* quo gentibus erudiendis instare, atque Evangelium prædicare sufficerent.

Et quodcunque supererogaveris, ego cùm rediero, reddam tibi.] Supererogat stabularius quod in duobus denariis non
1. Cor. 7. accepit, cum dicit Apostolus: *De virginibus autem præceptum Domini non habeo, consilium autem do.* Itemque: *Et Domi-*
1. Cor. 9. *nus ordinavit his qui Evangelium annunciant de Evangelio vivere:* sed non usi sumus hac potestate, ne quem vestrum gravaremus. Cui rediens quod promiserat debitor reddet, quia veniens in judicio Dominus dicit: *Quia super pauca*
Matt. 25. *fuisti fidelis, super multa te constituam. Intra in gaudium Domini tui.*

Quis horum trium videtur tibi proximus fuisse illi, qui incidit in latrones? At ille dixit: Qui fecit misericordiam in illum.] Juxta literam manifesta est Domini sententia, nullum nobis amplius quam qui misereatur esse proximum, si Hierosolymitæ civi non sacerdos, non Levita ex eadem gente, immo in eadem urbe nati & nutriti, sed exteræ gentis accola, quia magis misertus est, factus est proximus. Sacratiore autem intellectu, quoniam nemo magis proximus quam qui vulnera nostra curavit, diligamus eum, quasi Dominum Deum nostrum: diligamus quasi proximum; nihil enim tam proximum, quàm caput membris: diligamus etiam eum qui imitator est Christi. Hoc est enim quod sequitur.

Et ait illi Iesus: Vade & tu fac similiter.] Id est, ut verè te proximum sicut teipsum diligere manifestes, quicquid vales in ejus vel corporali vel spirituali necessitate sublevanda devotus operare.

DOMINICA XIV. POST TRINItatis. Lucæ 17.

IN illo tempore, dum iret Iesus in Hierusalem, transibat per mediam Samariam. Et cùm ingrederetur quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

LEprosi non absurdè intelligi possunt, qui scientiam veræ fidei non habentes, varias doctrinas profitentur erroris. Non enim vel abscondunt imperitiam suam, sed pro summa peritia proferunt in lucem, & jactantiam sermonis ostentant. Nulla porrò falsa doctrina est, quæ non aliqua vera intermisceantur. Vera ergo falsis inordinatè permixta, in una disputatione vel narratione hominis, tanquam in unius corporis colore apparentia, significant lepram tanquam veris falsisque colorum locis humana corpora variantem atque maculantem. Hi autem tam vitandi sunt Ecclesiæ, ut si fieri potest longiùs remoti, magno clamore Christum interpellent. Unde & aptè subjungitur:

Qui steterunt à longe & levaverunt vocem, dicentes: Iesu præceptor miserere nostri.] Et benè ut salventur, Jesum præceptorem nominant: quia enim in ejus verbis se errasse significant, hunc salvandi humiliter præceptorem vocant: cumque ad cognitionem præceptoris redeunt, mox ad formam salutis recurrunt. Nam sequitur:

Quos ut vidit, dixit: Ite ostendite vos sacerdotibus. Et factum est, dum irent, mundati sunt.] Nullum Dominus eorum quibus hæc corporalia beneficia præstitit, invenitur misisse ad sacerdotes nisi leprosos: quia videlicet sacerdotium Judæorum figura erat futuri sacerdotii regalis, quod est in Ecclesia, quo consecrantur omnes pertinentes ad corpus Christi summi & veri principis sacerdotum. Et quisquis vel hæretica pravitate, vel superstitione gentili, vel Judaica perfidia, vel etiam schismate fraterno, quasi vario colore per Domini gratiam caruerit, necesse est ad Ecclesiam veniat, coloremque fidei verum quem acceperit, ostendat. Cætera verò vitia tanquam valetudines & quasi membrorum animæ atque sensuum, per seipsum interius in conscientia & intellectu Dominus sanat & corrigit. Denique & Paulus voce Domini audita, *Quid me persequeris? Ego sum Iesus quem tu persequeris,* ad Ananiam tamen missus est, ut illo sacerdotio quod in Ecclesia constitutum est, sacramentum doctrinæ fidei perciperet, & verus ejus approbaretur color: non quia non potest per seipsum Dominus omnia facere (nam quis alius hæc facit etiam in Ecclesia?) sed ut ipsa societas congregatorum fidelium approbando in invicem atque communicando veræ fidei doctrinam, in omnibus quæ dicuntur verbis, vel signantur sacramentis, tanquam unam speciem veri coloris obducat. Cornelius etiam cùm & eleemosynæ ejus acceptæ, & preces ejus auditæ illi ab Angelo nuntientur, propter doctrinæ tamen sacramentorumque unitatem ad Petrum jubetur mittere, tanquam illi & suis diceretur, *Ite, ostendite vos sacerdotibus: nam & cùm irent, mundati sunt.* Jam enim ad eos venerat Petrus, sed tamen ipsi nondum accepto baptismatis sacramento, nondum spiritualiter ad sacerdotes pervenerant, & tamen infusione Spiritus sancti, & admiratione linguarum eorum mundatio declarata est. Actu. 9. Actu. 10.

Vnus autem ex illis, ut vidit quia mundatus est, regressus est cum magna voce magnificans Deum, & cecidit in faciem ante pedes ejus, gratias agens.] Unus iste qui magnificans Deum regressus est, unius Ecclesiæ devotam Christo humilitatem significat: qui bene cadens ante pedes Domini gratias egit. Ille enim verè Deo gratias agit, qui repressis præsumptionis suæ cogitationibus, quam in semetipso infimus sit humiliter videt, qui nihil sibi virtutis tribuit, qui bona quæ agit esse de misericordia conditoris agnoscit. Unde & rectè subjungitur:

Et hic

Et hic erat Samaritanus.] Samaritanus quippe interpretatur custos. Quo nomine ille populus aptissimè significatur, qui gratias agendo ei a quo accepit, tribuit omne
Psal. 58. quod accepit, quodammodo cantans illud de Psalmo: *Fortitudinem meam ad te custodiam, quia tu Deus susceptor meus es, Deus meus misericordia ejus præveniet me.* Cadit autem in faciem, quia ex malis quæ se perpetrasse meminit, erubescit: ibi enim cadit homo ubi confunditur. Unde & Pau-
Rom. 6. lus quasi quibusdam in facie jacentibus dicebat: *Quem ergo fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis?* At
Gen. 49. contra de ascensione equi, i.e. de eo, qui in hujus mundi gloria elatus est, dicitur: *Ut cadat ascensor ejus retro.* Rur-
Ioan. 18. sumque de persecutoribus Domini scriptum est: *Abierunt retrorsum & ceciderunt in terram.* Quid est hoc, quod electi in faciem, & reprobi retrorsum cadunt, nisi quod omnis qui post se cadit, ibi procul dubio cadit ubi non videt: qui vero ante se ceciderit, ibi cecidit ubi videt? Iniqui ergò quia in invisibilibus cadunt, post se cadere dicuntur, quia ibi corruunt ubi quid eos tunc sequatur, modo videre non possunt. Justi verò qui in illis visibilibus semetipsos spontè dejiciunt, ut in invisibilibus erigantur, quasi in faciem cadunt, quia timore compuncti videntes humiliantur.

Respondens autem Iesus dixit: Nonne decem mundati sunt, & novem ubi sunt?] Unum si addatur ad novem, quæ jam effigies unitatis impletur: quo fit tanta complexio, ut ultra non progrediatur numerus, nisi rursus ad unum redeatur, & hæc per infinitatem numeri regula custodiatur. Novem itaque indigent uno, ut quadam unitatis forma coagulentur, & decem sint: unum autem non eis indiget, ut custodiat unitatem. Quamobrem ut unus ille qui gratias egit, unicæ Ecclesiæ significatione approbatus atque laudatus est, ita illi novem qui gratias non egerunt, reprobi effecti, à consortio unitatis exclusi sunt. Ideoque tales in novenario numero tanquam imperfecti remanebunt. Et meritò eos Salvator quasi ignoros ubi sunt inquirit: scire enim Dei eligere, nescire reprobare est.

Non est inventus qui rediret, & daret gloriam Deo, nisi hic alienigena.] Secundum corpus quidem facile est videre posse hominem non habere lepram, & tamen animi esse non boni: secundùm significationem autem hujus miraculi, conturbat considerantem, quomodo mundus dici possit ingratus. Sed jam facile est etiam illud videre, fieri posse, ut quisque in Ecclesiæ societate doctrinam integram veramque assequatur, & omnia secundùm catholicæ regulam disserat, distinguat a creatore creaturam, eaque manifestetur varietate mendaciorum tanquam lepra caruisse, & tamen ingratus sit Deo & Domino mundatori suo: quia elatus superbia gratiarum agendarum pia humilitate
Rom. 1. non sternitur, similisque efficitur eis, de quibus dicit Apostolus: *Qui cùm cognovissent Deum, non ut Deum magnificaverunt, aut gratias egerunt.* Quod enim dicit eos Deum cognovisse, ostendit quidem à lepra fuisse mundatos, sed tamen statim accusat ingratos.

Et ait illi: Surge, vade, fides tua te salvum fecit.] Qui devotus ante Dominum cecidit, surgere & ire præcipitur: quia qui infirmitatem suam subtiliter cognoscens humiliter jacet, per divini verbi consolationem surgere ad fortia opera, & crescentibus quotidie meritis ad perfectiora passim proficere jubetur. Si autem fides salvum fecit eum, quem ad agendas Salvatori & emundatori suo gratias inclinavit, ergo perfidia perdidit eos, qui de acceptis beneficiis Deo gloriam dare neglexerunt. Quapropter & hæc lectio superiori ea ratione conjungitur, quod ibi fidem per humilitatem augeri debere parabola data decernitur: hic autem manifestius ipsis rebus ostenditur, non fidei tantum agnitam rationem, sed executam fidei operationem esse quæ salvum faciat credentem, detque gloriam Patri, qui est in cœlis Amen.

DOMINICA XV. POST TRINItatis. Luc. 16. Matth. 6.

IN illo tempore dixit Iesus discipulis suis: *Nemo servus potest duobus Dominis servire.* Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EAdem LECTIONE.

QUia non valet simul transitoria & æterna diligere. Si enim æternitatem diligimus, cuncta temporalia in usu, non in affectu possidemus.

Aut enim unum odiet, & alterum diliget: aut uni adhærebit, & alterum contemnet.] Hæc verba diligenter consideranda sunt. Nam qui sint duo Domini, consequenter exponit, dicens:

Non potestis Deo servire & mammonæ.] Audiat hoc avarus, audiat qui censetur vocabulo Christiano, non posse simul mammonæ, hoc est, divitiis Christoque servire. Et tamen non dixit, Qui habet divitias: sed, Qui servit divitiis: Qui enim divitiarum servus est, divitias custodit ut servus: qui autem servitutis excussit jugum, distribuit eas ut Dominus. Sed qui servit mammonæ, illi utique servit, qui rebus illis terrenis merito suæ perversitatis præpositus, princeps hujus seculi a Domino dicitur: *Ergo aut unum odiet aut alterum diliget*, ut tenere debet: odiet scilicet diabolum, diliget Ioan. 14.
Deum. Aut uni adhærebit, & alterum contemnet. adhærebit scilicet diabolo, cùm quasi ejus præmia temporalia sectatur: contemnet autem Deum. non dixit odiet, sed sicut solent minas ejus postponere cupiditatibus suis, qui de bonitate ejus ad impunitatem sibi blandiuntur. Quibus per Salomonem dicitur: *Filii ne adjicias peccatum super peccatum, & dicas miseratio Dei magna est.* Eccl. 5.

Audiebant autem omnia hæc Pharisæi, qui erant avari, & deridebant illum.] Monebat quidem Dominus scribas & pharisæos non superbè sapere, non de sua justitia præsumere, sed & peccatores publicanosque recipere pœnitentes, & sua quæ fortè inciderent eleemosynis peccata redimere: sed illi præceptorem misericordiæ, humilitatis & parsimoniæ duas maximè deridebant ob causas. Quia scilicet vel minus utilia, neque unquam facienda quasi noxius imperaret: vel certè utilia, sed a se jam facta superfluus ingereret.

Et ait illis: Vos estis qui justificatis vos coram hominibus, Deus autem novit corda vestra: Quia quod hominibus altum est, abominatio est apud Deum.] Justificant se coram hominibus, qui Luc. 16.
peccatores quidem quasi infimos desperatosq; contemnunt, se autem ipsos quasi perfectos in omnibus, cunctaq; fragilitatis expertes eleemosynarum remedio opus habere non credunt. Sed hæc noxii tumoris altitudo quam sit justè damnanda, *videt ille qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium.* 1. Cor. 4.

DOMINICA XVI. POST TRINITAtis. Lucæ 7.

IN illo tempore, ibat Iesus in civitatem quæ vocatur Naim, & ibant cum illo discipuli ejus, & turba copiosa. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EAdem LECTIONE.

NAim civitas est Galilææ, in secundo miliario Thabor montis contra meridiem juxta Aendor, qui est vicus grandis, in quarto miliario ejusdem montis ad meridiem.

Et ibant cum illo discipuli ejus, & turba copiosa. Cum autem appropinquasset portæ civitatis, ecce defunctus efferebatur filius unicus matris suæ.] Defunctus hic qui extra portam civitatis multis est intuentibus elatus, significat hominem lethali criminum funere soporatum, eandemque insuper animæ mortem non cordis adhuc cubili tegentem, sed ad multorum notitiam per locutionis operisve indicium quasi per suæ civitatis ostia propalantem. Qui bene filius unicus matris suæ fuisse perhibetur, quia licet è multis collecta personis una sit perfecta & immaculata virgo mater Ecclesia, singuli quique tamen fidelium universalis se Ecclesiæ filios rectissime fatentur. Nam & electus quilibet, quando ad fidem imbuitur, filius est. quando alios imbuit, mater. An non materno erga parvulos agebat affectu, qui ait: *Filioli mei quos iterum parturio, donec for-* Galat. 4.

metur

metur Christum in vobis? Portam civitatis qua defunctus efferebatur, puto aliquem de sensibus esse corporeis. Prov. 6. *Qui enim seminat inter fratres discordias,* Psal. 62. *qui iniquitatem in excelsum loquitur,* per oris portam extrahitur mortuus. Matt. 5. *Qui viderit mulierem ad concupiscendam eam*, per oculorum portam suæ mortis indicia profert. Qui fabulis ociosis, obscœnisve carminibus, vel detractionibus aurem libenter aperit, hanc animæ suæ portam mortis efficit, cæterosque qui non servat sensus, mortis sibi ipse reddit aditus. Obsecro Domine Jesu, cunctas meæ civitatis portas justitiæ facias, ut ingressus in eas confitear nomini tuo, tuæque majestati cum ministris cœlestibus eam crebriùs invisenti, non fœtor elati cadaveris occurrat, sed occupet salus muros illius, & portas ejus laudatio.

Et hæc vidua erat, & turba civitatis multa cum illa] Viduam esse Ecclesiam, omnis anima quæ sponsi dominique sui se morte redemptam meminit, agnoscit. Divino autem nutu multa Dominum turba, viduam comitabatur, ut viso tanto miraculo multi testes, multi Dei fierent laudatores.

Quam cùm vidisset Dominus, misericordia motus super eam, dixit illi: Noli flere.] Desiste, inquit, quasi mortuum flere, quem mox resurgere videbis. Ubi mysticè Novati dogma confunditur, qui de sua munditia superbè gloriatus, homilem pœnitentum mundationem evacuare conatur, veramque matrem Ecclesiam de natorum suorum spiritali extinctione plorantem, spe vitæ redonandæ negat consolari debere. Et pulchrè Evangelista Dominum prius misericordia motum esse super matrem, ac sic filium suscitare testatur: ut in uno nobis exemplum imitandæ pietatis ostenderet, in altero fidem mirandæ potestatis astrueret.

Et accessit, & tetigit loculum. Hi autem qui portabant, steterunt.] Loculus in quo mortuus effertur, malè secura desperati peccatoris conscientia est. Qui verò sepeliendum portant, vel immunda desideria, quæ hominem rapiunt in interitum, vel lenocinia blandientium sunt venenata sociorum, quæ peccata nimirum dum favoribus tollunt, accumulant, peccantesque contemptu quasi aggere terræ obruunt. De quibus alibi dicitur: Matt. 8. *Dimitte mortuos sepelire mortuos suos.* Mortuos quippe mortui sepeliunt, cum peccatores quique sui similes alios nocivo favore demulcent, congestaque pessimæ adulationis mole, & ne qua aliquando spe resurgendi potiantur, opprimunt. Domino ergo loculum tangenti funeris bajuli steterunt, quia superni formidine judicii attracta conscientia, & carnalium sæpè affluentiam voluptatum, & injustè laudantium turbam coerceos, ad seipsam revertitur, vocantique ad vitam festina, respondet Salvatori. Unde rectè sequitur:

Et ait: Adolescens, tibi dico, surge. Et resedit qui erat mortuus, & cœpit loqui, & dedit illum matri suæ] Residet quippe qui erat mortuus, cùm interna compunctione reviviscit peccator: incipit loqui, cùm reducis indicia vitæ cunctis qui peccatum luxerant, ostendit: redditur matri, cùm per sacerdotalis decreta judicii communione sociatur Ecclesiæ.

Accepit autem omnes timor, & magnificabant Deum, dicentes: Quia Propheta magnus surrexit in nobis.] Quanto desperatior animæ mors ad vitam revocatur, tanto plures eodem corriguntur exemplo. Vide David Prophetam, vide Apostolum Petrum, quorum quo gradus altior, eo casus gravior: quo autem gravior casus, eo pietas erigentis gratior. quo vero gratior in eis Domini pietas apparuit, eo certior cunctis pœnitentibus spes salutis apparuit, ut jure omnes qui audiunt, dicant:

Quia Deus visitavit plebem suam.] Non tantummodo verbum suum semel incorporando, sed etiam nostra hoc ut suscitari debeamus, semper in corda mittendo.

DOMINICA XVII. POST TRInitatis. Lucæ 14.

IN illo tempore, cùm intraret Iesus in domum cujusdam principis Pharisæorum sabbato manducare panem. & ipsi observabant eum, Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EAdem lectione.

HYdropis morbus ab aquoso humore vocabulum trahit: Græcè enim ὕδωρ aqua vocatur. Est autem humor subcutaneus de vitio vesicæ natus, cum inflatione turgente, & anhelitu fœtido: propriumque est hydropici, quanto magis abundat humore inordinato, tanto amplius sitire. Et ideo rectè comparatur ei quem fluxus carnalium voluptatum exuberans aggravat: comparatur diviti avaro, qui quanto est copiosior divitiis, quibus non benè utitur, tantò ardentiùs talia concupiscit.

Et respondens Iesus dixit ad legisperitos & pharisæos: Licet sabbato curare? At illi tacuerunt.] Quod dicitur respondisse Jesus, ad hoc respicit quod præmissum est: *Et ipsi observabant eum.* Psal. 93 Dominus enim novit cogitationes hominum. Sed meritò interrogati tacent, qui contra se dictum quicquid dixerint, vident. Nam si licet sabbato curare, quare Salvatorem an curet observant? si non licet, quare ipsi sabbato pecora curant?

Ipse verò apprehensum sanavit ac dimisit] Provida dispensatione Dominus ante legisperitos & pharisæos hydropicum curat, & mox contra avaritiam disputat, ut videlicet per hujus ægritudinem corporis, in illis exprimeretur ægritudo cordis. Denique post multa disputationis ejus hortamenta, subjunctum est: Audiebant autem omnia hæc pharisæi, qui erant avari, & deridebant illum. Luc. 16. Hydropicus quippe quo amplius biberit, amplius sitit. Et omnis avarus sitim multiplicat, qui cùm ea quæ appetit, adeptus fuerit, ad expetenda alia amplius anhelat.

Et respondens ad illos dixit: Cujus vestrûm asinus aut bos in puteum cadit, & non continuò extrahet illum die sabbati?] Sic observatores suos pharisæos convincit, ut eosdem etiam avaritiæ condemnet. Si vos, inquit, in sabbato asinum aut bovem aut aliud quodlibet animal in puteum decidens eripere festinatis, non animali, sed vestræ avaritiæ consulentes: quanto magis ego hominem, qui multo melior est pecore, debeo liberare; Congruenterq; hydropicum animali, quod cecidit in puteum comparavit: humore enim laborabat. Sicut illam mulierem quam decem & octo annis alligatam dixerat, & ab eadem alligatione solvebat, comparavit jumento quod solvitur, ut ad aquam ducatur. Luc. 13. Et benè utroque loco bovem posuit & asinum, quia sive sapientes quosque & hebetes, sive ut supra dictum est, utrumque populum eos significare sentiamus, eum videlicet cujus cervicem jugum legis attrivit, atque eum quem quilibet seductor repente, quasi brutum animal, & nulla ratione renitens, quo voluit errore subtraxit, omnes Salvator adveniens, satanæ vinculum adstrictos, omnes in imo concupiscentiæ puteo demersos invenit. non est enim distinctio, *omnes enim peccaverunt, & egent gloria Dei, justificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Iesu.* Rom. 3.

Dicebat autem & ad invitatos parabolam intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos: Cùm invitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco.] Aperta quidem ad literam est hæc admonitio Salvatoris, docens humilitatē non solùm apud Deum, sed etiam apud homines esse laudabilem: sed quoniam hanc Evangelista non frustra parabolam vocat, breviter intuendum quid etiam mysticè significet. Nuptias appellari Christi & Ecclesiæ conjunctionem, multis locis apparet E quibus unum est: Matt. 2. *Nunquid possunt filij nuptiarum, quamdiu sponsus cum illis est, jejunare?* Aliud: Matt. 22. *Simile factum est regnum cœlorum homini, qui fecit nuptias filio suo, & misit servos suos vocare invitatos ad nuptias.* Has ergo nuptias quisquis invitatus adierit, i. e. Ecclesiæ se membris fidei gratia conjunxerit, non discumbat in primo loco, hoc est, non se de meritis gloriando, quasi cæteris sublimior extollat. Matt. 22 Et quidem studeat juxta alterius loci parabolam veste nuptiali vestitus, hoc est virtutum fulgore coruscus apparere, sed ipsarum habitum virtutum loco devotæ humilitatis adornet.

Ne fortè honoratior te sit invitatus ab eo, & veniens is qui te & illum vocavit, dicat tibi: Da huic locum, & tunc incipias cum

rubore novissimum locum tenere.] Honoratiori post invitato locum dat ille, qui de longæ suæ conversationis confidentia securior factus, citò illorum, qui se in Christo secuti sunt, agilitate præitur. Et cùm rubore novissimum tenet, quando de aliis meliora cognoscens, quicquid de sua operatione celsum tenebat, humiliat dicens cum Propheta:

Psal. 87. *Egenus sum ego, & in laboribus à juventute mea, exaltatus autem humiliatus sum & conturbatus.*

Sed cùm vocatus fueris, vade, & recumbe in novissimo loco.]

Eccl. 3. *Quanto magnus es,* inquit, *humilia te in omnibus.* Et Psalmi-

Psal. 118. sta gloriatur: *Humiliatus sum usquequaque, Domine vivifica me secundum verbum tuum.* Manifestè significans ita se à Domino posse vivificari, si de suis ipse virtutibus humilia sentiret.

Ut cùm venerit qui te invitavit, dicat tibi: Amice, ascende superius.] Veniens Dominus quem humilem invenerit, amici nomine beatificans, superius ascendere præcipiet.

Matt. 18. Quicunque enim humiliaverit se sicut parvulus, hic est major in regno cœlorum.

Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus.] Pulchrè dicitur: Tunc erit tibi gloria, ne nunc quærere incipias

Prov. 20. quod tibi servatur in fine: quia sicut Salomon ait, *Hæreditas ad quam festinatur in principio, in novissimo benedictione carebit.* Potest autem & in hac vita intelligi, qui in novissimo loco recumbens invenitur Domino veniente sublimatus: quia quotidie Dominus suas nuptias intrat, quotidie mores, sedes, habitus convivantium dijudicat, & superbos despiciens humilibus sæpe tanta sui spiritus munera præstat, ut eos meritò simul discumbentium, hoc est in fide quiescentium cœtus unanima admiratione glorificet, stupensque in auctoris sui laudationem prosiliat di-

Psal. 138. cens: *Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui Deus, nimis confortatus est principatus eorum.*

Quia omnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur.] Et ex hac conclusione manifestè claret, præcedentem Domini sermonem typicè intelligendum. Neque enim mox *omnis qui se* coram hominibus *exaltat, humiliabitur, aut qui se* in conspectu hominum *humiliat, exaltabitur* ab eis: sed è contrario nonnunquam qui se vel in apice dignitatis, vel in alia qualibet acquirenda gloria sublevat, usque in finem exaltari non cessat. Similiter & humilis quilibet ac verecundus in sua qua contentus est usque ad vitæ terminum mediocritate perseverat. Et ideo quia juxta veritatis sententiam, omnis qui se incautè de meritis allevat, humiliabitur à Domino: & qui providè se de benefactis humiliat, exaltabitur ab eo, in eundem procul dubio sensum præmissus sermo redemptoris, quo primos in nuptiis accubitus quæri vetat, congruit.

Dicebat autem & ei, qui se invitaverat: Cùm facis prandium aut cœnam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos divites. Fratres, amicos, & divites, alterutrum convivia celebrare, non quasi scelus interdicit, sed sicut cætera necessitatis humanæ commercia, ubi & peccatores peccatoribus fœnerantur, ut recipiant æqualia, ad promerenda vitæ cœlestis præmia nil valere ostendit. Denique subjungit:

Ne forte & ipsi te invitent, & fiat tibi retributio. Non ait, & fiat tibi peccatum; sed, *fiat*, inquit, *tibi retributio.* Cui si-

Luc. 6. mile est quod alibi dicit. *Et si benefeceritis eis qui vobis benefaciunt, quæ vobis est gratia?* Neque hic dicit, peccatum est vobis, sed quæ vobis est gratia? Siquidem & peccatores hoc faciunt. Quamvis sint quædam mutua fratrum, amicorum, cognatorum, vicinorumque divitum convivia, quæ non solum in præsenti retributionem, sed & damnationem percipiunt in futuro: denique ab Apostolo inter opera tenebrarum adnumerantur. *Sicut in die*, inquit,

Rom. 13. *honestè ambulemus, non in comessationibus, & ebrietatibus.* Comessationes quippe sunt luxuriosa convivia, quæ aut collatione omnium celebrantur, aut vicibus fulent a contubernalibus exhiberi, ut neminem pudeat inhonestè aliquid dicere aut facere: quia ad hoc conveniunt, ut fœda illic gerantur copia vini, & suscitetur libidinis diversa voluptas.

Sed cùm facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos, cæcos, & beatus eris, quia non habent retribuere: retribuetur enim tibi in resurrectione justorum.] Resurrectionem justorum dicit, qui etsi omnes resurgant, eorum tamen non immeritò quasi propria cognominantur, qui in hac se beatos non dubitant esse futuros. Ergo qui pauperes ad convivium vocat, in futuro præmium percipiet: qui amicos, fratres & divites vocat, recipit mercedem suam. Sed & si hoc propter Iob. 1. Deum facit in exemplum filiorum beati Iob, sicut cætera fraternæ dilectionis officia, ipse qui jussit, remunerat. Qui gulosos ac luxuriosos propter lasciviam invitat, pœna in futuro plectetur æterna.

Hæc cùm audisset quidam de simul discumbentibus, dixit ei: Beatus qui manducabit panem in regno Dei.] Panis qui manducatur in regno Dei, non juxta Cerinthum corporalis intelligendus est cibus, sed ille utique, qui ait: *Ego sum panis vivus, qui de cœlis descendi. Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum*: id est, Si quis meæ incarnationis sacramento perfectè incorporatus meæ divinæ majestatis visione frui meruerit, hic perpetua vitæ immortalis beatitudine gaudebit.

DOMINICA XVIII. POST TRINITATIS. Marci. 12. Luc. 10. & 20 Matth. 22.

IN illo tempore accessit unus de scribis, & interrogavit Iesum, quod esset primum omnium mandatum. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

DUæ erant hæreses in Iudæis, una pharisæorum, & altera Sadducæorum. Pharisæi traditionum & observationum, quas illi deuterosis vocant, justitiam præferebant, unde & divisi vocabantur à populo. Saducæi autem qui interpretantur justi, & ipsi vendicabant sibi quod non erant. Prioribus & corporis & animæ resurrectionem credentibus confidentibusque, & angelos & spiritus, sequentes juxta acta Apostolorum omnia denegabant. Act. 23.

Et accessit unus de scribis, qui audierat illos conquirentes, & videns quoniam bene illis responderit, interrogavit eum, quod esset primum omnium mandatum. Iesus autem respondit ei quod primum omnium mandatum est: Audi Israel, Dominus Deus tuus, Deus unus est. Et diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, Deut. 6. *& ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex tota virtute tua: Hoc est primum mandatũ. Secundum autem simile est illi: Diliges proximum tuum tanquam teipsum.*] Primum omnium & maximum mandatum dicit, hoc est, quod ante omnia debeamus intimo in corde singuli, quasi unicum pietatis fundamentum locare. Quod apertius in conclusione demonstravit, cùm ait:

Majus horum aliud mandatum non est.] Primum ergo omnium & maximum mandatum est, cognitio atque confessio divinæ unitatis cum executione bonæ operationis. Bona autem operatio in dilectione Dei & proximi perficitur, quam breviter aliis verbis commendat Apostolus, dicens: *In Christo enim Iesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed fides quæ per dilectionem operatur.* Galat. 5.

Et ait illi scriba: Bene magister in veritate dixisti, quia unus est Deus, & non est alius præter eum: & ut diligatur ex toto corde, & ex toto intellectu, & ex tota anima, & ex tota fortitudine, & diligere proximum tanquam seipsum, majus est omnibus holocaustomatis & sacrificiis.] Ostenditur ex hac responsione scribæ, gravem sæpe inter scribas & pharisæos quæstionem esse versatam, quod esset mandatum primum sive maximum divinæ legis, quibusdam videlicet hostias & sacrificia laudantibus, aliis verò majore authoritate fidei & dilectionis opera præferentibus, eo quòd plurimi patrum ante legem absque omni victimarum & sacrificiorum consuetudine ex fide tantum, quæ per dilectionem operatur, placerent Deo, summique apud ipsum loci haberent: ut nemo autem unquam absque fide & dilectione per holocausta solum, & sacrificia Deo placuisse inveniretur. In qua sententia scriba iste etiam se fuisse declaravit.

Iesus autem videns quòd sapienter respondisset, dixit illi: Non es longe à regno Dei.] Non longe fuit a regno Dei, quia sententiæ illius, quæ novi Testamēti & evangelicæ perfectionis est propria, fautor extitisse probatus est. Unde solertius quærendum, quomodo dicat Matthæus, quod scriba
Matt. 22.
hic, sive legis doctor (ut ipse appellat) tentans Dominum: de mandato primo sive maximo interrogaverit, quem secundùm hunc Evangelistam Dominus non longe esse a regno Dei asseverat, cum constet eos qui tentando sapientiam quærunt, hanc invenire non posse: ideoq; nec regni cœlestis, quæ sapientibus solum panditur, appropinquare januæ. Dicit enim scriptura:
Sap. 1.
Et in simplicitate cordis quærite illum: quoniam invenitur ab iis qui non tentant illum. Nisi forte dicamus, quod tentaturus quidem Dominum adierit, sed audito ejus responso correptus, mox ad pietatis gratiam redierit: & quem prius tentando decipiendum putabat, postmodum amplectendo sequendum esse cognoverit. Aut certè ipse tentationem non accipiamus malam, tanquam decipere volentis inimicum: sed cautam potiùs tanquam experiri amplius volentis ignotum. Neque enim frustra scriptum est,
Eccl. 19.
Qui facile credit, levis est corde, & minorabitur.

Et nemo jam audebat eum interrogare.] Pharisæi & Saducæi, & cæteri principes Judæorum, quærentes occasionem calumniæ, & verbum aliquod invenire quod pateret insidijs: quia in sermonibus confutati sunt, ultrà non interrogant, sed apertissimè comprehensum Romanæ tradunt potestati. Ex quo intelligimus, venena invidiæ posse quidem sopiri, sed difficilè conquiescere.

Et respondēs Iesus dicebat, docens in templo: Quomodo dicunt scribæ Christum filium David esse? Ipse enim dicit in Spiritu sancto: Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis. Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Ipse enim David di-
Psal. 110.
cit eum dominum, & unde est filius ejus?) Interrogatio Iesu nobis proficit usq; hodie contra Judæos. Et hi enim qui confitentur Christum esse venturum, hominem simplicem & sanctum virum asserunt de genere David. Interrogemus ergo eos docti à Domino, si simplex est homo, & tamen filius David, quomodo vocet eum David Dominum suum non erroris incerto, nec propria voluntate, sed in spiritu sancto. Non autem reprehenduntur quia David filium dicunt, sed quia filium Dei eum esse non credunt. Si quidem ipse & Dominus David est, Deus ante tempora manendo, & filius David apparuit homo in temporis fine nascendo. Quod autem a patre subjiciuntur ei inimici, non infirmitatem filij, sed unitatem naturæ, qua in altero alter operatur, significat. Nam & filius subjicit inimicos patri, quia patrem clarificat super terram.

DOMINICA XIX. POST TRInitatis. Marc. 2. Matth. 9. Luc. 5.

In illo tempore intravit Iesus iterum Capharnaum post dies octo, & auditum est, quod in domo esset. Et convenerunt multi, ita ut non caperent neque ad januam. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

SAlvator omnium Dominus salutari omnia lustrat incessu. Et nunc in desertis, nunc in civitate, nunc ad mare doctrinæ cœlestis, & virtutum dona turbis ministrat, nunc in monte solus orat, nunc laborantes in mari ne pereant, debeant, adjuvat. Ubique munera salutis impertit, ut omnes gradus ac conditiones ad suam gratiam pertinere demonstret. Juxta mysticum vero intellectum post factum in civitate miraculum, secedit in desertum, ibique convenientes ad se turbas benigna pietate suscipit, ut ostendat se magis quietam, & à seculi curis remotam diligere vitam, atque ob hujus appetitum se sanandis curam adhibere corporibus. Et quidem more humano quasi frequentiam sequentium declinans, nolebat manifestè in civitatem introire. Sed allegorice docebat, quia tumultuosis carnalium mentibus apertam sui manifestationem veritas non exhibet, sed quoscunque ab illecebris rerum temporalium viderit esse discretos, ijs suorum lucem donorum largius infundit. Verùm quia nec carnales superna pietas deserit, quin etiam ijs gratiam suæ visitationis, per quam & ipsi spiritales effici valeant, indulget, post desertum Dominus in civitatem redit, multisque eodem convenientibus loquitur verbum, ac sanato paralytico pluribus occasionem internæ sanationis, quæ est in fide tribuit. Quod vero docente Domino in domo tam multi convenerunt, ut non caperent neque ad januam, nostram propriè salvationem, qui de gentibus ad fidem venimus designat: quia prædicante in Judæa Domino, necdum intrare ad audiendum valuimus. Ad quos tamen, etsi foris positos, verba suæ doctrinæ fecit pervenire: quia nos ipse per sanctorum ora prædicatorum collegit, & quamvis extra synagogam, in qua ipse prædicabat, inventos Evangelij sui fecit esse participes.

Et venerunt ferentes ad eum paralyticum, qui à quatuor portabatur.) Curatio paralytici hujus salvationem designat animæ, post diuturnam illecebræ carnalis inertiam ad Christum suspirantis, qui primo omnium ministris qui eum sublevent, & Christo afferant, id est bonis doctorib⁹, qui spem sanationis opemque intercessionis suggerant, indiget. Qui benè quatuor fuisse referuntur, sive quia quatuor sancti Evangelij libris omnium prædicantium virtus, omnis sermo firmatur: seu quia quatuor sunt quæ virtutes, quibus ad promerendam sospitatem fiducia mentis erigitur. De quibus in æternæ sapientiæ laude dicitur:
Sap. 8.
Sobrietatem enim & sapientiam docet, & justitiam & virtutem, quibus utilius nihil est in vita hominibus. quas nōnulli diversis nominibus prudentiam, fortitudinem, temperantiam & justitiam nuncupant. Et cùm non possent offerre eum illi præ turba, nudaverunt tectum ubi erat. Desiderant paralyticum Christo offerre, sed turba interposita ab omni parte intercluduntur, quia sæpè anima post infimi corporis desidiam ad Deum resipiscens, supernæque gratiæ remedio cupiens innovari, priscæ consuetudinis obstaculo retardatur. Sæpè inter ipsas orationis secretæ dulcedines, & quasi suavi cum Domino colloquium, turba cogitationum interveniens aciem mentis ne Christus videatur impedit. Et quid inter hæc agendum? Non utique infimis exterius quà turbæ tumultuantur remanendum, sed tectum domus in qua Christus docet ascendendum: id est,
Psal. 1.
sacræ scripturæ sublimitas est appetenda, lexque Domini
Psal. 118.
cum Psalmista die noctuque meditanda. In quo enim corrigit junior viam suam? In custodiendo, inquit, *sermones tuos.* Et patefacientes submiserunt grabatum, in quo paralyticus jacebat. Patefacto tecto æger ante Jesum submittitur: quia reseratis mysterijs scripturarum ad notitiam Christi pervenitur, hoc est, ad ejus humilitatem fidei pietate descenditur. Et benè domus Jesu, juxta alterius Evangelistæ
Luc. 5.
narrationem, tegulis esse contecta repetitur, quia sub cōtemptibili litterarum velamine si adsit, qui referet divina, spiritalis gratiæ virtus invenietur. Denudatio etenim tegularum in domo Jesu apertio est in vilitate literæ sensus spiritalis, & arcanorum cœlestium. Quod autem cum grabatu deponitur infirmus, significat ab homine in ista adhuc carne constituto Christum debere cognosci. Cùm vidisset autem Jesus fidem illorū, ait paralytico: *Fili, dimittuntur tibi peccata.* Curaturus hominem à paralysi Domin⁹ primo peccatorum vincula dissolvit, ut ostenderet eum ob nexus culparum artuum dissolutione fuisse damnatū: nec nisi his relaxatis membrorum posse recuperatione sa-
Ioan 6.
nari. Sic & illi paralyticu, qui juxta probaticam piscinam diu motum aquæ frustra præstolabatur, sanato a Domino dicitur: *Ecce sanus factus es, jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Fili,* inquit, *dimittuntur tibi peccata.* O mira humilitas! Despectum & debilem, totisque membrorum compaginibus dissolutum filium vocat, quem sacerdotes non dignarentur attingere. Aut rectè Deo filium, quia dimittuntur ei peccata sua. Intuendum sanè quanti propria cujusque fides apud Deum valeat, ubi tanti valuit aliena ut tot⁹ homo repentè, hoc est, exterius interiusq; jam salvatus exurgeret, aliorumq; merito alijs laxarentur errata.

Erant autem illic quidam de scribis sedentes & cogitantes in cordibus suis: Quid hic sic loquitur? Blasphemat. Quis potest dimittere peccata nisi solus Deus?] Verum dicunt scribæ, quod nemo dimittere peccata nisi Deus potest, qui per eos quoque dimittit quibus dimittendi tribuit potestatem. Et ideo Christus verè Deus esse probatur, quia dimittere peccata quasi Deus potest: verum Deo testimonium reddunt, sed personam Christi negando falluntur. Erant itaque Judæi, qui cum Christum & Deum esse, & peccata dimittere posse credant, Jesum tamen Christum esse non credunt. Sed multò dementiùs etiam Ariani. qui cum Iesum & Christum esse, & peccata posse dimittere Evangelii verbis devicti negare non audeant, nihilominus Deum negare non timent. At ipse perfidos salvare desiderans, & occultorum cognitione & virtute operum Deum se esse manifestat. Nam sequitur:

Quo statim cognito, Iesus spiritu suo quia sic cogitarent intra se, dicit illis: Quid ista cogitatis in cordibus vestris?] Ostendit se Deum, qui potest cordis occulta cognoscere, & quodammodo tacens loquitur: eadem majestate & potentia qua cogitationes vestras intueor, possum & hominibus delicta dimittere. Ex vobis intelligitur, quid paralyticus consequatur. Quid est facilius dicere paralytico, *dimittuntur tibi peccata*: an dicere: *surge, & tolle grabatum tuum, & ambula?* Inter dicere & facere multa distantia est. Utrum sint paralytico peccata dimissa, solus noverat qui dimittebat. *Surge autem & ambula*, tam ille qui surgebat, quam ii qui surgentem videbant, approbare poterant. Fit ergo carnale signum ut probetur spirituale, quanquam ejusdem virtutis sit, & corporis & animæ vitia dimittere. Et datur nobis intelligentia propter peccata plerasq; evenire corporum debilitates. Et idcirco forsan prius peccata dimittuntur, ut causis debilitatis ablatis sanitas restituatur. Quinque siquidem sunt differentiæ causarum, pro quibus in hac vita molestiis corporalibus affligimur. Aut enim ad merita augenda per patientiam justi corporis infirmitate gravamur, ut beati patres Job & Tobias, & innumeri martyres in utroque testamento. (Tob.2.) Aut ad custodiam virtutum perceptarum, ne superbia tentante dispereant, sicut Apostolus Paulus, (2.Cor.12.) cui ne magnitudine revelationum extolleretur, datus est stimulus carnis suæ, angelus satanæ, qui eum colaphizaret. Aut ad intelligenda & corrigenda peccata nostra, sicut Maria soror Aaron in eremo ob verba temeritatis & superbiæ lepra percussa est. (Num.12.) Vel sicut paralyticus de quo tractamus, qui nonnisi dimissis primò peccatis potuit ab infirmitate curari. Aut ad gloriam Dei salvantis, sive per seipsum, sive per famulos suos, sicut cæcus natus in Evangelio, (Ioan.9.) qui neque ipse peccavit, neque parentes ejus, sed ut manifestarentur opera Dei in illo: sicut Lazarus, cujus infirmitas non fuit ad mortem, sed pro gloria Dei, ut glorificaretur filius Dei per eam. (Ioan.11.) Aut ad inchoationem damnationis æternæ, quod reproborum est & proprium: sicut Antiochus & Herodes, qui utrique suo tempore adversum Deum repugnantes, (2.Mac.9. Actu.12.) quod tormentorum in gehenna perpetuo passuri essent, præsentium afflictionum miseria cunctis ostendebant. quibus congruit illud Prophetæ: *Et duplici contritione contere eos*, (Hier.17.) unde necesse est in omnibus quæ temporaliter adversa patimur, cum humilitate Domino gratias agamus, & infirmitatis nostri conscii de collatis nobis remediis gratulemur. Necesse est, ut ad conscientiam nostram reversi solerter opera nostra simul & cogitationes exploremus, & quicquid nos peccasse deprehendimus, digna castigatione purgemus, quicquid de his quæ nos rectè fecisse credebamus, vitio in nobis elationis perisse comperimus, & hoc humili satisfactione castigemus. hæc enim nobis sæpiùs fit causa flagellorum. Cæterum innocentes & justos ob augmenta præmiorum flagellari perfectorum est, & donum speciale virtutum: verberibus autem temporalibus ad æterna tormenta compelli, impœnitentium est pœna reproborum.

Ut autem sciatis quia potestatem habet filius hominis in terra dimittendi peccata, ait paralytico: Tibi dico surge, tolle grabbatum tuum, & vade in domum tuam.] Si & Deus est juxta Psalmistam, (Psal.102.) qui quantum distat oriens ab occasu, elongavit à nobis iniquitates nostras, & filius hominis potestatem habet in terra dimittendi peccata. ergo idem & ipse Deus & filius hominis est, ut & homo Christus per divinitatis suæ potentiam peccata dimittere possit, & idem Deus Christus per humanitatis suæ fragilitatē pro peccatoribus mori. Spiritaliter autem de grabato surgere, est animam se à carnalibus desideriis ubi ægra jacebat, abstrahere. Grabatum verò tollere, est ipsam quoque carnē per continentiæ frena correptam, spe cœlestium præmiorum à deliciis segregare terrenis. Sublato autem grabato domum ire, ad paradisū redire est. Hæc etenim vera est domus nostra, quæ hominem prima suscepit, non jure amissa, sed fraude. tandem restituta per eum qui fraudulento hosti nihil debuit. Aliter sanus qui languerat domum reportat grabatum, cùm anima remissione accepta peccatorum, ad internam sui custodiam cum ipso se corpore refert, ne quid post veniam, unde iterum justè feriatur, admittat.

Et statim ille surrexit, & sublato grabato, abiit coram omnibus, ita ut mirarentur omnes, & honorificarent Deum, dicentes: Quia nunquam sic vidimus.] Quam miranda divinæ potentiæ virtus, ubi nulla temporis interveniente morula, jussu Salvatoris salus festina comitatur. Merito qui adfuerant damnatis blasphemiæ jaculis, ad laudem tantæ majestatis stupentia corda convertunt.

DOMINICA XXIII. POST TRINItatis. Matth.22. Marc.12. Luc.20.

IN illo tempore miserunt pharisæi insidiatores, qui se justos simularent, ut caperent Iesum in sermone, & traderent illum principatui & potestati præsidis. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

QUærentes Dominum comprehendere principes sacerdotum & scribæ timuerunt populum. atque ideo quod per se non poterant, præsidis manib. efficere tentabant, ut velut ipsi à morte ejus viderentur immunes. Nuper enim sub Cæsare Augusto Judæa subjecta Romanis, quando in toto orbe est celebrata descriptio stipendiaria, facta fuerat: & erat in populo magna seditio, dicentibus aliis pro securitate & quiete, qua Romani pro omnibus militarent, debere tributa persolvi; Pharisæis verò qui sibi applaudebant justitiam, è contrario nitentibus, non debere populum Dei qui decimas solveret, & primitiva daret, (Exod.22.) & cætera quæ in lege scripta sunt, humanis legibus subjacere. (Deut.12.) Cujus seditionis adeo fomes invaluit, ut post Domini passionem insistentibus sibi Romanis, patriam, gentem & regnum, nobile illud cum sua religione templum, imò ipsam lucem perdere, quàm tributa pendere maluerint. Et interrogaverunt illum, dicentes:

Magister, scimus quia rectè dicis, & doces: & non accipis personam, sed in veritate viam Dei doces. Licet nobis tributum dare Cæsari, an non?] Blanda & fraudulenta interrogatio illue provocat respondentem, ut magis Deum quàm Cæsarem timeat, & dicat non debere tributa solvi. ut statim audientes ministri præsidis, qui juxta alios Evangelistas adfuisse leguntur, (Matt.22. Marc.12.) seditionis contra Romanos principem teneant.

Considerans autem dolum illorum, dixit ad eos: Quid me tentatis? Ostendite mihi denarium, cujus habet imaginem & inscriptionem?] Sapientia semper sapienter agit, ut suis potissimum tentatores sermonibus confutentur. *Ostendite mihi*, inquit, *denarium.* Hoc est genus nummi quod pro decem nummis imputabatur, & habebat imaginem Cæsaris. qui autem putant interrogationem Salvatoris ignorantiā esse & non dispensationē, discant ex præsenti loco quod utiq; potuerit scire Jesus, cujus imago esset in nummo: sed interrogat, ut ad sermonem eorum competenter respondeat.

Respondentes, dixerunt Cæsaris. Et ait illis: Reddite ergo quæ Cæsaris sunt, Cæsari: & quæ Dei sunt, Deo.] Cæsarem non putemus Augustum, sed Tiberium significari, privigni ejus, qui in loco successerat vitrici, sub quo & passus est Domi-

nus Omnes autem Reges Romani a primo Caio Cæsare, qui imperium arripuerat, Cæsares appellati sunt. Porrò quod ait: *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari*, nummum, tributum & pecuniam: *& quæ sunt Dei Deo*, decimas, primitias,
Matt. 17. oblationes ac victimas sentiamus. Quomodo ipse & reddit tributa pro se & Petro, & Deo reddit quæ Dei sunt, patris faciens voluntatem. Aliter: *Reddite quæ Cæsaris sunt Cæsari, & quæ Dei sunt Deo.* Quemadmodum Cæsar a vobis exigit impressionem imaginis suæ, sic & Deus; ut quemadmodum illi redditur nummus, sic Deo anima lumine vultus
Psal. 4. ejus illustrata atque signata. Unde Psalmista: *Signatum est*, inquit, *in nobis lumen vultus tui, Domine.* Hoc quippe lumen est totum hominis, & verum bonum quod non oculis, sed mente conspicitur. Signatum autem dixit in nobis, tan-
Gen. 1. quam denarius signatur regis imagine. *Homo enim factus est ad imaginem & similitudinem Dei*, quam peccando corrupit. Bonum ergo ejus est verum atque æternum, si renascendo signetur.

Et non potuerunt verbum ejus reprehendere coram plebe: & mirati in responsis ejus, tacuerunt.] Qui credere debuerant ad tantam sapientiam, mirati sunt, quod calliditas eorum insidiandi non invenisset locum.

DOMINICA XXIV. POST TRINITATIS. Matth. 9. Marc. 5. Lucæ 8.

IN illo tempore, cùm transcendisset Iesus in navi rursum trans fretum, convenit turba multa ad eum. Et venit quidam de archisynagogis, nomine Iairus, & videns, procidit ad pedes ejus, & deprecabatur eum multum. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

IN hac lectione ubi archisynagogus salvare filiam petit suam, sed pergente ad domum ejus Dño præoccupans hemorrhoissa mulier præripit sanitatem, ac deinde filia archisynagogi ad optatam pervenit sanitatem, imo de morte revocata est ad vitam: salus ostenditur generis humani, quæ Domino in carne veniente ita dispensata est,
Rom. 11. ut primò aliqui ex Israel ad fidem venirent, *deinde plenitudo gentium intraret, & sic omnis Israel salvus fieret.* Quia ergo archisynagogus iste, qui ad Dominum pro filia rogaturus advenit, melius quàm ipse Moyses intelligitur? Unde bene Jairus idem illuminans sive illuminatus vocatur, qui accepit verba vitæ dare nobis, & per hæc cæteros illuminat, & ipse à Spiritu sancto quo vitalia monita scribere vel docere posset, illuminatus est. *Qui videns Iesum procidit ad pedes ejus*, quia prævidens in spiritu venturum in carne Dominum, humili corde se ejus potentiæ subdidit, quem ita circa finem seculi hominem incarnandum esse cognovit, ut æternum ante omne seculum Deum existere non
1. Cor. 11. dubitaret. Si enim caput Christi Deus, pedes ejus quid aptiùs quàm assumpta humanitas, qua terram nostræ mortalitatis tetigit, accipiendi sunt? Et procidere archisynagogum ad pedes Jesu, est legislatorem cum tota progenie patrum mediatorem Dei & hominum longè sibi dignitatis gloria præferendum esse cognoscere, & confiteri cum
1. Cor. 1. Apostolo, *quia quod infirmum est Dei fortius est hominibus.*

Et deprecabatur eum multum dicens: Quoniam filia mea in extremis est, veni, impone manus super eam, ut salva sit & vivat.]
Luc. 8. In Evangelio Lucæ ita scriptum est. *Quia filia unica erat ei fere annorum duodecim, & hæc moriebatur.* Filia ergo archisynagogi, ipsa est synagoga, quæ sola legali institutione composita, quasi unica Moysi nata erat. Et hæc velut duodecimo ætatis anno, hoc est, tempore pubertatis appropinquante moriebatur, quia nobiliter a Prophetis educata, postquam ad intelligibiles annos pervenerat, postquam spiritalem Deo sobolem generare debebat, subito errorum languore consternata, spiritalis vitæ vias ingredi desperabiliter omisit: & si non a Christo succurreretur, festinandam per omnia corruisset in mortem.

Et abiit cum illo, & sequebatur eum turba multa, & comprimebant illum.] Ad puellam pergens sanandam Dominus a turba comprimitur, quia genti Judææ salutaria monita præbens, quibus ægram vitiis ejus conscientiam erigeret, noxia carnalium populorum est consuetudine gravatus.

Et mulier quæ erat in profluvio sanguinis duodecim annis, &c.] Mulier sanguine fluens, sed à Domino curata, Ecclesia est congregata de gentibus, quæ ingenito carnalium delectationum polluta fluxu, atque a cœtu jam fuerat segregata fideliũ. sed dum verbum Dei Judæam salvare decerneret, illa paratam jam promissamque aliis præripuit spe certa salutem. Notandumq; quod & archisynagogi duodennis sit filia, & mulier hæc ab annis duodecim sanguine fluxerit, hoc est eodem quo hæc nata sit tempore illa cœperit infirmari. Una enim penè eademque seculi hujus ætate, & synagoga in patriarchis nasci, & gentium exterarum natio per orbem cœpit idololatriæ sanie fœdari. Nam & fluxus sanguinis bifariam, hoc est, & super idololatriæ pollutione, & super iis quæ carnis ac sanguinis delectatione geruntur, potest rectè intelligi.

Et fuerat multa perpessa à compluribus medicis, & erogaverat omnia sua, nec quicquam profecerat, sed magis deterius habebat.] Medicos, sive falsos intellige Theologos, sive Philosophos, legumque doctores secularium, qui multa de virtutibus vitiisque subtilissimè disputantes, utilia vivendi credendique instituta se mortalibus dara promittebant, seu certè ipsos spiritus immundos, qui velut hominibus consulendo, sese pro Deo colendos ingerebant. Quibus certatim audiendis gentilitas quantò magis naturalis industriæ vires expenderat, tantò minus potuit ab iniquitatis suæ sorde purgari. Sed hæc ubi populum Judæorum ægrotasse, verumque de cœlo cognovit adesse medicum, cœpit & ipsa languoris sui sperare pariter & inquirere remedium.

Cùm audisset de Iesu, venit in turba retro, & tetigit vestimentum ejus. Dicebat enim: Quia si tetigero vestimentum ejus, salva ero. Et confestim siccatus est fons sanguinis ejus.] Venit, & Dominum tangit Ecclesia, cum ei per fidei veritatem appropinquat. Venit autem retro, sive juxta id quod ipse ait: *Si*
Ioan. 12. *quis mihi ministrat, me sequatur.* Et alibi præcipitur: *Post Do-* 4. Reg. 13
minum Deum tuum ambulabis. Sive quia præsentem in carne Dominum non videns, peractis jam sacramentis incarnationis illius, ad fidei & agnitionis ejus gratiam pervenit. Sicque dum participatione sacramentorum ejus salvari à peccatis meruit, quasi tactu vestimentorum ejus fontem sui sanguinis siccavit. Fons quippe sanguinis est origo peccati. Cujusque fons sanguinis est immundæ primordium cogitationis, ex quo peccatum omne nascitur. Sed Dominus cum verbis Evangelicis non solum opera & verba mala compescere, sed & cogitationum nequam radicem extirpare curavit, cùm hæc utraque sacramentis Evangelicis emundari donavit, quasi virtutem exsiccandi fontis obscœni suis vestimentis indidit.

Et statim Iesus cognoscens in semetipso virtutem quæ exierat de eo, conversus ad turbam aiebat: Quis tetigit vestimenta mea?] Non ut ipse quæ nesciat doceatur interrogat, sed ut virtus quam bene noverat, imo quam ipse dederat, in multis declararetur, & declarata agnitaque virtute fidei, multi ad salutem perveniant.

Et dicebant ei discipuli sui: Vides turbam comprimentem te, & dicis quis me tetigit?] Quem turba passim comitans comprimit, una credula mulier Dominum tangit: quia qui diversis innidiatè glomerantium hæresibus, sive perversis moribus gravatur, solo Catholicæ Ecclesiæ fideliter corde veneratur. Nam sicut quidam videntes non vident, & audientes non audiunt; ita etiam tangentes non tangunt, qui non simplici, sed dubio vel simulato corde Christum tangunt. Unde cuidam amanti quidem, sed nondum pleno credenti, dicit ipse: *Noli me tangere, nondum enim ascendi* Ioan. 20.
ad patrem meum. Apertè dicens, quid sit ipsum veraciter tangere, patri scilicet æqualem credere.

Et circumspiciebat videre eam quæ hoc fecerat.] Non obliviscitur filiorum suorum Dominus nec in desperantibus tueri desistit, sed omnes qui salvari merentur [illegible] intuitu ac miseratione judicat. *Iste autem pauper clamavit,* 33
& Dominus exaudivit eum.

Mulier autem timens & tremens, sciens quod factum esset in se, venit & procidit ante eum, & dixit ei omnem veritatem.] Ecce quò interrogatio Domini tendebat, ut videlicet confitente palam muliere veritatem suæ diutinæ infirmitatis, subitæ credulitatis, divinæ propitiationis, ac donatæ sibi sanationis, & ipsa certius confirmaretur in fide, & pluribus salutis & vitæ præberetur exemplum. Denique sequitur:

Ille autem dixit: Filia, fides tua te salvam fecit, vade in pace, & esto sana à plaga tua.] Ideo filia, quia fides tua te salvam fecit nec dixit: *Fides tua te* salvam factura est; sed *salvam fecit*. In eo enim quod credidisti, jam salva facta es.

Adhuc eo loquente, veniunt ad archisynagogum dicentes: Quia filia tua mortua est, quid ultra vexas magistrum?] Sanata à profluvio sanguinis muliere, mox filia archisynagogi mortua nuntiatur: quia dum Ecclesia à vitiorum labe mundata, & ob fidei meritum filia est cognominata, continuò synagoga perfidiæ simul & invidiæ luctu soluta est. Perfidiæ quidem, quia in Christo credere noluit: invidiæ verò, quia Ecclesiam credere doluit. Scriptum namque *Act. 23.* est in actibus Apostolorum *Sequenti autem sabbato penè universa civitas convenit audire verbum Domini. Videntes autem turbas Judæi, repleti sunt zelo, & contradicebant his quæ à Paulo dicebantur, maledicentes.* Et quod aiebant nuncii archisynagogo, *Quid ultra vexas magistrum?* per eos hodieque dicitur, qui adeo destitutum synagogæ statum vident, ut restaurari posse non credant: ideoque pro resuscitatione illius supplicandum esse non æstimant. *Marc. 10* *Sed quæ impossibilia sunt apud homines, possibilia sunt apud Deum*: undè aptè sequitur:

Jesus autem verbo quod dicebatur audito, ait archisynagogo: Noli timere, tantummodo crede.] Archisynagogus cœtus doctorum legis accipitur, de quo Dominus ait: *Matt. 23.* *Super cathedram Moysi sederunt scribæ & pharisæi.* Qui si credere ipse voluerit, etiam subjecta ei synagoga salva erit.

Et veniunt in domum archisynagogi, & vident tumultum, & flentes & ejulantes multum.] *Et lætentur*, inquit, *omnes qui sperant in te, in æternum exultabunt & inhabitabis in eis.* *Psal. 5.* Quia verò synagoga lætitiam hanc Dominicæ inhabitationis merito infidelitatis amisit, quasi inter flentes & ejulantes *Ibidem.* mortua jacet. Nec tamen superna pietas funditus eam interire patitur, quin potiùs circa finem seculi reliquias ejus secundum electionem gratiæ, saluti & vitæ restituit. unde aptè subjungitur:

Et ingressus ait illis: Quid turbamini, & ploratis? Puella non est mortua, sed dormit.] Hominibus mortua, qui suscitare nequiverant, Deo dormiebat, in cujus dispositione & anima recepta vivebat, & caro suscitanda quiescebat. Unde mos Christianus obtinuit, ut mortui qui resurrecturi esse non dubitantur, dormientes vocentur: sicut Apostolus: *1. Thess. 4.* *Nolumus*, inquit, *vos ignorare fratres de dormientibus, ut non contristemini, sicut & cæteri qui spem non habent.* Sed & in parte allegoriæ cum *anima quæ peccaverit ipsa morietur*, tamen *Ezech. 18.* ea quam Dominus resuscitandam atque ad vitam æternam prævidit esse venturam, nobis quidem mortua fuisse, sed ei obdormivisse dici non incongruè potest.

Et irridebant eum. Ipse verò ejectis omnibus, assumit patrem & matrem puellæ, &c.] Quia verbum resuscitantis irridere, quàm credere malebant, meritò foras excluduntur, utpote indigni qui potentiam resuscitantis ac resurgentis mysterium viderent. Item foras turba ejicitur, ut puella suscitetur, quia si non prius à secretioribus cordis expellitur importuna secularium multitudo curarum, anima quæ intrinsecus jacet mortua, non resurget. Nam dum se per innumeras terrenorum desideriorum cogitatione spargit, ad considerationem sui sese nullatenus colligit.

Et tenens manum puellæ, ait illi: Tabitha, cumi, quod est interpretatum: Puella, tibi dico, surge.] Quærat diligens lector, quare verax Evangelista dictum Salvatoris exponens interposuerit de suo, *Tibi, dico*, cum in Syro sermone quem posuit, non plus sit dictum, quam puella surge. Nisi fortè propter exprimendam vim Dominicæ jussionis, hoc addendum putavit, magis sensum loquentis, quam ipsa verba curans intimare lectoribus. Nam & familiare constat esse Evangelistis atque Apostolis, cùm de veteri testamento testimonia assumunt, magis sensum propheticum ponere curare, quàm verba. Tenens autem manum puellæ Dominus, suscitavit eam: quia nisi priùs mundatæ fuerint manus Judæorum, quæ sanguine plenæ sunt, synagoga eorum mortua non resurget.

Et confestim surrexit puella, & ambulabat.] Benè surrexit, & ambulabat. Quemcumque enim peccatis mortuum supernæ manus miserationis resuscitatura tetigerit, non solum à sordibus & veterno scelerum exurgere, sed & in bonis continuo proficere debet operibus, videlicet juxta Psalmistam, *ingrediens sine macula, & operans justitiam.* *Psal. 14.*

Et obstupuerunt stupore maximo. Et præcepit illis vehementer, ut nemo id sciret: & jussit dari illi manducare.] Ad testimonium quidem veræ resuscitationis dari puellæ manducare præcepit, ne non veritas, sed phantasma quod apparebat ab incredulis putaretur. Sed etsi quis à spiritali morte surrexerit, cœlesti necesse est mox pane satietur, & divini scilicet verbi & sacrosancti altaris particeps effectus. Nam juxta moralem intellectum tres illi mortui, quos Salvator in corporibus suscitavit tria genera resurrectionis animarum significant. Siquidem nonnulli consensum malæ delectationi præbendo latenter tantum cogitatione peccati sibi mortem consciscunt. Sed tales se vivificare significans Salvator, resuscitavit filiam archisynagogi nondum foras elatam, sed in domo mortuam, quasi vitium secreto in corde tegentem. Alii non solùm noxiæ delectationi consentiendo, sed & ipsum malum, quo delectantur exempla mortuum suum quasi extra portas efferunt. Et hos se si pœniteant resuscitare demonstrans, suscitavit juvenem filium viduæ extra portas civitatis elatum, & reddidit matri suæ: quia resipiscentem à peccati tenebris animam unitati restituit Ecclesiæ. Quidam verò non solùm cogitando vel faciendo illicita, sed & ipsa peccandi consuetudine se quasi sepeliendo corrumpunt. Verum nec ad hos erigendos minor sit virtus & gratia Salvatoris, si tamen adsint cogitationes solicitæ, quæ super eorum salute velut devotæ Christo sorores invigilent. Nam ad hoc intimandum resuscitavit Lazarum quatuor dies in monumento *Joan. 11* habentem, & sorore attestante jam fœtentem, quia nimirum pessima noxios actus solet fama comitari. notandum autem, quòd quanto gravior animæ mors ingruerit, tantò acrius necesse est, ut resurgere mereatur, pœnitentis fervor insistat. Nam leviores & quotidiani erratus levioris pœnitentiæ possunt remedio curari. Quod occultè volens ostendere Dominus jacentem in conclavi mortuam, facillima ac brevissima voce resuscitat dicens: *Puella surge.* Quam etiam ob facilitatem resuscitandi jam mortuam fuisse negaverat. Delatum autem foras juvenem mortuum pluribus ut reviviscere debeat dictis corroborat, cùm ait: Juvenis, tibi dico, surge. Quatriduanus verò mortuus ut longa præmentis sepulchri claustra evadere posset, fremuit spiritu Jesus, turbavit seipsum, lacrymas fudit, rursum fremuit, ac magna voce clamavit: *Lazare, veni foras.* Et sic tandem qui erat desperatus, discusso tenebrarum pondere vitæ lucique redditur. Sed & hoc notandum, quòd quia publica noxa publico eget remedio, levia autem peccata leviori & secreta queunt pœnitentia deleri. puella in domo jacens paucis arbitris exurgit, eisdemque vehementer ut nemini id manifestent præcipitur. Juvenis extra portam turba multa comitante atque intuente suscitatur: Lazarus de monumento vocatus in tantum populis innotuit, ut ob eorum qui videre testimonium, plurimæ Domino turbæ cum palmis occurrerent, & multi propter illum abirent ex Judæis, & crederent in Jesum. Quartum vero mortuum nunciante discipulo Dominus audivit: sed quia qui pro ejus excitatione precarentur vivi defuerant, *Dimitte*, inquit, *ut mortui sepeliant mortuos suos*, id est, mali *Matt. 8.* malos noxiis laudibus graventur, & quia non adest justus *Psal. 14* qui corripiat in misericordia, oleum peccatoris impinguet caput eorum.

DOMINICA XXV. POST TRINItatis. Joan. 6.

IN illo tempore, cùm sublevasset oculos Iesus, & vidisset, quia multitudo maxima venit ad eum, dicit ad Philippum; Unde emenus panes, ut manducent hi? Et reliqua.

Homiliam Bedæ invenies in Dominica Lætare, super Evangelio eodem.

IN SEPTEMBRI FERIA QUARTA QUAtuor temporum. Marc. 9. Matt. 17. & Lucæ 9.

IN illo tempore, respondens unus de turba dixit ad Iesum, Magister, attuli filium meum ad te, habentem spiritum mutum. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

NArratur in præcedenti sancti hujus Evangelii capitulo, quia veniens ad discipulos suos Dominus, vidit turbam multam circa eos, & scribas conquirentes cum illis. Et confestim omnis populus videns eum stupefactus est, & expaverunt, & occurrentes salutabant eum. Notandum est in omnibus locis distantia mentis scribarũ & turbæ. Erat autem cum discipulis turba, erant & scribæ, sed adveniente Dño mox omnis turba stupefacta expavit, eumq; salutans occurrit: scribæ nihil devotionis, fidei, humilitatis & reverentiæ ei exhibuisse narrantur. Quid autem cum discipulis Domini turbæ sive scribæ conquirerent, Evangelista non dicit. Potest verò, ni fallor, aptè intelligi de hoc quæstionem fuisse motam, quare ipsi cùm essent discipuli Salvatoris, salvare dæmoniacum, qui in medio erat positus, non possent, quod ex sequentibus Evangelii verbis potest conjici, dum dicitur:

Et interrogavit eos: Quid inter vos conquiritis? Et respondens unus de turba dixit: Magister, attuli filium meum ad te, habentem spiritum mutum, qui ubicunq; eum apprehenderit, allidit eũ, & spumat, & stridet dentibus, & arescit. Et dixi discipulis tuis ut ejicerent illum, & non potuerunt.] Notandum autem quòd semper loca rebus congruunt. In monte Dominus orat, transformatur, discipulis arcana suæ majestatis aperit: in inferiora descendens turbæ occursu excipitur, miserorum fletu pulsatur: sursum discipulis mysteria regni reserat, deorsum turbis peccata infidelitatis exprobrat: sursum patris vocem iis, qui sequi se poterant, pandit; deorsum spiritus malos ab his, qui vexabantur expellit. Qui etiam nunc pro qualitate meritorum aliis ascendere, aliis verò non desinit descendere. Nam carnales adhuc & incipientes, quasi ima petens confortat, docet, castigat: perfectos autem, quorum conversatio in cœlis est, sublimius extollendo glorificat, liberius de æternis instruit, & sæpè quæ à turbis ne audiri quidem valeant, docet. Dæmoniacum autem hunc, quem descendens de monte Dñus sanavit, Mar-
Matt. 17. cus quidem surdum mutumq;, Matthæus vero lunaticum fuisse commemorat. Significat autem eos de quibus scriptum est: *Stultus ut luna mutatur.* Qui nunquam in eodẽ sta-
Eccl. 27. tu permanentes nunc ad hæc, nunc ad illa vitia mutati, crescunt atque decrescunt. Qui muti sunt non confitendo fidem, surdi nec ipsum aliquatenus veritatis audiendo sermonem. Spumant autem, cum stultitia tabescunt. Stultorum namq; & languentium, atque hebetum est spumas salivarum ex ore demittere. Strident dentibus, cum iracundiæ furore flammescunt. Arescunt cum ocio torpente languescunt, & nulla virtutis industria confortati, enerviter vivunt. Quod autem ait: Et dixi discipulis tuis ut ejicerent illum, & non potuerunt, latenter Apostolos accusat, cùm impos[illegible] curandi interdum non ad imbecillitatem curant[illegible] sed ad eorum qui curandi sunt, fidem referatur, dicen[illegible]
Matt 9 tur, dicen[illegible]: *Fiat tibi secundum fidem tuam.*

Qui re[illegible] ei, ait: O generatio incredula, quamdiu apud vos ero? quamdiu vos patiar? Non quod tædio superatus
Esa. 53 sit mansuetus [illegible] *qui non aperuit sicut agnus coram tondente se os suum,* nec in verba furoris erupit, sed quo [illegible] simili tudinem medici si ægrotum videat, contra sua præcepta se gerere, dicat: Usquequo accedam domum tuam? quo usque artis meæ perdam industriam, me aliud jubente te, & te aliud perpetrante? Intantum autem non est iratus homini, sed vitio, & per unum hominem Judæos arguit infidelitatis, ut statim intulerit:

Afferte illum ad me. Et attulerunt, inquit, eum. Et cùm vidisset illum, statim spiritus conturbavit eum, & elisus in terram volutabatur spumans. Allatum Dño puerum spiritus conturbat & elidit, quia sæpe dum converti ad Dominum post peccata conamur, majoribus novisq; antiqui hostis pulsamur insidiis. Quod ob id utique callidus facit adversarius, ut vel odium virtutis incutiat, vel expulsionis suæ vindicet injuriam. Hinc est enim (ut de specie transeamus ad genus) quòd Ecclesiæ sanctæ primordiis tot gravissima inferebat certamina persecutionum, quot suo regno dolebat subito animarum illata fuisse dispendia.

Et interrogavit patrem ejus. Quantum temporis est, ex quo hoc ei accidit? At ille ait; Ab infantia, & frequenter eum & in ignem, & in aquas misit, ut eum perderet.] Erubescat Julianus, qui dicere audet omnes homines absque ulla peccati contagione nasci in carne, tanquam innocentes per omnia, quam fuit Adam quando creatus est. Quid n. habuit iste puer, ut ab infantia dæmonio vexaretur acerbissimo, si nullo originalis peccati vinculo tenebatur, quem constat nullum adhuc proprium potuisse habere peccatum? Confiteatur catholicus, quia nemo immunis a noxa primæ prævaricationis nascitur, & invocet gratiam Dei, qua liberetur de corpore mortis per Jesum Christum Dominum nostrum. Intelligat scriba doctus in regno cœlorum, in hoc dæmoniaco à Dño curato salvationem omnium fidelium esse designatam, qui originalis culpæ reatu veniunt in mundum, nec nisi unios redempti[illegible] JesuChristi fide sunt & gratia salvandi. Quod autem [illegible] ctum est, frequenter eũ & in ignem, & in aquas misit, maxima humanæ vecordiæ facinora designat. Ignis namque ardor ad fervorem iracundiæ referendus est: aqua ad voluptates carnis, quæ dissolvere mentem per delicias solent. Vel certè in ignem fertur dæmoniacus, quo adulterantium corda succensa sunt, & in aquas, quæ solent extinguere charitatem.

Sed si quid potes, adjuva nos misertus nostri. Iesus autem ait illi: Si potes credere, omnia possibilia sũt credenti.] Aptum Dominus responsum reddit petenti. Ipse enim ait: *Si quid potes, adjuva nos.* Et Dominus: *Si potes,* inquit *credere, possum vos misertus adjuvare:* quia fides non ficta omnia, quæ salubriter petit, impetrare meretur. Cui contra leprosus, qui fideliter clamabat: *Domine si vis, potes me mundare,* congruum suæ fidei accepit responsum: *Volo mundare.*

Et continuo exclamans pater pueri, cum lachrymis aiebat; Credo Domine, adjuva incredulitatem meam.] Nemo repente fit summus, sed in bona conversatione a minimis quisq; inchoat, ut ad magna perveniat: Alia namque sunt virtutis exordia, aliud profectus, aliud profectio. Si enim & [illegible] fa fides ad perfectionem suam non quibusdam gradibus duceretur, iste interrogatus an crederet, non responderet, [illegible] *redo Domine adjuva incredulitatem meam.* Si enim cre[illegible] bat, cur incredulitatem dicebat? Si vero incredulitatem [illegible] se nuverat, quomodo credebat? Sed quia per occ[illegible] spirationem gratiæ meritorum suorũ gradibus fi[illegible] scit, uno eodemque tempore is, qui needum perfecte credideras, simul & credebat & incredulus erat.

Et cùm videret Iesus concurrentem turbam, comminatus est spiritui immundo, dicens illi: Surde & mute spiritus, ego tibi præcipio, exi ab eo, & amplius ne introeas in eum.] Comminatio Domini divini est virtus imperii. Non autem puero qui vim patiebatur, sed dæmoni qui inferebat comminatus est. Quia qui peccantem emendare desiderat, vitium quidem increpando & exectando debet exterminare, sed hominem amando refovere. Bene autem Dominus, qui spiritum immundum pellit ab homine, simul ne amplius in eum ingrediatur imperat. Quia ille veraciter à dæmoniaca dominatione liberatur, qui ad peccata a qui[illegible] us semel pœnitendo mundatus est, vitat male vivendo reverti.

Exclamans, & multum discerpens eum, exiit ab eo.] Exiturus ab homine spiritus immundus discerpit eum, ac furenti clamore terruit intuentes. Quia plerunque diabolus dum de corde expellitur, acriores in eo tentationes generat, quam prius excitaverat, quando hoc quietus possidebat.

Et factus est sicut mortuus, ita ut multi dicerent, quia mortuus est. Iesus autem tenens manum ejus elevavit illum, & surrexit.] Quem hostis impius jam fugere compulsus stravit, ac mortuo similem reddidit, hunc pius Salvator miti suæ dexteræ tactu levavit: Qui sicut verum se esse Deum potentia salvandi docuit, ita etiam veram se habuisse carnis naturam more tactus humani declaravit. Negat namque Manichæus insanus veraciter eum carne indutum fuisse, sed ipse cùm tot languentes suo tactu erexit, mundavit, illuminavit, hæresim illius & antequam nata esset damnavit.

Et cùm introisset in domum, discipuli ejus secretò interrogabant eum: Quare nos non potuimus ejicere eum? Et dixit illis: Hoc genus dæmoniorum in nullo potest exire, nisi in oratione & jejunio.] Dum docet Apostolos quomodo dæmon nequissimus debeat expelli, omnes instituit ad vitam: ut scilicet noverimus gravissima quæque vel immundorum spirituũ, vel hominum tentamenta jejuniis & orationibus esse superanda. Iram quoque Dñi, cùm in ultionem nostrorum scelerum fuerit accensa, hoc remedio singulari posse placari. Jejunium autem generale est non solùm ab escis, sed à cunctis illecebris abstinere carnalibus: imò ab omnibus vitiorum continere passionibus. Sic & oratio generalis non in verbis solùm est, quibus divinam clementiam invocamus, verùm etiam in omnibus, quæ in obsequiũ nostri conditoris fidei devotione gerimus, teste Apostolo, qui ait: *Semper gaudentes sine intermissione orate.* (1. Thess. 5.) Quomodo enim quis omnibus horis atque momentis sine intermissione Deum potest invocare sermonibus? Sed tunc sine intermissione oramus, cùm ea solùm opera gerimus, quæ nos pietati nostri commendent auctoris. Quo nimirum jejunio, & qua oratione juvante Domino cunctas antiqui hostis debellabimus ac propulsabimus insidias.

FERIA SEXTA QUATUOR temporum. Luc. 18.

IN illo tempore, *dicebat Iesus parabolam hanc ad discipulos suos: Iudex quidam erat in quadam civitate, qui Deum non timebat, & hominem non reverebatur. Vidua autem quædam erat in civitate illa, & veniebat ad eum dicens: Vindica me de adversario meo. & nolebat per multum tempus. Post hæc autem dixit intra se: Et si Deum non timeo, nec hominem revereor, tamen quia molesta est mihi hæc vidua, vindicabo illam, ne in novissimo veniens sugillet me. Et reliqua.*

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

PArabolas Dominus aut secundùm similitudinem aliquam ponit, sicut de homine, *qui habebat duos filios, majorem in agro sibi propinquantem, minorem autem in longinquo luxuriantem* (Luc. 15.): aut ex ipsa dissimilitudine aliquid probat, veluti est illud: *Quod si fœnum agri quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit, quantò magis vos modicæ fidei?* (Matt. 6. & Luc. 12.) Itaque illud superius genus his verbis adjungi potest: *Sicut illud, ita & illud.* Hoc autem posterius, his verbis: *Si illud, quanto magis illud? Aut si illud, quanto minus illud?* Sed alicubi obscure, alicubi aperte ista ponuntur. Hic ergo iniquus judex non ex similitudine adhibitus est: Non enim ullo modo ille injustus judex personam Dei allegoricè sustinet, sed tamen quantum Deus, qui bonus & justus, curet deprecantes se, huic conjici Dominus voluit, quòd nec injustus homo eos qui illum assiduis precibus tundunt, vel propter tædium devitandum potest contemnere. Nam hoc est quod ait: *Ne veniens sugillet me.* Ipsa vero vidua potest habere similitudinem Ecclesiæ, quòd desolata videtur donec veniat Dominus qui tamen in secreto etiam nunc curam ejus gerit.

Ait autem Dominus: Audite quid judex iniquitatis dicit. Deus autem non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte, & patientiam habebit in illis? Dico vobis quia citò faciet vindictam illorum.] Si quem movet cur electi Dei se vindicari deprecentur, quod etiam in Apocalypsi Joannis de martyribus dicitur (Apoc. 6.), cùm apertissimè moneamur, ut pro nostris inimicis & persecutoribus oremus (Matt. 6. Matt. 5. Luc. 6.), intelligendum est eam vindictam esse justorum, ut omnes mali pereant. Pereunt autem duobus modis, aut conversione ad justitiam, aut amissa per supplicium potestate, qua nunc adversus bonos, quamdiu hoc ipsum bonis expedit vel temporaliter aliquid valent. Quem finem justi cùm venire desiderant, quamvis pro inimicis suis orent, tamen non absurde vindictam desiderare dicuntur.

Veruntamen filius hominis veniens putas inveniet fidem in terra?] Quamvis omnipotens conditor semper electos suos ad se clamantes sit vindicare paratus, in die tamen judicii, quod tremendum est corde retinendum, cum idem conditor in forma filii hominis apparuerit, tanta erit raritas electorum, ut non tam ob clamorem fidelium injustè damnatorum, quam ob eorum torporem justè damnandorum totius jam mundi sit acceleranda ruina. Quod autem Dominus quasi dubitative dicit, *Putas inveniet fidem?* non dubitat, sed arguit. Verbo quippe dubitationis increpatur infidelitas, non opinatur divinitas. Nam & nos aliquando de rebus quas certas habemus, increpativè verbum dubitationis ponimus, cum corde non dubitemus. Velut si indigneris servo tuo, & dicas: Contemnis me, cõsidera, forsitan Dominus tuus sum. Et Apostolus ad quosdam contemptores suos: *Puto autem*, inquit, *quod & ego spiritum Dei habeo.* (1. Cor. 7.) Qui dicit puto, dubitare videtur: sed ille increpabat, non dubitabat. Ita ergo & Dominus scit quidem omnia, per quem facta sunt omnia, & tamen dubitando increpat infidelium corda.

IN SEPTEMBRI SABBATO QUATVOR temporum. Luc. 13. Matt. 21. Marc. 11.

IN illo tempore, *dicebat Iesus turbis similitudinem hanc: Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea sua, & venit quærens fructum in illa, & non invenit. Et reliqua.*

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

POtest quidem hæc arbor fici generis humani designare naturam, quæ bene plantata, hoc est, ad auctoris sui similitudinem creata est. Sed Deo quærente per triennium fructum dare negavit, quia ante legem, sub lege, sub gratia obedire despexit. Verum si ad superiora respexeris, animadvertes eam etsi generaliter omnium, specialiter tamen synagogæ typum portare. Nam cum præmissa illa terribili tremendaque sententia, *Si non pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis* (Luc. 13.), mox de infœcunda atque eradicanda arbore parabolam subjungit, apertissimè docet eos quibus loquebatur instar infructuosæ fici, si non pœnituerint, esse succidendos. *Vinea ergo Domini Sabaoth, domus Israel est*, ut Esaiæ cantico docemur (Esa. 5.), synagoga autem in eadem domo condita, fici est arbor in vinea. Sed qui vineam suam permisit à viatoribus diripi, hic etiam ficum jussit excidi.

Et venit quærens fructum in illa, & non invenit.] Ipse qui synagogam per Moysen instituit, Dominus in carne natus apparuit, & crebrius in synagoga docens, fructum fidei quæsivit, sed in pharisæorum mente non invenit.

Dixit autem ad cultorem vineæ: Ecce anni tres sunt, ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac, & non invenio.] Per cultorem vineæ Apostolorum doctorumque ordo exprimitur, quorum precibus ac monitis assidua plebi Dei cura suggeritur. His etenim Dominus sæpissime de infructuosa Judæorum gente querebatur, quod per tres annos suæ visitationis, hoc est in legalibus edictis, in propheticis contestationibus, & in ipsis coruscantis Evangelii gr[illegible] negligens extiterit.

Succide

Succide ergo illam, ut quid etiam terram occupat?] Non ab Apostolis, sed a Romanis gens Judæa succisa, & a terra repromissionis ejecta est. Sed *succide*, inquit, *illam*, succisionis ei venturæ cladem pœnitentiam suadendo propone. Quæ justo judicio terram cum regno perdidit, pro cujus amore cœli cives persequi, ipsumque cœli & terræ regem occidere non metuit, dicens per suos pontifices & pharisæos: Joan. 11. *Si dimittimus eum, sic omnes credent in eum, & venient Romani, & tollent nostrum & locum, & gentem.* Potest etiam per terram sterili ficu occupatam Judaicæ plebis turba figurari, quæ noxia præpositorum umbra ne veritatis lumen recipere posset pressa, & ne supernæ dilectionis sole calefieret, exemplo est eorum pravitatis impedita, juxta quod eisdem alibi Salvator: Matt. 23. *Væ*, inquit, *vobis scribæ & pharisæi hypocritæ, qui clauditis regnum cœlorum ante homines. Vos enim non intratis, nec introeuntes sinitis intrare.*

At ille respondens, dixit illi: Domine dimitte illam & hoc anno usque dum fodiam circa illam] Vox Apostolorum est, qui post passionem Domini pro Judæis summopere precabantur, ne ab impœnitentibus Dominicæ crucis ultio peteretur. *Usque dum fodiam*, inquit, *circa illam*, id est, radicem infructuosæ mentis ligone bis acutæ invectionis humilem & præsentium videlicet pressurarum, & horrorem perpetuæ damnationis incutiens. Omnis quippe fossa in imo est. Et nimirum increpatio dum mentem sibi demonstrat, humiliat.

Et mittam stercora.] Id est malorum, quæ fecit abominationem ad animum reducam, & compunctionis gratiam, quasi de putredine stercoris exsuscitem.

Et si quidem fecerit fructum: sin autem, in futurum succides eam.] Cum diceret, Et si quidem fecerit fructum, non subjunxit aliquid, sed suspendit sententiam: cùm verò adderet, Sin autem, continuò judicium venturæ damnationis adnexuit dicens: *In futurum succides eam*, quia videlicet multo procliviorem ad negandum, quàm ad confitendum Deum synagogam videbat. Unde & alibi rebus eandem figuram, quam hic verbis agens, infœcundam ficum æternæ sterilitatis maledictione damnavit: ostendens videlicet eam etsi fodiant Apostoli corripiendo, etsi stercus advehant peccata improperando, nulla tamen pœnitentiæ fruge cumulandam, sed districtæ bipennis severitate tollendam.

Matt. 21. & Marc. 11. *Erat autem docens in synagoga eorum sabbatis. Et ecce mulier quæ habebat spiritum infirmitatis annis decem & octo.*] Dicta de ficu parabola, Dominus in synagoga docuisse narratur, ut videlicet intimetur non alió parabolam tendere, sed hoc esse fructum in ficulnea quærere, & non invenire, verbum synagogæ commodare, nec recipi. Quam tamen ne totam funditus ob culpam sterilitatis extirpandam putares, sed reliquias per electionem gratiæ scires esse salvandas, mox ibidem Ecclesiæ primitivæ sanatio sub incurvæ mulieris specie subsequitur, quæ benè decem & octo annis fuit curvata, qui numerus ternario sexies ducto perficitur: quia videlicet eam, quæ in testimonio legis, in vaticinio prophetiæ, & in revelatione gratiæ per infirma opera langueret, ostendit. Senarius enim numerus, in quo mundi est creatura perfecta, operum perfectionem significat. Tria vero sunt, ut dixi, tempora Dominicæ visitationis, in quibus Judæa, quia terrena magis quàm cœlestia noverat operari, quasi decem & octo annis à sua mentis erat rectitudine curvata.

Et erat inclinata, nec omnino poterat sursum respicere.] Quia terrena sapiens infirma requirens, cœlestia cogitare nundum sciebat, audiens per Prophetam: Esaia 1. *Si volueritis & audieritis me, bona terræ manducabitis.* Cui contra membris Ecclesiæ dicit Apostolus: Coloss. 3. *Quæ sursum sunt sapete, non quæ super terram.*

Quam cùm vidisset Iesus, vocavit ad se, & ait illi: Mulier, dimissa es ab infirmitate tua. Et imposuit illi manus, & confestim erecta est, & glorificabat Deum.] Vidit prædestinàndo per gratiam, vocavit illustrando per doctrinam, imposuit manus spiritalibus donis adjuvando, erexit ad glorificandum Deum, in operibus bonis usque in finem firmam provehendo. Rom. 8. *Quos*, inquit, *prædestinavit, hos & vocavit: & quos vocavit, hos & justificavit: quos autem justificavit, illos & magnificavit.*

Respondens autem archisynagogus, indignans quia sabbatho curasset Iesus, dicebat turbæ: Sex dies sunt in quibus oportet operari, in his ergo venite & curamini, & non in die sabbati.] Exod. 25. Sabbato curavit Jesus, ostendens jam esse tempus ut secundum prophetiam Cantici canticorum Cantic. 2. *aspiraret dies, & removerentur umbra.* Sed nesciebat archisynagogus, vel hoc vel illud multò excellentius sacramentum, quod sabbato curando Dominus intimabat: quia scilicet post sex seculi hujus ætates perpetua vitæ immortalis erat gaudia daturus. In cujus figuram Moses sabbato non à bona, sed a servili, hoc est, noxia præcepit actione feriandum: illud utique tempus præfigurans, quo secularia nostra opera, non autem religiosa, hoc est, Deum laudandi acta cessarent. Fallitur ergo & fallit archisynagogus, quia lex in sabbato non hominem curare, sed onera ferre, hoc est, peccatis gravari prohibuit.

Respondens autem ad illum Dominus, dixit: Hypocritæ, unusquisque vestrum sabbato non solvit bovem suum aut asinum à præsepio, & ducit adaquare?] Infidelitatis quidem arguit principes synagogæ, & meritò hypocritarum, i. e. simulatorum nomine notat, quos cum magistri plebium videri appeterent, hominis sanationem pecoris curæ postponere non puderet. Sed altiori sensu bovis & asini vocabulo Judæum Græcumque significat. De quorum vocatione scriptum est: *Bos cognovit possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui.* Esaia 1. Qui uterque peccati vinculis absolutus, sitim æstumque mundi hujus Dominici fontis haustu deposuit.

Hanc autem filiam Abrahæ, quam alligavit satanas ecce decem & octo annis, non oportuit solvi à vinculo isto die sabbati?] Filia Abrahæ est anima quæque fidelis, filia Abrahæ Ecclesia de utroque populo ad fidei unitatem collecta, quæ tempore legis, & Dominicæ resurrectionis impleto per gratiam Spiritus sancti septiformem vincula longæ captivitatis erupit. Nam & hoc modo fortasse mysterium sabbati, decemque & octo annorum potest non inconvenienter intelligi. Idem est ergo mysticè bovem vel asinum solutos a præsepio potum agi, quod est filiam Abrahæ à vinculo noxiæ inclinationis erigi, Ecclesiam videlicet à Judæis gentibusque congregatam laqueis peccatorum per aquam baptismatis absolvi, atque ad cœlestia speranda informari. Notandum sanè quod insanissima hæresis ex eo quod Dominus ait, *Mulierem alligatam a satana*, conatur astruere corporum humanorum vitia non ad Deum auctorem, sed potius ad diabolum pertinere, quasi diabolus cum habeat semper cupiditatem nocendi, nocere cuiquam possit, nisi ab omnipotente acceperit potestatem. Nam quid aliud non solùm in libro beati Job, quem memorata hæresis cum cæteris veteris testamenti libris, ac cum ipso Deo qui dedit, quasi maligno mundo principe veranus exsufflat, sed etiam in Evangelio declaratur, ubi Marc. 5. dæmonia nec in porcos irent, nisi hoc illis ipse concederet, sicut & supra docuimus.

Et cùm hæc diceret, erubescebant omnes adversarii ejus, & omnis populus gaudebat in universis quæ gloriosè fiebant ab eo.] Qui de dictis Salvatoris erubescunt, ficulneæ sterili se jure comparandos ostendunt. Qui gaudent de miraculis ejus, ad filiam Abrahæ Deum de sua erectione glorificantem, hoc est, ad Ecclesiam fidei pietate se pertinere declarant.

HOMILIARUM BEDÆ PRESBYTERI
æstivalium de tempore Finis.

BEDÆ PRESBYTERI HOMILIÆ DE SANCTIS ÆSTIVALES, ac de dedicatione altarium & templorum, nec non Commune Sanctorum.

IN FESTO INVENTIONIS sanctæ Crucis. Joan. 3.

In illo tempore, erat homo ex pharisæis, Nicodemus nomine, princeps Judæorum. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Sicut ex lectione sancti Evangelii, fratres charissimi, audistis, princeps Judæorum venit ad Dominum nocte, cupiens secreta ejus allocutione plenius discere mysteria fidei, cujus aperta ostensione signorum aliquatenus jam rudimenta perceperat. Qui quoniam prudenter ea quæ ab illo fieri videbat, intelligere curavit, sublimiter ea quæ ab illo quærebat, investigare promeruit.

Rabbi, inquit, scimus, quia à Deo venisti magister. Nemo enim potest hæc signa facere quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo.] A Deo igitur Jesum venisse ad magisterium cœleste mundo adhibendum confessus est, Deum cum illo fuisse miraculis prodentibus intellexit, necdum tamen ipsum Deum esse cognovit. Sed quia quem magistrum noverat veritatis, studiosè docendus adiit, merito ad agnitionem divinitatis ejus perfectè doctus subiit, merito utriusque nativitatis ejus, divinæ scilicet & humanæ, sed & passionis atque ascensionis ipsius arcana percepit: necnon etiam modum secundæ generationis, & ingressum regni cœlestis, aliaque perplura doctrinæ Evangelicæ sacramenta Domino revelante didicit.

Respondit etenim Jesus, & dixit ei: Amen, amen dico tibi, nisi quis natus fuerit denuò, non potest videre regnum Dei.] Quæ sententia tantò apertius cunctis fidelibus lucet, quantò constat, quia sine hujus luce fideles esse nequeunt. Quis etenim sine lavacro regenerationis remissionem peccatorum consequi, & regnum valet intrare cœlorum? Sed Nicodemus, qui nocte venit ad Dominum, necdum lucis mysteria capere noverat. Nam & nox in qua venit, ipsam ejus qua premebatur ignorantiam designat. Necdum e-
Ephes. 5. nim eorum numero sociatus erat, quibus ait Apostolus: *Fuistis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino:* sed inter
Esa. 60. eos potius remanebat, quibus loquitur Esaias: *Surge, illuminare Hierusalem, quia venit lumen tuum, & gloria Domini super te orta est.*

Respondit ergo Dominus, & ait: Quomodo potest homo nasci cùm sit senex? Nunquid potest in ventrem matris suæ iteratò introire & nasci?] Quia enim secundæ nativitatis adhuc nescius perseverabat, de salute autem sua jam solicitus existerat, necessariò de una quam noverat nativitate, an possit iterari, vel quo ordine regeneratio posset impleri, quærebat: ne hujus expers remanendo, vitæ cœlestis particeps esse nequiret. Notandum autem quia quod de carnali dixit, hoc etiam de spiritali est generatione sentiendum, nequaquam videlicet eam postquam semel expleta fuerit, posse repeti. Sive enim hæreticus, sive schismaticus, sive facinorosus quisque in confessione sanctæ Trinitatis baptizet, non valet ille, qui ita baptizatus est, à bonis Catholicis rebaptizari, ne confessio vel invocatio tanti nominis videatur annullari. Et quia Nicodemus ad primam Domini responsionem sollicitus, quomodo sit intelligenda diligenter requirit, meretur jam planius instrui, & quia secunda nativitas non carnalis, sed spiritalis sit, audire.

Respondit namque illi Jesus: Amen, amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.] Cujus nativitatis modum subsequenter exponens, prorsusque à carnali distinguens ait:

Quod natum est ex carne, caro est: & quod natum est ex Spiritu, spiritus est.] Natura spiritus invisibilis, carnis visibilis est: atque ideò carnalis generatio visibiliter administratur visibilibus incrementis: qui in carne nascitur, per ætatum momenta proficit: spiritalis autem generatio tota invisibiliter agitur. Nam videtur quidem baptizandus in fontem descendere, videtur aquis intingi, videtur de aquis ascendere: quid autem in illo lavacrum regenerationis egerit, minime potest videri. Sola hoc fidelium novit pietas, quia peccator in fontem descendit, sed purificatus ascendit: filius mortis descendit, sed filius resurrectionis ascendit: filius prævaricationis descendit, sed filius reconciliationis ascendit: filius iræ descendit, sed filius misericordiæ ascendit: filius diaboli descendit, sed filius Dei ascendit. Sola hæc Ecclesia mater, quæ generat novit: cæterùm oculis inspicientium videtur talis exire de fonte, qualis intravit, totumque ludus esse quod agitur. Unde in fine videntes gloriam sanctorum dicent gementes in tormentis: *Hi sunt quos aliquando habuimus in derisum, & in similitudinem improperii.* Quomodo ergo computati sunt inter Sapien. 5.
filios Dei? Et Apostolus Joannes: *Charissimi, inquit, nunc filii Dei sumus, & nondum apparuit quid erimus.* 1. Joan. 3.
Quod ergo natum est ex Spiritu, spiritus est: quia qui ex aqua & Spiritu regeneratur, invisibiliter in novum hominem mutatur, & de carnali efficitur spiritalis. Qui ideo rectè non solùm spiritalis, sed etiam spiritus vocatur, quia sicut substantia spiritus invisibilis est nostris aspectibus: ita is qui per gratiam Dei renovatur invisibiliter, fit spiritalis & Dei filius, cùm visibiliter omnibus caro & filius hominis appareat. Sequitur:

Non mireris quia dixi tibi, Oportet vos nasci denuò. Spiritus ubi vult spirat, & vocem ejus audis; sed non scis unde veniat, aut quò vadat. Sic est omnis qui natus est ex spiritu.] *Spiritus ubi vult, spirat*, quia ipse habet in potestate, cujus cor gratia suæ visitationis illustret. *Et vocem ejus audis*, cùm te præsente loquitur is, qui Spiritu sancto repletus est. *Sed non scis unde veniat, & quò vadat*; quia etiamsi te præsente quempiam spiritus ad horam impleverit, non potes videre quomodo in eum intraverit, vel quomodo redierit, qui natura est invisibilis. *Sic est omnis qui natus est ex spiritu.* Et ipse enim invisibiliter agente spiritu incipit esse quod non erat, ita ut infideles nesciant *unde veniat aut quò vadat*: id est, qui à gratia regenerationis venit in adoptionem filiorum Dei, & vadit in perceptionem regni cœlestis. Quærente adhuc Nicodemo, *quomodo possent fieri*: subjungit Dominus dicens:

Tu es magister in Israel, & hæc ignoras?] Non quasi insultare volens ei qui magister vocetur, cùm sit ignarus sacramentorum cœlestium: sed ad humilitatis illum viam provocans sine qua janua cœlestis non potest inveniri.

Si terrena dixi vobis, & non creditis, quomodo si dixero vobis cœlestia, credetis?] Terrena illis dixit, ut in superiori lectione invenimus, cùm de passione ac resurrectione sui corporis, quod de terra assumpserat, loqueretur dicens: *Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.* Non tamen Ioan. 2.
credebant verbo quod dixit, sed ne hoc quidem intelligere volebant, quia non de alio quàm de templo corporis sui diceret. Qui ergo terrena audientes non capiebant, quanto minus ad cœlestia, id est, divinæ generationis capienda mysteria sufficiunt. Addit autem adhuc Dominus & de cœlestibus sacramentis, & de terrenis instituere eum, quem videt sapienter ac diligenter his quæ audit intendere. Cœlestis namque est ascensio ejus ad vitam sempiternam terrena verò exaltatio ejus ad mortem temporalem. Dicit ergo de cœlestibus:

Et nemo ascendit in cœlum, nisi qui de cœlo descendit, filius hominis qui est in cœlo. Subjungit verò de terrenis:

Et sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis.] Meritò autem quæritur, quomodo dicatur filius hominis vel descendisse de cœlo, vel eo tempore, quo hæc loquebatur in terra, jam fuisse in cœlo. Nota est namque confessio fidei catholicæ, quia descen-

dens

dens de cœlo filius Dei, filium hominis in utero virginali suscepit, eumque completa dispensatione passionis suæ resuscitavit a mortuis, & assumpsit in cœlum. Non ergo caro Christi descendit de cœlo, neque ante tempus ascensionis erat in cœlo. Et qua ratione dicitur, *nisi qui descendit de cœlo filius hominis qui est in cœlo* nisi quia una Christi persona est in duabus existens naturis? Atque ideo filius hominis rectè dicitur & descendisse de cœlo, & ante passionem fuisse in cœlo: quia quod in sua natura habere non potuit, hoc in filio Dei à quo assumptus est, habuit: sicut propter eandem unius Christi personam, quæ ex duabus
Act. 20. extat naturis, Apostolus ait: *Vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo.* Neque enim Deus in sua substantia, sed in homine assumpto sanguinem quem pro Ecclesia funderet, habuit. Hinc et-
Psal. 46 iam Psalmista dicit: *Ascendit Deus in jubilatione.* Quomodo enim Deus nisi in homine ascenderet, qui in suæ naturæ majestatis semper ubique præsens adest? Sed & hoc quærendum, quomodo dictum sit: *Et nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo:* cùm omnes electi veraciter confidant
Joan. 12. ascensuros in cœlum, promittente sibi Domino, *Quia ubi ego sum, illic & minister meus erit.* Cujus tamen nodum quæstionis apertissima ratio solvit, quia videl. mediator Dei & hominum homo Christus Jesus electorum omnium caput est. itemque omnes electi ejusdemq; capitis membra
Ephes. 1. sunt, dicente Apostolo: *Et ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam:* & rursum: *Vos enim estis corpus Christi, & membra de*
1. Cor. 12. *membro. Nemo ergo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo, filius hominis qui est in cœlo.* quod est apertè dicere: *Nemo ascendit in cœlum,* nisi Christus in corpore suo, quod est Ecclesia, qui in seipso quidem primum cernentibus Apostolis eminentioribus nimirum membris suis ascendit, & exinde in membris suis quotidie ascendens se colligit in cœlum. Hinc est enim quod ipsum corpus ejus inter adversa
Psal. 26. præsentis seculi deprehensum gloriatur & dicit: *Nunc autem exaltavit caput meum super inimicos meos* ac si patenter dicat: Qui occisum à Judæis Christum, caput videlicet meum suscitavit à mortuis, ac frustratis omnium inimicorum insidiis sublevavit in cœlum, spero quod me etiam de præsentibus periculis eruens meo capiti jungat in regno. Quia ergo *nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo,* quisquis in cœlum ascendere desiderat, ei qui descendit de cœlo, & in cœlo, se vera fidei dilectionisque unitate conjungat: apertè intelligens, quia nullo alio ordine, nisi per eum qui descendit de cœlo, potest ascendere in cœ-
Joan. 14. lum. Unde aliàs ipse dicit. *Nemo venit ad patrem, nisi per me.* Hæc ideo Nicodemo, ideo cunctis dicuntur catechumenis ut discant ejus membris renascendo incorporati, per quē possint ascendere in regnum Dei. Et quia ascensio vel ingressus regni cœlorum non potest fieri absque fide & sacramentis dominicæ passionis, rectè subinfertur,

Et sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis: ut omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam.] Mira magisterii cœlestis arte Dominus magistrum legis Mosaicæ ad spiritalem legis ejusdem sensum inducit, recordans historiæ veteris, & hanc in figuram suæ passionis atque humanæ salvationis factam edisserens. Narrat quippe liber Numerorum, *quia*
Num. 21. *pertæsus in eremo populus Israel itineris longi ac laboris, murmuraverit contra Dominum & Moysen, ideoque Dominus immiserit in illum ignitos serpentes: ad quorum plagas & mortes plurimorum, cùm clamarent ad Moysen, & ille oraret pro eis, jussit eum Dominus facere serpentem æneum, & ponere pro signo. Qui percussus, inquit, aspexerit in eum, vivet: & ita factum est.* Plagæ igitur serpentium ignitorum, venena sunt incentiva vitiorum, quæ animam quam tangunt, spiritali morte perimunt. Et benè murmurans contra Dominum populus serpentium morsibus sternebatur, ut ex ordine flagelli exterioris agnosceret, quantam intus perniciem murmurando pateretur. Exaltatio autem serpentis ænei quem dum percussi aspicerent, sanabantur, passio nostri redemptoris est in cruce, in cujus solùm fide regnum mortis & peccati superatur. Rectè etenim per serpentes peccata quæ animam simul & corpus ad interitum trahunt, exprimuntur: non solùm quia igniti, quia virulenti, quia ad perimendum sunt astuti, verum etiam quia per serpentem primi parentes nostri ad peccandum persuasi, ac de immortalibus sunt peccando mortales effecti. Rectè per serpentem æneum Dominus ostenditur, qui venit in similitudine carnis peccati, quia sicut æneus serpens effigiem quidem ignitis serpentibus similem, sed nullū prorsus in suis membris habuit ardorē veneni nocentis, quin potius percussos à serpentibus sua exaltatione sanabat: sic nimirum, sic redemptor humani generis non carnem peccati, sed similitudinem induit carnis peccati, in qua mortem crucis patiendo credentes in se ab omni peccato, & ab ipsa etiam morte liberaret. *Sicut ergo Moyses exaltavit serpentem in deserto; ita,* inquit, *oportet exaltari filium hominis:* quia sicut illi qui exaltatum pro signo serpentem æneum aspiciebant, sanabantur ad tempus a corporali morte & plaga, quam serpentium morsus intulerat: ita & qui mysterium dominicæ passionis credendo, confitendo, synceriter imitando aspiciunt, salvantur in perpetuum ab omni morte, quam peccando in animo pariter & carne contraxerant. Unde rectè subjungitur: *Ut omnis qui credit in ipso, non pereat, sed habeat vitam æternam.* Cujus quidem verbi patet sensus, quia qui credit in Christum, non solùm perditionem evadit pœnarum, sed & vitam percipit æternam. Et hoc inter figuram distat & veritatem, quia per illam vita protelabatur corporis, per hanc vita donatur sine fine mansura. Sed curandum solerter est, ut quod intellectus benè sentit, operatio condigna perficiat, quatenus confessio rectæ nostræ fidei piè & sobriè conversando ad perceptionem promissæ nobis vitæ mereatur attingere. Verum quia hæc de filio hominis dicuntur qui exaltari in cruce, & mortem potuit pati, ne putaret Nicodemus filium tantùm hominis esse eum, à quo vita esset expectanda perpetua, curavit ei Dominus etiam divinitatis suæ patefacere sacramentum, unumque & eundem filium Dei & filium hominis mundi ostendere salvatorem. Nam
sequitur: *Sic enim dilexit Deus mundum, ut filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat* Joan. 3.
vitam æternam. Unde notandum quod eadem de filio Dei unigenito replicat, quæ de filio hominis in cruce exaltato præmiserat, dicens: *Ut omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam.* Quia perfectū idem redemptor noster filius Dei ante secula existens, filius hominis factus est in fine seculorum, ut qui divinitatis suæ potentia nos creaverat, ad perfruendam vitæ beatitudinem perennis, ipse per fragilitatem humanitatis nostræ nos restauraret, ad recipiendam quam perdidimus vitam. unde nobis satagendum est, fratres charissimi, ut divinis beneficiis vicem rependentes, *diligamus toto corde, tota anima, tota virtute* Deum patrem, qui nos tanto amore prior dilexit, *ut* Rom. 8.
proprio suo filio non parceret, sed pro nobis omnibus traderet illum. Diligamus ipsum filium, *qui cùm in forma Dei esset, nostra libertatis & vitæ gratia formam servi accepit, factusque est* Philip. 2.
obediens usque ad mortem, mortem autem crucis: & sicut de eo dicit Joannes Apostolus: *Qui dilexit nos, & lavit nos à pec-* Apoc. 1.
catis nostris in sanguine suo. Diligamus sanctum ejusdem patris & filii spiritum, cujus gratia renati, cujus unctione signati sumus in die redemptionis, qui ubi vult spirat. & ubicunque spirat continuò flamma ejusdem divinæ dilectionis accendit. Credamus ipsum patrem, & filium & Spiritum sanctum unum esse Deum & Dominum nostrum, ac debitis laudibus exaltemus nomen ejus invicem, cui est gloria, imperium & potestas, &c.

IN FESTO DIVI JOANNIS EVANGELIstæ ante portam latinam. Matth. 20. Marc. 10.

IN illo tempore accedunt ad Iesum Iacobus & Ioannes filii Zebedæi, dicentes: Magister, volumus ut quodcunque petierimus, facias nobis. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

MAtthæus scribit hæc matrem filiorum Zebedæi Dominum postulasse pro illis. sed Marcus ipsorum desiderium atque consilium volens aperire legentibus, tacet de interveniente matre, & ipsos potius dicit postulasse, quod ipsorum rogatu per matrem noverat esse postulatũ. Denique Dominus secundum utrunque Evangelistam, non matri, sed ipsis respondit:

Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem quem ego bibo? aut baptismo quo ego baptizor, baptizari? At illi dixerunt ei, Possumus.] Nesciunt quid petant, qui sedem gloriæ à Domino quam nondum merebantur, inquirunt. Jam enim delectabat eos culmen honoris, sed prius viam habebant exercere laboris: desiderabant regnare sublimiter cum Christo, sed prius erat pati humiliter pro Christo. Nomine enim calicis sive baptismi, passionem designat martyrii, qua & ipsum, & illos decebat consummari. Unde & alibi de sua
Luc. 12. passione loquitur: *Baptismo autem habeo baptizari, & quomodo coarctor usque dum perficiatur?* Et eidem passioni appro-
Ibid. 26 pians orabat dicens *Pater, si vis, transfer calicem istum à me.*

Jesus autem ait eis: Calicem quidem quem ego bibo, bibetis, & baptismo quo ego baptizor, baptizabimini.] Quæritur quomodo calicem martyrii Zebedæi filii, Jacobus videlicet &
Actu. 12. Joannes biberint: aut quomodo baptismo Domini fuerint baptizati, cum scriptura narret Jacobum tantùm Apostolum ab Herode capite truncatum, Joannes autem propria
Lib. 3. capite 16. morte vitam finierit. Sed si legamus Ecclesiasticas historias, in quibus refertur quia & ipse propter martyrium sit missus in ferventis olei dolium, & inde ad suscipiendam coronam Christi athleta processerit, statimque exilio relegatus in Pathmos insulam sit, videbimus martyrio animum non defuisse, & bibisse Joannem calicem confessio-
Dan. 3. nis, quem & tres pueri in camino ignis biberunt, licet persecutor non fuderit sanguinem. Quod autem subjungit:

Sedere autem ad dexteram meam vel ad sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est.] Sic intelligendum est. Regnum cœlorum non est dantis, sed accipientis. Non
Act. 10. est enim personarum acceptio apud Deum, sed quicunque talem se præbuerit, ut regno cœlorum dignus sit, hic accipiet quod non personæ, sed vitæ paratum est. Si itaque tales estis, qui consequamini regnum cœlorum, quod pater meus triumphantibus & victoribus præparavit, vos quoque accipietis illud. Item *Non est meum dare vobis, sed quibus paratum est.* Non est meum dare superbis, hoc enim adhuc eratis; Sed si vultis accipere illud, nolite esse quod estis. *Aliis paratum est*, & vos alii estote, & vobis paratum est. Quid est, alii estote? Prius humiliamini, qui jam vultis exaltari.

Et audientes decem, cœperunt indignari de Jacobo & Joanne.] Decem Apostoli non indignantur matri filiorum Zebedæi, nec ad mulierem audaciam referunt postulationis, sed ad filios, qui ignorantes mensuram suam immodica cupiditate exarserunt. Quibus & Dominus dixerat: *Nescitis quid petatis.*

Jesus autem vocavit eos, ait illis: Scitis quia hi qui videntur principari gentibus, dominantur eis, & principes eorum potestatem habent ipsorum. Non ita est autem in vobis, &c.] Humilis magister & mitis, nec cupiditatis immodicæ duos arguit postulantes, nec decem reliquos indignationis increpat & livoris: sed se ipse ponit exemplum, quo doceat eum majorem esse qui minor fuerit, & illum dominum fieri qui omnium servus sit. Frustra igitur aut illi immoderata quæsierant, aut isti dolent super majorum desiderio, cum ad summitatem virtutum non potentia, sed humilitate veniatur. Denique sui proponit exemplum, ut si dicta parvi penderent, erubescerent ad opera. Et dicit:

Nam & filius hominis non venit ut ministraretur ei, sed ut ministraret, & daret animam suam redemptionem pro multis.] Nota quod crebro diximus, eum qui ministraret filium hominis appellari, & dare animam suam redemptionem pro multis, quando formam servi accepit, ut pro mundo sanguinem funderet. Et non dixit dare animam suam redemptionem pro omnibus, sed pro multis, id est, pro eis qui credere voluerunt.

IN VIGILIIS SANCTI JOANNIS Baptistæ. Lucæ 1.

FUit in diebus Herodis regis Judææ sacerdos quidam, nomine Zacharias. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

VEnturus in carne Dominus & Redemptor noster multos dispensationis suæ testes præmisit & nuncios, qui diversis temporibus diversis Israeliticæ plebis tribubus orti, non diversa fide, sed uno eodemque per omnia sensu, ejusdem incarnationis mysterium prophetando præcinerent. Horum ultimus & quasi limes quidam legis & Evangelii, figuræ & veritatis Joannes apparuit, Domino attestante qui ait: *Lex & Prophetæ usque ad Joannem, ex eo regnum Dei evangelizatur.* Matt. 11. Unde etiam plusquam Propheta dictus est, quia quem cæteri à longe prophetando solum prædixerant, ille & primo venturum prophetando signavit, & mox venientem ostendendo monstravit. Qui certè gratia dispensationis non solùm justis, sed & de pontificali stirpe ortis parentibus natus asseritur.

Fuit enim sacerdos sicut ex lectione evangelica audivimus, nomine Zacharias, de vice Abia, & uxor illi de filiabus Aaron, & nomen ejus Elizabet. Erant autem justi ambo ante Dominum.] Justis quippe parentibus est genitus, ut eo confidentius justitiæ præcepta populis daret, quo hæc ipse non quasi novitiis didicisset, sed velut hæreditario jure à progenitoribus accepta servaret. De sacerdotali prosapia ortus est, ut eo potentius immutationem sacerdotii præconaretur, quo ipsum ad sacerdotale genus pertinere claresceret. Redemptor etenim noster in carne apparens, sicut Rex nobis fieri dignatus est regnum cœleste tribuendo, ita etiam Pontifex factus est temetipsum pro nobis offerendo Deo hostiam in odorem suavitatis. Unde scriptum est: *Juravit Dominus & non pœnitebit eum, tu es sacerdos in æternum* Psal. 109
secundùm ordinem Melchisedech. Melchisedech quippe, ut legimus, sacerdos Dei summi, longe legalis sacerdotii Gen. 14
tempora præcessit, offerens Deo panem & vinum: Et ideo redemptor noster sacerdos esse dicitur *secundum ordinem Melchisedech*, quia ablatis victimis legalibus, idem sacrificii genus in mysterium sui corporis & sanguinis in novo testamento offerendo instituit. Quis ergo congruentius translationem legalis, ut substitutionem evangelici sacerdotii, quam summi juxta legem sacerdotis filius prophetaret? Qui cùm ipse summus sacerdos secundùm legẽ existere videretur posse, maluit docente intrinsecus incommutabili ratione veritatis novi sacerdotii præco, quam successor & hæres existere veteris. Maluit ductus in spiritu vocatis in desertum populis novi testamenti sacramenta prædicare, quam ad se venientibus in templum, gloriosissimo illo tunc temporis sacerdotii veteris officio præesse. Prætulit longam solitudinis famem & esuriem continuam hostiarum solennium, pilis camelorum & cinctui zonæ pelliceæ, auro textas pontificum postposuit stolas. Ut quid enim hæc, fratres mei, nisi ut is qui meritò justitiæ perfectioris auctoritatem sibi prædicandi asciverat, ipse etiam neglecto ordine, paterni pontificatus ostenderet, quia non dubiè melioris pontificatus præcursor existeret? Si verò fraternitatem vestram audire delectat, quis sit Abia, de cujus vice Zacharias genus duxisse per- 1. Par.
hibetur, hic temporibus David regis summus erat sacerdos. Siquidem jubente Domino per Moysen, primò unus in lege Pontifex Aaron est constitutus, post cujus mortem Eleazar filius ejus sacerdotium suscepit. Et hoc Exod. 28
quoque mortuo, Phinees filius ejus sacerdotii successor extitit, & sic usque ad tempora David per annos circiter quadringentos septuaginta, unus post unum existere

pontifi-

1. Par. 22 Pontificatus hæredes. At verò David cùm magno fervens studio religionis templum Domino condere desiderasset, Dominus autem magis hoc per filium ejus Salomonem vellet impleri; nihilominùs ipse David omnia quæ ad futuram ejusdem templi constructionem vel reverentiam pertinerent, sollicitus præparare curavit. Unde etiam Ibid. 26. cantores statuit, qui tempore sacrificii quotidie Psalmos cum melodia resonarent, atq; animos populi circumstantis ad memoriam amoremque cœlestium, non solùm sublimitate verborum quæ dicebantur, sed etiam suavitate sonorum quæ dicebantur, erigerent. Volensque ut crescente cultu & magnificentia templi, decus quoque ministerii illius & ministrantium cresceret cœtus, convocavit omnem progeniem filiorum Aaron, & eos videlicet qui de Eleazar, & illos qui de Ithamar stirpe descenderant, divisitque hos in partes viginti quatuor, ac de his singulis singulos Pontifices eligens, cæteros qui in partibus erant sacerdotii minoris, qui nunc presbyteratus vocatur, officio fungi præcepit, ea videlicet provisione, ut dum quilibet Pontificum vita decederet, quicunque in ejus parte optimus putaretur, ei in Pontificatu succederet. Quas videlicet partes taliter ordinavit, ut singuli Pontifices cum subjectis sibi sacerdotibus, per octonos dies, hoc est à sabbato usque ad sabbatũ, ministrarent. Et cùm omnes gradu sacerdotali essent æquales, unus tamen in eis qui dignior videretur, speciali reverentia ac potestate præeminens, summi sacerdotis nomen haberet. qui autem ordo partium earundem servari deberet, missa coram David rege & Principibus familiarum sacerdotalium, & Levitarum sorte quærebatur. In quarum distributione sortium, Abia de cujus vice & genere Zacharias oritur, octavo loco po-
Ibid. 24. situs invenitur. Et rectè præco novi Testamenti, in quo gloria resurrectionis mundo declaratur, loco octavæ sortis nascitur: quia & Dominus noster una sabbati, quæ est à die conditionis octava, resurrexit à mortuis, & nobis post sex hujus seculi ætates, ac septimam quietis animarum, quæ est in alia vita, octava jam ætas perpetuæ resurrectionis promittitur in fine.

Erant autem justi ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis & justificationibus Domini sine querela.) Sæpè contingit, ut hi qui jam perfecti hominum æstimatione judicantur, adhuc in oculis interni arbitri, minus aliquid perfectionis habeant: & rursus evenire solet, ut nonnulli quibusdam virtutum operibus immoderatiùs studendo, dum sine scientia Deo placere appetunt, proximorum oculos offendant. A qua utraque reprehensione parentes beati Ioannis immunes esse declarantur, de quibus cùm dictum esset, *Erant autem justi ambo*, continuo subnectitur, *Ante Deum*. & cum adjunctum esset, *Incedentes in omnibus mandatis & justificationibus Domini*, mox infertur, *Sine querela*. Ac si apertè dicatur, Adeò se in actibus pariter & cogitationibus suis circumspectè agebant, ut & divinis obtutibus, in occulto, & humano foris judicio placerent, juxta
2. Cor. 8. illud Apostoli, *Providemus enim bona non solùm coram Deo, sed etiam coram hominibus.*

Et non erat illis filius, eo quòd esset Elizabeth sterilis, & ambo processissent in diebus suis.) Divinitùs est procuratum, ut sterili matre & utroque parente provectioris ætatis Ioannes nasceretur, quatenus etiam ipse ortus ejus miraculo patesceret, virum magnæ virtutis futurum esse qui nascebatur, ubi desinente omni lascivia concupiscentiæ carnalis constaret: quia nulla conceptione causa voluptatis, sed
Gen. 21. sola cogitata sit spiritalis gratia prolis. Sic Isaac filius promissionis, qui in figuram redemptoris nostri *factus est obediens patri usque ad mortem* de veteranis parentibus & sterili
Gen. 25. diu matre natus est: sic Iacob & Ioseph Patriarchæ, sic Sam-
& 30. son fortissimus Ducum, & Prophetarum eximius Samuel
Iudic. 13. steriles diu corpore, sed fœcundas semper virtutibus ha-
1. Reg. 1. buêre genitrices, ut miraculo nativitatis, natorum dignitas nosceretur, & probarentur sublimes in vita futuri, qui in ipso vitæ exortu conditionis humanæ jura transcenderent, quod verò sequitur:

Factum est autem, cùm sacerdotio fungeretur Zacharias in ordine vicis ante Dominum, secundùm consuetudinem sacerdotii, sorte exiit ut incensum poneret, ingressus in templum Domini.) Claret quidem omnibus, quia jam recedente ex ordine septimana vicis suæ, quæ eidem vice Abia contigerat, templum ministraturus intravit: sed fortè aliquibus obscurum est, quia scriptura tacere videtur, quo hæc sint anni tempore gesta. Quibus intimandum, quia nec hoc scriptura prætermisit, sed ex eo quod addidit, latenter innuit.

Et omnis, inquiens, multitudo erat populi orans foris hora incensi.) Una etenim tantummodo per annum solennitas erat, in qua Pontifice ad orandum sancta sanctorum intrante, nullum prorsus hominum intra fores templi remanere liceret, sed omnes tempore oblationis exteriùs jubebantur orare. Hæc autem erat statuta solennitas septimo Paschæ mense, decima die mensis, quæ dies propitiationis sive expiationis vocabatur: quia videlicet oblatis in altari holocausti victimis, sanguis in sancta sanctorum ad expiandum inferebatur. Nec solum sanguis ibi aspergebatur, sed & thymiama adolebatur, quod in præsenti lectione Zacharias fecisse memoratur. Dicit ergo de hac solennitate Dominus Moysi; *Mense septimo, decima die mensis affligetis animas vestras, nullumque facietis opus. Expiabit autem Pontifex sanctuarium, & tabernaculum testimonii atque altare, sacerdotes quoque & universum populum: eritque hoc vobis legitimum sempiternum, ut oretis pro filiis Israel, & pro cunctis peccatis eorum semel in anno.* Levit. 16 Et paulò superius, cùm ritum ejusdem expiationis doceret, ait inter alia: *Nullus hominum sit in tabernaculo, quando Pontifex ingreditur sanctuarium, ut roget pro se, & pro domo sua, & pro universo cœtu Israel, donec egrediatur.* Ibidem. Longum est de singulis hujus diei cæremoniis scripturæ testimonia ponere, longiùs multò singula sufficienter, quomodo nunc spiritaliter in Ecclesia agantur, exponere. Unde hoc maximè libet vestræ fraternitatis auribus intimare, quàm convenienter electum sit tempus, in quo præcursoris Domini nativitas, & virtus futura nunciaretur. Septimus quippe mensis, & decima hujus dies sacratissimo huic oraculo dedicatur, quia nimirùm ille nasciturus prædicabatur, qui consummationem observantiæ legalis, & Evangelicæ gratiæ prædicaret initium, quia ortus monstrabatur illius; qui primus omnium & venire, & jam adesse ostenderet Dominum salvatorem, de quo scriptum est: *Finis enim legis Christus ad justitiam omni credenti.* Rom. 10. Nam & septenario propter sabbatũ, & denario numero propter decalogum, legis adimpletio rectè figuratur. Dies hæc propitiationis erat & expiationis, in qua populus omnis ab operibus vacare, & per orationes atq; abstinentiam affligi & castigari præceptus est. Quod beati Ioannis & vitæ & prædicationi multùm congruit, qui & ipse à mundanis vacans operibus, cœlestibus solum studiis ac desideriis animum dabat, & convenientes ad se turbas a malis operibus abstinere, ac per pœnitentiam, fidemque expiari, & Christo consecrari docebat: quia tempus jam divinæ propitiationis instaret, in quo cunctis piè quærentibus, regni cœlestis pateret ingressus. Quod autem hac die Pontifex sanctuarium & tabernaculum testimonii, atque altare, sacerdotes quoque & universum populum expiare jussus est, Ioannes ipse quis sit ille Pontifex, qui hæc expiatio manifestat, cum illo veniente ad baptismum suum loquitur, dicens: *Ecce agnus Dei,* Ioan. 1. *ecce qui tollit peccata mundi.* Quæ videlicet expiatio semel in anno celebrari statuta est, quia sicut Apostolus ait, *Chris-* Hebr. 9. *tus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata*, secundò sine peccato apparebit expectantibus se in salutem. Quod autem Pontifice ad rogandum ingrediente sanctuarium nemini hominum in tabernaculo esse licebat, donec exiret, infirmitatem sanctæ Ecclesiæ designat, quæ pro fide ejus pati needum erat idonea. Quod in ipsis patefactũ est Apostolis, qui inchoata eadem passione illius, *omnes relicto eo fugerunt.* Egrediebatur autem expleta expiatione Matt. 26. Pontifex, ut & aliis tabernaculum intrandi facultas daretur; quia perfecto suæ sacrificio passionis, apparuit discipulis Christus: & data Spiritus sancti gratia, ad offerendas Deo hostias non solùm devoti operis & orationis, sed & proprii sanguinis, eorum quoq; corda roboravit. Hæc de observantia festivitatis legalis latiùs exposuim', ut agno-

sceret charitas vestra, quem congruenter in ea nova gratiæ præconia sumpserunt exordium, in qua tam multipliciter opus ejusdem gratiæ & totius mundi redemptio significabatur.

Apparuit autem oranti Zachariæ Angelus, stans à dextris altaris incensi.) Quo notandum quòd non solum virtute sermonum quos protulit, verumetiam statu temporis, & loci situ in quo apparuit, gratiæ quam evangelizare venerat, testimonium perhibet. Tempore quippe oblationis sacerdotij apparuit, ut verum se æternumque Pontificem, veram pro mundi salute hostiam venturam prædicare signaret. *Exod. 38.* Stabat juxta altare incensi, ut novi Testamenti præconem se venisse doceret. Duo namque altaria erant in templo, quæ duo Testamenta signant in Ecclesia. Primum altare holocausti ære coopertum, & ante fores templi ad offerendas victimas & sacrificia positum, quod carnales veteris Testamenti cultores significat. Deinde altare incensi auro tectum, *Ibid. 30.* propter ostium sancti sanctorum, ad adolenda thymiamata erat statutum, quod interiorem perfectioremque novi Testamenti & cultorum illius gratiam designat. Stabat etiam a dextris ejusdem altaris, ut non terrena & infima, sed gaudia cœlestis & sempiternæ beatitudinis, quæ per dexteram solent figurari, hominibus se promittere monstraret: illis maxime qui per cordis sui munditiam ipsi altare aureum effici, qui prope ingressum regni cœlestis sedula cogitatione assistere, qui aromata orationum per ignem amoris Deo incendere, qui dicere possunt cum Propheta, *Dirigatur oratio mea sicut* *Psal. 140.* *incensum in conspectu tuo*: quod autem ait Zachariæ,

Quia exaudita est deprecatio tua, & uxor tua Elizabeth pariet tibi filium.] Non est arbitrandum, quod Pontifex qui pro populo oraturus intraverat, mutato repentè animo pro privatis negotijs cœperit rogare, maximè pro liberis, à quorum generatione in tantum homo senex ac decrepitus spem totam averterat, ut neque Angelo promittente crederet nasci sibi filium posse. Sed hoc certissimè sciendum, quia pro populi salvatione rogabat, quem & maximo peccatorum languore vexatum, & insuper alienigenæ Regis dominio pressum noverat. Unde angelico oraculo & se exauditum cognovit è Domino, & quo ordine salus quam quærebat esset adventura didicit: quia videlicet nasceretur sibi filius, qui Propheta & doctor eximius existens, eundem populum ad viam veritatis, spemque promerendæ salutis converteret, & mox sequeretur ipse salvator, qui regni cœlestis gaudia præstaret.

Et vocabis, inquit, nomen ejus Ioannem, & erit tibi gaudium & exultatio, & multi in nativitate ejus gaudebunt.) Magnæ laudis est & virtutis indicium, quotiens in scripturis hominibus à Deo nomen imponitur vel mutatur. Benè autem præcursor redemptoris nostri Joannes vocari jubetur, Ioannes quippe Domini gratia, sive in quo est gratia dicitur: quia & ipse specialem præ cæteris sanctis ejusdem præcursionis gratiam accepit, & inauditam cæteris mundo cœlestis ingressus gratiam prædicare advenit. Qui ergo & gratia plenus extitit, & cæteris Dei gratiam evangelizavit, rectè præconium gratiæ ipso etiam suo nomine signavit. Meritoque in ejus nativitate multis exultandum prædicitur, per quem suæ regenerationis mundo author ostenditur.

Erit enim magnus coram Domino.) Notandum quòd idem laudis præconium Ioanni ab Angelo, quod ab Evangelista parentibus fertur illius. Et illi enim justi ante Deum, & hic coram Domino magnus perhibetur. Quam magnus autem coram Domino fuerit, ipse qui solus virtutem magnitudinis ejus & donavit & novit, Dominus insinuat, *Matt. 11.* dicens: *Non surrexit inter natos mulierum major Ioanne Baptista.* Sed & Angelus multifariam ejus coram Domino magnitudinem subsequenter exposuit.

Et vinum, inquit, & siceram non bibet, & Spiritu sancto replebitur adhuc ex utero matris suæ, & multos filiorum Israel convertet ad Dominum Deum ipsorum.) Siquidem in eo quòd illum a vino & sicera, id est, ab omni quod inebriari potest, continentiam habiturum asseruit, patenter indicavit quia ab omnibus vitijs & mundi illecebris, quæ statum mentis solent evertere, futurus esset immunis. In eo autem quòd illum adhuc ex utero matris Spiritu sancto replendum esse memoravit, profectò quia natus in mundum, cunctis virtutum fructibus esset clarificandus ostendit. Quid enim viventi & conversanti inter homines poterat deesse virtutis, qui etsi ut homo in iniquitatibus conceptus est, contra morem tamen humanæ conditionis non in delictis eum prævaricationis, sed in gratia remissionis mater sua peperit? Neq; enim dubitandum est, quia Spiritus sanctus qui eum replevit, etiam a peccatis omnib᷒ absolvit. Constat quippe veridica patrum sententia, quia lege non stringitur Spiritus sancti donum. Et propterea qui Cornelium *Act. 10.* & domum ejus ante perceptionem baptismi sua gratia consecravit, ipse utique Ioannem non solum ante circuncisionem, sed & ante nativitatem ejusdem gratiæ munere perfudit, ita ut officium suæ præcursionis Domino adhuc in utero positus, quia loquendo nondum poterat, jam gratulando præberet, quando sicut sequentia sancti Evangelij testantur, intrante beata Dei genitrice, & salutante Elizabeth, *exultavit in gaudio infans in utero ejus.* *Luc. 1.* Sed & in eo quòd illum multos filiorum Israel ad Dominum Deum ipsorum conversurum asseverat, manifestè Angelus quoniam magnus coram Domino esse futurus indicat, quem optimo genere conversandi vitam peracturum esse declarat. Quæ enim inter homines sublimior, & Deo gratior esse conversatio potest, quam eorum qui se castigant e vitijs, qui virtutum studijs animum subjugant, insuper etiam alios quotidiano exercitio ad autoris sui gratiam student convertere, & crebra animarum fidelium acquisitione gaudium semper patriæ cœlestis augere?

Et ipse præcedet ante illum in spiritu & virtute Heliæ.) Ioannes in spiritu & virtute Heliæ Dominum præcedere dicitur, quia sicut Helias in magna virtute spiritus secundùm ejus adventum præveniet, ita Ioannes non minore spiritus potentiæ præditus prævenit primum. Sicut ille præcursor futurus est Judicis, ita iste præcursor factus est redemptoris. Nec solùm adventus ordine, sed doctrinæ quoque similitudine Ioannes in spiritu & virtute Heliæ Dominum præcessit. Nam sicut de Ioanne Angelus subjungit.

Ut convertat corda patrum in filios, & incredibiles ad prudentiam justorum.] Ita & Dominus per Prophetam non disparem de Heliæ prædicatione sententiam protulit, dicens. *Malac. 4.* *Ecce ego mittam vobis Heliam prophetam, antequàm veniat dies Domini magnus & horribilis, & convertet corda patrum ad filios, & cor filiorum ad patres eorum.* Unum igitur atq; idem utrique opus est, fidem scilicet atque intellectum, quem habuere patres, filiorum mentibus prædicando infundere. Nam patres & justi appellantur veteres sancti, de quibus *Matt. 13.* *Luc. 10.* salvator ait discipulis: *Multi Prophetæ & justi cupierunt videre quæ vos videtis, & non viderunt.* Filij verò & incredibiles illius ævi homines, quo vel Helias prædicaturus est, vel Ioannes prædicabat, vocantur. Convertit autem Ioannes corda patrum in filios, quia sapientiam quam habuerunt patres Christum credentes ac desiderantes in carne venire, transfudit in filios docendo eos credere & gaudere, Christum in carne venisse. Convertit incredibiles ad prudentiam justorum, quia eos quos sine fide Christi invenit de operibus legis frustra gloriantes, docuit credere in Christum, ejusq; se gratiæ tota intentione submittere, ac præcedentium justorum imitari prudentiam, qui & legem perficere diligentissimè studebant, & nihilominus in gratia Domini Jesu, non autem in operum suorum justitia, salutem sperare didicerant. Hinc namque unus ex eis dicit, *Abac. 2.* *Justus autem ex fide vivit*, unde & apertè subjungitur:

Parare Domino plebem perfectam.] Hæc etenim pulcherrima Dominicæ plebis perfectio est, quam & Ioannes suo tempore prædicando parabat, & nunc Dominus ipse donando per orbem latius adimplet, cùm nos evangelicis & verbis instituti & imbuti mysterijs eandem fidem ac dilectionem habere discimus, quam legalibus præceptis edocti patres habuisse probantur. Hoc perfectissimum sanctæ Ecclesiæ decus est, cùm ad eadem quæ illos intrasse constat, supernæ pacis gaudia suspiramus: atque ut

hæc

hæc etiam nos intrare mereamur. cœlestem in terris exercere vitam contendimus cum eorum exemplo nulla quæ facimus vel percipimus, bona nostris meritis adscribimus, sed ad auctoris nostri per omnia gratiam respicimus. De quo illorum quoque testimoniis edocemur. *quia ipse*
Psal. 94. *est Deus, ipse fecit nos & non ipsi nos.* non solum scilicet ut homines simus, verum etiam ut sancti & beati homines
Psal. 102. simus. Cujus dona gratiæ si puro semper & infatigabili corde sectamur, ipse juxta eundem patrum promissa propitius fit omnibus iniquitatibus nostris, ipse satiat in bonis desiderium nostrum, ipse non in operibus justitiæ, quæ ex nobis habere potuimus, sed in miseratione & misericordia quam ipse donavit, nos in vitam coronet æternam. qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, &c.

IN SOLENNITATE DEIPARÆ virginis Mariæ, quando salutavit Elizabeth Lucæ 1.

In illo tempore exurgens Maria abiit in montana cum festinatione in civitatem Juda, & intravit in domum Zachariæ, & salutavit Elizabeth. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Lectio sancti Evangelii, quam audivimus, & redemptionis nostræ nobis semper veneranda primordia prædicat, & salutaria semper imitandæ humilitatis remedia commendat. Nam quia peste superbiæ attactum genus humanum perierat decebat ut medicamentum humilitatis, quo sanaretur, prima mox incipientis salutis tempora
Genes. 3. prætenderent. Et quia per temeritatem seductæ mulieris mors in mundum introierat, congruum fuerat ut in indicium vitæ revertentis mulieres se devotæ humilitatis invicem ac pietatis prævenirent obsequiis. Prior ergo nobis beata Dei genitrix, ad sublimitatem patriæ cœlestis iter ostendit humilitatis, non minus religionis, quàm castitatis exemplo venerabilis. Siquidem gloria virginei & intemerati corporis qualis sit vita supernæ civitatis, ad
Matt. 22. quam suspiramus, in qua *nec nubent neque nubentur, sed sunt sicut Angeli Dei in cœlo*, ac virtutem meritis eximiam, qua ad hanc pertingere debeamus, indicat. Namque sicut præcedente sancti Evangelii lectione cognovimus, postquam Angelica visione & allocutione meruit sublimari, postquam se cœlesti donandam partu didicit, nequequam se de donis cœlestibus quasi a se hæc essent extulit: sed ut magis magisque donis esset apta divinis, in custodia humilitatis gressum mentis fixit, ita evangelizanti sibi Archangelo respondens: *Ecce ancilla Domini fiat mihi secundum verbum tuum.* Ut verò ex hodierna lectione audivimus eandem, quam Angelo exhibuerat humilitatem, hominibus quoque curavit exhibere, & quod majoris est virtutis, hoc etiam minoribus. Quis enim nesciat virginem Deo consecratam, muliere Deo dedita gradum habere potiorem? Quis dubitet matrem regis æterni, jure matrimonii præferendam? Attamen ipsa memor scripturæ præcipientis. *Quanto magnus es, te in omnibus humilia:*
Eccl. 3. mox, ut Angelus qui loquebatur ei ad cœlestia redit, surgit ac montana conscendit, gestansque in utero Deum servorum Dei habitacula petit, & requirit alloquia. Et apte post visionem Angeli in montana subiit, quæ gustata suavitate supernorum civium humilitatis gressibus ad virtutum alta se transtulit. Intrat ergo domum Zachariæ atque Elizabeth, quam servum ac præcursorem Domini parituram noverat, salutat, non quasi dubia de oraculo quod acceperat, sed ut congratulatura de dono, quod conservam accepisse didicerat: non ut verbum Angeli mulieris attestatione probaret, sed ut mulieri provectæ ætatis virgo juvencula ministerium sedula impenderet.

Ut autem salutationem Mariæ Elizabeth audivit, exultavit infans in utero ejus, & repleta est Spiritu sancto Elizabeth.) Aperiente os ad salutandum beata Maria, repleta est mox Spiritu sancto Elizabeth, repletus est & Joannes: atque uno eodemque Spiritu ambo edocti, illa quam, iste quem esset agnovit, & ut matrem Domini sui debita eam benedictione venerata est, ille ipsum Dominum esse, qui in utero virginis portaretur intellexit: & quia lingua necdum valuit, animo exultante salutavit, officiumque suæ præcursionis, quam devote, quam libenter juvenis esset impleturus, & antequam nasceretur adveniente Domino, quibus valebat indiciis intimavit. Aderat namque tempus quo impleretur Angeli sermo quem dixerat, *quia Spiritu* Luc. 1.
sancto replebitur adhuc ex utero matris suæ.

Repleta est ergo Spiritu sancto Elizabeth, & exclamavit voce magna.) Rectè voce magna, quia magna Dei dona cognovit: rectè voce magna, quia illum quem ubique præsentem noverat, etiam corporaliter adesse sentiebat. Magna etenim voce non tam clamosa, quam devota intelligendum est. Neque enim modicæ vocis devotione Dominum laudere valebat, quæ Spiritu sancto plena flagrabat: quæ & illum in utero gestabat, quo in natis mulierum major nemo est: & eum advenisse gaudebat, qui conceptus ex carne matris virginis filius altissimi vocaretur, & esset.

Exclamavit autem, & dixit: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui.) Non solum benedicta inter mulieres, sed inter mulieres benedictas majori benedictione specialiter insignis. *Benedictus fructus ventris tui.* Nec ipse generali sanctorum more benedictus, sed sicut Apostolus ait, Quorum patres & ex quibus Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Rom. 9.
De hujus ergo fructus Psalmista mystico sermone testatur, dicens: *Etenim Dominus dabit benignitatem, & terra nostra* Psal. 84.
dabit fructum suum. Dedit quippe Dominus benignitatem, quia genus humanum à reatu prævaricationis per unigenitum suum liberare disposuit: dedit benignitatem, qui ejus ingressui virginalis uteri templum Spiritus sancti gratia consecravit. Et terra nostra dedit fructum suum, quia eadem virgo quæ de terra corpus habuerat, filium genuit divinitate quidem Deo patri coæqualem, sed sibi carnis veritate consubstantialem. De hoc & Esaias humanæ redemptionis tempus intuens ait: *In illa die erit germen* Esa. 4.
Domini in magnificentia & gloria, & fructus terræ sublimis. Germen namque Domini fuit in magnificentia & gloria, cùm sempiternus Dei filius in carne temporaliter apparens, magnitudine virtutum cœlestium mundo claruit illustris. Fructus quoque terræ sublimis effectus est, quando carnem quam de nostra natura Deus mortalem susceperat, virtute resurrectionis immortalem jam redditam ad cœlos sublimavit. Rectè ergo dicitur, *Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui.* Benedicta est enim incomparabiliter, quæ & divini germinis suscepit gloriam, & coronam integritatis servavit. Benedicta inter mulieres, per cujus partum virgineum à nasis mulieri in maledictio primæ matris exclusa est. Benedictus fructus ventris illius, per quem & semen incorruptionis, & supernæ hæreditatis, quam perdidimus in Adam, fructum recepimus. Et vere ac singulariter benedictus, qui non nostro more postquam natus est, gratiam a Domino benedictionis percepit, sed ipse ad salvandum mundum benedictus venit in nomine Domini.

Et unde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me?) O quanta in prophetissæ mente humilitas, quàm verus sermo Domini quem dixit, *Super quem requiescit spiritus meus,* Esa. 66.
nisi super humilem & quietum, & trementem verba mea? Matrem quidem Domini, quæ ad se venerat, mox ut vidit, esse cognovit: sed nihil in se talis meriti reperiens, quo digna fieret à tanta hospite visitari. *Unde hoc mihi*, inquit, *ut mater Domini mei veniat ad me?* quia nimirum ipse spiritus, qui ei prophetiæ donum contulit, munus pariter humilitatis præstitit. Prophetico repleta spiritu genitricem ad se advenisse Salvatoris intellexit, sed humilitatis spiritu circumspecta minus dignam se ejus adventu deprehendit.

Ecce enim ut facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultavit in gaudio infans in utero meo.) Intellexit Elizabeth eodem quo impleta erat spiritu revelante, quid illa exul-

tatio sui significasset infantis, hoc est illum venisse matrem, cujus ipse præcursor ac demonstrator esset futurus. Et quam mutanda, quam cita sancti Spiritus operatio. Nulla quippe in discendo mora est, ubi Spiritus sanctus doctor adest. In uno eodemque momento cum voce salutantis gaudium nascitur infantis, quia dum vox ad aures pervenit corporales, virtus spiritalis cor intravit audientis, nec solum genitricem, sed & sobolem amore Domini advenientis accendit. Unde mox eadem præcursoria Domini genitrix ea, quæ in occulto cognoverat, his qui simul aderant & audiebant, palam evangelizare curavit. Nam subdit

Et beata quæ credidit, quoniam perficientur ista, quæ dicta sunt ei à Domino.) Nam & hoc quoque per spiritum didicit Elizabeth, quæ Angelus ad Mariã verba protulerit, quod illa mox evangelizanti crediderit, quòd hæc divina operante potentia absque ulla essent dubietate complenda. Mirumq; in modum idem spiritus eam cùm replevit, præsentium simul, præteritorum & futurorum scientia instruxit. De præsentibus nanque se edoctam monstravit, cùm beatam Mariam matrem Domini sui vocans, quia redemptorem humani generis in utero gestaret, indicavit. Unde etiam fructum ventris ejus singulariter benedictum esse professa est. Præteritorum se notitiam accepisse signavit, qua & verba Angeli ad Mariam, & consensum Mariæ credentis sibi innotuisse prodidit. Sed & futurorum scientiam sibi non negatam intimavit, cum perficienda a Domino, quæ ei dicta essent aperuit. Quis autem fratres mei dicere, quis æstimare sufficiat, quæ tunc gratia spiritus Dei genitricem repleverit, cum tanta in matre præcursoria lux doni cœlestis emicuit? Verùm audiamus verba quæ dixit, si fortè ex his valeamus aliquãtulũ dignoscere quid intus habuerit. Audita ergo responsione Elizabeth, quæ eam beatam inter mulieres prædicavit, matrem Domini sui cognominavit, fide fortem laudavit, ad cujus ingressum seipsam cum filio Spiritu sancto repletam esse signavit, non ampliùs tacere potuit dona quæ perceperat, sed quæ semper animo gerebat, ubi aptum tempus invenit, etiam devota oris professione patefecit. Namque ut virginalem decebat pudorem, acceptum divinitus oraculum aliquandiu silentio tegebat, arcanum mysterij cœlestis in sui pectoris abdito venerabatur occultum. expectabat reverenter, donec ipse donorum distributor quid sibi doni specialis tribuisset, quid facere revelasset, quandocunque vellet ostenderet. At postquàm eadem quæ sibi erant charismata præstita per alios spiritu revelante esse patefacta cernebat, mox ipsa etiam thesaurum cæli, quem in corde servabat, aperuit. Ait ergo:

Magnificat anima mea Dominum. Et exultavit spiritus meus in Deo salutari meo.) quibus profectò verbis primo dona sibi specialiter concessa confitetur, deinde generalia Dei beneficia, quibus generi humano in æternum consulere non desistit, enumerat. Ejus autem anima Dominum magnificat, qui omnes interioris hominis sui affectus divinis laudibus ac servitijs mancipat, qui observantia præceptorum Dei semper ejus potentiam majestatis se cogitare demonstrat. Ejus spiritus in Deo salutari suo exultat, quem nihil in terrenis libet, nulla caducarum rerum affluentia emollit, nulla adversitas frangit; sed sola illius à quo salus speratur æterna, sui conditoris memoria delectat. Quæ cum omnibus perfectis verba rectè conveniant, maximè tamen ea beatam Dei genitricem proferre decebat, quæ meriti privilegio singularis spiritali ipsius dilectione flagrabat. cujus corporali conceptione gaudebat. Quæ jure in Iesu, id est, in salutari suo speciali præ cæteris sanctis gaudio potuit exultare quia quem perpetuum salutis auctorem noverat, hunc ipsum temporali ortu de carne sua nasciturum esse sciebat. quatenùs in ea eademque persona veraciter & suus filius esset & Dominus. Quæ sequentibus quoque verbis, quam vilia de seipsa senserit docet, & quod omne quicquid boni meriti habuit, & hoc superna gratia largiente perceperit dicens:

Quia respexit humilitatem ancillæ suæ: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.) Humilem quippe Christi ancillam suo judicio se fuisse ... gratiæ cœlestis repente sublimatam ... tantum glorificatam, ut sua beatitudo pra... cunctarum gentium voce miretur. Addidit et ... divinæ pietatis munera, quæ mirabiliter accepit, dignas gratias in actione collaudans.

Quia fecit mihi magna qui potens est, & sanctum nomen ejus.) Nil igitur suis meritis tribuit, quæ totam magnitudinem ad illius donum refert, qui essentialiter potens & magnus existens, fideles suos de parvis atque infimis fortes facere consuevit, & magnos. Benè autem addidit, *Et sanctum nomen ejus*, ut admoneret audientes, imò omnes ad quos ejus verba pervenirent, instrueret ad fidem, & invocationem ejusdem nominis advolare, quatenùs & ipsi sanctitatis æternæ, ac salutis veræ possent esse participes, juxta illud propheticum, *Et erit: omnis quicunque invocaverit nomen Domini salvus erit.* Ipsum enim est nomen, de quo supra ait, *Et exultavit spiritus meus in Deo salutari meo.* Unde adhuc apertiùs addit, Iohel. 2.

Et misericordia ejus à progenie in progenies, timentibus eum.) Progenies autem & progenies vel utriusq; populi, Iudæi videlicet & gentilis appellat; vel certè omnium per orbem nationum, quas in Christo credituras esse prævidebat: quia sicut Petrus ait, *Non est personarum acceptor Deus, sed in omni gente qui timet eum, & operatur justitiam, acceptus est illi.* Concinit autem his beatæ Mariæ verbis ipsius Domini sermo, quo non tantùm matrem, quæ se corporaliter meruit generare, sed & omnes qui sua præcepta servarent, pronunciavit esse beatos. Cùm enim docente illo populum quodam loco, & miracula faciente, omnes sapientiam ejus ac virtutes mirarentur, *extollens vocem quædam mulier de turba, dixit illi: Beatus venter qui te portavit, & ubera quæ suxisti.* At ille testimonium veritatis probatum libenter accipiens, continuò respondit: *Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud*, ut ipsa quoque mulier, imò universi qui audiebant, in beatos fore considerent, si divinis vellent obtemperare mandatis. Ac si apertè diceat: Quamvis singulare privilegium beatitudinis habeat, quæ filium Dei incarnatum virgo in utero gestare, parere, ac nutrire digna extitit; præcipuum tamen in eadem vita perpetuæ beatitudinis locum & ipsi sunt habituri, qui ejus fidem ac dilectionem casto in corde concipiunt, qui sedula in mente præceptorum ejus memoriam portant, qui hanc & in mente proximorum solerti exhortatione nutrire satagunt. Verùm quia venerabilis Dei genitrix misericordiam ejus omnibus per orbem, qui eum timerent, affuturam illa perdocuit, restat ut etiam superbi & contemnentes monita veritatis, quid mereantur, insinuet. Act. 10. Luc. 11.

Fecit, inquit, potentiam in brachio suo, dispersit superbos mente cordis sui.) In brachio suo, in divione propriæ virtutis significat. Non enim alieno ad operandum indiget auxilio, cui sicut scriptum est, *subest, cùm voluerit posse.* Quod ad distinctionem nostræ bonæ operationis dicit, qui non in nostræ viribus libertatis, sed in Deo facimus virtutem: & sicut aliàs scriptum est, *Et brachium eorum non salvavit eos, sed dextera tua, & brachium tuum, & illuminatio vultus tui.* *Dispersit* autem *superbos mente cordis sui*, quia initium omnis peccati superbia, ob cujus meritum Dominus genus humanum a stabili habitatione patriæ cœlestis ejiciens, in hujus peregrinationem exilij longè lateque dispulit: sed & his qui in peccatis perdurare non timent, graviorem futuræ dispersionis vindictam reservavit. Sap. 12. Psal. 59. Psal. 43. Eccl. 10.

Deposuit potentes de sede.) Eosdem potentes appellat, quos antè dixerat superbos. Qui ideo nimirum superbi vocantur, quia supra mensuram se suæ conditionis extollunt. Potentes autè non quia verè potentes sunt, sed quia confidentes in virtute sua, conditoris adjutorium quærere detrectant. illi autem verè potentes sunt, qui dicere cum Apostolo norunt: *Omnia possumus in eo qui nos confortat.* De qualibus scriptum est. *Deus potentes non abjicit, cùm & ipse sit potens.* *Deposuit ergò potentes de sede, & exaltavit humiles. quia omnis qui se exaltat, humiliabitur. & qui se humiliat, exaltabitur.* Quamvis etiam ita rectè possit intelligi, Philip. 4. Iob. 36. Luc. 18.

ligi, quòd nonnunquam illi ipsi, qui merito suæ elationis a Domino fuerant dejecti, denuo miserante illo ad humilitatis gratiam redeant, sicque merito devotæ humilitatis erigantur ad gloriam. Act. 9. Denique Saulus ad superbiam de sede doctrinæ legalis depositus est, sed mox ob humilitatis subjectionem in adevangelizandam Christi fidem levatus.

Esurientes implevit bonis, & divites dimisit inanes] Qui æterna perfecte nunc esuriunt, atque ad hæc appetenda infatigabili operum justorum instantia certare non desistunt, satiabuntur utique cum sui redemptoris gloria quam desiderabant, apparuerit. At quicunque cœlestibus divitiis terrenas præponere gaudent, hi nimirum tempore ultimæ discretionis inanes totius beatitudinis dimittuntur à Domino, ideoque cum diabolo perennis miseriæ pœna plectuntur. Quod etiam in hac vita ex parte non minima videmus impleri, ut & humiles videlicet supernæ bonitatis alimoniis repleantur, virtutumque cœlestium largitate ditescant: & qui vel de terrenis divitiis gloriantes superbiunt, vel de opibus se bonorum operum quasi hæc per se habeant, extollunt, intus à lumine veritatis inanescunt. Singulis autem his versiculis, quos de diverso superborum atque humilium statu beata Maria protulit, Iacob. 4. 1. Pet. 5. adjungendum est quod præmisit, *A progenie in progenies:* quia nimirùm per omne labentis seculi tempus creator justus ac misericors & superbis resistere, & humilibus dare gratiam consuevit. Unde benè post generalem divinæ pietatis & justitiæ commemorationem, ad specialem novæ incarnationis dispensationem, qua mundum redimere dignatus est, confessionis suæ verba convertit dicens:

Suscepit Israel puerum suum, memorari misericordia sua.] Israel quippe vir videns Deum interpretatur. Quo nomine omnis redemptorum hominum cœtus designatur, propter quos ut Deum videre valeant, ipse Deus homo visibilis inter homines apparuit. Qui suscepit Israel quasi medicus ægrum quem curaret, quasi rex populum, quem ab hostium incursione defenderet, imò hoste prostrato liberum redderet, ac secum perpetuò regnare donaret. Et bene addidit, *Puerum suum*, videlicet humilem obedientemque significans: quia non nisi per virtutem humilitatis, quis ad sortem potest redemptionis attingere. Unde & Matt. 18. Dominus ait: *Nisi conversi fueritis, & efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cælorum.* Benè quoque subjunxit: *Memorari misericordia sua*, quia quòd Deus hominem ut redimeret, assumpsit, non humanæ meritum conditionis, sed divinæ donum pietatis extitit. quid enim post culpam prævaricationis, nisi justam conditoris iram meruimus? Unde restat, ut quotquot ad salutem vitamque recuperamur æternam, non hoc nobis, sed ejus gratiæ tribuamus, cui dictum est, In ira misericordiæ memor eris.

Abac. 3. *Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham & semini ejus in secula.*]Patrum memoriam faciens beata Maria, rectè Abraham nominatim exprimit: quia etsi multi patres ac sancti Dominicæ incarnationi testimonium mysticè protulerunt, ipsi tamen primò manifestè sunt ejusdem incarnationis, ac nostræ redemptionis arcana prædicta: ipsi specialiter dictum est, Gen. 12. *Atque in te benedicentur universæ cognationes terræ.* Quod ad Dominum Salvatorem pertinere nullus fidelium dubitat, qui ad dandam nobis benedictionem perpetuam, de stirpe Abrahæ ad nos venire dignatus est. Semen autem Abrahæ non illos tantùm dicit electos, qui ex Abrahæ progenie sunt corporaliter editi, verùm etiam nos qui de gentibus ad Christum congregati, illis fidei societate patribus copulamur, à quibus prosapiæ carnalis origine longè segregamur. Et nos enim semen ac filii sumus Abrahæ, cum sacramentis nostri redemptoris, qui de genere Abrahæ carnem assumpsit, renascimur. Nos sumus filii Abrahæ, cùm illum videre solerti intentione quærimus, *cujus diem ipse Abraham exultavit ut videret: & vidit, & gavisus est.* Ioan. 8. Galat. 3. Hinc autem Apostolus ait: *Si autem vos Christi, ergo semen Abrahæ estis, secundùm promissionem hæredes.* Rectè autem in conclusione subjungitur: *In secula:* quia nimirum præfata promissio supernæ hæreditatis nullo unquam fine claudetur. Nam & usque in finem seculi hujus non deerunt, qui in Christum credendo semen fiant Abrahæ, & futuræ beatitudinis eidem semini manebit gloria perennis. Unde nos necesse est, fratres charissimi, quibus æterna merces à Domino promittitur, indefesso nisu mentis pro ejus perceptione luctari. Oportet enim ut pro obtinendo bono, quod sine fine cupimus habere, sine ulla intermissione donec accipiamus, certare curemus. Verba igitur Evangelicæ lectionis frequenti meditatione revolvamus, exempla beatæ Dei genitricis Mariæ semper animo retineamus, ut in conspectu Dei humiles inventi, & proximis quoque honore debito submissi mereamur una cum ipsa perpetuò sublimari. Studeamus solicitè ne nos laudantium indebitè favor extollat, cùm illam videamus inter verba veræ laudationis inconcussam humilitatis tenuisse constantiam. Si immoderatus temporalium rerum nos appetitus delectat, reminiscamur, quia judex noster *divites dimisit inanes:* si temporalis afflictio fortè mentem conturbat, recogitemus, quia & humiles exaltat. Nunquam de impetranda admissorum venia desperemus, quia misericordia ejus à progenie in progenies timentibus eum. Nulli inter mala quæ fecit gravior impœnitendi culpe surripiat, *quia Deus superbis resistit*, eosque à beatorum sorte secernens, per varia pœnarum loca pro peccatorum varietate dispergit. Fit autem largiente Domino, ut si beatæ Mariæ semper actus & dicta recolamus, semper in nobis & observantia castitatis, & virtutis opera perseverent. Nam & optimus ac saluberrimus in sancta Ecclesia mos inolevit, ut hymnus ipsius quotidiè cum psalmodia vespertinæ laudis ab omnibus canatur, quatenus ex hoc animos fidelium & frequentior Dominicæ incarnationis memoria ad affectum devotionis accendat, & recogitata sæpiùs exempla genitricis ejus in virtutum soliditate confirment. Et hoc opportunè ad vesperas fieri complacuit, ut videlicet fatigata per diem & distenta diversis cogitationibus mens nostra, incumbente tempore quietis ad unionem se suæ considerationis colligeret: jamque salubriter admonita quicquid superfluum vel nocivum diurna negatione contraxerit, totum hoc nocturnis precibus denuò ac lachrymis ex tempore mundaret. Verùm nos quia in longum duximus sermonem, jam conversi ad Dominum clementiam ipsius postulemus, ut & memoriam beatæ Mariæ congruis veneremur officiis, & ad celebranda Dominicæ nativitatis solennia purioribus animis venire mereamur, adjuvante ipso ad facienda opera spiritalia & ad percipienda dona cœlestia desiderium nostrum, qui pro nobis incarnari, atque inter homines vivendi formam dare voluit unigenitum suum Jesum Christum Dominum nostrum, cum quo vivit & regnat Deus in unitate Spiritus sancti per omnia secula seculorum, Amen.

IN VIGILIIS APOSTOLORUM
Petri & Pauli. Joan. ultimo.

In illo tempore dixit Iesus Petro: Simon Ioannis diligis me plus his? Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Virtutem nobis perfectæ dilectionis præsens sancti Evangelii lectio commendat. Perfecta etenim dilectio est, qua Deum *ex toto corde, tota anima, tota virtute, proximum autem tanquam nosmetipsos diligere jubemur.* Deut. 6. Matt. 22. Et neutra harum dilectio sine altera valet esse perfecta: quia nec Deus verè sine proximo, nec sine Deo verè potest proximus amari. Unde Dominus toties interrogato Petro, an se diligeret, & illo respondente, quod eum ipso teste diligeret, adjúgebat per singula, ita côcludês. *Pasce oves meas.* sive agnos meos. Ac si apertè diceret: Hæc sola & vera est probatio integri in Deum amoris, si erga fratres studueris curam solicitè exercere laboris. Nam quicunque fratri opus pietatis quod valet, impendere negligit, minus justo

se conditorem diligere ostendit, cujus mandatum in sustentanda proximi necessitate contemnit. Quæ profecto charitas, quoniam sine divinæ gratiæ inspirationis minimè possit haberi, tacite quodammodo Dominus insinuat, qui Petrum de illa interrogans, Simonem eum Joannis, quod nusquam aliàs, cognominat. *Simon, inquit, Joannis diligis me plus his?* Ubi quamvis simpliciter mentio facta terreni parentis ejus possit intelligi, non tamen ab re est, si quis nomine Joannis donum supernæ generationis mysticè indicatum velit accipere, de quo Apostolus Joannes admo-
1. Ioan. 4. nendo testatur: *Charissimi, diligamus invicem, quoniam charitas ex Deo est: & omnis qui diligit, ex Deo natus est, & cognoscit Deum.* Simon namque obediens: Joannes dicitur Dei gratia. Et propterea recte primus Apostolorum, cùm de amore suo requiritur, Simon Joannis, id est, obediens Dei gratia vocatur, ut liquido cunctis ostendatur, hoc quod majore præ cæteris obedientia Domini jussis obsequitur, quod ardentiori illum charitate amplectitur, non humani meriti, sed muneris esse divini. Unde & Apostolus Paulus
Rom. 5. eadem gratia confortatus aiebat, *quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum sanctum qui datus est nobis.* Qui ergò cæteris fragrantius Dominum amare probatur, filius Joannis cognominatur: quia nimirum virtus ejusdem amoris non nisi per gratiam spiritus percipitur. Qui tamen ipse (notandum) quam cautè & circumspectè testimonium reddat suo amori, cum Domino sciscitante an se plus aliis diligeret, non est ausus respondere, *Tu scis quia amo te plus his*: sed temperata ac simplici voce, *Etiam, inquit, Domine, tu scis quia amo te.* Quod est apertè dicere: Scio quidem, quia ipse te, ut tu melius nosti, integro corde diligo: quantum verò te alii diligant mihi quidem ignotum, sed tibi omnia sunt nota. Cujus cautela responsionis nostræ profecto est institutio locutionis simul & cogitationis: ut videlicet ejus exemplo discamus minus de nostræ conscientiæ puritate præsumere, minus temerè de fraternæ conscientiæ occultis judicare, in dubiis maximè rebus, & quæ qua intentione vel necessitate gerantur, inspicere requirimus. Nam de apertis fratrum erratibus, non solùm potestatem, sed & præceptum judicandi ut corri-
Matt. 18. gantur habemus, dicente Domino: *Si peccaverit frater tuus, increpa illum: & si pœnitentiam egerit, dimitte illi.* Ambigua autem eorum gesta, & quæ in quamlibet partem interpretari possunt, divino potius examine reservare jubemur.
1. Cor. 4. Dicit namque Apostolus: *Nolite ante tempus judicare, quoadusque veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium.* Siquidem & ipse Petrus ideirco se in hac Dominica interrogatione cautiùs respondendo cohibeat, quia meminit se pridem imminente ejus passione plus sibi constantiæ tribuisse, quàm haberet, spondendo videl. se esse paratum, & in carcerem & in mortem ire cum illo, qui necdum erat idoneus instante periculo saltem confiteri, quia nosset illum, vel quia fuisset aliquando cum illo. Instructus ergo periculo priore cautius loqui cum Dño, quem bene didicerat humanæ conscientiæ statum melius nosse, quàm ipsa se conscientia ullatenus nosse sufficeret. De fraterni quidem cordis occultis nil prorsus audet definire: de sui autem amoris integritate non suimet solius, sed & ipsius qui interrogabat, Domini testimonium pandit etiam inquiens: *Domine tu scis quia amo te.* O quam felix, & pura conscientia, quæ conditori suo, cujus nuda oculis & aperta omnia novit, dicere non metuit, *Domine tu scis quia amo te.* Quam casta & sancta anima, quæ & suam cogitationem Domino patere non dubitat, & se nil aliud quam ea quæ Dñus approbat, cogitare non ignorat. Unde benè in Apocalypsi sanctorum cor-
Apoc. 4. da phialis aureis comparantur, dicente Joanne: *Et habebant singuli citharas, & phialas aureas plenas odoramentorum, quæ sunt orationes sanctorum.* Citharas quippe aureas habent electi, quia omnis eorum sermo, omne quod de illorum actibus ad notitiam proximorum fama vulgante personuerit, puræ dilectionis luce rutilum apparet. Phialas quoque habent aureas, quæ sunt vasa patula amplitudine diffusa, quia corda sua quo verius solo ejusdem dilectionis fervent igne splendescere, eò latiùs hæc divinis gaudent pandere conspectibus. Unde rectè subjungitur: *Plenas odoramentorum, quæ sunt orationes sanctorum.* Phialæ namque aureæ odoramentorum plenitudine redundant, cum fulgida charitate justorum præcordia, virtutum quoque spiritalium opinione proximis innotescunt. Et pulchrè ipse qui hæc videbat Joannes interpretando subdidit: *Quæ sunt orationes sanctorum.* Odoramenta etenim phialarum sunt orationes sanctorum: quia quicquid boni operantur aut dicunt, qui simplici intentione Deo deserviunt, totum hoc profectò vicem pro eis orationis adimplet, quando devotionem mentis eorum divinis commendat aspectibus. Neque aliter verò Apostolicum illud præceptum quo ait: *Sine intermissione orate.* 1. Tim. 5. perficere valeamus, nisi omnes actus, sermones, cogitatus, ipsa etiam silentia nostra ita Dño donante dirigamus, ut singula hæc cum timoris illius respectu temperentur, cuncta perpetuæ nostræ saluti proficua reddantur. Provida autem pietate Dñus, tertiò Petrum an se diligat, interrogat, ut ipsa trina confessione vincula, quæ illum ter negando ligaverant, absolvat: & quotiens territus ejus passione quòd eum nosset, negaverat, toties ejus resurrectione recreatus, quod illum toto amet corde testetur. Provida dispensatione tertio confitenti amorem, tertiò æquè pascendas suas oves commendat: quia decebat, ut quotiens in pastoris fide titubaverat, totiens cum renovata fide pastoris membra quoque ejusdem pastoris jubeatur curare. Quod enim hic dicit ei, *Pasce oves meas*, hoc est utique quod ei ante passionem apertius dixerat, *Ego* Luc. 22.
autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conversus, confirma fratres tuos. Pascere ergo oves Christi est credentes Christo, ne a fide deficiant, confirmare, & ut in fide magis magisque proficiant, instanter operam dare. Quamvis solertius intuendum, quòd eadem pastio gregis Dominici non uniformi, sed multimoda est solicitudine gerenda. Nam & terrena subsidia necesse est, ut subditis rector ne desint diligenter prævideat, & exempla virtutis simul cum verbo prædicationis eisdem solicitus impendat: & si quos aut spiritalibus, aut etiam communibus eorum commodis adversantes deprehenderit, horum violentiæ quantum valet obsistat: *ipsos quoque cum forte errave-* Psal. 140.
rint subjectos, juxta Psalmistæ vocem: *corripiat justus in misericordia & increpet*, neque oleo noxiæ contentionis eorum corda demulceat. Et hoc enim ad pii pastoris officiū pertinet. Nam qui subditorum errata corrigere, & vulnera in eis peccatorum in quantum sufficit curare neglexerit, inter pastores ovilium Christi qua frōte se annumerare præsumit? Sed & hoc pastori est fixo corde tenendum, ut eos quibus præest, non quasi suos proprios, sed ut Domini sui gregem tractare meminerit, juxta illud quod Petro dici-
tur: *Si diligis me, pasce oves meas.* Meas, inquit, non tuas. Ioan. 21.
Meas tibi oves commendatas scito, & has quasi meas regere, si me perfecte amas, recolito: meam videlicet in eis gloriam, meum dominium, mea lucra, non tua propria quæras. Sunt enim qui oves Christi non amore Christi, sed suæ vel gloriæ, vel dominationis, vel quæstus gratia pascunt. Quorum multitudinem dolens Apostolus Paulus, ait Philippensibus: *Spero autem in Domino Iesu Timotheum me* Philip. 2.
cito mittere ad vos, ut & ego bono animo sim, cognitis quæ circa vos sunt. Neminem enim habeo tam unanimem, qui sincera affectione pro vobis solicitus sit. Omnes enim quæ sua sunt quærunt, non quæ Iesu Christi. Unde Dominus in Evangelio tales nō pastores, sed mercenarios potius vocat dicens: *Quia lupo* Ioan. 10.
veniente mercenarius fugit, quia mercenarius est, & non pertinet ad eum de ovibus. Veri autem pastoris, & cui sincera est cura de ovibus evidens ac speciale indicium est, cum quisquis non solum cōmodis omnibus vitæ temporalis carere, sed ipsam quoq; vitam pro grege Christi ponere in promptu habet. Unde nunc ipse postquam pascendas oves suas Petro, hoc est, plebes docendas gubernandasque commisit, subsequenter addidit, dicens: *Amen, amen dico tibi, cùm esses* Ioan. 21.
junior, cingebas te, & ambulabas ubi volebas. cùm autē senueris, extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet quo tu non vis. In extensione etenim manuum positionem membrorum ejus, qua cruci erat aptādus insinuat: in cinctione alterius, impositionem vinculorum quibus a persecutione arcēdus

erat

erat, exprimit: in ductu quo nollet, ipsam mortis ac passionis acerbitatem indicat, quam corporalis ejus infirmitas horrebat, cujus animi firmitas spiritalis etiam adversa pro Domino lætabatur cuncta sufferre. Neque enim voluntatem suam, sed voluntatem quærebat ejus qui misit eum Christi. Præmissa igitur Dominus ovium suarum pastione, adjungit mox eidem primò pastorum etiam passionis suæ triumphum: *Extendes* inquiens, *manus tuas, & alius te cinget & ducet quò non vis.* Ac si patenter dicat: Quanta me charitate diligas, hinc liquidò probabis, cùm pro parvulorum meorum vita usque ad mortem certando perveneris: & ut illi in corpore possint pariter & mente salvari, ipse tormenta corporis omnia, quæ adversarium infligere liber forti mentis constantia toleraveris. Quod ipse quoque Evangelista subsequenter insinuat, cùm ait:

Hoc autem dixit, significans qua morte clarificaturus esset Deum.] Clarificavit quippe Petrus morte sua Deum, quando hoc indicio cunctis quantum Deus esset colendus, amandusq; monstravit, dum ipse data optione mallet crucis subire tormentum, quam à cœlestis verbi prædicatione cessare. Qui, notandum, quòd non solùm morte, sed & vita & passionibus quæ mortem præcesserant, Deum clarificavit. Clarificavit namque vita Deum, qui per omnia quæ gessit non suam propriam, sed conditoris sui voluntatem laudesque quærebat. Clarificavit & passionibus, quem a proposito superni amoris obsequiis nulla persequentium valuit revocare pressura. Verùm quia cùm memoria beati Petri etiam coapostoli ejus Pauli hodie natalitia celebramus, videamus fratres charissimi, utrùm & ipse vel vita vel passionibus, vel morte clarificaverit Deũ. Clarificavit utique & ipse. Testatur enim Lucas Evangelista, qui librum Actuum Apostolorum maxima ex parte, agones ipsius & labores pro Christo describendo complevit: testatur hoc & ipse qui opus scriptorum suorum quod quatuordecim epistolis conclusit, solo, ut ita dixerim, Christi odore respersit. Quicquid enim ibi legeris, aut fidei arcana revelat, aut bonorum operũm fructus ostendit, aut cœlestis regni gaudia promittit, aut quid ipse tribulationum hic prædicans sustinuerit pandit, aut quid inter tribulationes divinæ consolationis acceperit, refert, aut
2. Tim. 2. generali exhortatione, quòd omnibus qui piè volunt vivere in Christo, persecutiones deesse non possunt, insinuat. Testatur quantum vita sua Deum clarificaverit, cùm in vinculis positus, & appropinquans passioni, Timotheo
2. Tim. 4. per epistolam exemplum sui operis proponit, dicens: *Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi.* Monstravit quali morte clarificaturus esset Deum, cùm
Ibidem. præmisit: *Ego enim jam immolor, & tempus resolutionis meæ instat.* O quam pretiosa in conspectu Domini mors sancti illius qui apertissimè noverat, qui libera voce prædixerat, se occidi pro Domino, non aliud esse quàm gratissimam Deo, mundissimamque hostiam offerri. Clarificavit ergo & Paulus Deum, clarificaverunt & cæteri Apostoli, qui & ipsi puro corde Christum diligebant, ipsi syncera intentione oves Christi curabant. Quod enim Petro dictum est: *Pasce oves meas*, omnibus utique dictum est. Hoc namque erant cæteri Apostoli quod fuit Petrus, sed primatus Petro datus, ut unitas Ecclesiæ commendetur. Pastores sunt omnes, sed grex unus ostenditur, qui & ab Apostolis omnibus tunc unanimi consensione pascebatur, & deinceps à successoribus eorum communi cura pascitur: quorum plurimi conditorem suum morte, omnes autem vita sua clarificare probantur. Non solùm autem maxima illa Ecclesiæ luminaria, sed & reliqua electorum turba, vel vivendo, vel moriendo Deum suo quique tempore clarificat. Quorum vestigia nos quoque fratres mei, nostro tempore sequi oportet, & vitæ videlicet nostræ ordinem ad exempla bonorum dirigendo, & in proposita vitæ rectitudine ad mortem usque persistendo, ut socii conversationis eorum existentes, socii etiam remunerationis mereamur effici. Hoc autem ita perficiemus, si juxta hujus sacratissimæ lectionis tenorem, & Redemptorem nostrum dabito affectu complectimur, & erga proximorum salutem fraterna solicitudine vigilamus, ipso opitulante quæ hæc & nos facere jubet, & se facta remunerare pollicetur, Jesu Christo Domino nostro, qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia secula seculorum, Amen.

IN DIE SANCTO. MATTH. XVI. Marci 8. Lucæ 9.

IN illo tempore, venit Iesus in partes Cæsareæ Philippi, & interrogavit discipulos suos, dicens: Quem dicunt homines esse filium hominis? Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

LECTIO sancti Evangelii, quam modò fratres audistis, tantò intentius cogitanda, ac sine oblivione est jugiter retinenda, quanto constat quia magnam nobis fidei perfectionem commendat, magnum ejusdem perfectæ fidei contra omnia tentamenta robur æquè demonstrat. Si enim scire volumus, quomodo in Christum credi oporteat, quid lucidius eo quod ait ad eum Petrus: *Tu es Christus filius Dei vivi.* Rursus si audire delectat quantum hæc fides valeat, quid apertius eo quod ait Dominus de Ecclesia quæ super eum ædificanda erat: *Et portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Sed hæc suis in locis plenius exponentur. Nunc autem revertentes ad explanandam ex ordine lectionem Dominicam, primò videamus de loco in quo habita memoratur.

Venit, inquit, Iesus in partes Cæsareæ Philippi] Philippus, ut Lucas testatur, erat tetrarcha Ituriæ & Traconitidis regionis. Luc. 3. Hic erat statuens civitatem in loco ubi Jordanis ad radices oritur Libani montis, & est terminus Judææ contra Septentrionem, appellavit eam Cæsaream Philippi, in memoriam videlicet sui nominis, pariterque honorem Tiberii Cæsaris, sub quo ipse regnabat.

In cujus partes veniens Iesus, interrogabat discipulos suos, dicens: Quem dicunt homines esse filium hominis?] Non autem quasi nesciens sententiam de se vel discipulorum, vel extraneorum inquirit: sed ideò discipulos quid de se sentiant, interrogat: ut confessionem rectæ fidei illorum digna mercede remuneret. Nam sicut interrogatis generaliter omnibus Petrus respondit unus pro omnibus; ita quòd Petro Dominus respondit, in Petro omnibus respondit. Ideo quid alii de se sentiant inquirit, ut expositis primò sententiis errantium, discipuli probarentur veritatem suæ confessionis non de opinione vulgata, sed de ipso percepisse Dominicæ revelationis arcano. *Quem, inquit, dicunt homines esse filium hominis?* Pulchrè homines appellat eos, qui de filio hominis tantùm loqui noverant, quia divinitatis ejus arcana nesciebant. Nam qui divinitatis ejus mysteria capere norunt, meritò supra homines esse dicuntur, Apostolo attestante, qui ait: *Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se.* 1. Cor. 2. & Esa. 64. Qui cùm hæc de hominibus, hoc est, humana solùm sapientibus corde, aure & oculo præmitteret, mox de se ac de suis similibus, qui generalem humanitatis scientiam transcenderant, adjecit: *Nobis autem revelavit Deus per spiritum suum.* Ibidem. Cui simile quod hic Dominus cùm interrogasset discipulos, quem eum dicerent homines esse, & illi diversas diversorum opiniones præmisissent, dicit illis:

Vos autem quem me esse dicitis? Quasi ab hominum generalitate illos sequestrans, & deos, ac Dei filios per adoptionem factos insinuans, juxta illud Psalmistæ: *Ego dixi, dii estis, & filii excelsi omnes.* Psal. 81.

Respondens Simon Petrus, dixit: Tu es Christus filius Dei vivi.] Deum vivum appellat, ad distinctionem falsorum deorum, quos vario delusa errore gentilitas, vel de mortuis sibi hominibus instituit, vel majori dementia de insensibili materia quos adoraret, creavit, de qualibus canitur in Psalmo: *Simulachra gentium argentum & aurum, opera manuum hominum. Os habent & non loquentur, & cætera.* Ibid. 113. Notet autem dilectio vestra, quam miranda distinctione sit

factum, ut cùm de utraque ejusdem Domini & Salvatoris nostri naturæ ab ipso Domino, & a fideli ejus discipulo esset proferenda sententia, Dominus ipse humilitatem assumptæ humanitatis profiteatur, discipulus excellentiam divinæ æternitatis ostendit. Dominus de se quod minus est, discipulus de Domino intimat quod majus est. Dominus de se quod factus est propter nos, discipulus declarat de Domino, *quia ipse est qui fecit nos.* Sic & in Evangelio Dominus multò crebrius se filium hominis, quam filium Dei appellare consuevit, ut nos admoneat dispensationis quam pro nobis suscepit. Sed nos necesse est tanto humilius divinitatis ejus alta venerari, quanto illum meminimus pro nostra exaltatione ad humanitatis infima descendisse. Si enim inter sacramenta incarnationis ejus quibus redempti sumus, potentiam divinitatis qua creati sumus, pia semper mente recolimus, fit ut ipsi quoque cum Petro supernæ beatitudinis mercede donemur. Nam confitente illo Christum filium Dei vivi, videamus quid sequitur:

Respondens autem Iesus dixit: Beatus es Simon Bar Iona.] Constat ergo, quia post veram Christi confessionem, vera beatitudinis præmia restant. Sed intueamur attente, quale quantumve sit nomen illud, quo perfectum sui nominis confessorem glorificat: ut hujus etiam nos veraciter eum confitendo mereamur esse consortes. *Beatus es*, inquit, *Simon Bar Iona.* Bar Iona Syriacè, Latinè dicitur filius columbæ. Filius autem columbæ rectè vocatur Apostolus Petrus: quia videlicet columba multum simplex est animal, & ipse prudenti ac pia simplicitate Dominum sequebatur, memor illius præcepti, quod cum suis condiscipulis ab eodem magistro simplicitatis ac veritatis accepit: *Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ.* Vel certè, quia Spiritus sanctus super Dominum in columbæ specie descendit, rectè filius columbæ nuncupatur, qui spiritali gratia plenus extitisse monstratur. Et justa laude dilectorem confessoremque suum Dominus remunerat, cùm eum sancti Spiritus filium esse testatur, à quo ipse filius Dei vivi asseveratur: quamvis hoc ipsum multum dissimiliter fieri, nullus fidelium dubitat. Dominus enim Christus filius Dei per naturam, Petrus sicut & cæteri electi, filius est sancti Spiritus per gratiam. Christus filius Dei vivi, quia de ipso natus est: Petrus filius Spiritus sancti, quia de ipso renatus est. Christus filius Dei ante tempora, ipse est enim Dei virtus & Dei sapientia quæ dicit: *Dominus possedit me ab initio viarum suarum, antequam quicquam faceret à principio.* Petrus filius Spiritus sancti ex eo tempore, quo ab ipso illuminatus gratiam divinæ cognitionis accepit. Et quia una voluntas, eadem est operatio sanctæ Trinitatis, rectè cum dixisset: *Beatus es Simon Bar Iona*, id est, filius gratiæ spiritalis, protinus adjunxit:

Matt. 10. Matt. 3. Marc. 1. Luc. 3. Ioan. 1. Prov. 8.

Quia caro & sanguis non revelavit tibi, sed pater meus qui in cœlis est.] Pater quippe filio columbæ revelavit: quia una est gratia Patris & Spiritus sancti, eadem quoque & Filii, quod facillimis sacræ Scripturæ probabitur exemplis. Dicit namque de Patre Apostolus: *Misit Deus Spiritum Filii sui in corda nostra.* Dicit ipse Filius de Spiritu sancto: *Cùm autem venerit paracletus, quem ego mittam vobis à Patre.* Dicit de Spiritu sancto Apostolus: *Hæc autem omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens singulis prout vult.* Pater ergo mittit Spiritum, Filius mittit Spiritum: Spiritus ipse ubi vult spirat: quia profectò, ut diximus, una est voluntas & operatio Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Et propterea convenienter dicitur, quia Pater qui in cœlis est, revelaverit filio columbæ mysterium fidei, quod ei caro & sanguis revelare nequibat. Caro autem & sanguis rectè intelliguntur homines sapientia carnis inflati, columbinæ simplicitatis nescii, ideoque à sapientia Spiritus omnimodis aversi, de quibus suprà dictum est, quia Christum non intelligentes, *alii Ioannem Baptistam: alii Heliam, alii verò Ieremiam, aut unum ex prophetis esse dicerent.* De qualibus dicit Apostolus: *Carnalis autem homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus Dei.* Sequitur:

Galat. 4. Ioan. 15. 1. Cor. 12. 1. Ioan. 3. 1. Cor. 2.

Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Petrus qui Simon antea dicebatur, ob fortitudinem fidei, & confessionis suæ constantiam, à Domino Petri nomen accepit: quia videlicet illi firma ac tenaci mente adhæsit, de quo scriptum est: *Petra autem erat Christus.* *Et super hanc petram*, id est, super Dominum Salvatorem, qui fideli suo cognitori, amatori, confessori participium sui nominis donavit, ut videlicet a petra Petrus vocaretur: supra quam ædificatur Ecclesia; quia non nisi per fidem & dilectionem Christi, per susceptionem sacramentorum Christi, per observantiam mandatorum Christi, ad sortem electorum & æternam pertingitur vitam, Apostolo attestante, qui ait: *Fundamentum enim aliud nemo potest ponere præter id, quod positum est, quod est Christus Iesus.*

Ibid. 10. 1. Cor. 3.

Et portæ inferi non prævalebunt adversus eam.] Portæ inferi doctrinæ sunt nequam, quæ seducendo imprudentes ad inferos trahunt. Portæ quoque inferi tormenta & blandimenta sunt persecutorum, quæ infirmos quosque deterrendo vel emolliendo à stabilitate fidei introitum eis æternæ mortis aperiunt. Sed & prava fidelium opera, ineptaque colloquia portæ utique sunt inferi, in quantum suis vel fautoribus, vel sequacibus iter perditionis ostendunt. *Nam & fides si non habeat opera, mortua est in semetipsa:* &, *Corrumpunt bonos mores colloquia mala.* Multæ sunt itaque portæ inferi, sed harum nulla Ecclesiæ, quæ supra petram fundata est, prævalet: quia qui fidem Christi intimo cordis amore perceperit, omne quicquid exterius periculi tentantis ingruerit, facillimè contemnit. At quicunque credentium fidem vel opere, vel negatione depravatus prodiderit, non hic supra petram Domino cooperante domum suæ professionis ædificasse, sed juxta alterius loci parabolam, super arenam sine fundamento posuisse credendus est: hoc est, non simplici ac vera intentione Christum sequi, sed terrenam quamlibet fragilemque ob causam habitum prætendisse Christiani. Sequitur:

Iacob. 2. 1. Cor. 15. Matt. 7.

Et tibi dabo claves regni cœlorum.] Qui regem cœlorum majore præ cæteris devotione confessus est meritò præ cæteris ipse collatis clavibus regni cœlestis donatus est, ut constaret omnibus, quia absque ea confessione & fide regnum cœlorum nullus posset intrare. Claves autem regni cœlorum ipsam discernendi scientiam potentiamque nominat, qua dignos recipere in regnum, indignos secludere deberet a regno.

Et quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum & in cœlis; & quodcunque solveris super terram, erit solutum & in cœlis.] Quæ solvendi atque ligandi potestas, quamvis soli Petro videatur à Domino data, absque ulla tamen dubietate noscendum est, quia & cæteris Apostolis datur ipso teste, qui post passionis resurrectionisque suæ triumphum, apparens eis insufflavit, & dixit eis: *Accipite Spiritum sanctum. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt.* Necnon etiam nunc in Episcopis ac presbyteris omni Ecclesiæ officium idem committitur, ut videlicet agnitis peccantium causis, quoscunque humiles ac vere pœnitentes aspexerit, hos jam à timore perpetuæ mortis miserans absolvat: quos verò in peccatis quièverint persistere cognoverit, illos perennibus suppliciis obligandos insinuet. Unde alias Dominus de correpto semel & iterum, ac tertiò, sed non pœnitente fratre præcipit, dicens: *Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus.* Et ne leve quisquam putaret Ecclesiæ judicio condemnari, mox terribiliter adjunxit: *Amen dico vobis, quæcunque ligaveritis super terram, erunt ligata & in cœlis: & quæcunque solveritis super terram, erunt soluta & in cœlo.* Omni igitur electorum Ecclesiæ juxta modum culparum vel pœnitentiæ ligandi ac solvendi datur authoritas. Sed ideò beatus Petrus qui Christum vera fide confessus, vero est amore secutus, specialiter claves regni cœlorum, & principatum judiciariæ potestatis accepit, ut omnes per orbem credentes intelligant, quia quicunque ab unitate fidei vel societatis illius quolibet modo semetipsos segregant, tales nec vinculis peccatorum absolvi, nec januam possint regni cœlestis ingredi. Unde nos necesse est tota intentione, fratres charissimi, & fidei quam docuit, sacramenta discere, & congruentia fidei opera demonstrare. Necesse est omni vigilantia multiplices sub-

Ioan. 20. Matt. 18. Ibidem.

tiles-

tilesque portarum inferi cavere insidias, quatenus juxta
Psal. 9. Psalmistæ vocem, de his adjuti ante Domino eripi, atque ad annunciandas ejus laudes, portas filiæ Sion, hoc est gaudia supernæ civitatis mereamur intrare. Nec sufficere nobis ad salutem arbitremur, si nubis negligentium, vel quorumlibet indoctorum fide vel actibus adæquamur, quibus in litteris sacris unica est credendi pariter & vivendi regula præscripta: sed quotiescunque nobis errantium ingeruntur exempla, nos confestim avertentes oculos mentis nostræ ne videant vanitatem, magis quid veritas ipsa decernit, sedulo corde scrutemur: sequentes exemplum beati Petri, qui spretis errantium sectis, veræ fidei arcanum quod cognoverat, indubia oris confessione protulit, insuperabili cordis cura servavit. Nam de fiducia confessionis hoc loco cognovimus, de virtute autem unicæ in Christum dilectionis ipse alibi testatur: Qui cùm discederent ab eo quidam discipulorum ejus, diceretque ille ad duodecim:
Joan. 6. *Nunquid & vos vultis abire? Respondit ei Petrus, dicens: Domine, ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes, & nos cognovimus & credimus, quia tu es Christus filius Dei.* Hujus ergo fratres mei, pro modulo nostro exemplum si imitari satagimus, & nos cum illo beati & appellari & esse valebimus; nobis quoque Simonis hoc est, obedientis Christo, nomen congruet, nosque propter simplicitatem fidei non fictæ, acceptamque a Domino gratiam, virtutum filii columbæ vocabimur, congaudensque ipse spiritalibus animæ nostræ profectibus dicet:
Cant. 4. *Quàm pulchra es amica mea, quàm pulchra es, oculi tui columbarum.* Sicque fit, ut nobis supra petram fidei, aurum, argentum, lapides pretiosos, hoc est perfecta virtutum opera construentibus, nil tribulationum ignis detrimenti adferat, nulli tentationum turbines prævaleant: quin potius adversitatibus probati, accipiamus coronam vitæ, quam ipse nobis ante secula promisit, qui vivit & regnat Deus cum Patre in unitate Spiritus sancti, per omnia sæcula sæculorum, Amen.

IN NATALI BEATÆ MARIÆ Magdalenæ, Lucæ 17.

In illo tempore, rogabat Jesum quidam Pharisæus, ut manducaret cum illo. Et ingressus domum Pharisæi, discubuit. Et ecce mulier quæ erat in civitate peccatrix, ut cognovit quod accubuit in domo Pharisæi, attulit alabastrum unguenti. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Alabastrum est genus marmoris candidi, variis coloribus intertinctum, quod ad vasa unguentaria cavare solent, eo quod optimè servare incorrupta dicatur. Nascitur circa Thebas Aegyptias & Damascum Syriæ cæteris candidius, probatissimum vero in India. Quidam dicunt hanc eandem non esse mulierem, quæ imminente Dominica passione caput pedesque ejus unguento perfudit. quia hæc lachrymis lavit, & crine pedes tersit, & manifestè peccatrix appellatur: de illa autem nihil tale scriptum sit, nec potuerit statim capite Domini meretrix digna fieri. Verum qui diligentius investigant, inveniunt eandem mulierem, Mariam videlicet Magdalenam, sororem Lazari, sicut Joannes narrat, bis eodem functam fuisse obsequio. Semel quidem hoc loco, cum primo accedens cum humilitate & lacrymis, remissionem meruit peccatorum. Nam Joannes hoc, quamvis non ut Lucas, quomodo factum sit, narraverit: tamen ipsam Mariam commendans commemoravit, ubi de resuscitando fratre
Joan. 11. ejus cœpit loqui. *Erat autem quidam*, inquiens, *languens Lazarus à Bethania, de castello Mariæ, & Marthæ sororis ejus.* Maria autem erat quæ unxit Dominum unguento, & extersit pedes ei capillis suis. Secundo autem in Bethania, (nam prius in Galilæa factum est) non jam peccatrix, sed casta, sancta, devotaque Christo mulier, non solum pedes,
Ibid. 12. sed & caput ejus unxisse reperitur: quod & regulis allegoriæ pulcherrimè congruit. Quia & unaquæque fidelis anima prius ad Domini pedes humiliata, peccatisque absolvenda curvatur: dein augescentibus per tempora meritis lætæ fidei, fragrantia Domini quasi caput odore perfundit aromatum. Et ipsa universalis Ecclesia Christi in præsenti quidem incarnationis ejus, quæ pedum nomine designatur, mysteria celebrando, devota redemptori suo reddit obsequia. In futuro autem & humanitatis ejus gloriam, & divinitatis ejus æternitatem, quia caput Christi Deus simul intuendo, perpetuis confessionum laudibus quasi pistica nardo glorificat. 1. Cor. 11
Attulit ergo, inquit, *alabastrum unguenti.*

Et stans retro secus pedes ejus, lacrymis cœpit rigare pedes ejus, & capillis capitis sui tergebat. Et osculabatur pedes ejus, & unguento ungebat.] Liquet omnibus quod illicitis actibus prius mulier intenta, unguentum sibi pro odore suæ carnis adhibuit. Quod ergo sibi turpiter exhibuerat, hoc jam Deo laudabiliter offerebat. Oculis terrena concupierat; sed hos jam per pœnitentiam conterens flebat: capillos ad compositionem vultus exhibuerat; sed jam capillis lachrymas tergebat: ore superba dixerat; sed pedes Domini osculans, hoc in redemptoris sui vestigia figebat. quot ergo in se habuit oblectamenta, tot de se invenit holocausta. Convertit ad virtutum numerum, numerum criminum, ut totum serviret Deo in pœnitentia, quicquid ex se Deum contempserat in culpa.

Videns autem Pharisæus, qui vocaverat eum, ait intra se, dicens: Hic si esset propheta, sciret utique quæ & qualis esset mulier quæ tangit eum, quia peccatrix est.] Ecce Pharisæus veraciter apud se superbus, & fallaciter justus, ægram reprehendit de ægritudine, medicum de subventione, qui ipse quoque de elationis vulnere ægrotabat & ignorabat. Unde necesse semper est, ut cum peccatores quosque conspicimus, nosmetipsos in prius in illorum calamitate defleamus. Quia fortasse in similibus aut lapsi sumus, aut labi possumus, si lapsi non sumus. Etsi censura magisterii debet semper virtute disciplinæ vitia persequi, oportet tamen ut sollicitè discernamus, quia districtionem debemus vitiis compassionem naturæ. Sed jam iste superbus & arrogans qua sententia convincatur, audiamus.

Duo, inquit, debitores erant cuidam fœneratori. unus debebat denarios quingentos, alius quinquaginta. Non habentibus illis unde redderent, donavit utrisque. Quis ergo eum plus diligit? Respondens Simon, dixit: Æstimo, quia is cui plus donavit.] Qua in re notandum est, quia dum sua sententia Pharisæus convincitur, quasi phreneticus funem portat ex quo ligetur. Enumerantur bona peccatricis, enumerantur mala falsi justi, cum dicitur:

Intravi in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti: hæc autem lacrymis rigavit pedes meos, & capillis suis tersit, & cætera.] Post enumerationem vero subinfertur sententia.

Propter quod dico tibi: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.] Quid esse dilectionem credimus, nisi ignem? & quid culpas nisi rubiginem? Unde nunc dicitur: *Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum.* ac si aperte diceretur: Incendit plenè peccati rubiginem, quia ardet valdè per amoris ignem. Tanto namque amplius peccati rubigo consumitur, quanto peccatoris cor magno charitatis igne concrematur. Ecce quæ ad medicum venerat ægra, sanata est. sed de salute ejus adhuc alii ægrotant. nam sequitur:

Et cœperunt qui simul discumbebant, dicere intra se: Quis est hic, qui etiam peccata dimittit?] Sed cœlestis medicus ægros non respicit, quos etiam de medicamento fieri deteriores videt. Eam quam sanaverat, per pietatis suæ potentiam confirmat, dicens:

Fides tua te salvam fecit, vade in pace.] Fides etenim salvam fecit, quia hoc quod petiit, posse se accipere non dubitavit: sed ipsam quoque spei certitudinem jam ab illo acceperat, à quo per spem etiam salutem quærebat. In pace autem ire præcipitur, ut à veritatis itinere in viam scandali ulterius non derivetur. Hæc historica expositione dicta sint, nunc mystici intellectus secreta videamus. Quem namque Pharisæus de falsa justitia præsumens, nisi Judaicum populum, quem peccatrix mulier, sed ad vesti-

gia Domini veniens & plorans, nisi conversam gentilitatem designat? Rogabat autem Pharisæus Dominum ut manducaret cum illo, quia populus Iudæorum quem venientem credere noluit, venturum sperare non desiit: imo votis precatoriis ut veniat optare dicens: Psal. 79. *Excita potentiam tuam, & veni, ut salvos facias nos.* Dominum quippe cum Pharisæo manducare, est de credentis populi devotione mentis gaudia suscipere. Unde ipse alibi credituris Samariæ discipulis ait: Ioan. 4. *Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis.* Illisque hæsitantibus quid diceret, exponens, ait: Ibidem *Meus cibus est, ut faciam voluntatem ejus qui misit me, ut perficiam opus ejus. Et ingressus*, inquit, *domum Pharisæi, discubuit.* Domus Pharisæi, ipsa legis prophetarumque custodia est, in qua se populus Judæorum mansionem continuæ conversationis habere gloriabatur. Quam Dominus ingressus est, quia temporaliter in carne apparens, Matt. 5. *non venit solvere legem aut Prophetas, sed adimplere.* Discubuit autem, quia qui in sublimitate suæ majestatis intelligi non poterat, formæ servilis humilitatem qua videri posset, assumpsit. Cognovit itaque mulier quæ erat in civitate peccatrix, quod accubuit in domo Pharisæi: quia gentilitas immundis prius actibus in seculi conversatione devincta, fama sermonis Apostolici Galat. 4. didicit, quòd misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant, redimeret. Atque in domo Pharisæi non Pharisæus, sed illa justificatur, dum populus Judæorum litteram tantùm legis, nos autem & gratiam spiritus in lege sequimur. Ille Jesum non esse prophetam, eo quod peccatores recipiat, æstimat: nos vero hunc etiam Deum verum, qui peccatores justificare possit, agnoscimus. *Attulit autem alabastrum unguenti.* Quid in unguento, nisi bonæ odor opinionis exprimitur? Unde & Paulus dicit: *Christi bonus odor sumus Deo in omni loco.* Si igitur recta opera agimus, quibus opinionis bonæ odore Ecclesiam respergamus, quid in Domini corpore nisi unguentum fundimus? sed secus pedes mulier stetit. Contra pedes etenim Domini stetimus, cum in peccatis positi ejus itineribus renitebamur. Sed si ad veram pœnitentiam post peccata convertimur, jam retro secus pedes stamus, quia ejus vestigia sequimur, quæ impugnabamus. Lacrymis mulier pedes rigat, quod nos quoque veraciter agimus, si quibuslibet ultimis membris Domini per compassionis affectum inclinemur, si sanctis ejus in tribulatione compatimur, si eorum tristitiam nostram putamus. Capillis mulier pedes quos rigaverat, tersit: capilli quippe superfluunt corpori. Et quid abundans terrena substantia, nisi capillorum speciem tenet? quæ dum ad usum necessitatis superfluit, etiam abscissa non sentit. Capillis ergo pedes Domini tergimus, quando sanctis ejus, quibus ex charitate compatimur, etiam ex his quæ nobis superfluunt, misereamur, quatenus sic mens per compassionem doleat, ut etiam manus larga affectum doloris ostendat. Osculatur mulier pedes quos tersit, quod nos quoque plenè agimus, si studiosè diligimus quos ex largitate continemus, ne gravis nobis sit necessitas proximi, ne ipsa ejus indigentia quæ sustentatur, fiat onerosa: & cùm manus necessaria tribuit, animus a dilectione torpescat. Potest quoque per pedes ipsum mysterium incarnationis ejus intelligi, quo divinitas terram tetigit, quia carnem sumpsit. Ioan. 1. *Verbum enim caro factum est, & habitavit in nobis.* Osculamur igitur pedes redemptoris, cum mysterium incarnationis ejus ex toto corde diligimus. Unguento pedes ungimus, cùm ipsam humanitatis ejus potentiam sacri eloquiis bona opinione prædicamus. Sed hoc Pharisæus videt & invidet, quia cùm Judaicus populus gentilitatem Deum prædicare conspicit, sua apud se malitia tabescit. Sed redemptor noster facta ei mulieris quasi bona gentilitatis enumerat, ut in quo malo jaceat, agnoscat. Intravi in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti: hæc autem lachrymis rigavit pedes meos. Aqua quippe extra nos est, lachrymarum humor intra nos. Quia videlicet infidelis ille populus, nec ea quæ extra se erant, unquam pro Domino tribuit: conversa autem gentilitas pro eo non solùm rerum substantiam, sed etiam sanguinem fudit. *Osculum mihi non dedisti: hæc autem ex quo intravit, non cessavit osculari pedes meos.* Osculum quippe dilectionis est signum. Et infidelis ille populus Deo osculum non dedit, quia ex charitate eum amare noluit, cui ex timore servivit. Vocata autem gentilitas redemptoris sui vestigia osculari non cessat, quia in ejus amore continuò suspirat. *Oleo caput meum non unxisti.* Si pedes Domini mysterium incarnationis accipimus, congruè per caput illius ipsa divinitas designatur. Unde & per Apostolum dicitur, *Caput Christi Deus.* 1. Cor. 11. In Deo quippe, & non æquali in homine credere Judaicus populus fatebatur. Sed Pharisæo dicitur: *Oleo caput meum non unxisti*, quia ipsam quoque divinitatis potentiam, in qua se Judaicus populus credere spoponderat, digna laude prædicare neglexit. Hæc autem unguento unxit pedes meos, quia dum incarnationis ejus mysterium gentilitas credidit, summa laude etiam ejus ima prædicavit. Duo quoque debitores, de quibus Simoni paradigma opponitur, utrumque populum, Judæorum scilicet & Gentium designant, qui uni fœneratori, id est, suo creatori non materialem pecuniam, sed propriæ salutis nummum debebant. Conditor etenim noster quos ad imaginem & similitudinem suam creavit, quasi commodato ad servandum sublimavit denario. nam denarius solet regis imagine ac nomine formari. Omni autem cui multum datum est, multum quæretur ab eo: & cui multum commendaverunt, plus petunt ab eo. Et quidem utriusque populi debitum per quinarium numerum multiplicatur. Quia videlicet quinque sunt sensus, quibus in hac vita utentes, imaginem quam accepimus nostri conditoris excolere debemus: Sed minus debet populus, cui legis decalogus per servum datus est: Ioan. 1. amplius autem, cui gratia vitæ æternæ per filium concessa: ideoque hujus per denarium, illius per centenarium numerum fœnus accumulatur, quem ad regni cœlestis quod dextris dabitur significationem pertinere nemo qui dubitet. Neque enim sinistra eodem flexu digitorum quo denarius in læva, ipse figuratur in dextera. Nisi quia & nunc opera decalogi quæ littera non poterat, fides perficit, & in futuro *reddet unicuique secundùm opera* Ephes. 2. *ejus, his quidem qui secundùm patientiam boni operis, gloriam &* Psal. 61. *honorem, & incorruptionem quærentibus, vitam æternam.* Rom. 2. Verùm quia neutri nostris viribus, sed illius gratia salvi facti Matt. 16. sumus per fidem, rectè dicitur: *Non habentibus illis unde redderent, donavit utrisque.* Et utique plus diligit, cui plus donatur; cui autem minus dimittitur, minus diligit. Quia sive dona perficiendæ quam accepimus scientiæ, seu vitandæ quam incurrimus, insipientiæ velis intelligere, multo utique plus Ecclesiæ, quam Synagogæ donatum. quæ & servitus quondam, utpote quam nullus doctor prohibuit, idololatriæ sorde corrupta est: sed ubi abundavit pecca- Rom. 5. tum, superabundavit gratia. & major nunc est perfectionis Evangelicæ sublimata præconiis, cui dicitur: Matt. 13. *Quia multi prophetæ & justi cupierunt videre quæ vos videtis, & non* Luc. 10. *viderunt: & audire quæ auditis, & non audierunt.* Congruit sanè huic loco, quod numerorum historia refert, divisis æqualiter Num. 31. cæsorum Madianitarum spoliis, eos quidem qui de pugna venerunt quingentesimum de sua portione caput, cæteros vero quinquagesimum Domino dedisse. Quia & magna offert, qui se in castris virtutum exercendo, tutum ab incursione conservat hostili: sed majora utique qui gladium verbi vibrando innumeras adversarii exercitus copias sternit.

IN NATALI DIVI JACOBI APOSTOLI, Matthæi 20. Marci 10.

In illo tempore, accessit ad Iesum mater filiorum Zebedæi cum filiis suis adorans, & petens aliquid ab eo. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

DOMINUS Jesus Christus conditor ac Redemptor noster, vulnera superbiæ nostræ sanare desiderans, Philip. 2. *& ipse cùm in forma Dei esset, forma hominis assumpta, humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem*: & nos quoque si culmen veræ sublimitatis conscendere volumus, iter humilitatis arripere præmonet: nos si veram vitam videre cupimus, & adversa quæque præsentis sæculi, & ipsam quoque mortem patienter ferre præcepit. Promisit nobis dona gloriæ, sed præmisit certamina pugnæ. Dixit promittens: *erit merces vestra magna, & eritis filii altissimi*, sed Luc. 6. prædixit, jubens: *Diligite inimicos vestros, benefacite, mutuum date, nihil inde sperantes*. Ita igitur præmia pollicetur electis, ut & digna præmiis merita præmonstret: sic vitam donat æternam, ut per angustam portam, & arctam viam Luc. 13 ad hanc perveniendam esse decernat, unde ait: *Contendite intrare per angustam portam*. Contentione etenim non parva opus est, si quis ad alta velit ascendere. Nam cum tanto sudore vertices montium subeamus, quantum necesse est conari, ut conversationem in cœlis habere, & in monte sancto Domini, de quo canit Psalmista, mereamur re- Psal. 14. quiescere. Unde etiam in hodierna Evangelii sancti lectione cùm filii Zebedæi ab eo sedes regni peterent, confestim illos ad bibendum calicem suum, hoc est, ad imitandum passionis suæ agonem revocat: ut meminissent quia cœlestium summa petere non nisi per abjecta & aspera terrestrium deberent.

Accessit, inquit, ad eum mater filiorum Zebedæi cum filiis suis adorans, & petens aliquid ab eo. Qui dixit ei: Quid vis? Ait illa: Dic ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad sinistram in regno tuo.] Nemo autem æstimet matrem hæc pro filiis absque illorum consensu ac voto petisse, sed potius intelligat unanimi omnium consilio eorum fuisse dispositum, ut per matrem quam maximè dilectam Domino noverant, suum illi desiderium discipuli patefacerent. Unde hæc referens Evangelista Marcus, tacito matris interventu, discipulorum verò solummodò, quorum appetitum sciebat, facit mentionem. *Et accedunt*, inquit, *ad eum* Marc. 10 *Iacobus & Ioannes filii Zebedæi, dicentes: Magister, volumus ut quodcunque petierimus, facias nobis. At ille dixit: Quid vultis ut faciam vobis? Et dixerunt: Da nobis ut unus ad dexteram tuam, & alius ad sinistram sedeamus in gloria tua.* Illos ergo tantùm accedere ad Dominum, & eum rogare asserit, quorum voluntatem in rogando potiorem conspexit, & quorum hortatu matrem ad rogandum novit esse commotam. Credendum est autem, quod illa maximè causa, vel muliebrem matris affectum, vel carnales adhuc discipulorum animos ad hæc postulanda concitaverit, quia meminissent sermonis Domini, quo dem ait: Matt. 19. *Cùm sederit filius hominis in sede majestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israel.* noverantque se inter discipulos specialius à Domino diligi, se specialius cum B. Petro conscios sæpe factos arcanorum, quæ ignorarent cæteri quod frequens sancti Evangelii textus indicat. Hinc est enim quòd ipsis quoque quomodo Petro, novum ab illo nomen imponitur, ut sicut ille qui prius Simon dicebatur, per fortitudinem ac stabilitatem fidei inexpugnabilis vocabulum Petri meruit, ita & illi Boanerges, hoc est, filii to- Matt. 3. & 17. nitrui vocarentur: quia videlicet & vocem patris super Dominum in monte clarificantem, unà cum Petro audirent, & plura aliis discipulis mysteriorum secreta cognoscerent: quodque ad rem plurimum pertinebat, se integro corde Domino adhærere, & maxima illum dilectione sentiebant amplecti. Ideoque non diffidebant fieri posse, ut circa eum viciniùs ipsi in regno sederent, præsertim cùm viderent Joannem pro singulari [illegible] mentis & cor- Ioan. 21. poris tanto amore haberi, ut in [illegible] ipsius recumberet. Sed quid eis dignitatem sedium quærentibus ipse cognitor meritorum ac sedium distributor responderit, audiamus.

Respondens autem Iesus, dixit: Nescitis quid p[etatis]. Nesciebant etenim quid peterent, qui in regno cœ[lest]is patriæ quenquam ad sinistram Christi sessurum esse putabant: cùm in illa discretione novissimi examinis omnes electi Matt. 25. ad dexteram summi regis ac judicis legantur esse statuendi. Nil quippe sinistrum vita illa, nil habet felicitas æterna reproborum, nil pax sempiterna recipit caducum. Sinistra autem Christi cùm in bono accipitur, præsens sanctæ Ecclesiæ vita intelligitur. unde scriptum est: *Longitudo dierum in dextera ejus, in sinistra ejus divitiæ & gloria.* Prov. 3. Longitudo quippe dierum in dextera, sapientia videlicet nostri redemptoris est: quia in illa supernæ habitationis patria electis, & Angelis & hominibus lux indefectiva donatur. *In sinistra illius divitiæ & gloria*, quia & in hujus exilio peregrinationis divitiis virtutum & gloria fidei, donec ad æterna perveniamus, reficimur. De qua videlicet gloria dicit Apostolus: *Et gloriamur in spe gloriæ filiorum Dei: non solùm autem, sed & gloriamur in tribulationibus.* Rom. 5. De quibus item divitiis: *Quia in omnibus*, inquit, *divites facti estis in illo, in omni verbo, & in omni scientia.* 1. Cor. 1. Nesciebant quid peterent, quia autumabant humano arbitrio præeligi posse, quibus quisque sedibus in futuro, qua retributione donetur. Et potius Dominum precabantur, ut fiduciam & gloriam spei quam habebant, usque ad finem firmum benè merendo perducerent: scientes quia quicquid boni agerent, ipse inæstimabili mercede remuneraret. Et quidem laude digna est pia simplicitas eorum, qui fiducia devotæ mentis sedere in regno circa Dominum poscebant: sed multo dignius laudabitur prudens humilitas ejus, qui conscientia propriæ fragilitatis ajebat: *Elegi abjectus esse in domo Dei mei magis, quam habitare in tabernaculis peccatorum.* Nesciebant quid peterent, qui sublimitatem potius præmiorum à Domino, quàm operum perfectionem quærebant. Sed cœlestis eos magister quid primo quærendum esset insinuans, revocat ad viam laboris, qua ad bravium pertingere possint retributionis.

Potestis, inquit, bibere calicem quem ego bibiturus sum? Calicem suum dicit amaritudinem passionis, quæ intrinsecùm acerbitate crebro justis offertur. Nam hanc quisquis humiliter, patienter, gaudenter pro Christo suscipit, merito cum illo sublimiter regnabit. Quia ergo filii Zebedæi cum illo sedere deliciabant, admonet eos primo passionis suæ sequi exempla, & ita demum apta tenia jestatis culmen appetere. Quem vivendi ordinem cunctis fidelibus sequendum docet Apostolus dicens: *Si enim complantati facti sumus similitudini mortis ejus, simul etiam & resurrectionis ejus erimus.* Rom. 6.

Dicunt illi: Possumus.] Mentem quidem devotionemque suam, qualis in præsenti erat simpliciter Domino pandebant, dum se calicem ejus bibere posse testabantur: qui tamen quantæ infirmitatis adhuc essent, postmodum patenter ostendebant, dum adveniente tempore quo ipse Dominus eundem calicem biberet, etiam illi cum cæteris discipulis ejus relicto fugerunt. Sed non diu metus idem bibendi calicis eorum corda premebat, quin potius qui passuro Domino fugerunt, eo resurgente ocyus redierunt: & quia passionis ruinæ terrente trepidaverunt, fulgente Matt. 26 resurrectionis ejus triumpho confirmati sunt: atque accepta sancti Spiritus gratia firmum de reliquo pectus ad bibendum Domini calicem tenebant, quia ad patiendum, moriendumque pro illo jam invinciores esse cœperunt, impleta ejus promissione qua dixit, eos calicem suum esse bibituros. Nam sequitur:

Ait illis: Calicem quidem meum bibetis, sedere autem ad dexteram meam & sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à patre meo. Sedet ad dexteram Salvatoris, qui in superna beatitudine de præsenti ejus visione lætatur: sedet ad sinistram, qui in hac peregrinatione sanctæ ejus Ecclesiæ sacerdotali regimine præsidet. Sed intuendum solertius quomodo se petentibus discipulis dicat verax magister: *Non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à patre meo*, cum alibi dixerit ipse: *Omnia mihi tradita sunt a patre meo*, Matt. 11. ideoque constet, quia quæcunque pater dederit vel paraverit dona fidelibus, hæc eadem unam cum eo filium parare sive dare. Nam & rursum dicit de patre Dominus: *Quæcunque enim ille fecerit hæc & filius similiter facit.* Ioan. 5

Si ergo omnia quæcunque pater fecerit, hæc & filius similiter facit, quomodo dicit filius: *Non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à patre meo*, nisi quia idem filius & Deus & homo est? ideoque per Evangelium suum aliquando ex voce divinæ majestatis, qua æqualis est patri, aliquando ex voce loquitur humanæ assumptionis, qua æqualis factus est nobis. In hac autem lectione quia humilitatis formam erat præbiturus hominibus, cuncta maxime ex assumpti hominis natura loquitur. Nam & in principio, ut mater ad eum cum filijs petitura advenit, quæsivit ab ea quid vellet, interrogans quasi homo, quasi nescius occultorum, quasi ignarus futurorum, qui in æternitate divinæ potentiæ omnia novit antequam fiant. Et quia illa in precibus humanitatis ejus, potius quam divinitatis memoriam prætulit, postulans sedem filijs a dextris ejus & sinistris, qui in habitu corporeo dextram habuit & sinistram, sed in divina majestate nulla membrorum est compositione formatus, consequenter & ipse tacita impassibilis gloria Deitatis memoriam passionis, quam humanitus erat suscepturus, in medium protulit, atque hanc discipulis imitandam proposuit, cùm devotam eorum sponsionem sua etiam attestatione confirmasset, dicens: *Calicem quidem meum bibetis, sedere autem ad dexteram meam & sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à patre meo.* Ac si apertè diceret: Passionem quidem quam secundùm carnem subeo, vos patiendo estis secuturi: sed non est meum secundùm ipsam, in qua patior, humanæ fragilitatis substantiam, donorum cœlestium vobis munera dare, quæ dignis quibusque ad percipiendum sunt a patre parata, me pariter cum illo in divinitate cum illo parante ac dante: quia omnia quæcunque ille fecerit, hæc & ipsè per divinitatem potentiæ similiter facio. Quia verò eidem filij Zebedæi promptum gerebant animum ad bibendum calicem Domini, constat eum cum cæteris Apostolis dignitatem sedium quam quærebant accepisse: non tamen ea distinctione qua petebant, ut unus à dextris in regno ejus, alter sederet a sinistris; sed juxta quod suprà exposuimus, ambo prius ad sinistram ejus ad tempus, ambo nunc ad dexteram ejus sedere perpetuo meruerunt. A sinistris quippe Christi sedebant, cum regendis in hac vita fidelium populis Apostolico jure præsiderent, illo nimirum in regno, de quo ipse ait: *Regnum Dei intra vos est.* Sedent a dextris nunc in illa quæ mortem nescit vita, judices mundi cum illo, utranque hanc sedem illis ipso filio cum patre parante. Neque enim largitio donorum in eis separari potest, in quibus unitas naturæ semper inseparabilis manet, eodem filio attestante, qui ait: *Ego & pater unum sumus.* Neque enim hoc sine consideratione transeundum, quomodo dixerit Dominus indifferenter filios Zebedæi calicem suum bibituros, cùm noverimus unum ex his, Jacobum scilicet, per effusionem sanguinis vitam finisse: alium verò id est, Joannem, in pace Ecclesiæ quievisse. Nam de Jacobi martyrio Lucas apertè testatur: *Quia misit Herodes rex manus, ut affligeret quosdam de Ecclesia, occidit Iacobum Ioannis fratrem gladio.* De cujus passione etiam historia Ecclesiastica rem quandam dignam memoria refert: *Quandoquidem, inquit, & is qui obtulerat eum judici ad martyrium, Iacobum scilicet, motus etiam ipse confessus est se esse Christianum. Ducti sunt, inquit, ambo pariter ad supplicium. Et dum ducerentur in via, rogavit Iacobum dare sibi remissionem. At ille paulisper deliberans, Pax tibi, inquit, & osculatus est eum. Et ita ambo simul capite plexi sunt.* Porrò de Joanne narrant historiæ fideles, quia cum sciret sibi superveniße diem recessus sui, convocatis discipulis suis in Epheso, per multa signorum experimenta promens Christum, descenderit in defossum sepulturæ suæ locum, & facta oratione positus sit ad patres suos, tam extraneus à dolore mortis, quam a corruptione carnis invenitur alienus. Quomodo ergo calicem Domini bibere dictus est, de quo constat, quia nequaquam per mortem passionis de corpore exivit: nisi quia duobus modis idem calix bibitur, uno videlicet cum à persecutore illata mors patienter suscipitur: alio cùm mens ad passionem prompta habetur, cùm vita martyrio digna geritur. Nam & Joannes ipsè quoniam sit paratus ad potandum pro Domino calicem docuit, quando cum cæteris Apostolis, sicut in Actibus eorum legimus, carcerem & verbera gaudenti animo tolerabat, quando propter verbum Dei & testimonium Jesu in Pathmos insulam exilio relegatus est, quando, sicut historia Ecclesiastica narrat, à Domitiano principe missus est in ferventis olei dolium, de quo tamen proprio Domino tam sospes & mundus exivit, quam fuerat mente & vita castissimus: & in exilium ab eodem missus, quo magis humano solatio destitutus esse videbatur, eo amplior supernorum civium meruit frequentia consolari. Unde ipse quoque veraciter calicem Domini cum fratre Jacobo, qui occisus est gladio, bibisse intelligitur; quia qui tanta pro veritate sustinuit, quam promptus etiam ipsam mortem si offerretur, exciperet, ostendit. Sed & nos, fratres charissimi, etiamsi nil tale perpetiamur, si non vincula, non verbera, non carceres, non supplicia corporis alia, non ullam hominum persecutionem propter justitiam toleremus, calicem tamen salutaris accipere, & martyrii palmam obtinere valemus, si castigare corpus nostrum, & servituti subjicere curamus, si in spiritu humilitatis & animo contrito Domino supplicare assuescimus, si illatas à proximo contumelias placida mente suscipere satagimus, si & eos qui nos odio habent, qui injurias nobis inferunt, diligere, his benè facere, pro horum vita & sospitate studemus exorare, si cum virtute patientiæ bonorum quoque operum fructibus adornari contendimus. *Taliter enim conservantibus nobis, & corpora nostra*, juxta Apostoli vocem, *hostiam viventem, sanctam, Deo placentem exhibentibus, Domino largiente dabitur, ut communem cum eis qui membra sua in mortem pro Christo dederunt gloria remuneremur*: quia sicut mors illorum, sic & vita nostra pretiosa fit in conspectu Domini, diruptisque vinculis carnis, & ipsi atria supernæ civitatis intrare, atque inter choros beatorum martyrum nota gratiarum redemptori nostro reddere merebimur, qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus per omnia secula seculorum, Amen.

Actu. 5. — Lib. 3. cap. 16. & 21. — Actu. 12. — Rom. 12. — Psal. 115 — Luc. 17. — Ioan 10. — Act. 12. — Euseb. lib. 2. cap. 9.

VINCULA PETRI.

Homiliam ejusdem require in Natali Divi Petri.

IN FESTO TRANSFIGURATIONIS Domini. Matth. 17. Marc. 9. Luc. 9.

In illo tempore, assumpsit Iesus Petrum & Iacobum, & Ioannem fratrem ejus, & duxit illos in montem excelsum seorsum, & transfiguratus est ante eos. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Quia Dominus ac Redemptor noster electos suos per hujus vitæ labores ad illam, quæ laborem nescit vitam futuræ beatitudinis introducere disposuit, modò per Evangelium suum sudores certaminum temporalium, modo æternorum describit palmam præmiorum: ut auditis videlicet agonum necessitatibus meminerint sibi requiem in hac vita nequaquam esse petendam: audita rerum dulcedine futuræ retributionis levius ferant mala transeuntia, quæ bonis speraverint remuneranda perpetuis. Cùm enim suas suorumque passiones paulò superius commemurasset, confestim ea quæ modo cùm legeretur, audivimus, adjunxit dicens:

Filius enim hominis venturus est in gloria patris sui cum Angelis suis, & tunc reddet unicuique secundùm opera ejus.] Ubi aptissime diem extremi designat examinis, quando in potestate magna & majestate veniet judicaturus de mundo, qui quondam in humilitate & abjectione venerat judicandus a mundo, quando cum judiciaria districtione quæret operis perfectionem ab eis, quibus misericordiæ largitate prærogaverit suorum gratiam munerum, quando reddes

Matt. 16. — Matt. 25

singu-

gulis secundum opera eorum, electos in regnum Patris sui perducet, reprobos autem cum diabolo in ignem rejiciet sempiternum. Et pulchrè dicitur, *quia filius hominis venturus est in gloria Patris sui.* Filius quippe hominis in gloria Dei Patris venturus est, quia qui in hominis natura minor est Patre, ipse in divinitate unius ejusdemque est gloriæ cum Patre verus homo, per omnia verus existens & Deus. Meritò autem lætificat pios, meritò terret contumaces quod sequitur: *Et tunc reddet unicuique secundùm opera ejus:* quia nunc bona operantes pressuris malorum affliguntur iniquis, lætanti nimirum animo tempus expectant illud, quando per judicem justum non solum ab injustorum liberentur injuriis, sed & justitiæ ac patientiæ suæ mercedem percipiant. Qui verò malè vivunt, patientiam judicis negligentiam putant, justè serò pœnitentes æternæ damnationis sententia feriuntur. Concinit huic Evangelicæ sententiæ quod ait Psalmista:
Psal. 100 *Misericordiam & judicium cantabo tibi Domine.* Primò quippe misericordiam, ac deinde judicium se cantare perhibet: quia nimirum Dominus, quod primo suo adventu depositum nobis benignè contulit, hoc in secundo districtus exiget. Sed perversus quisque, qui misericordiã largientis contemnit, jure judicium discutientis Domini pertimescit. At qui gratiam misericordiæ gratè se meminit suscepisse, gaudens utique judicii discrimen expectat: ideoque liberâ modulatione suo judici misericordiã & judicium cantat. Verum quia incertum est omnibus tempus universalis judicii, incerta singulis sui exitûs hora, & poterat longa videri præsens afflictio deficientibus, quando requies promissa veniret, voluit pius magister aliquibus discipulorum suorum adhuc in terra degentibus æternæ repromissionis gaudia præmonstrare: quatenùs & ipsi qui vidissent, & omnes qui audire possint, levius adversa præsentia tolerarent, reducto sæpius ad mentem futuræ retributionis munere, quod expectarent. Undè sequitur:

Amen dico vobis, sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortem, donec videant filium hominis venientem in regno suo.] Venientem quippè in regno suo viderunt discipuli, quia eâ claritate viderunt fulgentem in monte, in qua peracto judicio ab omnibus Sanctis in regno suo videbitur. Sed quod mortales adhuc & corporales discipulorum oculi sufferre nequiverunt, tunc per resurrectionem jam facta incorruptibilis potenter tueri sufficiet omnis Ecclesia sanctorum, de qua scriptum est:
Esaiæ 33 *Regem in decore suo videbunt oculi ejus.*

Et post sex dies assumpsit Jesus Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrem ejus, & duxit illos in montem excelsum.] Ostensurus gloriam suam discipulis, in montem eos duxit excelsum: ut doceat omnes, qui hanc videre desiderant, non in infimis jacere voluptatibus, non illecebris servire carnalibus, non cupiditatibus adhærescere terrenis, sed æternorum amore ad superna semper erigi: angelicæ munditiæ, pietatis, pacis, dilectionis, & justitiæ vitam, quantum mortalibus possibile est, semper imitari debere juxta eũ,
Philip. 3 qui dixit: *Nostra autem conversatio in cælis est, unde etiam Salvatorem expectamus Jesum Christum Dominum nostrum.* Ostensurus gloriam suæ majestatis, in montem discipulos ducit, ut discant ipsi, discant omnes qui hanc videre sitiunt, non eam sibi in hujus seculi profundo, sed in regno supernæ beatitudinis esse quærendam. Et benè cùm diceret, quia ducit illos in montem excelsum, addidit seorsum: quia justi & nunc cùm pravorum vicinia premuntur, animo tamen sunt toto atque intentione fidei separati ab illis, & in futuro funditus seorsum abducuntur ab eis, cùm
Psal. 30 *abscondet eos in abscondito vultûs sui a conturbatione hominum, proteget eos in tabernaculo suo à contradictione linguarum.* Quod autem post dies sex, ex quo promisit discipulis, claritatem suæ visionis ostendit, significat sanctos in die judicii regnum percepturos, quod eis promisit, qui non mentitur Deus ante tempora secularia. Tempora quippè secularia sex ætatibus constant, quibus completis audient
Matt. 25 ipso dicente: *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi.* Possunt dies sex promissæ dominicæ visionis & gloriæ bonorum perfectiona operum designari, sine quibus ad contemplandam conditoris sui majestatem quisque aliquid agere vellet, pervenire non valet. Quia enim Dominus sex diebus rerum creatu- Gen. 2
ram formavit, septimâ requievit ab operibus suis, rectè per sex dies opera bona, quibus ad requiem pervenire debeamus, exprimuntur. Et quia qui Deum videre, qui ad gloriã beatæ resurrectionis pertingere concupiscit, debet agere bona quæ novit, rectè post dies sex gloriã sui regni, quam spopondit discipulis Salvator, ostendit. Sequitur:

Et transfiguratus est ante eos, & resplenduit facies ejus sicut sol: vestimenta autem ejus facta sunt alba sicut nix.] Transfiguratus est ante discipulos Dominus, & sui corporis gloriam, qua per resurrectionem erat illustrandus, significat: & electorum omnium, quantæ claritatis post resurrectionem sint corpora futura, manifestat. Nam & de his alibi dicit: *Tunc justi fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum*, & Matt. 13
hic in exemplum futuræ clarificationis ipsius resplenduit facies ejus sicut sol. Non quia Domini & Sanctorum ejus æqualis possit esse claritas & gloria, cùm & de eisdem Sanctis dicat Apostolus: *Stella autem à stella differt* 1.Cor. 15
in claritate sic & resurrectio mortuorum: sed quia nihil sole clarius videre novimus, non solùm Domini, sed & Sanctorum in resurrectionis gloria Solis aspectui comparatur, quia clarius sole aliquid, undè exemplum daretur hominibus, minimè potuit inveniri. Hanc autem glorificam dominici corporis majestatem, hanc sanctorum corporum claritatem nullus in judicio reproborum videre putandus est. *Tantùm videbunt in quem transfixerant, & plangent se super eum omnes tribus terræ.* At cùm peracto judicio Ioã. 19 & Zach. 12
sublati fuerint impii, ne videant gloriam Dei, tunc justi Esa. 26
ad contemplandam perpetuò gloriam regni ejus, & ipsi pro modulo suo incorruptionis luce transfigurati intrabunt. unde dicit Apostolus: *Qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ.* Si autem Philip. 3
quærit aliquis quid vestimenta Domini, quæ facta sunt alba sicut nix, typicè designant, possumus rectè intelligere sanctorum ejus Ecclesiam per hæc esse monstratam, de quibus Esaias ait: *Omnibus his velut ornamento vestieris.* Et Esa. 49
Apostolus: *Quicunque enim*, inquit, *in Christo baptizati estis,* Galat. 3
Christum induistis. Qui in tempore resurrectionis omni labe iniquitatis simul, & ab omni mortalitatis obscuritate castificantur. Undè pulchrè de vestimentis Domini dicit Evangelista Marcus: *Quæ facta sunt splendida candidaque nimis velut nix*, qualia fullo super terram non potest Marc. 9
candida facere: quia quod omnibus patet, nemo est qui sine corruptione ac dolore vivere possit super terram. Quod omnibus sapientibus patet, licèt hæretici contradicant. Nemo est qui sine attactu alicujus peccati vivere possit super terram. Sed quòd fullo, id est, doctor animarum, sive mundator aliquis sui corporis eximius super terram non potest, Dominus faciet in cælo emundans Ecclesiam videlicet suam ab omnibus inquinamentis carnis & spiritûs, insuper & æternâ carnis ac spiritûs beatitudine ac luce reficiens. Sequitur:

Et ecce apparuit illis Moyses & Helias cum eo loquentes.] Quales apparuerint, & quid locuti sunt cum eo, Lucas Luc. 9
manifestiùs scribit, dicens: *Erant autem Moyses & Helias visi in majestate, & dicebant excessum ejus, quẽ completurus erat in Hierusalem.* Moyses ergò & Helias, qui locuti sunt cum Domino in monte, & passionem ejus ac resurrectionem dicebant, oracula ejus ac prophetiæ designant, quæ in Domino completa, & nunc doctis quibusque patent, & electis omnibus in futuro manifestiùs patebunt. Qui benè visi in majestate dicuntur, quia tunc apertiùs videbitur, quando veritatis dignitate omnis divinorum eloquiorum, non solùm sensus, sed & sermo fuerit prolatus: quamvis in Moyse & Helia, omnes qui cum Domino regnaturi sunt, rectè intelligi possunt. In Moyse quidem, qui mortuus ac sepultus est, hi qui in judicio resuscitandi a morte. In Helia verò, qui necdum mortis debitum solvit, hi qui in adventu judicis vivi inveniendi sunt in carne. Qui utrique pariter in uno eodemque momento rapti in nubibus obviam Domino in aere mox peracto judicio

ad vitam inducuntur æternam. Quibus aptè convenit,
quòd Moyses & Helias in majestate visi fuisse perhiben-
tur: per excellentiam namq; majestatis insigne muneris,
quo sunt coronantur, monstratur. Benè convenit & hoc,
quòd excessum ejus, quem completurus erat in Hierusa-
lem, dixisse memorantur: quia nimirum unica laudis
materia fidelibus suis fit passio Redemptoris: qui quan-
tò magis meruerint ejus se gratià esse redemptos, tantò
suæ reparationis memoriam devoto semper in pectore
versant, devotà confessione testantur. Verùm quia cum
ampliùs quisque vitæ cœlestis dulcedinem degustat, eo
amplius fastidit omnia quæ placebant in infimis. Meri-
tò Petrus visà Domini & Sanctorum ejus majestate, re-
pentè cuncta quæ noverat, terrena obliviscitur, solis iis
quæ vidit, perpetuò delectatur adhærere, dicens:

*Domine, bonum est nos hic esse, faciamus hic tria tabernacu-
la, tibi unum, Moysi unum, & Heliæ unum.*] Et quidem bea-
Luc. 9 tus Petrus, sicut & alius Evangelista testatur, nesciebat
quid diceret, in eo quòd cœlesti conversatione taberna-
cula facienda putavit. In illa namque cœlestis vitæ gloria
domus necessaria non erit, ubi divinæ contemplationis
luce omnia pacificante, aura adversitatis cujusquam timenda
nulla remanebit, testante Apostolo Ioanne, qui ejusdem
Apoc. 21 supernæ civitatis claritatem describens, inter alia dicit:
Et templum non vidi in ea, Dominus enim omnipotens
templum illius est & agnus. Sed benè noverat quid di-
ceret, cum ait: *Domine, bonum est nobis hic esse*, quia revera
solum hominis bonum intrare in gaudium Domini sui,
& huic contemplando in æternum adsistere. Unde meri-
tò nihil unquam veri boni habuisse putandus est, cui
reatu suo exigente contigit nunquam sui faciem videre
creatoris. Quòd si beatus Petrus glorificatam Christi hu-
manitatem contemplatus tanto afficitur gaudio, ut nul-
latenus ab ejus intuitu velit secerni, quid putamus, fra-
tres charissimi, esse beatitudinis, qui divinitatis ejus alti-
tudinem videre meruerunt? Et si cum duobus tantùm
sanctis, Moyse videlicet & Helia, transfiguratam in mon-
te hominis Christi speciem videre bonum maximum
duxit, quis sermo explicare, quis sensus valet comprehen-
Heb. 12 dere, quanta sint gaudia justorum cum accesserint ad Sion
montem, & ad civitatem Dei viventis Hierusalem, &
multorum millium Angelorum frequentiam, ipsumque
civitatis ejusdem artificem & conditorem Deum non per
1. Cor. 13 speculum & in ænigmate, sicut nunc, sed facie ad faciem
conspexerint? De qua visione dicit ipse Petrus, loquens
1. Pet. 1 de Domino fidelibus: *In quem nunc quoque non videntes cre-
ditis, quem cùm videritis, exultabitis lætitià inenarrabili & glo-
rificatà.* Sequitur:

*Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbravit eos, & ecce
vox de nube dicens: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi benè
complacui, ipsum audite.*] Quia tabernacula facere quære-
bant, obtectu lucidæ nubis admonentur in illa vitæ cœle-
stis habitatione domos non esse necessarias, ubi omnia
Psal. 100 Dominus æternæ suæ lucis obumbratione protegit. Qui
Exod. 13 enim populum in deserta gradientem, nec per diem sol,
nec luna ureret per noctem, quadraginta annos expan-
dit nubem in protectionem eorum, quantò magis inha-
bitantes in tabernaculo regni cœlestis in secula, sancta-
rum velamento proteget alarum? Scimus enim docente
2. Cor. 5 Apostolo: *quia si terrestris domus nostra hujus habitationis dis-
solvatur, quòd ædificationem ex Deo habemus, domum non ma-
nufactam æternam in cœlis.* Quia verò resplendentem filii
hominis faciem cernere desiderabant, adfuit Pater in vo-
ce, docens eundem esse filium suum dilectum, in quo sibi
benè complacuisset: ut discerent ab humanitatis ejus
gloria quam videbant, ad divinitatis, qua æqualis est illi,
contemplandam suspirare præsentiam. Quod autem ait
vox paterna de filio: *In quo mihi benè complacui*, hoc est
Ioan. 8 quod ejus filius alibi testatur: *Et qui me misit, mecum est: &
non reliquit me solum, quia ego quæ placita sunt ei, facio semper.*
Et quod adjunxit: *Ipsum audite*, admonuit eum esse, de quo
Deut. 18 Moyses idem populum, cui legem dedit, præmonebat:
*Quia prophetam vobis suscitabit Dominus Deus vester de fratri-
bus vestris, tanquam meipsum audietis, juxta omnia quæcunque
loquutus fuerit vobis.* Neque enim Moysen & Heliam, id est,
legem & Prophetas audiri vetat, sed omnibus his audi-
tionem filii, qui legem aut Prophetas venit adimplere,
præferendam insinuat, cunctisque veteris testamenti ty-
pis & ænigmatibus lucem evangelicæ veritatis antepo-
nendam intimat. Et quidem pia dispensatione fides di-
scipulorum, ne crucifixo Domino titubet, solidatur, dum
imminente crucis articulo & humanitas ejus, qualiter
per resurrectionem sit sublimanda, cœlesti luce monstra-
tur: & quia coæternus sit in divinitate Patris Filius, cœ-
lesti ejusdem Patris voce probatur, quatenùs adveniente
horà passionis minus morientem dolerent, quem post
mortem mox glorificandum in homine, in divinitate
autem semper à Deo Patre glorificatum meminissent.
Verùm discipuli quia carnalea adhuc substantiæ fragilis,
auditâ Dei voce timentes in faciem ceciderunt. Domi-
nus autem quasi pius per omnia magister, verbo simul
eos & tactu consolatur & erigit.

*Et descendentibus, inquit, illis de monte præcepit Iesus dicens:
Nemini dixeritis visionem, donec filius hominis à mortuis resur-
gat.*] Visionem ostensæ suæ majestatis ad tempus taceri
præcepit, ne si palàm vulgaretur in populos, aut dispen-
sationem passionis illius iidem populi principibus repu-
gnando impedirent, & sic humanæ salutis effectus, qui
per sanguinem ejus erat futurus, retardaretur: aut certè
hi, qui eandem visionem audientes credidissent, viso cru-
cis opprobrio scandalizarentur. Opportuniùs autem com-
pletà passione, resurrectione, & ascensione ejus in cœ-
lum, repletis Spiritu S. Apostolis prædicata est, quatenùs
omnes, qui sacramentis ejus initiari voluissent, non so-
lùm effectum resurrectionis credere, sed etiam modum
ejusdem resurrectionis ab his, qui videbant, potuissent e-
discere, nec non & æternitatem divinæ nativitatis, quam
à Patre audierant, cunctis pariter credendam amandam-
que prædicarent. Expositâ igitur lectione Dominicæ
transfigurationis, ad nostram, fratres charissimi, con-
scientiam revertamur, & si Domini gloriam videre dele-
ctat, transitis carnalibus desideriis subeamus in montem
virtutum. Si ad vestimenta Domini candidissima perti-
nere volumus, *mundemus nos ab omni inquinamento carnis* 2. Cor. 7
& spiritûs, perficientes sanctificationem in timore Dei. Si vo-
cem Dei Patris audire, si consubstantialis ejus Filii ma-
jestatem desideramus intueri, studeamus soliciti perver-
sa & inutilia mortalium verba declinare, studeamus à
supervacuis seculi fallentis oculos avertere spectaculis,
quatenùs resurrectionis nostræ glorià coruscante, & ipsi
quidem quæ modò nequimus, magnalia nostri condito-
ris videre simul & dicere mereamur, præstante ipso, qui
vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritûs sancti Deus,
&c. Amen.

IN DIE ASSUMPTIONIS MARIÆ.
Lucæ 10.

*IN illo tempore, intravit Iesus in quoddam castellum, & mulier
quædam Martha nomine, excepit eum in domum suam.* Et
reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE
EADEM LECTIONE.

DUæ istæ Domino dilectæ sorores duas vitas spiritua-
les, quibus in præsenti sancta exercetur Ecclesia, de-
monstrant. Martha quidem actualem, qua proximo in
charitate sociamur: Maria verò contemplativam, qua in
Dei amore suspiramus. Activa enim vita est panem esu-
rienti tribuere, verbo sapientiæ nescientem docere, er-
rantem corrigere, ad humilitatis viam superbientem pro-
ximum revocare, infirmantis curam gerere, quæ singulis
quibusque expediant, dispensare, & commissi nobis qua-
liter subsistere valeant, prævidere. Contemplativa verò
vita est, charitatem quidem Dei & proximi totâ men-
te retinere, sed ab exteriori actione quiescere, soli de-
siderio conditoris inhærere, ut nihil jam agere libeat,

sed calcatis curis omnibus ad videndam faciem sui creatoris animus inardescat, ita ut jam noverit carnis corruptibilis pondus cum mœrore portare, totisque desideriis appetere, illis hymnidicis Angelorum choris interesse, admisceri cœlestibus civibus, de æterna in conspectu Dei incorruptione gaudere.

Quæ etiam sedens secus pedes Domini, audiebat verbum illius, Martha autem satagebat circa frequens ministerium.] Hæc utriq; vitæ congruere, nemo est qui dubitet. Et contemplativæ quidem unisformis perfectio est, exutam mentem a cunctis habere terrenis, eamque quantum humana imbecillitas sinit, unire cum Christo. Activæ verò, quam frequens sit ministerium, gentium Magister edocet, qui
2.Cor. 11 & 12 creberrimis epistolarum dictis suos pro Christo terrà marique labores, sua pericula commemorat. In quibus etiam visiones & revelationes Domini commendans, non minus se in speculativa virtute, quod perpaucis est imitabile, consummatum fuisse significat. Undè dicit:
2. Cor. 5 *Sive enim mente excedimus Deo, sive sobrii sumus vobis.*

Quæ stetit, & ait: Domine non est tibi curæ, quòd soror mea reliquit me solam ministrare? Dic ergò illi ut adjuvet me.] Ex illorum persona loquitur, qui adhuc divinæ contemplationis ignari, solum quod didicêre, fraternæ dilectionis opus Deo placitum docent, ideòque cunctos, qui Christo devoti esse velint, huic mancipandos autumant. Et benè Martha stetisse, Maria secus pedes Domini sedisse describitur: quia vita activa laborioso desudat in certamine, contemplativa verò pacatis vitiorum tumultibus optatâ jam in Christo mentis quiete perfruitur.

Et respondens dixit illi Dominus: Martha, Martha solicita es, & turbaris circa plurima. Porrò unum est necessarium.] Et beatus David solum hoc necessarium homini esse defi-
Ps. 72 niens, Deo jugiter inhærere desiderat, dicens: *Mihi autem adhærere Deo bonum est, ponere in Domino Deo spem meam.* Et
Ps. 26 alibi: *Unam petii a Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ, ut videam voluntatem Domini, & visitem templum sanctum ejus.* Una ergò & sola est theoria, id est, contemplatio Dei, cui meritò omnia justificationum merita, universa virtutum studia postponuntur.

Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.] Ecce pars Marthæ non reprehenditur, sed Mariæ laudatur. Neque enim bonam partem elegisse Mariam dicit, sed optimam, ut etiam pars Marthæ judicaretur bona. Quare autem pars Mariæ sit optima, subinfertur cùm dicitur: *Quæ non auferetur ab ea.* Activa etenim vita cum corpore deficit. Quis enim in æterna patria panem esurienti porrigat, ubi nemo esurit? Quis potum tribuet sitienti, ubi nemo sitit? Quis mortuum sepeliat, ubi nemo moritur? cum præsenti ergò seculo vita aufertur activa: contemplativa autem hic incipitur, ut in cœlesti patria perficiatur. Quia amoris ignis, qui hic ardere inchoat, cùm ipsum quem amat, viderit, in amore ampliùs ignescit. Contemplativa ergò vita minimè aufertur, quia subtractâ præsentis seculi luce perficitur.

IN NATALI DIVI BARTHOLOMÆI Apostoli. Luc. 22.

IN illo tempore, facta est contentio inter discipulos Jesu, quis eorum videretur esse major. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

SIcut bonis esse moris solet, in Scripturis semper exempla Patrum præcedentium, quibus ad meliora proficiant, quibus agnitis de suis actibus humilientur, inquirere: sic econtrario reprobi, si quid fortè in electis reprehensibile reperiunt, quasi suas ex eo nequitias obtecturi, aut pro justo defensuri, libentissimè solent amplecti. Ideòque multò ardentiùs legunt quòd *facta est conten-*
Act. 4 *tio inter discipulos Christi, quis eorum videretur esse major*, quàm quòd *multitudinis credentium erat cor unum, & anima una.* Multò recolunt tenaciùs, quòd facta est dissensio inter Act. 15
Barnabam & Paulum, ita ut discederent ab invicem, quàm idem Paulus ait: *Cùm enim sit inter vos zelus & con-* 1.Cor. 3
tentio, nonne carnales estis? nonne homines estis? quasi nobis infirmitas sanctorum imitande proponatur, & non illud potius, *quia convaluerunt de infirmitate, fortes facti sunt in* Hebr. 11
bello, hoc maximè in loco, ubi & ipsa contentionis eorum causa est nobis incognita. Neque enim credibile est, quia juxta hoc, quod alibi præcipitur: *Contendite intrare per* Luc. 13
angustam portam, honore se invicem præveniendo certa- Rom. 12
rint. Verum qualibet ex causa contenderint, nos potiùs non carnales adhuc discipuli quid gesserint, sed spiritalis magister quid jusserit, videamus.

Dixit autem eis: Reges gentium dominantur eorum, & qui potestatem habent super eos, benefici vocantur. Vos autem non sic: sed qui major est in vobis fiat sicut junior; & qui præcessor est, sicut ministrator.] Certantibus de prioratu discipulis pius magister eos non initæ contentionis arguit, sed formam quam sequantur, humilitatis modestâ ratione describit. In qua tamen forma obtinenda majores & præcessores, id est, Doctores Ecclesiæ, non minimâ discretione opus habent: ne videlicet Regum gentium instar dominari subjectis, seque ab eis gaudeant supervacuis laudibus attolli, sed ad exemplum Regis æterni, quasi juniores eis quibus regendis præsunt, efficiantur ac ministri. Quia nimirum necesse est, ut sic benè agentibus per humilitatem sint socii, quatenùs contra delinquentium vitia per zelum justitiæ sint erecti, ut & bonis in nullo se præferant, & cum pravorum culpa exigit, potestatem protinùs sui prioratûs agnoscant. Ne enim præsidentis animus ad elationem potestatis suæ delectatione rapiatur, rectè per quendam sapientem dicitur: *Ducem te constituerunt, noli* Eccles. 32
extolli, sed esto in illis quasi unus ex illis. Hinc etiam Petrus 1. Petr. 5
ait: *Non dominantes in clero, sed forma facti gregi.* Et tamen nonnunquam graviùs delinquitur, si inter perversos plus æqualitas, quàm disciplina custodiatur. Quia enim falsâ 1.Reg. 2
pietate superatus ferire Heli delinquentes filios noluit, apud districtum judicem semetipsum cum filiis crudeli damnatione percussit. Undè necesse est, ut rectorem subditis, & matrem pietas, & patrem exhibeat disciplina. Atque inter hæc solicitâ circunspectione providendum, ne aut districtio rigida, aut pietas sit remissa.

Nam quis major est, qui recumbit, an qui ministrat? nonne qui recumbit? Ego autem in medio vestrûm sum sicut qui ministrat.) Ad verba exhortationis suimet adjungit exempla, quæ Joannes Evangelista pleniùs commemorans, inter cætera scribit: *Si ego lavi vestros pedes Dominus & magister,* Joan. 13
& vos debetis alter alterius lavare pedes: quamvis etiam verbo ministrandi possint omnia, quæ Deus in carne gessit, intelligi. Nam & ipsum sui sanguinis sacramentum in ministrandum nobis se effundere significat, cùm dicit:
Sunt filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, & dare Matt. 20
animam suam redemptionem pro multis: & hoc quoque majoribus Ecclesiæ præcipuum ministrandi genus imitandum ostendens, ut non solùm misericordiæ eleemosynæ, doctrinæ salutaris, spiritalis exempli ministeria fratribus impendamus: verum etiam sicut ille pro nobis animam 1.Joan. 3
suam posuit, ita & nos pro invicem animas ponere discamus.

Vos autem estis qui permansistis mecum in tentationibus meis. Et ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnum.) Non inchoatio patientiæ, sed perseverantia cœlestis regni gloriâ donatur: quia nimirum perseverantia, quæ alio nomine constantia vocatur, robur quoddam & fortitudo mentis, cunctarumque (ut ita dixerim) est columna virtutum: quæ cùm benè recta & firma consistit, nihil est certius, nihil tutius bonis moribus: quòd si aliquò depulsa ciatur impulsa turbine, non sola labitur: omnia enim pariter animi bona simul corruunt. *Sicut ergò disposuit Pa-* Philip. 2
ter Filio regnum, quem factum obedientem usque ad mortem, mortem autem crucis, exaltavit & donavit illi nomen quod est super omne nomen: sic & filiis idem permanentes secum in tenta-
tionibus æternum induxit regnum. Si enim complantati facti sumus Rom. 6
similitudini mortis ejus, simul & resurrectionis erimus: a cujus

sublimitate promissi Judas infelix excipitur. Nam & antequam hæc Dominus diceret, exisse credendus est, qui non modò permanere cum illo in tentationibus sprevit, verùm ipsos tentationum ejus juvit auctores. Excipiuntur & illi, qui auditis incomprehensibilis sacramenti

Ioan. 6 verbis, *abierunt retro, & jam non cum illo ambulabant.* Non enim recedentes a Domino, nisi quotquot pœnitendo redierunt, potuère salvari.

Vt edatis & bibatis super mensam meam in regno.] Mensa hæc proposita omnibus Sanctis ad fruendum, cœlestis est gloria vitæ: cibus potusque ille, de quo aliàs dicitur:

Matt. 5 *Beati qui esuriunt & sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur*, fruendo scilicet olim desiderato, & amato gaudio veri & inconcussi boni.

Ps. 76 *Et sedeatis super thronos judicantes duodecim tribus Israel.*] Hæc est illa, quam Psalmus canit *immutatio dexteræ Excelsi*, ut qui nunc humiles gaudant ministrare conservis, tunc super Domini mensam sublimes vitæ perpetuæ dapibus alantur: qui hic in tentationibus injuste judicati cum Domino permanent, illic cum eo super tentatores suos justi judices veniant: & quantò huic mundo magnâ humilitate despecti sunt, tantò nunc acceptis sedibus majore culmine potestatis excrescant. Amen.

IN NATALI DECOLLATIONIS
Divi Joannis Baptistæ. Matth. 14. Marc. 6. Luc. 9.

IN *illo tempore, audivit Herodes Tetrarcha famam Iesu, & ait pueris suis: Hic est Ioannes Baptista.* Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE
EADEM LECTIONE.

NATALEM, fratres charissimi, B. Joannis diem celebrantes oportet, ut non solùm constantiam passionis illius piâ devotione recolamus, sed & eorum, a quibus passus est, malitiam nobis in arma vertamus salutis. Tunc enim Scripturis sanctis utiliter animum intendimus, cùm non solùm illis virtutes ac præmia justorum, verum etiam vitia, vindictamque reproborum ad incitamentum nobis benè agendi proponimus. Hoc siquidem & ipsius Domini docemur exemplo, qui ut humanæ superbiæ cervicem frangat, ac sublime nobis humilitatis

Matt. 11 jugum imponat, non suæ tantùm humilitatis formam, quam sequamur, insinuat, dicens: *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde:* sed etiam angelicę superbię dejectionem, quam caveamus, ad memoriam nobis revocat, di-

Luc. 10 cens: *Videbam satanam tanquam fulgur de cœlo cadentem*, quatenùs non solùm nos suæ divinæ bonitatis, sed & dæmoniacæ pravitatis exemplo ad observantiam summæ virtutis accendat.

Audivit ergò Herodes Tetrarcha famam Iesu, & ait pueris suis: Hic est Ioannes Baptista, ipse surrexit à mortuis & ideò virtutes operantur in eo.) Qui benè intellexit mortuum posse hominem resuscitari ad vitam, benè de resurrectionis gloria sensit, qui justos post resurrectionem majoris potentiæ, quàm mortalis fragilitas capit, futuros esse perspexit: sed miserè desipuit, qui quod de homine puro sponte credere potuit, hoc de Deo homine credere tot miraculis attestantibus, tantis prædicatorum præconiis consonantibus, nullâ ratione consensit. Quare hoc, fratres charissimi, nisi ut nos apertè intelligamus, non incredibile resurrectionis miraculum, sed pravorum animos à credendi gratia peccatis obstantibus esse præpeditos, majoresque illi gratias referamur, qui nostris cordibus ablato erroris velamine, lucem veritatis aperire dignatus est.

Herodes enim tenuit Ioannem, & alligavit eum, & posuit in carcerem propter Herodiadem uxorem fratris sui. Dicebat enim illi Ioannes: Non licet tibi habere eam.) Impletum videmus in Joanne, quod de illo Angelus Zacharię, priusquam nasce-

Luc. 1 retur, prædixit: *Quia præcedet ante Dominum in spiritu & virtute Heliæ.* Ambo namque continenter viventes, ambo habitu incultri, ambo in solitudine degentes, ambo præ-

3. Reg. 19 cones veritatis, ambo regis & reginæ persecutionem
4. Reg. 2 propter justitiam perpessi sunt: ille Achab & Jezabel, iste Herodis & Herodiadis. Ille ne ab impiis occideretur, igneo curru est raptus in cœlum: iste ne ab impiis vinceretur, perfecto martyrii certamine spiritu cœlestia regna petivit, Angelorum utique subvectus auxilio, de quibus

Psal. 67 scriptum est: *Currus Dei decem millia multiplex millia laetantium, Dominus in illis.* Et iterum: *Qui facit Angelos suos spiritus, & ministros suos ignem urentem.* (ibid. 103) Sed quærit fortè aliquis, quis sit ille Herodes, quive frater ejus, quæ etiam Herodias, de quibus sermo iste. Herodes iste, qui & Joannem decollavit, & in passionem Redemptoris nostri Pilato assensum præbuit, filius est Herodis illius, sub quo Dominus natus est: qui cùm post nativitatem Dominicam pauco tempore regnaret, sicut Evangelica testatur historia, Archelaus ejus filius successit in regnum: quo cùm vix decem annis potiretur, accusantibus insolentiam ejus

Matt. 2 Judæis, pulsus est regno ab Augusto, ac perpetuo damnatus exilio. Deinde Augustus, ut regni Judaici minueret potentiam, divisa in quatuor partes provincia, quatuor fratres Archelai eidem regendæ præfecit, qui singulâ principatu quartæ partis Græco sermone sunt Tetrarchæ vocati. E quibus Philippus Herodiadem, filiam Arethæ Regis Arabum, accepit uxorem, quam idem Aretha postmodum ablatam ab eo dedit Herodi, eò quòd ipse esset majoris potestatis & famæ, factumque est adulterium publicum. Sicut perfidia causa est pereundi, ita fidelissimo præconi nostrę redemptionis materia triumphandi, qui prohibendo Regis injusti scelera, morte quidem injustâ meruit plecti, sed post mortis gustum à Rege justitiæ, cui testimonium perhibebat, justam vitæ perennis coronam accepit. Dicebat ergò Joannes:

Non licet tibi habere eam. Et volens, inquit, illum occidere, timuit populum, quia sicut Prophetam eum habebant.) Non populus tantùm, sed ipse etiam Herodes Joannem sicut Pro-

Marc. 6 phetam habebat, teste Evangelistâ Marco qui dicit: *Herodes enim metuebat Ioannem sciens eum virum justum & sanctū, & custodiebat eum.* Et audito eo multa faciebat, & libenter eum audiebat. Sed vicit amor mulieris, eumque in illum, quem sanctum esse noverat & justum, manus mittere coegit. Qui quoniam noluit cohibere luxuriam, ad homicidii reatum prolapsus est, minusque illi peccatum majoris erat causa peccati: cui districto Dei judicio contigit, ut propter appetitum adulteræ, quam detestandam sciebat, sanguinem funderet Prophetæ, quem Deo acceptum esse cognoverat. Hæc est namque illa divini dispensatio

Apoc. 22 examinis, de qua dicitur: *Qui nocet, noceat adhuc: & qui in sordibus est, sordescat adhuc.* At contrà quod sequitur: *Et sanctus sanctificetur adhuc*, ad B. Joannis personam convenienter aptatur, qui sanctus existens sanctificabatur adhuc, dum per officium evangelizandi ad martyrii palmâ pervenit.

Die autem natalis Herodis saltavit filia Herodiadis in medio, & placuit Herodi. Unde cum juramento pollicitus est ei dare quodcunque postulasset ab eo.) Tria pariter impiorum scelera audivimus: celebrationem natalis infaustam, saltationem puellæ lascivam, juramentum Regis temerarium, quibus singulis oportet nos, ne talia geramus, instrui. Non enim festis diem nostri natalis in memoriam revocare, non ullum tempus illecebris indulgere carnalibus, sed diem potiùs exitûs nostri debemus lacrymis, precibus, crebrisque prævenire jejuniis: hinc etenim vir Sapiens admonet

Eccles. 7 dicens: *In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, & in æternum non peccabis.* Sed nec membra nostra, quę jam Domino consecrata sunt, lusibus atque ineptis decet moribus

1. Cor. 6 dece. Dicit namque Apostolus: *Nescitis quoniam corpora vestra membra sunt Christi. Tollens ergò membra Christi faciam membra meretricis? Absit.* Undè et alibi obsecrat per mi-

Rom. 12 sericordiam Dei, *ut exhibeamus corpora nostra hostiam viventem, sanctam Deo placentem.* Quantam verò temeritatem jurandi vitare debeamus, & ipse in Evangelio Dominus,

Matt. 5
Iacob. 5 & Jacobus in epistola sua docet dicens: *Ante omnia autem, fratres mei, nolite jurare neque per cœlum, neque per terram, neque aliud quodcunque juramentum. Sit autem sermo vester, est est, non non, ut non sub judicio decidatis*, illo videlicet

juricio,

judicio, quo decidit Herodes, ut vel pejerare, vel ob perjurium cavendum aliud necesse haberet patrare flagitium. At si aliquid incautiùs fortè nos jurâsse contigerit, quòd observatum pejorem scilicet vergat in exitum, liberè illud consilio salubriore mutandum noverimus, ac magis instante necessitate pejerandum nobis, quam pro vitando perjurio in aliud crimen gravius esse divertendum.
1. Reg. 25 *Denique juravit David per Dominum, occidere Nabal virum stultum & impium, atque omnia quæ ad illum pertinent, demoliri: sed ad primam intercessionem Abigail feminæ prudentis, mox remisit minas, revocavit ensem in vaginam, neque aliquid culpæ se tali perjurio contraxisse doluit.* Juravit Herodes dare saltatrici quodcunque postulâsset ab eo, & ne perjurus diceretur è convivis, ipsum convivium sanguine polluit, dum Prophetæ mortem saltationis præmium fecit. Non solum in jurando, sed in omni quod agimus, hæc est moderatio solertius observanda, ut si talem fortè lapsum versuti hostis inciderimus insidiis, ex quo sine aliqua peccati contagione surgere non possimus, illum potiùs evadendi aditum petamus, in quo minus periculi nos perpessuros esse cernimus: juxta exemplum eorum, qui hostilibus clausi muris, dum evadere desiderant, & portarum omnium accessum sibi interdictum considerant, ibi necesse est desiliendi locum eligant, ubi muro existente breviore minimum periculi cadentes incurrant. Sequitur:

At illa præmonita à matre sua: Da mihi, inquit, hic in disco caput Joannis Baptistæ. & contristatus est Rex.) Tristitia Regis non absolutio est, sed confessio sceleris. Hæc etenim est superni justitia judicii, ut plerunque reprobi & agnoscant se, & fateantur errâsse, certamque erroris sui pœnitudinem gerant, nec tamen ab errore quiescant, quatenùs eadem confessione ac pœnitentiâ contra se ipsi testimonium dent: quia non nescii delinquunt, dum à peccato, quod culpant, prohibere detrectant, eòque justius pereant, quò foveam perditionis, quam prævidere valuerant, declinare neglexerant. Talis quippè est tristitia He-
Exod. 9 rodis, qualis pœnitentia Pharaonis & Judæ: quorum
Matt. 27 quisque facinora sua, postquam accusante conscientiâ in-
Actor. 1 vitus prodidit, verota augmentavit. Itaq; Herodes caput Joannis petitus, tristitiam quidem prætendebat in vultu, quo se ipse damnaret, ostendendo cunctis liquidè, quia innocentem & sanctum noverat, quem erat neci daturus. Verùm si diligentius cor nefandum inspicimus, lætabatur occultè, quòd ea petebantur, quæ & anteà facere, si excusabiliter posset, disponebat. Qui si caput Herodiadis peteretur, omni dubio quoniam illud dare veraciter tristis abnueret.

Propter juramentum autem, & eos qui pariter recumbebant, jussit dari: misitque, & decollavit Joannem in carcere, & allatum est caput ejus in disco.) Indignum quidem natali suo Rex spectaculum præbuit, qui convocatis ad epulas principibus tribunis ac ducibus gentis, spectandum in disco caput occisi protulit. Indignique convivæ, an potiùs invitatori suo condigni, à quibus nullus inventus est, qui hominem inter festa decumbentium puniri, qui ab adulteris justum, qui judicem à reis capite plecti vetaret: præsertim cùm Rex assumptâ specie mœstitiæ coactum se hoc facere protestaretur, essetque opportunum, quo hortatu convivantium à promisso scelere revocari deberet, si non illum hæc de industria præstruxisse cognoscerent, imò ipsos quoque par ejusdem sceleris amor irretiret. Sed dignam supernis aspectibus virtutem sui certaminis beatus Præcursor dominicæ nativitatis, prædicationis & mortis o-
Sapient. 3 stendit, qui, ut Scriptura ait: *Et si coram hominibus tormenta passus est, spes illius immortalitate plena est.* Cujus diem natalis merito festâ celebritate repetimus, quem ipse propriâ passione nobis solemnem reddidit, quem roseo sanguinis sui fulgore decoravit: meritò memoriam illius cum spirituali gaudio veneramur, qui testimonium, quod Domino perhibuit, martyrii signaculo conclusit. Neque enim dubitandum est, quin beatus Joannes pro Redemptoris nostri, quem præcurrebat, testimonio, carcerem & vincula sustinuit, pro ipso & animam posuit: cui non est dictum à persecutore, ut Christum negaret, sed ut veritatem reticeret, & tamen pro Christo occubuit. Quia enim Christus

ipse ait: *Ego sum veritas,* ideò utique pro Christo, quia pro Ioan. 14
veritate sanguinem fudit: & cui nasciturо, prædicaturo, baptizaturo, priùs nascendo, prædicando ac baptizando testimonium perhibebat, hunc etiam passurum prior patiendo signavit. Quorum tamen passiones diverso ordine
consummari, certâ supernæ provisionis dispensatione ge- Hebr. 13
stum est, ut videlicet Redemptor noster extra portam civitatis cuncto assistente populo sublevaretur in crucem: præcursor verò ejus collectis in domum convivii magistratibus atque optimatibus plebis, misso tantùm speculatore, in abdito carceris capite truncaretur. Et quidem congruum videbatur, ut mysterium dominicæ crucis crucifixus præfiguraret Joannes: sed quia idem Joannes testimonium Domino perhibens ajebat: *Illum oportet crescere, me autem minui:* hoc est, illum, quem Prophetam Ioan. 3
magnum esse miramini, Christum Dominum ac Deum verum oportet intelligi: me autem, quem Christum esse arbitramini, non Christum, sed esse Prophetam Christi patebit, disparem utriusque qualitatem, dispar modus passionis insinuat, non in carnificum potestate constitutus, sed cœlesti ratione provisus. Quia enim iterum dicit Joannes: *Qui est de terra, terra est, & de terra loquitur: qui autem de cœlo venit, super omnes est,* præfatam minorationem ejus, qui de terra est, decollatio illa in carcere, & in obscuro patrata capitis oblatio designat. Porrò incrementum ejus, qui de cœlo & super omnes est, illa in cruce exaltatio, quæ sub dio & omni spectante populo facta est, apertè denunciat. Exaltatus quippè in cruce, caput erectum ad cœlos tenuit, manus super terras ad Aquilonem tetendit & Austrum, ut & cœli se esse Dominum, & universam terram, omnesque potestates aereas suæ ditioni subditas, ipso etiam corporis situ figuraret. Infima crucis ipsius terræ abdita penetrabant, ut inferorum regnum passione illius transfixum ac destructum esse signaretur. Regem hunc esse credendum, scripto in cruce titulo astantes Hebræi, Græci & Romani legebant, ut videlicet ejus imperium appareret per omnes gentes esse dilatandum. Quæ cuncta Apostolus breviter unâ sententiâ com-
plectitur, dicens: *Factus est obediens usque ad mortem, mortem* Philip. 2
autem crucis. Propter quod & Deus illum exaltavit, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine Jesu omne genu flectatur cœlestium, terrestrium, & infernorum: & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris. Decollato autem Joanne, & allato capite ejus in disco, sequitur:

Et datum est puellæ, & dedit matri suæ. Et accedentes discipuli ejus, tulerunt corpus ejus, & sepelierunt illud.) Et hoc ad minorationem præcursoris Domini pertinet, quòd cor-
pus ejus sepulturæ absque capite datur. Namque ut in Joseph. l.
ecclesiasticis invenimus historiis, corpus ejus in civitate 18. Antiq.
Samariæ, quæ nunc Sebaste vocatur; caput autem ejus c. 10 &
Hierosolymis humatum est: decollatus verò est in castel- Euseb. l. 1.
lo quodam Arabiæ, quod Macheruntа nominant. In qui- hist. Ec
bus videlicet historiis hoc quoque reperimus, quòd caput cles. c. 18.
ejus sanctissimum longo post decollationem tempore ab ipso revelatum sit duobus monachis orientalibus, qui orationis gratiâ venerant Hierosolymam, atque indè in Edessam Phœniciæ civitatem perlatum, debito fidelium
sic honore frequentatum. Ac verò ossa ejus tempore pro- Euseb. l. 11
cedente, de Samaria Hierosolymam translata, ac mox Eccles. hi-
Alexandriam missa, nunc ibidem in Ecclesia, quæ nomi- stor. c. 28.
nis ipsius est honore consecrata, servantur. Quod divinâ & Cassio-
providentiâ actum, ut scilicet per plura loca deportatis dor. l. 9.
beati Martyris Reliquiis plura virtutum signa fierent, Tripartt-
pluresque per memoriam doctrinæ & vitæ illius ad fidem te histor.
ac dilectionem ejus, quem prædicabat, confluerent. Inter c. 43.
hæc sanè considerandum est, & attentiùs memoriæ commendandum, quomodo omnipotens Deus, electos dilectosque suos famulos, quos ad vitam regnumque prædestinavit æternum, in tantum ab hac vita pravorum patitur persecutione conteri, tot ac tantis pœnarum mortiumque generibus consumi, quatenùs perspectis perfectorum virorum passionibus, minus de his, quæ nobis adversa contigerint, doleamus, ac potius disca-

Jacob. 1 mueomne gaudium existimare, cùm in rentationee va-
Hebr. 12 rias inciderimus: memoriâ retinentes, *quia quem diligit*
Jacob. 3 *Dominus, castigat; flagellat autem omnem filium quem recipit.*
Nam etsi principali sententiâ constat, quia in multis of-
fendimus omnes, quis tamen nostrûm dicere audeat,
B. Joannem in actu, vel dicto, vel habitu, vel victu pec-
Matt. 11 càsse? cujus austeritatem indumenti, cujus parsimoniam
Marc. 1 alimenti evangelica laudat historia, cujus omne quod
Luc. 7 loquitur, aut veritati testimoniû reddit, aut eos qui con-
tradicunt, redarguit: cujus opera justitiæ etiam qui non a-
mabant, venerationi habebant? Quis in ejus præcordiis
peccato poterat esse locus, quę & ante nativitatem Spiri-
tûs sancti consecravit adventus? Quando saltem humanę
conversationis intuitu valuit à virtutis via vel ad modi-
cum deflecti, qui totam ab ineunte pueritia vitam solita-
rius peregit? Et tamen talis ac tantus vir præsentia vitæ
terminum post longam vinculorum afflictionem sangui-
nis effusionem suscepit. Ille qui libertatem supernæ pacis
evangelizabat, ab impiis in vincula conjicitur: clauditur
Joan. 5 obscuritate carceris, qui venit testimonium perhibere de
Matt. 11 lumine: quique ab ipsa luce, quæ Christus est, *lucerna ar-*
Luc. 7 *dens & lucens* meruit appellari, *quo in natis mulierum major*
Matt. 3 *nemo est*, ad petitionem mulierum turpissimarum capite
Marc. 1 plectitur: & ipse proprio cruore baptizatur, cui Redem-
Luc. 3 ptorem mundi baptizare, cui vocem Patris super illum
Joan. 1 audire, cui Spiritûs sancti gratiam in eum descendentis
videre donatum est. Sed non erat grave, imò leve ac desi-
derabile erat talibus tormenta pro veritate temporalia
perpeti, quæ perpetuis noverant remuneranda gaudiis.
Optabile habebat mortem, quæ naturæ necessitate ine-
vitabilia imminebat, confesso Christi nomine cũ palma
Philip. 1 vitæ perennis excipere. Undè benè dicit Apostolus: *Quia*
vobis donatum est à Christo, non solùm ut in eum credatis, sed etiam
ut pro illo patiamini. Qui ideò donum esse dicit Christi, ut
Rom. 8 pro illo patiantur electi, quia sicut idem dicit: *Non sunt*
condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriã, quæ
revelabitur in nobis. Cùm ergò tam eximios regni cœlestis
hæredes tanta in hujus exilio mortalitatis pati videri-
mus, quid nobis inter hęc, fratres charissimi, restat agen-
dum, nisi ut tantò magis humiliemur in conspectu pii
1. Petr. 5 conditoris & redemptoris nostri, quantò nos patenter
animadvertimus eos, nec vitę imitatione sequi posse, nec
mortis. Itaque juxta vocem primi pastoris *humiliemur sub*
potenti manu Dei, ut vos exaltet in tempore visitationis: humi-
liemur cum Joanna, jejunemus & obsecrationes facia-
mus assiduas: exultemus minus coram hominibus, exer-
ceamur & deficiat paulisper spiritus noster utique, i. car-
nalis & superbus, qui solebat inflari, ut bonæ actionis
profectibus ante illum crescere, & cum illo exaltari va-
leamus, qui de cœlo ad terras venire dignatus est, ut nos,
qui de terra sumus, sublevaret ad cœlos Jesus Christus
Dominus noster, qui vivit & regnat cum Patre in unitate
Spiritûs sancti Deus, per omnia secula sæculorum. Amen.

Alij hanc homiliam Albino Anglico Levito ascribunt, Bedæ discipulo.

IN NATALI DIVÆ MARIÆ VIRGINIS. Matth. 1.

INitium sancti Evangelij secundùm Matthæum: Liber genera-
tionis Iesu Christi, filij David, filij Abraham. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

BEatus Matthæus Evangelista, dilectissimi, non im-
Ezech. 1 meritò inter cætera cœlestium secretorum animalia
facie hominis describitur: quia longè ab antiquis patri-
bus Exordium Evangelii sumens, lucidiùs cæteris genea-
logiam Dominicæ humanitatis prænotavit. At sciendum
est, quia horum omnium nomina allegorici & moralis
sensûs plenè in se continent intellectus. Abraham pater
multarum gentium, Isaac gaudium, Jacob supplantator,
Judas confessio interpretatur: Phares divisio, Zara o-
riens, Esrom sagittam videns, Thamar palma dicitur: A-
ram electus. Aminadab populus spontaneus, Naason au-
gur fortis, Salmon sensibilis accipitur: Boos in ipso forti-
tudo, Raab lata, Obed serviens, Ruth festinans subaudi-
tur: Jesse incendium, David manu fortis & desiderabilis,
Salomon pacificus, Urias lux mea Deus, Bethsabea filia
juramenti subintelligitur: Roboam latitudo populi, Abia
pater dominus, Asa tollens, Josaphat Dominus judicavit
exprimitur: Joram excelsus, Ozias robustus Domini dici-
tur: Joathan perfectus, Acchas apprehendans dicitur: E-
zechias fortitudo Domini, Manasses obliviosus, Amon fi-
delis, Josias salus Domini interpretatur: Jechonias prępa-
ratio Domini, Salathiel petitio mea Deus Zorobabel iste
magister, Abiud pater meus iste interpretatur: Eliachim
Dei resurrectio, Azor adjutus, Sadoc justus Joechim fra-
ter meus intelligitur: Eliud Deus meus, Eleazar Deus
adjutor, Mathan donum, Jacob supplantator exprimitur,
Ioseph appositus sive auctus, Maria illuminatrix sive stel-
la maris, Jesus salvator, sive salutaris, Christus unctus in-
terpretatur. Igitur per hos Patriarchas Christus Domi-
nus noster veniens in mundum, horum omnium in seipso
allegoricè gessit officium, & in eorum interpretatione
nominum nostram salutem designavit. In Abraham pa-
ter est omnium credentium, *in quo*, juxta Apostolum, Rom. 8
omnes clamamus Abba pater. In Isaac gaudium est omnium
fidelium, de quo Angelus dixit: *Ecce annuntio vobis gaudium* Luc. 2
magnum, quod erit omni populo. In Jacob supplantator est,
quia ipse subnervavit & contrivit diabolum, vastatorem huma- Matt. 12.
ni generis, & vasa ejus diripuit. In Juda confessio, quia ipse & Luc. 11
dixit: *Confiteor tibi pater cœli & terræ.* In Pharas divisio, Matt. 11
quia segregat oves ab hœdis, id est, bonos à malis, electos à repro- Matt. 25
bis. In Zara oriens, sicut scriptum est: *Visitavit nos oriens* Luc. 1
ex alto. In Thamar palma victoriæ, sicut ipse dixit: *Con-*
fidite, quia ego vici mundum. In Aram electus, de quo Pater Joan. 16
loquitur: *Ecce puer meus quem elegi, electus meus, dedi super* Esa. 43
eum spiritum meum. In Aminadab populus spontaneus, *qui* Joan. 10
sponte posuit animam suam, ut nos efficeret sibi populum sponta-
neum, Deoq; acceptabilem. In Naason augur, id est, Prophe-
ta fortis, cùm dicit: *Cùm venerit filius hominis in majestate* Matt. 25
sua, tunc sedebit et judicet orbem terræ in æquitate. In Salomo- Ps. 95
ne sensibilis, id est, intellectualis, de quo scriptum est: *Ipse*
autem ut vidit cogitationes eorum. Et iterum: *Dominus scivit* Matt. 9
cogitationes hominum. Et: *Scrutans corda & renes Deus.* In Ps. 93
Boos fortitudo in ipso est, quia à nemine fortitudinè ac- Ps. 7
cepit, de quo dictum est: *Dominus fortis & potens, Dominus* Ps 23
potens in prælio. Et ipse in evangelio: *Omnia traham ad me-* Joan. 12
ipsum. In Raab latitudo potentiæ ejus exprimitur, *quem*
totus non capit orbis, & cujus regni non erit finis. In Obeth ser- Dan. 7 &
viens, *quia non venit ministrari, sed ministrare formam servi* Luc. 1
accipiens. In Ruth festinans ad salutem nostram, *qui festi-* Matt. 20
nanter vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem verita- 1. Tim. 2
tis venire, dicens in Evangelio: *Pœnitentiam agite, appropin-* Matt. 3
quabit enim regnum cœlorum. In Jesse incendium agnosci-
tur, ut ait: *Ignem veni mittere in terrã, & quid volo nisi ut ar-* Luc. 12
deat? Et sicut Joannes dicit: *Ipse vos baptizabit in spiritu &* Luc. 3
igni. In David desiderabilis, *quia speciosus erat formâ pro filiis* Psal. 44
hominũ. In eodem manu fortis, *quando flagellum de funiculis* Luc. 19 &
in manu tenens, & mensam vendentium, & ementiũ multitudi- Joan. 2
nem ejecit de templo: vel quando *diabolum vicit, & calumnia-*
torem nostrum contrivit. In Salomone pacificus, sicut ipse
dixit: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis.* Et Apostol- Joan. 14
lus: *Ipse est pax nostra, qui facit utraque unum.* In Bethsabee fi- Ephes. 2
lius jurementi, de quo dictum est: *Iuravit Dominus, & non* Psal. 109
pœnitebit eum, tu es sacerdos in æternum. In Roboam latitudo
populi est, cùm dicit: *Multi ab Oriente & Occidente venient,* Matt. 8
& recumbent cum Abraham, & Isaac, & Iacob in regno cœlo-
rum. In Abia pater Dominus, qui ait: *Nolite vocare vobis pa-* Matt. 23
trem in terra: unus est enim pater vester, qui in cœlis est. In Asa
tollens, de quo Joannes: *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata* Joan. 1
mundi. In Josaphat judex, *quia ipse est judex vivorum & mor-* Act. 10
tuorum, sicut ipse ait: *Pater non judicat quemquam, sed omne* Joan. 5
judicium dedit filio. In Jotam excelsus, *quia ipse ascendit su-* Ephes. 4
per omnes cœlos ut adimpleret omnia. Et ut Psalmista dicit:
Excelsus super omnes gentes Dominus, & super cœlos gloria ejus Ps 112
In Ozia robustus Domini, *quia ipse captivitatem humani* Ps. 67
generis in manu robusta liberavit, & in alta cœlorum deduxit. & Eph. 4

Matt. 3 In Ioathan perfectus, sicut in Evangelio ait: *Nos enim decet*
Esa. 40 *adimplere omnem justitiam.* In Achaz apprehendens, *qui cæ-*
lum palmo ponderavit, & terram pugillo concludit. In Ezechia
1.Cor. 1 fortitudo Domini, quia juxta Apostolum, *Christus Dei vir-*
tus est, & Dei sapientia. In Manasse obliviosus iniquitatis,
Ezec. 18 sicut scriptum est: *In quo die conversus fuerit peccator ab ini-*
quitate sua, omnium iniquitatum ejus non recordabor. In Amon
Hebr. 2 fidelis, juxta Paulum, *Ut misericors fieret & fidelis Pontifex ad*
Apoc. 3 *Dominum:* & juxta Ioannem, *qui est testis fidelis.* In Osia
Iohel. 2 salus Domini, *quia omnis quicunq; invocaverit nomen Domi-*
Ioan. 16 *ni, salvus erit.* In Iechonia præparatio Domini, qui ait: *Si*
abiero, & præparavero vobis locum. In Salathiel petitio mea
Ioan. 17 Deus, qui ait, *Pater sancte, serva eos quos dedisti mihi.* In Zo-
robabel magister publicanorum peccatorum, ut eos ab
Matt. 23 errore viæ suæ revocaret: & sic ut ipse ait, *Nec vocemini*
magistri, quia magister vester unus est Christus. In Abiud
Rom. 4 pater meus: *quia ipse est pater, & caput omnium credentium.*
Ioan. 11 In Eliachim Domini resurrectio, ut ait: *Ego sum resurre-*
ctio & vita, qui credit in me, non morietur in æternum; sed ego
resuscitabo eum in novissimo die. In Azor adjutus, ut ait: *Qui*
Ioan. 8 *me misit mecum est, & non reliquit me solum.* Et iterùm: *Ope-*
Ioan. 14 *ra quæ ego facio, à meipso non facio sed pater qui mecum est, ip-*
Rom. 3 *se facit opera.* In Sadoc justus, sicut scriptum est: *Ut sit ipse*
justus, justificans eos qui ex fide Abrahæ sunt: In Ioachim frater
Matt. 12 meus, ut ait: *Si quis fecerit voluntatem patris mei qui in cœlis*
est, ipse meus frater, & soror & mater est. In Eliud Deus meus:
quia ipse est Deus ex substantia patris ante secula genitus, qui in
Matt. 27 patibulo crucis dixit: *Heli, heli, hoc est, Deus, Deus meus.* In
Psal. 21 Eleazar Deus adjutor, *quia ipse est adjutor in opportunitati-*
Psal. 9 *bus, in tribulatione, & protector omnium sperantium in se.* In
Psal. 17 Mathan donum, *quia ipse ascendens in altum captivam du-*
Psal. 67 *xit captivitatem, dedit dona hominibus: & quia per ipsum pater*
Ephes. 4 *Deus omnia dona perdonavit.* In Iacob, ut supra diximus, *sup-*
Luc. 10 *plantator est hostis antiqui: qui fidelibus dedit potestatem calcan-*
di super serpentes & scorpiones, & super omnem virtutem inimi-
Psal. 2 *ci.* Joseph auctus, *cui dedit pater gentes in hæreditatem suam, &*
in possessionem suam terminos terræ: vel augmentum vitæ æternæ
Ioan. 10 *est,* sicut ipse dixit, *Ego veni, ut vitam habeant, & abundantius*
habeant. In sancta & perpetua virgine Maria, stella maris
Ioan. 8. ipse est, id est, lux mundi, sicut ipse ait: *Ego sum lux mundi.* Et
Ioan. 1 Ioannes: *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venien-*
tem in hunc mundum. In proprio nomine Iesu salutaris vel
Matt. 1 salvator est, Angelo apponente qui ait: *Ipse enim salvum fa-*
ciet populum suum à peccatis eorum. Idem verò Christus, id
Psal 44 est, unctus appellatus est, *quem unxit Deus pater in humanita-*
te oleo lætitiæ, id est, unctione Spiritus sancti, in sacerdotem
& regem sempiternum: quatenus Christianos ex suo no-
mine vocatos per id quod salvator est, *à peccatis salva-*
ret: per id quod sacerdos est, *Deo patri reconciliaret:* per id
quod rex est, *in regno sempiterno collocaret.* Moraliter hæ
quoq; interpretationes nominum ad nostram ædifica-
tionem multimodis pertinere noscuntur. Sicut Christus
ubiq; nostræ salutis gerebat causam, ita & Patriarcharum
nomina nostrum profectum designant In Abraham, *ut*
patres simus multarum virtutum, & hæreditatis jure multiplica-
tionem bonorum possideamus. In Isaac, *ut gaudium habeamus in*
Luc. 10 *Domino, & non in mundo:* juxta hoc quod ipse dixit, *Gaude-*
Philip. 4 *te, quia nomina vestra scripta sunt in cœlo.* Et juxta Apostolum:
Gaudete in Domino semper. In Jacob, *ut supplantatores simus*
vitiorum nostrorum, & carnale desiderium vivaci pede à dia-
boli potestate calcemus. In Juda, ut secundùm Psalmistam
Psa. 94 *præveniamus faciem Domini in confessione, & confiteamur nomi-*
Ps. 103 *ni sancto ejus.* In Phares, *ut dividamus nos ab impiis, & abstrahat-*
2. Thes. 3 *mus nos ab omni fratre ambulante inquiete, & non communice-*
Sap. 5 *mus operibus ejus malis.* In Zara, *ut lucifer vere oriatur in cordi-*
Matt. 5 *bus nostris, & sol justitiæ splendeat in nobis ubiq;: & ut luceat lux*
nostra coram hominibus, ut videant opera nostra bona, & glorifi-
2. Reg. 13 *cent patrem nostrum qui in cœlis est.* In Esron, *ut sagitta simus*
Ps. 119 *salutem dantes,* ut dici de nobis possit: *Sagitta potentis acuta.*
1. Ioan. 2 In Thamar, *ut cum palma victoriæ pompas diaboli, & concupi-*
scentias mundi superemus propter eum qui dilexit nos. In Aram,
1. Petr. 2 *ut simus genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, popu-*
lus acquisitionis, & annunciemus virtutes ejus, qui nos de tenebris
vocavit in admirabile lumen suum. In Aminadab, *ut spontanei*

Domini populum suum, in ædificationem corporis Christi. In Naa- Ephes. 4
son, *ut augurii genimina derelicta, divinæ promissionis fidem adhi-*
beamus. In Salmon, *ut sensibilet, id est, intellectuales veritatis* Rom. 2
Dei & factores inveniamur: quia non auditores legis, sed facto-
res justificabuntur. In Boos, ut juxta Apostolum, *conforte-* Iacob. 1
mur in Domino, & in potentia virtutis ejus succincti lumbos nostros Ephes. 4
in veritate, induti lorica justitiæ, sumentes scutum fidei, & ga-
leam salutis, & gladium spiritus, quod est verbum Dei. In Raab,
ut latum mandatum Domini nimis diligenter observantes Domi- Ps. 118
num Deum ex toto corde, tota anima, tota virtute diligamus, & Matt. 26
proximum sicut nosmetipsos amplectamur. In Obeth, *ut servia-* Deut. 6
mus Domino per spiritum timoris, & dilectionis sanctæ, quatenus ra- Psal. 2
tionabile sit obsequium nostrum, & acceptabile sit sacrificium no- Rom. 12
strum. In Ruth, *ut festinantes ingredi in illam requiem, id est, in* Dan. 3
cœlestem Hierusalem, dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes: Galat. 6
quia non habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus. Hebr. 13
In Jesse, *ut incensum orationum nostrarum in ara cordis nostri,*
in spiritu contribulato Domino offeramus, cum Psalmista dicē-
tes: *Dirigatur Domine oratio mea sicut incensum in conspectu tuo.* Ps. 140
In David, *ut manu fortes contra Goliam spiritualem pugnantes,* 1. Reg. 17
& exhibentes corpora nostra hostiam viventem, sanctam, Deo pla- Rom. 12
centem, desiderabile templum efficiamur Spiritus sancto. In Salo-
mone, *ut quantum ex nobis est, cum omnibus hominibus pacem*
habeamus. illud Dominicum intendentes: *Beati pacifici,* Matt. 5
quoniam filii Dei vocabuntur. In Bethsabee, *ut juramentum om-* Mat. 5 &
nimodis custodiamus, ne perjurio incidamus in laqueum diaboli. Iacob. 5
In Vria, *ut lux nostra Deus sit, videlicet ut eum sequentes non* Ioan. 8
ambulemus in tenebris mortis, sed habeamus lumen vitæ. In Ro-
boam, *ut longè latèq; per orbem terrarum populi dispersi, uni-*
tatem spiritus in vinculo pacis & charitatis habeamus, unum
Deum, unam fidem, unum baptisma profiteamur, de corde puro & Ephes. 4
conscientia bona, & fide non ficta. In Abia, *ut charitatem fra-* 1. Tim. 1
ternitatis invicem diligentes, unum patrem habeamus Dominum Rom. 12
in cœlis, qui nos voluntarie genuit verbo veritatis: ut simus initium Iaco. 1
aliquod creaturæ ejus, & benedictionem hæreditatis possideamus,
& gloriemur in spe gloriæ filiorum Dei. In Asa, *ut tollamus mem-*
bra nostra de luto & sterquilinio vitiorum: ne serviant immun- Rom. 5
ditiæ & iniquitati ad iniquitatem, sed justitiæ in sanctificationem: Rom. 6
quia non vocavit nos Deus in immunditiam, sed in sanctificatio- 1. Thess. 4
nem. In Josaphat, *ut recte judicemus omnis persona,* sicut scri-
ptum est: *Rectè judicate filii hominum: & quodcunq; volumus ut* Psal. 57
faciant nobis homines, faciamus & illis: similiter scientes, *quia* Matt. 7
mensura qua mensi fuerimus, remetietur nobis. In Joram, *ut ex-* Tob. 4
celsi vel sublimes in Domino effecti, quæ sursum sunt quæramus, Mar 4
ubi Christus est ad dexteram Dei sedens: quæ sursum sunt sapia- Matt. 7
mus, non quæ super terram: quoniam omne datum optimum, & Luc. 6
omne donum perfectum desursum est, descendens à patre lumi- Col. 3
num. In Ozia, *ut robusti in Domino effecti, in omnibus perse-* Iaco. 1
cutionibus nostris, & tribulationibus quas sustinemus, exemplum Luc. 6
accipiamus laboris & patientiæ Prophetas, qui locuti sunt in no-
mine Domini Iesu. In Joathan, *ut perfecti simus, sicut & pater* Matt. 5
noster cœlestis perfectus est: in omnibus nos ipsos exemplum præ- Tit. 2
bentes, & docentes omnem hominem in omni sapientia, ut ex- Coloss. 1
hibeamus omnem hominem perfectum. In Achaz, *apprehenda-*
mus disciplinam: ne quando irascatur Dominus, & pereamus de Psal. 2
via justa, quæ Christus est, qui dixit: *Ego sum via, veritas,* Ioan. 1
& vita. In Ezechia, ut fortes Domini resistamus adversa-
rio nostro diabolo, *qui tanquam leo rugiens circuit, quærens* 1. Petr.
quem devoret: non in nostra virtute confidentes, sed Domini forti-
tudinem cum Propheta collaudantes: Fortitudo mea & laus mea Esaia 1
Dominus, & factus est mihi in salutem. In Manasse, *ut obli-*
viosi simus injuriarum nostrarum: & ejus qui contra nos agunt,
propter nomen Domini ignoscamus. ut illud maledictum incurra-
mus: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debito- Matt.
ribus nostris In Ammon, *ut fideles in fide radicati & fundati, in* Luc. 11
omnibus sumamus scutum fidei, in qua possimus omnia tela ne- Coloss.
quissimi ignea extinguere. In Josia, *ut salutem Domini & anima-* Ephes. 6
rum semper depascamus, ne obcæcemur in infidelitate, ne claudice-
mus in viis mandatorum ejus, ne surdi ad audiendum verbum Dei effi-
ciamur, ne moriamur in peccatis, sed ut salvemur per eum, qui
salvos facit sperantes in se. In Jechonia, *ut præparati simus in ad-* Psal.
ventum Domini secundo, vigilantes & orantes, ne intremus in tenta- Matt.
tionem, sed cum illo intrare ad nuptias mereamur, de quibus ipse di-
cit: Beati sunt servi illi, quos cum venerit Dominus, invenerit vigi- Luc. 1

laetes. In Salathiel, quatenus petitio nostra ad Deum semper di-
Ioan. 16 rigatur, ut gaudium nostrum sit plenum, non hujus seculi moerore
permixtum, sed infinita beatitudine sempiternum: & hoc in
nomine Salvatoris, ut impetrare possimus quod petimus. In Zoro-
babel, ut magistri simus veritatis, prohibentes magisteria
& confusiones haereticorũ, & quae verbis docemus, exem
plis commendemus, ne de nobis Dominus dicat, Quare tu
Psal. 49 enarras justitias meas, & assumis testamentũ meum per os tuum?
Tu verò odisti disciplinam, & projecisti sermones meos retror-
Rom. 8 sum. In Abiud, ut sit nobis Deus in patrem, & nos illi in filios, ha-
Ibidem. bentes spiritum adoptionis, in quo clamamus Abba pater. Si autem
filii & haeredes, haeredes quidem Dei, cohaeredes autem Christi. In
Eliachim, ut resurgamus à tumulo vitiorũ ad celsitudinem vir-
tutum, de terrenis ad coelestia, de morte ad vitam, de Geza ad
Psal. 83 Galilaeam: id est, de inferno ad aeternam transmigrationem, ubi
sancti ibunt de virtute in virtutem, donec videbimus Deum Deorum
in Sion. In Azor, ut adjuti divina gratia, cuncta nobis adversan-
tia patienter supportemus, & Dominum adjutorem nostrum cum
Psal. 27 Psalmista collaudemus: Dominus adjutor & protector meus, & in
Luc. 1 ipso speravit cor meum, & adjutus sum. In Sadoc, ut justi appa-
reamus ante Deum, incedentes in omnibus mandatis & justifi. a-
tionibus Domini sine querela, ut cum justis mereamur audire vo-
Matt. 25 cem dicentis: Venite benedicti patris mei, percipite regnum quod
vobis paratum est à constitutione mundi. In Joachim, ut fratres
Iesu Christi mereamur appellari, non per cognationem carnis, sed
Tit. 3 per unctionem Spiritus sancti, quem effudit in nos abundè: ut fa-
Tit. 2 cientes voluntatem ipsius sobriè, & justè, & piè vivendo in hoc se-
Ioan. 20 culo ad patrem suum, & patrem nostrũ, ad Deum suum, & Deum
nostrum ascendere possimus in futuro. In Eliud, ut nullum habea
Philip. 2 mus Deum, nisi Dominum Iesum Christum, cui omne genu flecti
Psal. 49 tur, & omnis lingua confitetur: & ut ipsi soli sacrificium laudis im-
Ioan. 4 molemus, & vota nostra reddamus, ipsumq; solum adoremus, quẽ
oportet adorari in spiritu & veritate. In Eleazar, ut nullum quae-
Ephes. 3 ramus adjutorem, nisi Dominum Iesum Christum, qui potens est
Coloss. 3 omnia facere superabundanter, quam petimus aut intelligimus: &
ut quodcunq; facimus in verbo aut in opere, omnia in nomine Do-
Ps. 123 mini faciamus, dicentes cum Propheta: Adjutorium nostrum in
nomine Domini, qui fecit coelum & terram. In Nathan ut donum
Esaia. 11 supernae gratiae, spiritum scilicet sapientiae, & intellectus, spiritum
consilii & fortitudinis, spiritum scientiae & pietatis, spiritumq; ti-
moris Domini retinentes, discretionem habeamus inter bonum &
malum, quae est mater omnium virtutum. In Jacob, ut supplan-
Eccles. 24 temus à nobis zizania vitiorum, & plantemus in nobis aromata
Psal. 91 virtutum ut sicut cinnamomum & balsamum aromatizans, &
quasi myrrha electa odorem demus, & plantati in domo Domini,
floreamus in atriis ante Deum. In Joseph, ut dedita in dono,
virtutis virtutem, sanctifi. ationi sanctificationem apponentes, me-
rito & numero augeamur, & in eo crescamus in salutem, & ut per
scalam in coelum erectam quotidie de gradu ad gradum ascenda-
mus, donec spiritaliter formetur Christus in nobis. In sancta &
Galat. 4 perpetua virgine Maria, quae stella maris vel illuminatrix in-
terpretatur: ut illuminatores mundi, id est, doctores sanctae Eccle-
siae simus, & in cordibus credentium lumen fidei & amorem Chri
sti per doctrinam veritatis & exempla sanctitatis, oriri faciamus,
& Dei habitaculum praeparemus In Jesu Domino nostro, ut
salvatores animarum nostrarum esse valeamus, manifestè decla-
ratur. Quisquis enim in fide, spe & charitate, vigiliis, jejuniis &
orationibus, castitate, sobrietate, eleemosynarum largitione, dile-
Iacob. 5 ctioneq; Dei & proximi, usq; in finem perseveraverit, & converti
fecerit peccatorem ab errore viae suae, salvabit animam ejus à mor-
te, & operit multitudinem peccatorum. In Christo autem, ut
1. Ioan. 2 ita Christiani simus, quatenus sicut ille ambulavit, & nos ambu-
1. Ioan. 3 lemus: & sicut ille pro nobis animam suam posuit, ita & nos pro
fratribus nostris animas deponamus: & sicut ipse horum nominum
interpretationes in se naturaliter gerebat, ita & nos in omni a-
ctione & contemplatione vita spiritualiter, ut dictum est, recolamus
1. Petr. 3 Ad hoc enim Christus passus est, nobis relinquens exemplum, ut se-
Luc. 9 quamur vestigia ejus, & abnegemus nosmetipsos, & tollamus cru-
cem nostram, & sequamur eum, perducentem nos ad gloriam
sempiternam, quam oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor
hominis ascendit, quam praeparavit Deus diligentibus se: ipsi ho-
nor, laus & imperium per infinita secula seculorum,
Amen.

IN FESTO EXALTATIONIS sanctae Crucis.

Homiliam ejusdem require in festo Inventionis sanctae Crucis.

IN VIGILIIS DIVI MATTHÆI Apostoli. Lucae 5. Matth. 9. Marc. 2.

IN illo tempore, vidit Iesus publicanum, nomine Levi sedentem ad telonium, & ait illi, Sequere me. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

IDem Levi qui Matthaeus est, sed Lucas Marcusq; propter verecundiam & honorem Evangelistae, noluerunt
nomen ponere vulgatum. Ipse autem Matthaeus juxta il- Prov. 18
lud quod scriptum est, *Justus accusator sui est*, in primordio sermonis Matthaeum se & publicanum nominat: ut ostendat legentibus nullum debere conversum de salute diffidere, cùm ipse de publicano in Apostolum, de teloniario in Evangelistam sit repentè mutatus.

Et relictis omnibus, surgens secutus est eum.) Intelligens Matthaeus quid sit veraciter Dominum sequi, relictis omnibus sequitur. Sequi enim, imitari est. Ideoq; ut pauperẽ Christum, non tam gressu, quam affectu cõfortari potuisset, reliquit propria, qui rapere solebat aliena, perfectamq; nobis abrenuntiationis seculi formam tribuens, non solũ lucra reliquit vectigalium, sed & periculum contempsit, quod evenire poterat à principibus seculi, quia vectigalium rationes imperfectas atq; incompositas reliquerit. Tanta enim cupiditate sequendi Dominum ductus est, ut in nullo prorsus hujus vitae respectum vel cogitationem sibimet reservaverit: propter quod justa mercede, dum humana sedulus negotia deseruit, dominicorum fidelis dispensator meruit esse talentorum.

Et fecit ei convivium magnum Levi in domo sua.) Qui domicilio Christum interno, maximis delectationibus exuberantium pascitur voluptatum. Itaque Dominus libenter ingreditur, & in ejus qui crediderit, recumbit affectum. Et hoc est bonorum operum spiritale convivium, quo dives populus eget, pauper epulatur.

Et erat turba multa publicanorum, & aliorum, qui cum illis erant discumbentes.) Viderunt publicanum à peccatis ad meliora conversum, locum invenisse poenitentiae, & ob id etiam ipsi non desperant salutem.

Et murmurabant Pharisaei & Scribae eorum, dicentes ad discipulos ejus: Quare cum publicanis & peccatoribus manducatis & bibitis? Convivantibus cum Domino publicanis, Pharisaei murmurantes de jejunio gloriantur. Ubi primò legis & gratiae quanta sit distantia, declaratur: quia qui legem sequuntur, jejunae mentis famem patiuntur aeternam: qui verò verbum in interioribus animae receperunt alimenti coelestis, & fontis ubertate recreati, esurire & sitire non possunt. Deinde retributionis futurae species praefigura-
tur, quando epulantibus cum Christo electis, perfidia su- Matt. 21
perborum jejuna torquebitur, quibus dicitur: *Meretrices & publicani praecedent vos in regnum Dei.* Quod sit per Matthaei electionem fides gentium, quae prius mundi lucris inhiabant, sed nunc corpus Christi sedula devotione reficiuntur, exprimitur: profectò supercilium Pharisaeorum, Iudaeorum invidiam, quae de gentium salute torquentur, insinuat.

Et respondens Iesus, dixit ad illos: Non egent qui sani sunt medico, sed qui malè habent. Non veni vocare justos, sed peccatores in poenitentiam.) Suggillat Scribas & Pharisaeos, qui justos se
putantes, peccatorum consortia declinabant. Seipsum Esaia 53
namque medicum dicit, qui miro medicandi genere vul- 1. Petr. 2
neratus est propter iniquitates nostras, & livore ejus sanati su- Rom. 10
mus. Sanos autem & justos appellat eos, *qui ignorantes Dei justitiam, & suam volentes constituere, justitiae Dei non sunt subjecti*, qui ex lege praesumentes Evangelii gratiam non quaerunt.

Porrò malè habentes, & peccatores vocat eos, qui suæ fragilitatis conscientia devicti, ne per legem iustificari posse videntes, Christi se gratiæ pœnitendo submittunt. Ubi simul ostenditur, quod non in pristinis vitiis permanentes, ut Scribæ & Pharisæi murmurabant; sed pœnitentiam agentes, publicani venerint ad Jesum: & ipse quoque Jesus convivia peccatorum, ut occasionem haberet docendi, & spiritales invitatoribus suis præberet cibos, adire dignatus sit. Denique cum frequenter pergere ad convivium describatur, nihil refertur aliud nisi quid ibi fecerit, quid docuerit; & ut humilitas Domini eundo ad peccatores, & potentia doctrinæ ejus in pœnitentium conversione monstretur.

IN DIE SANCTO. MATTH. 9. Marc. 2. Luc. 5.

In illo tempore cum transiret Iesus, vidit hominem sedentem in telonio, Matthæum nomine. & ait illi, Sequere me. Et surgens secutus est eum. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Rom. 3 LEGIMUS Apostolo dicente, *Quia omnes peccaverunt, & egent gloria Dei, iustificati gratis per gratiam ipsius.* Qui & iterum inæstimabilem ejusdē gratiæ magnitudinem commen-
Rom. 5 dans, ait: *Ubi autem abundavit peccatum, superabundavit & gratia*; quia nimirùm quantò graviorem Dominus in electis suis peccatorum languorem curavit, tanto ampliorem cunctis gratiæ medentis potentiam monstravit. Unde & ex lectione Evangelica audivimus, quia sedentem in telonio Matthæum, ac temporalibus curis inhiantem, repentè miseratus Dominus vocavit, & de publicano iustū, de telonario discipulum fecit: quem etiam proficientibus ejusdem gratiæ incrementis, de communi discipulorum numero ad Apostolatus gradum promovit, nec solùm prædicandi, verùm etiam scribendi Evangelium illi ministerium commisit: ut qui curam terrestrium omiserat negotiorum, cœlestiū talentorum dispensator esse inciperet. Quod ob id utique providentia superna fieri disposuit, ut nullum enormitas peccatorum suorum, nullum numerositas scelerum, è speranda veniæ revocaret, cum hunc tantis mundi nexibus absolutum, tam cœlestem factum conspiceret, ut communicato cum Angelicis spiritibus vocabulo, Evangelista nominaretur & esset.

Vidit, inquit, Iesus hominem sedentem in telonio Matthæum nomine, & ait illi, Sequere me.) Vidit autem non tam corporei intuitus, quam internæ miserationis aspectibus, qui-
Luc. 22 bus & Petrum negantem, ut reatum suum cognosceret ac deflere posset, respicere dignatus est: quibus populum suū Ægyptia servitute depressum, ut eriperet aspexit, di-
Exod. 3 cens ad Moysen: *Videns vidi afflictionem populi mei, qui est in Ægypto, & gemitum ejus audivi, & descendi liberare eum.* Vidit ergo hominem & miseratus est eum, qui humanis tantùm studiis deditus, necdum Angelico nomine dignus extiterat. Vidit sedentem in telonio, pertinaci videlicet animo temporalibus lucris inhiantem, Matthæum, inquit nomine. Matthæus Hebraicè, Latinè dicitur donatus: quod profectò nomen illi aptè congruit, qui tantùm gratiæ supernæ munus accepit. Nec prætereundum est, quod idem Matthæus erat binomius, nam & Levi vocabatur, quod etiam nomen eidem gratiæ, qua donatus est, testimonium perhibet. Interpretatur enim additus, sive assumptus: significans quia assumptus est per electionem è Domino, & additus ad numerum gradus Apostolici. Hoc au-
Marc. 2 tem illum nomine Marcus & Lucas in hac electione ma-
Luc. 5 gis appellare voluerunt, ne consortem operis Evangelici, de prisca conversatione palam notabilem redderent. At verò ubi ad describendum duodecim Apostolorum
Marc. 3 catalogum pervenerunt, tacito Levi vocabulo, Matthæ-
Luc. 6 um illum apertè nuncupaverunt. Porrò ipse Matthæus, juxta hoc quod scriptum est, *Iustus prior accusator est sui,*
Prov. 18 *venit amicus ejus & investigavit eum*, vulgato se nomine vocat, cùm de telonio vocatum narrat. Sed in decalogo Apo-
Matt. 10 stolorum cum additamento se publicanum cognominat. *Thomas*, inquit, & *Matthæus publicanus*, quatenùs majorem per hoc publicanis & peccatoribus adipiscendæ salutis confidentiam præbeat. Quam docendi formulam Pau-
1. Tim. 1 lus quoque secutus, ait: *Quia Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego sum. Sed ideo misericordiam consecutus sum, ut in me primo ostenderet Christus Iesus omnem patientiam, ad exemplum eorum qui credituri sunt illi in vitam æternam.* Vidit ergo Jesus Publicanum, & quia miserando atque eligendo vidit, ait illi, *Sequere me.* Sequere autem dixit imitare. Sequere dixit non tam in-
1. Ioan. 2 cessu pedum, quam executione morum. Qui enim dicit se in Christo manere, debet sicut ille ambulavit, & ipse ambulare: quod est non ambire terrena, non caduca lucra sectari, fugere honores, contemptum mundi omnem pro cœlesti gloria libenter amplecti, cunctis prodesse, amare, injurias nulli inferre: at sibi illatas patienter sufferre, sed & inferentibus à Domino veniam postulare, nonnunquam suam, sed conditoris semper gloriam quærere, quotquot valet secum ad amorem supernorum erigere. Hæc & hujusmodi gerere, Christi est vestigia sequi.

Et surgens, inquit, secutus est eum.) Non est mirandum, quod publicanus ad primam jubentis Domini vocem, terrena quæ curabat lucra reliquerit, opibusque neglectis illius comitatui, quem nil divitiarum habere cernebat, adhæserit. Ipse enim Dominus, qui eum foris verbo vocavit, intus invisibili instinctu, ut sequeretur, edocuit, infundens menti illius lumen gratiæ spiritalis, qua intelligeret, quia is à temporalibus vocabat in terris, incorruptibiles in cœlis dare thesauros valeret. *Surgens*, inquit, *secutus est eum.* Surrexit, ut sequeretur: dimisit caduca quæ gerebat, ut consequeretur æterna, ad quæ illum veritas invitabat: quale est illud, *Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illu-* Ephes. 5
minabit te Christus.

Et factum est discumbente eo in domo, ecce publicani & peccatores venientes, discumbebant cum Iesu & discipulis ejus.) Unius publicani conversio, multis exemplum pœnitentiæ ac indulgentiæ publicanis & peccatoribus tribuit. Non enim dubitandum, quia publicani ac peccatores esse deberant, qui cum Jesu & discipulis ejus discumbebant: nec si in peccatis perseverare decernerent, ei qui sine peccato est, convesci auderent. Publicani quippè vocantur, qui vel publicè sceleribus fœdantur, vel publicis implicantur negotiis, quæ sine peccato aut vix, aut nullatenus valent administrari. Et pulchro satis præsagio, qui Apostolus & doctor gentium erat futurus, in prima sua conversione peccantium post se gregem trahit ad salutem: officiumque evangelizandi, quod proficiente merito virtutum erat expleturus, a primis jam fidei suæ rudimentis incipit. Neque enim solum qui fratrem verbo erudit, sed etiam qui exemplo ad meliora convertit, ministerium gerit doctoris. Denique iidem publicani non tunc solummodo cum Domino discumbebant, verùm & deinceps abjectis secularibus negotiis, ad imitationem Matthæi illum sequi gaudebant, teste Evangelista Marco, qui dicit: *Multi* Marc. 2
publicani & peccatores discumbebant cum Iesu & discipulis ejus. Erant enim multi, qui & sequebantur eum. Notandum autem quod Lucas hæc referens dicit, quia Dominus in domo Luc. 5
ejusdem Matthæi cum publicanis discubuerit, & quia ipse convivium illi magnum paraverit. Qui quidem Matthæus, quantum ad generale judicium respicit, congruam beneficiis cœlestibus vicem rependit: ut a quo perennia bona sperabat, illi sua temporalia commendaret, eumque corporalibus epulis reficeret, quo ipse donante gustum spiritalis acceperat suavitatis. Porrò si altiore intellectu, quæ gesta sunt indagare cupimus, non tantùm in domo sua terrestri convivium Domino corporale exhibuit, sed multo gratius illi convivium in domo pectoris sui per fidem ac dilectionem paravit, ipso attestante qui ait: *Ecce ego sto ad ostium, & pulso. Si quis audierit vocem meam, & aperuerit januam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipse mecū.* Apoc. 3
Stat quippè ad ostium Dominus & pulsat, cùm memoriam

lux

suæ voluntatis vel per os docentis hominis, vel per suam totus inspirationem nostro cordi infundit. Audita tamen voce ejus, januam ut recipiatur aperimus, quando illius sive secretis, sive apertis admonitionibus libenter assensum præbemus, & his perficiendis quæ facienda cognovimus, operam damus. Intrat verò, ut & ille nobiscum, & nos cum illo cœnemus: quia in cordibus electorum per amoris sui gratiam inhabitat, ut & ea semper luce suæ præsentiæ reficiat, quatenus ad superna desideria magis magisque proficiant, & studiis eorum cœlestibus quasi gratissimis dapibus ipse pascatur. Sequitur:

Et videntes Pharisæi, dicebant discipulis ejus: Quare cum peccatoribus & publicanis manducat magister vester?) Duplici errore tenebantur Pharisæi, cum magistro veritatis de susceptione peccatorum detrahebant: quia & se justos arbitrabantur qui superbiæ fastu a justitia longè discesserant: & eos criminabantur injustos, qui resipiscendo à peccatis non parum jam justitiæ propinquabant. Invidia namque fraternæ salutis obcæcati recolebant: quia publicanus erat Matthæus, publicani & peccatores erant multi alii, qui cum Domino discumbebant: sed meminisse nolebant, quia idem Matthæus, sicut Lucas scribit, *relictis omnibus* *Luc. 5* *quæ gerebat, secutus est eum*. Sed & alii publicani ac peccatores eo animo consilio discumbebant, quòd illi deinceps adhærere disponebant. Errabant ergo Pharisæi, qui nec aliena, nec sua saltem corda noverant. Sed qui novit occulta cordis, *qui venit quærere & salvum facere quod perierat*, *Luc. 19* & eos quos jam pœnitentes susceperat, amplius in fide confortat: & eos quos adhuc superbos tolerat & impios, ad humilitatis gratiam ac pietatis provocat; nam sequitur:

Non est opus valentibus medico, sed malè habentibus:) In eo etenim quòd male habentibus medicum se advenisse testatur, auget spem obtinendæ sanitatis & vitæ eis, qui de peccatorum suorum languore turbati, Salvatoris ac vivificatoris magisterium jam sequi cœperant. In eo autem quòd *valentibus non opus esse medicis* dicit, illorum temeritatem redarguit, qui de sua justitia præsumentes, gratiæ cœlestis auxilium quærere detrectabant. Quis namque justus esse poterit, ut divina opitulatione non egeat, cùm ille, *quo in natis mulierum major nemo est*, *Ioan. 3* de se Ioannes apertissimè dicat: *Non potest homo à se accipere quicquam, nisi ei datum fuerit de cœlo*. Dum verò subjungit,

Osea 6 *Euntes autem discite quid est, Misericordiam volo, & non sacrificium.*) Iisdem Pharisæis de falsa justitia tumentibus, etiam consilium correctionis ostendit. Admonet namq; eos, ut per opera misericordiæ sibimetipsis supernæ misericordiæ præsidia conquirant, & non contemptis pauperum necessitatibus, per oblationem se sacrificiorum Dominum placare confidant. Proposuit autem eis testimonium de Propheta, & hoc illos euntes discere jussit: euntes videlicet à temeritate stolidæ vituperationis, ad diligentiorem scripturæ sanctæ meditationem: ut qui eum peccatores suscipientem contra scripturarum decreta facere calumniabantur, ipsi se potiùs intelligerent, quæ essent Dei præcepta nescisse, vel agnita non fecisse. Qui enim quotidianis in templo oblationibus instantes, nulla delinquentibus compassione miserebantur, patet profectò quia contra sermonem propheticum sacrificium potiùs, quàm misericordiam quærebant. At verò Dominus qui, sicut scri- *Actor. 10* ptum est, pertransivit benefaciendo & sanando omnes oppressos à diabolo, & quotiens templum intravit, magis verbo languentes curare, erudire nescios, contumaces redarguere, vel etiam foras depellere, quàm victimas studuit offerre: liquet itaque quia voluntatis divinæ, quam Propheta monebat, justa perfecit, misericordiæ scilicet opus exequendo, & non sacrificium celebrando. Qui etiam reprehensoribus suis quare cum publicanis & peccatoribus manducaret, rationem reddere non despexit, ut vel sic eos a supervacua murmuratione cohiberet, atq; ad sequenda sua pietatis dona provocaret. *Non enim*, inquit, *veni vocare justos, sed peccatores*. Idcirco igitur peccatorum convivia frequentabat, ut insidiatores suos docendo cœlestes invitaret ad epulas. Sed movet fortè aliquem, quomodo Dominus dixerit non se venisse ad justos, sed magis ad peccatores vocandos, cum cunctis legentibus constet, quòd etiam illos quos secundum Mosaicæ legis institutionem justos invenit, ad Evangelicæ perfectionis culmen plurimos vocavit. Si enim solos peccatores, & non etiam justos vocaret, nequaquam Nathanael discipulatus illius consors existeret, quem ad se primò venientem tanta laude dignum putavit, ut diceret: *Ecce verè Israelita, in quo do-* *Ioan. 1* *lus non est*. Si non justos vocaret, Petrum & Andream in Apostolatus arce non haberet, qui quanto amore justitiæ flagraverint, docuerunt cum ad testimonium præcursoris continuò Dominum videre & audire gavisi sunt. *Quomodo ergo non veni vocare justos, sed peccatores*, nisi quia, si- *Ibidem.* cut Lucas hæc referens apertius dicit: *Non veni vocare ju-* *Luc. 5* *stos, sed peccatores in pœnitentiam*. Omnes namque electos ad regnum cœleste Dominus vocat, sed illos solum ad pœnitentiam vocat, quos peccatis gravioribus involutos invenit. Quos verò justitiæ operibus deditos reperit, non eos ad pœnitentiam præteritæ conversationis, sed ad profectum magis vitæ perfectioris invitat. Vocat peccatores, ut per pœnitentiam corrigantur: vocat justos, ut magis magisque justificentur. Quamvis & ita rectè possit intelligi quod ait, *Non veni vocare justos sed peccatores*: quia non illos vocaverit, qui suam justitiam volentes consti- *Rom. 10* tuere, justitiæ Dei nõ sunt subjecti, sed eos potiùs qui fragilitatis suæ conscii non erubescunt profiteri, quia in mul- *Iacob. 3* tis offendimus omnes. Si quos autem & de illis qui fallaciter sunt justi, correctos vocat ad veniam, etiam in illis implebitur ejus sermo, *quia non venerit vocare justos, sed peccatores*, i. non elatos, sed humiles: non de sua justitia inflatos, sed ei qui justificat impium devota mente subditos. Nam & tales ubi convertuntur, nequaquam se justos, sed peccatores necesse est, syncero corde testentur. Libet autem meminisse, fratres charissimi, ad quantam Dominus arcem justitiæ Matthæum, quem de publicanis actibus elegit, ut spem remissionis peccatoribus amplaret, advexerit. Qualis namq; sit factus, ipse Apostolorum numerus cui insertus est docet. docet & ipsa gens Æthiopum, quam de finibus terræ ultimis ad sanctæ Ecclesiæ societatem prædicando convertit, ablutamq; fonte baptismatis, de fusca formosam reddidit, quia vitiorum nigredinem exuit, ac virtutum decoravit ornatu: docet ipsum Evangeliũ, in quo scribendi novi Testamenti confecerit exordium, cui speciali privilegio donatum est, ut Dominicæ incarnationis mysteria, quæ cuncti à seculo Prophetæ futura præcinebant, ipse primitus omnĩu jam facta describeret, & credentibus legenda transmitteret. quod videlicet Evangelium ad ædificandã fidem Ecclesiæ primitivæ quæ ex Hebræorum maximè populo collecta est, Hebræo sermone composuit. Dilatata autem per orbem Ecclesia, & Græcis ac barbaris in ejusdem fidei unitatẽ confluentibus, curaverunt præsules fidelium, ut idem etiam Græcum, Latinumq; transferretur eloquium: quomodò etiam Marci, Lucæ, & Ioannis Evangelia, quæ deinceps Græca lingua ediderunt, mox in Latinam transfudère sermonem, quatenùs hæc omnes per orbem nationes legere & intelligere possent. Testatur & Ezechiel Propheta, quantum idem *Ezech. 1* Matthæus inter præcipua sanctæ Ecclesiæ membra effulserit, dum sub figura quatuor animalium admirabiles omnium Evangelistarum virtutes, quas cœlesti visione didicerat, plenissimo sermone describit. Sed & Ioannes Apo- *Apoc. 5* stolus, qui erat unus ex eis, & ipse visione doctus spirituali, inter prima Ecclesiæ sacramenta eorundem Evangelistarum facit mentionem. Tantæ quippe erant dignitatis illi, qui redemptoris nostri facta & dicta scribendo memoriæ tradiderunt, ut non solùm Prophetico, sed & Apostolico essent testimonio cõmendandi. Tantæ erant dignitatis, ut utriusq; Testamenti scriptura eis meritò testimonium daret, eorumq; gloriam cœli cives non ante exortũ tantummodò eorum, verumetiam post inchoatum vel expletum sanctissimi muneris opens, hominibus ad memoriam referrent, & quanti apud Deum haberentur, ostenderent. Multa ergo de illis Ezechiel, multa eximius ipsorũ commemoravit Ioannes. sed nos in præsenti, quia sermo clau

dendus est, unum Joannis testimonium commemorare sufficiat: (Apoc. 4) *Et cum darent, inquit, quatuor animalia gloriam & honorem, & benedictionem sedenti super thronum, viventi in secula seculorum, procidebant viginti quatuor seniores ante sedentem in throno & adorabant viventem in secula seculorum, & mittebant coronas suas ante thronum.* Oportet namque, ut quotiens regis æterni magnificentiam in sanctis Evangeliorum libris prædicari cognoverimus, procidamus humiles ante illius misericordiam, & devotis precibus imploremus, & quicquid boni operis habere possumus, non nostris hoc meritis, sed ejus gratiæ semper tribuamus, qui sedens in throno patris una cùm Spiritu sancto vivit & regnat Deus per omnia secula seculorum, Amen.

IN FESTO DIVI MICHAELIS.
Marc. 9. Matth. 18.

IN illo tempore, accipiens Iesus puerum, statuit eum in medio eorum, quem cum complexus esset, ait illis: Quisquis unum ex hujusmodi pueris receperit in nomine meo, me recipit. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

VIDENS cogitationes discipulorum Dominus, curat desiderium gloriæ humilitatis contentione sanare, primatumque non esse quærendum: & prius simplici humilitatis commonet imperio, & mox puerilis innocentia docet exemplo. Quod enim ait, *Quisquis unum ex hujusmodi pueris receperit in nomine meo, me recipit*, vel simpliciter pauperes Christi ab his, qui velint esse majores, pro ejus ostendit honore recipiendos: vel certè malitia parvulos ipsos esse suadet, ut instar ætatis parvulæ simplicitatem sine arrogantia, charitatem sine invidia, devotionem sine iracundia conservent. Quod autem complectitur puerum, significat humiles suo dignos esse complexu ac dilectione, talesque cùm impleverint, quod præcepit, (Matt. 11) *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde*, jure posse gloriari, ac dicere: (Cant. 2) *Læva ejus sub capite meo, & dextera ejus amplexabitur me.* Benè autem cùm dixisset, *Quisquis unum ex hujusmodi pueris receperit*, addidit *in nomine meo*: ut videlicet formam virtutis, quā natura duce puer observat, ipsi pro nomine Christi, juvante rationis industria, sequantur. Sed quia se in pueris recipi docebat, videlicet quasi caput in membris suis, ne putaretur hoc esse solùm quod videbatur, adjunxit, atque ait:

(Luca 9) *Et quicunque me susceperit, non me suscipit, sed eum qui me misit.*) Talem se utique ac tantum credi volens, qualis & quantus est pater. *Usque adeo enim, inquit, nihil distat inter me & eum, ut qui me receperit, recipiat & eum qui misit me.*

Et quisquis scandalizaverit unum ex his pusillis credentibus in me, bonum est ei magis si circundaretur mola asinaria collo ejus & in mare mitteretur.) Quanquam hæc generalis possit esse sententia adversum omnes, qui aliquem scandalizant, tamen juxta consequentiam sermonis etiam contra Apostolos dictum intelligi potest, qui inter se disputantes, (Luc. 22, Matt. 20) *quis esset illorum major, videbantur invicem de dignitate contendere.* Etsi in hoc vitio permansissent, poterant eos quos ad fidè vocabant, per suum scandalum perdere, dum Apostolos viderent inter se de honore pugnare. Quod autem dixit, *Bonum est ei magis si circundaretur mola asinaria collo ejus*, secundùm ritum provinciæ loquitur, quo majorum criminum ista apud veteres Iudæos pœna fuerit, *ut in profundum ligato saxo demergerentur*. Et revera melius innoxium, pœna quamvis atrocissima temporali, tamen vitā finite corpoream, quàm lædendo fratrem, mortem animæ mereri perpetuam. Rectè autem qui scandalizari potest, pusillus appellatur. Qui enim magnus est, quæcunque viderit, quæcunque passus fuerit, non declinat à fide: qui autem pusillus est animo & parvus, occasiões quærit quomodo scandalizetur. Propterea denique oportet nos maximè iis consulere, qui parvi sunt in fide, ne occasione nostri offendantur, & recedant è fide, ac decidant à salute. Notandum sanè quod in nostro bono opere aliquando cavendum est scandalum proximi, aliquando verò pro nihilo contemnendum. In quantum enim sine peccato possumus vitare proximorum scandalum, debemus: si autem de veritate scandalum oritur, utilius permittitur scandalum nasci, quàm veritas relinquatur. Item per molam asinariam secularis vitæ circuitus ac labor exprimitur, & per profundum maris extrema damnatio designatur. Qui ergò ad sanctitatis speciem deductus, vel verbo cæteros destruit, vel exemplo, melius profectò erat, ut hunc ad mortem sub exteriori habitu terrena acta constringerent, quàm sacra officia in culpa cæteris imitabilem demonstrarent. Quia nimirùm si solus caderet, utcunque hunc tolerabilior inferni pœna cruciaret.

Et si scandalizaverit te manus tua, abscinde illam. Bonum est tibi debilem introire in vitam, quam duas manus habentem ire in gehennam in ignem inextinguibilem.) Quia suprà docuerat ne scandalizemus eos, qui credunt in eum, nunc consequenter admonet quantum cavere debeamus eos, qui scandalizare nos, id est, verbo vel exemplo suo ad ruinam peccati propellere certant. Manum quippe nostram appellat necessarium amicum, cujus opere atque auxilio quotidiano opus habemus. Sed talis si nos lædere in causa animæ voluerit, excludendus est à nostra societate: ne si cum perdito in hac vita partem habere voluerimus, simul in futura cum illo pereamus. Quod autem subditur:

Ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguetur.) In verme putredinem gehennæ, sicut in igne ardorem designat. (Esaia. 66) Sive vermis dicit seram scelerum pœnitudinem, quæ nunquam in tormentis conscientiam afflictorum mordere cessabit; ut ignis sit pœna extrinsecus sæviens, vermis dolor interius accusans.

Et si pes tuus scandalizat te, amputa illum. Bonum est tibi claudum introire in vitam æternam, quàm duos pedes habentem mitti in gehennam ignis inextinguibilis, &c.) In pede, sicut & in manu charos inemendabiles docet alienandos à nobis, ne per immunditiam eorum, quos castigare nequimus, & ipsi polluti pereamus. Sed manus propter opus necessarium nobis, pes sunt dicti tales propter ministerium, discursusque in nostris usibus accommodos.

Quod si oculus tuus scandalizat te, ejice eum. Bonum est tibi luscum introire in regnum Dei, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis.) In oculo quoque propter scandalum eruendo iidem nostri carnaliter amici, spiritaliter verò adversarii designantur. Sed cùm nos eorum consultu ac provisione opus habemus, illi verò consilio nos pravo decipere, atque in iter erroris deflectere quærunt, penitus nobis eorum omittenda est societas. Scandalum quippe sermo Græcus est, quod nos offendiculum, vel ruinam & impactionem pedis dicere possumus. Quidam scandalum Græcè, Latinè scrupulum dicunt. Ille ergo scādalizat fratrem, qui ei dicto factove minus recto occasionem ruinæ dederit. Potest & simpliciter dici, Si quis ita necessarius nobis videtur esse ut manus, pes & oculus, utilis videlicet atque solicitus & acutus ad perspiciendum: scādalum autē nobis facit, & per dissonantiam morum nos trahit in gehennam ne sic quidem temporalibus ejus commodis cum periculo animarum nostrarum uti ac refoveri debemus.

IN DIE SANCTI LUCÆ.
Luca 10.

IN illo tempore, designavit Dominus & alios septuaginta duos & misit illos binos ante faciem suam in omnem civitatem & locum, quo ipse erat venturus. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

SICUT duodecim Apostolos formam Episcoporum exhibere simul & præmonstrare, nemo est qui dubitet: sic & hos septuaginta duos figuram presbyterorum, i. secundi ordinis sacerdotum gessisse sciendum est: tametsi primis Ecclesiæ temporibus, ut Apostolica scriptura testis est, utrique presbyteri, utrique vocabantur Episcopi: quo- (Tit. 1)

1. Tim. 3 tum unum sapientiæ maturitatem, alterum industriam curæ pastoralis significat. Benè autem septuaginta duo mittuntur: sive quia totidem mundi gentibus Evangelium prædicandū erat, ut quomodo duodecim tribus Israel, ita & hi propter exteras gentes destinarentur imbuendas: seu quòd ipso prædicantium numero totus orbis per Evangelium summæ & individuæ Trinitatis illustrandus intimabatur: sicut solem hunc constet triduanum suæ lucis ambitum mundo per septuaginta duas horas afflare solitum. Nam & Dominus ipse se diem, suos verò Apostolos horas
Ioan. 11 appellat, dicens: *Nonne duodecim horæ sunt diei? si quis ambulaverit in die, non offendit.* Et in Psalmis præcipitur benè, *Nunciate diem de die salutare ejus,*
Psal. 95 *hoc est, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero.* Sed & multis sanctæ scripturæ locis per tres dies mysterium Trinitatis ostenditur, præcipuè quia Dominus tertia die resurrexit à mortuis. Sed & in veteri
Exod. 19 Testamento *populus ad montem Sinai perveniens, die tertia legem accepit.* Idem *fluvium Iordanem, quo baptismi gratia commendata est, tertia quam adierat die, transiit.*
Iosue 3

Et misit illos binos ante faciem suam in omnem civitatem & locum, quo erat ipse venturus.) Quia duo sunt præcepta charitatis, Dei videlicet amor & proximi, & minus quam inter duos haberi charitas non potest (nemo enim propriè ad seipsum habere charitatem dicitur, sed dilectione se in alterum tendit, ut esse charitas possit) binos ad prædicandū discipulos Dominus mittit, quatenus hoc nobis tacitus innuat, quia qui charitatem erga alterum non habet, prædicationis officium suscipere nullatenus debet. Benè autem dicitur, quod *misit eos ante faciem suam in omnē civitatem & locū, quo erat ipse venturus.* Prædicatores enim suos Dominus sequitur, quia prædicatio prævenit, & tunc ad mentis nostræ habitaculum Dominus venit: verba adhortationis præcurrunt, atque per hæc veritas in mente suscipitur.

Et dicebat illis: Messis quidem multa, operarij autem pauci. Rogate ergo Dominum messis, ut mittat operarios in messem suam.) *Messis multa* populorum significat multitudinem: *operarij pauci,* penuriam magistrorum. Isti sunt operarii, de quibus
Psal. 125 Psalmista loquitur: *Qui seminant in lachrymis, in gaudio metent. Euntes ibant & flebant, portantes semina sua. Venientes autem venient in exultatione, portantes manipulos suos.* Et ut apertius loquar, *messis multa* omnis turba credentium est; *operarij pauci,* Apostoli & imitatores eorum, qui mittuntur ad messem.

Ite, ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos.) Lupos scribas & Pharisæos vocat, qui sunt clerici Iudæorum.

Nolite portare sacculum, neq; peram, neq; calceamenta, & neminem per viam salutaveritis.) Tanta prædicatori debet in Deo esse fiducia, ut præsentis vitæ sumptus quāvis nō prævideat, tamen sibi hos non deesse certissimè sciat: ne dum mens ejus occupatur ad temporalia, minùs aliis prævideat æterna. Cui etiam per viam neminem salutare conceditur, ut sub quanta festinatione iter prædicationis pergere debeat, ostendatur. Quæ si quis verba etiam per allegoriam velit intelligi, in sacculo pecunia clausa est: pecunia verò clausa, est sapientia occulta. Qui igitur sapientiæ verbum habet, sed hoc erogare proximo negligit, quasi pecuniam
Eccles. 20 in sacculo ligatam tenet. Et scriptum est: *Sapientia absconsa, & thesaurus absconditus,* quæ utilitas in utrisque? Quid verò per perā, nisi opera seculi? Et quid hoc loco per calceamenta, nisi mortuorū operum exempla signantur? Qui igitur officium prædicationis suscipit, dignum non est, ut onus secularium negotiorū portet: ne dum hoc ejus colla deprimit, ad prædicanda cœlestia non assurgat. Nec debet stultorum operum exempla conspicere, ne sua opera quasi ex mortuis pellibus credat munire. Omnis verò qui salutat in via, ex occasione salutat itineris, non ex studio obtinendæ ejusdem salutis. Qui igitur non amore æternæ patriæ, sed præmiorum ambitu salutem audientibus prædicat, quasi in itinere salutat: quia ex occasione, & non ex intentione salutem audientibus exoptat.

In quamcunq; domum intraveritis, primum dicite: Pax huic domui. Et si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illam pax vestra; sin autem, ad vos revertetur.) Pax quæ ab ore prædicatoris offertur, aut requiescit in domo, si in ea fuerit filius pacis, aut ad eundem prædicatorem revertitur: quia aut erit quisque prædestinatus ad vitam, & cœleste verbum sequitur quod audit, aut si nullus audire voluerit, ipse prædicator sine fructu non erit: quia ad eum pax revertitur, quoniam ei a Domino pro labore sui operis recompensatur. Ecce autem qui peram & sacculum portare prohibuit, sumptus & alimenta ex eadem prædicatione concedit, nam sequitur:

In eadem autem domo manete, edentes & bibentes quæ apud illos sunt.) Si pax nostra recipitur, dignum est ut in eadem domo maneamus, edentes & bibentes quæ apud illos sunt: ut ab eis terrena stipendia consequamur, quibus præmia patriæ cœlestis offerimus. Unde etiam Paulus pro minimo hæc ipsa suscipiens, dicit: *Si nos vobis spiritalia seminavimus, magnum est si vestra carnalia metamus?* & notandum quod subditur: 1. Cor 9 Rom. 15

Dignus est enim operarius mercede sua.) Quia jam de mercede sunt operis ipsa alimenta sustentationis, ut hic merces de labore prædicationis inchoetur, quæ illic de veritatis visione perficitur. Qua in re considerandum est, quòd uni nostro operi duæ mercedes debentur, una in via, altera in patria: una quæ nos in labore sustentat, alia quæ nos in resurrectione remunerat.

Et in quamcunq; civitatem intraveritis, & susceperint vos, manducate quæ apponuntur vobis, &c.) Descripto diversæ domus hospitio, quid etiam in civitatibus agere debeant, docet: piis videlicet in omnibus communicare, ab impiorum verò per omnia societate secerni.

In quamcunq; civitatem intraveritis, & non susceperint vos, exeuntes in plateas ejus, dicite: Etiam pulverem qui adhæsit nobis de civitate vestra, extergimus in vobis.) Aut ad contestationem laboris terreni, quem pro illis inaniter suscepissent: aut ut ostenderent usq; adeò se ab ipsis nihil terrenum quærere, ut etiam pulverem de terra eorum non sibi paterentur adhærere. Aliter: Pedes discipulorum ipsum opus incessumq; prædicationis significant: pulvis verò quo aspergentur, terrenæ levitas est cogitationis: è qua ipsi etiam summi doctores immunes esse nequeunt, cùm pro auditoribus sollicitis salubribus curis incessanter intendunt, & quasi per itinera mundi uno vix calcaneo terræ pulverem legunt. Qui ergo receperint verbum, ipsi afflictiones curasq; doctorum, quas pro se tolerabant, in argumentum sibi vertunt humilitatis. Qui verò spreverint doctrinam docentium sibi labores & pericula, odiumq; sollicitudinē ad testimonium damnationis inflectunt. Et ipse est pulvis qui in Evangelii contemptores excutitur, & a quo per bonos auditores Evangelistarum jubentur pedes ablui, imò Ioan. 13
per ipsum salvatorem nat tantur ablui.

Dico autem vobis, quia Sodomis in die illa remissius erit, quàm illi civitati.) Sodomitæ quidem inter tot carnis animæque flagitia, quibus insatiabiliter ardebant, inhospitales quoq; Ezechiele attestante, fuerunt: sed nulli apud eos tales hospites quales apud Iudæos Prophetæ, quales Apostoli reperti sunt. Et Loth quidem aspectu & auditu justus erat, non aliquid tamen docuisse, nulla ibi fecisse signa perhibetur. *Atq; ideò cui multum datum est, multum quæretur ab eo, potentesq; potenter tormenta patientur.* Ezech. 16 2. Petr. 2 Luc. 12 Sapien. 6

Væ tibi Chorozain, væ tibi Bethsaida.) Chorozain, Bethsaida & Caphernaum, Tiberias quoque quam Ioannes nominat, civitates sunt Galilææ, sitæ in littore laci Genezareth, qui Iordane fluente efficitur, & ab Evangelistis etiam mare Galilææ, vel mare Tyberiadis appellatur. Plangit ergo Dominus civitates, quæ post tanta miracula atque virtutes non pœnituerint: pejoresque gentilibus, qui naturale solummodò jus dissipabant post descriptæ legis contemptum, filium quoque Dei conculcere, gratiamque ingratæ spernere non timuerunt. Ioan. 6 Matt. 4

Quia si in Tyro & Sidone factæ fuissent virtutes, quæ in vobis factæ sunt, olim in cilicio & cinere sedentes pœniterent.) Impletum videmus hodie dictum salvatoris, quia scilicet Chorozain & Bethsaida præsente Domino credere noluerūt: Tyrus autem ac Sidon, & quondam David ac Salomoni amici fuêre, & post evangelizantibus Christi credidêre discipulis tantaque fidem devotione susceperunt, 2. Reg. 3. Reg.

ut Pau-

Actor. 21 ut Paulum Apostolum Tyro abeuntem, cuncti cives cum uxoribus & filiis usq; foras civitatem prosequerentur, pulcherrimoque spectaculo tanta hominum multitudo, paucissimos hospites, sed Christi pro fide charissimos ad naves usq; vale factura deduceret. Sed quare non olim his qui credere potuerunt, verum Judæis qui credere noluerunt, sit Evangelizatum, ipsius est scire, cujus universæ viæ, misericordia & veritas. Sanè quod Dominus ait, *In cilicio & cinere sedentes pœniterent.* In cilicio quod de pilis caprarum contexitur, asperam peccati pungentis memoriam, qua in die judicii sinistra pars est induenda significat: cinere autem mortis considerationem, per quam tota humani generis massa in pulverem est redigenda, demonstrat. Porrò in sessione humiliationem propriæ conscientiæ designat, de qua Psalmista: *Surgite postquam sederitis.* quod est dicere: *Humiliamini sub potenti manu Dei, ut vos exaltet in tempore visitationis.*

Psal. 24
Ps. 126
1. Petr. 5

Et tu Capharnaum usq; in cœlum exaltata, usq; ad infernum demergeris.) Duplex in hac sententia sensus est, vel ideò ad infernum demergeris, quia contra prædicationem meam superbissimè restitisti: vel ideò, quia exaltata es usque ad cœlum meo hospitio, ex meis signis atq; virtutibus tantũ habens privilegium, majoribus plecteris suppliciis, quia his quoque credere noluisti. Et ne quis putaret hanc increpationem illis tantummodò civitatibus, vel personis, quæ Dominum in carne videntes spernebant, & non omnibus qui hodieque Evangelii verba despiciunt, convenire, consequenter adjunxit, dicens:

Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit.) Ut in audiendo quisque vel spernendo Evangelii prædicatore, non viles quasque personas, sed Dominum salvatorem, imò ipsum patrem spernere se vel audire disceret; nam sequitur:

Qui autem me spernit, spernit eum qui me misit.) Quia procul dubio in discipulo magister auditur, & in filio pater honoratur. Potest & ita intelligi: *Qui vos spernit, me spernit. Qui non facit misericordiam uni de fratribus meis minimis, nec mihi facit: quia & ipse pro his formam servi & pauperis habitum suscepi. Qui autem me spernit nolens credere Deum, & filium Dei conculcans, spernit eum qui me misit: quia ego & pater unum sumus.*

Matt. 25
Ioan. 10

Reversi sunt autem septuaginta duo cum gaudio, dicentes: Domine, etiam dæmonia subjiciuntur nobis in nomine tuo.) Bene quidem confessi sunt deferentes honorem nomini Christi; sed quia infirma adhuc fide gaudebant in virtutibus vide quid audiunt:

Et ait illis: Videbam satanam sicut fulgur de cœlo cadentem.) Non modò video, sed prius videbam, quando corruit: quod autem ait, *Sicut fulgur*, vel præcipitem de supernis ad ima lapsum significat, vel quia dejectus, adhuc transfigurat se in angelum lucis. Quia ergo discipulos de signorum operatione vidit elatos, exemplo eos terret, atq; ad humilitatem revocat ejus qui primus superbiendo cecidit: ut qui hunc ad superbiam de cœlo recordarentur ejectum, multo magis se de terra editos, si superbierint, humiliandos agnoscant.

2. Cor. 11
Esaia. 14

Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes & scorpiones, & supra omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit.) Hoc est omne genus immundorum spirituum de obsessis corporibus ejiciendi. Quamvis & ad literã rectissimè possit accipi; Siquidem & Paulus a vipera invasus, nil adversi patitur: & Joannes, ut historia tradit, hausto veneno non læditur. Hoc sanè inter serpentes qui dente, & scorpiones qui cauda noceant, distare arbitror, quod serpentes apertè sævientes, scorpiones clanculo insidiantes, vel homines vel dæmones significet; serpentes qui incohandis virtutibus venena pravæ persuasionis objiciunt: scorpiones, qui consummatas virtutes ad finem vitiare contendunt.

Act. 28

Veruntamen in hoc nolite gaudere, quia spiritus vobis subjiciuntur.) De subjectione spirituum cum caro sint, gaudere prohibentur, quia spiritus ejicere sicut & virtutes alias facere interdum non est ejus meriti qui operatur: sed invocatio nominis Christi hoc agit ad condemnationem eorum qui invocant, vel ob utilitatem eorum qui vident & audiunt, conceditur: ut licet homines despiciant signa facientes, tamen Deum honorent, ad cujus invocationem fiant tanta miracula. Nam & in Actibus Apostolorum filii Scevæ videbantur ejicere dæmones: & Iudas Apostolus cum animo proditoris multa signa inter cæteros Apostolos fecisse narratur.

Actor. 19
Matt. 10
Marc. 6
Luc. 9

Gaudete autem quod nomina vestra scripta sunt in cœlis.] Si satanas, inquit, per superbiam cœli sedem cum sociis amisit, non oportet vos de illorum humiliatione, sed de vestra sublimatione gaudere, quatenus unde illi ruere sublevati, vos humiles ascendatis. Non autem pueriliter sapiendum, quasi Deus ad remedium oblivionis bonos in cœlis, malos scribat in terris, dicente Hieremia, *Universi qui derelinquunt te, confundantur, recedentes in terra scribantur*: sed salubriter intelligendum, quòd sive Cœlestia seu terrestria quis opera gesserit, per hæc quasi literis adnotatus, ad Dei memoriam sit æternaliter adfixus.

Hiere. 17

IN SOLENNITATE OMNIUM sanctorum. Lucæ 6. Matth. 5.

IN illo tempore descendens Iesus cum discipulis de monte, stetit in loco campestri, & turba discipulorum ejus. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

ELecturus Apostolos Dominus, in montana subiit: turbas verò docturus, ad campestria redit, quia non nisi in humili Christum turbæ videre sufficiunt. Nam hæc est norma quam secutus Apostolus, ait: *Non potui vobis loqui quasi spiritalibus, sed quasi carnalibus. Quasi parvulis in Christo lac vobis potum dedi, non escam.* Nondum enim poteratis, sed ne nunc quidem potestis. Apostoli autem ipsi, secundum Matthæum, quasi perfectiores, & in monte & aperto salvatoris ore docti esse narrantur. Vbi si qui diligentius utrumq; Evangelistam velit perscrutari, potest intelligi, cum in monte duodecim discipulos elegit, è pluribus, quos & Apostolos nominavit, quod Matthæus prætermisit, tunc illum habuisse sermonem, quem Matthæus interposuit, & Lucas tacuit, hoc est in monte: ac deinde cum descendisset, in loco campestri habuisse alterum similem, de quo Matthæus tacet Lucas non tacet: & utrunque sermonem eodem modo esse conclusum.

1. Cor. 3
Matt. 5

Ab omni Iudæa & Hierusalem, & maritima, & Tyri & Sidonis, &c.) Maritimam multitudinem non à proximo mari Galilææ (neq; enim hoc miraculi loco poneret) sed a mari magno reor esse cognominatam, in qua etiam Tyrus & Sidon comprehendi poterant. Verùm quia gentium civitates sunt Judæis quidem sorte data, sed non ab eis possessæ, eo quod hostes exterminare nequirent, consultè nominatim ponuntur: ut quanta sit fama virtusq; salvatoris, intimetur, quæ exteras etiam ad sanitatem doctrinamque capessendam civitates accersat. Vbi notandum, quia Dominus etsi venientibus ad se gentilibus misertus sit, unde & puerum Centurionis & Cananææ filiam approbata petentium fide curavit, non tamen eorum civitates intrasse reperitur, ne videlicet occasionem querelæ Iudæis calumniantibus suggereret; sed perfectam potius salutem gentium passionis & resurrectionis suæ tempori reservaret. Quo imminente tempore gentilibus eum videre quærentibus ait: *Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet: si autem mortuum fuerit, multum fructum adfert.*

Matt. 8
Matt. 15
Ioan. 12

Et omnis turba quærebat eum tangere, quia virtus de illo exibat, & sanabat omnes.] Et suprà leprosus Domino tangente, mundatur: & hoc omnis turba quæ eum tangere potuit, spiritus illius virtute sanatur. Tactus ergo salvatoris, opus est salutis: quem tangere, est fideliter in eum credere: à quo tangi, est ejus munere firmari. Sed unusquisque in suo sensu abundat. Turbæ quæ de longè ad audiendum confluunt, discedentis in campum Domini cunctantur attactu. Discipuli qui in minoribus jam sunt

Luca 5

instituti, in montis cacumine ad majora provehuntur: è
Marc. 17 quibus etiam eliguntur, qui eum transfiguratum secreto
Ioan. 21 in monte speculentur. Unus præ omnibus quasi sublimio-
ris sapientiæ fonte inebriandus magistri recumbit in pe-
ctore. Raroque uspiam vel turbas Dominum ad altiora se-
qui, vel quempiam debilem invenies in monte curari: sed
extincta febre libidinum, accensaque scientiæ luce, pede-
Exod. 24 tentim quemque ad culmen subire virtutum. Nam & in ve-
teri testamento Moyses solus cum Iosue montem Dei
ascendens, ad regendum vulgus in campo donec rediret,
Aaron ordinavit & Hur: Aaron quippe qui interpretatur
mons fortitudinis, singularem Dominicæ incarnationis
excellentiam; Hur verò qui ignis dicitur, donum sancti
Spiritus insinuat; quia plures in Ecclesia parvuli, etsi co-
mitem magistros ad penetranda summæ divinitatis arca-
na nequeunt, Dominicæ tamen incarnationis sacramen-
tis redimi, & Spiritus sancti possunt ardore signari.

*Et ipse elevatis oculis in discipulos suos, dicebat: Beati pau-
peres, quia vestrum est regnum Dei.*) Et si generaliter omni-
bus loquitur, specialius tamen oculos Salvator in disci-
pulos levat: ut his qui verbum intenta cordis aure perci-
piunt, latius saporis intimi lumen aperiat. Cui simile est
Matt. 5 quod Matthæus ait: *Et cum sedisset, accesserunt ad eum disci-
puli ejus, & aperiens os suum docebat eos*, dicens: *Beati paupe-
res spiritu.* Nam quibus os in monte sedens aperit, ut ma-
gna sublimiter audiant, in eos oculos stans in campo di-
rigit, ut audita patenter intelligant. *Beati* itaque *pauperes*,
non utique omnes, sed illi tantummodo, qui omne præ-
sentis seculi tametsi altum videatur, pro nihilo culmen
ducunt. Qui meritò regni cœlestis perhibentur muneré
digni, quia delectationis humanæ probantur cupiditate
nudati. Qualem se Rex David pauperem sustinuisse de-
clarans, ait: *Ego verò egenus & pauper sum.* Et alibi non mo-
Psal. 69 do terrestria, sed & ipsa per Dominum supercœlestia
Psal. 72 parvipendens, dicensque: *Quid enim mihi restat in cælo, & à
te quid volui super terram?* Mox ubi spei suæ fixisset ancho-
ram, subdendo manifestat: *Mihi autem adhærere Deo bonum
Ibidem. est, ponere in Domino Deo spem meam.* Alioquin nonnulli
miserrima conditione paupertatis, & hic seculi gaudiis
ob inopiam rerum, & ibi regno Dei ob meritorum nequi-
tiam carent.

Beati qui nunc esuritis, saturabimini.) Quid esuritè bea-
Matt. 5 ti, quid sitire debeant, Matthæus exponit, videlicet justi-
tiam: apertissimè nos instituens, nunquam nos satis justos
æstimare debere, sed quotidianum justitiæ semper ama-
re, imò ardere profectum. Cujus perfectam saturitatem,
non in hoc seculo, sed in futuro posse provenire, super-
norum desiderio Psalmista flagrans, ostendit, qui ait:
Psal. 16 *Ego autem cum justitia apparebo in conspectu tuo, satiabor dum
manifestabitur gloria tua.* Potest & simpliciter accipi, Beati
qui nunc esuritis qui castigatis corpus vestrum, & servi-
tuti subjicitis, qui in fame & siti verbo operam datis,
quia cœlestium tunc gaudiorum habebitis ubertate per-
frui.

Beati qui nunc fletis quia ridebitis.) Non temporalium
damna commodorum, sed virtutum detrimenta spirita-
lium qui flent, æterna beatitudine consolabuntur. Ubi
non nostra solum, sed & proximi jubemur commissa de-
flere. Quem sicut nos diligimus, consequenter illius &
profectu nos gratulari, & defectu necesse est tribulari: nec
solum tribulari, verùm ad lachrymas usque succendi.
1. Reg. 16 Sic enim Samuel & David peccatum Saulis, & interitum
2. Reg. 1 lugent: sic peccatricem ipse Dominus flevit super civita-
Luc. 19 tem: & mœstus compassus sororibus, Lazarum quem di-
Ioan. 11 vina erat majestate resuscitaturus, humana prius misera-
tione deflebat: mysticè significans eos qui peccati morte
sopiuntur, ut reviviscere queant, à proximis esse plangen-
dos. Quod autem nunc flentes risuros esse promittit, non
pueriliter accipiendum, sed scripturæ more, risus nomi-
ne mentis exultatio, & affectus quidam lætior intelligen-
dus est esse designatus. Sicut Sara *risum*, inquit, *fecit mihi
Gen. 21 Deus.* Et in Iob dictum est: *Os autem veracium replebitur risu.*
Iob. 8 Per quæ, ut dixi, nomina gaudium animæ figuratur inte-
rius.

*Beati eritis cum vos oderint homines, & cum separaverint
vos & exprobraverint.*) Qui propter divinæ hæreditatis
Christi in sanctis, propter panem vitæ æternæ propterque
spem cœlestium gaudiorum fletus, esuriem, paupertatem
que pati desiderat, beatus est. Multo autem beatior, qui
has inter adversa virtutes servare non trepidat. Quia odi-
ant licet homines corde nefando, dilectum cor Christo
lædere nequeunt: separent, & synagogâ depellant, Chri-
stus invenit & confirmat: exprobrent nomen crucifixi,
ipse commortuos sibi conresuscitat, & consedere facit in
cœlestibus.

*Et ejecerint nomen vestrum tanquam malum propter filium
hominis.*) Nomen vestrum quod dicit, nomen Christia-
norum significat, quod à gentilibus Iudæisque sæpissimè
quantum ad ipsos memoriæ abrasum, & ob hominibus est
ejectum, nulla jam existente causa odii, nisi propter fi-
lium hominis: quia videlicet nomen Christi credentes
suum voluerint facere cognomen, atque ideò nominis
summi persecutores, hominum non immeritò nomine
notantur. *Beati*, inquit, *eritis, cum vos oderint homines* docens
eos ab hominibus insectandos, sed ultra homines esse bean-
dos.

*Gaudete in illa die, & exultate: ecce enim merces vestra
multa est in cælo.*) Non hoc à quolibet patiente, sed ab eo
qui supernæ tantùm mercedis intuitu patitur, præce-
ptum potest impleri: ut scilicet inter odia cordium, in-
ter probra linguarum, inter ipsas persequentium manus,
æquali, imò lætiori adhuc corde lætetur. Non ad hoc
nostri similes valent, sed eorum qui *ibant gaudentes à conspe- Act. 5
ctu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contu-
meliam pati.* Qui ergo multa in terris pro Christo sustinet
adversa, multa in cœlis à Christo recipiet dona. Cæte-
rum quanta ab Helia verborum jacula falsi sustinuere
Prophetæ, quos deridens ajebat: *Clamate voce majore, De- 3. Rex. 18
us enim est Baal & forsitan loquitur, aut in diversorio est, aut
in itinere, aut certè dormit, ut excitetur.* Quantam dedere
stragem qui octingenti simul & quinquaginta sunt inter-
empti? Verùm quia Baal & non Christus in causa erat,
nec irrisi gaudebant, nec occisi palmam, sed pœnam me-
ruêre perennem.

Secundum hæc enim faciebant prophetis patres eorum.)
Benè exemplo adhortatus est. quia vera dicentes, solent
persecutionem pati. Nec tamen ideò Prophetæ antiqui
timore persecutionis e veritatis prædicatione defecerunt.
Notandum sanè quia sicut Matthæus pro octo quas po-
suit beatitudines, octavam spei nostræ perfectionem,
quæ resurrectionis gloria dedicatur, insinuat; ita Lucas
per quatuor virtutes amplectitur cardinales. Beati enim
pauperes, qui per temperantiam à mundi retinentur il-
lecebris. Beati esurientes, qui sua fame commoniti, esu-
rientibus esse miserandum, & ipsi per justitiam misere-
tur ut valeat. Nam eleemosynam, qua Christo non nostra
donamus, sed sua reddimus, justitiam rectè dici testa-
tur Psalmista, qui ait: *Dispersit dedit pauperibus justitia ejus Ps. 111
manet in sæculum sæculi. Iustitia est enim qua sua cuique tribui-
mus, nemini quicquam debentes, nisi ut invicem diligamus.* Bea- Rom. 13
ti qui per prudentiam inter bonum dignoscentes & ma-
lum, occidua flere, & ad æterna norunt anhelare. Beati
qui per fortitudinem fidei omnia valent molesta tolera-
re. Igitur qui necdum consummatæ virtutis arcem con-
scendere valent, generalis interim perfectionis sunt bea-
titudine perfovendi: quatenus à bonis paulatim ad me-
liora progressi, dum consistendi in planicie Dominum li-
benter auscultant, ad hunc quandoque in monte seden-
tem sublimiter ascendant. Nam quorum adhuc edoman-
dis instruendisque cordibus insistit, hoc quasi stans qui
situs est laborantis, affatur: quos verò longo studii spiri-
talis exercitio promptos, jamque dociles invenit, his li-
bertate ac dignitate magistri quasi quietus Salvator resi-
dens, mystica quæque de supernis insinuat. Quæ spirita-
lium differentia profectuum in Israeliticæ plebis est ha-
bitu pulcherrimis expressa figuris, ubi *vulgus omne quibusli- Num. 15
bet vestibus utens in quatuor angulis palliorum hyacinthinas sibi
fimbrias est facere præceptum: Sacerdotes quatuor habere vestes,*

tandem

totidem mystica coloribus mira varietate distinctas: Pontifices & ea quæ sacerdotes, & alia quatuor indumenti genera colorum quidem eorundem, sed sublimiore gratia dignitatis, & exterius intexta auro corusca, & patriarcharum atque ipsius Domini nomine redimita gestaret. Quæ per singula vel exponere, vel solùm proponere, proprii industriam spectat operis.

HOMILIA ALIA IN SOLENNITATE OMNIUM SANCTORUM.

HOdie dilectissimi, omnium sanctorum sub una solennitatis lætitia celebramus festivitatem, quorum societate cœlum exultat, quorum patrociniis terra lætatur, triumphis Ecclesia sancta coronatur, quorum confessio quanto in passione fortior, tanto est clarior in honore: quia dum crevit pugna, crevit & pugnantium gloria, & martyrii triumphus multiplici passionum genere adornatur, perque graviora tormenta graviora fuere & præmia, dum Catholica mater Ecclesia, quæ per totum orbem longè latèque diffusa est, in ipso capite suo Christo Jesu edocta est contumelias, cruces & mortem non timere: magis magisque roborata, non resistendo, sed perferendo, universos quos agmine inclyto carcer pœnalis inclusit, pari & simili calore virtutis ad gerendum certamen, gloriam triumphalem inspiravit. O verè beata mater Ecclesia, quam sic honor divinæ dignationis illuminat, quam vincentium gloriosus martyrum sanguis exornat, quam inviolatæ confessionis candida induit virginitas. Floribus ejus nec rosæ, nec lilia desunt. Certent nunc charissimi singuli, ut ad utrosque honores amplissimam accipiant dignitatem, coronas vel de virginitate candidas, vel de passione purpureas: in cœlestibus castris pax & acies habent flores suos, quibus milites Christi coronantur. Dei enim ineffabilis & immensa bonitas, etiam hoc prævidit, ut laborum quidem tempus & agonis non extenderet, nec longum faceret aut æternum, sed breve, & ut ita dicam momentaneum: ut in hac brevi & exigua vita agones essent & labores, nulla verò quæ æterna est, corona & præmia meritorum, ut labores quidem citò finirentur, meritorum verò præmia sine fine durarent, ut post hujus tenebras visuri essent candidissimam lucem, & accepturi majorem passionum cunctarum acerbitatibus beatitudinem, testante hoc idem Apostolo, ubi ait, *Non sunt condigna passiones hujus temporis ad superventuram gloriam, quæ revelabitur in nobis*: quam laxo sinu de prælio revertentes, cives cœlestis excipit, de hoste prostrato trophæa ferentibus occurrit, cum triumphantibus viris & fœminæ veniunt, quæ cum seculo sexum quoque vicerunt, & geminata gloria militiæ, virgines cum pueris, teneros annos virtutibus transeuntes; sed & cætera fidelium turba aulæ perpetuæ regiam intravit, qui sinceritatem fidei inconcussi præceptorum cœlestium disciplinis unita pace observaverunt. Ergo agite nunc fratres, adgrediamur iter vitæ, revertamur ad civitatem cœlestem, in qua scripti sumus, & cives decreti. *Non sumus hospites, sed cives sanctorum & domestici Dei, etenim illius heredes, coheredes autem Christi*: hujus nobis urbis januas aperiet fortitudo, & fiducia larum præbebit ingressum. Consideremus ergo inclytam urbis illius felicitatem, in quantum considerare possibile est: ut enim verè est, comprehendere nullus sermo sufficiet. Dicitur de ea in quodam loco sic, quod *aufugiet ibi dolor, & tristitia & gemitus. Quid hac vita beatius, ubi non est paupertatis metus, non ægritudinis imbecillitas? Nemo læditur, irascitur nemo: nemo invidet, cupiditas nulla exardescit: nullum ibi desiderium honoris pulsat, aut potestatis ambitio: nullus ibi diaboli metus, insidiæ dæmonum nullæ, terror gehennæ procul: mors neque corporis neque animæ, sed immortalitatis munere vita jucunda: nulla erit tunc usquam discordia, sed cuncta consona, cuncta convenientia: quia omnium erit sanctorum una concordia, pax cuncta & lætitia continet. Tranquilla sunt omnia & quieta, jugis splendor, non iste qui nunc est, sed tanto clarior, quanto felicior: quia civitas*, ut legitur, *illa non egebit lumine solis, sed Dominus omnipotens illuminabit eam, & lucerna ejus est agnus. Ibi sancti fulgebunt ut stellæ in perpetuas æternitates, & sicut splendor firmamenti qui erudiunt multos. Quapropter nox ibi nulla, nullæ tenebræ, concursus nubium nullus, nec frigoris aut ardoris asperitas ulla: sed talis quædam erit rerum temperies, qualem nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, nisi illorum qui ea perfrui digni inveniuntur, quorum nomina scripta sunt in libro vitæ: qui & laverunt stolas in sanguine agni, & sunt ante sedem Dei, serviuntque ei die ac nocte. Nec est senectus ibi, nec senectutis miseria, dum omnes occurrunt in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi. Verum super hæc omnia est consociari angelorum & archangelorum cœtibus, thronis etiam & dominationibus, principatibus & potestatibus, omniumque cælestium supernarum virtutum contuberniis perfrui, & intueri agmina sanctorum splendidius sideribus micantia, patriarcharum fide fulgentia, Prophetarum spe lætantia, Apostolorum in duodecim tribus Israel orbem judicantia, martyrum purpurea victoriæ corona lucentia: virginum quoque coruscantia serta gestantes inspicere. De rege autem, qui horum medius residet, dicere vox nulla sufficiat: effugit enim omnem sermonem, atque omnem sensum humanæ mentis excedit decus illud, illa pulchritudo, illa virtus, illa gloria, illa magnificentia, illa majestas. Ultra enim omnem sanctorum est gloriam ipsius inæstimabilem adspicere conspectum, & splendore majestatis ejus irradiari. Sic enim quotidie oporteret nos tormenta perferre, sic ipsam gehennam parvo tempore tolerare, ut Christum videre possimus in gloria venientem, & sanctorum numero sociari. Nonne erat dignum pati omne quod triste est, ut tanti boni tantæque gloriæ participes haberemur?* Quæ erit illa, fratres charissimi, justorum gloria, quam grandis sanctorum lætitia, cum unaquæque facies fulgebit ut sol, cum ordinibus distinctis populum suum Dominus in regnum patris sui cœperit recensere, & meritis atque operibus singulorum præmia promissa restituere: pro terrenis cœlestia, pro temporalibus sempiterna, pro modicis magna præstare: adducere sanctos in visionem paternæ gloriæ, & facere in cœlestibus consedere, ut sit Deus omnia in omnibus, & æternitatem quam amatoribus promisit suis, & immortalitatem largiri, ad quam eos sanguinis sui vivificatione reparavit, denuò ad paradisum reducere, regnum cœlorum fide & veritate suæ pollicitationis aperire. Hæc hæreant firmiter sensibus nostris, hæc intelligantur plena fide, hæc corde toto diligantur, hæc indesinentium operum magnanimitate adquirantur. Res posita est in potestate facientis, *quia regnum cœlorum vim patitur*. Res ista ô homo, id est, regnum cœleste, aliud non quærit pretium nisi te ipsum: tantum valet, quantum es tu: te da, & habebis illam. Quid turbaris de pretio? Christus semetipsum tradidit, ut adquireret te regnum Deo patri, sic & tu teipsum da, ut sis regnum ejus; ac non regnet peccatum in mortali tuo corpore, sed spiritus in adquisitionem vitæ; ad hanc igitur operum salutarium delectet nos pervenire palmam. Libenter ac promptè certemus omnes in agone justitiæ, Deo & Christo spectante curramus, & qui seculo & mundo majores esse jam cœpimus, cursum nostrum nulla seculi cupiditate tardemus. Si expeditos, si celeres in hoc operis agone currentes dies nos ultimus invenerit, nusquam Dominus meritis nostris deerit remunerator. Qui coronam in persecutione purpuream pro passione donabit, ipse in pace vincentibus pro justitiæ meritis dabit & candidam. Nam nec Abraham, nec Isaac, nec Jacob occisi sunt, & tamen fidei & justitiæ meritis honorati, inter Patriarchas primi esse meruerunt: ad quorum congregatur convivium, quisquis fidelis, & justus & laudabilis invenitur. Memores esse debemus voluntatem non nostram, sed Dei facere debere: quia qui fecerit ejus voluntatem, manet in æternum, quomodo & ille manet in æternum. Quapropter charissimi, mente integra, fide firma, virtute robusta, charitate perfecta, parati ad omnem voluntatem Dei simus, conservantes fortiter Dominica mandata: in simplicitate innocentiam, in charitate concordiam: modestiam in humilitate, diligentiam in administratione: vigilantiam in adju-

vandis laborantibus, misericordiam in fovendis pauperibus: in defendenda veritate constantiam, in disciplina severitate censuram, ne aliquid ad exemplum bonorum factorum desit in nobis. Hæc sunt enim vestigia, quæ nobis sancti quique revertentes in patriam reliquerunt, ut illorum semitis inhærentes, sequeremur & gaudia. Patriam quoq; nostram paradisum cum illic computemus, parentes patriarchas jam habere cœpimus, quid non properamus & currimus, ut patriam nostram videre, ut parentes salutare possimus? Magnus nos illic charorum numerus expectat, parentum, fratrum, filiorumque frequens nos & copiosa turba desiderat (jam de sua incolumitate secura, adhuc de nostra salute solicita) ad eorum complexum & conspectum venire, quanta & illis & nobis in commune lætitia est, qualis illic cœlestium voluptas conservorum societate expectantium, quam summa & perpetua felicitas. Illic Apostolorum gloriosus chorus, illic Prophetarum exultantium numerus insignis: illic martyrum populus innumerabilis ob certaminum victoriam coronatus, illic clarissima virginum turba lætatur, illic etiam confessorum fortitudo laudatur. Sed & illorum remunerationi censentur, qui præcepta Dominica servantes, ad cœlestes thesauros terrena patrimonia transtulerunt. Ad hos si venire delectat, avida cupiditate properemus, ut cum his cito esse, & cito ad Christum venire contingat: eum per hujus itineris ducem habeamus salutis auctorem, lucis principem, lætitiæ largitorem qui vivit & regnat cum Deo patre omnipotente & Spiritu sancto.

HOMILIA ALIA IN NATIVItate omnium Sanctorum.

LEgimus in Ecclesiasticis historiis, quod sanctus Bonifacius, qui quartus a beato Gregorio Romanæ urbis Episcopatum tenebat, suis precibus a Phoca Cæsare impetraret, donari Ecclesiæ Christi templum Romæ, quod ab antiquis Pantheon antè vocabatur, quia hoc quasi simulachrum omnium videretur esse deorum: in quo eliminata omni spurcitia, fecit Ecclesiam sanctæ Dei genitricis, atque omnium martyrum Christi, ut exclusa multitudine dæmonum, multitudo ibi sanctorum a fidelibus in memoria haberetur: & plebe universa in capite calendarum novembrium, sicut in die natalis Domini, ad Ecclesiam in honore omnium sanctorum consecratam conveniret, ibiq; missarum solennitate a præsule sedis Apostolicæ celebrata, omnibusque ritè peractis, unusquisque in sua cum gaudio remearet. Ex hac ergo consuetudine sanctæ Romanæ Ecclesiæ, crescente religione Christiana, decretum est, ut in Ecclesiis Dei, quæ per orbem terrarum longè latèque construuntur, honor & memoria omnium sanctorum, in die quo prædiximus, haberetur: ut quicquid humana fragilitas per ignorantiam vel negligentiam, seu per occupationem rei secularis, in solennitate sanctorum minus plenè peregisset, in hac observatione solveretur, quatenus eorum patrociniis protecti, ad superna populorum gaudia pervenire valeamus. Beata Dei genitrix, & semper virgo Maria, templum Domini, sacrarium Spiritus sancti, virgo ante partum, virgo in partu, virgo post partum, præsentis solennitatis diei, cum suis virginibus expers nullo modo credenda est: quæ Dei populum faciendo monebat spernere perituri luxus seculi, à lenocinio mortalis naturæ declinare, carnis pudicitiam, cum virginitatis honore, intra cordis hospitalia observare, eamque omnium virtutum reginam, & fructum salutis perpetuæ: sociam quoque esse angelorum suis affirmabat exemplis, ita ut innumerabilis utriusque sexus multitudo, ejus sequeretur vestigia, & relictis nuptiarum copulationibus, spretaq; liberorum propagine, sponso qui in cœlis est, perenni mente, actu, habitu & gustu applicare se maluerunt: orationibus non deficiendo instantes, jejuniis adhærentes, vigilias sacras adamantes, eleemosynas sectantes, pauperes recreantes, nudos vestientes, infirmos visitantes, in tribulatione gaudentes, in verbis calumniæ vel contumeliæ patientes, in augmento suæ profectionis humiles, in damno rerum temporalium Deo gratias agentes. Hi omnibus & his similibus pro desiderio regni cœlestis, & propter spem æternæ remunerationis, ardentissimo amore indesinenter atque libenter insistentes, sic in charitate Dei, & proximorum amore perseverantes, Deo soli vitam finire gaudebant. *O altitudo divitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus!* Quis enim cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit? aut quis prior dedit illi, & retribuetur ei? quomodo ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia? ipsi honor & gloria in secula seculorum, amen: qui superna cœlorum regna spiritibus angelicis ad laudem & gloriam, atque honorem sui nominis ac majestatis in perpetuum miro ordine collocavit. De quibus plura loqui pertimescimus, quia soli Deo scire est, quomodo vel quemadmodum eorum invisibilis absque contagione seu diminutione in sua sola puritate consistat natura. Sed tamen novem esse angelorum ordines, ad Dei judicia ac ministeria complenda, testante sacro eloquio cognovimus: quorum principatus atq; potestas subtiliter ac mirabiliter omnipotentis nutu distinguitur. Alii ex illis ad hoc in mundum missi, futura prædicando perveniunt: alii ad hoc sunt constituti, ut per eos signa & miracula frequentius fiant: alii subjectis angelorum spiritibus præsunt, eisque ad explenda divina mysteria disponendo principantur: alii tanta potentia cæteris præeminent, pro eo quod eis ad obediendum alia angelorum agmina subjecta sunt: alii tanta divinitatis gratia replentur, ut in eis Dominus sedeat, & per eos sua judicia decernat: alii tanto perfectiori scientia pleni sunt, quanto charitatem Dei vicinius contemplantur: alia verò ita Deo conjuncta sunt angelorum agmina, ut inter hæc & Deum nulli alii interstent, & tanto magis ardent amore, quanto subtilius claritatem divinitatis ejus aspiciunt. Talibus, ut diximus, à primordio incipientis vitæ beatorum spirituum distinctionibus, superna cœlorum regna à Deo condita, in perpetuum mirabiliter collocata, subsistunt. Nos ergo fratres charissimi, antiquorum memoriam præcedentium patrum, quos ante legem, & sub lege scriptura sancta demonstrante cognovimus, ad hoc tantummodo proferimus, ut facilius intelligere valeatis, quanta vel qualis sit hujus sacratissimæ præsentia diei; quæ cum omnibus his de quibus loquimur, sine fine constat honeste. Nunc verò vertamur ad eos, quos unda baptismatis, & effusio sanguinis Christi, ab errore paterni delicti, ab squalore vetustæ gentilitatis, in novo testamento per gratiam Spiritus sancti abluendo purgavit: quorum oculi beati, qui Christum in carne venientem videre meruerunt. Hujus tam præclaræ visionis Joannes Baptista, qui eodem angelo, quo Christus denuntiante conceptus est, in exordio prædicationis atq; baptismatis primatum tenebat: qui Jesum peccata mundi tollentem videndo agnovit, ac digito demonstravit, *quo inter natos mulierum non surrexit major*, Christo attestante. Qui meritò præcursor Domini, præco judicis, Propheta altissimi nuncupatur: qui nondum editus, Christū mundo venturū prophetavit, & ad redemptionem animarum ad inferos descendentem gloriosè præcucurrit passione. Huic athletæ Dei electo concordat duodenus Apostolorum numerus, quos a primis miraculorum virtutibus, ad componendum novæ fidei fundamentum, erigendumque adhuc teneræ statum Ecclesiæ divina providentia, ex omnibus quos capiebat mundus, elegit, ut in omnem terram sonus eorum prædicationis exiret, & in fines orbis terræ eorum verba procederent. Qui veræ viti, id est, Christo tanquam palmites adhærentes, quorum fructus in sempiternum permanens non marcescit: quibus ipse Dominus locutus est dicens, *Vos estis lux mundi. Non potest civitas abscondi supra montem posita, neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio sed supra candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt. Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in*

salvi est. Et iterum, *Iam non dicam vos servos, sed amicos, quia servus nescit quid faciat Dominus ejus: vos autem dixi amicos, quia omnia quæcunque audivi à patre meo, nota feci vobis.* Et *quodcunque ligare voluissent super terram, ligatum esse & in cælo: & quæcunque solverent super terram, solutum esse in cælo promisit.* Et iterum, *cum venisset ad judicandum seculum eos super sedes duodecim esse sessuros, & secum judicaturos orbem terræ* prædixerat. Talibus ut credimus, patronis, hæc dies subjecta declaratur. His subjectum est triumphale martyrum nomen, qui per diversa tormentorum genera, Christi passionem non lacessantibus præcordiorum mentibus imitabantur. Alii ferro perempti, alii flammis exusti, alii flagris verberati, alii vectibus perforati, alii cruciati patibulo, alii pelagi periculo subjecti, alii vivi decoriati, alii vinculis mancipati, alii linguis privati, alii lapidibus obruti, alii frigore afflicti, alii fame cruciati, alii verò truncatis manibus, sive ceteris cæsis membris, spectaculum contumeliæ in populis nudi propter nomen Domini portantes. Hi sunt triumphatores & amici Dei, qui contemnentes sceleratorum jussa principum, modò coronantur & accipiunt palmas laborum: qui fundati erant supra firmam petram, idest, Christum. De talibus & hujusmodi Apostolus mente compunctus, ingemiscens ait, *Sancti ludibria & verbera experti, insuper & vincula, & carceres. Lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladii mortui sunt. Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis: egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus*, Et cætera. Et Beatus Papa Gregorius in expositione cujusdam Evangelii, de istius modi bellatoribus querimoniam faciendo, *Ecce*, inquit, *electi Dei carnem domant, spiritum roborant, dæmonibus imperant, virtutibus coruscant: præsentia despiciunt, æternam patriam cum vocibus moribusque prædicant: eam etiam moriendo diligunt, atque ad illam per tormenta pertingunt. Occidi possunt, & flecti nequeunt. & si coram hominibus tormenta passi sunt spes illorum immortalitate plena est: in pauco vexati, in multis bene disponentur: quomodo Deus tentavit eos, & invenit illos dignos se. Tanquam aurum in fornace probavit illos, & quasi holocausta hostiam accepit illos.* Nunc ergo martyrum Christi certamina atque victorias audivimus, eis nimirum hunc diem tantum credimus sanctificatum, quantum in semetipsis ut sanctificaretur, laborare per tormenta non cessavere: Christi verò sacerdotibus atque doctoribus sive confessoribus, hujus festivitatem diei non ignoramus esse credimus, qui corda fidelium spiritaliter quasi imbribus irrigant cœlestibus, ut feliciter proferre immarcescibilem bonorum operum possint fructum: qui talentum sibi credita non solum reddere, verum etiam cum usura unc fraude amplificare procuraverunt. qui bonum, quod per gratiam Spiritus sancti intelligendo didicere, non sibimet tantummodo profuturum, sed & aliis subjectorum mentibus, secundum Apostoli præceptum, arguendo, obsecrando, increpando, curamque faciendo inferare nitebantur. Quorum mens lucidissima, manus verò plenæ sunt munditia, eò quod in mensa altaris sacrosancta Christi corporis & sanguinis mysteria celebrantes, & in sui cordis penetralibus hostiam vivam, Deoque placentem, id est, semetipsos sine macule atque admixtione pravi operis offerre non desistant: & licet persecutorum non sensissent gladium, tamen per vitæ meritum Deo digni martyrio non privantur: quia martyrium non sola sanguinis effusione, sed abstinentia peccatorum, & exercitatione Dei præceptorum perficitur. Nos ergo fratres carissimi, tantorum patrocinia intercessorum, de quibus locuti sumus, tota mentis intentione quæramus, ut per temporalia festa quæ gerimus, eorum meritis intercedentibus ad æterna pervenire valeamus. Transeunt cuncta, quæ temporaliter festa celebrantur: & ideo curate, qui his solemnitatibus interestis, ne ab æterna solemnitate separemini. Quid prodest interesse festis hominum, si deesse contingat festis angelorum? Nolite ergo pensare in vobis transitoria, quæ possidetis, sed considerate quid estis. Ecce mundus, qui diligitur, fugit. Sancti isti, quorum hodie memoriam facimus, florentem mundum mentis despectu calcaverunt. Tunc enim erat vita longa salus continua, opulentia in rebus, fœcunditas in propagine, tranquillitas in diuturna pace: & tamen cum in seipso floreret, jam in eorum cordibus mundus aruerat. Ecce jam in sei su mundus aruit, & adhuc in nostris cordibus floret, ubique desolatio: undique percutimur, undique amaritudinibus replemur: & tamen cæca mente carnales concupiscentias, ipsas ejus amaritudines amamus. Fugientem sequimur, labenti inhæremus: cum ipso labimur, quem cadentem tenemus. Aliquando nos mundus retraxit à Deo, nunc tantis plagis plenus est, ut ipse jam nos mundus mittat ad Dominum. Pensate ergo, quia nulla sunt quæ temporaliter currunt: Finis enim temporalium ostendit, quia nihil sit quod transire potest. Casus rerum indicat, quia res transiens, & tunc propè nihil fuit, cum stare videretur. Hæc igitur vobiscum agite, hæc in mente sedula cogitatione versate: et si adhuc hic tenemur in infirmitate corporis, tamen ad eos, de quibus loquimur, toto corde tendamus, ut cum ipsis postmodum in æterno seculo gaudere mereamur, per eum qui vivit & regnat in secula seculorum, Amen.

IN FESTIVITATE PRÆSENTATIONIA DEIPARÆ MARIÆ VIRGINIS.

Homiliam ejusdem invenies in natali beatæ Mariæ Virginis.

INCIPIT COMMUNE SANCTORUM.

IN DIE SANCTO UNIUS APOSTOLI.

Lucæ 9. Matth. 10. Marc. 3.

In illo tempore, *convocatis Iesus duodecim Apostolis, dedit illis virtutem & potestatem super omnia dæmonia, & ut languores curarent. Et misit illos prædicare regnum Dei, & sanare infirmos.* Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Concessa primùm potestate signorum, misit prædicare regnum Dei, ut promissorum magnitudini attestaretur etiam magnitudo factorum, fidemque vel bia daret virtus ostensa, & nova facerent quia nova prædicarent. Vnde nunc quoque cum fidelium numerositas excrevit, intra sanctam Ecclesiam multi sunt, qui vitam virtutum tenent, & signa virtutum non habent, quia frustra miraculum foris ostenditur, si deest quod intus operetur. Nam juxta magistri gentium vocem, *linguæ in signum sunt non fidelibus, sed infidelibus.* 1.Cor. 14

Et ait ad illos: Nihil tuleritis in via, neque virgam, neque peram, neque panem, neque pecuniam, neq; duas tunicas habeatis.] Solet quæri quomodo Matthæus & Lucas commemoraverint dixisse Dominum discipulis, ut nec virgam ferrent, cum dicat Marcus, *Et præcepit eis ne quid tollerent in via nisi virgam tantum.* Quod ita solvitur, ut intelligamus sub alia significatione dictam virgam, quæ secundum Marcum ferenda est, & sub alia illam, quæ secundùm Matthæum & Lucam non est ferenda sicut sub alia significatione intelligitur tentatio, de qua dictum est, *Deus neminem tentat*: & sub alia de qua dictum est, *Tentat vos Dominus Deus vester, ut sciat si diligitis eum.* Illa seductionis est, hæc probationis. Utrumque ergo accipiendum est, à Domino Apostolis dictum, & ut nec virgam ferrent, & ut non nisi virgam ferrent. Cum enim secundum Matthæum diceret eis: *Nolite possidere aurum neque argentum*, & cætera, continuò subjecit: *Dignus est enim operarius cibo suo.* Unde satis ostendit, cur eos hæc possidere ac ferre noluerit: non quo necessaria non sint sustentationi hujus vitæ, sed quia sic eos mittebat, ut eis hæc deberi monstraret ab illis, quibus Evangeliū credentibus annuntiarent. Clarum autem hæc non ita præcepisse Dominum tanquā

Iacob. 1

Deut. 13

Matt. 10

Evangelistæ vivere aliunde non debeant, quam eis præbentibus quibus annuntiant Evangelium, (alioquin contra hoc præceptum fecit Apostolus, qui victum de manuum suarum laboribus transigebat, ne cuiquam gravis esset) sed potestatem dedisse, in qua scirent sibi illa deberi.
1. Thess. 2 Cum autem à Domino aliquid imperatur, nisi fiat, inobedientiæ culpa est: cum autem potestas datur, licet cuique non uti, & tanquam de suo jure cedere. Hoc ergo
1. Cor. 9 ordinans Dominus quod eum ordinasse dicit Apostolus, iis qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere, illis Apostolis loquebatur, ut securi non possiderent neque portarent hujus vitæ necessaria, nec magna nec minima. Ideo posuit, *Nec virgam*, ostendens, à fidelibus suis omnia deberi ministris suis, nulla superflua requirentibus. Ac per hoc addendo, *Dignus est enim operarius cibo suo*, prorsus aperuit & illustravit, unde hæc omnia loquebatur. Hanc ergo potestatem virgæ nomine significavit, cum dicit, *Ne quid tollerent in via nisi virgam tantum*: ut intelligatur, quia per potestatem a Domino acceptam, quæ virgæ nomine significata est, etiam qui non portantur, non deerunt. Hoc & de duabus tunicis intelligendum est, ne quisquam eorum præter eam quam esset indutus, aliam portandam putaret, solicitus ne opus esset, cum ex illa
Marc. 6 potestate posset accipere. Quod vero secundum Marcum non portari vel haberi duas tunicas, sed expressius indui prohibet, dicens, *Et ne induerentur duabus tunicis*, quid eos monet, nisi non dupliciter, sed simpliciter ambulare? Aliter: In duabus tunicis videtur mihi duplex ostendere vestimentum: non quo in locis Scythiæ, & glaciali nive rigentibus, una quis tunica debeat esse contentus, sed quo in tunica vestimentum intelligamus, ne alio vestiti, aliud nobis futurorum timore servemus.

Et in quamcunque domum intraveritis, ibi manete, & inde ne exeatis.) Dat constantiæ generale mandatum, ut hospitalis necessitudinis jura custodiant, alienum à prædicatore regni cœlestis astruens, cursitare per domos, & inviolabilis hospitii jura mutare. Nec otiose secundum Matthæum domus quam ingrediantur Apostoli, legenda decernitur, ut mutandi hospitii, necessitudinisque violandæ causa non suppetat.

Et quicunque non receperint vos, exeuntes de civitate illa etiam pulverem pedum vestrorum excutite in testimonium super illos.) Pulvis excutitur de pedibus in testimonium laboris sui, quod ingressi sint in civitatem, & prædicatio Apostolica ad illos usque pervenerit. Sive excutitur pulvis, ut nihil ab eis accipiant, ne ad victum quidem necessarium qui Evangelium spreverint: allegorice autem qui verbo humiliter intendunt, si quibus ut homines terrenæ levitatis nævis obscurantur, per ea mox quæ recipiunt Evangelicæ prædicationis vestigia purgantur. Qui verò pecunia, vel negligentia, vel etiam studio contemnunt, horum vitanda communio, fugienda synagoga censetur: excutiendus pedum pulvis, ne gestis inanibus, & pulveri comparandis mentis castæ vestigium polluatur.

Egressi autem circumibant per castella evangelizantes, &
Marc. 6 *curantes ubique.*) Quid evangelizarent, vel quomodo curarent Apostoli, Marcus exponit plenius. *Prædicabant*, inquit, *ut pœnitentiam agerent, & ungebant oleo multos ægrotos, & sanabant.* Dicit & Jacobus: *Infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros Ecclesiæ, & orent super ipsum, ungentes eum*
Jacob. 5 *oleo in nomine Domini: & si in peccatis sit, dimittentur ei.* Unde patet ab ipsis Apostolis hunc sanctæ Ecclesiæ morem esse contraditum, ut pontificali benedictione consecrato oleo perungantur ægroti. Prædicabant autem, ut pœnitentiam agerent: & suprà, *Misit illos*, inquit, *evangelizare regnum Dei.* Quia videlicet utrunque, juxta Joannis Baptistæ, vel ipsius Salvatoris exemplum prædicabant.
Matt. 3 *Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cælorum.* Regni enim cœlorum janitur propinquare est, de his quenque, quibus ab eo discesserat, pœnitere.

HOMILIA EJUSDEM DE MARtyribus. Lucæ 12.

In illo tempore dixit Jesus discipulis suis: Attendite à fermento phariseorum, quod est hypocrisis. Nihil autem opertum est, quod non reveletur: neque absconditum, quod non sciatur. Quoniam quæ in tenebris dixistis in lumine dicentur. Et quod in aure locuti estis in cubiculis, prædicabitur in tectis. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Ad hoc fermentum pertinent omnia, quæ recumbens apud Pharisæum superius disputaverat Domi-
nus, de quo & Apostolus præcipit: *Itaque epulemur non* 1. Cor. 5
in fermento malitiæ & nequitiæ, sed in azymis synceritatis. Nam sicut modicum fermenti totam farinæ, cui injicitur, massam corrumpit, universamque mox conspersionem suo sapore commaculat: sic nimirum simulatio, cujus semel animum imbuerit, tota virtutum synceritate & veritate fraudabit.

Nil autem opertum est, quod non reveletur: neque absconditum, quod non sciatur.) Et quomodo in præsenti seculo multorum diu latet hypocrysis? Ergo de futuro tempore intelligendum, quando judicabit Deus occulta hominum. Nam sicut unus amicorum beati Job verissimè di-
xit, *Laus impiorum brevis est, & gaudium hypocritæ ad instar* Job. 20
puncti, si ascenderit usque ad cœlum superbia ejus, & caput ejus nubes tetigerit, quasi sterquilinium in fine perdetur. In fine, inquit, perdetur, qui in principio florere videbatur. Est ergo sensus: Attendite ne æmulemini simulatores, quia veniet profectò tempus, in quo & vestra virtus omnibus, & eorum reveletur hypocrysis. Verum quod sequitur,

Quoniam quæ in tenebris dixistis, in lumine dicentur, & quod in aure locuti estis in cubiculis, prædicabitur in tectis. Non solum in futuro, & quando cuncta cordium abscondita proferentur ad lucem, sed in præsenti tempore potest congruenter accipi: quoniam quæ inter tenebras quondam pressurarum carcerumque umbras vel locuti vel passi sunt Apostoli, nunc clarificata per orbem Ecclesia lectis eorum actibus publicè prædicantur. Sanè quod ait, *Prædicabitur in tectis*, juxta morem provinciæ Palæstinæ loquitur, ubi solent in tectis residere: non enim tecta nostro more culminibus sublimata, sed plano schemate
faciunt æqualia. Unde lex præcepit, ut qui novam do- Deut. 22
mum ædificaret, murum tecti poneret in gyro, ne funderetur ibi sanguis innoxius labente aliquo, & in præceps
ruente. Et in templi constructione legimus, *Texit quoque* 3. Reg. 6
domum laquearibus cedrinis, & ædificavit tabulatum super omnem domum, quinque cubitis altitudine. Ergo prædicabitur in tectis, cum cunctis audientibus palam dicetur:

Dico autem vobis amicis meis, ne terreamini ab his qui occidunt corpus, & post hæc non habent amplius quod faciant.) Si persecutores sanctorum occisis corporibus non habent amplius, quod contra illos agant, ergo supervacua furiunt insania, qui mortua martyrum membra feris avibusque discerpenda projiciunt: vel in auras extenuari, vel in undas sulvi, vel per flammas in cinerem faciunt redigi, cum nequaquam omnipotentiæ Dei quin ea resuscitando vivificet, obsistere possint.

Ostendam autem vobis quem timeatis. Timete eum qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam. Ita dico vobis, hunc timete.) Quia duo sunt genera persecutorum, unum palam sævientium, alterum fictè fraudulenterque blandientium: contra utrunque nos munire atque instituere volens Salvator, & supra ab hypocrisi Pharisæorum attendere, & hic à carnificum cæde præcipit non timere: quia videlicet post mortem nec horum crudelitas, nec eorum valeat simulatio durare: Domino potius qui semper videat placendum, Dominum qui semper punire vel liberare queat, esse timendum.

Nonne quinque passeres veneunt dipondio? Et unus ex illis non erit in oblivione coram Deo.] Si minutissima, inquit, animalia, & quæ quælibet per aera feruntur volatilia, Deus oblivisci non potest vos, qui ad imaginem facti estis creatoris, non debetis terreri ab iis, qui occidunt corpus: quia qui irrationabilia gubernat, rationabilia curare non desinit. Dipondius, quo quinque passeres veneunt, id est, venduntur, genus est ponderis levissimi ex duobus assibus compositi. Quærit fortasse aliquis, quomodo dicat Apostolus: *Numquid de bobus cura Deo?* cùm utique bos passere pretiosior existat. Sed aliud cura, aliud verò est scientia. Denique numerus capillorum, de quo consequenter ait:

1.Cor. 9

Sed & capilli capitis vestri omnes numerati sunt.) Non in actu computationis, sed in facultate cognitionis accipitur. Non enim sollicitam Deus curæ numerantis intendit excubiam, sed cui cognita sunt omnia, quasi numerata sunt omnia. Benè autem numerata dicuntur, quia quæ volumus servare, numeramus. Ubi immensam Dei erga homines ostendit providentiam, & ineffabilem signat affectum, quod nil nostrum lateat Deum, & parva etiam otiosaque dicta ejus scientiam non fugiant. Derident intelligentiam ecclesiasticam in hoc loco, qui carnis resurrectionem negant, quasi non ipsam terrenam materiem, quæ discedente anima fit cadaver, ita resurrectione repetendam dicamus, ut ea quæ dilabuntur, & in alias atque alias aliarum rerum species formasque vertuntur: quamvis ad corpus redeant, unde dilapsa sunt, ad easdem quoque corporis partes ubi fuerunt, redire necesse sit. Alioquin si capillis capitis redit, quod tam crebra tonsura detraxit; si unguibus, quod totiens despexit ecectio inmoderata & indecens cogitantibus, & ideò resurrectionem carnis non credentibus occurrit informositas. Sed quemadmodum si statua cujuslibet solubilis metalli aut igne liquesceret, aut contereretur in pulverem, aut confunderetur in massam, & eam vellet artifex rursus ex illius materiæ quantitate reparare, nihil interesset ad ejus integritatem, quæ particula materiæ cui membro statuæ redderetur, dum tamen totum, ex quo constituta fuerit, resumeret: ita Deus mirabiliter atque ineffabiliter artifex de toto, quo caro nostra constiterat, eam mirabili & ineffabili celeritate restituet: nec aliquid attinebit ad ejus redintegrationem, utrum capilli ad capillos redeant, & ungues ad ungues, an quicquid eorum perierat, mutetur in carnem, & in partes alias corporis revocetur, curante artificis providentiâ, ne quid indecens fiat.

Nolite ergo timere, multis passeribus pluris estis.] Non plures estis, legendum est, quod ad comparationem numeri pertinet: sed pluris estis, hoc est, majoris apud Deum meriti, dignitatis & æstimationis, quam innumere passerum vel corpora, vel genera computamini.

Dico autem vobis: Omnis quicunque confessus fuerit me coram hominibus, & filius hominis confitebitur illum coram Angelis Dei. Qui autem negaverit me coram hominibus, denegabitur coram Angelis Dei.] Respicit ad superiora, ubi dictum est: *Operta qualibet & abscondita esse revelanda*, concludens hanc revelationem non in vili quodam conciliabulo, sed in conspectu supernæ civitatis æternique Regis ac judicis agendam. Et ne ex eo quod ait, eos qui se negaverint, esse denegandos, una cunctorum, hoc est, eorum, qui studio, & eorum, qui infirmitate vel ignorantiâ negent, conditio putaretur, continuò subjecit:

Et omnis qui dicit verbum in filium hominis, remittetur illi: ei autem, qui in Spiritum sanctum blasphemaverit, non remittetur.] Qui scandalizatur carne meâ me hominem tantùm arbitrans, quòd filius sim fabri, & fratres habeam Jacobum, & Joseph, & Judam, & homo vorator, ac vini potator sim, talis opinio ac blasphemia quanquam culpâ non careat erroris, tamen habet veniam propter corporis utilitatem: qui autem manifestè intelligens opera Dei, cùm de virtute negare non possit, eadem stimulante invidiâ calumniatur, & Christum Deique verbum, & opera Spiritus sancti dicit esse Beelzebub, isti non dimittetur, neque in præsenti seculo, neque in futuro. Non quòd negemus & ei, si pœnitentiam agere possit, posse dimitti ab

Matt. 13
Marc. 6
Matt. 11
Luc. 11
1. Tim. 2

eo, qui vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire: sed quòd ipsi judici & largitori veniæ credentes, qui & se pœnitentiam semper accepturum, & hanc blasphemiam nunquam dicit esse remittendam, credamus hunc blasphemum exigentibus meritis, sicut nunquam ad remissionem, ita nec ad ipsos dignæ pœnitentiæ fructus esse perventurum, juxta quod Joannes Evangelista de quibusdam blasphemiæ suæ merito excæcatis verissimè scripsit: *Propterea non poterant credere*, quia iterum dixit Esaias: *Excæcavit oculos eorum, & induravit cor eorum, ut non videant oculis, & intelligant corde, & convertantur, & sanem illos.* Quidam sanè volunt illum dicere Verbum, vel blasphemare in Spiritum S. qui unitati Ecclesiæ, ubi in Spiritu S. fit remissio peccatorum, corde impœnitente resistit, dicentes unum esse suffugium, ne sit irremissibilis blasphemia, cor impœnitens caveatur. Quorum multis sententia nequaquam firma videtur, quia videlicet quisquis unitati Ecclesiæ corde impœnitenti resistit, sive ille Judeus, seu gentilis, sive etiam hæreticus sit, post est utique remissionem habere peccatorum in Spiritu S. si ad unitatem Ecclesiæ corde pœnitenti refugerit. Sed dicunt: Quamdiu corde impœnitenti quis Spiritui gratiæ resistit, tamdiu non habet remissionem. At illi objiciunt, hanc conditionem in cunctis constare criminibus. *Quemoda enim quamdiu quis fornicationem, idololatriam, adulterium, masculorum concubitum, furtum, cæteraque flagitia gessærit, non habet hæreditatem in regno Christi & Dei*: his verò criminibus abdicatis potest ablui, sanctificari, justificari in nomine Domini nostri Jesu Christi, & in spiritu Dei nostri. Ita, inquit, etiam impœnitens, quamdiu cor impœnitens habuerit, non potest habere veniam: mox verò ut pœnitentiat, consequitur & veniam, nulloque discrimine impœnitentia cæteris obligatior aut irremissibilior invenitur esse peccatis, quæ in similitudinem scelerum cæterorum usque ad pœnitentiam manens, mox actâ pœnitentiâ delebitur: sola autem blasphemia in Spiritum sanctum, quâ quisque in similitudinem diaboli & angelorum ejus contra conscientiam suam majestatem Deitatis oppugnare non trepidat, non habet remissionem in æternum, sed reus erit æterni delicti, sicut Evangelista Marcus evidenter exponit, qui posito hoc Domini testimonio subjunxit atque ait, quoniam dicebant: *immundum spiritum habet.* Nam neque hi, qui Spiritum sanctum non esse, neque qui hunc esse quidem, sed Deum non esse, neque qui hunc Deum quidem esse, sed Patre Filioque minorem credunt & confitentur, quia non invidentiâ diabolicâ, sed humanâ ignorantiâ ductifaciunt, hoc irremissibilis blasphemiæ crimine tenentur. Quapropter principes Judæorum propriè, & quique similis invidiæ peste correpti majestatem blasphemant, sine fine peribunt.

Joan. 12
Esa. 6
1.Cor. 6
Marc. 3

HOMILIA ALIA DE MARTYRIBUS
Luc. 21. Matth. 10. Marc. 13.

IN illo tempore, dixit Jesus discipulis suis: *cùm audieritis prælia & seditiones, nolite terreri.* Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE
EADEM LECTIONE.

PEnsanda sunt verba Redemptoris nostri, per quæ non aliud interius, aliud exteriùs passuros denunciat. Prælia quippè ad hostes pertinent, seditiones ad cives. Quæ utraque tempore dominicæ passionis in populo Judæorum, qui sibi pro Salvatore seditiosum latronem elegit, satis superque constat abondasse. Sed his præcurrentibus Apostoli ne terreantur, ne Hierosolymam Judæamque deserant, admonentur. Quia videlicet non statim finis, qui in quadragesimum potius differendus sit annum, id est, desolatio patriæ, supremumque urbis ac templi sequatur excidium.

Marc. 13

Tunc dicebat illis: Surget gens contra gentem, & regnum adversus regnum, & terræmotus magni erunt per loca, & pestilentiæ, & fames.) Constat hæc ante finem desolationis templi, hoc est, tempore Judaicæ seditionis ad literam contigisse.

Potest

Potest autem regnum contra regnum, & pestilentia eorum, quorum sermo serpit ut cancer, & fames audiendi verbum Dei, & commotio universæ terræ, & a vera fide separatio, etiam in hæreticis intelligi, qui contra se invicem dimicantes Ecclesiæ victoriam faciunt.

2. Tim. 2 *Terroresque de cœlo, & signa magna erunt.*) Et hæc tempore eodem completa, quisquis Josephi historiam legerit, Joseph. de bello Judaic. l. 7. c. 12 inveniet. *Nam & stella gladio similis* (ut perhibet) *per annum totum supra Hierosolyma pendens infaustis trepides cives portento terrebat: & currus itidem equitesque armati per aera discurrere, ac more bellantium concursare per dies quadraginta sunt visi. Sed & vitula sacrificiis admota, inter immolantium manus enixa est agnum.* Quod autem hæc merito contigerint, protinus subinfertur, cum dicitur:

Sed ante hæc omnia injicient vobis manus suas, & persequentur tradentes in synagogas & custodias, trahentes ad Reges & præsides propter nomen meum.) Hæc quippe Judaicæ genti vel sola, vel maxima causa exitii fuerat, quia post Domini Salvatoris occisionem, nominis quoque ejus præcones simul & confessores impia crudelitate vexavit.

Continget autem vobis in testimonium.) Testimonium videlicet quorum, nisi eorum, qui aut persequendo mortes inferunt, aut videndo non imitantur? Mors quippe justorum bonis in adjutorium est, malis in testimonium: ut unde perversi sine excusatione pereant, unde electi exemplum capiunt, ut vivant. Sed quia tot terroribus turbari poterant infirmorum corda, atque ideò consolatio adjungitur, cùm protinus subinfertur:

Ponite ergò in cordibus vestris non præmeditari, quemadmodum respondeatis. Ego enim dabo vobis os & sapientiam, cui non poterunt resistere & contradicere omnes adversarii vestri.) Ac si aperte membris suis infirmantibus dicat: Nolite terreri, nolite pertimescere. Vos ad certamen acceditis, sed ego prælior: vos verba editis, sed ego sum qui loquor.

Trademini autem à parentibus, & fratribus, & cognatis, & amicis, & morte afficient ex vobis, & eritis odio omnibus propter nomen meum.) Minorem dolorem mala ingerunt, quæ ab extraneis inferuntur: plus verò in nobis ea tormenta sæviunt, quæ ab illis patimur, de quorum mentibus præsumebamus, quia cum damno corporis mala nos cruciant amissæ charitatis. Sed quia dura sunt quæ prædicuntur de afflictione mortis, protinus consolatio subditur de gaudio resurrectionis, cùm dicitur:

Et capillus de capite vestro non peribit.) Scimus quia caro incisa dolet, capillus non dolet incisus. Ait ergo martyribus suis: *Capillus de capite vestro non peribit*, videlicet aperte dicens: Cur timetis ne pereat, quod incisum dolet, quando & illud in vobis perire non potest, quod incisum non dolet? Aliter: Capillus de capite discipulorum Domini non peribit, quia non solùm fortia quæque gesta vel Ps. 33 dicta sanctorum, de quibus dicitur: *Dominus custodit omnia ossa eorum*, sed & volatilis (ut ita dicam) ac tenuissima cogitationum fidelium superficies, quæ de occulta cordis radice quasi de cerebro capillus, exit, apud justum judicem competenti ac digna mercede donabitur. Unde rectè Propheta, ut bonorum etiam cogitatuum merita Domi-
Ps. 75 no quàm sint accepta, demonstret: *Et reliquiæ*, inquit, *cogi-*
Num. 6 *tationum diem festum agent tibi.* Unde etiam Nazaræi
Iud. 13 in lege tempore consecrationis comam nutrire juben-
1. Reg. 1 tur, & novacula super caput Samuel non ascendisse per-
Deut. 21 hibetur. At contrà mulier captiva, ut viro Israelitæ nube-
Levit. 14 re queat; mundatus a lepra, ut Ecclesiæ communicare
Sap. 5 mereatur, omnes sui corporis pilos præcipiuntur eradere: *quia videlicet omnis sapientium cogitatio, quæ bona, placens & perfecta est, servatur in perpetuum, & apud Dominum est merces ejus: stultorum verò pravorumque quasi Deo offectibus indigna radix operum cogitatio pœnitendo debet excidi.*

Et in patientia vestra possidebitis animas vestras.) Idcircò possessio animæ in virtute patientiæ ponitur, quia radix omnium custosque virtutum patientia est. Per patientiam verò possidemus animas nostras: quia dum nobis ipsis dominari discimus, hoc ipsum incipimus possidere quod sumus. Sic enim conditi mirabiliter sumus, ut ratio animam, & anima possideat corpus: jus verò animæ à corporis obsessione repellitur, si non prius anima à ratione possidetur. Custodem igitur conditionis nostræ patientiam Dominus esse monstravit, qui in ipsa nos possidere nosmetipsos docuit. Patientia autem vera est aliena mala æquanimiter perpeti: contra eum quoque qui mala irrogat, nullo dolore moveri. Nam qui sic proximi mala portat, ut tacitus doleat, & tempus dignæ retributionis quærat, patientiam non exhibet, sed ostendit.

DE UNO MARTYRE.

Luc. 9. Matth. 10. Marc. 8. Joan. 12.

IN illo tempore, dixit Jesus discipulis suis: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam: qui autem perdiderit animam suam propter me & Evangelium, salvam faciet eam. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

PUlchrè posuit ad omnes, quia superiora, quæ ad fidem Dominicæ nativitatis vel passionis pertinent, cum solis secretius discipulis egit. Tunc autem nosmetipsos abnegamus, cum vitamus quod per vetustatem fuimus: & ad hoc nitimur quò per novitatem vocamur. Dicat ergò veritas, dicat: *Si quis vult post me venire, abneget semetipsum.* Quia nisi quis a semetipso deficiat, ad eum, qui supra ipsum est, non appropinquat: nec valet apprehendere quod ultra ipsum est, si nescierit mactare quod est. Sed jam qui se a vitiis abnegat, exquirendæ ei virtutes sunt, in quibus crescat. Nam protinus adjungitur:

Et tollat crucem suam quotidie, & sequatur me.] Duobus etenim modis crux tollitur: cùm aut per abstinentiam affligitur corpus, aut per compassionem proximi affligitur animus. Pensemus qualiter utroq; modo Paulus crucem suam tulerit, qui dicebat: *Castigo corpus meum, &* 1. Cor. 8
in servitutem redigo: ne forte aliis prædicans, ipse reprobus efficiar. Ecce in afflictione corporis audivimus crucem carnis, nunc in compassione proximi audiamus crucem mentis. Ait: *Quis* 1. Cor. 9
infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non uror? Sed in utraque crucis bajulatione notandum, quòd hanc & quotidie tollere, & eâ sumptâ Dominum sequi jubemur.

Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet illam. Nam qui perdiderit animam suam propter me, salvam faciet illam.] Sic dicitur fideli. *Qui voluerit animam suam salvam facere perdet eam: & qui perdiderit animam propter me, salvam faciet eam:* ac si agricolæ dicatur: Frumentum si servas, perdis, si seminas, renovas. Quis enim nesciat, quod frumentum, cum in semine mittitur, perit ab oculis, in terra deficit? Sed unde putrescit in pulvere, inde viridescit in renovatione. Quia verò S. Ecclesia aliud tempus habet persecutionis, atque aliud pacis, Redemptor noster ipsa ejus tempora designavit in præceptis. Nam persecutionis tempore ponenda est anima, pacis autem tempore ea, quæ amplius dominari possunt, frangenda sunt, desideria terrena. Unde & nunc dicitur:

Quid enim proficit homo, si lucretur universum mundum, se autem ipsum perdat, & detrimentum sui faciat?] Cum persecutio ab adversariis deest, valde vigilantius cor custodiendum est. Nam pacis tempore, quia licet vivere, libet etiam ambire. Plerumque autem labentia cuncta despicimus, sed tamen adhuc humana verecundia præpedimur, ut rectitudinem, quam servamus in mente, nondum exprimere valeamus in voce. Sed huic quoque vulneri congruum subjungitur medicamentum, cùm Dominus dicat:

Nam qui me erubuerit, & meos sermones, hunc filius hominis erubescet, cùm venerit in majestate sua, & Patris, & sanctorum Angelorum.] Sed ecce nunc apud se homines dicunt: Nos jam Dominum & sermones ejus non erubescimus, quia aperta eum voce confitemur: quibus ego respondeo, quòd in hac plebe Christiana sunt nonnulli, qui Christum

ideò

ideò confitentur, quia cunctos Christianos esse conspiciunt. Non ergò ad probationem fidei vox sufficit professionis, quam defendit a verecundia professio generalitatis. Et tamen ubi se quisque interroget, ut in confessione Christi se veracitet probet. Certè enim persecutionis tempore erubescere poterant fideles, substantiis nudari, de dignitatibus dejici, verberibus affligi: pacis autem tempore, quia hæc a nostris persecutionibus desunt, est aliud ubi ostendamur nobis. Veremur sæpè à proximis despici, dedignamur injurias verbi tolerare: si contingat jurgium fortassa cum proximo, erubescimus priores satisfacere. Cor quippè carnale, dum hujus vitæ gloriam quærit, humilitatem respuit.

Dico autem vobis verè, sunt aliqui hic stantes, qui non gustabunt mortem, donec videant regnum Dei.) Regnum Dei hoc loco præsens Ecclesia vocatur, & quia nonnulli ex discipulis usque adeò in corpore victuri erant, ut Ecclesiam Dei constructam conspicerent, & contra mundi hujus gloriam erectam, consolatoria promissione nunc dicitur: Sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortē, donec videant regnū Dei. Sed cùm tanta Dominus subeundæ mortis præcepta ederet, quid necessarium fuit, ut ad hanc subitò promissionem veniret? Nisi quia discipulis rudibus etiam de præsenti vita aliquid promittendum fuit, ut possent robustiùs in futuro solidari, quibus videndum regnum Dei promittit in terra, ut hoc ab eis fideli bus in cœlo præsumatur. Quòd si regnum Dei in hac sententia futuram in cœlis beatitudinem velimus accipere, & hoc quidā de astantibus non post multos dies in monte viderunt, scilicet ut manentis gaudii contemplatione, tametsi raptim delibatā, modestius instantis sæculi transeuntis adversa tolerarent. Decentissimo sanè verbo sanctos mortē gustare testatur, a quibus nimirum mors corporis libando gustatur, vita animæ possidendo tenetur.

HOMILIA ALIA DE UNO MARTYRE.
Luc. 14.

IN illo tempore, dixit Iesus discipulis suis: Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

PErcontari libet, quomodo parentes & carnaliter propinquos præcipimur odisse, qui jubemur & inimicos
Mart. 10 diligere. Et certè de uxore veritas dicit: *Quod Deus con-*
Coloss. 2 *junxit, homo non separet.* Et Paulus ait: *Viri diligite uxores vestras, sicut & Christus Ecclesiam.* Ecce discipulus uxorem diligendam præcipit, cum Magister dicat: *Qui uxorem non odit, non potest meus esse discipulus.* Numquid aliud judex nuntiat, aliud præco clamat? An simul & odisse possumus, & diligere? Si vim præcepti perpendimus, utrumque agere per discretionem valemus: ut eos, qui nobis carnis cognatione conjuncti sunt, & quos proximos novimus, diligamus, & quos adversarios in via Dei patimur, odiendo & fugiendo nesciamus. Ut autem Dominus demonstraret hoc erga proximos odium non de inaffectione procedere, sed de charitate, addidit protinùs, dicens: Adhuc autem & animam suam. Tunc etenim benè animam nostrā odimus, cùm ejus carnalibus desideriis non acquiescimus, cùm ejus appetitum frangimus, ejus voluptatibus reluctamur. Quæ ergò contempta ad melius ducitur, quasi per odium amatur. Sic sic nimirum exhibere proximis nostris odii discretionem debemus, ut in eis diligamus quod sunt, & habeamus odio quod in Dei nobis itinere obsistunt. Hoc ipsum verò animæ odium qualiter exhiberi debeat, subdendo veritas manifestat, dicens:

Et qui non bajulat crucem suam, & venit post me, non potest meus esse discipulus.) Crux quippè a cruciatu dicitur. Et duobus modis crucem Domini bajulamus, undè per abstinentiam carnem afficimus, aut per compassionem proximi necessitatem illius nostram putamus. Qui enim dolorem exhibet in aliena necessitate, crucem portat in mente. Sciendum verò est, quòd sunt nonnulli, qui carnis abstinentiam non pro Deo, sed pro inanis gloria exhibent: & sunt plerique, qui compassionem proximo non spiritaliter, sed carnaliter impendunt, ut eis non ad virtutem, sed quasi miserando ad culpas faveant. Hi itaque crucem quidem videntur ferre, sed Dominum non sequuntur. Undè & rectè hæc eadem veritas dicit: *Qui non bajulat crucem suam, & venit post me, non potest meus esse discipulus.* Bajulare etenim crucem, & post Dominum ire, est vel carnis abstinentiam, vel compassionem proximo, pro studio æternæ intentionis exhibere. nam quisquis hæc pro temporali intentione exhibet, crucem quidem bajulat, sed ire post Dominum recusat. Quia verò sublimia præcepta data sunt, protinùs comparatio ædificandæ sublimitatis adjungitur, cùm dicitur:

Quis enim ex vobis volens turrim ædificare, non ne prius sedens computat sumptus, qui necessarii sunt si habeat ad perficiendum?) Omne quod agimus, prævenire per studium comparationis debemus. Ecce enim juxta veritatis vocem, qui turrim ædificat, prius ædificii sumptus parat. Si igitur humilitatis turrim construere cupimus, priùs nos præparare ad adversa hujus sæculi debemus. Hoc enim inter terrenum & cœleste ædificium distat, quòd terrenum ædificium expensas colligendo construitur, cœleste autē ædificium expensas dispergendo. Ad illud sumptus facimus, si nō habita colligamus: ad istud sumptus facimus, si & habita relinquamus. Considerandū verò quod dicitur:

Ne postquam posuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes qui viderint, incipiant illudere ei, dicentes: Quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit consummare.) Quia juxta
Pauli vocem, *spectaculum facti sumus mundo, Angelis & homi-* 1.Cor.4
nibus. Et in omne quod agimus, considerare occultos adversarios nostros debemus, qui semper nostris operibus intendunt, semper ex nostro defectu gratulantur. quos
Propheta intuens ait: *Deus meus in te confido non erubescam,* Ps. 24
neque irrideant me inimici mei. In bonis enim operibus intenti, nisi contra malignos spiritus solicitè vigilemus, ipsos irrisores patimur, quos ad malum persuasores habuimus. Sed quia de construendo ædificio comparatio data est, nunc ex minori ad majus similitudo subditur, ut ex rebus minimis majora pensentur. nam sequitur:

Aut quis Rex iturus committere bellum adversus alium Regem, non sedens prius cogitat, si possit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad se? Alioquin adhuc illo longè agente, legationem mittens rogat ea quæ pacis sunt.) Rex contra Regem ex æquo venit ad prælium, & tamen si perpendit se non posse sufficere, legationem mittit, & ea quæ pacis sunt, postulat. Quibus ergò nos lachrymis sperare veniam debemus, qui in illo tremendo examine cum Rege nostro ex æquo ad judicium non venimus, quos nimirum conditio, infirmitas, & causa inferiores exhibet? Sed fortasse jam mali operis culpas abscidimus, jam prava quæque exterius declinavimus, numquid ad reddendam rationem cogitationis nostræ sufficimus? Cum duplo ergò exercitu contra simplum venit, qui nos vix in solo opere præparatos simul de opere & cogitatione discutit. Et ideò dum adhuc longè est, legationem mittamus, rogemus ea quæ pacis sunt. Longè enim esse dicitur, quia adhuc præsens per judicium non videtur. Mittamus legationem lachrymas nostras, mittamus misericordiæ opera, mactemus in ara ejus hostias placationis. Hæc est nostra legatio, quæ Regem venientem placet.

Sic ergò omnis ex vobis, qui non renuntiat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus.) Manifestissimè Dominus hac conclusione docet, quid sit ædificare turrim, vel cum Rege fortiore facere pacem, suum videlicet esse discipulum. Præparare autem sumptus ad perficiendam turrem, & mittere legationem ad impetrandam pacem, non esse aliud quam renuntiare omnibus quæ possidemus. Inter quæ omnia & amor proximorum, de quo prædictum est, & ipsa anima nostra, quam quidam pro temporali hac

vita

vira dictam putant, intelligatur necesse est: quàm si possidere ad tempus oportet, ut nos non impediat ab æterna, si quis eam fuerit auferre minatus. Dicitur sanè interdum renuntiare omnibus, & relinquere omnia. Paucorum enim perfectorumque est relinquere omnia, curas mundi postponere, solis desideriis æternis inhiare. Cunctorum autem fidelium est renuntiare omnibus quæ possident, hoc est, sic tenere quæ mundi sunt, ut tamen per ea non teneantur in mundo; habere rem temporalem in usu, æternam in desiderio; sic terrena gerere, ut tamen totâ mente ad cœlestia tendant.

DE CONFESSORIBUS HOMILIÆ.

Luc. 11. Matth. 5. Marc. 4

IN illo tempore, dixit Iesus discipulis suis: Nemo lucernam accendit, & in abscondito ponit; neque sub modio, sed super candelabrum, ut qui ingrediuntur, lumen videant. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

DE seipso Dominus hæc loquitur ostendens, etsi suprà dixerit nullum generationi nequam, nisi signum Jonæ dandum; nequaquam tamen lucis suæ claritatem fidelibus occultandam. Ipse quippè lucernam accendit, qui testam humanæ naturæ flammâ suæ divinitatis implevit: quam profectò lucernam nec credentibus abscondere, nec modio supponere, hoc est, sub mensura legis includere, vel intra unius Judææ gentis terminos voluit cohibere.

Sed supra candelabrum, inquit, *ut qui ingrediuntur, lumen videant.*) Candelabrum Ecclesiam dicit, cui lucernam superposuit, quia nostris in frontibus fidem suæ incarnationis affixit, ut qui Ecclesiam fideliter ingredi voluerint, lumen veritatis palam queant intueri. Quâ sententiâ Judæorum quoque proceres condemnat, qui signa quærentes exteriùs, apertam lucis januam noluerunt intrare credendo. Denique præcipit, ne opera tantummodò sed & cogitationes, & ipsas etiam cordis intentiones mundare & castigare meminerint. nam sequitur:

Lucerna corporis tui est oculus tuus.) Corpus quippè dicit opera, quæ palam cunctis apparent: oculum verò ipsam mentis operationem, quâ operatur, & de cujus meritis eadem opera lucis an tenebrarum sint opera, discernuntur, sicut ipse consequenter exposuit, dicens:

Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit. si autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum erit.) Si, inquit, purâ rectâque intentione, quæ potes agere, bona studueris, lucis profectò sunt opera quæ facis, etiam si coram hominibus imperfectionis aliquid habere videantur. Rom. 8 *Quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, his qui secundùm propositum vocati sunt sancti. Si autem perversa est intentio quæ præcedit, pravum est omne opus quod sequitur, quamvis rectum esse videatur.*

Vide ergò ne lumen quod in te est, tenebræ sint.) Hoc est, ne ipsa cordis intentio, quæ lumen est animæ, vitiorum caligine fuscetur, sedula discretione perpende. Juxta quod Prov. 4 alibi præcipitur: *Omni custodiâ serva cor tuum, quoniam ex ipso vita procedit.*

Si ergò corpus tuum totum lucidum fuerit, non habens aliquam partem tenebrarum, erit lucidum totum, & sicut lucerna fulgoris illuminabit te.) Totum corpus nostrum, omnia nostra opera dicit, quia & Apostolus membra nostra nuncupat quædam opera quæ improbat, & mortificanda præcipit, dicens: Coloss. 3 *Mortificate ergò membra vestra quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, & cætera talia.* Si igitur ipse bonum bonâ intentione patraveris, non habens in tua conscientia aliquam partem tenebrosæ cogitationis, etiamsi contigerit aliquem proximorum tuâ bonâ actione noceri, verbi gratiâ, aut de pecunia, quam à te indigens & petens acceperat, facere vel pati aliquid mali: aut de verbo exhortationis, quo errantem corrigere solebas, fortè perniciosiùs errare, tu tamen pro tuo simplici & lucido corde, & hic & in futuro lucis gratiâ donaberis.

HOMILIA ALIA DE CONFESSORIBUS.

Luc. 12. Matth. 24. Marc. 13.

IN illo tempore, dixit Iesus discipulis suis: Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

QUia multos ostenderat Dominus vel in totum seculo subditos, vel secularis intuitu commodi Domino servientes, pulchrè breviterque suos docet, & lumbos præcingere, propter continentiam ab amore rerum secularium: & lucernas ardentes habere, ut hoc ipsum vero fine & rectâ intentione faciant. Aliter lumbos præcingimus, cum carnis luxuriam per continentiam coarctamus: lucernas autem ardentes in manibus tenemus, cum per bona opera proximis nostris lucis exempla monstramus. Redemptori enim nostro unum sine altero placere nequaquam potest, si aut is qui bona agit, adhuc luxuriæ inquinamenta non deserit, aut is qui castitate præeminet, necdum se per bona opera exercet. Sed & si utrumque agitur, restat ut quisquis ille est, spe ad supernam patriam tendat, nequaquam se a vitiis pro mundi hujus honestate contineat, sed totam spem in Redemptoris sui adventu constituat. undè & protinùs subdit:

Et vos similes hominibus expectantibus Dominum suum, quando revertatur à nuptiis.) Ad nuptias quippè Dominus abiit, quia resurgens a mortuis, ascendens in cœlum, supernam sibi Angelorum multitudinem novus homo copulavit: qui tunc revertitur, cùm nobis jam per judicium manifestatur. Benè autē de servis expectantibus subditur:

Ut cùm venerit & pulsaverit, confestim aperiant ei.) Venit quippè, cùm ad judicium properat: pulsat vero, cùm jam per ægritudinis molestias esse mortem vicinam designat. Cui confestim aperimus, si hunc cum amore suscipimus. Aperire etenim judici pulsanti non vult, qui exire de corpore trepidat, & videre eum quem contempsisse se meminit, judicem formidat. Qui autem de sua spe & operatione securus est, pulsanti confestim aperit, quia lætus judicem sustinet: & cum tempus propinquæ mortis agnoverit, de gloria retributionis hilarescit. undè & protinùs subditur:

Beati servi illi, quos cùm venerit Dominus, invenerit vigilantes.) Vigilat, qui ad aspectum veri luminis mentis oculos apertos tenet. Vigilat, qui servat operando quod credit. Vigilat, qui a se torporis & negligentiæ tenebras repellit. Hinc etenim Paulus dicit: *Evigilate justi, & nolite peccare.* 1. Cor. 15 Hinc rursus ait: *Hora est jam nos de somno surgere.* Rom. 13 Sed veniens Dominus quid vigilantibus servis exhibeat, audiamus.

Amen dico vobis, quòd præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis.) Præcinget se, id est, ad retributionem præparat: *faciet illos discumbere*, id est, æternâ quiete refovari. Discumbere quippè nostrum in regno, quiescere est. Undè rursum Dominus dicit: *Venient & recumbent cum Abraham, & Isaac, & Jacob.* Matt. 8 Transiens autem Dominus ministrat, quia lucis suæ illustratione nos satiat. Transire verò dictum est, de judicio ad regnum redit. Vel certè Dominus nobis post judicium transit, quia ab humanitatis forma in divinitatis suæ contemplationem nos elevat. Et transire ejus est in claritatis suæ speculationem nos ducere, cùm eum, quem in humanitate in judicio cernimus, etiam in divinitate post judicium videmus.

Et si venerit in secunda vigilia, & si in tertia vigilia venerit, & ita invenerit, beati sunt servi illi.) Prima vigilia primævum tempus est, id est, pueritia. Secunda, adolescentia vel juventus, quæ authoritate sacri eloquii unum sunt, dicentis: *Lætare juvenis in adolescentia tua.* Eccles. 11 Tertia autem, senectus accipitur. Qui ergo vigilare in prima vigilia noluit, custodiat vel secundam: ut qui converti a pravitatibus suis

in pueritia neglexit, ad vias vitæ saltem in tempore juventutis evigilet. Et qui vigilare in secunda vigilia noluit, tertiæ vigiliæ remedia non amittat, ut qui & in juventute ad vias vitæ non evigilat, saltem in senectute resipiscat. Ad excutiendam verò mentis nostræ desidiam, etiam exteriora damna per similitudinem deducuntur, ut per hæc animus ad sui custodiam suscitetur. nam dicitur:

Hoc autem scitote, quoniam si sciret paterfamilias quâ horâ fur veniret, vigilaret utique, & non sineret perfodi domum suã.) Ex qua præmissa similitudine etiam exhortatio subinfertur, cum dicitur:

Et vos estote parati: quia quâ horâ non putatis, filius hominis veniet.) Nesciente enim patrefamilias fur domum perfodit, quia dum a sui custodia spiritus dormit, improvisa mors veniens carnis nostræ habitaculum irrumpit: & eum, quem Dominum domûs invenerit dormientem, necat: quia cùm ventura damna spiritus minimè prævidet, hunc mors ad supplicium nescientem rapit. Furi autem resisteret, si vigilaret: quia adventum judicis, qui occultè animam rapit, præcavens, ei pœnitendo occurreret, ne impœnitens periret. Horam verò ultimam Dominus noster idcircò nobis voluit esse incognitam, ut semper possit esse suspecta, ut dum illam prævidere non possumus, ad illam sine intermissione præparemur.

Ait autem ei Petrus: Domine, ad nos dicis hanc parabolam, an & ad omnes?) Duo quidem Dominus præmissâ parabolâ monuerat: & se videlicet subitò venturum, & illos eum paratos expectare debere: sed de quo horum, an de utroque Petrus interrogaverit, quive sibi socíisque fore comparaverit, cùm ait: Ad nos dicis, an & ad omnes? non facile patet. Et quidem in eo quod ait: Nos & omnes, non alios quam vel Apostolos Apostolorumque similes, & cæteros fideles: vel eos, qui vitam morientes, quotidie sui judicis adventu volentes nolentesque suscipiunt, & eos, qui veniente universali judicio vivi sunt in carne reperiendi significare putandus est. Sed mirum si

Tit. 2 B. Petrus dubitavit vel omnibus *quæ velint sobriè, & justè,*

1. Tim. 2 *& piè vivendum, expectantibus beatam spem, & adventum gloriæ magni Dei, qui vult omnes homines salvos fieri:* vel inopinatum & singulorum, & omnium & magnorum, & pusillorum, & fidelium, & infidelium futurum esse judicium. Undè restat intelligi his jam benè cognitis, ea magis quæ nescire forte poterat, quæsitu digna duxisse, videlicet si sublimia illa vitæ cœlestis instituta, quibus possessa vendere, sacculos qui non veterascerent, facere, thesaurum cœlo condere, lumbis præcinctis, lucernisque ardentibus vigilare, & Dominum expectare præceperat, ad Apostolos solum similesque illorum, an & ad omnes qui salvandi sint, pertineant. Qui sensus esse quærentis ex ipsa, ni fallor, Domini responsione declaratur.

Dixit autem Dominus: Quis putas est fidelis dispensator & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam?) Respondens ad interrogata Salvator, primò docet judicium cunctis adfuturum, singulosque juxta meritum operis, ac sensûs sui capacitatem, præmia vel tormenta nacturos. Deindè quod maximè quærierat, gratiâ virtutum, quam mundo attulerit, a singulis quantum possint, ostendit esse

Luc. 12 sectandam. *Ignem* inquit, *veni mittere in terram, & quid volo nisi ut accendatur?* Sanè quod ait: Quis putas est, difficultatem, non impossibilitatem perficiendæ virtutis insi-

Psal. 106 nuat, quomodo Psalmista: *Quis sapiens, & custodiet hæc?* non neminem, sed rarum significat. Nam alibi idem verbum

Ps. 82 non pro difficili, sed pro impossibili posuit. *Deus quis similis erit tibi?* i. nullus. *Tu enim solus altissimus super omnem terram.*

Ut det illis in tempore tritici mensuram.) Per mensuram tritici exponitur modus verbi. Alta etenim quæque debent multis audientibus contegi, & vix paucis aperiri, ne cum angusto cordi incapabile aliquid tribuitur, extrà

Exod. 34 fundatur. Hinc *Moyses à secreto Dei rediens, coruscantem faciê coram populo velat, quia nimirum turbis claritatis intimæ arcana non indicat.* Pro qualitate igitur audientium formari debet sermo doctorum, ut & ad sua singulis congruat, & tamen a communis ædificationis arte nunquam recedat.

Beatus ille servus, quem cum venerit Dominus, invenerit ita facientem. Verè dico vobis, quia super omnia quæ possidet, constituet eum.) Quanta inter bonos auditores & bonos doctores meritorum distantia, tanta est & præmiorum. *Illos enim adveniens cùm vigilantes invenerit, faciet discumbere, & transiens ministrabit eis.* Illos autem, cùm verbi annonam familiæ sibi creditæ, fideliter prudenterque dispensantes invenerit, supra omnia quæ possidet, constituet: id est, supra omnia cœlestis regni gaudia, non utique ut horum soli Dominum teneant, sed ut eorum abundantius cæteris Sanctis æternâ possessione fruantur. *Qui enim do-*

Dan. 12 *cti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti: & qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates.* Et

1. Tim. 5 Apostolus ait: *Qui benè præsunt presbyteri, duplici honore digni habeantur, maximè qui laborant in verbo & doctrina.*

Quòd si dixerit servus ille in corde suo: Moram facit Dominus meus venire, & cœperit percutere pueros & ancillas, & edere & bibere, & inebriari.) Sicut in uno fideli dispensatore totus bonorum rectorum, quomodo vel vivat, vel remuneretur, ordo docetur: sic & in hoc nequissimo servo cunctorum præsulum malorum damnandum pariter opus, & damnatio narratur æterna: qui neglecto Domini timore, non modo luxuriæ vacant, sed & subditos injuriis stimulant. Quamvis & typicè possit intelligi pueros & ancillas percutere corda infirmiorum, nec adhuc fide, spe & charitate solidatorum, ostensio pravæ operationis aut locutionis exemplo vitiare. Edere autem, bibere & inebriari, cunctis facinoribus & seculi illecebris, quæ mentem dementent & errare faciant occupari. Nota sanè inter vitia servi mali adscriptum, quòd tardum sui Domini reditum putaverit: non autem inter boni virtutes adnumeratum, quòd hunc citum speraverit; sed tantùm quòd ad justitiam Domini quandocunque venturi, conservis in tempore tritici mensuram dederit, hoc est, vel sermonis divi, vel exempli sui regulam monstraverit. Quinetiam quosdam bonos servus legimus ab Apostolo castigatos, quòd tre-

mentes atque anxii crederent instare diem Domini, quem 2. Thess. 2

ipse inopinatum promiserit esse venturum. Undè optimum esse probatur, quanquam magnoperè, si liceat, cupiamus scire, *quando veniat desideratus cunctis gentibus:* æ- Aggei 2

quanimi et tamen nos scire quæ scire non liceat, tantùm ut exemplum boni servi, sive propè seu procul sit, paratus expectare & diligere adventum ejus.

Veniet Dominus servi illius in die quâ non sperat, & horâ quâ nescit, & dividet eum, partemque ejus cum infidelibus ponet.) Dividet eum non gladio occidendo, sed fidelium consortio segregando: & eis, qui nunquam vel ad fidem pertinuerant, sociando: *quia qui suorum & maximè domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior,* ut Apostolus ait. 1. Tim 5

Ille autem servus, qui cognovit voluntatem Domini sui, & non præparavit, & non fecit secundùm voluntatem ejus, vapulabit multis.) Multi hanc sententiam malè intelligentes nolunt scire quid faciant, & quasi minus se vapulaturos existimant, si nesciant quid operari debuerant. Sed aliud est nescisse, aliud est scire noluisse. Nescit namque qui apprehendere volet, & non valet: qui autem ut nesciat, aurem à voce veritatis avertit, iste nõ nesciens, sed contemptor addicitur.

Qui autem non cognovit & facit digna plagis, vapulabit paucis. Omni autem cui multum datum est, multum quæretur ab eo: & cui commendaverunt multum, plus petent ab ea.) Quare postquam dixit: *Cui multum datum est*, adjecit: *Et cui commendaverunt multum*, subaudis divina judicia. Nisi justè per hoc utrumque fidelium ordinem, & rectorum videl. & subditorum, voluit intimare: quia multum sæpè datur etiam quibusque pravis, quibus & cognitio Dominicæ voluntatis, & exequendi quæ cognoscunt, facultas impenditur. Multum autem commendatur ei, cui cum sua salute dominici quoque gregis pascendi cura committi-

tur. *Itaque potentes potenter tormenta patientur, & fortioribus fortior instat cruciatio,* hoc est, majori gratiâ donato, si de- Sap. 6

liquerit, major vindicta sequitur. Mitissima autẽ omnium pœna erit eorum, qui præter peccatum, quod originale traxerunt, nullum insuper addiderunt: & in cæteris, qui addiderunt, tantò quisque ibi tolerabiliorem habebit damnationem, quantò hic minorem habuerit iniquitatem,

HOMI-

HOMILIA ALIA DE CONFESSORIBUS.
Marc. 10. Matth. 19. Luc. 18.

IN illo tempore, dixit Iesus discipulis suis: Facilius est camelum per foramen acûs transire, quàm divitem intrare in regnum Dei. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

SI facilius est camelum ingentibus membris enormem angustum foramen acûs penetrare, quam divitem intrare in regnumDei, nullus ergò dives intrabit in regnum Dei. Et quomodo vel in evangelio Matthæus, Zacheus,
Luc. 5. Luc 19 Matt. 27 & Joseph, vel in veteri testamento, qui plurimi divites intraverunt in regnum Dei? Nisi fortè quia divitias vel pro nihilo habere, vel ex toto corde relinquere Domino inspirante didicerunt. Nunquid enim David in regni divitiis confidebat? qui & de semetipso canit:
Ps 24 Ps. 61 *Quoniam unicus & pauper sum ego.* Et alios hortatur: *Divitiæ si affluant, nolite cor apponere.* Credo non ausus est dicere: *Nolite suscipere.*
Gen. 22 Nunquid Abraham Domino substantiam prætulisse credibile est, pro quo unicum filium non dubitavit hæredem? Altiore autem sensu facilius est Christum pati pro dilectoribus seculi, quàm dilectores seculi ad Christum posse converti. Cameli enim nomine se intelligi voluit, qui sponte humiliatus infirmitatis nostræ onera sustulit. In quo enim manifestiùs intelligitur, quàm in ipso quod
Eccles. 3 scriptum est: *Quantò magnus es, humilia te in omnibus?* Per acum autem punctiones significat, per punctiones dolores in passione susceptos. Foramen ergò acûs dicit angustias passionis, quâ scissa nostræ quasi vestimenta naturæ quodammodo resarcire, id est, recuperare dignatus est, quatenùs post lapsum melius reformati, gaudeamus ad
Galat. 3 testimonium Apostoli dicentis: *Quicunque enim in Christo baptizati estis, Christum induistis.*

Qui magis admirabantur, dicentes ad semetipsos: Et quis potest salvari?] Quò pertinet illa responsio, cùm incomparabiliter major sit turba pauperum, quæ divitibus perditis potuerit salvari, nisi quia intellexerunt cunctos qui divitias amant, etiamsi adipisci nequeant, in divitum numero deputari?

Et intuens illos Iesus ait: Apud homines impossibile est, sed non apud Deum. Omnia enim possibilia sunt apud Deum.] Non ita accipiendum est, quòd cupidi & superbi, qui nomine illius divitis significati sunt, in regnum cœlorum sint intraturi cum suis cupiditatibus & superbia: sed possibile est Deo, ut per verbum ejus, sicut etiam factum esse, & quotidie fieri videmus, à cupiditate temporalium ad charitatem æternorum; & à perniciosa superbia ad humilitatem saluberrimam convertantur.

Cœpit Petrus ei dicere: Ecce nos dimisimus omnia, & secuti sumus te.] Grandis fiducia, Petrus piscator erat, dives non fuerat, cibos manu & arte quærebat, & tamen loquitur confidenter, *Dimisimus omnia.* Et quia non sufficit tantùm dimittere, jungit quod perfectum est: *Et secuti sumus te,* fecimus quod jussisti, quid ergò nobis dabis præmii?

Respondens Iesus, ait: Amen dico vobis, nemo est qui reliquerit domum, aut fratres aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros propter me & propter Evangelium, qui non accipiet centies tantum nunc in tempore hoc domos, & fratres, & sorores, & matres, & filios, & agros cum persecutionibus, & in seculo futuro vitam æternam.) Quidam ex occasione hujuscemodi sententiæ Judaicam mille annorum fabulâ post resurrectionem justorum dogmatizant, quando omnia, quæ propter Deum dimisimus, multiplici nobis sint fœnore reddenda, insuper & vita æterna donanda. Nec vident inepti, quòd etsi in cæteris digna sit repromissio, in
Matt. 22 uxoribus tamen, juxta alios evangelistas, centenis appareat turpitudo: præsertim cùm Dominus & in resurrectione nubendum non esse testetur, & ea quæ dimissa fuerint, propter se recipienda in hoc tempore cum persecutionibus asseveret. Quas utique persecutiones illi Chiliaste, sicut & cætera quoque contraria mille annis suis omnimodis abesse confirmant. Sensus ergò iste est: Qui propter Evangelium Christi carnalia reliquerit, spiritalia bone recipiet, quæ comparatione & merito sui ita erunt, quasi parvo numero centenarius numerus comparetur. Quia nimirum à fratribus atque consortibus propositi, sui, qui ei spiritali glutino colligantur, multò gratiorem etiam in hac vita recipiet charitatem. Lege Actus Apostolorum, *quòd multitudinis credentium erat cor unum & anima una, & erant illis omnia communia, nullusq; egens erat inter eos, qui sua, Domino reliquerant.* de quibus & Apostolus ait: Act. 4
Tanquam nihil habentes, & omnia possidentes. Potest sanè hoc quod ait: Accipiet centies tantum, nunc in tempore hoc domos, & fratres, & sorores, & matres, & filios, & agros, cum persecutionibus, per significationem altiùs intelligi. Centenarius quippè numerus de leva translatus in dexteram, licèt eandem inflexu digitorum videatur tenere figuram, quam habuerat denarius in læva, nimirum tamen quantitatis magnitudine supercrescit. Quia videlicet omnes, qui propter regnû Dei temporalia spernunt, etiam in hac vita persecutionibus plenissima ejusdem regni gaudium fide certâ degustant, atque in expectatione patriæ cœlestis, quæ jure in dextera significatur, omni pariter electorum syncerissime dilectione fruuntur. Verùm quia multi virtutum studia non eâdem qua incipiunt intentione pietatis consummant, sed vel accepto virtutum amore tepescunt, vel ex integro ad scelerum volutabra relabuntur, terribilis mox sententia subinfertur: 2. Cor. 6

Multi autem erunt primi novissimi & novissimi primi.] Vide enim Judam de Apostolo in apostatam versum, & dicito quod *multi erunt primi novissimi.* Vide latronem in cruce factum confessorem, eodemque die, quo pro suis crucifixus est peccatis, gratiâ fidei cum Christo in paradiso gaudentem, & dicito quòd *novissimi erunt primi.* Sed & quotidie videmus multos in laico habitu constitutos, magnis vitæ meritis excellere, & alios a prima ætate spiritali studio ferventes, ad extremum otio torpente lascessere, atque inerti stultitiâ, quod spiritu cœperant, carne consummare. Ioan. 6 Luc. 23

HOMILIA ALIA DE CONFESSORIBUS.
Marc. 13. Matth 24. Luc. 12.

IN illo tempore, dixit Iesus discipulis suis: Videte, vigilate, & orate, nescitis enim quando tempus sit. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

PErspicuè ostendit Dominus, quare dixerit: De die autem illa, vel hora nemo scit, neque Angeli in cœlo, neque filius, sed pater: quia non expediat scire Apostolis, ut pendulæ expectationis incerti semper eum credant esse venturum, quem ignorant quando venturus sit. Et non dixit: Quia nescimus quâ horâ Dominus venturus sit; sed: *Nescitis.* Præmissoque patrisfamilias exemplo, cur reticeat consummationis diem, manifestiùs docet, dicens:

Vigilate ergò, nescitis enim quando Dominus domûs veniat, serò, an mediâ nocte, an galli cantu, an manè, ne cùm venerit, repentè inveniat vos dormientes.] Homo autem qui peregrè profectus reliquit domû suam, haud dubium quoniam Christus sit, qui ad Patrem post resurrectionem victor ascendens, ecclesiam corporaliter reliquit, quam tamen nunquam divinæ præsidio præsentiæ destituit, manens in illa omnibus diebus usque ad consummationem seculi. Carnis etenim locus propriè terra est, quæ velut ad peregrina ducta est, cùm per Redemptorem nostrum est in cœlo collocata. Dedit autem servis suis potestatem cujusque operis, quia fidelibus suis concessa S. Spiritûs gratia, facultatem tribuit bonis operibus serviendi. Janitori quoque præcepit ut vigilaret, quia ordini pastorum acrectorum spiritalium, commisse sibi ecclesiæ curam solerti observantiâ jubet impendere.

Quod autem vobis dico, omnibus dico, vigilate.] Non Apostoli tantum & successores eorum rectores nimirum ac

cæteri,

clesiæ, sed & omnes vigilare præcipimus. Universi januas cordium nostrorum, ne hostis antiquus mala suggerendo irrumpat, instanter serrare jubemur: ne nos dormientes Dominus veniens inveniat, sedulò singuli præcavere debemus. Unusquisque enim pro se reddet rationem Deo. Vigilat autem, qui ad aspectum veri luminis mentis oculos apertos tenet: vigilat, qui servat operando quod credit: vigilat, qui à se torporis & negligentiæ tenebras repellit. Hinc etenim Paulus dicit: *Evigilate justi, & nolite peccare.* (2. Cor. 15) Hinc rursus ait: *Hora est jam nos de somno surgere.* (Rom. 13.)

IN DEDICATIONE ALTARIUM.

Luc. 6 Matth. 7.

IN illo tempore dixit Iesus discipulis suis: Non est arbor bona, quæ facit fructus malos, neque arbor mala faciens fructum bonum. Unaquæque enim arbor de fructu suo cognoscitur. Neque enim de spinis colligunt ficus, neque de rubo vindemiant uvam. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

QUia, propitiâ divinitate, fratres charissimi, solennia dedicationis Ecclesiæ celebramus, debemus ipsi congruere solennitati, quam colimus: ut sicut ornatis studiosiùs ejusdem Ecclesiæ parietibus, pluribus accensis luminaribus, amplificato numero lectionum, additâ psalmorum melodiâ, lætis noctem vigiliis ex more transegimus, ita etiam penetralia cordium nostrorum semper necessariis bonorum operum decoremus ornatibus. Semper in nobis flamma divinæ pariter & fraternæ charitatis augescat, semper in sanctuario pectoris nostri cœlestium memoria præceptorum & angelicæ modulationis dulcedo sancta resonet. Hi sunt enim fructus bonæ arboris, hic boni thesaurus cordis, hæc fundamenta sapientis architecti, quæ nobis hodierna sancti Evangelii lectio commendat, nos non formam solummodò, sed virtutem potiùs habere pietatis. Quod etiam mysticæ veteris instrumenti nobis historia diligenter insinuat, quando vel Moyses tabernaculum, vel templum Domino Salomon in sanctæ Ecclesiæ typum condidit. (Exod. 26 3. Reg. 6 7.) Utraque enim domus firmiter fundata esse refertur: tabernaculum quidem, quia compactos de tabulis habebat parietes super bases argenteas: templum autem super lapides quadros suppositos. Ligna quoque erant imputribilia, è quibus & tabernaculum omne factum, & templum intùs ornatum, ac desuper tectum fulgebat. Aurum etiam de thesauro bono optimum proferebatur, de quo & tabernaculi parietes intùs & foris vestiti, & templi non tantùm parietes, verùm etiam laquearia, trabes, ostia, postes & pavimenta erant cooperta. Sed & vasa vel utensilia domûs utriusque cuncta penè aurea. neque hæc nisi de auro purissimo fieri licebat. Fructus etiam arborum, qui in domum Domini offerebantur, (Num. 18) puris simul & exquisiti esse jubebantur: hoc est, vitis, olivæ, thuris, vel stactes, & cæterarum hujusmodi. Quæ videlicet cuncta spiritaliter intellecta veram nostræ fidei & operationis sinceritatem denunciant. Domus namque utraque, ut diximus, universalis Ecclesiæ figuram præmonstrat. Neque incongruum quis arbitretur, quòd duæ sunt domus Domini in mysterium factæ, cùm unam Christi domum esse Ecclesiam nullus fidelis ambigat. Duæ etenim sunt conditæ domus ob significationem utriusque populi, in eandem fidem venturi, Judæi scilicet & gentilis. Unde benè tabernaculum sola plebs Hebræa condidit in eremo, templi autem structuram proselyti, id est, advenæ de gentibus, quotquot in populo Israël tunc inveniri poterant, devota fide compleverunt. Sed & rex potentissimus Tyri, conductus à Salomone, commodatis artificibus & lignis gratantissimè juvit, (3. Reg. 5) quia nimirum ante incarnationem dominicam notus tantùm in Judæa erat Deus. (Psal. 75) At postquam ille in ea, quâ natus & passus est carne, resuscitatus à mortuis, & exaltatus est super cœlos Deus, continuò super omnem terram nominis ejus gloria refulsit, orbisque universus ad ædificationem domûs illius, acceptâ ab eo promissione donorum cœlestium, gaudens accurrit. Quid ergo ipse conditor & redemptor noster de constructione suæ domus, quâ nos sumus, in ea, quæ nobis modo recitata est, lectione sancti Evangelii dicat, audiamus.

Non est arbor bona, quæ facit fructus malos: neque arbor mala faciens fructum bonum.] Bonas ergo arbores & bonos harum fructus in constructionem sui templi rex sapiens quærit. At verò malæ arboris quis sit finis, idem alibi docet, dicens: *Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.* (Matt. 3) Arbores namque homines, fructus autem dicit opera ipsorum. Vultis etenim nosse, qui sint arbores malæ, qui mali fructus? Apostolus docet, dicens: *Manifesta autem sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, luxuria, idolorum servitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, hæreses, invidiæ, homicidia, ebrietates, comessationes, & his similia.* (Galat. 5) Vultis audire, an arbores, quæ tales fructus faciunt, ad æterni regis templum cœleste pertineant? Subjungit Apostolus, dicens: *Quæ prædico vobis, sicut prædixi, quoniam, qui talia agunt, regnum Dei non consequentur.* Bonæ quoque arboris fructus subsequenter enumerat, dicens: *Fructus autem spiritus est charitas, gaudium, pax, patientia, bonitas, benignitas, fides, mansuetudo, continentia,* (Ibidem.) de quibus & alias admonens, ait: *Ut filii lucis ambulate.* (Ephes. 5) Fructus enim lucis est in omni bonitate, & justitia, & veritate. Qui nimirum fructus cum arboribus, è quibus prodeunt, & hic ad domum fidei, & illic ad habitationem supernæ beatitudinis veraciter pertinent. Audiamus deniq; arborem bonam de bonorum fructuum proventu lætantem: *Ego autem sicut oliva fructifera in domo Dei, speravi in misericordia Dei mei in æternum, & in seculum seculi.* (Psal. 51) Fructus quippe olivæ lucidum est opus misericordiæ, & ideò jure in misericordia Dei sperat in templo æternitatis, qui in domo Dei præsenti misericordiæ gratia resplendet. Jure se talis ad templum magni regis pertinere confidens, alibi dicit: *Et misericordia tua subsequetur me omnibus diebus vitæ meæ, ut inhabitem in domo Domini in longitudine dierum.* (Psal. 22) At contra mala arbor videamus quales fructus ferat, & tales ferre ipsi vitemus. Dicit Propheta Hieremias: *Maledictus homo, qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum, & à Domino recedit cor ejus.* (Hier. 17) Erit enim quasi myricæ in deserto. Myrica namque est infructuosa arbor & humilis, gustu nimis amara, omniq; humana cultura prorsus indigna, ac propterea fructificans in deserto. Cui meritò comparatur is, qui à divino timore & amore recedens ab hominibus regnum vel divitias sperat. Qui quantum à decore domûs Dei sit extorris judicandus, Propheta subdendo manifestat: *Et non videbit, cùm venerit bonum, sed habitabit in deserto in siccitate, in terra salsuginis & inhabitabili.* (Ibidem.) Nemo ergo sibi, fratres mei, in occulto male vivens, de favore vulgi quasi bonus sit, blandiatur: quia etsi folia verborum perpulchra, si florem famæ gignit odoriferum, non est arbor bona, quæ facit fructus malos. Nemo, cùm recto corda bona, quæ valet, operatur, de sua salute desperet: *quia non est arbor mala quæ facit fructum bonum.*

Unaquæque enim arbor de fructu suo cognoscitur.] Hæc cognitio de apertis solummodo vitiis sive virtutibus accipienda est, qualia superiùs ex Apostoli sententia commemoravimus. Namque sunt nonnulla, quæ quo animo gerantur, ignorantur à proximis, unde & in utramq; partem possunt interpretari. Sed ambigua quæq; justus ab his, qui diligunt, interpretantur in bonum, ut impleatur illud Apostoli: *Nolite ante tempus judicare.* (1. Cor. 4)

Neque enim de spinis colligunt ficus, neque de rubo vindemiant uvam.] Spinæ & rubus plenæ aculeis arbores illorum corda designant, qui vel luxuriæ, invidiæ, concupiscentiæ stimulis ipsi fœdantur, vel certè tentationis, detractionis, odii, superbiæ & amaritudinis asperitatibus infestaves proximis & quasi intractabiles existunt. Ficus autem dulcem regni cœlestis memoriam, uva fragrantiam dominicæ dilectionis significat. *Non ergo de spinis colligunt ficus, neque de rubo vindemiant uvam:* quia quicunque adhuc vitiorum aculeis sordent, exempla vel doctrinam virtutum ministrare proximis nequaquam dignè prævalent.

Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum, & ma-

bus homo de malo thesauro cordis sui profert malum.] Thesaurus cordis intentio est cogitationis, ex qua provenitum operis internus arbiter judicat. Unde fit plerumque, ut nonnulli bona nonnulli majori cœlestis gratiæ mercede operentur, videlicet propter intentionem cordis, quā majora voluerant patrare bona, si possent, & alii majora virtutum opera ostentantes ob incuriam cordis tepidi minora a Domino
Marc.12 præmia sortiantur. Denique opus viduæ, quæ duos nummos
Luc.21 detulit ad templum, innumeris divitum denariis ab internorum cordium scrutatore præfertur.

Ex abundantia enim cordis os loquitur.] Humanum quippe judicium sæpè fallit, quia cor proximi nescit nisi ex ore & opere pensare: Dominus autem ipsum opus & sermones ex cordis radice perpendit. Illius ergo ex abundantia cordis os loquitur, qui, ex qua intentione promantur verba, non ignorat. Quod etiam subsequenter astruit, manifeste ostendens, quia loquutio bona absque operum attestatione nihil omninò prosit.

Quid autem vocatis me Domine, Domine, & non facitis, quæ dico?] Dominum namque vocare boni donum thesauri, bonæ videtur esse fructus arboris. *Omnis enim quicunque in-*
Iohel.2 *vocaverit nomen Domini, salvus erit.* Sed si is, qui invocat nomen Domini, præceptis Domini perversè vivendo repugnat, profecto patet, quia de bono cordis thesauro prolatum non fuit bonum, quod lingua sonuit? nec talem fructum confessionis ficus radix, sed spinæ, hoc est, horrida vitiis, & non multitudinem dominicæ dulcedinis onusta conscientia procreavit. Quæ autem sit vera fructuum bonorum malorumque discretio, Dominus sub alia figura subdendo designat:

Omnis, qui venit ad me, & audit sermones meos, & facit eos, ostendam vobis cui similis sit. Similis est homini ædificanti domum.] Homo autem hic domum ædificans ipse est mediator Dei & hominum homo Christus Jesus, qui dilectam sibi domum sanctam, videlicet Ecclesiam, in qua perpetuò maneret, ædificare & consecrare dignatus est.

Qui fodit in altum, posuit fundamenta supra petram.] Quia in corde suorum fidelium, quicquid terrenæ intentionis invenit, funditùs extirpare studuit, quatenus, ejectis priscæ consuetudinis sordibus ac cogitationibus superfluis, stabilem in eis ipse & inconcussam possit habere mansionem. Ipse est enim petra, supra quam hujusmodi domûs fundamenta collocavit. Nam sicut in domo ædificanda nil petræ, cui fundamentum imponatur, antefertur: ita sancta Ecclesia petram suam, videlicet Christum, imo habet in corde reconditam: neque aliquid fidei illius ac dilectioni præponit, adeo ut pro hac etiam mortem pati non dubitet. cui nimirum petræ princeps Ecclesiæ, quia firmissimè
Matt.16 inhæsit, ab ea nomen accepit, quando audivit: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.*

Inundatione autem facta, illisum est flumen domui illi, & non potuit eam movere: fundata enim erat suprà petram.] Patet expositio, quia pulsata est sæpè pressuris Ecclesia, nec dejecta. Quòd si qui credentium male victi cesserunt, ad hanc utique domum non pertinebant: quia si suprà petram fidei & non potius super arenam perfidiæ vel levitatis fundati consisterent, labefactari prorsus nunquam valerent. Notandum autem, quod hæc inundatio tentationum tribus modis Ecclesiam impugnat. Nam vel à sua concupiscentia tentatus quisque abstractus & illectus, vel falsorum fratrum improbitate fatigatur, vel apertioribus externorum
Matt.16 appetitur insidiis. Quæ videlicet tentamenta Dominus alibi *portas inferi* nuncupat, & meritò: quia nimirum si vicerint, in æternum trahunt interitum. *Et super hanc petram,*
Ibidem. inquit, *ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Etsi ergo pulsant, non tamen dejiciunt Ecclesiam Christi portæ diaboli: etsi irruit tentatio perfidiæ, non subruit domum fidei. Quæ enim adjutori suo veraciter dicere potest, *Dum anxiaretur cor meum in petra exal-*
Psal.60 *tâsti me*: non debellatur ab extraneis, quia rabiem persequentium in se cum corona martyrii patiendo superat. non corrumpitur à falsis fratribus, quia & hæreticorum dogmata rectè credendo refutat, & vitiosa quorundam Catholicorum exempla sobriè, & justè, & piè vivendo devitat: non obcæcatur fumo propriæ cupiditatis, quia fervet internus solo ardore dominicæ charitatis. Huic autem homini, id est, redemptori nostro, qui Ecclesiam sibi universalem invincibili mentis fortitudine copulavit, pro modo suo quique similantur electi, quando, quod ipse in tota Ecclesia generaliter facit, hoc illi in suis singuli cordibus agere specialiter curant. Nam quasi in altum fodiendo, suam vigilanter conscientiam discutiunt: ne quid in ea sordidum lateat, solerter inquirunt: cunctas à fundo cordis supervacuorum cogitatuum latebras manu sedulæ discretionis exhauriunt, quatenus in se firmam quietamque fidem petræ illi fortissimæ, hoc est, Christo præparent: sicque ut per ejus præsentiam insuperabiles inter seculi torrentis adversa & prospera blandientis perdurent. Hæc adjuvante Domino, fratres charissimi, de evangelicæ lectionis expositione transcurrimus: sed videtur congruum solennitati, quam colimus, de ædificatione templi aliqua commemorare, & quàm decenter ornatus illius Ecclesiæ significationi conveniat, indagare. Narrat ergo sacra Scriptura, *quia præcepit Salomon, ut tollerent lapides grandes, lapides pretiosos in fundamentum templi & quadrarent eos.* 3.Reg.5 Lapides autem grandes & pretiosi, qui in fundamento locati, totum onus templi sibi superimpositum portant, eximios sanctæ Ecclesiæ doctores insinuant, grandes nimirum excellentiâ meritorum, pretiosos claritate signorum, quæ ab ipso Domino verbum audientes totam Ecclesiæ crescentis fabricam sua prædicatione genuerunt. Quando enim in Scripturis fundamenta plurali numero dicuntur, vel prædicatores sanctos, vel firmas justorum cogitationes significant. Unde est illud Psalmistæ: *Fundamenta ejus in montibus sanctis*: Psal.86 At cùm singulari numero fundamentum ponitur, ipsum sæpiùs auctorem bonorum omnium indicat, de quo Apostolus ait: *Fundamentum enim aliud nemo potest ponere præter id, quod positum est, quod est Christus Jesus.* 1.Cor.3 & de quo rursus ad Ephesios, *Sed estis* inquit, *cives Sanctorum, & domestici Dei, superædificati super fundamentum Apostolorum & Prophetarum.* Ephes.2 In hoc ergo fundamento lapides grandes & pretiosi, qui templum omne gestarent, sunt positi: quia per ipsum ad propagandam toto orbe Ecclesiam, & post Patriarchæ & Prophetæ, & postmodum sunt Apostoli instructi, qui quò arctiùs amori ejus inhærebant, eo fortiùs sectatores suos in ædificio cœlesti sustentabant. *Quos videlicet lapides quadrare præcepit*, ut magistros Ecclesiæ compositos moribus, & immobiles animo esse debere signaret. 1.Par.29 Sicut enim quadratum, quacunque verteris parte, stat: ita nimirum vita perfectorum, quæ ad veritatis lineam solicitè ducta est, nullis tentationum impulsibus à sua novit stabilitate dejici. *Erat autem templum de marmore pario*, qui est lapis albus, *extructum*, ut candorem ecclesiasticæ castitatis exprimeret. De quo in amoris cantico Dominus ait: *Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias.* Cant.2 *Habebat sexaginta cubitos in longitudine, & viginti cubitos in latitudine, & triginta cubitos in altitudine.* 3.Reg.6 Longitudo ergo templi fidem sanctæ Ecclesiæ designat, per quam longanimiter inter opera sua bona pravorum adversa tolerat: latitudo charitatem, quâ ipse intùs per viscera pietatis spatiatur: altitudo spem, quâ propter bona, quæ per charitatem operatur, cœlestis vitæ præmia expectat. Et bene *longitudo est sexaginta cubitorum*. Senario enim numero bonorum operum solet perfectio designari quia & Dominus mundi ornatum sex diebus perfecit, & sex sunt hujus seculi ætates, in quibus sancta Ecclesia pro æterna requie piis actibus instat. Gen.2 Benè *viginti sunt cubiti latitudinis*, quia geminum est præceptum charitatis, quâ Ecclesia in tribulatione dilatatur, quando perfectus quisque & conditorem *ex toto corde, tota anima, tota virtute, & proximum tanquam seipsum* diligere probatur. Deut.6. Matt.22 Benè *triginta altitudinis sunt cubiti*, quia omnis electorum spes ad visionem sanctæ Trinitatis, quantum valet, se exercendo & purificando præparat. Sexaginta ad fidei longanimitatem, triginta ad celsitudinem spei, duo pertinent ad latitudinem amoris. quibus tribus virtutum insignibus totum sanctæ Ecclesiæ statum constat perfici. Quod autem per denarium, qui perfectus est numerus, singula hæc multiplicantur, multi-

plex

plex ejusdem perfectionis augmentum figuratè denunciatur. 3.Reg.6. Notandum sanè quod *triginta cubiti altitudinis non usque ad supremum templi fastigium, sed usque ad laquearia pertingebant: deinde ad laquearia medij cœnaculi alij triginta cubiti altitudinis assurgebant. Porrò tertium cœnaculum quod superetat, sexaginta habebat cubitos in altitudine, ac si omnis altitudo domus in centum viginti erat cubitos extenta. Prima igitur domus triginta cubitis in altitudinem surgit*, quia præsens Ecclesia ad videndam speciem sanctæ Trinitatis tota intentione suspenditur: *superior domus triginta æque cubitis se in altum attollit*, quia solutæ corporibus animæ perfectorum, usque ad diem universalis judicij, ejusdem beatæ & individuæ Trinitatis præsenti visione fruuntur. *Suprema domus bis triceno alta est cubito*, quia resuscitati à mortuis omnes electi, in contemplatione ejusdem sui conditoris, qui in tribus personis unus est Deus, æterna spiritus simul & carnis immortalitate gaudebunt. Ibidem. *Factus est autem medius paries in templo de tabulatu cedrinis viginti cubitorum altitudinis, qui divideret oraculum, id est, sanctum sanctorum à priore parte templi, habebatque oraculum viginti cubitos longitudinis, & viginti cubitos altitudinis. Porrò ipsum templum pro foribus oraculi quadraginta cubitorum erat, in quo erant mensæ, & candelabra de auro: sed & altare aureum prope ostium tabernaculi, quatenus incenso in eo thymiamate, vapor fumi ascendens aperiret oraculum ubi erat arca testamenti, super quam erant Cherubin gloriæ obumbrantia propitiatorium.* Prior ergo domus præsentis Ecclesiæ statum, interior vitæ cœlestis ingressum designat. Unde rectè in priori mensa & candelabra sunt facta, quia nimirum in hac vita lumine sanctarum scripturarum, & sacramentorum cælestium refectione opus habemus: in futuro autem talibus non egemus subsidijs, ubi juxta Psalmistæ vocem Psal.36. *quæcunque apparuerint cum justitia, satiabuntur manifesta gloria Christi.* In hac quoque vita corda justorum quasi altare incensi aureum splendida fulgent per munditiam sanctitatis, aromatibus referta desideriorum spiritalium, incendio flagrant amoris continui: & quasi in proximo cælestis introitus positus, suavissimum suæ orationis vaporem juxta sancta sanctorum superna emittunt, *ubi Christus est in dextera Dei sedens*. Quem aptissimè *arca testamenti, quæ erat intra velum*, designat, Exod.37 Heb.9. *in qua urna erat aurea habens manna, & virga Aaron quæ fronduerat, & tabulæ testamenti*. Ipsa namque arca naturam humanitatis ejus, urna mentis plenitudinem divinitatis, *virga Aaron* potentiam sacerdotij ejus inviolabilem tabulæ testamenti designant: quia ipse legem dedit, quique etiam benedictionem his qui legem faciunt, dabit. Bene *templum pro foribus oraculi quadraginta cubitorum erat longitudinis*, quando in hac adhuc vita jejunijs, & continentia nos castigari oportet, ut ad internæ dulcedinis satietatem pervenire mereamur. Namque hoc numero castigationem vitæ præsentis significare intelligit omnis, qui quadragenarium Moysi, vel Heliæ, vel ipsius Domini jejunium rectè intelligere novit. Bene *ipsum oraculum, in quo arca per Cherubin gloriæ tegebatur, viginti cubitos longitudinis, latitudinis & altitudinis habebat*, Exod.34 3.Reg.19. Matt.4. qui numerus perfectionem, ut diximus, geminæ dilectionis insinuat: quia quicquid in hac peregrinatione pro Deo geritur, totum hoc in illa mansione patriæ perennis, ubi magnificentia ejus continua beatorum spirituum laudatione sustollitur, in sola dilectionis amplitudine perficitur. 3.Reg.6 *Erat & porticus ante templum viginti cubitorum longitudinis, juxta mensuram latitudinis templi, & decem cubitorum latitudinis, habens ostium contra ostium templi ab oriente*: quæ videlicet porticus illam sanctæ Ecclesiæ plebem designat, quæ Dominicæ incarnationis tempora præcessit: nec tamen ab ejusdem incarnationis fide vacua remansit. Hoc est enim *ostium porticus, contra ostium templi esse ad ortum solis*, fidem populi prioris de Christo eandem esse quæ sequentis, eodemque gratiæ orientis lumine cunctorum fidelium corda illustrari. Unde bene *in eadem porticu duæ columnæ æreæ, maximæ & mirandi operis circa ostium templi* narrantur esse 3.Reg.7 *statutæ, & his capitella quasi opere lilij superimposita*. Columnæ enim stant ante ostium templi: quia adventum redemptoris nostri, qui ait, Joan.10 *Ego sum ostium, per me si quis introierit, salvabitur*: præcesserunt doctores egregij, de qualibus dicit Apostolus, Gal.2. *Iacobus & Cephas & Ioannes, qui videbantur columnæ esse, qui eidem adventui ejus testimonium perhiberent, Una enim à dextris ostij, alia stabat à sinistris*: quia & populo Israël qui tunc divina fide & charitate calebat, incarnationem sui redemptoris futuram præcinebant: & non minus gentibus, quæ adhuc quasi ad aquilonem positæ perfidiæ frigore torpebant, ejusdem redemptoris ingressum prædicabant esse pandendum. Quod vero *capitella columnarum quasi opere lilij* fabricata erant, significat quia tota prædicationis eorum summa, de claritate perpetuæ beatitudinis insonuit: ejusque videndam gloriam suis auditoribus promisit, qui æternus ante secula Deus existens, homo factus est in fine seculorum, ut quasi flos lilij interius colorem aurosum, exterius haberet candidum. Quid namque *auri robur in candore*, nisi fulgor est divinitatis in homine? Quem videlicet hominem & prius virtutibus clarum ostendit, & post mortem niveo incorruptionis splendore vestivit. Hæc nos, fratres charissimi in præsentis festi nostri gaudium de structura templi pauca ex pluribus fraternitati vestræ exposuisse libuit, quatenus & mutanda terrestris domus Domini fabrica delectaret auditum, & hæc spiritaliter intellecta mentes nostras ardentius ad amorem supernæ habitationis erigeret. Diligamus ergo, fratres mei, toto corde decorem domus æternæ, quam ex Deo habemus in cœlis. & de loco tabernaculi gloriæ ejus sedulò cogitare, ac nos alterutrum admonere curemus. Unum ante omnia petamus ab eo, & hoc infatigabili intentione quæramus, ut inhabitare mereamur in domo ejus omnibus diebus vitæ nostræ, hoc est, perenni vita ac luce felices. Non autem spernit neque despicit preces pauperum, quando hoc quod diligit ipse, precamur: sed clementer exaudiens donabit nos videre bona sua in terra viventium Christus Iesus Dominus noster, qui vivit & regnat in ævum.

HOMILIA EJUSDEM IN DEDICATIONE Ecclesiæ Joan. 10.

IN illo tempore facta sunt encænia in Hierosolymis, & hyems erat, & ambulabat Iesus in templo in porticu Salomonis. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

AUdivimus ex lectione Evangelica, fratres charissimi quia *facta sunt encænia in Hierosolymis*. Encænia autem vocabantur solennia dedicationis templi, quæ populus Dei ex antiqua Patrum traditione per annos singulos celebrare consueverat. Quorum vestigia nos hodie juxta morem Christiani orbis sequentes, annuam dedicationis Ecclesiæ nostræ diem divinis laudibus & vigilijs studuimus agere solemnem. Et hanc nos festis nateriti eo majore devotione celebrare oportet, quo eam redemptori nostro gratissimam esse cognovimus, adeò ut in illa ipse templum ingredi, & sermonem facere ad populum, ac divinitatis suæ sacramenta pandere dignatus est.

Facta sunt, inquit, encænia in Hierosolymis, & hyems erat, & ambulabat Iesus in templo in porticu Salomonis. Si ergo voluit in templo ambulare, in quo caro & sanguis brutorum animalium offerebatur: multo magis nostram orationis domum, ubi carnis ipsius ac sanguinis sacramenta celebrantur, visitare gaudebit. Si perambulare non despexit porticum, in qua rex quondam mortalis ac terrenus quamvis potentissimus & sapientissimus, adorandum stare solebat, quanto magis penetralia cordium nostrorum invisere atque illustrare desiderat, si tamen ea porticum esse Salomonis, hoc est, si ea timorem suum, quod est initium sapientiæ, habere perspexerit. Ps. 110. Eccl. 1 Neque enim putandum est, quia domus solummodo, ad quam ad orandum, vel ad mysteria celebranda convenimus, templum sit Domini, & non ipsi qui in nomine Domini convenimus, multo amplius templum ejus & appellemur, & simus, cùm manifestè dicat Apostolus: 1.Cor.6 *Vos enim estis templum Dei vivi*, sicut dicit Deus, Lev.26. *Inhabitabo in eis, & inter illos ambulabo*. Si ergo templum

Dei sumus, curemus solerter, & bonis actibus satagamus, ut in eodem suo templo sæpius ipse & venire, & mansionem facere dignetur. Caveamus hyemis exemplum, ne videlicet corda nostra Dominus adveniens à charitatis ardore torpentia reperiat, & ideò ea citius aversatus relinquat. Quid enim pertinuit ad Evangelistam hyemis tempus commemorare, nisi quia duritiam perfidiæ Judæorum per asperitatem aurarum voluit designare brumalium: & quia plurimis eorum quos tunc in templo invenit, congruebat sermo quem dixit: *Quoniam abundavit iniquitas, refrigescet charitas multorum?* Sicut etiam subsequenter aperte denunciat, dicens:

Matt. 24

Circumdederunt ergo eum Judæi, & dicebant: Quousque animam nostram tollis? Si tu es Christus dic nobis palam.] Nō enim hæc veritatem fidei quærendo, sed illi quem interrogabant insidiando, & calumniam struendo dicebant. Christum namque quem fides orthodoxa verum Deum, verū confitetur & hominem, illi purum tantummodo hominē futurum, non autem & Deum esse credebant: memores videlicet, quia de humilitate illius *juravit Dominus David de fructum ventris ejus* . *sedere super sedem suam*: sed obliti quod ipse de divinitate sua per eundem David cecinit dicens, *Dominus dixit ad me, filius meus es tu.* Credebant ergo Christū de stirpe David nasciturū, & Regē cæteris omnibus excellentiorē esse venturū: qua etiā dementia posteri eorū usq; in præsens tempus, & donec Antichristum pro Christo suscipiant, errare non cessant. Et si se Dominus Jesus Christum esse responderet, cogitabant eum tradere potestati præsidis puniendum, quasi contra Augustum repugnans, illicitum sibi usurparet imperiū. Sed ipse nostræ saluti consulens, propter quos hæc scribenda erant, ita responsū temperavit suū, ut & calumniatorum ora concluderet: & quia Christus est, fidelibus aperta voce proderet. Illi enim de homine Christo quærebant, ipse autem divinitatis suæ qua æqualis est patri, palā mysteria narrat. Circūdemus ergo & nos eum, charissimi, non sicut Judæi infidiis appetendo, sed ut fidelissima domus ejus placidam illi in nobis sedem parando, de quibus meritò dicatur, *Sāctificavit tabernaculum suum altissimus. Deus in medio ejus non commovebitur.* Petamus eum non ut illi insaniendo, quousque animam nostram tollis, *Si tu es Christus dic nobis palam*, (Quid enim vesanius, quam ut magistrum veritatis ideò sibi animam tolleret, quærerent, quia nos eis incredulis & contradicentibus apertè suæ majestatis arcana reseravit) sed ut scriptura admonet, sentiendo de illo in bonitate & simplicitate cordis quærendo illum quoniam invenitur ab his, qui non tentant eum, apparet autem illis, qui fidem habent in illum. Dicamus ei supplices: *quia tu es Christus*, te filium unigenitum Dei Patri & Spiritui sancto coæternum esse, & consubstantialem in divinitate nostræ substantiæ participem, ex tempore factum esse cognovimus: da ut quod interim pia fide veneramur, plena in futuro visione speculemur. Hæc est etenim unica animæ nostræ salus & vita, tuum perpetuum vultum, tuam cernere lucem. Nec dubitandum, quia rogantes exaudiet nos, quando quod ipse præcepit, rogamus: quod dare ipse desiderat, intenta mente poscimus. Quomodo enim piis supplicantibus famulis negare credendus est bona, quæ etiam rebellibus ultrà quam petebant, aperire non renuit? Qui cum illum an homo, an Christus esset, interrogarent, ipse non hominem tantum, sed etiam Deum Christum, & Dei filium se esse non tacuit. Respondit enim eis, dicens:

Psal. 131
Ps. 109.
Psal. 45
Sap. 1.

Loquor vobis, & non creditis. Opera quæ ego facio in nomine patris mei, hæc testimonium perhibent de me. Sed vos non creditis, quia non estis ex ovibus meis. Qui ergo se in nomine patris opera sua facere testatur, profectò quia filius Dei sit, credendus insinuat. Sed illi duplici reatu tenentur obnoxii, qui nec verbis quæ locutus est, nec factis, quibus veritatē verborū astruebat, ad fidem poterant invitari. Meritoq; ex ovibus ejus non esse dicuntur, quia non ovina simplicitate pastorē bonū sequi, sed ferina potiùs rabie satagebant persequi. Verū, q... sunt nonnulli, qui fidē verbotenus servant, & habitu ovis belluina corda prætexūt subsequenter ipse pastor, quæ oviū suarum vita, quæ sit merces, edocet:

Oves meæ vocem meam audiunt, & ego agnosco eas, & sequuntur me. & ego vitam æternam do eis. & non peribunt in æternum.] Quicunque ergo æternum declinare interitum, ac vitam desiderat videre perpetuam, vocem Christi necesse est non solum audiendo & credendo, sed & bene vivendo sequatur. Quod autem se oves suas cognoscere dicit, eligere utique, & ad regnum cœleste prædestinare significat. Unde Salomon ait. *Vias quæ à dextris sunt, novit Dominus.* Et econtrario de reprobis Apostolus: *Qui autem ignorat*, inquit, *ignorabitur.* Pulchre autem de his, qui audirent vocem ejus, & sequerentur, ait: *Et ego vitam æternam do eis. & non peribunt in æternum.* Visi sunt namque martyres oculis insipientium mori, visi sunt perire, cum mortalem vitam diversis pœnarum generibus subacti amitterent: sed non peribant in æternum, non videbant mortem in æternum: qui mox soluti carcere carnis, debita suo certaminis præmia sortiuntur: de quibus adhuc aperte subditur.

Prov. 4.
1 Cor. 14
Sap. 3.

Non rapiet eas quisque de manu mea] Nitebantur quippe persecutores impii rapere pios Christi confessores de manu ejus, quando vel eos ad negandam fidem tormentis cogebant, ut animas eorum alienas redderent à Christo, vel a morientibus victi nihilominus exanima eorum corpora aut in aquas dissolvenda, aut in ignem comburenda jactabant, ut quasi Christo resuscitandi ea facultatem tollerent. Sed nemo rapiebat eas de manu ejus, cui sicut ipse alibi ait, *Omnia mihi tradita sunt à patre*, quia & certantes ut vincant adjuvat, & victores ut perpetuo regnēt coronat, & eisdem etiam carnem in qua certaverunt, immortalem suo tempore reddet. Quibus verbis eorum quoque temeritatem, qui sibi laqueos mortis parabant redarguit: manifeste insinuans, quia stultissimè de ejus perditione dolis agerent, qui vitam dare posset immortalem: cui nemo raperet aliquē de his quos suos esse ante secula præscisset. Sed ne hæc loquendo suam videretur gloriā quærere, totam suam potentiam ad patris gloriam refert, cum subjungit:

Matt. 11

Pater meus quod dedit mihi, majus omnibus est.] Majus autem omnibus quod mediatori Dei & hominum homini Jesu Christo pater dedit, hoc est, ut sit unigenitus ejus filius in nullo gignenti, vel natura dissimilis, vel virtute inferior, vel tempore posterior. Quam videlicet æqualitatem ipse Dominus in divinitate habuit, priusquā mūdus esset apud patrē, nec in humanitate ex tēpore incarnationis accepit.

Et nemo potest rapere de manu patris mei.] Suprà de ovibus suis dicit, *Non rapiet eas quisquam de manu mea.* & nunc subjungit, *Et nemo potest rapere de manu patris mei*: apertè dans intelligi, unam atque indissimilem esse manum, hoc est, virtutem suam & patris, atque ideò Christum se fore credendum, qui non sicut cæteri sanctificatus per gratiam ex tempore, sed verus semper extiterit Dei filius. Quod etiam sequenti sententia luce clariùs aperit, dicens:

Ego & pater unum sumus.] Unum, inquit, sumus, una nobis substantia, una divinitas, una æternitas, perfecta æqualitas, dissimilitudo nulla. Quibus profectò verbis nō præsentem solummodo Judæorum quæstionem, qui an ipse esset Christus interrogabant, explicavit: sed etiam hæreticorū perfidiam, quam futuram prævidit, quantum sit execranda monstravit. Fotinus enim dicit *Christus homo est tantum, Deus non est.* At cùm ipse dicat, *Ego & pater unum sumus*: manifestè patet, quia unum cum Deo patre substantialiter homo purus esse non potest. Et quia Christus idem quod pater est, cavenda hæresis Fotini, qui hunc credi Deum prohibet. Arrius autem, *Christus*, inquit, *factus à Deo, non ex Deo natus est: & ideò minor patre credendus est.* Cui contradicens ipse, *Ego*, inquit, *& pater unum sumus.* Quis enim nō facile viderit, quia nulla creatura unum cum illo qui omnia creavit, naturaliter existere possit? Et quia naturaliter Christus unum cū patre est, damnanda est Arrii pervicacia, qui illum creaturam affirmat. Porro Sabellius, *Non sunt*, inquit, *duæ personæ patris & filii confitēda, sed ipse pater quando vult pater est, quando vult filius est, quando vult Spiritus sanctus est, ipse tamen unus est.* Quem merito tanta sententia filius ipse condēnat; Constat enim, quia ego & pater de una persona dici non potuit, sumus de uno dici non congruit. Q...

...ter

pter etiam Sabellij errore cum cæteris abjecto, sequenda
nobis est Apostolica beati Petri fides, qua Dominum con-
Matt 16 fessus, ait: *Tu es Christus filius Dei vivi*. Hæc de lectione Evan-
gelica prout Dominus donavit, explanando transcurri-
mus: sed libet adhuc de encæniorum solennitate, quam &
tunc Hierosolymitæ, & nos hodie celebramus fraternitati
vestræ latiùs differere. Hoc autem in primis notandum est
quod encænia, quæ in lectione Evangelica facta cognovi-
mus, non ad primam dedicationem templi, sed ad ulti-
mam pertinent, quod ex eo facilè colligitur, quia hyeme
facta referuntur. Prima siquidem ejus dedicatio a Salomo-
2. Par. 7 ne, tempore autumni, media a Zorobabel, & a Jesu sacer-
1. Esdr. 6 dote, tempore veris, ultima à Juda Machabæo. tempore
1 Mac. 4 hyemis est facta, quando specialiter constitutum esse legi
tur, ut eadem dedicatio per omnes annos in memoriam
solemnibus revocaretur officijs, juxta quod ad tempus
Dominicæ incarnationis observatum fuisse, modò cum le-
geretur Evangelium, audivimus. Hæc autem fuit causa se-
cundæ & tertiæ dedicationis, quia Salomon quidem tem-
pli opus, quod Domino Deo condidit, septem annis perfe-
cit: octavo autem anno, hoc est, decima die mensis septi-
mi, qui à nobis October appellatur, in magna regni gloria
dedicavit: quæ videlicet dies & antea per legem erat sta-
tuta solemnis, ita ut in ea tabernaculum omne per singu-
los annos majoribus hostijs expiari deberet. Denique Za-
Lev. 16 charias pater beati Joannis baptistæ, eisdem expiationibus
23. ad altare deserviens, adveniente angelo de Dominicæ
Luc. 1. mysterio nativitatis, gaudioque humanæ salvationis in-
struitur. Sed templum hoc post annos quadringentos tri-
4 Reg. 25 ginta incenderunt Chaldæi, & Hierosolymorum urbe de
2. Par. 36 structa, populum Israël in Babyloniam adduxere capti-
vum: qui post annos septuaginta regnantibus Persis in pa-
triam remissus, rursusque ædificatum est templum per an-
nos quadraginta sex, & tertia die mensis duodecimi,
1 Esdr. 5 quem nos Martium vocamus, opus ad finem usque per-
ductum. Cui videlicet tunc operi præfuerunt duces plebis
strenuissimi, ut diximus, Zorobabel de regio genere, & Je-
sus sacerdos magnus. Sed & Prophetæ Aggæus & Zacha-
rias adjuvantes eos, atque adversus insidias hostium opus
impedientium cor populi roborantes. Inde post annos ferè
trecentos & quinquaginta sex, rex Græcorum nefandissi-
1 Machi mus Antiochus, fraude capta Hierusalem, templum idem
sordibus idolorum profanavit, auferens inde & confrin-
gens altare Domini aureum, mensam propositionis, can-
2. Mac. 5 delabrum luminis, & cætera templi vasa aurea, quæ inve-
nire potuit: sed & in templo Jovis simulachrum statuens,
populumque tormentis ad sacrificandum idolis cogens,
Qua persecutione multi de populo pro divinæ legis custo-
dia trucidati sunt, inter quos & mater illa septem filiorum
merito famosa nobilissimam pro Domino cum sobole
martyrij meruit coronam. Sed Judas Machabæus cum de
2. Mac 7 genere esset sacerdotali, collecto exercitu justorum adver-
sus Antiochi duces arma arripiens, eosque de Judæa ex-
pellens, persecutioni gravissimæ finem imposuit, ac tem-
1. Mac. plum ab idolorum imaginibus emundans nova rursus al-
4. 5. taria, & cætera vasa vel ornamenta faciens, atque in tem
plo imponens dedicavit ea simul cum templo quod puri
ficavit, & renovavit vicesima quinta die mensis noni, qui
apud nos vocatur December, & ad hyemem pertinere nul
li dubium constat: statuitque decretum, ut prædiximus,
annis singulis diem encæniorum, id est, innovationis de-
dicationis templi festa devotione celebrari. Quæ profectò
omnia sicut Apostolus docet, *in figura facta sunt nostri, &*
1. Cor. 10. *propter nos utique scripta*, ideoque nobis solertius spiritali ra-
tione discutienda. Salomon quippe Rex, qui interpreta
Esa. 9 tur pacificus, ipsum redemptorem nostrum typicè desig-
nat, de quo Esaias ait: *Multiplicabitur ejus imperium, & pacis
non erit finis*. Templum quod ædificavit, catholica ejus Ec-
clesia est, quam de universis per orbem credentibus, quasi
de vivis lapidibus in unam suæ fidei & charitatis compa
ginem aggregat. Quod autem septem annis ædificatum
est, templum significat: quia per totum hujus seculi tem-
pus, quod septem diebus evolvitur, sanctæ structura Ec-
clesiæ crescere nunquam desinit. Quod autem octavo an-
no dedicatum est, & celeberrima illa ac maxima solemni-
tas a Salomone Rege cunctis filijs Israel tempore comple-
tæ dedicationis exhibita insinuat mysticè, quia perfecto in
fine mundi numero electorum diu desideratæ immortali-
tatis est futura festivitas & peracto universalis resurrectio-
nis miraculo mox omnes, qui ad pacifici Regis verissimi
Salomonis regnum pertinent, æterna cum Deo gaudia pa-
triæ cœlestis intrabunt.

HOMILIA ALIA DE DEDICATIONE Ecclesiæ Luc 19.

*IN illo tempore ingressus Iesus perambulabat Hiericho. Et ecce
vir nomine Zachæus & hic princeps publicanorum, & ipse di-
ves, & quærebat videre Iesum quis esset. & non poterat præ tur-
ba, quia statura pusillus erat. Et præcurrens ascendit in arborem
sycomorum, ut videret illum, quia inde erat transiturus*, Et reliq.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

QVæ impossibilia sunt apud homines, possibilia sunt apud Deũ. Matt 19
Ecce enim camelus deposita gybbi sarcina per fora- Marc.
men acus transit, hoc est, dives & publicanus relicto one- 10.
re divitiarum, contempto censu fraudium, angustam por-
tam arctamque viam, quæ ad vitam ducit, ascendit. Qui
mira devotione fidei ad videndum Salvatorem, quod na-
tura minus habuerat, ascensu supplet arboris. atque ideo
justè, quamvis ipse rogare non audeat, benedictionem Do-
minicæ susceptionis quam desiderabat, accepit. Mysticè
autem Zachæus, qui interpretatur justificatus, credentem
ex gentibus populum significat: *qui quantò curis secuları-* 1. Cor. 6
*bus occupatior, tantò flagitijs deprimentibus erat factus humilior.
Sed ablutus est, sed sanctificatus, sed justificatus in nomine Domi-
ni nostri Iesu Christi, & in Spiritu Dei nostri*, qui intrantem Hie
richo Salvatorem videre quærebat, sed præ turba non po-
terat. Quia gratiæ fidei, quam mundo Salvator attulit, par
ticipare cupiebat, sed insolita vitiorum consuetudo ne ad
votum perveniret, obstiterat. Eadem namque turba noxiæ
consuetudinis, quæ supra cæcum clamantem ne lumen Luc. 18.
peteret, increpabat, etiam suspicientem publicanum ne Marc.
Jesum videat, tardat. Sed sicut cæcus turbarum voces ma- 10.
gis ac magis clamando devicit, ita pusillus necesse est
turbæ nocentis obstaculum altiora petendo transcendat,
terrena relinquat, arborem crucis ascendat. Sycomorus
namque quæ est arbor folijs moro similis, sed altitudine
præstans, unde & a Latinis celsa nuncupatur, [illegible] fatua
dicitur. Et eadem Dominica crux quæ credentes alit ut fi-
cus, ab incredulis irridetur ut fatua. *Nos enim prædicamus* 1. Cor. 1
*Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum, gentibus autem
stultitiam. ipsis verò vocatis Iudæis atque gentibus Christum Dei
virtutem & Dei sapientiam*. Quam videlicet arborem pusil-
lus statura Zachæus quo exaltari possit, ascendit, dum qui-
libet humilis & propriæ conscius infirmitatis, confidens in
Domino proclamat: *Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce* Gal. 6.
Domini nostri Iesu Christi. Ascensa autem sycomoro transe-
untem propè Dominum cernit, quia per hanc laudabilem
fatuitatem, etsi necdum ut est solidè, jam tamen raptim,
& quasi in transitu luci sapientiæ cœlestis intendit.

Et cùm venisset ad locum, suspiciens Iesus vidit illum.] Per-
ambulans Hiericho Salvator, venit ad locum ubi præcur-
rens Zachæus sycomorum conscenderat: quia missis per
mundum sui verbi præconibus, in quibus ipse nimirum &
loquebatur & ibat, venit ad populum nationum. qui pas-
sionis ejus fide jam sublimis existens etiam divinitatis ejus
ardebat agnita facie beari. *Suspiciens vidit illum*, quia per
gratiam fidei à terrenis cupiditatibus elevatum, turbisque
infidelibus præeminentem elegit. Videre enim Dei elige-
re vel amare est. Unde est illud: *Oculi Domini super justos.* Psal. 3
Nam & nos quæ amamus videre, ab his quæ execramur,
intuitum festinamus avertere. Vidit ergo Jesus videntem se,
quia elegit eligentem se, & amavit amantem. Hunc sanè
ordinem proficiendi, hoc est, per fidem Dominicæ incar-
nationis ad cognitionem divinitatis perveniẽdi, qui in sy-
comorum Jesu faciem speculandi doctor egregius osten-

1.Cor.2. Heb.5. dit, cùm ait: *Non enim judicavi me scire me aliquid inter vos nisi Christum Iesum, & hunc crucifixum.* Itemque alijs exprobrans, *Facti estis,* inquit, *quibus lacte opus sit, non solido cibo,* Lac infirma temporalis dispensationis, solidum cibum ardua perpetuæ majestatis appellans.

Et dixit ad eum: Zachæe festinans descende, quia hodie in domo tua oportet me manere. Et festinans descendit & excepit illum gaudens.] Manebat aliquando Dominus in domo principis pharisæorum, hoc est, in Judeorum synagoga docebat; sed quia non baptizatum ante prandium, sabbatho curantem, publicanos & peccatores recipientem, contra avaritiam disputantem, & cætera digna Deo gerentem lingua venenata carpebant, perexsus eorum facinora discessit, & aufugit dicens: Matt.23. *Relinquetur vobis domus vestra deserta.* Hodie autem in domo pusilli Zachæi oportet illum manere, hoc est, novæ lucis gratia coruscante in humili credentium nationum corde quiescere. Quod autem descendere de sycomoro Zachæus, & sic in domo sua Christo mansionem præparare jubetur, hoc est quod Apostolus ait: 2.Cor.5. *Quia & si cognovimus secundum carnem Christum, sed jam nunc non novimus. Et si etiam mortuus est ex infirmitate, sed vivit ex virtute Dei.*

Et cùm viderent omnes, murmurabant dicentes, quod ad hominem peccatorem divertisset.] Manifestum est Judæos semper gentium odisse salutem. Scriptum est enim: Act.13. *Sequenti verò sabbato pene universa civitas convenit audire verbum Dei.* Videntes autem turbas Judæi, repleti sunt zelo, & contradicebant ijs, quæ a Paulo dicebantur. Et alibi, fideles etiam Act.11. fratres adversus Apostolorum principem disceptabant dicentes: *Quare introisti ad viros præputium habentes, & manducasti cum illis?*

Stans autem Zachæus dixit ad illum, ecce dimidium bonorum meorum Domine do pauperibus: & si quid aliquem defraudavi reddo quadruplum.] Alijs calumniantibus hominem peccatorem, ipse Zachæus stans, id est, in ea quam cœperat fidei veritate persistens, non solùm se ex peccatore conversum, sed etiam inter perfectos probat esse conversatum. Dicente enim Domino, Matt.19. *Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus,* quisquis ante conversionem innocenter vixit, omnia conversus potest dare pauperibus. At qui Lev.6. aliqua fraude sustulit, primò hæc juxta legem reddere, deinde quod sibi reman erit, debet dare pauperibus. Ac sic & ipse, qui sibi nil retinet, omnia sua dispergit, dat pauperi-Ps.111. bus, *justitia ejus manet in seculum seculi.* Et hæc est sapiens illa stultitia, quam de sycomoro publicanus quasi fructum vitæ legerat, rapta videlicet reddere, propria relinquere, visibilia contemnere, pro invisibilibus etiam mori desiderare, seipsum abnegare, & ejus qui necdum videatur Domini vestigia sequi concupiscere.

Ait Iesus ad eum: Quia hodie salus domui huic facta est, eo quod & ipse filius sit Abrahæ.] Filius Abrahæ dicitur Zachæus, non quia de ejus stirpe generatus, sed quia ejus est fidem imitatus: ut sicut Abraham terram, cognationem, domumque paternam ob spem futuræ hæreditatis Domino jubente deseruit: ita & ille quo thesaurum in cœlis acquireret, bona sua pauperibus partienda relinqueret. Et Gen.12. pulchrè dicit, *Et ipse,* ut non solum eos qui justi perseverant, sed & eos qui ab injustitia resipiscunt, ad filios promissionis pertinere declaret. Aliter: Salus quæ olim Judæorum domum implebat, hodie populo nationum illuxit, eo quod & ipse populus filius sit Abrahæ credendo Gal.3. in eum. De quo dicit Apostolus. *Si autem vos Christi, ergo A-*Rom.4. *brahæ semen estis.* Et sicut alibi dicit, *ipse Abraham sit pater circumcisionis non his tantùm, qui sunt ex circumcisione, sed & his qui sectantur vestigia, quæ est in præputio fidei patris nostri Abrahæ.*

Matt.9. *Venit enim filius hominis quærere, & salvare quod perierat.*] Hoc est quod alibi dicit. *Non veni vocare justos, sed peccatores.* Pius sanè magister, qui murmurantibus turbis sua mysteria non dedignetur exponere, adeo scilicet peccatorum pœnitentiam non esse respuendam, ut ipse Dei filius ob hanc maximè quærendam sit destinatus ad terras. Qui ut pietatis suæ nobis dispensationem inculcet, sæpissimè se filium hominis appellat, commendans solicitè nobis quod factus est benignè pro nobis.

IN DIE SANCTO NATIVITATIS divi Joannis Baptistæ. Luc. 1.

IN illo *tempore Elizabeth impletum est tempus pariendi, & peperit filium. Et audierunt vicini & cognati ejus, quia magnificavit Dominus misericordiam suam cum illa, & congratulabantur ei.* Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

PRæcursoris Domini nativitas sicut sacratissima lectionis Evangelicæ prodit historia, multa miraculorum sublimitate refulget: quia nimirum decebat, ut ille *qua* Matt.11. *major inter natos mulierum surrexit*, majore præ cæteris sanctis in ipso mox ortu virtutum jubare claresceret. Senes ac diu infœcundi parentes dono nobilissimæ prolis exultant, ipsi patri, quem incredulitas mutum reddiderat, ad salutandum novæ præconem gratiæ os & lingua reseratur. Nec solum facultas Deum benedicendi restituitur, sed de eo etiam prophetandi virtus augetur. Excitati fama facti omnes vicini admiratione ac metu percelluntur, omnium qui audière, circumquaque ad adventum novi Prophetæ corda præparantur. Unde meritò sancta per orbem Ecclesia, quæ tot beatorum martyrum victorias, quibus ingressum regni cœlestis meruere frequentat, hujus tantummodo post Dominum etiam nativitatis diem celebrare consuevit. Quod nullatenus sine Evangelica autoritate in consuetudinem venisse credendum est: sed attentius animo recondendum, quia sicut nato Domino pastoribus apparens angelus ait, Luc.2. *Ecce evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo, quia natus est vobis hodie Salvator, qui est Christus Dominus:* ita etiam angelus nasciturum Zachariæ prædicans Joannem, *Et erit,* inquit *gaudium tibi & exultatio, & multi in nativitate ejus gaudebunt. Erit enim magnus coram Domino.* Jure igitur utriusque nativitas festa devotione celebratur, sed in illius tanquam in Christi Domini, tanquam in Salvatoris mundi, tanquam in filij Dei omnipotentis, tanquam in solis justitiæ nativitate, omni populo gaudium evangelizatur. In hujus autem tanquam in præcursoris Domini, in servi Dei eximij, in lucernæ ardentis & lucentis exortu multi gavisuri memorantur. Iste magnus coram Domino esse narratur; de illo Propheta testatur, Psal.47. *Quoniam magnus Dominus & laudabilis nimis, & magnitudinis ejus non erit finis.* Iste peccatorum consortia declinans, ab omni quod inebriari potest abstinebat: ille inter peccatores conversatus peccati omnis immunis permansit. Hic adhuc ex utero matris Spiritu sancto repletus est, *in illo habitat omnis* Coloss.2. *plenitudo divinitatis corporaliter,* qui dono sui spiritus sedem sibi uteri virginalis in quo carnem susciperet, ipse consecravit. Iste multos filiorum Israel ad Dominum suo tempore prædicando convertit: ille multos quotidie de universis per orbem nationibus ad suam fidem & charitatem interius illustrando convertere non desistit. Hic in spiritu & virtute Heliæ præcessit ante illum, ut plebem ejus aqua baptizans ad suscipiendum eum, ubi appareret, doceret esse perfectam: huic successit ille in spiritu & virtute Dei patris, ut plebem suam Spiritu sancto & igni bapti-Luc.3. zans ad videndam faciem patris sui donaret esse perfectam. Joanne nato congratulabantur vicini & cognati genitrici illius, Ps.101. *quia magnificavit Dominus misericordiam suam cum illa.* Domino autem nato congratulabantur Ecclesiæ, quia venit tempus miserendi ejus, spiritus angelici, qui sunt vicini ejus & cognati, cives videlicet ejusdem patriæ cœlestis, quam & ipsa expectat, qui hymnum gloriæ Deo canendo quid illa per orbem esset actura, prioresipsi de cœlis admonebant. Rectè igitur nativitas celebratur illius, qui talis potentia magnitudinis Dominicis propinquabat operibus. Rectè ortus illius solennitas colitur, cujus tanta est vitæ sublimitas, ut quicquid illo sublimius est, hoc jam hominis naturam transcendere dubium non sit. Siquidem Dominus cùm majorem eo neminem in na-Matt.11. Luc.7. tis mulierum esse dixisset, mox subdidit dicens, *Qui autem*

mi-

minor est in regno cælorum, major est illo: seipsum videlicet insinuans, qui humana nativitate posterior Joanne, sed cælestis regni esset apice præstantior. Nec vacat a mysterio, quod Joannis nativitas cum dies decrescere, Domini autem cum dies crescere inchoant, facta memoratur. Hujus etenim secretum distantiæ revelat ipse Joannes, qui cum præ magnitudine virtutum Christus crederetur à turbis, Dominus autem præ infirmitate carnis à quibusdam non Christus, sed esse Propheta putaretur, Ioan. 3. *Illum*, inquit, *oportet crescere, me autem minui*. Crevit quippe Dominus, quia per totum orbem fidelibus quòd Christus esset, qui Propheta credebatur, innotavit. Decrevit ac minoratus est Joannes, quia qui Christus æstimabatur, quòd non Christus ipse, sed præco Christi esset apparuit. Ideoque jure nato Joanne lux diurna minorari incipit, cujus fama divinitatis defutura, & baptismus in brevi erat finem accepturus. Jure etiam nascente Domino abbreviata dies ad crementum luminis redit, quia ille nimirum apparuit, qui lucem suæ cognitionis, quam prius sola Judæa, & hoc ex parte habebat, cunctis gentibus aperiret suæ calorem dilectionis in totam mundi latitudinem diffunderet. Notandum autem, quod hæc eadem beati Joannis nativitas nonnullam habet similitudinem adventus Dominici, & gratiæ quam prædicare veniebat. Nam & congruum valde est, ut cum omnes Prophetæ priores & Patriarchæ, vel nascendo, vel moriendo, vel vivendo, vel prædicendo testimonium perhibuerunt, hunc multo amplius præcursor suus, qui plus quam Propheta extitit, non tantum in vita & passione, sed in ipsa quoque sua nativitate designet. Quid est enim quòd veteranis parentibus natus est Joannes, nisi quia illius mox secuta nativitas signabatur, qui spiritalia novi testamenti proferens arcana, carnalem legis & sacerdotii veteris observantiam jam terminandam Hebr. 8. esse doceret? *Quod enim antiquatur & senescit, prope interitum est*. Quid quod mutuo patre, principe videlicet tunc sacerdotum, ortus est præcursor Domini, nisi quia ipso apparente Domino, lingua jam sacerdotii veteris magna ex parte à doctrina sensus spiritalis obmutuerat, solam literæ custodiam curantibus ac docentibus scribis & legisperitis, imo & ipsam literam plerisque in locis per suas tradi- Matt. 15 & 23. tiones corrumpentibus, juxta quod eis Dominus in Evangelio sæpius improperare probatur? Et quid quod de Marc. 7. sterili genitrice nascitur, nisi quia lex, quæ auxilio sacerdota- Luc. 11. lis officii spiritalem Deo sobolem gignere jussa est, nemi- Hebr. 7. nem ad perfectum adduxit, quia nimirum suis cultoribus regni cœlestis januas aperire non potuit? Sed sanctus sub lege auctor ipse legis sterilitatis opprobrium legi abstulit, qui hanc spiritaliter intelligendam monstravit, & supernæ beatitudinis gratiam, quæ in Evangelio nunc apertissime lucet, in ea jam olim præfiguratam, & quasi conceptam fuisse docuit.

Et factum est, inquit, *in die octavo, venerunt circumcidere puerum, & vocabant eum nomine patris ejus Zachariam. Et respondens mater ejus, dixit: Nequaquam sed vocabitur Ioannes.*] Joannes interpretatur Domini gratia, sive in quo est gratia. Quo nomine & totam Evangelicæ dispensationis gratiam quasi prædicat, & ipsum specialiter Dominum signat, per quem eadem gratia mundo donata est. Qui verò natum puerum patris Zachariæ nomine magis, quam Joannem vocandum esse decernebant, eos profectò figurant, qui Domino nova gratiæ munera declarante cuperent eum potius consueta sacerdotii veteris edicta prædicare. Unde bene Zacharias memor Domini interpretatur, quia videlicet memoriam antiquæ observationis, quæ utique à Domino data est, figuratè denunciat. Contendebant ergo de nomine nati Prophetæ hi qui convenerant, & Zachariam hunc vocari satagebant: at contrà mater verbis, & pater scriptis, quia Joannes magis appellandus est, astruebant. Quia fuere nonnulli cœlestium sacramentorum minus periti, qui in primordiis Evangelii coruscantis carnalia adhuc legalis sacerdotii statuta simul observanda esse decernerent, quod profectò ipsa legis doctrina de suscipienda gratia Christi, quasi Elizabeth de nomine Joannis viva voce confirmat dicendo per legislatorem. Prophetam *vobis suscitabit Deus vester de fratribus* Deut. 18. *vestris, tanquam me ipsum audietis, juxta omnia quæ mandavit loquutus fuero vobis.* Ipsum quoque legalis sacerdotii ritus ceremoniarum suarum typis, quasi mutis literarum figuris, Zacharias eidem gratiæ nascenti testimonium perhibet, quia nihil prorsus in omnibus sacerdotii veteris observationibus actum vel dictum esse credendum est, quod non Evangelii gratiam, si rectè intelligatur, exprimeret. Quod autem declarato postmodum & confirmato nomine Joannis *apertum est os Zachariæ, & loquebatur benedicens Deum*: patet utique quia manifestata per Apostolos gratia novi Testamenti, multa etiam turba sacerdotum obediebat fidei, relictaque taciturnitate nociva ad confitenda, laudanda & prædicanda sui dona Redemptoris se devota submittebat. *Et quidem in die circumcisionis Ioannis, quando* Actor. 6. *& nomen accepit.*

Factus est timor super omnes vicinos eorum, & super omnia montana Iudææ divulgabantur omnia verba hæc.] Porrò in tempore Dominicæ resurrectionis, ubi misso desuper spiritus gloria nominis ejus per Apostolos mundo innotuit, timor continuò saluberrimus non solum Judæorum, qui erant vicini, vel situ videlicet loci, vel scientia legis, sed & exterorum usque ad fines terræ gentium corda concussit. Nec tantum montana, cuncta Judeæ, verumetiam omnia mundani regni, mundanæque sapientiæ culmina virtutis ejus fama transcendit: ita ut relicta ubique cultura ac vita priori ad percipienda fidei illius sacramenta confluerent. Rectè etenim circumcisionis dies Dominicæ resurrectionis imaginem præfert, quia & hæc octava die, hoc est post sabbatum facta est: & sicut illa à reatu perpetuæ mortis absolvere solebat, ita ista perfectam vitæ immortalis novitatem & in auctore nostro exhibuit, & in nobis sperandam monstravit. Quòd verò inter hæc Zacharias impletur Spiritu sancto, ac de redemptore nostro simul & nostra redemptione prophetat, significat mysticè, quia multi de stirpe sacerdotali, qui à confessione Christi diutius ora continuerant, postmodum per susceptionem fidei illius Spiritus sancti virtute replendi, donu prophetiæ sublimandi, & magisterii pastoralis officio populis essent præferendi. Quamvis eadem acceptione spiritus & prophetia Zachariæ hoc quoque convenienter figurari credendum est, quia tunc instaret tempus quo fidelibus panderetur omnes legalis sacerdotii ritus & ceremonias spiritali intus scientia & propheticis exuberare mysteriis, quæ mediatoris Dei & hominum hominis Jesu Christi vel dispensatione temporariæ, vel æternæ divinitati testimonium ferrent, juxta quod ipse Judæorum duritiam increpans, dicit: *Si crederetis Moysi, crederetis forsitan & mihi. De me enim* Ioan. 5. *ille scripsit.* Quid autem prophetans, & benedicens Deum Zacharias dixerit, audiamus.

Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitavit & fecit redemptionem plebis suæ.] In quibus profectò verbis notandum, quia beatus Zacharias quod inchoatum & proximè futurum in Spiritu prævideret, prophetico more quasi jam factum esse narrabat. Visitavit enim nos apparens in carne Dominus, quasi longius à se recedentes, quos in peccatis positos quærere & justificare curavit. Visitavit quasi medicus ægrotos, qui ut inveteratum superbiæ nostræ languorem sanaret, novum nobis suæ humilitatis exemplum adhibuit. *Fecit redemptionem plebis suæ*, qui nos venundatos sub peccato, & antiqui hostis servitio addictos, dato sui sanguinis pretio liberavit. Unde benignè nos hortatur Apostolus, dicens: *Empti estis pretio magno, glorificate & por-* 1. Cor. 6. *tate Deum in corpore vestro.* Plebis autem suæ dicit, non utique quam veniens plebem suam reperit, sed quam visitando & redimendo suam fecit. Vultis etenim audire, fratres mei, qualem invenerit eam, qualem reddiderit. Finis cantici hujus, quod ob notitiam simul & prolixitatem sui totum charitati vestræ recensere & explanare longum duximus, apertè denunciat, dicens:

Visitavit nos oriens ex alto, illuminare his qui in tenebris & in umbra mortis sedent, ad dirigendos pedes nostros in viam pacis.] Invenit ergo nos sedentes in tenebris & in umbra mortis, hoc est, longa peccatorum & ignorantiæ cæcitate de-

pretios, atque hostis antiqui fraude deceptos, obsessosque [Ioan. 8.] erroribus. Ipse etenim rectè *mors & mendacium*, sicut e contra Dominus [Ioan. 14] *veritas* vocatur, *& vita*. Attulit autem nobis veram cognitionis suæ lucem, exclusisque errorum tenebris certum nobis iter patriæ cœlestis aperuit: direxit gressus operum nostrorum, quatenus per viam veritatis, quam monstravit incedere, atque ad mansionem perpetuæ pacis possimus intrare, quam promisit. Hæc igitur dona, fratres charissimi, supernæ bonitatis, hæc æternorum donorum promissa habentes benedicamus & nos Dominum [Psal. 33] in omni tempore, *quia visitavit & fecit redemptionem plebis suæ. Semper laus ejus in ore nostro versetur*, semper ejus & memoriam retineamus, & invicem annunciemus virtutes, qui de tenebris nos vocavit in admirabile lumen [1. Petr. 2] suum. Ejus continuè flagitemus auxilium, ut lucem scientiæ quam contulit in nobis, ipse conservet, atque ad perfectum usque diem perducat. Et ut digni simus exaudiri [Rom. 13.] precantes, *abjiciamus ipsi opera tenebrarum, & induamus nos arma lucis*. Sic etenim supplicantes concitè quæ desideramus accipimus, quia nimirum verba devotæ orationis adjuvat manus piæ operationis. Et quia beati præcursoris hodie natalitia celebramus, oportet ut quem salutis æternæ præconem suscepimus, hunc etiam nostræ orationis adjutorem quæramus. Ipsum itaque intercedendo rogemus impetrare, ut ad eum cui testimonium perhibuit, lucem, vitam & veritatem pervenire mereamur, Jesum Christum Dominum nostrum, qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia secula seculorum, Amen.

PARTIS HOMILIARUM ÆSTIVALIUM
Bedæ presbyteri, Finis.

BEDÆ PRESBYTERI
HOMILIÆ HYEMALES DE TEMPORE.

DOMINICA PRIMA ADVENTUS DOMINI.

[Luc. 19. Matt. 21 Marc. 11] *IN illo tempore cum appropinquasset Iesus ad Bethphage & Bethaniam, ad montem qui vocabatur Oliveti, misit duos discipulos suos, dicens: Ite in Castellum, quod contra vos est, in quod introeuntes invenietis pullum asinæ alligatum, cui nemo unquam hominum sedit, solvite illum, & adducite. Et si quis vos interrogaverit, quare solvistis, sic dicetis ei, quia Dominus operam ejus desiderat*, Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

BEthphage erat viculus sacerdotum in monte Oliveti: Bethania quoque villula sive civitas in latere montis ejusdem, quasi stadiis quindecim ab Hierusalem, sicut Joannes Evangelista manifestat, ubi Lazarus est suscitatus à mortuis: cujus & monumentum Ecclesia nunc ibidem constructa demonstrat. Bethphage autem domus buccæ, Bethania domus obedientiæ dicitur. Quas Hierosolyma venturus Salvator, præsentiæ suæ dignatione sublimavit: quia multos ante passionem suam docendo, donis piæ confessionis & obedientiæ spiritalis implevit. Quæ pulchrè civitates in monte Oliveti positæ referuntur, hoc est, in ipso Domino, qui nos unctione spiritalium charismatum, & scientiæ pietatisque luce refovet. Unde cum alibi [Matt. 5. Luc. 11.] diceret: *Non potest civitas abscondi supra montem posita*, continuo subjecit: *Neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio*. Qui idem mons Oliveti, id est, summus spiritalium distributor gratiarum, qui civitatem suam ut emineat exaltat, hanc quoque oleo exultat omnis ut lucere possit, inflammat. Et quia idem lumen sub modio poni prohibet, mittit discipulos in castellum quod contra eos erat, id est, doctores, qui in inculta ac barbara totius orbis litora, quasi contra castelli mœnia evangelizando penetrarent, destinare curavit. Rectè autem duo mittuntur: propter scientiam veritatis & munditiam operis, seu propter geminæ dilectionis, Dei videlicet & proximi Sacramentum, toto orbe prædicandum.

In quo introeuntes invenietis pullum asinæ alligatum, cui nemo unquam hominum sedit: solvite illum, & adducite. Et si quis vos interrogaverit, quare solvitis, sic dicetis ei: Quia Dominus operam ejus desiderat.] Introeuntes mundum prædicatores, invenerunt populum nationum perfidiæ vinculis irretitum: Funiculis enim peccatorum suorum unusquisque constrictus erat, nec solum nationum, sed & Judæorum. *Omnes enim peccaverunt, & egent gloria Dei.* [Rom. 3.] Unde bene apud Matthæum asina quoque cum pullo alligata reperitur. Asina quippe, quæ subjugalis fuit, & edomita jugum legis traxerat, synagogam significat: pullus asinæ lascivus & liber, populum nationum demonstrat: cui nemo unquam hominum insedit, id est, nemo rationabilium doctorum frænum correptionis, quo vel linguam a malo cohibere, vel in arctam vitæ viam ire cogeretur, nemo indumenta salutis, quibus spiritaliter calefieret, utilia suadendo contulerat. Sederet namque illi homo, si qui ratione utens, ejus stulta deprimendo corrigeret. Unde non immeritò possunt duo discipuli ad exhibenda Domino animalia destinati, juxta parabolæ superioris exemplum, duo prædicatorum ordines, unus in gentes, alter in circumcisionem directus intelligi. Et notandum, quod tres Evangelistæ, qui Græco sermone scripsere, pullum tantummodo commemorant; Matthæus verò solus, qui Hebræis Hebræoque suum Evangelium descripsit eloquio, asinam quoque solutam & Domino refert adductam, ut ejusdem etiam gentis Hebrææ, si pœnituerit, non desperandam monstret esse salutem. *Solvite*, inquit, *& adducite.* [Matt. 21] *Quæcunque enim solveritis super terram, erunt soluta & in cœlo.* [Ioan 20]

Abierunt autem qui missi erant, & invenerunt, sicut dixit illis stantem pullum.] Marcus scribit pullum ante januam foris in bivio inventum. Janua autem ipse est qui ait: *Ego* [Ioan. 10] *sum janua ovium, per me si quis introierit, salvabitur: & ingredietur & egredietur, & pascua inveniet.* Quibus vitæ pascuis ille pullus, id est, populus gentium carebat, quando adhuc extra hanc januam in bivio ligatus stabat. Et rectè in bivio: quia non unam certus vitæ, fideique viam tenebat, sed plures dubiosque sectarum calles sequebatur erroneus: de quibus aptè subjungitur:

Solventibus autem illis pullum, dixerunt domini ejus ad illos: Quid solvitis pullum] Multos quippe habebat dominos, qui non uno dogmati & superstitioni deditus, sed pro libitu [1. Cor. 12] immundorum spirituum ad varios diversosque miser raptabatur errores, ad simulachra muta prout ducebatur incedens. Denique vernacula quadam scripturæ consuetudine commune esse dicitur, quod immundum est, sicut & ad Petrum vox de cœlo dicit: *Quod Deus mundavit, tu* [Act. 10] *commune ne dixeris*: Quia qui sanctus est, solius Dei est, & cum nullo ei communis est: qui autem peccator est & immundus, multorum est. Multi enim dæmones possident eum, & ideo communis appellatur.

At illi dixerunt: Quia Dominus eum necessarium habet, & duxerunt illum ad Iesum,] Qui solvendo pullo contradixerant, audito Domini nomine quiescunt: quia magistri errorum, qui venientibus ad salutem gentium doctoribus obsistebant, eatenus suas tenebras defendere, donec miraculis attestantibus veri possessoris ac Domini virtus emicuit. At postquam fidei Dominicæ potestas apparuit, cedentibus passim adversariorum querelis, liber credentium cœtus, qui Deum corde portet, adducitur.

Et jactantes vestimenta sua supra pullum, imposuerunt Iesum. Vestimenta Apostolorum vel doctrina virtutum, vel edissertio scripturarum, vel certè Ecclesiasticorum dogmatum varietates intelligi possunt, quibus illi corda hominum antè nuda & frigida, quo Christo sessore digna fiant, operiunt.

Euntе autem illo substernebant vestimenta sua in via.] Portante Dominum asino, discipuli vestimenta in via sternunt: Quia proprii se corporis exuentes amictu, viam simplicioribus Dei famulis suo sanguine parant: ut videlicet inoffenso gressu mentis Hierosolymа, quo Jesus ducit, io-

cedant. Jesus enim asello insidens Hierusalem tendit, quando vel uniuscujusque fidelis animum regens, videlicet jumentum suum ad pacis intimæ visionem ducit: vel etiam cum sanctæ Ecclesiæ universaliter pax fidei, eamque in supernæ pacis desiderium accendit. Quia verò juxta alios Evangelistas non discipuli tantum, sed & plurimi de turba sternebant vestimenta sua in via, possunt per eos etiam hi designari, qui exempla martyrum seculi, corpora sua per abstinentiam edomant, ut Domino iter ad mentem parent, vel exempla bona sequentibus præbeant.

Et cum appropinquaret jam ad descensum montis Oliveti, cœperunt omnes turba descendentium gaudentes laudare Deum voce magna.] Descendente de monte Olivarum Domino, gaudentes laudantesque turbæ simul & ipsæ descendunt: Quia humiliato sue sponte misericordiæ auctore, necesse est eos qui misericordia plurimum indigent, humilitatis ejus vestigia quantum prævalent imitari. Necesse est, inquam, nos intuentes quomodo Jesus de monte Oliveti Philip. 2 descendit, id est, *cum in forma Dei esset, humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis* humiliemur & ipsi sub potenti manu ejus, ut exaltari mereamur in tempore visitationis.

Super omnibus quas viderant, virtutibus dicentes: Benedictus qui venit Rex in nomine Domini.] Multas quidem virtutes Domini viderant, sed maximè Lazari resuscitationem, quæ nuper facta erat, stupebant: testimonium per- Ioan. 12. hibente turba, quæ erat cum eo, quando illum vocavit de monumento & suscitavit à mortuis. Nam & propterea obviam venit ei turba, quia audierunt eum fecisse hoc signum. Notandum est enim, non nunc primum venientem de Galilæa Salvatorem, id est, ante quinque dies Paschæ Hierusalem adisse, sed anno præterito mense septimo illic ad diem festum Scenopegiæ venisse, sicut Joannes memorat, & exinde sex mensibus continuis, hoc est, usque ad diem Paschæ quo passus est, modo Hieroso- Ioan. 8. lymis signa fecisse, & docuisse, modo montem Olivarum Ioan. 10. ascendisse, modò Judæa expulsum trans Jordanem abiisse, Ioan. 11. modò in civitate deserti, quæ dicitur Efrem, mansisse cum discipulis, nunquam tamen id temporis Galilæam fuisse reversum. Super omnibus ergo, quas eum tanto tempore fecisse viderant, virtutibus, turbæ Deum laudant, dicentes.

Benedictus qui venit Rex in nomine Domini, pax in cœlo & gloria in excelsis] Benedictus autem qui venit Rex in nomine Domini, sic potius accipiendum est, ut in nomine Domini, in nomine Dei patris intelligatur: quamvis possit intelligi etiam in nomine suo, quia & ipse Dominus Gen. 19. est. Unde alibi scriptum est: *Pluit Dominus à Domino*. Sed verba ejus melius nostrum dirigunt intellectum qui ait: Ioan. 5. *Ego veni in nomine patris mei, & non suscepistis me: alius veniet in nomine suo, hunc suscipietis* Humilitatis enim magister est Christus, *qui humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem*. Non itaque amittit divinitatem, quando nos docet humilitatem. Non autem Rex Israel Christus ad exigendum tributum, vel ferro exercitum armandum, hostesque visibiliter debellandos, sed Rex Israel quòd mentes regat, quòd in æternum consulat, quod in regnum cœlorum credentes, sperantes, amantesque perducat. Dei ergo filius æqualis patri, verbum per quod facta sunt omnia. Quod Rex esse voluit Israël, dignatio est, non promotio, miserationis indicium est, non potestatis augmentum. Qui enim appellatus est Rex in terra Rex Judæorum, in cœlis est Dominus Angelorum. Verùm quia Christus in carne totius mundi propitiatio, & hominum videlicet & angelorum, illuxit, pulchrè sibi invicem in ejus laude dispensationis cœlestia simul & terrena concinunt. Quo enim nascente cœlestium virtutum agmine Deum laudantia decantant: *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus*, eo de mundi principe triumphaturo, moxque de cœlis redituro, mortales vicem laudis reponunt. Pax in cœlo, & gloria in excelsis.

Homiliam ejusdem super eodem Evangelio, quære In Dominica Palmarum.

DOMINICA SECUNDA IN ADVENTU Domini. Lucæ 21 Matthæi 24. Marci 13.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis: *Erunt signa in sole, & luna, & stellis, & in terris pressura gentium præ confusione sonitus maris & fluctuum.* Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Sicut Dominus in sequentibus intimat, apparente universali judicio cœlum & terra transibunt. Et sicut in Joannis Apocalypsi legimus, *mare jam non erit*: merito eodem incumbente judicio, sonitus maris & fluctuum Apoc. 21. confunditur, terrarum orbis prementibus se invicem colonis inficitur, maxima cœli luminaria percussis horrore novo radiis turbatam faciem velant. Et quomodo impulsæ ad causam arbores fragoris motuique sui præmittere solent indicia, sic termino appropiante quasi paventia nutant ac tremunt elementa. Ergo quod ait Matthæus, *sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum, & stellæ cadent de* Matt. 24 *cœlo*, ipsam judicii præsentiam significat, quando apparente veræ gloria lucis, omnia mundi lumina tenebris umbrisque comparantur. Quod vero dicit Lucas: *Erunt signa in sole, & luna & stellis*, præcursores vicini ejusdem judicii quasi nuncios indicat. E quibus est illud Prophetæ: *Sol vertetur in tenebras, & luna in sanguinem, antequam veniat dies Domini magnus & manifestus.* Item quod Lucas ait: Iohel 2. *Et in terris pressura gentium*, ipsum esse reor quod Anti- Actor. 2. christi tempora describens Matthæus dicit: *Erit enim tunc* Matt. 24 *tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi usque modò, neque fiet.* Quod autem Lucas subjungit præ confusione sonitus maris & fluctuum, puto est illius; quod inter cætera mutabilia seculi, Joannes mare habiturum conspexit. Apoc. 8.

Arescentibus hominibus præ timore & expectatione, quæ supervenient universo orbi: nam virtutes cœlorum movebuntur.] Credo ipsum judicii adventum hac sententia designari, quando juxta alterius loci parabolam omnes, hoc est, & prudentes & fatuæ virgines insolito clamore suscitatæ Matt. 25 lampades ornant, id est, sua secum opera numerant, pro quibus maximo cum timore jam jamque instantem æterni discriminis expectant eventum. Nam ante eius absque ullo timore judicis universus penè orbis acturus est, Apostolo attestante, qui ait: *Cum enim dixerint pax & securitas, tunc repentinus eis superveniet interitus.* Tunc itaque 1. Thess. 5 superveniente universo orbi timore & expectatione districti examinis, multi qui in hoc mundo florere videbantur, cum se in fine sine fructu conspexerint, arescent. Tunc fides quæ sine operibus viruerat, probante se justi judicis igne marcescet. Nec mirum homines, hoc est, vel natura vel sensu terrestres, ad ejus judicium turbari, cujus aspectum & ipsæ cœlorum virtutes, hoc est, angelicæ tremunt potestates, beato quoque Job attestante, qui ait: *Columnæ cœli contremiscunt, & pavent ad nutum ejus.* Quid ergo faciunt tabulæ, quando tremunt columnæ? Quid Iob. 26. virgula deserti patitur, cum cedrus paradisi concutitur?

Et tunc videbunt filium hominis venientem in nube cum potestate magna & majestate.] In potestate & majestate visuri sunt, quem in humilitate positum audire noluerunt, ut virtutem ejus tanto tunc districtius sentiant quanto nunc cervicem cordis ad ejus patientiam non inclinant. Sed quia hæc contra reprobos dicta sunt, mox ad electorum consolationem verba vertuntur, nam subditur:

His autem fieri incipientibus, respicite & levate capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra.] Cum plagæ, inquit, mundi crebrescunt, cum terror judicii virtutibus commotis ostenditur, *levate vos capita*, id est, exhilarate corda: quia dum finitur mundus, cui amici non estis, propè fit redemptio, quam quæsistis. In scriptura etenim sæpè caput pro mente ponitur: quia sicut capite reguntur membra, ita cogitationes mente disponuntur. Le[vate]

itaque

itaque capita, est mentes nostras ad gaudia patriæ cœlestis erigere. Quòd autem calcari mundus ac despici debeat, provida Dominus comparatione manifestat. Nam sequitur:

Et dixit illis similitudinem: Videte ficulneam, & omnes arbores cum producunt jam ex se fructum, scitis quoniam propè est æstas: ita & vos cum videritis hæc fieri, scitote quoniam propè est regnum Dei.] Apertè ergo docet, quia sicut ex fructu arborum ventura æstas agnoscitur, ita ex ruina mundi propè esse cognoscitur regnum Dei. Quibus profectò verbis ostenditur, quia fructus mundi, ruina est: ad hoc enim crescit, ut cadat, ad hoc germinat, ut quæcunque germinaverit, cladibus consumat. Bene autem regnum Dei æstati comparatur: quia tunc mœroris nostri nubila transeunt, & vitæ dies æterni solis claritate fulgescunt. Quæ omnia cum magna certitudine confirmantur, cum sententia subjungitur, qua dicitur:

Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant.] Multum quippe commendat Dominus, quòd ita pronuntiat: quodammodo (si dici fas est) juratio ejus est, *Amen dico vobis*. Amen enim interpretatur verum, & tamen non est interpretatum, cum potuisset dici, Verum dico vobis: nec Græcus hoc interpres ausus est facere, nec Latinus. Sic mansit, non est interpretatum, ut honorem haberet velamento secreti: non ut esset negatum, sed ne vilesceret nudatum. Igitur verum dico vobis, veritas dicit, quæ utique etsi non diceret, mentiri omnino non posset. Tamen commendat, inculcat, dormientes quodammodo excitat, intentos facit, contemni non vult, *Amen*, inquiens, *dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant.* Generationem autem aut omne hominum genus dicit, aut specialiter Judæorum.

Cœlum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt.] Cœlum quod transibit, non est æthereum sive sidereum, sed aëreum, à quo & aves cœli & nubila cœli cognominantur, intelligere debemus, Petro attestante qui dicit: 2. Petr. 3 *Quod cœli erant prius & terra de aqua, & per aquam consistens verbo Dei, per quæ ille tunc mundus periit.* Cœli autem qui nunc sunt & terra, eodem verbo repositi sunt igni reservati in die judicii, & perditionis hominum impiorum: apertè docens, quia non alii cœli sunt igne perituri, quàm qui aqua perdit, hoc est, inania hæc, & nubilosa ventosi Genes. 7 aëris spatia. Neque enim aqua diluvii, quæ quindecim tantum cubitis montium cacumina transcendit, ultra aëris ætherisque confinia pervenisse credenda est. Quocunque autem pervenire potuit, eò nimirum, juxta præfatam 2. Petr. 3 beati Petri sententiam, & ignis judicii perveniet. Si autem *cœlum & terra transibunt*, movere potest quomodo dicat Ecclesiastes: *Generatio advenit, terra verò in æternum* Eccles. 1. *stat.* Sed aperta ratione cœlum & terra per eam quam nunc habent imaginem, transeunt; attamen per essentiam sine fine subsistunt. Præterit enim figura hujus mundi. Et 1. Cor. 7. ad Joannem Angelus: *Erit*, inquit, *cœlum novum, & terra* Apoc. 21 *nova.* Quæ quidem non alia condenda sunt: sed hæc ipsa renovantur. Cœlum igitur & terra & transibit & erit: quia & ab ea quam nunc habet specie, per ignem tergetur, & tamen in sua semper natura servabitur. Unde Ps. 101. per Psalmistam dicitur: *Mutabis ea, & mutabuntur.* Quam quidem ultimam commutationem suam ipsis nobis nunc vicissitudinibus nunciant, quibus nostris usibus indesinenter alternant. Nam terra a sua specie hyemali ariditate deficit, vernali humore viridescit: cœlum quotidie caligine noctis obducitur, & diurna claritate renovatur. Hinc ergo, hinc fidelis quisque colligat, & interire hæc, & tamen per innovationem refici, quæ constat nunc assiduè, velut ex defectu reparari.

DOMINICA III. IN ADVENTU DOMINI.

Lucæ 7. Matth. 11.

IN illo tempore convocavit duos de discipulis suis Ioannes, & misit eos ad Dominum dicens: *Tu es qui venturus es, an alium expectamus?* Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

NOn simplici corde, ut opinor, sed invidia stimulati discipuli Joannis ei Christi virtutes & miracula narrant. Nam & alibi ita apud eum questi esse produntur: Rabbi, qui erat tecum trans Jordanem, cui testimonium perhibuisti, *ecce hic baptizat, & omnes veniunt ad eum.* Ioan. 3. Quibus tunc respondit Joannes: *Quia non potest homo accipere quicquam, nisi fuerit ei datum de cœlo*, &c. quibus & se purum hominem, & Christum Dei filium esse manifeste declarat. Verùm, quia mansit invidia, livorque nequibat expelli, quid pro eis corrigendis optimus magister adhuc egerit, attende.

Et convocavit duos de discipulis suis Ioannes, & misit eos ad Dominum dicens: Tu es qui venturus es, an alium expectamus? Videlicet ut per hanc saltem occasionem videndo signa quæ faciebat, crederent in eum, & magistrum interrogantes sibi discerent. Ergo non ait, *Tu es qui venisti*: sed, *Tu es qui venturus es?* Et est sensus: Mandata mihi, quia interficiendus ab Herode, & ad inferna descensurus sum, utrum te & inferis debeam nunciare, qui nunciavi superis: an non conveniat filio Dei, ut gustet mortem, & alium ad hæc sacramenta missurus es.

In ipsa autem hora curavit multos à languoribus & plagis, & spiritibus malis, & cæcis multis donavit visum. Joannes interrogaverat per discipulos: *Tu es qui venturus es, an alium expectamus?* Christus signa demonstrat, non ad ea respondens, quæ interrogatus fuerit, sed ad scandalum nunciorum.

Euntes, inquit, *renunciate Ioanni, quæ vidistis & audistis. Quia cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, & quod his non minus est, pauperes evangelizantur.*] Vel pauperes spiritu, vel certe opibus pauperes, ut nulla inter nobiles & ignobiles, inter divites & egenos, in prædicatione distantia sit. Hæc magistri rigorem, hæc Præceptoris comprobant veritatem, quando omnis apud eum qui salvari potest, æqualis est. Quod autem ait:

Et beatus est, quicunque non fuerit scandalizatus in me.] Et nuncios Joannis, qui eum esse Christum non crediderant, à perfidiæ scandalo castigat, & eidem Joanni quod quærebat, exponit: quia *Deus salvos faciendi, & Domini exitus mortis.* Psal. 67 Visus enim tot signis tantisque virtutibus, non scandalizari quisquam potuit, sed admirari. Sed infideliummens grave nullo scandalum pertulit, cum eum & post tot miracula morientem vidit. Quid est ergo dicere, *Beatus est qui non fuerit scandalizatus in me*, nisi aperta voce abjectionem mortis suæ, humilitatemque signare? Ac si patenter dicat: Mira quidem facio, sed abjecta perpeti non dedignor. Quia ergo moriendo te subsequor, cavendum valde est hominibus, ne in me mortem despiciant, qui signa venerantur.

Et cum discessissent nuncii Ioannis, cœpit dicere de Ioanne ad turbas.] Quia turba circumstans interrogationis mysterium nesciebat, & putabat Joannem dubitare de Christo, quem ipsum monstraverat, ut intelligerent Joannem non sibi interrogasse, sed discipulis suis, dignis eum laudibus accumulat.

Quid existis in desertum videre? arundinem vento moveri?] Quod videlicet non asserendo, sed negando intulit. Arundinem quippe mox, ut aura contigerit, in partem flectit. Et quid per arundinem nisi carnalis animus designatur? qui mox favore vel detractione tangitur, in partem quamlibet inclinatur. Si enim ab humano ore aura favoris flaverit, hilarescit, extollitur, totumque se quasi ad gratiam inflectit: sed si inde ventus detractionis eruperit, unde laudis aura veniebat, mox hunc quasi in partem alteram ad vim furoris inclinat. Sed arundo vento agitata Joannes non erat: quia hunc nec blandum gratia, nec cujuslibet ira asperum faciebat, nec prospera hunc erigere, nec adversa noverunt inclinare.

Sed quid existis videre? hominem mollibus vestimentis indutum? Ecce qui in veste pretiosa sunt & deliciis, in domibus regum sunt.] Camelorum etenim pilis vestitus Joannes fuisse describitur. Non ergò cœlesti, inquit, sed terreno regno militant hi, qui pro Deo perpeti aspera fugiunt, sed solis exterioribus dediti præsentis vitæ mollitiem & delectationem quærunt. Nemo ergo existimet in luxu atque studio vestium peccatum deesse: quia si hoc culpa non esset, nullo modo Joannem Dominus de vestimenti sui asperitate laudâsset. Quamvis hoc, quod Joannes non esse vestitus mollibus dicitur, per significationem intelligi aliter potest. Mollibus enim vestitus non fuit, quia vitam peccantium non blandimentis fovit, sed vigore asperæ invectio-
Matth. 3 nis increpavit dicens: *Genimina viperarum, quis vobis demonstravit fugere à ventura ira?*

Sed quid existis videre? Prophetam? Utique dico vobis, & plus quàm Prophetam. Prophetæ quippe ministerium est ventura dicere, non etiam demonstrare. Joannes ergo plus quàm Propheta est, qui eum, quem præcurrendo prophetaverat, etiam ostendendo nunciabat.

Malac. 3 *His est, de quo scriptum est: Ecce mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.*] Quod Græcè angelus, hoc Latinè nuncius dicitur. Rectè ergo, qui nunciare supernum judicem mittitur, angelus vocatur, ut dignitatem servet in nomine, quam explet operatione. Altum quippe nomen est, sed vita nomine inferior non est. Sed & omnes, qui sacerdotii nomine censentur, angeli
Malac. 2 vocantur, Propheta attestante, qui ait: *Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirent ex ore ejus, quia angelus Domini exercituum est.* Nec non unusquisque fidelium in quantum sufficit, in quantum gratiam supernæ aspirationis accipit, si à pravitate proximum revocat, si exhortari ad benè operandum curat, si æternum regnum, vel supplicium erranti denunciat, cùm verba sanctæ annunciationis impendit, profectò angelus existit.

FERIA IV. QUATUOR TEMPORUM. LUCÆ I.

IN illo tempore in mense sexto missus est Angelus Gabriel à Deo in civitatem Galilææ, cui nomen Nazareth, ad virginem desponsatam viro, cui nomen erat Joseph, de domo David, & nomen virginis Maria. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

ANgeli idcircò privatis nominibus censentur, ut signetur per vocabula etiam in operatione quid valeant. Neque etenim in illa sancta civitate, quam de visione omnipotentis Dei plena scientia perficit, idcircò propria nomina sortiuntur, ne eorum personæ sine nominibus sciri non possint: sed cùm & nos aliquid ministraturi veniunt, apud nos etiam nomina à ministeriis trahunt. Ad Mariam ergo virginem Gabriel mittitur, qui Dei fortitudo nominatur. Illud quippe nunciare veniebat, qui ad debellandas aereas potestates humilis apparere dignatus
Psal. 23 est. De quo per Psalm. dicitur: *Dominus fortis & potens, Dominus potens in prælio.* Et rursùm: *Dominus virtutum ipse est Rex gloriæ.* Per Dei ergo fortitudinem nunciandus erat, qui virtutum Dominus & potens in prælio contra potestates aëreas ad bella veniebat. Mensem autem sextum Martium intellige, cujus vicesimo & quinto die Dominus noster & conceptus traditur, & passus, sicut & vicesimo quinto die mensis Decembris natus. Quod si vel hoc die (ut nonnulli arbitrantur) æquinoctium vernale, vel illo solstitium brumale fieri credamus, convenit utique
Ioan. 1 cum lucis incremento concipi vel nasci eum, *qui illuminat omnem hominem venientem in mundum.* At si quia ante Dominicæ nativitatis & conceptionis tempus lucem vel crescere, vel tenebras superare convincent, dicimus & nos, quia & Joannes tunc ante faciem adventûs ejus regnum cœlorum evangelizabat: & nunc quoque prædicatoribus
Psal. 61 imperatur, *Iter facite ei qui ascendit super occasum.* Curautem Joannes circa æquinoctium autumnale conceptus, circa solstitium æstivum sit natus, docet ipse, qui vel ex sua, vel ex veteris testamenti (ut multi autumant) persona loquitur: *Illum oportet crescere, me autem minui.* Ioan. 3

Ad virginem desponsatam viro, cui nomen erat Joseph de domo David, & nomen virginis Maria.] Multas ob causas Salvator non de simplici virgine, sed desponsata voluit nasci. Primò videlicet, ut per generationem Joseph, cujus Maria cognata erat, Mariæ quoque nasceretur origo. Neque enim moris est Scripturæ fœminarum genealogiam texere. Nam & de utroque potest intelligi, quod dicitur *de domo David.* Deinde, ne velut adultera lapidaretur à Judæis, malens aliquos de suo ortu, quam de pudore dubitare parentis, simul & virginibus impudicis occasionem tollens, ne matrem quoque Salvatoris dicerent falsis suspicionibus infamatam. Tertiò, ut in Ægyptum fugiens, & inde rediens haberet solatium viri, qui integerrimæ virginitatis custos pariter ac testis existeret. Quartò, ne partus ejus diabolo pateret, qui si eum de virgine natum cognosceret, forsitan quasi cæteris hominibus eminentiorem morti tradere timeret. Maria autem Hebraicè stella maris, Syriacè verò domina vocatur: Et meritò: quia & totius mundi Dominum, & lucem seculis meruit generare perennem.

Et ingressus Angelus ad eam dixit: Ave gratia plena, Dominus tecum, & benedicta tu in mulieribus.] Bene gratia plena vocatur, quæ nimirum gratiam, quam nulla alia meruerat, assequitur, ut ipsum videlicet gratiæ conciperet & generet auctorem.

Quæ cùm audisset, turbata est in sermone ejus, & cogitabat, qualis esset ista salutatio.] Disce virginem moribus, disce virginem verecundia, disce virginem oraculo, disce mysterio. Trepidare virginum est, & ad omnes viri ingressus pavere, omnes viri affatus vereri. Discant mulieres propositum pudoris imitari. Sola in penetralibus, quam nemo virorum videret, solus Angelus reperiret, sola sine comite, sola sine teste, ne quo degeneri depravaretur affectu, ab Angelo salutatur. Disce virgo verborum vitare lasciviam. Maria etiam salutationem Angeli verebatur. *Erat tamen cogitans,* inquit *qualis esset hæc salutatio.* Et ideò cum verecundia, quia pavebat cum prudentia, quia benedictionis novam formulam mirabatur, quæ nusquam lecta est, nusquam antè comperta.

Et ait Angelus ei: Ne timeas Maria, invenisti enim gratiam apud Deum.] Quam salutatione insolita, utpote quæ ei soli servabatur, videret turbatam, quasi familiarius notam vocans ex nomine, ne timere debeat, jubet. Et quia gratiâ plenam vocaverat, eandem gratiam & alsiuit plenius, & uberius explicat, dicens:

Ecce concipies in utero, & paries filium, & vocabis nomen ejus Jesum.] Jesus Salvator sive salutaris interpretatur: cujus sacramentum nominis alloquens Joseph Angelus exposuit, *Ipse enim,* inquiens, *salvum faciet populum suum à peccatis eorum* Non ait populum Israel, sed populum suum, hoc Mat. 1 est, in unitatem fidei ex præputio & circumcisione vocatum, quibus ex diversa parte congregatis *fieret unus pastor & unum ovile.* Ioan. 10

Hic erit magnus & filius altissimi vocabitur. Et dabit illi Dominus Deus sedem David patris ejus. Dictum est & de Joanne, quod erit magnus, sed ille quasi homo magnus, hic quasi Deus magnus. Ille enim magnus coram Domino, *hic autem erit magnus,* inquit, *& filius altissimi vocabitur* Idem ergo *filius altissimi*, qui in utero virginali conceptus & natus est. Idem homo in tempore creatus ex matre, qui Deus est ante tempora natus ex patre. Si autem idem homo qui Deus est, omittat Nestorius hominem tantùm dicere ex virgine natum, & hunc à verbo Dei non in unitatem personæ, sed in societatem inseparabilem esse receptum. Alioquin non unum Christum verum Deum & hominem, sed duos (quod dici nefas est) asserere, ac per hoc non trinitatem, sed quaternitatem prædicare convincetur. Catholica autem fides, sicut unumquemlibet hominem carnem & animam, ita hominem & verbum unum Christum rectissimè confitetur, juxta quod & Angeli

verba significant, quæ dandam illi sedem David patris ejus asseverant. Qui enim eundem ipsum patrem habere David, quem filium altissimi vocari pronunciat, in duabus utiq; naturis unam Christi personam demonstrat. Accepit autem sedem David, ut nimirum gentem, cui David quondam & filii ejus temporalis regni gubernacula præbuerunt, ipse perpetuum vocaret ad regnum, quod eis paratum est ab origine mundi.

Matt. 25 *Et regnabit in domo Jacob in æternum, & regni ejus non erit*
Esaia 9 *finis.*] Et Esaias ait: *Multiplicabitur ejus imperium, & pacis non erit finis. Super solium David & super regnum ejus sedebit, ut confirmet illud & corroboret in judicio & justitia.* Non dixit in acquisitione gloriæ, gazarumque terrestrium, non in victoria gentium plurimarum urbiumq; debellatione superbarum, sed in judicio & justitia. Per hæc enim regnum Christi & in singulis quibusque fidelibus, & in universa per orbem multiplicatur pariter & consummatur Ecclesia. Domum namque Jacob totam Ecclesiam dicit, quæ vel de bona radice nata, vel cum Oleaster esset, merito tamen
Rom. 11 fidei in bonam est inserta olivam. Quam post triumphum
Psal. 21 passionis alloquens Salvator ait: *Qui timetis Dominum, laudate eum universum semen Jacob magnificate eum.* Non autem ideo futuri temporis verbis magnus extiturus Jesus filius altissimi vocandus, sceptrum David accepturus, & in domo Jacob regnaturus asseritur: quia juxta quod hæretici sapiunt, atque à veritate desipiunt, Christus ante Mariam non fuerit, sed quòd homo assumptus in Deum clarificatus est ea claritate, quam verbum Dei habuit, priusquam mundus esset apud Patrem: hoc est, ut idem filii nomen eandem Christi personam, homo cum Deo *plenus gratia &*
Ioan. 17 *veritate* sortiretur.

Dixit autem Maria ad Angelum: Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?] Propositum suæ mentis reverenter exposuit, vitam videlicet virginalem se ducere decrevisse. Quæ quia prima fœminarum tantæ se virtuti mancipare curavit, jure singulari præ cæteris fœminis beatitate meruit excellere. *Quomodo*, inquit, *fiet istud?* Non ait, unde hoc sciam, *sed quomodo fiet*, inquit, *quoniam virum non cognosco?* Ordinem videlicet obsequii, cui subdatur, inquirens, non autem signum, cui credat, flagitans. Neque enim decebat electam generando Deo virginem dubiam diffidentia, sed prudentia cautam existere, quia nec facile poterat homo nosse mysterium, quod in Deo manebat à seculis absconditum. Quia ergo legerat, *Ecce virgo in utero habebit & pariet*
Esaia 7 *filium*, sed quomodo id fieri posset non legerat, meritò credula iis, quæ legerat, sciscitatur ab Angelo, quod in Propheta non invenit.

Et respondens Angelus dixit ei: Spiritus sanctus superveniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi.] Non virili, inquit, quod non cognoscis, semine, sed Spiritus sancti, quo impleris, opere concipies. Erit in te conceptio, libido non erit. Concupiscentiæ non erit æstus, ubi umbram faciet Spiritus sanctus. Verum in eo, quod ait: *Et virtus altissimi obumbrabit tibi*, potest etiam incarnati Salvatoris utraque natura designari. Umbra quippe a lumine solet & corpore formari. Et cui obumbratur, lumine quidem vel colore solis, quantum sufficit, reficitur: sed ipse solis ardor, ne ferri nequeat, interpositâ vel nubeculâ levi, vel quolibet alio corpore temperatur. Beatæ itaque virgini, quia quasi pura homo omnem plenitudinem divinitatis corporaliter capere nequibat, *virtus altissimi obumbravit*, id est, incorporea lux divinitatis corpus in ea suscepit humanitatis. De qua pulchre Propheta: *Ecce Dominus*, inquit, *ascen-*
Esaia 19 *det super nubem levem, & ingredietur Ægyptum.* Quod est dicere: Ecce verbum Dei Patri coæternum, lumenque de lumine ante secula natum carnem in fine seculorum atque animam nullo peccati pondere gravata suscipiet, &
Psal. 18 de utero virginali, *tanquam sponsus de thalamo suo, procedet in mundum.*

Ideoque & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei.] Ad distinctionem nostræ sanctitatis Jesus singulariter sanctus nasciturus asseritur. Nos quippe etsi sancti efficimur, non tamen nascimur: quia ipsa naturæ corruptibilis conditione constringimur, ut meritò cum Propheta gementes singuli dicamus: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, &* Psal. 50
in delictis peperit me mater mea. Ille autem solus veraciter sanctus est, qui, ut ipsam conditionem naturæ corruptibilia vinceret, ex commixtione carnalis copulæ conceptus non est. *Sanctum*, inquit, *vocabitur filius Dei.* Quid hic dicis, Nestoriane, qui beatam Mariam Dei negans esse genitricem, apertam niteris impugnare veritatem? *Ecce Deum dixit superventurum, Dei filium nasciturum.* Quomodo ergo aut Dei filius Deus non est: aut, quæ Deum edidit, quomodo Θεοτόκος, id est, Dei genitrix non esse potest?

Et ecce Elizabeth cognata tua & ipsa concepit filium in senectute sua. Et hic mensis sextus est illi, quæ vocatur sterilis, quia non erit impossibile apud Deum omne verbum.] Ne virgo se parere posse diffidat, accipit exemplum sterilis anus parituræ, ut discat omnia Deo possibilia, etiam quæ naturæ ordine videntur esse contraria. Si quem vero movet, quomodo beatæ Mariæ cognatam dicat Elizabeth, cum hæc de domo David, illa de filiabus Aaron originem duxerit: animadvertat proavos earum invicem liberis nuptum traditis utramque tribum potuisse conjungere. Cui si hæc expositio fortè non sufficerit contentiosius insistenti, quasi hoc contra interdictum legis fieri nequiverit, legat Exodum, ubi scriptum est: *Accepit autem Aaron uxorem Eli-* Exod. 6
zabeth filiam Aminadab, sororem Naason, quæ peperit ei Nadab, & Abiud, & Eleasar, & Ithamar. videatque ante edictum legis superna provisione sacerdotalem regali junctam jam fuisse progeniem, ut videlicet Dominus Jesus Christus, qui secundùm carnem verus Rex & Sacerdos erat futurus, ipsam quoque carnem de utraque, David scilicet & Aaron stirpe susciperet. Unde & in hac utraque tribu chrisma per legem mysticum celebrabatur, Christi nimirum nominis pariter & generationis prænuncium. Et ipse David domum Dei ingrediens panem sanctum & gladium quasi rex & sacerdos accepit, illum videlicet de suo semine venturum præfigurans, qui & pro nostra libertate regis jure pugnaret, & pro nostra absolutione panem suæ carnis offerret.

Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundùm verbum tuum.] Quanta cum devotione humilitas, quæ & Angeli promissum optat impleri, & seipsam, quæ mater eligitur, ancillam nuncupat, apertissimè insinuans, quam nil sibi meriti vindicet in eo, quòd Domini jussis obsecundet. *Fiat*, inquit, sine viri semine conceptus in virgine, nascatur de Spiritu sancto integra carne sanctum, quod nascetur de homine matre sine homine patre, vocetur Dei filius.

HOMILIAM EJUSDEM SUPER EOdem Evangelio require in festo Annunciationis Mariæ.

FERIA SEXTA QUATUOR TEMPORUM. Luc. 1.

IN illo tempore exurgens Maria abiit in montana cum festinatione in civitatem Juda, & intravit domum Zachariæ, & salutavit Elizabeth. Et factum est, ut audivit salutationem Mariæ Elizabeth, exultavit infans in utero ejus. Et repleta est Spiritu sancto Elizabeth, & exclamavit voce magna, & dixit: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui. Et unde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me? Ecce enim ut facta est vox salutationis tuæ in auribus meis. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

ACcepto virginis consensu mox angelus cœlestia repetit, illa petit montana. Festinat invisere Elizabeth, non quasi incredula de oraculo, vel dubia de exemplo, sed ut læta pro voto, religiosa pro officio. Typicum pariter exemplum tribuens, quòd omnis anima, quæ verbum Dei mente conceperit, virtutum statim celsa cacumina gradu conscendat amoris, quatenus civitatem Juda, id est, confessionis & laudis arcem penetrare, & usque

ad per-

ad perfectionem fidei, spei & charitatis quasi tribus in ea mensibus valeat commorari.

Et intravit in domum Zachariæ, & salutavit Elisabeth] Disce virgo humilitatem Mariæ, ut & corpore casta & pectore possis esse devota. Visitat junior seniorem, salutat virgo uxorem. Decet enim, ut quo castior virgo, eo sit humilior, & senioribus deferens habitum castitatis præconio commendet humilitatis. Aliter, Maria ad Elizabeth, Dominus venit ad Joannem: hæc ut Spiritu sancto repleatur, illius ut baptisma consecretur, majorumque humiliatio, minorum est utique exaltatio. Denique sequitur:

Et factum est ut audivit salutationem Mariæ Elizabeth, exultavit infans in utero ejus, & repleta est Spiritu sancto Elizabeth] Vide distinctionem, singulorumque verborum proprietates. Vocem prior Elizabeth audivit, sed Joannes prior gratiam sensit. Illa naturæ ordine audivit, iste exultavit ratione mysterii. Illa Mariæ, iste Domini sensit adventum. Istæ gratiam loquuntur, illi intus operantur, pietatisque mysterium maternis adoriuntur profectibus, duplicique miraculo prophetant matres spiritu parvulorum. Exultavit infans, & repleta mater est, non prius mater repleta quàm filius, sed cùm filius esset repletus Spiritu sancto, replevit & matrem.

Et exclamavit voce magna, & dixit: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui.] Notandum quòd præmissa de Christo prophetia non rerum tantum miracula, sed & verborum proprietate complectitur. Iste est enim fructus, qui David Patriarchæ sub jurejurando promittitur. *De fructu ventris tui ponam super sedem meam.* Simulque intuendum quod eadem voce Maria ab Elizabeth qua à Gabriele, benedicitur, quatenus & Angelis & hominibus veneranda, & cunctis meritò fœminis præferenda monstretur. Ps. 131.

Et unde hoc mihi ut veniat mater Domini mei ad me?] Non quasi nescia perquirit, quòd nimirum sancti Spiritus esse cognoscit, se videlicet a matre Domini ad pignoris sui profectum salutari: sed miraculi novitate perculsa, non hoc sui meriti, sed muneris fatetur esse divini.

Ecce enim ut facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultavit in gaudio infans in utero meo.] Erubescebat Elizabeth onus parentis, quamdiu nesciebat mysterium religionis. Sed quæ occultabat se quia conceperat filium, jactare se cœpit, quia generabat Prophetam. Et quæ antè erubescebat, benedicit: & quæ dubitabat antè, firmatur. *Ecce* enim, inquit, *ut vox salutationis tuæ facta est in auribus meis, exultavit gaudio infans in utero meo.* Itaque magna voce clamavit, ubi Domini sensit adventum, quia religiosum credidit partum. Nulla enim causa erat pudoris, ubi Prophetæ ortus, datæ non affectatæ fidem generationis ascisceret.

Et beata quæ credidit, quoniam perficientur ea, quæ dicta sunt ei à Domino.] Videns non dubitasse Mariam, sed credidisse, & ideo fructum fidei consecutam. *Beata*, inquit, *quæ credidit.* Et verè beata quæ sacerdote præstantior: cùm enim sacerdos negasset, virgo correxit errorem. Nec mirum si Dominus redempturus mundum, operationem suam inchoavit à matre, ut per quam salus omnibus parabatur, eadem prima fructum salutis hauriret ex pignore. Pariterque notandum quanta Elizabeth animum gratia Mariæ intranta ditavit, quem simul de præterito, præsenti atque futuro, per prophetiæ spiritum illustravit: dicens enim, *Beata quæ credidisti*, apertè indicat, quia verba Angeli quæ dicta ad Mariam fuerant, per spiritum agnovit: atque subjungens, Perficientur ea quæ dicta sunt tibi a Domino, quæ etiam eam in futuro sequerentur, prævidit. Matrem verò Domini sui nominans, quia redemptorem humani generis in utero portaret, intellexit.

Et ait Maria: Magnificat anima mea Dominum. Et exultavit spiritus meus in Deo salutari meo.] Tanto, inquit, me Dominus, tamque inaudito munere sublimavit, quod non ullo linguæ officio explicari, sed ipso vix intimi pectoris affectu valeat comprehendi: & ideo totas animæ vires in agendis gratiarum laudibus offero, totum in contemplanda magnitudine ejus cui non est finis, quicquid vivo, sentio, discerno, gratulanter impendo. Quia & ejusdem Jesu, id est, salutaris spiritus meus æterna divinitate lætatur, cujus mea caro temporali conceptione fœtatur. Cui simile est illud Psalmistæ: *Anima autem mea exultavit in Domino, & delectabitur super salutari ejus.* Et ipse enim patrem filiumque pari venerabatur amore. Psal. 34

Quia respexit humilitatem ancillæ suæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes] Cujus humilitas respicitur, rectè beata ab omnibus cognominanda gratulatur: sicut è contrario, cujus superbia despecta condemnatur Evæ, id est, væ sive calamitatis nomine mulcata recipit. Decebat enim, ut sicut per superbiam primæ nostræ parentis mors in mundum intravit, ita denuò per humilitatem Mariæ, vitæ introitus panderetur.

Quia fecit mihi magna qui potens est, & sanctum nomen ejus] Ad initium carminis respicit, ubi dictum est: *Magnificat anima mea Dominum.* Solet quippe anima illa cui Dominus magna facere dignatur, dignis eum præconiis magnificate, & ad consortes ejusdem voti ac propositi potest cohortando dicere: *Magnificate Dominum mecum, & exaltemus nomen ejus in invicem.* Nam qui Dominum, quem cognovit, quantum in se est magnificare, & nomen ejus sanctificare contempserit, *minimus vocabitur in regno cælorum.* Sanctum autem nomen ejus vocatur, quia singularis culmine potentiæ transcendit omnem creaturam, atque ab universis quæ fecit, longè segregatur. Quod Græca locutione melius intelligitur, in qua ipsum verbum, quod dicitur ἅγιον, quasi extra terram esse significat: cujus etiam nos imitatione pro modulo nostro segregari præcipimur ab omnibus, qui non sunt sancti, nec Deo dedicati, dicente Domino: *Sancti estote, quia & ego sanctus sum.* Quicunque enim se consecraverit, meritò extra terram & extra mundum videbitur. Potest enim & ipse dicere: *Super terram ambulantes conversationem in cœlis habemus.* Psal. 33. Matth. 5 Levit. 11 1. Petr. 1 Philip. 3

Et misericordia ejus in progenies & progenies timentibus eum.] A specialibus se donis ad generalia Dei judicia convertentes, totius humani generis statum describit, & quid superbi, quid humiles mereantur, quid filii Adæ per liberum arbitrium, quid filii Dei sint per gratiam, alternis versibus explicat. *Non ergo*, inquit, *soli mihi fecit magna qui potens est*, sed & in omni gente & progenie, qui timet eum, & operatur justitiam, acceptus est illi. Act. 10.

Fecit potentiam in brachio suo, dispersit superbos mente cordis sui.] In brachio suo, in ipso Dei filio significat, non quòd Deus pater figura determinetur carnis humanæ, eique filius tanquam membrum corporis hæreat: sed quia omnia per ipsum facta sunt, ideo brachium Domini dictus est. Sicut enim tuum brachium, per quod operaris, sic Dei brachium dictum est ejus verbum: *quia per verbum operatus est mundum.* Cur enim homo brachium, ut aliquid operetur, extendit, nisi quia non continuo fit quod dixerit? Si autem tanta potestate prævaleret, ut sine ullo motu corporis sui quòd diceret, fieret, brachium ejus, verbum ejus esset. Cùm ergo audivimus Dei patris esse Deum filium, non nobis obstrepat consuetudo carnalis, sed quantum illo donante possumus, Dei virtutem & sapientiam cogitemus, per quam facta sunt omnia. Joan. 1.

Deposuit potentes de sede, & exaltavit humiles. Esurientes implevit bonis, & divites dimisit inanes.] Quod dixit, In brachio suo, & quod præmisit, In progenies & progenies, his quoque ἀπὸ κοινοῦ per singula commata est annectendum versiculis: quia videlicet per omnes sæculi generationes & pereunt superbi, & humiles exaltari, pia justaque divinæ potentiæ dispensatione non cessant.

Suscepit Israel puerum suum memorari misericordiæ.] Pulchrè puerum Domini appellat Israel, qui ab eo sit ad salvandum susceptus: obedientem videlicet & humilem, juxta quod Osee dicit: *Quia puer Israel, & dilexi eum.* Nam qui contemnit humiliari, non potest utique salvari, nec dicere cum Propheta: *Ecce enim Deus adjuvat me, & Dominus susceptor est animæ meæ. Quicunque autem humiliaverit se sicut parvulus, hic est major in regno cælorum.* Osee 11. Psal. 33. Matt. 18

Sicut locutus est ad patres nostros Abraham, & semini ejus in secula.] Semen Abrahæ non carnale, sed spirituale significat: id est, non ejus tantùm carne progenitos, sed sive

in circumcisione, seu in præputio fidei illius vestigia secutos. Nam in præputio positus ipse credidit, reputatumque est ei ad justitiam. Atque ejusdem fidei signaculum circumcisionem accepit, ut sic utriusque populi pater fieret Rom. 4. per fidem, juxta quod Apostolus ad Romanos plenissimè disseruit. *Adventus ergo Salvatoris Abraha est & semine ejus in secula promissus*: hoc est, filiis promissionis, quibus dicitur, Galat. 3. *Si autem vos Christi, ergo Abrahæ semen estis*, secundum promissionem hæredes. Bene autem vel Domini vel Joannis exortum matres prophetando præveniunt, ut sicut peccatorum Gen. 3. à mulieribus cœpit, ita etiam bona a mulieribus incipiant: & quæ per unius deceptionem periit, duabus certatim præconantibus mundo vita reddatur.

HOMILIAM EJUSDEM SUPER eodem Evangelio require in festo Visitationis MARIÆ.

SABBATO QUATUOR Temporum. Lucæ 3.

ANno quintodecimo imperii Tiberii Cæsaris, procurante Pontio Pilato Judæam: tetrarcha autem Galilææ Herode, Philippo autem fratre ejus tetrarcha Ituriæ & Trachonitidis regionis, & Lysania Abilinæ tetrarcha. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

HErodes, Philippus & Lysanias, qui cum Pilato præside Romano Judæam regebant, filii sunt Herodis illius, sub quo Dominus natus est, inter quos & ipsum Herodem Archelaus frater eorum decem annis regnavit: qui à Judæis ob intolerabilem animi ferocitatem apud Augustum criminatus, æterno apud Viennam disperiit exilio. Regnum verò Judææ quo minùs validum fieret, idem Augustus per tetrarchias discindere curavit. Porrò Pilatus duodecimo anno Tiberii Cæsaris in Judæã missus, procurationem gentis suscepit, atque inibi per decem continuos annos usque ad ipsum penè finem Tiberii perduravit.

Sub principibus sacerdotum Anna & Caipha, factum est verbum Domini super Joannem Zachariæ filium in deserto.] Ambo quidem incipiente prædicationem Joanne, id est, Annas & Caiphas principes fuere sacerdotum: sed Annas illum annum, Caiphas verò eum quo Dominus crucem ascendit, administrabat: & quidem tribus aliis in medio pontificatu perfunctis, verum his maximè qui ad Domini passionem pertinerent, ab Evangelista commemoratis. Legalibus namque tunc præceptis vi & ambitione cessantibus, nulli pontificatus honor vitæ vel generis meritò reddebatur, sed Romana potestate aliis, nunc item aliis Lib. 18. summa sacerdotii præstabatur. Denique Josephus refert cap. 4. in hunc modum dicens: *Valerius Gratus Anna sacerdotio deturbato, Ismaelem pontificem designavit filium Baffi. Sed & hunc non multo pòst abjiciens, Eleazarum Anania pontificis filium pontificatus subrogavit. Post annum verò etiam hunc arcet officio, & Simoni cuidam Camyti filio pontificatus tradidit ministerium. Quo non amplius & ipse quàm unius anni spatio perfunctus, Josephum, cui & Caiphas nomen fuit, accepit successorem*, ac per hoc omne tempus, quo Dominus noster in terris docuisse describitur, intra quadriennii spatia coarctatur. In quo quatuor istæ quas Josephus memorat, successiones Pontificum describuntur, vix per annos singulos ministratæ. Quia ergo Joannes illum prædicare veniebat, qui & ex Judæa quosdam, & multos ex gentibus redempturus erat, per regem gentium & principes Judæorum prædicationis ejus tempora designantur. Quia autem gentilitas colligenda erat, & Judæa pro culpa perfidiæ dispergenda, ipsa quoque descriptio terrenis principatus ostendit, quoniam & in Romana republica unus præfuisse describitur, & in Judææ regno per quartam partem plurimi principabantur. Voce enim nostri redemptoris dicitur: *Omne re-* Luc. 11. *gnum in seipso divisum, desolabitur.* Liquet ergo quod ad finem regni Judæa pervenerat, quæ tot regibus divisa subjacebat. Apte quoque non solùm quibus regibus, sed quibus etiam sacerdotibus actum sit demonstratur. Ut quia illum Joannes Baptista prædicaret, qui simul rex & sacerdos existeret, Lucas Evangelista prædicationis ejus tempora per regnum & sacerdotium designavit.

Et venit in omnem regionem Jordanis, prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum.] Cunctis legentibus liquet, quia Joannes baptismum pœnitentiæ non solùm prædicavit, verum etiam quibusdam dedit, sed tamen baptismum suum in remissionem peccatorum dare non potuit. Remissio etiam peccatorum in solo nobis baptismo Christi tribuitur. Notandum itaque quod dicitur, *Prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum*: quoniam baptismum quod peccata solveret, quia dare non poterat, prædicabat. Ut sic incarnatum verbum patris præcurrebat verbo prædicationis, ita baptismum pœnitentiæ, quo peccata solvuntur, præcurreret suo baptismate, quo peccata solvi non possunt.

Sicut scriptum est in libro sermonum Esaiæ Prophetæ: Vox Esa. 40. *clamantis in deserto, Parate viam Domini, rectas facite semitas ejus.*] Iisdem vero Joannes Baptista requisitus quis esset, respondit: *Ego vox clamantis in deserto*: qui ideo vox a Pro- Luc. 3. pheta vocatus est, quia verbum præibat, qui etiam in deserto clamat, quia derelictæ ac destitutæ Judææ solatium redemptionis annunciat. Quid autem clamaret, aperitur cùm subditur: *Parate viam Domini, rectas facite semitas* Esa. 40. *ejus.* Omnis qui fidem rectam & bona opera prædicat, quid aliud quam venienti Domino ad corda audientium viam parat? Ut hæc vis gratiæ penetret, & lumen veritatis illustret, ut rectas Deo semitas faciat, dum mundas in Ibidem. animo cogitationes per sermonem bonæ prædicationis format.

Omnis vallis implebitur & omnis mons & collis humiliabitur.] Quid hoc loco vallium nomine nisi humiles, quid montium & collium, nisi superbi homines designantur? In adventu igitur redemptoris valles impletæ, montes verò & colles humiliati sunt: qui juxta ejus vocem, *Omnis qui* Luc. 14. *se exaltat humiliabitur: & omnis qui se humiliat, exaltabitur.* & 18. Vallis etenim impleta crescit, mons autem & collis hu- Matt. 23. miliatus decrescit: quia nimirum in fide mediatoris Dei & hominum hominis Jesu Christi, & gentilitas plenitudinem gratiæ accepit, & Judæa per errorem perfidiæ hoc unde tumebat, perdidit.

Et erunt prava in directa, & aspera in vias planas.] *Prava in directa* fiunt, cùm malorum corda per justitiam detorta ad justitiæ regulam diriguntur: *& aspera in vias planas* immutantur, cùm immites atque iracundæ mentes per infusionem supernæ gratiæ ad lenitatem mansuetudinis redeunt. Quando enim verbum veritatis ab iracunda mente non recipitur, quasi asperitas itineris gressum pergentis repellit. Sed cùm mens iracunda per acceptam mansuetudinis gratiam correptionis vel exhortationis verbum recipit, ibi planam viam prædicator invenit, ubi prius pro asperitate itineris pergere, id est, prædicationis gressum ponere non valebat.

Et videbit omnis caro salutare Dei.] Quia omnis caro accipitur omnis homo, salutare Dei, videlicet Christum, in hac vita omnis homo videre non potuit. Ubi ergo in hac sententia Propheta Prophetiæ oculum, nisi ad extremi Esa. 40. judicii diem tendit? Ubi cum apertis cœlis, ministrantibus Angelis, consedentibus Apostolis in sede majestatis Matt. 19. suæ Christus apparuerit, omnes hunc & electi & reprobi Luca 22. pariter videbunt, ut & justi de munere retributionis sine fine gaudeant, & injusti in ultione supplicii in perpetuum gemant.

DOMINICA IV. ADVENTUS Domini. Joannis 1. Lucæ 3.

IN illo tempore miserunt Judæi ab Hierosolymis sacerdotes & levitas ad Joannem, ut interrogarent eum: Tu quis es? & confessus est, & non negavit. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

EXistimante populo, & cogitationibus omnibus in cordibus suis de Joanne, ne fortè ipse esset Christus, respondit Joannes, dicens omnibus. Quomodo respondit eis qui existimabant de illo, & secreto in corde, quia Christus esset, cogitabant, nisi quia non solùm cogitabant, sed etiam sicut alius Evangelista declarat, missis ad eum sacerdotibus ac Levitis an esset Christus, inquirebant. (Joan. 1.) Unde patet Judæis tunc fuisse notissimum secundùm scripturas incarnationis dominicæ tempus adesse. Sed mira cæcitas, quod in Joanne spontè credebant, hoc in Salvatore tantis signis ac virtutibus approbato, & ipso etiam Joanne attestante non credere.

Ego quidem aqua baptizo vos, veniet autem fortior me, cujus non sum dignus solvere corrigiam calceamentorum ejus.] Joannes non spiritu, sed aqua baptizat: quia peccata solvere non valens, baptizatorum corpora per aquam lavat, sed mentem per veniam non lavat. Cur ergo baptizat, qui peccata per baptisma non relaxat? nisi ut præcursionis suæ ordinem servans, qui nasciturum nascendo prævenerat, baptizaturum quoque Dominum baptizando præveniret; & qui prædicando factus est præcursor Christi, baptizando etiam præcursor ejus fieret imitatione sacramenti. Mos autem apud veteres fuit, ut si quis eam quæ sibi competeret, accipere uxorem nollet, ille ei calceamentum solveret, qui ad hanc sponsus jure propinquitatis veniret. Quid igitur inter homines Christus, nisi sanctæ Ecclesiæ sponsus apparuit? (Joan. 3.) De quo & idem Joannes dicit: *Qui habet sponsam sponsus est.* Sed quia Joannem homines Christum esse putaverunt, quod idem Joannes negat, rectè se indignum esse ad solvendum corrigiam ejus calceamenti denunciat. Ac si apertè dicat: *Ego redemptoris vestigia denudare non valeo*, quia sponsi nomen mihi immeritus non usurpo, quod tamen intelligi & aliter potest. Quis enim nesciat, quòd calceamenta ex mortuis animalibus fiant? Incarnatus verò Dominus veniens quasi calceatus apparuit, qui in divinitate sua morticina nostræ corruptionis assumpsit. Sed hujus incarnationis mysterium humanus oculus penetrare non sufficit. Investigari enim nullatenùs potest, quomodo corporatur verbum, quomodo summus vivificator spiritus intra uterum matris animatur, quomodo is qui initium non habet, & existit & concipitur. Corrigia ergo calceamenti, est ligatura mysterii. Joannes itaque solvere corrigiam calceamenti ejus non valet, quia incarnationis mysterium nec ipse investigare sufficit, qui hanc per prophetiæ spiritum agnovit.

Ipse vos baptizabit in Spiritu sancto & igni.] Hoc est, & purgatione sanctificationis, & probatione tribulationis. Potest autem idem Spiritus sancti etiam nomine ignis significatus intelligi: quia & incendit per amorem, & per sapientiam corda quæ replet, illuminat. Unde & illi quibus dictum est, (Act. 1.) Quia *Joannes quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini in Spiritu sancto*, idem baptisma spiritus in ignis visione perceperunt. Sunt qui ita exponunt, quod in præsenti in spiritu, & in futuro baptizentur in igni. ut videlicet sicut nunc in remissionem omnium peccatorum, ex aqua & spiritu renascimur, ita & tunc de levibus quibusdam peccatis quæ hinc nobis exeuntibus adhæserint, purgatorii ignis ante ultimum judicium baptismate permundemur, dicente Apostolo: (1.Cor. 3.) *Si quis superædificaverit super hoc fundamentum aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam, uniuscujusque opus quale sit, ignis probabit. Si cujus opus manserit quod superædificavit, mercedem accipiet: si cujus opus arserit, detrimentum patietur. Ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem.* Quod quamvis & de igne tribulationis in hac nobis vita adhibito possit intelligi, tamen si quis hoc de igne futuræ purgationis accipiat, pensandum solicitè est. Quia illum dixit posse per ignem salvari, non qui super *fundamentum Christi, ferrum, æs vel plumbum ædificat*, id est, peccata majora & duriora, atque tunc jam insolubilia: sed *lignum, fœnum, stipulam*, id est, peccata minima atque levissima, quæ ignis facilè consumat. Hoc tamen sciendum est, quod illic saltem de minimis nil quisque purgationis obtinebit, nisi bonis hoc actibus in hac adhuc vita positus, ut illic obtineat, promereatur.

Cujus ventilabrum in manu ejus, & purgabit aream suam] Per ventilabrum, id est, paleam discretio justi examinis; per aream verò præsens Ecclesia figuratur: in qua proculdubio, quod lugubre satis est, *multi sunt vocati, pauci verò electi.* (Matt. 20) Pauca grana supernis recipienda mansionibus in comparatione loliorum, quæ flammis sunt mancipanda perpetuis. (Matt. 13) Cujus areæ purgatio & nunc viritim geritur, cùm quisque perversus vel ob manifesta peccata de Ecclesia sacerdotali castigatione rejicitur vel ob occulta post mortem divina districtione damnatur: & universaliter in fine perficietur, *quando mittet filius hominis Angelos suos, & colligent de regno ejus omnia scandala.* (Ibidem.) Ventilabrum itaque Dominus in manu, id est, judicii discrimen habet in potestate: quia pater non judicat quenquam, sed judicium omne dedit filio. (Joan. 5.)

Et congregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igne inextinguibili] Et ipse Dominus parabolam boni seminis, cui superseminavit inimicus homo zizania, ita terminavit ut diceret: *Et in tempore messis dicam messoribus meis: Colligite primum zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum, triticum autem congregate in horreum meum:* (Matt. 13) nimirùm docens impios & peccatores gehennæ igni tradendos; sanctos vero cœlesti gloria coronandos. Verùm hoc inter paleas & zizania distat, quia paleæ non alio quàm triticum semine prodeunt, quamvis à radicis bonæ nobilitate degenerent. Zizania autem non fructus solùm merito discrepant, sed & diversa prorsus origine procreantur. Quia paleæ sunt illi, qui ejusdem cum electis fidei mysteriis imbuuntur, sed ab eorum solida perfectione vel operum levitate, vel perfidiæ vacuitate dissentiunt. Zizania verò, qui ne audire quidem fidei verba dignantur, ideoque à bonorum sorte, & opere simul & professione secernuntur. Et ita in agro mundi istius unus electorum, & duo sunt fructus reproborum: quia & omnia quæ inimicus seminat, flammis obnoxia sunt, (Ibidem.) & quod est gravius, plurima ex his quæ bonus sator jacit, aut à volatilibus rapta, aut sole arefacta, aut spinis suffocata, aut certè in paleas versa depereunt. (Marc. 4. Luc. 8.) Solum autem de terra bona creatum, & patientia digna probatum triticum, electorum cœlestis vitæ reconditur in horreum. Quomodo juxta aliam parabolam, non solùm pisces, qui Apostolicæ fidei retia declinant, imis peccatorum obscuri resident in undis: (Matt. 13) verùm multi ad litus usque discretionis extremæ inter bonos attracti, tunc ob suæ nequitiæ noxiam, exteriores mitti merentur in tenebras. Ignem autem gehennæ bifaria ratione inextinguibilem vocat: id est, quia neque ille perpetuò possit extingui, neque eos quos cruciat unquam extincturus, sed immortali (ut ita dixerim) sit morte plexurus, ad distinctionem videlicet illius sacratissimi ignis, quo electos Christi baptizandos esse præmiserat. De quo & Psalmista: (Psal. 65.) *Igne nos examinasti*, ait, *sicut igne examinatur argentum.* Et paulò pòst: *Non bestimus in æternum, sed transivimus*, inquit, *per ignem & aquam, & induxisti nos in refrigerium. Introibo in domum tuam in holocaustis*, id est, de victis pressurarum angoribus in gratiarum actione regni tui cœlestis atria penetrabo: quæ nobis largiatur omnipotentis Dei patris filius,

Amen.

DOMINICA INFRA OCTAVAM Natalis Domini Lucæ 2.

IN illo tempore erat Ioseph & Maria mater Iesu, mirantes super his, quæ dicebantur de illo. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

EVangelista Lucas patrem Salvatoris appellat Joseph non quo vere juxta Fotinianos pater fuerit ejus, sed quo ad famam Mariæ conservandam pater sit ab omnibus æstimatus. Neque enim oblitus Evangelista, quòd eam de Spiritu sancto concepisse, & virginem peperisse narrarit; sed opinionem vulgi exprimens, quæ vera historiæ lex est, patrem Joseph nuncupat Christi. Quamvis & eo modo pater illius valeat dici, quo & vir Mariæ rectè intelligitur sine commixtione carnis ipsa copulatione conjugii, multo videlicet conjunctius, quam si esset aliunde adoptatus. Neque enim propterea non erat appellandus Joseph pater Christi, quia nemo eum concumbendo genuerat, quandoquidem rectè pater etiam ejus, quem non ex sua conjuge procreatum alicubi adoptasset.

Et dixit ad Mariam matrem ejus: Ecce positus est hic in ruinam, & in resurrectionem multorum in Israel, & in signum cui contradicetur.] Benè in resurrectionem, quia lumen est, quia gloria plebis Israel, quia dicit: Ioan. 11. *Ego sum resurrectio & vita, qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, vivet: & omnis qui vivit & credit in me, non morietur in æternum.* Quomodo autem in ruinam, Esa. 28. *nisi quia & lapis offensionis est, & petra scandali?* Id est, ruinæ his qui offendunt verbum nec credunt, de quibus ipse dicit: Ioan. 15. *Si non venissem & locutus fuissem eis, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo.* Qui non in seipso tantùm, sed in suis quoque prædicantibus in ruinam positus est, resurrectionemque multorum, testante Apostolo qui ait: 2. Cor. 2. *Christi bonus odor sumus Deo, in his qui salvi fiunt, & in his qui pereunt.* Qui enim prædicante Apostolo verbum quod audit, amando sequitur bono odore resurgit & salvatur: qui odiendo insequitur, eodem ipso odore bono corruit & moritur. Signum autem cui contradicetur, fidem Dominicæ crucis accipe, de qua Apostolo Paulo dicunt Judæi: Nam de secta hac notum est nobis, quod ubique ei contradicitur. Act. 28. Et Apostolus ipse: 1. Cor. 1. Nos enim, inquit, prædicamus Christum crucifixum, Judæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam.

Et tuam ipsius animam pertransibit gladius.] Nulla docet historia beatam Mariam ex hac vita gladii occisione migrasse, præsertim cum non anima, sed corpus ferro soleat interfici. Unde restat intelligi gladium illum de quo dicitur: Psal. 38. *Et gladius est in labiis eorum*, hoc est, dolorem Dominicæ passionis ejus animam pertransisse. Quæ etsi Christum utpotè Dei filium sponte propria mori, mortemque ipsam non dubitaret esse devicturum, ut sua tamen carne procreatum, non sine doloris affectu potuit videre crucifigi. Nam & ferrum, quod animam Joseph pertransisse canitur, nullum melius quàm dura tribulatio mentis intelligitur.

Ut revelentur ex multis cordibus cogitationes.] Incertum erat quondam, qui Judæorum gratiam Christi, quam venturam utique noverant, recipere, qui autem respuere mallent. At ejus nativitate audita revelatis mox cordium Matt. 2. cogitationibus, Luca 2. *Herodes Rex turbatus est, & omnis Hierosolyma cum illo.* Pastores cum timore & gaudio Deo laudem resonant, hominibus pacis nuncium pandunt. Ejus doctrina & virtute diffamata, alii ad eum quasi magistrum veritatis confluunt, alii ab eo quasi seductore refugiunt. Ejus signo crucis erecto, hi quasi justè morti datum blasphemantes irrident, illi quasi vitæ auctorem mori acriter dolent. Sed & usque hodie, & usque ad consummationem seculi, præsentis Ecclesiæ animam gladius durissimæ tribulationis pertransire non cessat, cum signo fidei ab improbis contradici, cum audito Dei verbo multos cum Christo resurgere, sed plures à credulitate ruere gemebunda pertractat, cum revelatis multorum cordium cogitationibus, ubi optimum Evangelii semen, ibi zizania vitiorum, vel plus justo prævalere, vel etiam, quod dictu grave est, sola germinare ac regnare conspicit.

Et erat Anna prophetissa filia Phanuel de tribu Aser: hæc processerat in diebus multis, & vixerat cum viro suo annis septem à virginitate sua. Et hæc vidua usque ad annos octoginta quatuor, quæ non discedebat de templo, jejuniis & obsecrationibus serviens nocte ac die.] Iuxta historiam devotæ conversationis & venerandæ pariter ætatis, dignaque per omnia, quæ Domino incarnato testimonium ferret, Anna fuisse docetur. Iuxta intellectum vero mysticum, quia Ecclesiam significat, quæ in præsenti quasi sponsi domini que sui est morte viduata, numerus etiam annorum viduitatis ejus tempus Ecclesiæ designat, quo in corpore constituta peregrinatur à Domino, magnæque devotionis affectu cœlestis templi limina servans, quotidianum illum Domini præstolatur adventum, de quo dicit: *Veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* Septies quippe duodeni octoginta quatuor faciunt. Et septem quidem ad hujus sæculi cursum, qui diebus septem volvitur, duodecim verò ad perfectionem doctrinæ Apostolicæ pertinent. Ideoque sive universalis Ecclesia, seu quælibet anima fidelis, quæ totum vitæ suæ tempus Apostolicis mancipare curat institutis, quasi septem per duodecim multiplicare, & typicis octoginta quatuor annis Domino servire laudatur, sicut etiam tempus septem annorum, quo cum viro suo manserat, Dominicæ Incarnationis tempori decentissimè congruit. Septenario namque, ut dixi, numero perfectio solet temporis indicari, sed ibi propter Dominicæ privilegium majestatis, quo in carne versatus docuit, simplex septem annorum est numerus expressus: hic ob Apostolicæ culmen dignitatis septem anni per duodecim multiplicantur. Arridet autem Ecclesiæ mysteriis, quod Anna & gratia ejus interpretatur, & filia est Phanuel, qui facies Dei dicitur, cum Psalmographo decantans: *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine.* Psal. 4. Et de tribu Aser, hoc est, beati, descendit, qui inter Patriarchas duodecim ordine nascendi est octavus, de quo numero, quia novo Testamento sit sacer, crebrius est inculcatum.

Et hæc ipsa superveniens confitebatur Domino, & loquebatur de illo omnibus qui expectabant redemptionem Hierusalem.] Prophetavit Simeon, prophetaverat copulata conjugio, prophetaverat virgo, debuit etiam vidua, ne aliqua aut professio deesset aut sexus. Et ideo Anna & stipendiis viduitatis & moribus talis inducitur, ut digna planè fuisse credatur, quæ redemptorem omnium venisse nunciaret.

Et ut perfecerunt omnia secundùm legem Domini, reversi sunt in Galilæam in civitatem suam Nazareth.] Prætermisit hoc loco Lucas quæ à Matthæo satis exposita noverat, Dominum videlicet post hæc, ne ab Herode necandus inveniretur, in Matt. 2. Ægyptum à parentibus esse delatum, defunctoque Herode sic demum in Galilæam reversum, Nazareth civitatem suam inhabitare cœpisse. Solent enim Evangelistæ singuli sic omittere quædam, quæ vel ab aliis commemorata viderint, vel ab aliis commemoranda in spiritu præviderint, ut continuatæ suæ narrationis serie quasi nulla prætermisisse videantur. Quæ tamen alterius Evangelistæ considerata scriptura quo loco transilita fuerint, diligens lector inveniat.

Puer autem crescebat, & confortabatur plenus sapientia, & gratia Dei erat in illo.] Notanda distinctio verborum, quia Dominus Jesus Christus in eo quod puer erat, id est, habitum humanæ fragilitatis induerat, crescere & confortari habebat. In eo verò quòd etiam verbum Dei, & Deus æternus erat, nec confortari indigebat, nec habebat augeri. Unde rectissimè *plenus sapientia perhibetur & gratia.* Colos. 2. Sapientia quidem, quia in ipso habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter: gratia autem, quia eidem mediatori Dei & hominum, homini Jesu Christo magna gratia donatum est, ut ex quo homo fieri cœpisset, perfectus

esset & Deus. Cui simile est quod Joannes scribit, eum
Ioan. 1. *plenum gratia & veritate*, eandem ipse divinitatis excellentiam veritatis, quam Lucas sapientiæ nomine commendans.

Et ibant parentes ejus per omnes annos Hierusalem, in die solenni Paschæ.] Vides hunc Evangelistam inter animalia
Ezech. 1 quatuor non frustrà vitulo comparatum, qui quasi hostijs deputatum animal, circa templum maxime & Hierosolyma narrationis suæ diversatur incessu. Siquidem in principijs sacerdotem collocat ad aram orantem, populi multitudinem templi sistit in atrijs, Mariam mox Domino concepto Hierosolymam mittit, domum Pontificis intromittit, ibi & Baptistam natum refert, & Dominum post nativitatem continuò cum hostia transfert, eundem illò singulis annis cum parentibus ducit, & duodennum in templo doctorum choris inserit. Ubi inter alia sapientibus stupenda dicit: *Quia in his quæ patris mei sunt, oportet me esse.* Et post cætera talia laudantes Deum in templo discipulos in Evangelij sui fine concludit.

DOMINICA PRIMA POST EPIPHANIAM Domini, id est, infra octavas, Lucæ 2.

IN illo tempore cùm factus esset Iesus annorum duodecim, ascendentibus illis Hierosolymam secundùm consuetudinem diei festi, consummatisque diebus cùm redirent, remansit puer Iesus in Hierusalem, & non cognoverunt parentes ejus. Existimantes autem illum esse in comitatu, venerunt iter diei, & requirebant eum inter cognatos & notos. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

APerta est nobis fratres charissimi, sancti Evangelij lectio recitata, neque opus est ut in ea quid exponendo loquamur. Describit namque infantiam pueritiamque nostri redemptoris, qua nostræ particeps humanitatis dignatus est fieri: commemorat æternitatem divinæ majestatis, in qua patri mansit, ac manet semper æqualis: ut videlicet incarnationis ejus humilitate ad memoriam revocata, & ipsi contra omnium vulnera peccatorum medicamentum veræ humilitatis curemus exercere, pio semper animo recolentes, quantum nos pro divino amore, quantum pro nostra salute oporteat humiliari, qui terra sumus & cinis, si tantum summa illa potestas pro nobis humiliari non respuit, ut ad suscipienda nostræ fragilitatis infirma descenderet. Item audita, credita & confessa divinitate Domini Salvatoris, qua patri & Spiritui sancto consubstantialis semper & coæternus perseverat, speremus nos per humanitatis ejus sacramenta, quibus imbuti sumus, usque ad contemplandam divinitatis ejusdem gloriam posse pertingere, quam ipse suis fidelibus servis fideli pietate pollicetur,
Ioan. 14. dicens: *Qui habet mandata mea, & servat ea, ille est qui diligit me: qui autem diligit me, diligetur à patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum.* Meipsum, inquit, *manifestabo*, id est, non qualem me omnes conspicere, qualem etiam infideles videre possunt & crucifigere, sed qualem in decore suo regem seculorum soli videre possunt oculi mundi sanctorum, talem me ad rependendam vicem dilectionis his qui me diligunt, ostendam. Igitur speremus nos, ut diximus, per humanitatis ejus sacramenta ad videndam divinitatis speciem posse conscendere: si tamen eadem sacramenta digno justitiæ, & sanctitatis, & veritatis honore, ut accepimus, illibata servemus, si humanæ conversationis ejus exempla, si doctrinæ, quam per hominem nobis ministravit, humiliter dicta sequamur. Nam qui humilitatis ejus vestigia sequi dedignatur, qua temeritate sperat se ad intuenda claritatis ejus gaudia posse penetrare? Quòd ergo Dominus per omnes annos cum parentibus in Pascha Hierosolymam venit, humanæ nimirum est humilitatis indicium. Hominis est namque ad offerenda Deo sacrificiorum spiritalium vota concurrere, & auctorem suum orationibus lachrymisque sibi conciliare profusis. Fecit ergo Dominus inter homines homo natus, quod faciendum hominibus per Angelos imperaverat Deus. Servavit ipse legem quam dedit, ut nobis, qui puri homines sumus, servandum per omnia quicquid Deus jubet, ostenderet. Sequamur igitur iter humanæ conversationis ejus, *si divinitatis gloriam delectamur intueri, si optamus habitare in domo ejus æterna, in cœlis omnibus diebus vitæ nostræ, si ut videamus voluntatem Domini, & protegi à templo sancto ejus.* Et Psal. 26
ne ulla in æternum malorum arma pulsemur, meminerimus præsentis Ecclesiæ domum necessarijs precum mundarum frequentare muneribus. Quod ipse duodenis in templo sedit in medio doctorum audiens & interrogans illos, humanæ est humilitatis indicium: imo etiam eximium discendi humilitatis exemplum; Dei quippe virtus, Dei sapientia æterna, quæ divinitùs loquitur: *Ego sapientia habito in consilio, & eruditis intersum cogitationibus.* Prov. 8.
Meum est consilium & æquitas, mea est prudentia, mea est fortitudo, per me Reges regnant, & conditores legum justa decernunt. *Beatus homo qui audit me, & qui vigilat ad fores meas quotidiè, & observat ad postes ostij mei.* Ipsa homine induta ad audiendos homines advenire dignata est, ut nimirùm hominibus, quamvis summo ingenio præditis, necessariam discendi verbi formam prærogaret: ne si qui discipuli veritatis fieri refugerent, magistri efficerentur erroris. Et benè qui juvenis erat doctrinæ subiturus officium, puerulus adhuc seniores audit & interrogat, ut videlicet eorum provida dispensatione compescat audaciam, qui non solum indocti, sed etiam impubes ad docendum prorumpere magis, quàm ad discendum volunt submitti. Sequamur iter ejus humanitatis, si nos maximè divinæ delectat visionis, memores semper illius præcepti: *Audi fili mi* Prov. 8.
disciplinam patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ, ut addatur gratia capiti tuo & torques collo tuo. Per auditum quippe disciplinæ paternæ legis gratia capiti nostro, & collo torques additur: quia quanto quis divinis intentius fuerit auscultare præceptis, quanto ea quæ didicerit in unitate matris Ecclesiæ diligentiùs observare studuerit, tanto & nunc dignius ad honorem prædicandi, & in futuro sublimiùs ascendet ad beatitudinem cum Christo sine fine regnandi. Verùm ne quis autumet Dominum salvatorem ob imperitiæ necessitatem adijsse, audisseque, & interrogasse magistros, videamus quid sequitur.

Stupebant autem omnes, qui eum audiebant super prudentia & responsis ejus, & videntes mirati sunt.] Qui enim idem verus homo & verus erat Deus, ad ostendendum quia homo erat, homines magistros humiliter audiebat, & ad comprobandum quia Deus erat, eisdem loquentibus sublimiter respondebat. Quod matri quærenti ac dicenti:

Fili quid fecisti nobis sic? ecce pater tuus & ego dolentes quærebamus te (respondit) Et quid est quod me quærebatis? nesciebatis quia in his quæ patris mei sunt, oportet me esse?] Divinæ majestatis indicium fuit, de qua alibi dicit: *Omnia quæcunque* Ioan. 16.
habet pater, mea sunt: atque ideo rectissimè templum non minùs ad se, quàm ad patrem pertinere testatur. Inventus quippe in templo dicit, quia in his quæ patris mei sunt, oportet me esse: quia nimirùm quorum est majestas & gloria, horum etiam una sedes ac domus est: nec solum materialis Dei domus, quæ ad adorandum eum temporaliter fieri solet, sed etiam domus intellectualis, quæ ad laudandum eum in æternum construitur, æquè Patri ac Filio, imò etiam Spiritui sancto constat esse communis.
Denique idem filius, qui de se ac patre dilectori suo promittit: *Veniemus ad eum, & mansionem apud eum faciemus*, Ioan. 14
dicit de Spiritu: *Et ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum, spiritum veritatis, qui* Ibidem
apud vos manebit, & in vobis erit. Quia videlicet ejusdem sanctæ Trinitatis, cujus una atque indivisibilis natura divinitatis est, mansio in cordibus electorum dispar esse non potest. Ergo quòd Dominus in templo sedens dicit, *in his quæ patris mei sunt oportet me esse*, declaratio est consempiternæ Deo patri potestatis & gloriæ. Quod autem rediens Nazareth erat subditus parentibus, humanæ est veritatis indicium, simulque humilitatis exemplũ.

In ea namque natura subditus erat hominibus, in qua minor est patre. Unde ipse dicit: *Vado ad patrem, quia pater* Ioan. 14 *major me est: in qua etiam minoratus est paulò minùs ab Angelis.* Psal. 8. In illa autem, in qua ipse & pater unum sunt, in qua non ex tempore vadit ad patrem, sed semper in ipso est, omnia Ioan. 1 per ipsum facta sunt, & ipse est ante omnes. Cujus multum est miranda magna dispensatio pietatis, qui dum parentes suos mysterium divinæ suæ majestatis necdum capere vidisset, exhibuit eis humanæ subjectionem humilitatis, ut per hanc eos paulatim ad agnitionem divinitatis institueret. Cùm enim dixisset, *Quid est quòd me quærebatis? an nesciebatis quia in his quæ patris mei sunt, oportet me esse? Et ipsi non intellexerunt verbum, quod locutus est ad illos,* sicut Evangelista consequenter insinuat.

Descendit cum eis, & venit Nazareth, & erat subditus illis.] Dicebat ergo arcanum suæ divinæ virtutis parentibus humanæ suæ fragilitatis, matri suæ scilicet veræ suæ carnis, & castissimo nutori castitatis illius, qui per id temporis, nec dũ prolata luce evangelica, ab omnibus pene qui eos nosse poterant, carnali conjunctione vir ejus, carnali administratione pater æstimabatur, simul & vocabatur ipsius Domini Salvatoris. Dicebat, inquam his, *Quia in iis quæ patris mei sunt, oportet me esse.* Qui cùm arcem tanti mysterij ascendere intelligendo non possent, neque aliter eum in iis quæ verè patris ejus essent, manere decernerent, nisi ut comprehendere possent, descendit ipse cum ipsis ad inferiora conversationis eorum, cœpitque manere in his, quæ illorum erant: & erat eis pia dispensatione subiectus, donec proficiente humilitatis magisterio, quãtum omnibus creaturis esset præferendus, agnoscerent. Quid pro his nostra agat superbia, obsecro paucis attendamus. Certè cum ea, quæ non æternaliter novimus, sed juvante Domino ex tempore didicimus, arcana scripturarum, simpliciores quosq; fratres, loquentibus nobis intelligere non posse sentimus, statim extolli consuescimus eisque despectis de nostra nos quasi singulari ac perplurima eruditione jactamur, quasi non sint perplures etiam nobis multo doctiores: & qui à doctioribus nolumus despici, ipsi indoctiores nobis despicere, imò etiam irridere gaudemus: neque reminisci curamus, quia non eis qui vel mysteria fidei, vel sui præcepta conditoris tantùm meditando percipiũt; sed his potiùs, qui ea quæ discere potuerunt, operando exercent, regni aditus patet. Insuper etiam Iacob. 4. *scienti bonum facere, & non facienti, peccatum est illi.* Et sicut Luc. 12. Dominus ipse testatur, *Omni cui multum datum est, multum* 1. Cor. 8. *quæretur ab eo.* Ne nos ergo scientia inflet, sed charitas potiùs ædificet: sequamur exemplum apparentis in homine filij Dei, qui eis, quos se ad sublimia discenda sequi necdum valere conspexit, seipsum benigna humilitate subjecit, cujus exemplo imbutos eorum animos cœlesti gratiã dignos, cælestis arcani redderet esse capaces.

Et mater, inquit, ejus conservabat omnia verba, conferens in corde suo.] Omnia quæ de Domino, vel à Domino dicta sive acta cognoverat mater Virgo, diligentiùs in corde retinebat, solicitè cuncta memoriæ commendabat, ut cùm demùm tempus prædicandæ sive scribendæ incarnationis ejus adveniret, sufficienter universa, prout essent gesta, posset explicare quærentibus. Imitemur & nos fratres mei, piam Domini matrem, ipsi quoque omnia verba & facta Domini ac Salvatoris nostri fixo in corde conservando, horum meditatione diurna & nocturna importunos inanium nocentiumque cogitationum repellamus incursus: borum crebra collatione & nos & proximos nostros à fabulis supervacuis, & malè dulcoratis detractionum colloquijs castigare, atque ad divinæ frequentiam laudis accendere curemus. Si enim fratres charissimi, in futuri beatitudine seculi *habitare in domo Domini*, ac perpetuò illum laudare desideramus, oportet nimirùm & in hoc seculo, quod in futuro quæramus, solicitè præmonstremus: frequentando videlicet Ecclesiæ limina, & non solùm in ea laudes Domini canendo, sed & in omni loco dominationis ejus ea, quæ ad laudem gloriamq; conditoris nostri proficiant, verbis pariter ac factis ostendendo.

Et Iesus, inquit, proficiebat scientia, ætate & gratia apud Deũ & homines.] Natura veræ humanitatis indicat, in qua proficere ad tempus voluit, qui in divinitate idem est, *& anni* Psal. 101 *ejus non deficient.* Juxta hominis quippe naturam proficiebat sapientia, non quidem ipse sapientior ex tempore existendo, qui a prima conceptionis hora spiritu sapientiæ plenus permanebat; sed eandem, qua plenus erat, sapientiam cæteris ex tempore paulatim demonstrando. Juxta hominis naturam proficiebat ætate, quia de infantia ad pueritiam, de pueritia ad juventutem, consueto hominibus crescendi ordine pervenit. Juxta homini naturam proficiebat gratia, non ipse per accessum temporis accipiendo, quod non habebat, sed pandendo donũ gratiæ quod habebat. Et benè cùm dictum esset, quia *Iesus proficiebat sapientia, ætate & gratia*, adjũctum est, *apud Deum* & homines: quia quantum proficiente ætate hominibus sapientiæ & gratiæ, quæ sibi inerat, dona patefaciebat, tantum Matt. 5 eos ad laudem Dei patris semper excitare curabat, peragens ipse quod cæteris agendum præcepit: *Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in cœlis est.* Atque ideo non solùm apud homines gratia & sapientia proficere dicitur, in quantum ipsi ejus sapientiam gratiamque potuêre cognoscere, sed etiam apud Deum, in quantum ad ejus laudem gloriamque, sapientiam ac gratiam, quam in eo cognovere, retulerunt: cujus beneficijs ac muneribus æternis sit laus & gratiarum actio in omnia secula seculorum, Amen.

DOMINICA SECUNDA POST Epiphaniæ diem, Ioannis 2.

IN illo tempore nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ, & erat mater Iesu ibi. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

QUod Dominus noster atque Salvator ad nuptias vocatus, non solùm venire, sed & miraculum ibidem, quo convivas lætificaret, facere dignatus est, exceptis cœlestium sacramentorum figuris, etiam juxta literam rectè fidem credentium confirmat. Porrò Tatiani & Marciani, cæterorumque qui nuptijs detrahunt, perfidia quàm sit damnabilis, infirmat. Si enim toro immaculato, & nuptijs debita castitate celebratis culpa inesset, nequaquam Dominus ad has venire, nequaquam eas signorum suorum initijs consecrare voluisset. Nunc autem, quia bona est castitas conjugalis, melior continentia vidualis, optima perfectio virginalis, ad comprobandam omnium electionem graduum, discernendum tamen singulorum meritum, ex intemerato Mariæ virginis utero nasci di- Luc. 2. gnatus est, à prophetico Annæ viduæ ore mox natus benedicitur, à nuptiarum celebratoribus iam juvenis invitatus, & hos suæ præsentia virtutis honorat. Sed nunc redeamus ad altiorem cœlestium lætitiam figurarum. Miracula namque facturus in terra Dei filius venit ad nuptias, ut ipsum se esse diceret, de quo sub typo solis Psalmista præcinuit: *In sole posuit tabernaculum suum, & ipse* Psal. 18 *tanquam sponsus procedens de thalamo suo, Exultavit ut gigas ad currendam viam, à summo cœlo egressio ejus. Et occursus ejus usque ad summum ejus.* Qui & ipse quodam loco de se suisque fidelibus ait: *Nunquid possunt filij sponsi lu-* Matt. 9. *gere quandiu cum illis est sponsus? Venient autem dies, cùm auferetur ab eis sponsus, & tunc jejunabunt.* Quia nimirùm incarnatio nostri Salvatoris, ex quo patribus cœpit promitti, multis est sanctorum lachrymis & luctu semper expectata, donec veniret. Similiter ex quo post resurrectionem ascendit ad cœlum, omnis sanctorum spes ad ejus pendet reditum. Solo autem quo cum hominibus conversatus est tempore, flere ac lugere nequiverunt: quia iam secum etiam corporaliter eum, quem spiritaliter dilexerunt, habebant. Sponsus ergo Christus, sponsa ejus est Ecclesia, filij sponsi vel nuptiarum singuli quique fidelium ejus sunt: tempus nuptiarum est, tempus illud quando per incarnationis mysterium sanctam sibi Ecclesiã sociavit.

ciavit. Non igitur casu, sed certi gratia mysterij venit ad nuptias in terra carnali more celebratas, qui ad copulandam sibi spiritali amore Ecclesiam de cœlo descendit ad terram: cujus quidem thalamus incorruptæ genitricis uterus fuit, in quo Deus humanæ naturæ conjunctus est, & ex quo ad sociandam sibi Ecclesiam tanquam sponsus processit. Primus nuptiarum locus Iudæa extitit, in qua filius Dei homo fieri, & Ecclesiam sui corporis participatione consecrare, sui Spiritus pignore in fide confirmare dignatus est: sed vocatis ad fidem gentibus, usque ad fines orbis terræ earundem nuptiarum votiva gaudia pervenerunt. Nec vacat a mysterio quod die tertia, post ea quæ superior Evangelij sermo descripserat, nuptiæ factæ referuntur: sed tertio tempore seculi Dominum ad aptandam sibi Ecclesiam venisse designat. Primum quippe seculi tempus ante legem patriarcharum exemplo, secundum sub lege prophetarum scriptis, tertium sub gratia præconijs Evangelistarum quasi tertij diei luce mundo refulsit, in quo Dominus & Salvator noster pro redemptoris generis humani in carne natus apparuit. Sed & hoc quod in Cana Galilææ, id est, in zelo transmigrationis, perpetratæ eædem nuptiæ esse perhibentur, typicè denũciat eos maximè gratiæ Christi dignos existere, qui zelo fervere piæ devotionis, & æmulare charismata majora, ac de vitijs ad virtutes bona operando, de terrenis ad æterna norunt sperando & amando trãsmigrare. Discumbente autẽ ad nuptias Domino, vinum defecit, ut vino meliori per ipsum mirabili ordine facto, manifestaretur gloria latẽtis in homine Dei, & credentium in eum fides aucta proficeret. Quod si mysterium quærimus apparente in carne Domino, meraca illa legalis sensus suavitas paulatim cœperat ob carnalem Pharisæorum interpretationem à prisca sua virtute deficere, qui mox ea quæ carnalia videbantur mandata ad spiritalem convertit doctrinam, cunctamq; literæ legalis superficiẽ Evangelica cælestis gratiæ virtute mutavit, quod est vinum fecisse de aqua. Sed primò studeamus indagare quid sit, cùm deficiente vino diceret mater Iesu ad eum:

Vinum non habent. Respondit: Quid mihi & tibi est mulier? Nondum venit hora mea.] Neque enim matrem suam inho-
Exod. 20 noraret, qui nobis jubet honorare patrem & matrem: aut eam sibi esse matrem negaret, ex cujus carne virgineã carnem suscipere non despexit, etiam Apostolo teste, qui ait:
Rom. 1. *Qui factus est ei ex semine David secundùm carnem.* Quomodo ex semine David secundum carnem, si non ex corpore Mariæ secundum carnem, quæ ex semine David descendit? Sed in eo quòd miraculum facturus ait: *Quid mihi & tibi est mulier*, significat se Divinitatis, qua miraculum erat patrandum, nõ principium temporaliter accepisse de matre, sed per æternitatem semper habuisse de Patre. *Quid mihi & tibi*, inquit, *est mulier*, cui ex Divinitate, quam ex Patre semper habui, cum tua carne, ex qua carnem suscepi, commune non est. *Nondum venit hora mea*, ut fragilitatem sumptæ ex te humanitatis moriendo demonstrem: prius est ut potentiam æternæ Deitatis virtutes operando patefaciã. Veniet autem hora, ut quid sibi & matri commune esset ostẽderet, cùm eam moriturus in cruce discipulo virgini virginem commendare curavit. Carnis namque infirma pes-
Ioan. 19 periens, matrem, de qua hæc suscepit, piè cognitam, ei, quem maximè diligebat, discipulo commendavit, quam divina facturus quasi incognitam se nosse dissimulat: quia hanc divinæ nativitatis autorem non esse cognoscit.

Erant autem lapideæ hydriæ sex positæ secundùm purificationem Iudæorum, capientes singulæ metretas binas vel ternas.] Hydriæ vocantur vasa aquarum receptui parata: Græcè enim ὕδωρ aqua dicitur. Aqua autem Scripturæ sacræ scientiam designat, quæ suos auditores & a peccatorum sorde abluere, & divinæ cognitionis solet fonte potare. Vasa sex quibus cõtinebatur aqua, corda devota sunt sanctorum, quorum perfectio vitæ & fidei exemplum rectè vivendi ac credendi proposita est generi humano per sex seculi labẽtis ætates, id est, usque ad tempus Dominicæ passionis. Et bene lapidea sunt vasa: quia fortia sunt præcordia justorũ, utpote illius fide & dilectione solidata lapidis, quem vi-
Dan. 2. dit Daniel præcisum de monte sine manibus, factumq; in montem magnum, & implesse omnem terram: & de quo dicit Zacharias: *In lapide uno septem oculi sunt*, id est, in Chri- Zach. 3.
sto universitas scientiæ spiritalis inhabitat, cujus & Apostolus Petrus meminit, dicens: *Ad quem accedentes lapidem* 1. Petr. 2
vivum, & ipsi tanquam lapides vivi superædificamini. Benè secundum purificationem Iudæorum tantùm positæ sunt hydriæ: quia Iudæorum tantùm populo *lex per Moysen data est*. Nam gratia Evangelij & veritas non minus gentibus, quam Iudæis per Iesum Christum facta est. Capientes, inquit, singulæ metretas binas & ternas, quia Scripturæ sanctæ autores & ministri prophetæ, modò de Patre tãtùm loquuntur & Filio, ut est illud: *Omnia in sapientia fecisti. Virtus etenim Dei & sapientia Christus est*: modò etiam Spiritus sancti faciunt mentionem, juxta illud Psalmographi: *Verbo Domini cæli firmati sunt, & Spiritu oris ejus omnis virtus eorum.* Verbum Domini & Spiritum totam, quæ unus est Deus, intellige Trinitatem. Sed quantum inter aquam & vinum, tantum distare inter sensum illum, quo Scripturæ ante adventum Salvatoris intelligebãtur, & eum quem veniens ipse revelavit Apostolis, eorumq; discipulis perpetuò sequẽdum reliquit. Et quidem potuit Dominus vacuas implere hydrias vino, qui in exordio humanæ creationis cuncta creavit ex nihilo: sed maluit de aqua facere vinum, quo typicè doceret non se ad solvendũ improbandumque, sed ad implendum potius legem prophetasque venisse: neq; alia se per Evangelicam gratiam facere & docere, quàm quæ legalis & prophetica Scriptura eum facturum docturumq; signaret. Videamus ergo, fratres, sex hydrias Scripturarum aqua salutari repletas, videamus eandem aquam in suavissimum vini odorem gustumque conversam. In prima ætate seculi Abel justum frater invidens occidit: & ob hoc ipse perpetua martyrio gloria beatus, etiam in Evangelicis & in Apostolicis literis justitiæ laudẽ accepit, & fratricida impius æternæ maledictionis pœnas luit. Quicunque his auditis metuunt cum impijs damnari, cupientes benedici cum pijs, omnium odiorum & invidiæ fomitem abjiciunt, Deo placere per sacrificium justitiæ, modestiæ, innocẽtiæ ac patientiæ curãt, vas plenũ aqua in Scriptura inveniunt, unde salubriter ablui potarique gaudeant. Sed si intellexerint Cain homicidam Iudæorum esse perfidiam, occisionem Abel passionem esse Salvatoris, terram quæ aperuit os suum, & suscepit ejus sanguinem de manu Cain, Ecclesiam esse, quæ effusum à Iudæis Christi sanguinem in mysterium suæ renovationis accepit, nimirum aquam in vinum mutatam repererunt: quia sacræ dicta legis sacratius intelligunt. Secunda ætate seculi inchoante deletus est aquis diluvij mundus, ob magnitudinem peccatorum: sed solus Noe, propter justitiam est cum domo sua liberatus in arca. Hujus plagæ audita vastatione horribili, paucorumque liberatione mirabili, quisquis emendatius vivere cœperit, liberari desiderans cum electis, timens exterminari cum reprobis, hydriam profectò aquæ, qua mundaretur vel reficeretur, accepit. At verò cũ altius respicere cœperit, & in arce Ecclesiam, in Noe Christum, in aqua delente peccatores aquã baptismi, quæ peccata diluit in hominibus vel in animalibus, quæ arca cõtinebat, multifariam baptizatorum differẽtiam in columba, quæ post diluvium ramum olivæ intulit in arcam, unctionem Spiritus sancti, qua baptizati imbuuntur, intellexerit, vinum profectò de aqua factum miratur: quia in veteris historia facti suam ablutionem, sanctificationem, justificationem prophetari contemplatur. Tertia ætate seculi Deus tentans obedientiam Abrahæ, filium unicũ ejus quem diligit in holocaustum sibi offerri præcepit. Non distulit Abraham facere quæ jubetur, sed pro filio immolatur aries: ipse tamen pro obedientiæ virtute eximia, perpetuæ benedictionis hæreditate donatur. Ecce habes hydriã tertiam. Audiens enim quãta virtus obedientiæ, quanta mercede remuneretur, & ipse obedientiam discere atq; habere satagis. Quòd si immolationem filij unici dilecti passionẽ ejus intelligis, de quo dicit Pater: *Hic est filius meus dilectus,* Matth. 3
in quo mihi bene complacui: in qua quia divinitate impassibili permanente, sola humanitas mortem passa est & dolorem, quasi filius offertur: sed aries mactatur. Si intelligis

benedictionem, quæ promissa est Abrahæ, in te de geminibus credendis munus esse completum, nimirùm tibi de aqua vinum fecit: quia spiritalem sensum, cujus nova fragrantia inebrians, aperuit. Quartæ ætatis initijs David pro salute regnum Israelitici generis sortitur, humilis, innocens & mitis, exul pro illo, cujus injusta diu persecutione cruciabatur. Ecce hydria quarta fonte salutari repleta. Quisquis hæc audiens humilitati atque innocentiæ studere, & superbiam cœperit, atque invidiam suo de corde repellere, quasi haustum aquæ limpidissimæ, quo reficiatur, invenit. At si in Saule Judæos persequentes, in David Christum & Ecclesiam significari cognoverit, illorum ob perfidiam, & carnale simul imperium & spiritale destructum, Christi autem & Ecclesiæ regnum semper esse mansurum, poculum utique vini de aqua factum sentiet: quia se suamque vitam & regnum, sed & ipsum regem ibi scriptum legere novit, ubi prius quasi de alijs veterem legebat historiam. Quinta ætate seculi populus peccans captivitate Nabuchonosor Babyloniam transmigrat; sed post septuaginta annos pœnitens & correctus, in patriam per Jesum sacerdotem magnum reducitur; ubi domum Dei, quæ incensa est, & civitatem sanctam, quæ destructa est, reædificat. Hæc legens sive audiens quisque cum peccandi meritum corripit, ad pœnitendi remedium confugit, a qua hydriæ purificantis ablutus est. Si verò intelligere didicerit Hierusalem, & templum Dei Ecclesiam Christi, Babylonem confusionem peccatorum, Nabuchonosor diabolum, Jesum sacerdotem magnum, verum æternumque pontificem esse Jesum Christum, septuaginta annos bonorum plenitudinem operum, quæ per Spiritus sancti dona largiuntur, videlicet propter decalogum & septiformem ejusdem Spiritus gratiam. videritque hoc quotidie fieri, alijs nimirùm à diabolo de Ecclesia peccando raptis, alijs gratia Spiritus sancti per Christum resipiscendo ac pœnitendo reconciliatis, vinum de aqua factum habet: quia ad se pertinere quæ scripta sunt intelligens, magna mox compunctionis ardore, quasi musto incalescens, quicquid sibi peccati captivantis inesse deprehenderit, per Christi gratiam liberari deposcit. Sexta inchoante seculi ætate Dominus in carne apparens octava die nativitatis juxta legem circumcisus est, tricesima & tertia post hæc ad templū delatus, & legalia pro eo sunt munera oblata. Hæc intuentes ad literam, aperte discimus quāta nobis diligentia sunt Evangelicæ fidei suscipienda mysteria, quando ipse benedictionem gratiæ afferens, qui legem litteræ dedit, veterum primo ceremoniarū ritu consecrari, quo cuncta divinitus consecrat, & sic nova gratiæ sacramenta suscipere simul & tradere curavit. Ecce hydria sexta ad abluenda peccati contagia, ad potanda vitæ gaudia mundiorē cæteris afferens undam. Verùm si in octavi diei circumcisione baptisma, quod nimis sterium Dominicæ resurrectionis a peccatorum suis morte redemit, intelligis in inductione in templum, & oblatione hostiæ purificantis figuratū cognoscis, fideles quosque de baptisterio ad altare sanctum ingredi, ac Dominici corporis & sanguinis victima singulari debere consecrari, vino quidem de aqua facto, & quidem meracissimo donatus es. Porrò si circumcisionis diem ad generalem humani generis resurrectionem, quando mortalis propago cessabit, & mortalitas tota immortalitate mutabitur, interpretatis: & circumcisos induci in templum cum hostijs intellexeris, quando post resurrectionem universali expleto judicio sancti jam incorruptiles facti, ad contemplandam perpetuò speciem divinæ majestatis cum bonorum operum muneribus intrabunt: mirandum profectò, vinum de aqua fieri videbis, cujus conditoris rectè protestaris & dicas: *Et poculum tuum inebrians quàm præclarum est.* Ergo Dominus vinum in gaudia nuptiarum non de nihilo facere voluit, sed hydrias sex impleri aqua præcipiens, hanc mirabile convertit in vinum: quia sex mundi ætates sapientia salutaris largitare donavit, quam tamen ipse veniens sublimioris sensus virtute fœcundavit. Namque carnales carnaliter tantùm sapiebant, ipse spiritaliter sentienda reseravit. Vultis audire fratres, qualiter de aqua fecerit vinum? Apparuit

Psal. 22.

post resurrectionem suam duobus discipulis ambulantibus in via, ibatque cum illis, & incipiens à Moyse, & omnibus Prophetis, interpretabatur illis in omnibus scripturis, quæ de ipso erant. Vultis iterum audite quomodo eodem sunt vino inebriati? Postmodum cognoscens quis esset, qui eis verbum vitæ propinabat, dicebat ad invicem: *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, cùm loqueretur in via & aperiret nobis Scripturas?* Luc. 24.

Dixit ergo Iesus ministris: Implete hydrias aqua, Et impleverunt eas usque ad summum.) Qui per ministros, qui hæc jubentur facere, nisi Christi signantur discipuli, qui impleverunt hydrias aqua? Non quidem ipsi prætéritas mundi ætates legalibus, ac propheticis implendo scriptis: sed ipsi intelligendo prudenter, & aperiendo fideliter: quia scriptura, quæ a prophetis ministrata est, & salubris esset ad haustum sapientiæ cœlestis, & ad operum castigationem utilis. *Impleverunt autem eas usque ad summum*, quia rectè intellexerunt nullum fuisse tempus seculi a sanctis alienum doctoribus, qui sive verbis, sive exemplis, sive etiam scriptis viam vitæ mortalibus panderent.

Et dixit eis: Ite, & haurite nunc, & ferte architriclino. Et tulerunt.) Architriclinus aliquis legisperitus illius temporis est, fortasse Nicodemus vel Gamaliel, vel discipulus tunc ejus Saulus, nunc autē magister totius Ecclesiæ Paulus Apostolus. Et dum talibus verbum Evangelij creditur, quod in litera legis & prophetiæ latebat occultum, vinum utique architriclino de aqua factū propinatur. Unde convenienter perhibetur, quod architriclinus vocato sponso dixerit:

Omnis homo primùm bonum vinum ponit, & cùm inebriati fuerint, tunc id quod deterius est. Tu autem servasti bonum vinum usque adhuc.) Quia doctorum est cognoscere distantiā legis & Evangelij, veritatis & umbræ, cunctisq; veteribus institutis, cunctis regni terreni promissis, novam Evangelicæ fidei gratiam, & perpetua cœlestis patriæ dona præferre.

Hoc fecit initium signorum Iesus in Cana Galilææ, & manifestavit gloriam suam.) Manifestavit hoc signo, quia ipse esset rex gloriæ, & ideò sponsus Ecclesiæ, qui ut homo communis veniret ad nuptias, sed quasi Dominus cœli & terræ elementa prout voluisset, cōverteret. Pulchra autem rerum convenientia, qui initio signorum, quæ mortalis adhuc mortalibus erat ostensurus, aquam convertit in vinum: ipso initio signorum quæ immortalis jam per resurrectionem effectus, immortalitatis vitæ studia illa sectantibus ostenderet, carnalem prius & quasi insipidam mentem eorum sapore scientiæ cœlestis imbuit. Nam & primò consistens in terra, sui Spiritus munere *aperuit illis sensum, ut intelligerent Scripturas*: & postmodùm misso eodem de cœlis majorem superni amoris simul & sapientiæ spiritalis fragrantiam eorum cordibus infudit: data insuper omnium cognitione linguarum, quibus universo orbi eam, quam perceperant, vitæ gratiam propinare sufficerent. Has ergo Christi & Ecclesiæ nuptias, fratres charissimi, quæ & tunc una in civitate figurabantur, & nunc universo celebrantur in orbe terrarum, tota mente diligamus harum gaudijs cœlestibus indefessa bonorum operum intentione jungamur. Has quia per fidem vocati intravimus mundo dilectionis habitu, celebrare curemus, nostræque actionis simul & cogitationis maculas ante diem extremi discriminis ipsi sollicitius examinando diluamus: ne fortè tunc ingrediens Rex, qui has suo filio nuptias fecit, si viderit nos nuptialem charitatis vestem non habere, ejiciat nos, & ligatis à bene agendi facultate pedibus nostris ac manibus exteriores mittat in tenebras. Mundemus fide fortia cordium nostrorum vascula secundùm purificationem præceptorum cœlestium, impleamus hæc aqua scientiæ salutaris, sacræ lectioni crebrius attendendo. Rogemus Dominum ut ipsam, quam nobis scientiæ gratiam contulit (ne fortè inflet) charitatis suæ fervore calefaciat, & ad superna quærenda sola ac sapientia convertat; quatenus spiritaliter inebriati, possimus & ipsi cum propheta cantare: *Potasti nos vino compunctionis.* Sicque fit, ut nobis quoque benè proficientibus, & nunc ex parte prout capere sufficimus, & in futuro perfectè Jesus manifestet gloriam suam: in qua vivit & regnat cum patre in

Matt. 22.

Psal. 5.

unitate Spiritus sancti Deus, per omnia secula seculorum, Amen.

DOMINICA III. POST EPIPHANIÆ diem, Lucæ 5. & Marci 1. & Matth. 8.

IN illo tempore, & factum est, cùm esset Iesus in una civitatum, & ecce vir plenus lepra, & videns Iesum & procidens in faciem rogavit eum, dicens: Domine si vis, potes me mundare. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

BEne ubi leprosus mundatur, certus non exprimitur locus ut ostendatur non unum populum specialis alicujus civitatis, sed omnium populos fuisse sanatos. Et quia Dominus ait: *Non veni solvere legem, sed adimplere.* (Matt. 5.) ille qui excludebatur à lege, purgari se Domini potestate præsumens, non ex lege, sed supra legem esse gratiam judicabat, quæ leprosi maculam posset abluere. Verùm ut in Domino potestatis auctoritas, ita in illo fidei constantia declaratur. Ille in faciem procidit, quod humilitatis est & pudoris, ut unusquisque de suæ vitæ maculis erubescat. Sed confessionem verecundia non repressit, ostendit vulnus, remedium postulavit: & ipsa religionis & fidei plena confessio est: *Si vis*, inquit, *potes me mundare.* In voluntate Domini tribuit potestatem, de voluntate autem Domini non quasi pietatis incredulus dubitavit, sed quasi colluvionis suæ conscius non præsumpsit.

Et extendens manum tetigit illum dicens: Volo mundare. Et confestim lepra discessit ab illo.] Nihil medium est inter opus Dei atque præceptum: quia in præcepto est opus. Denique dixit & facta sunt. Vides igitur quod dubitari non potest, (Ps. 148.) quia voluntas Dei potestas est. Si ergo voluntas ejus potestas est, qui unius voluntatis asserunt, unius utique asserunt potestatis. Itaque quasi habens potestatem sanandi, & jubendi auctoritatem, operandi testimonium non refugit. Volo enim dicit propter Fotinum, imperat propter Arrium, tangit propter Manichæum. Et lex quidem tangi leprosos prohibet: sed qui Dominus legis est, non obsequitur legi, sed legem facit. Non ergo ideo tetigit, quia sine tactu mundare non poterat, sed ut probaret quia subjectus non erat legi: nec contagium timeat ut homines, sed quia contaminari non poterat, qui alios liberabat, lepra tactu Domini fugaretur, quæ solebat contaminare tangentem. Simulque illud mirabile, quod eo sanavit genere quo fuerat obsecratus. Si vis, potes me mundare. *Volo*, inquit, *mundare.* Habes voluntatem, habes etiam pietatis affectum.

Et ipse præcepit illi, ut nemini diceret.] Quare præcipitur nemini dicere, nisi ut doceret non vulganda nostra beneficia, sed premenda? ut non solùm à mercede abstineamus pecuniæ, sed etiam gratiæ.

(Lev. 14.) *Sed vade ostende te sacerdoti, & offer pro emundatione tua sicut præcepit Moyses in testimonium illis.*] Ostendere se sacerdoti jubetur, ut intelligeret sacerdos eum non legis ordine, sed gratia Dei supra legem esse curatum. Offerre autem sacrificium, ut ostenderet Dominus, quia legem non solveret, sed impleret: qui secundum legem gradiens supra legem sanaret eos, quos remedia legis non sanaverant. Et benè addidit in testimonium illis: hoc est, si Deo credant, si impietatis lepra discedat. Quod si quem movet, quomodo Dominus Mosaicum videatur approbare sacrificium, cum id non receperit Ecclesia, meminerit nondum esse cœpisse sacrificium sanctum sanctorum, quòd corpus ejus est. Nondum enim obtulerat in passione holocaustum suum: Non autem oportebat auferri significantia sacrificia, priusquam illud quod significabatur, confirmatum esset contestatione Apostolorum prædicantium, & fide credentium populorum. Quia verò typicè vir iste peccatis languidum designat genus humanum, rectè non solùm leprosus, sed & plenus lepra describitur: (Rom. 3.) *Omnes enim peccaverunt, & egent gloria Dei*, illam scilicet, ut extenta manu Salvatoris: hoc est, incarnato Dei verbo, humanamque contingente naturam ab erroris prisci varietate mundentur, possintque cum Apostolis audire: *Jam vos mundi estis propter sermonem, quem locutus sum vobis*: (Joan. 15) & qui diutius abominabiles à populo Dei erant castris secreti, jam aliquando templo reddi, & sacerdoti queant offerri, illi utique cui dicitur: *Tu es sacerdos in æternum.* (Ps. 109.) Audientes ab Apostolo: *Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos.* (1.Cor. 3.) Offerantque pro emundatione sua sicut præcepit Moyses, id est, *exhibeant corpora sua hostiam viventem, sanctam, Deo placentem.* (Rom. 12.) Verum meritò quæritur, quidnam sit quòd Dominus nonnulla, quæ gessit, abscondi jussit, & nec ad horam potuerunt abscondi. Numquid enim unigenitus Filius Patri & Spiritui sancto coæternus, hac in re velle habuit, quod implere non potuit? Sed notandum quod Redemptor noster per mortale corpus omne quod egit, hoc nobis in exemplo actionis præbuit. Miraculum namque faciens & taceri jussit, & tamen taceri non potuit: ut videlicet electi ejus exempla doctrinæ illius sequentes, in magnis quæ faciunt latere quidem in voluntate habeant, sed ut prosint aliis prodantur inviti: quatenus & magnæ humilitatis sit, quòd sua opera taceri appetunt, & magnæ sublimitatis sit, quòd eorum opera taceri non possunt. Non ergo Dominus voluit quicquam fieri & minimè potuit, sed quid velle ejus membra debeant, quidve de eis etiam nolentibus fiat, doctrinæ magisterio exemplum dedit.

Subsequentis Evangelii textus legitur in Feria quinta Cinerum, Lucæ 7. Joan. 4. Matthæi 8.

CUm autem implesset omnia verba sua in aures plebis, intravit Capharnaum.] Hic intelligendum est, cum implesset quidem omnia verba sua in aures plebis, intrasse Christum Capharnaum: hoc est, quis non ante quàm hæc verba terminasset intravit, sed non esse expressum post quantum temporis intervallum, cùm istos sermones terminasset, intraverit Capharnaum. Ipso quippe intervallo leprosus ille mundatus est, quem loco suo Matthæus interponit, (Matt. 8.) iste autem antea præoccupat.

Centurionis autem cujusdam servus malè habens erat moriturus, qui illi erat pretiosus. Quærit fortè aliquis vel pius ut inveniat, vel impius ut reprehendat, qua ratione Evangelista servum, qui non mortuus, sed sanatus subinfertur, dixerit esse moriturum. Cui breviter respondendum, quia revera erat moriturus, si non Domini sui fide deprecantis, & Christi pietate miserentis fuisset redditus vitæ. Sic & Ezechias rex juxta quendam naturæ humanæ modum erat moriturus, cùm veracis prophetæ verbis audivit: *Dispone domui tua, quia morieris tu, & non vives*, (Esaia 38) sed occulto divinæ providentiæ judicio, quæ omnia in mensura, & numero, & pondere disposuit, (Sap. 11.) quindecim adhuc annorum vitam lachrymis precibusque meruit.

Et cum audisset de Iesu, misit ad eum seniores Judæorum, rogans eum ut veniret, & salvaret servum ejus.] Superna dispensatione factum est, ut seniores Judæorum mitterentur ad Dominum, hisque astantibus qui languerat sanaretur, quo inexcusabiles forent si credente viro gentili non crederent. Verum quæritur quomodo conveniat, quòd Lucas Centurionem nuncios misisse, Matthæus autem ipsum accessisse narrat ad Dominum? Sed piè quærentibus facilè patet, quòd Matthæus brevitatis causa dixerit ipsum accessisse, cujus desiderium & voluntas ad Dominum veraciter aliis licet deferentibus est perlata, mysticè etiam nobis commendans hoc, quod scriptum est: *Accedite ad eum, & illuminamini.* (Psal. 33.) Nam quia fidem Centurionis qua verè acceditur ad Jesum, ipse ita laudavit ut diceret: *Non inveni tantam fidem in Israël*, ipsum potius accessisse ad Christum dicere voluit prudens Evangelista, quam illos per quos verba sua miserat. Porrò autem Lucas ideo totum quemadmodum gestum sit aperuit, ut ex hoc intelligere cogeremur, quemadmodum accessisse dixerit alius, qui mentiri non potuit. (Marc. 5.) Sicut enim illa mulier, quæ fluxum sanguinis patiebatur, (Matt. 9) quamvis fimbriam vestimenti ejus tenuerit, magis tamen (Luc. 8.)

quia credidit, tetigit Dominum, quàm illæ turbæ à quibus premebatur: ita & Centurio quo magis credidit, eo magis accessit ad Dominum.

Diligit enim gentem nostram, & synagogam ipse ædificavit nobis. Qui ædificatam sibi à Centurione narrant synagogam, evidenter ostendunt, quia sicut nos Ecclesiam, sic etiam illi synagogam non conventum solummodo fidelium, sed & locum quo conveniebant, sint appellare soliti, juxta quod & supra docuimus.

Iesus autem ibat cum illis.] Magna Domini sublimitas, qui solo verbo curare valebat: sed non minor humilitas, qui servum dignatus est visitare languentem. Nam quasi potens & benignus, & rogatus salvare pergebat, & itineris medio rogatus dicto salvavit: ne videlicet ob impotentiam virium, & non ob humilitatis exemplum corporaliter ire putaretur. Alibi ad sanandum reguli filium
Ioan. 4. venire noluit, ne divitias honorasse videretur: hic nec conditionem spravisse servilem, ad Centurionis famulum mox ire consensit.

Et cùm jam non longè esset à domo, misit ad eum Centurio amicos dicens: Domine noli vexari; Non enim sum dignus ut sub tectum meum intres.] Propter vitæ gentilis conscientiam, gravari se magis dignatione putavit Domini, quàm juvari, nec posse habere hospitem Christum: Cujus etsi fide præditus, nondum tamen erat sacramentis imbutus. Sed quia quæ nostra infirmitas non præsumit, divina gratia dare novit, & alius Centurio, qui sicut & iste credentem ex gentibus populum præfigurat, magnæ fidei & justitiæ merito Spiritus sancti donum priusquam baptizaretur accepit, & iste necdum catechizatus & fidem suam laudari à Domino, & famulum salvari promeruit. De quo pulchrè per allegoriam dicitur, quia Jesum non longè haberet à domo, tametsi sub tectum suum invitare non auderet: quia propè
Psa. 84. timentibus eum salutare ipsius. Et qui naturali lege rectè utitur, quo bona quæ novit operatur, eo illi qui verè bonus est appropiat. At qui errori gentilitatis etiam crimina junxerunt, his aptari potest quod confluentibus ad se turbis alibi Dominus ait: *Quidam enim ex his de longe venerunt.*
Marc. 8. *Propter quod & meipsum non sum dignum arbitratus, ut venirem ad te.*] Et nos qui de gentibus credimus, non ipsi ad Dominum venire possumus, quem nunc in carne videre nequaquam valemus: sed quicunque passiones nostræ servitutis agnovimus ad residentem in dextera patris, jam per fidem accedere debemus, jam seniores Iudæorum mittere. hoc est, summos Ecclesiæ viros, qui nos ad Dominum præcesserunt, suppliciter obsecrando patronos acquirere, qui nobis testimonium reddentes quòd diligamus Ecclesiam, & quantum in nobis, ædificare curemus, pro nostris apud Dominum nostrorumque peccatis intercedant.

Sed dic verbo, & sanabitur puer meus.] Magna fides Centurionis, qua verbi opus in Christo confitetur, & nostræ sanationis accommoda mysteriis, qui etsi noveramus secundùm carnem Christum, sed jam nunc non novimus.

Nam & ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites.] Hominem se & potestati, vel tribuni vel præsidis subditum dicit, imperare tamen posse minoribus: ut subaudiatur cùm multo magis, qui Deus sit, & super omnia potens, innumeram virtutis angelicæ, quæ ad imperata obtemperet, habere militiam.

Et dico huic vade & vadit, & alii veni & venit, & servo meo fac hoc & facit.] Vult ostendere Dominum quoque non per adventum tantùm corporis, sed & angelorum ministeria posse implere quod vellet. Repellendæ enim erant vel infirmitates corporum, vel fortitudines contrariæ, quibus homo ad debilitatem sæpè conceditur, & verbo Domini & ministeriis Angelorum. Aliter, Milites & servi, qui Centurioni obediunt, virtutes sunt naturales, quarum non minimam copiam multi ad Dominum venientes [illegible]um deferunt. De quibus in Cornelii Centurionis laude dicitur: *Quia erat vir justus & timens Deum cum*
Actu. 10. *omni domo sua, faciens eleemosynas multas plebi, & deprecans Deum semper.*

Quo audito, Iesus miratus est.] Miratus est quòd vidit Centurionem suam intelligere majestatem. Sed quis in illo fecerat ipsam fidem vel intelligentiam, nisi ipse qui eam mirabatur? Quòd si & alius eam fecisset, quid miraretur qui præscius erat? Notandum ergo, quia quod miratur Dominus, nobis mirandum esse significat, quibus adhuc opus est sic moneri. Omnes enim tales motus cùm de Deo dicuntur, non perturbati animi signa sunt, sed docentis magistri.

Et conversus sequentibus se turbis dixit: Amen dico vobis, nec in Israel tantam fidem inveni.] Non de omnibus retro Patriarchis & Prophetis, sed de præsentis ævi loquitur hominibus. Quibus ideò Centurionis fides antefertur, quia illi legis prophetarumque monitis edocti, hic autem nemine docente sponte credidit.

Et reversi qui missi fuerant domum, invenerunt servum qui languerat, sanum.] Probatur fides Domini, & servi sanitas roboratur. Potest ergo Domini meritum etiá famulis suffragari, non solum fidei merito, sed etiam studio disciplinæ. Plenius sanè hæc explicat Matthæus, quod dicente Domino Centurioni: *Vade & sicut credidisti fiat tibi. sanatus* Matt. 8.
sit puer ex illa hora: sed beato Lucæ moris est, quæ plena viderit ab aliis Evangelistis exposita breviare, vel etiam de industria præterire: quæ verò ab eis omissa vel breviter cognoverit attacta, dilucidare solertius. Mysticè, ut dixi, Centurio, cujus fides Israëli præfertur, electos nimirum ex gentibus ostendit, qui quasi Centenario milite stipati, virtutum spiritalium sunt perfectione sublimes, nihilque à Domino terrenum, sed sola æternæ salutis gaudia sibi suisque requirunt. Numerus enim cétenarius, qui de læva transfertus ad dexteram, in cœlestis vitæ significatione poni consuevit. Unde est quòd arca Noe centum annis fabricatur. Abraham centenarius filium promissionis ac- Genes 6
cepit: sevit Isaac, & invenit in ipso anno centuplum: & 17.
atrium tabernaculi centum cubitos longum est, in centesimo Psalmo: *misericordia & judicium Domine cantabo*, & Gen. 26. Exod. 27. Ps. 100.
cætera hujusmodi. Talis ergo menti viri pii his necesse est Domino supplicent, qui adhuc spiritu servitutis intimore premuntur, quatenus eis paulatim ad sublimiora provectis, perfecta dilectio foras mittat timorem. 1. Ioan. 4.

DOMINICA IV. POST EPIPHANIÆ diem. Luc. 8. Matthæi 8. Marci 4.

IN illo tempore, factum est una dierum, & Iesus ascendit in naviculam, & discipuli ejus. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

IN hac navigatione Dominus utramque unius ejusdemque personæ naturam dignatur ostendere, dum is qui ut homo dormit in navi, furorem maris ut Deus verbo coercet. Porrò juxta allegoriam mare siva stagnum, quod cum suis transire desiderat, tenebrosus amarusque seculi præsentis accipitur æstus. Navicula autem quam ascendunt, nulla melius quàm Dominicæ passionis intelligitur arbor: cujus beneficio quique fideles adjuti emensis mundi fluctibus habitationem patriæ cœlestis quasi stabilitaté securi littoris obtinent. Quod autem ipse in unam naviculam cum discipulis Salvator ascendit, alibi quid significet aperit, cùm prænunciato suæ passionis resurrectionisque mysterio mox dicebat ad omnes: *Si quis vult post me* Luc 9.
venire, abneget seipsum, & tollat crucem suam quotidie, & sequatur me. Matt. 10

Navigantibus autem illis obdormivit.] Quia calcantibus Marc. 8.
seculum fidelibus, futurique regni quietem animo meditantibus, & vel secundo Spiritus sancti flatu, vel proprii remigio conatus infidos mundi fluctus certatim post terga jactantibus tempus subito Dominicæ passionis advenit. Unde benè Marcus hoc imminente noctis tempore ge- Marci 4
stum fuisse perhibet, ut veri solis occubitum non sola Domini dormitio, sed & ipsa decedentis lucis hora significet.

Et descendit procella venti in stagnum, & complebantur & periclitabantur.] Domino puppim crucis, quia somnum mortis caperet ascendente, fluctus blasphemantium persecutorum dæmonicis excitati procellis assurgunt: quibus tamen non ipsius patientia turbatur, sed discipulorum imbecillitas concutitur, trepidat, periclitatur.

Accedentes autem suscitaverunt eum, dicentes: Præceptor perimus.] Suscitant Dominum discipuli, ne eo dormiente fluctuum feritate dispereant: quia cujus mortem viderant, maximis votis resurrectionem quærebant: ne si diutius ipse morte carnis sopiretur, eorum mens spiritali in perpetuum morte periret. unde benè sequitur.

At ille surgens increpavit ventum & tempestatem aquæ: & cessavit, & facta est tranquillitas.] Ventum quippe surgens increpavit, quia resurrectione celebrata diaboli superbiam stravit, dum per mortem destruit eum, qui habebat mortis imperium. Tempestatem quoque aquæ surgens cessare fecit: quia vesaniam Judæorum rabiem, quæ caput
Matt. 27 quatiens clamaverat: *Si filius Dei est, descendat nunc de cruce, & credimus ei*, de sepulchro surgendo labefecit. Ubi ju-
Marc. 15
Luc. 23. xta literam notandum, quòd omnes creaturæ sentiant creatorem. Quibus enim increpatur & imperatur, sentiunt imperantem: non errore hæreticorum, qui omnia putant animantia, sed majestate conditoris quæ apud nos insensibilia, illi sensibilia sunt.

Dixit autem illis: Ubi est fides vestra?] Rectè arguuntur, qui præsentes Christo timebant, cùm utique qui ei adhæserit, perire non possit. Cui simile est quòd post mortis somnum discipulis apparens, *exprobravit incredulitatem il-*
Marc. 16 *lorum, & duritiam cordis, quia his qui viderant eum resurrexisse, non crediderunt.* Itemque dixit ad eos: *O stulti & tardi corde*
Luc. 24. *ad credendum in omnibus quæ locuti sunt Prophetæ. Nonne hæc oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam?* Ac si per metaphoram navigii diceret, Nonne oportuit Christum soporari undis navem, in qua quiescebat hinc inde verrentibus, & ità sedatis extemplo tumidis gurgitum cumulis divinitatis suæ cunctis patefacere potentiam?

Qui timentes mirati sunt, dicentes ad invicem: Quis putas hic est? quia & ventis imperat & mari, & obediunt ei.] Matthæus ita scribit: *Porrò homines mirati sunt, dicentes: Qualis est hic?*
Matt. 8. *&c.* Non ergo discipuli, sed nautæ & cæteri, qui in navi erant, mirabantur. Sin autem quis contentiosè voluerit, eos qui mirabantur, fuisse discipulos, rectè respondebimus homines appellatos, qui necdum potentiam noverant Salvatoris. Et nos quoque singuli cum signo Dominicæ crucis imburi seculum relinquere disponimus, navem quoque cum Jesu conscendimus, stagnum transfretare
Ps. 120. conamur. *Sed qui non dormitavit, neque obdormiet custodiens semper Israel*, nobis tamen sæpè navigantibus, quasi inter æquoris fremitus obdormit, quando crebrescente inter medios virtutum nisus, vel immundorum spirituum, vel hominum pravorum, vel ipso nostrarum cogitationum impetu fidei splendor obtenebrescit, spei celsitudo contabescit, amoris flamma refrigescit. Verùm inter hujusmodi procellas, ad illum necesse est gubernatorem curramus: illum seduli excitemus qui non serviat, sed imperet ventis. Mox tempestates compescet, refundet tranquillitatem, portum salutis indulgebit. Libet inter hæc paucis discussa Apostolici navigii veritate, qualiter bonos suum secretum juvet, malorumve permixtio turbet, intueri. Ecce enim, ut à perfectioribus inchoemus, post celebrata Dominicæ resurrectionis solennia, septem electi discipuli navem piscaturi ascendunt: & quia non longè à terra perpetuæ quietis, sed quasi cubitis ducentis aberant, hoc est, tantum mundo animum, quantum gemina dilectio poscebat, apposuerant, quia se Petrus negotiis secularibus exuerat, jam Dominum in littore mortalitatis stantem cernere, jam cum illo epulari, jam mane supernæ lucis aspirante mystico, magnorum piscium numero sua retia impleta, nec tamen rupta suscipere, atque infimis seculi fluctibus extrahere merentur. Alibi Petrus, ut suprà
Luc. 5. legitur, jubente Domino retia laxat in capturam, piscium-que comprehendit multitudinem copiosam: sed quia ipse fragilis adhuc animi fuerat, ita ut Christo tremens dixeret: *Exi à me, quia homo peccator sum Domine: & retia tunc rupta sunt, & si non socii adjuvassent, naves etiam mersæ fuissent.* Item in hoc loco discipuli cum Domino navem conscendunt, mare adeunt: sed quia intererat & Judas, & Dominus in puppi, quæ sedes est gubernanti, dormisse, & ventus pontusque desoris sævisse perhibentur. Nam etsi multa illic discipulorum merita navigabant, tunc adhuc eam perfidia proditoris agitabat: & qui suis meritis firmi fuêre, turbabantur alienis. Item Paulus cum fratribus Hie- Actu. 20
rosolymam navigans, & diem Pentecosten ibi, spiritusque sancti gaudia celebrare festinans, recto cursu cuncta peragrat. Porrò ab Hierosolymis Romam relegatus, quia Actu. 27
cum infidelibus iter agit, mare furit, venti refragantur, imber imminet, frigora fatigant, astra obnubilant, terra negatur, triticum in mare jactatur, navis armamenta tolluntur: ipsa postremo navis arenis illisa dissolvitur, nautæ quam non agnoscunt terram, nando petunt: & qui seculi undas oneratі cupiditatibus subierant, eodem adversante seculo viæ nudi evadunt, juxta quod idem Apostolus ait:
Ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem. 1 Cor. 3.

DOMINICA IN SEXAGESIMA.

Lucæ octavo, Matth. 13, & Marci 4.

IN illo tempore, cùm turba plurima convenirent, & de civitatibus properarent ad Iesum, dixit per similitudinem: Exiit qui seminat seminare semen suum. Et dum seminat, aliud cecidit secus viam, & conculcatum est, & volucres cæli comederunt illud. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

HAnc parabolam Dominus ideo per seipsum exponere dignatus est, ut figuratè se loqui innotesceret, rerumque significationes in eis etiam, quæ per semetipsum noluit explanare, doceret esse quærendas. Sed quia semen quod verbum Dei sit, terramque variam quod diversum cor auditorum significet, ipse Dominus aperuit, satorem quem nobis quærendum reliquit, nullum melius quàm filium Dei intelligere possumus. *Qui exiit seminare semen suum*, quia de sinu patris, quò creaturæ non erat ac- Ioan. 18.
cessus egrediens, ad hoc venit in mundum, ut testimo- Matt. 13
nium perhiberet veritati. Unde benè juxta Evangelistas Marc. 4.
alios hanc parabolam dicturus, de domo exiisse, mare adisse, navem conscendisse perhibetur: ipsum nimirum situ corporis, quod processu sermonis insinuans.

Et dum seminat, aliud cecidit secus viam, & conculcatum est, & volucres cæli comederunt illud.] Quæ Dominus exposuit, pia fide suscipienda sunt: quæ autem tacita nostræ intelligentiæ dereliquit, perstringenda sunt breviter. Semen quod secus viam cecidit, duplici læsura disperit, & a viantibus scilicet conculcatum, & à volucribus raptum. Via est ergo cor sedulo malarum cogitationum transitu attritum atque arefactum, ne verbi semen excipere ac germinare sufficiat. Atque ideo quicquid boni seminis vicinia talis viæ contingit, pessimæ cogitationis meatu conculcatum à dæmoniis eripitur: qui volucres cœli, sive quia cœlestis spiritalisque sint naturæ, seu quia per aëra volitant, appellantur.

Et aliud cecidit super petram, & natum aruit, quia non habebat humorem.] Petram hic rectè dicit durum & indomitum cor, ac nullo veræ fidei vomere penetratum. Hoc est autem humor ad radicem seminis, quod juxta aliam parabolam oleum ad lampades virginum nutriendas, id est Matt. 25
amor & perseverantia virtutis.

Et aliud cecidit in terram bonam, & ortum fecit fructum centuplum.] Fructum centuplum, fructum perfectum dicit. nam denarius numerus pro perfectione semper accipitur quia in decem præceptis legis custodia continetur. Activa enim & contemplativa vita simul in decalogi mandatis conjuncta est, quia in eo & amor Dei, & amor servari proximi jubetur. Amor quippe Dei ad contemplativam, amor verò proximi pertinet ad activam. Denarius au-

tem

tem numerus per semetipsum multiplicatus, in centenarium surgit. Unde rectè per centenarium magna perfectio designatur: sicut de illo qui sua pro Domino terrena relinquit, dicitur.
Matt. 19 *Centuplum accipiet, & vitam aeternam possidebit.* Quia quisquis pro Dei nomine temporalia atque terrena contemnit, & hic perfectionem mentis recipit, ut jam ea non appetat quæ contemnit, & in sequenti seculo ad æternam vitæ gloriam pervenit. Terra ergo bona fructu centuplo fœcundatur, quando cor docile virtutum spiritualium perfectione donatur.

Hæc dicens clamabat: Qui habet aures audiendi, audiat.]
Actu. 2. Quoties hæc admonitiuncula, vel in Evangelio, vel in Apocalypsi Joannis interponitur, mysticum esse quod dicitur, quærendumque à nobis intentius ostenditur.

Interrogabant autem eum discipuli ejus, quæ esset hæc parabola] Nemo putet finita mox parabola, discipulos hæc interrogasse Salvatorem: sed, ut Marcus ait: *Cùm esset singularis,*
Marc. 4 *interrogaverunt eum hi, qui cum eo erant duodecim, pa-*
Esai. 6. *rabolam.*

Matt. 13 *Et dicebat eis: Vobis datum est nosse mysterium regni Dei, cæ-*
Luc. 8. *teris autem in parabolis, ut videntes non videant, & audientes*
Joan 12 *non intelligant.*] Marcus ita dicit: *Illis autem qui foris sunt, in*
Actu. 28. *parabolis omnia fiunt.* Ideoque & nos cum discipulis Christi intremus in sanctuarium Dei, ut intelligamus novissima mysteriorum regni Dei. Nam qui appropinquant pedibus ejus, accipient de doctrina illius, dicentes cum Psalmista:
Psal. 118 *Revela oculos nostros, & considerabimus mirabilia de lege tua.* Rectè itaque in parabolis audiunt & in ænigmate, qui clausis sensibus cordis, neque intrare, neque curant cognoscere veritatem, obliti Dominicæ præceptionis, Qui habet aures audiendi, audiat.

Qui autem secus viam, sunt qui audiunt: deinde venit diabolus & tollit verbum de corde eorum, ne credentes salvi fiant.] De hoc semine Marcus ita scribit: *Hi autem sunt qui circa viam*
Marc. 4 *ubi seminatur verbum, & cùm audierint, confestim venit Satanas & aufert.* Matthæus ita: *Omnis qui audit verbum regni, &*
Matt. 13 *non intelligit, venit malus & rapit.* Ex quo manifestè docetur, eos circa viam seminatos qui verbum quod audiunt, nulla fide, nullo intellectu, nulla saltem tentante utilitatis occasione percipere dignantur. Porrò super petrosa & in spinis, ut Dominus exponit, seminantur hi, qui auditi quidem verbi & utilitatem probant, & desiderium gustant: sed ne ad id quod probant perveniant, hujus vitæ eos vel adversa terrendo, vel prospera blandiendo, retardant. Contra quæ utraque damna semen quod acceperat, tutari curabat, qui
2. Cor. 6 ait: *Per arma justitiæ à dextris & à sinistris, per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam, ut seductores & veraces.* His ergo tribus terræ generibus cito omnes, qui verbum non faciunt, esse designatos: à quibus omnibus, qui semen acceptum servat, terra bona est: accipiuntur sane Judæi & gentiles, qui ne audire quidem merentur.

Quod autem in spinas cecidit, hi sunt qui audierunt, & à solicitudinibus, & divitiis, & voluptatibus vitæ euntes suffocantur, & non referunt fructum.] Mirum, quomodo Dominus spinas divitias interpretatus sit, cùm illæ pungant, istæ delectent. Et tamen spinæ sunt, quia cogitationum suarum punctionibus mentem lacerant: & cum usque ad peccatum pertrahunt, quasi inflicto vulnere cruentant. Quas benè hoc in loco, alio Evangelista testante, nequaquam Do-
Matt. 13 minus divitias, sed fallaces divitias appellat. Fallaces enim sunt, quæ nobiscum diu permanere non possunt. Fallaces sunt, quæ mentis nostræ inopiam non expellunt. Solæ autem divitiæ veræ sunt, quæ nos divites virtutibus faciunt. Notandum verò est, quòd exponens Dominus dicit, Quia solicitudines & voluptates suffocant. Suffocant enim, quia importunis cogitationibus suis guttur mentis strangulant: & dum bonum desiderium intrare ad cor non sinunt, quasi aditum flatus vitalis necant. Notandum etiam quod duo sunt quæ divitiis jungit, solicitudines videlicet & voluptates. Quia profectò & per curam mentem opprimunt, & per affluentiam resolvunt. Re enim contraria possessores suos & afflictos & lubricos faciunt. Sed quia voluptas convenire cum afflictione non potest, alio quidem tempore per custodiæ suæ solicitudinem affligunt, atque alio per abundantiam ad voluptates emolliunt.

Quod autem in bonam terram, hi sunt, qui in corde bono & optimo audientes verbum retinent, & fructum afferunt in patientia.] Bona terra, ut prædiximus, omnibus tribus terræ nequam varietatibus contraria facit, & libenter videlicet semen verbi suscipiendo, & quod suscipit, inter adversa & prospera patienter ad fructus usque tempora servando. Aliter, Bona terra fructum per patientiam reddit: quia scilicet nulla sunt bona, quæ agimus, si non æquanimiter proximorum mala toleramus. Quanto enim quisque altius profecerit, tanto in hoc mundo invenit quod durius portet: quia dum à præsenti seculo mentis nostræ dilectio deficit, ejusdē seculi adversitas crescit. Hinc est enim, quod plerosque cernimus & bona agere, & tamen sub gravi tribulationum fasce desudare: sed juxta vocem Domini, fructum per patientiam reddunt, quia cùm humiliter flagella suscipiunt, post flagella ad requiem sublimiter suscipiuntur. Quòd verò secundùm Matthæum dicitur:
Et fructum affert, & facit aliud quidem centum, aliud autem Matt. 1
sexaginta, porrò aliud triginta: triginta referuntur ad nuptias. Nam & ipsa digitorum conjunctio, quasi molli osculo se complexans & fœderans, maritum pingit & conjugem. Sexaginta ad viduas, eo quòd in angustia & tribulatione sint positæ, unde & in superiore digito deprimuntur. Quantoque major est difficultas expertæ quondam voluptatis illecebris abstinere, tanto majus & præmium. Porrò centesimus numerus (quæso, diligenter lector attende) à sinistra transfertur ad dexteram, & iisdem quidem digitis, sed non eadem manu, quibus in læva manu nuptæ significantur, & viduæ, circulum faciens exprimit virginitatis coronam. Aliter, Fructum tricesimum verbum profert, quod fidem sanctæ Trinitatis ædificat: sexagesimum, quod operis perfectionem docet, quia sex dies Exod. 23
sunt, in quibus oportet operari: centesimum, quod ad dexteram regni vitam prædicat æternam.

DOMINICA IN QUINQUAGESIMA.
Lucæ 18. Matth. 20. & Marc. 10.

IN illo tempore, Assumpsit Jesus duodecim, & ait illis: Ecce ascendimus Hierosolymam, & consummabuntur omnia quæ scripta sunt per Prophetas de filio hominis. Tradetur enim gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur; & postquam flagellaverint, occident eum, & die tertia resurget. Et ipsi nihil horum intellexerunt. Erat autem verbum illud absconditum ab eis, & non intelligebant quæ dicebantur. Factum est autem cùm appropinquaret Hiericho, cæcus quidam sedebat secus viam mendicans. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

PRævidens Salvator ex passione sua discipulorum animos perturbandos, eis longè ante & ejusdem passionis pœnam, & resurrectionis suæ gloriam prædicit, ut cùm morientem, sicut prædictum esset, cernerent, etiam resurrecturum non dubitarent. Prævidens etiam quosdam hæreticos in Ecclesia futuros, qui Christum dicerent legi prophetisque docuisse contraria, aliumque veteris testamenti, atque alium novi Deum esse credendum, ostendit prophetarum præsagia non aliò magis, quam ad suæ dispensationis, quam pro nobis temporaliè suscepit, intendisse mysterium: adeò, ut consummatio sit prophetiæ suæ passionis, & posterioris gloriæ celebrata perfectio. Necnon & paganorum dementiam, qua ejus crucem derident, apertissime confutat, quando proximæ suæ passionis & tempus, quasi futurorum præscius ostendit, & locum quasi mortis intrepidus adiit.

Et ipsi nihil horum intellexerunt. Et erat verbum istud absconditum ab eis, & non intelligebant quæ dicebantur] Legimus in Evangelio secundum Joannem, dicente Domino: *Si* Joan. 12
exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum, respondisse turbam, atque dixisse: *Nos audivimus ex lege, quia Christus*

manet

manet in æternum. Et quomodo tu dico, oportet exaltari filium hominis? Quid est ergo quod discipuli toties sibi replicatum Dominicæ passionis arcanum intelligere nequeunt, & Judæi ad unum verbum & tam obscure positum, ut hoc expositione dignum Evangelista ducat? Hoc autem dicebat, inquit, significans qua morte esset moriturus: mox quia crucis exaltatio significetur, intelligunt, nisi quia discipuli, cujus vitā maximè videre desiderabant, ejus mortem audire non poterant. Quem non solum hominem innocentem, sed & Deum verum sciebant, hunc nullatenus mori vel posse putabant. Et quia per parabolas eum sæpè loquentem audire consueverant, quoties aliquid de sua passione dicebat, hoc non ita, ut sonabat, intelligendum, sed amore dictante, ad aliud quid allegoricè referendum esse credebant. Judæi verò, quia in ejus necem conspiraverant, quicquid de sua passione vel cruce loquebatur, intelligebant. Hoc enim loquebatur, quod ipsi summoperè & fieri optabant, & perficere satagebant: sicque miro & inusitato modo idem subeundæ crucis sacramentum, quod fidelibus amor abscondit, infidelibus invidia pandit.

Factum est autem cùm appropinquaret Hiericho, cæcus quidam sedebat secus viam mendicans: & cùm audiret turbam prætereuntem, interrogabat quid hoc esset? Dixerunt autem ei, quòd Iesus Nazarenus transiret.] Cæcus iste per allegoriam genus humanum significat, quod in parente primo à paradisi gaudiis expulsum, claritatem supernæ lucis ignorans, damnationis suæ tenebras patitur: sed cùm Hiericho appropinquare Jesus dicitur, cæcus illuminatur. Hiericho quippe interpretatur luna: luna autem in sacro eloquio pro defectu ponitur carnis: quia dum menstruis momentis decrescit, defectum nostræ mortalitatis designat. Dum igitur conditor noster appropinquat Hiericho, cæcus ad lumen redit: quia dum divinitas defectum nostræ carnis suscipit, humanum genus lumen, quod amiserat, recipit. Qui videlicet cæcus rectè & juxta viam sedere, & mendicans esse describitur; ipsa enim veritas dicit: *Ego sum via.* Ergo qui
Ioan.14. æternæ lucis claritatem nescit, cæcus est: sed si jam in Redemptorem credit, juxta viam sedet. Si autem jam credit, sed ut æternam lucem recipiat rogare dissimulat, atque à precibus cessat, cæcus quidem juxta viam sedet, sed minimè mendicat; si vero credit & exorat, & juxta viam sedet cæcus, & mendicat.

Et clamavit, dicens: Iesu fili David, miserere mei. Et qui præibant, increpabant eum, ut taceret. Ipse verò multo magis clamabat, Fili David miserere mei.] Quid isti designant, qui Jesum venientem præcedunt, nisi desideriorum carnalium turbas, tumultusque vitiorum: qui priusquàm Jesus ad cor nostrum veniat, tentationibus suis cogitationem nostram dissipant, & voces cordis in oratione perturbant? Sæpè namque dum converti ad Deum post perpetrata vitia volumus, dum contra hæc eadem exorare vitia, quæ perpetravimus, conamur, occurrunt cordi phantasmata peccatorum quæ fecimus, mentis nostræ aciem reverberant, cōfundunt animum, & vocem nostræ deprecationis premūt. Sed quem turba increpat ut taceat, magis ac magis clamat; quia quanto graviori tumultu cogitationum carnalium premimur, tanto orationi insistere ardentius debemus.

Stans autem Iesus, jussit illum adduci ad se.] Ecce stat, qui ante transibat: quia cum adhuc turbas phantasmatum in oratione patimur, Jesum aliquatenus transeuntem sentimus. Cùm verò orationi vehementer insistimus, stat Jesus & lucem restituit: quia Deus in corde figitur, & lux amissa reparatur.

Et cùm appropinquasset, interrogavit illum, dicens: Quid tibi vis faciam? At ille dixit: Domine, ut videam.] Nunquid qui lumen reddere poterat, quid vellet cæcus ignorabat? Sed peti vult hoc quod & nos petere & se concedere prænoscit. Importunè namque ad orationem nos admonet, & tamen dicit: *Scit namque pater vester quid opus sit vobis, ante-*
Matth.6 *quam petatis eum.* Ad hoc ergo requirit, ut petatur: ad hoc requirit, ut cor ad orationem excitet: Unde & cæcus protinus adjungit: *Domine ut videam.* Ecce cæcus à Domino non aurum, sed lucem quærit, parvipendit extra lucem aliquid quærere. Quia etsi cæcus habere quodlibet potest, sine luce non potest videre quod habet. Imitemur ergo eum, quem & corpore audivimus & mente salvatum, non falsas divitias, non terrena dona, non fugitivos honores à Domino, sed lucem quæramus: illam videlicet lucem, quam videre cum solis Angelis possumus, quam nec initium inchoat, nec finis angustat: ad quam profectò lucem via fides est. Unde rectè & illuminando cæco protinus subjungitur:

Et Iesus dixit illi: Respice, fides tua te salvum fecit. Et confestim vidit, & sequebatur illum magnificans Deum.] Videt & sequitur, qui bonum quod intelligit, operatur: videt autem, sed non sequitur, qui bonum quidem intelligit, sed bona operari contemnit: Jesum enim sequitur, qui imitatur. Hinc namque dicit: *Si quis mihi ministrat, me sequatur.* Conside- Ioan.22
remus ergo quà graditur, ut sequi mereamur: sicque fit, ut non solum nostra vita in Deum proficiat, sed hæc ipsa nostra conversatio ad laudem Dei & alios accendat. unde illic subditur:

Et omnis plebs ut vidit, dedit laudem Deo.] Dedit enim plebs laudem Deo, non solum pro impetrato munere lucis, sed & pro merito fidei impetrantis. Dedit laudem Deo, quia & Jesum vidit misericorditer ac potenter lucem restituisse roganti, & obstinatæ fidei clamorem, quæ juste quæsierit, mox consequi posse cognovit. Unde notandum, quia Dominus in carne apparens, omnia quæ verbis docuit, exemplis firmavit. Qui enim nobis præcepit: *Sic lu-* Matth.5
ceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, &
glorificent patrem vestrum qui in cælis est. & ipse omni universis quæ Actu. 1.
cœpit facere & docere, non suam ab hominibus, sed patris gloriam quærebat.

Bedæ Presbyteri Homiliarum hyemalium finis.

BEDÆ PRESBYTERI HOMILIÆ QUADRAGESIMALES.

IN DIE CINERUM.

Lucæ 12, Matth. 6.

Ectio sancti Evangelii secundùm Lucam. In illo tempore dixit Iesus discipulis suis: Facite vobis sacculos qui non veterascunt, thesaurum non deficientem in cælis: quò fur non appropiat, neque tinea corrumpit. Ubi enim thesaurus vester, ibi & cor vestrum erit. Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

NOn hoc præceptum esse putandum est ut nil pecuniæ reservetur à sanctis, vel suis scilicet, vel pauperum usibus suggerendæ, cum & ipse Dominus, cui ministrabant Angeli, tamen ad informandam Ecclesiam suam loculos habuisse legatur, & a fidelibus oblata conservans, & suorum necessitatibus aliisque indigentibus tribuens: sed ne Deo propter ista serviatur, & ob inopiæ timorem justitia deseratur.

Thesaurum non deficientem in cælis, quò fur non appropiat, neque tinea corrumpit.] Sive simpliciter accipiendum, quòd pecunia servata deficiat, vel videlicet à fure thesauris erepta, vel in thesauris ipsa sui fragilitate fœdata: data autem pro Christo perennem misericordiæ fructum conferat in cœlis. seu certè ita intelligendum, quòd thesaurus boni operis si commodi terrestris occasione condatur, facilè corruptus intereat; at si cœlesti solùm tentatione congeratur, non exterius hominum favore, non intus inanis gloriæ valeat labe maculari. Fur enim deforis rapit, tinea scindit interius: Fur abstulit divitias eorum, de quibus Dominus ait:
Receperunt mercedem suam. Tinea corrupit vestes eorum, Matth 6
quos Psalmista redarguens, ait: *Quoniam Deus dissipat ossa* Psal. 52.
hominum sibi placentium. Ossa enim virtutū robur appellat.

Vbi enim thesaurus vester est, ibi & cor vestrum erit.] Hoc non solum de pecunia, sed & de cunctis possessionibus sentiendum est. Gulosi Deus venter est; ibi ergo habet cor, ubi & thesaurum. Luxuriosi thesauri epulæ sunt: lascivi, ludicra: amatoris, libido, huic servit unusquisque à quo vincitur.

FERIA V. POST CINERUM.

Lucæ 7. Matth. 8.

IN illo tempore, intravit Iesus Capernaum. *Centurionis autem cujusdam servus.* Et reliqua.

· Homiliam quære Dominica tertia post Epiphaniæ.

FERIA VI. POST CINERUM.

Lucæ 6. Matth. 5.

IN illo tempore dixit Iesus discipulis suis: *Diligite inimicos vestros: benefacite his qui vos oderunt.* Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

QUia dixerat supra quid ab inimicis pati possint, nunc qualiter ipsi cum eisdem inimicis agere debeant, ostendit. Multi autem putant sufficere virtutibus, non odisse inimicos: cæterum diligere plus præcipi, quam humana natura patiatur, non videntes, quia & Moyses, (Exod. 17) Samuel (1. Reg. 12) & Stephanus (Act. 7) pro inimicis orabant, & mortuos David planxit inimicos (2. Reg. 1). Neque enim Dominus impossibilia, sed perfecta jubebat: *Non deficientes ergo dum tempus est, operemur bonum ad omnes, maximè autem ad domesticos fidei.* (Galat. 6)

Benedicite maledicentibus vobis, orate pro calumniantibus vobis.] Et hæc se, suique similes egisse testatur Apostolus qui ait: (1. Cor. 4.) *Maledicimur, & benedicimus; blasphemamur, & obsecramus.* Sed hic meritò movet, quomodo huic præcepto Domini non sit adversum, quòd & in prophetis inveniuntur multæ imprecationes adversus inimicos, quæ maledictiones putantur, sicuti est illud: (Psal. 68.) *Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum*, & cætera quæ ibi dicuntur. Et Joannes Apostolus ait: (1. Ioan. 5.) *Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat, & dabitur ei vita peccanti non ad mortem. Est peccatum ad mortem, non pro illo dico, ut roget quis.* Ubi primo videndum, quia prophetæ per imprecationem quid esset futurum, cecinerunt, non optantis voto, sed spiritu prævidentis: qui maximè solent figura imprecantis futura prædicere, sicut figura præteriti temporis, ea quæ ventura erant, cecinerunt: deinde in Apostoli verbis intelligendum esse (Matth. 5) quosdam fratres, pro quibus orare nobis præcipitur, cùm (Luc. 6.) Dominus etiam pro persecutoribus nostris orare nos jubeat. Quæ solvi quæstio non potest, nisi fateamur esse aliqua peccata in fratribus inimicorum persequutione graviora. Fratres autem Christianos significari, multis divinarum Scripturarum documentis probari potest. Peccatum ergo, fratres, ad mortem puto esse, cùm post agnitionem Dei, per gratiam Domini nostri Jesu Christi quisque oppugnat fraternitatem, & adversus ipsam gratiam qua reconciliatus est Deo, invidentiæ facibus agitatur. Peccatum autem non ad mortem est, si quisquam non amorem à fratre non alienaverit, sed officia fraternitatis debita per aliquam infirmitatem animi non exhibuerit. Quapropter & (Luca 23) Dominus in cruce ait: *Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt.* (Act. 7.) Nondum enim gratiæ Spiritus sancti participes facti, societatem sanctæ fraternitatis inierant. Et B. Stephanus orat pro eis, à quibus lapidatur: quia nondum Christo crediderant, neque adversus illam communem gratiam dimicabant. Et Apostolus Paulus præterea credo, non orat (2 Tim. 4) pro Alexandro, quia jam frater erat, & ad mortem, id est, invidentiam, fraternitatem oppugnando peccaverat. Pro his autem qui non abruperant amorem, sed timore succubuerant, orat ut ei ignoscatur. Sic enim dicit: *Alexander ærarius multa mala mihi ostendit, reddet illi Dominus secundum operationes. quem & tu evita. Valdè enim restitit nostris sermonibus.* Deinde subjungit pro quibus orat, ita dicens: *In prima mea defensione nemo mihi adfuit, sed omnes me dereliquerunt, non illis imputetur.* Ista differentia peccatorum Judam tradentem à Petro negante distinguit.

Si quis te percusserit in maxillam, præbe & alteram.] Non ait, Eum qui te percutit, noli tu percutere, quanquam hoc etiam magnum præceptum sit, sed ait: *Parate adhuc percuti.* (Matth. 5) Quod ad misericordiam pertinere hi maxime sentiunt, qui eis quos multum diligunt, tanquam filiis, vel quibuslibet dilectissimis suis ægrotantibus serviunt, vel parvulis, vel phreneticis, à quibus multa sæpè patiuntur: etsi eorum salus id exigat, præbent se etiam ut plura patiantur, donec vel ætatis, vel morbi infirmitas transeat. Quos ergo Dominus medicus animarum curandis proximis instruebat, quid eos aliud docere posset, nisi ut eorum, quorum saluti consulere vellent, imbecillitates æquo animo tolerarent? Omnis namque improbitas ex imbecillitate animi venit: quia nihil innocentius est eo, qui in virtute perfectus est. Multi autem alteram maxillam præbere noverunt, diligere vero illum à quo feriuntur, ignorant. At verò ipse Dominus, qui utique præcepta quæ docuit, primus implevit, percutienti se in maxillam ministro sacerdotis non præbuit alteram, sed insuper dixit: *Si malè locutus sum, testimonium perhibe de malo: si autem benè, quid me cædis?* (Ioan. 18) Non tamē ideò paratus corde non fuit, non solùm in alteram maxillā cædi pro salute omnium, sed etiam toto corpore crucifigi.

Et ab eo qui aufert tibi vestimentum, etiam tunicam noli prohibere.] Quod de vestimento & tunica dictum est, non in eis solis, sed in omnibus faciendum est, quæ aliquo jure temporaliter nostra esse dicimus. Si enim hoc de necessariis imperatum est, quanto magis superflua contemnere convenit?

Omni autem petenti te, tribue.] Omni petenti, inquit, non omnia petenti: ut id des, quod dare honestè & justè potes. Quid si enim pecuniam petat, qua innocentem conetur opprimere? Quid si postremo stuprum petat? Sed ne multa persequar, quæ sunt innumerabilia, id profectò dandum est, quod nec tibi nec alteri noceat, quantum sciri aut credi ab homine potest. Et cui justè negaveris quod petit, judicanda est ipsa justitia, ut non eum inanem dimittas. Ita omni petenti te tribues, quamvis non semper id quod petit tribues. Et aliquando melius aliquid tribues, cum petentem injusta correxeris.

Et qui aufert quæ tua sunt, ne repetas.] De veste, domo, fundo, jumēto, & generaliter omni pecunia dicit. Utrùm autem & de servis accipiendum sit, magna quæstio est: non enim Christianum oportet sic possidere servum, quomodo equum aut argentum. Quanquam fieri possit, ut majore pretio valeat equus quàm servus, & multo magis aliquid aureum vel argenteū. Sed ille servus si rectius & honestius, & ad Deum colendum accommodatius abs te domino educatur aut regitur, quam ab illo potest, qui eum cupit auferre, nescio utrùm quisquam dicere audeat, ut vestimentum eum debere contemni. Hominem namque homo tanquam seipsum diligere debet, cui ab omnium Domino etiam ut inimicos diligat, imperatur.

Et prout vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis similiter.] (1. Cor. 13) *Quia charitas patiens est, benigna est*, non tantum injurias inimici fortissime suffert, sed amici quoque gratiam benignissimè prævenit. Nam redamare amantem, cunctos natura docuit: non amantem vero beneficiis ad amorem cogere, Christi solum doctrina perfectos instituit: (Luc. 6.) qui cùm nos priores prout nobis fieri velimus, aliis facere (Tob. 4.) juberet, eundem mox sensum latius astruendo firmavit, (Matth.) dicens:

Et si diligitis eos qui vos diligunt, quæ vobis est gratia? Nam & peccatores diligentes se diligunt, &c.] (Ibid. 6.) Si etiam peccatores, publicani & ethnici, erga dilectores suos natura duce norunt esse benefici, quantum vos, inquit, quibus ut gradus professionis eximior, ita cura necesse est sit virtutis uberior, latioris sinu dilectionis amplecti debetis etiam non amantes? Unde quæsitu dignum videtur, quomodo cum Dominus eos qui diligentes se solum diligunt, benefac-

tribus sibi benefaciunt, amicis fœnerantur, non modo perfectam non habere charitatem, verum peccatoribus æquiparari testetur. ille pectoris Dominici recubitor epistolam de Dei & proximi dilectione consummans, non uspiam inimicos monuerit esse diligendos, sed absolutè dixerit:
1. Ioan. 4 *Quasi diligamus invicem, Deus in nobis manet, & charitas Dei in nobis perfecta est.* Quod si quem monet, sciat eum non de inimicorum amore tacuisse, sed & illos fratrum nomine comprehendisse, fratremque amoris intuitu diligi, & pro eis præcepisse orari: scilicet ut non semper inimici remaneant, sed resipiscant à diaboli laqueis, nobisque germano fœdere socientur. Nec durum videatur, quòd nondum credentes, propter spem tamen credendi fratres appellari posse dicimus. Nam idem Joannes eos etiam filios Dei vo-
Ioan. 11. citare legitur: *Quia Iesus, inquit, moriturus erat pro gente, & non tantum pro gente, sed ut filios Dei qui erant dispersi, congregaret in unum.* Quamdiu enim dispersi, nondum filii sunt Dei, sed conveniendo in unum, jam efficiuntur filii.

SABBATO POST CINERUM.
Marci 6. Matth. 14.

In illo tempore, cùm sero esset factum, erat navis in medio mari, & Iesus solus in terra. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Labor discipulorum in remigando, & contrarius eis ventus, labores sanctæ Ecclesiæ varios designat, quæ inter undas seculi adversantis, & immundorum flatus spirituum ad quietem patriæ cœlestis quasi ad fidam littoris stationem pervenire conatur. Ubi benè dicitur: *Quia navis erat in medio mari, & ipse solus in terra:* quia nonnunquam Ecclesia tantis gentilium pressuris non solum afflicta, sed & fœdata est, ut si fieri posset, Redemptor ipsius eam prorsus deseruisse ad tempus videretur. Unde est illa vox ejus: Inter undas procellasque tentationum vertentium deprehensæ, atque auxilium protectionis illius
Psal. 9. gemebundo clamore quærentis: *Vt quid Domine recessisti longe? Despicis in opportunitatibus in tribulatione?* Quæ pariter vocem inimici persequentis exponit, in sequentibus Psalmi subjiciens: *Dixit enim in corde suo, Oblitus est Deus, avertit faciem suam ne videat usque in finem.* Verùm ille non obliviscitur orationem pauperum, neque avertit faciem suam à sperantibus in se: quin potiùs & certantes cum hostibus ut vincant adjuvat, & victores in æternum coronat. Unde hic quoque apertè dicitur: *Quia vidit eos laborantes in remigando.* Videt quippe Dominus laborantes in mari, quamvis ipse positus in terra: quia etsi ad horam differre videatur auxilium tribulatis impendere, nihilominus eos ne in tribulationibus deficiant, suæ respectu pietatis corroborat. & aliquando etiam manifesto adjutorio victis adversitatibus, quasi calcatis sedatisque fluctuum voluminibus liberat, sicut hic quoque subsequenter insinuatur, cum dicitur:

Et circa quartam vigiliam noctis venit ad eos, ambulans super mare.] Stationes & vigiliæ militares in terna horarum spatia dividuntur. Quando ergo dicit, quarta vigilia noctis venisse ad eos Dominum, ostendit tota nocte periclitatos, & extremo noctis tempore eis auxilium præbitum. Laborabant ergo toto noctis opacæ tempore, sed diluculo appropinquante, & lucifero solis dieique exortum promittente, venit Dominus, & superambulans tumida freti terga comprimit: quia cùm pressuris obsita fragilitas humana pusillitatem virium suarum considerat, nihil erga se aliud, quam tenebras angustiarum, & æstus cernit hostium confligentium. Cum verò mentem ad superni lumen præsidii, & perpetuæ dona retributionis erexerit, quasi inter umbras noctis repentè ortum luciferi conspicit, qui diem proximum nunciet. Lucifer namque cum plurimum tres horas noctis, id est, totam vigiliam matutinam, illuminare perhibetur. Adeòque Dominus qui sopitis tentationum periculis, plenam libertatis fiduciam suæ protectionis attribuat. Sequitur:

Et volebat præterire eos. At illi ut viderunt eum super mare ambulantem, putaverunt phantasma esse, & exclamaverunt. Omnes enim eum viderunt, & conturbati sunt.] Adhuc hæretici putant phantasma fuisse Dominum, nec veram assumpsisse carnem de virgine. Denique Theodorus Pharanitanus quondam Episcopus, ita scripsit, *corporale pondus non habuisse secundùm carnem Dominum, sed absque pondere & corpore super mare deambulasse.* At contra fides Catholica, & pondus secundùm carnem habere eum prædicat, & onus corporeum, & cum pondere atque onere corporali incedere super aquas non infusis pedibus. Nam Dionysius egregius inter Ecclesiasticos scriptores, in opusculis de divinis nominibus hoc modo loquitur: *Ignoramus enim qualiter de virgineis sanguinibus alia lege præter naturalem formabatur, & qualiter non infusis pedibus corporale pondus habentibus, & materiale onus deambulabat in humidam & instabilem substantiam.* Quomodo autem volebat Dominus eos præterire tanquam alienos, ad quos de periculo naufragii liberandos advenerat, nisi ut ad horam turbati & paventes, sed continuò liberati, amplius ereptionis suæ miraculum stuperent, ac majores ereptori suo gratias referrent? Quia & in tempestatibus passionum, quæ pro constantia fidei à perfidis ingeruntur, talis nonnunquam provisio divinitùs ostenditur. Sæpè enim ita fideles in tribulatione positos superna pietas deseruisse visa est, ut quasi laborantes in mari discipulos præterire Iesus voluisse putaretur. Vnde est & illud in Psalmista Ecclesiæ, in martyrii certamine desudantis: *Quare mei oblitus es? Quare me repulisti? & quare tristis incedo, dum affligit me inimicus? Dum confringuntur omnia ossa mea, & cætera.* Psal. 41. Sed dicunt inimici terrentes, *Vbi est Deus eorum?* quasi naufragium fessis minitantes Apostolis. Dicit ipse Deus eorum: *Cùm transieris per aquas, tecum ero, & flumina non operient te: cùm ambulaveris in igne, non comburetur, & flamma non ardebit in te.* Esaia 43. Vnde hic quoque rectè subjungitur.

Et statim locutus est cum eis, & dixit illis: Confidite, ego sum, nolite timere. Et ascendit ad illos in navim, & cessavit ventus.] Prima trepidantium & periclitantium subventio est, inclusum cordibus expellere timorem; secunda, tempestatum furias suæ præsentiæ virtute compescere. Nec mirandum si ascendente in naviculam Domino ventus cessavit. In quocunque enim corde Deus per gratiam sui adest amoris, mox universa vitiorum & adversantis mundi sive spirituum malignorum bella compressa quiescunt.

Et plus magis intra se stupebant. Non enim intellexerant de panibus: erat enim cor illorum obcæcatum. Dominus quidem & in miraculo panum, quòd esset conditor rerum, ostendit & in ambulando super undas, quod haberet corpus ab omni peccatorum gravedine liberum, edocuit. & in placando ventos, undarumque rabiem sedando, quòd elementis dominaretur, monstravit: sed carnales adhuc discipuli necdum hunc Deum esse cognoscunt. Et quidem virtutum magnitudinem stupebant, necdum tamen in eo veritatem divinæ majestatis cognoscere valebant.

Cumque egressi essent de navi, continuò cognoverunt eum: & percurrentes universam regionem illam, cœperunt in grabbatis eos, qui se malè habebant, circumferre, ubi audiebant eum esse.] Cognoverunt eum rumore, non facie: vel certe pro signorum magnitudine, quæ patrabat in populis, etiam plurimis vultu notus erat. Et vide quanta fides sit hominum terræ Genezareth, ut non præsentium tantum salute contenti sint, sed mittant ad alias per circuitum civitates, quo omnes currant ad medicum.

Et quocunque introibat in vicos, vel in villas, aut in civitates, in plateis ponebant infirmos: & deprecabantur eum, ut vel fimbriam vestimenti ejus tangerent: & quotquot tangebant eum, salvi fiebant.] Qui malè se habent, non tangant corpus Jesu, neque totum vestimentum ejus, sed extremam fimbriam: & quicunque tetigerint, sanabuntur. Fimbriam vestimenti ejus, minimum mandatum intellige: quod qui transgressus fuerit, minimus vocabitur in regno cœlorum; vel Matth. 5 assumptionem carnis, per quam venimus ad verbum Dei, & illius postea fruimur majestate.

DOMINICA PRIMA IN QUADRAGESIMA.

Lucæ 4. Matthæi 4. Marci 1.

In illo tempore, egressus Iesus à Iordane, & agebatur in spiritu in deserto. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI

DE EADEM LECTIONE.

Iesus autem plenus Spiritu sancto egressus est ab Iordane, & agebatur in spiritu in desertum diebus quadraginta, & tentabatur à diabolo] Hæc baptizato Domino confestim facta, Matthæus Marcusque designant. Quorum unus descripto ejus baptismate, mox ita subjunxit: *Matth. 4.* *Tunc Iesus ductus est in desertum spiritu, ut tentaretur à diabolo.* *Marc. 1.* Alter ita: *Et statim spiritus expulit eum in desertum, & erat ibi quadraginta diebus & quadraginta noctibus, & tentabatur à satana.* Verùm ne cui veniret in dubium, à quo eum spiritu ductum sive expulsum dicerent in desertum, consultè Lucas primò posuit, quia Jesus plenus Spiritu sancto regressus est ab Jordane: ac deinde intulit, Agebatur in spiritu in desertum: ne quid contra eum valuisse spiritus putaretur immundus, qui plenus Spiritu sancto quò volebat gradiendo, quæque volebat, agebat. Nam & infrà ubi manifestè à diabolo assumptus sive statutus asseritur, non ejus imbecillitas, sed inimici superbia, qui voluntatem Salvatoris necessitatem putat, arguitur. Non ergo virtute spiritus mali Jesus agitur in desertum, sed voluntate sui spiritus boni locú certaminis, quo adversarium sternat, de victoria certus ingreditur. Ubi nobis pariter ordinem rectè conversandi præmonstrat, ut post acceptam videlicet in baptismo remissionem peccatorum, Spiritusque sancti gratiam, arctius contra novas antiqui hostis insidias accingi, mente seculum deserere, & quasi manna deserti sola æternæ vitæ gaudia discamus esurire.

Et nihil manducavit in illis diebus: & consummatis illis esuriit.] Quadragesima jejuniorum habet auctoritatem, & in *Exod. 34. 3. Reg. 19.* veteribus libris ex jejunio Moysi & Heliæ, & ex Evangelio, quia totidem diebus Dominus jejunavit, demonstrans Evangelium non dissentire a lege & Prophetis. In persona quippe Moysi lex, in persona Heliæ Prophetæ accipiuntur: inter quos in monte gloriosus apparuit, ut evidentius emineret quod de illo dicat Apostolus: *Testamentum habens à lege & Prophetis.* *Actu. 28* In qua autem parte anni congruentius observatio Quadragesimæ constitueretur, nisi confinis atque contigua Dominicæ passionis: quia in ea significatur hæc vita laboriosa, cui opus est continentia, ut ab ipsius mundi amicitia jejunetur. Aliter, Jejunavit Dominus cùm tentaretur ante mortem, cibo adhuc indigens. Manducavit autem & bibit cùm glorificaretur post resurrectionem, jam cibo non indigens. Hic enim ostendebat in se laborem nostrum, illic autem in nobis suam consolationem, quadragenis diebus utrumque definiens. Quo numero quadragesima hujus seculi significare videtur excursus in his, qui vocantur per gratiam ad eum, *Matth. 5.* *qui non venit legem solvere, sed adimplere.* Decem namque præcepta sunt legis jam gratia Christi diffusa per mundum, & quadripartitus est mundus, & decem quadruplicata quadraginta faciunt. *Ps. 106.* *Quoniam qui redempti sunt à Domino, de regionibus congregavit eos, ab oriente & occidente, & aquilone & mari.* Jejunans itaque quadraginta diebus ante mortem carnis velut clamabit: *1. Petr. 2* *Abstinete vos à desideriis hujus seculi.* Manducans autem & bibens quadraginta diebus post resurrectionem carnis velut clamabat: *Matt. 28* *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem seculi.* *1. Cor. 9.* Jejunium quippe est in tribulatione certaminis, quoniam qui in agone est, ab omnibus abstinens est: cibus autem in spe pacis, quæ perfecta non erit, nisi cum corpus nostrum, cujus expectamus redemptionem, induerit immortalitatem, quod nondum adipiscendo gloriamur, sed sperando jam pascimur. Utrumque Apostolus simul nos agere ostendit, dicens: *Rom. 12.* *Spe gaudentes, in tribulatione patientes.* Tanquam illud esset in cibo, hoc in jejunio. Simul enim cum viam Domini carpimus, & à vanitate præsentis seculi jejunamus, & futuri promissione reficimur, hic non apponentes cor, illic pascentes sursum cor. Quòd autem Dominus consummatis jejunii diebus esuriit, cùm de Moyse vel Helia jejunantibus nihil tale sit scriptum, ideò factum est, ne ab eo tentando pavens hostis aufugeret, quem cum tot signis cœlestibus præconatum, tum etiam viris excellentissimis in abstinendo videret æquatum. Esuriit enim humilis Deus homo, ne inimico innotescat sublimis homo Deus.

Dixit autem illi diabolus: Si filius Dei es, dic lapidi huic ut panis fiat.] Antiquus hostis Redemptorem humani generis, debellatorem suum, in mundum venisse cognovit. Unde & per obsessum hominem dixit: *Quid nobis & tibi fili Dei? Venisti huc ante tempus torquere nos?* *Matth. 8.* Qui tamen prius cùm hunc passibilem cerneret, cùm posse mortalia perpeti humanitatis videret, omne quod de ejus divinitate suspicatus est, ei fastu suæ superbiæ in dubium venit. Nihil quippe nisi superbum sapiens, dum esse hunc humilem conspicit, Deum esse dubitavit: unde ad tentationum se argumenta convertit, sed non sicut nos, qui puri homines sumus, irruente sæpè tentatione concutimur, ita Redemptoris nostri anima tentationis est necessitate turbata. Hostis namque noster etsi in excelsum montem eum permissus assumpsit, si daturum se regna mundi perhibuit, si quasi in panem vertendos lapides ostendit, mentem tamen Mediatoris Dei & hominum tentatione quassare non valuit. Sic enim dignatus est hæc exterius cuncta suscipere, ut tamen ejus mens interius divinitati suæ inhærens inconcussa permaneret. Qui & si quando turbatus spiritu *Joan. 11.* infremuisse dicitur, ipse divinitùs disponebat, quantum ipsa humanitùs turbaretur.

Et respondit ad illum Iesus: Scriptum est, quia non in pane solo vivit homo, sed in omni verbo Dei.] *Deut. 8.* Ideo sic respondit Dominus, quia propositum ei erat humilitate diabolum vincere, non potentia. Simulque animadvertendum, quòd nisi jejunare cœpisset Dominus, tentandi occasio non fuisset diabolo, secundùm illud: *Eccles. 2.* *Fili accedens ad servitutem Dei, præpara animam tuam ad tentationem.* Sed & ipsa responsio Salvatoris hominem fuisse indicat, qui tentatus est: *Non in pane solo vivit homo, sed in omni verbo Dei.* Si quis ergo non vescitur verbo Dei, iste non vivit. Aliter, Hostis noster adhuc in hac vita nos positos, quanto magis nos sibi rebellare conspicit, tanto amplius expugnare contendit: eos enim pulsare negligit, quos quieto jure possidere se sentit. Contra nos verò eo vehementiùs incitatur, quo ex corde nostro quasi ex jure propriæ habitationis expellitur. Hoc enim in seipso Dominus sub quadam dispensatione figuravit, qui diabolum non nisi post baptisma se tentare permisit, ut signum nobis quoddam futuræ conversationis *Marc. 1. Matth. 4. Luc. 3.* innueret, quod membra ejus postquam ad Deum proficerent, tunc acriores tentationum insidias tolerarent.

Et duxit illum diabolus, & ostendit illi omnia regna orbis terræ, in momento temporis] Cùm ductus a diabolo Deus homo narratur, mens refugit, humanæ hoc audire aures expavescunt: cui tamen non esse incredibilia ista cognoscimus, si in illo & alia facta pensamus. Certè iniquorum omnium diabolus caput est, & hujus capitis membra sunt omnes iniqui. Quid ergo mirum si se permisit ab illo in montem duci, qui se pertulit etiam à membris illius crucifigi? Non est ergo indignum Redemptori nostro, quòd tentari voluit, qui venerat occidi. Justum quippe erat, ut sic tentationes nostras suis tentationibus vinceret, sicut mortem nostram venerat sua morte superare. Benè autem in momento temporis secularia & temporalia monstrantur. Non enim tam conspectus celeritas indicatur, quàm caducæ fragilitas potestatis exprimitur. In momento enim cuncta illa prætereunt, & sæpè honor seculi abiit antequam venerit. Quid enim seculi potest esse diuturnum, cùm ipsa diuturna non sint secula?

Et ait ei: Tibi dabo potestatem hanc universam, & gloriam illorum quia mihi tradita sunt, & cui volo do illa: tu ergo procidens si adoraveris coram me, erunt tua omnia.] Arrogans & superbus etiam hoc de jactantia loquitur, non quod in toto

misn-

mundo habeat potestatem, ut possit omnia regna dare diabolus, cùm sciamus plerosque sanctos viros a Deo reges factos, *Si*, inquit *procidens adoraveris coram me*. Ergo qui adoraturus est diabolum, ante corruit.

Deut. 6. & 10. *Et respondens Iesus dicit illi: Scriptum est, Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.*) Dicens diabolus Salvatori: *Si procidens adoraveris me*, è contrario audit, quòd ipse magis adorare eum debeat Dominum & Deum suum. Quærit fortè aliquis, quomodo conveniat quòd hic præcipitur Domino soli serviendum Apostoli verbo, qui dicit, Galat. 5 *Sed per charitatem servite invicem.* Sed huic facile Græcæ linguæ, ex qua Scriptura translata est, origo satisfacit, in qua servitus duobus modis ac diversa significatione solet appellari. Dicitur enim λατρεία, dicitur & δουλεία. Sed dulia intelligitur servitus communis: hoc est, sive Deo sive homini, sive cuilibet rerum naturæ exhibita: qua etiam servus, id est δοῦλος, Græcè nomen accipit: Latria autem vocatur servitus illa, quæ soli divinitatis cultui debita, neque ulli est participanda creaturæ. Unde & idololatræ nuncupantur hi, qui vota, preces & sacrificia, quæ uni Deo debuerant, idolis impendunt. Jubemur ergo per charitatem servire invicem, quod est Græcè δουλεύειν: jubemur uni Deo servire, quod est Græcè λατρεύειν Unde dicitur: Et illi soli servies, quod est Græcè λατρεύσεις. Et iterum: Nos Philip. 3 enim sumus circumcisio, Spiritu Dei servientes: quod est in Græco λατρεύοντες

Et duxit illum in Hierusalem, & statuit eum super pinnam templi.) Ut quem gula vel avaritia superare non poterat, tentet & vana gloria, si forte illum vel ipsa victoriæ suæ jactantia deijcere queat.

Et dixit illi: Si filius Dei es, mitte te hinc deorsum) In omnibus tentationibus hoc agit diabolus, ut intelligat si filius Dei sit: sed Dominus sic responsionem temperat, ut eum relinquat ambiguum. *Mitte te deorsum.* Vox diaboli qua semper omnes deorsum cadere desiderat, Mitte te, inquit: persuadere potest, præcipitare non potest.

Psal. 90. *Scriptum est enim, quòd angelis suis mandavit de te ut conservent te. & quia in manibus tollent te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum.*) Hoc in nonagesimo Psalmo legimus. Verum ibi non de Christo, sed viro sancto prophetia est. Malè ergo interpretatur Scripturas diabolus. Certè si verè de Salvatore scriptum noverat, debuerat illud dicere, quod in eodem Psalmo contra se sequitur: *Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem.* De angelorum auxilio quasi ad infirmum loquitur, de sui conculcatione quasi tergiversator tacet.

Deut. 6. *Et respondens Iesus, ait illi: Dictum est, Non tentabis Dominum Deum tuum.*) Falsas de Scripturis diaboli sagittas, veris scripturarum frangit clypeis. Et notandum quòd necessaria testimonia de Deuteronomio tantùm protulerit, ut secundæ legis sacramenta monstraret *Non tentabis*, inquit, *Dominum Deum tuum*) Suggerebatur enim tanquam homini, ut signo aliquo exploraret ipse quantus esset, id est, quàm multum apud Deum posset, quod vitiosè fit cum fit. Pertinet namque ad sanam doctrinam, quando habet quod faciat homo, non tentare Dominum Deum suum Neque enim & ipse Salvator non poterat tueri discipulos Matt. 10 suos, quibus tamen ait: *Si vos persequuti fuerint in una civitate, fugite in aliam.* Cuius rei prior exemplum præbuit: Ioan. 10 Nam cùm potestatem haberet ponendi animam suam, nec eam poneret nisi cùm vellet, in Aegyptum tamen in- Matth. 2 fans portantibus parentibus fugit, Et ad diem festum non Ioan. 7. evidenter, sed latenter ascendit, cùm aliàs palam loqueretur Judæis irascentibus, & de inimicissimo animo audientibus, nec tamen valentibus in eum mittere manus, *quia* Ibidem. *nondum venerat hora eius.* Quia ergo palam docendo & arguendo, & tamen inimicorum rabiem valere in se aliquid non sinendo Dei demonstrabat potestatem, idem tamen fugiendo & latendo hominis instruebat infirmitatem: ne Deum tentare audeat quando habet quod faciat, ut quod cavere oportet, evadat.

Et consummata omni tentatione, diabolus recessit ab illo usque ad tempus) Vides ipsum diabolum non esse in studio pertinacem, cedere veræ solere virtuti. Et si invidere non desinat, tamen instare formidat: quia frequenter refugit triumphari. Audito itaque Dei nomine, recessit, inquit, usque ad tempus. Postea enim non tentaturus, sed apertè pugnaturus advenit. Quamvis sæpè antiquus hostis postquam menti nostræ tentationum certamen inflixerit, ab ipso suo certamine ad tempus recedit: non ut illatæ malitiæ finem præbeat, sed ut corda quæ per quietem secura reddiderit, repentè rediens facilius inopinatus irrumpat. Notandum autem, quod tribus solum tentatoris fraudibus expositis, omnem tentationem dicit esse consummatam: quia videlicet his omnium vitiorum origines amplectuntur & continens Ioanne attestante, qui ait: *Quia omne quod in mundo est, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ* Et in Evangelica parabola tribus solum reprobi Luc. 14. negotijs ab æternæ vitæ dapibus excluduntur. Primus, inquit, dixit: *Villam emi, & necesse habeo exire, & videre illam.* Et alter dixit: *Iuga boum emi quinque, & eo probare illa.* Et alius dixit: *Vxorem duxi, ideò non possum venire.* Vxoris quippe appetitus sicut & gula ad concupiscentiam carnis pertinet. Villæ emptio quæ avaritia non caret, ad superbiam vitæ respicit. Probatio quinque iugorum, id est, corporalium rerum curiositas, quæ est vana gloria ad concupiscentiam refertur oculorum. Nam per oculos maximè curiositas prævalet Et his quidem Dominus quasi fortior facie ad faciem tentatur: nos verò cum & ipsi percepto baptismate gratia Spiritus, eremum virtutum adimus, cùm ieiunium Quadragesimale suscipimus, id est, ab illecebris secularibus toto vitæ nostræ tempore continere disponimus, vel tacitis appetimur insidijs, vel aliquando etiam proximi ore pulsamur. Qui cùm blandiens dicit: *Home fortis es, manduca & bibe, & similis mane*, videndum est ne nobis serpentis antiqui nescius venena propinet, dicendumque: *Non in pane solo vivit homo, sed in omni verbo Dei.* Verum Deut. 8. multi concupiscentia carnis devicta, mox avaritia pulsantur, & aliquoties etiam superantur, adeò ut pro oblatis muneribus diabolum adorare non metuant. Quorum ubi plurimi continentiam laudant, maiores etiam personæ honorant, dona tribuunt, fit ut voluptatum victores philargyria vincantur: & crescente per tempus insania, divites quosque, quos per aperta facinora dæmone plenos agnoscunt, non modò non execrentur & arguant, sed & flexa cervice adorent & suspiciant, Unde dicit Apo- Coloss. 3. stolus, *avaritiam esse simulachrorum servitutem* Qui si & hanc Salvatoris exemplo triumphamus, Dominum videlicet Deum suum adorando, & pro æternis gaudijs illi soli serviendo: aderit & tertia vanæ gloriæ vestis, quæ vitiorum præcedentium victores de suis vitibus extollat, ut quasi in virtutum culmine positos ulterius se jam cadere non posse præsumat. Et hoc plane curiosis oculis Deum tentare est, de suis quempiam meritis gloriari: contra hoc quod fidem Luc. 17. discipulis augens, ait: *Cùm feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite: Servi inutiles sumus, quæ debuimus facere, fecimus.* Matth. 6 Qui cùm alibi præciperet, ne iustitiam nostram coram hominibus faciamus, in eiusdem definitione ieiunium tantùm, eleëmosynam atque orationem subiunxit: triplici scilicet hostis telo totidem arma defensionis opponens, ut jejunio concupiscentia carnis, eleëmosynis avaritia, precibus jactantia pellatur meritorum.

FERIA TERTIA POST INVOcavit. Matthæi 21.

IN illo tempore, cùm intrasset Iesus Hierosolymam, commota est universitas. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

DOMINUS & Deus, auctor & reparator humani generis Christus, ante mundi constitutionem prælegerat cum Patre, & quãdo, & ubi pateretur pro salute hominum. Impleta ergo hujus temporis plenitudine, instante jam passione, appropinquare voluit loco passionis, ubi inveniri posset ab his, per quos eadem passio erat celebrãda ne-

da, ne quasi refugiens mortem æstimaretur. Non enim metuebat mortem, sed potestate imperabat morti. Ait ergo Evangelista:

Quia cùm intrasset Iesus Hierosolymam, commota est universa civitas, dicens: Quis est hic?] Ad ingressum Salvatoris commota est civitas, admirata est populi frequentia, ignorans Domini intrantis virtutem atque potentiam. Simile quid & in ejus ascensione de angelis legimus, qui dum triumphali pompa ascendentem cernerent, & carnem jam glorificatam ad cœlos vehentem, admirantes dicebant: *Quis est iste rex gloriæ?* Notandum verò quòd ante sex Paschæ, sicut alius Evangelista dicit, venit Dominus Bethaniam, ubi Lazarum suscitaverat, atque in crastinum asino sedens, turbis divinas laudes acclamantibus Hierosolymam ingressus est, quod olim in Paschali agno mysticè fuit præsignatum. Scriptum namque est in lege: *Decima die mensis primi tollat unusquisque agnum per familias & domos suas, & servabitis eum usque ad quartum decimum diem mensis hujus, immolabitque eum omnis multitudo filiorum Israel usque ad vesperam.*
Exod. 12
Ergo terminum hunc de Paschali agno prophetiam, Dominus Jesus decima die primi: hoc est, ante quinque dies Paschæ, civitatem Hierosolymam ingressus, conjurante adversus se seniorum principumque concilio, præstolabatur horam qua pro mundi salute Deo patri se in odorem suavitatis hostiam offerret.

Populi autem dicebant: Hic est Iesus Nazareth propheta.] Superbis Judæis quisnam esset, qui cum tanta gloria civitatem intrabat, interrogantibus, simplex turba quod noverat, fatebatur. *Hic est*, inquit, *Iesus propheta.* Prophetam appellabant, quia errabant, & quid dicerent, ignorabant. Nesciebant enim eum Deum aut Dei filium appellare, sed error eorum perfecta scientia plenus erat. Nam Moyses de eo dixerat: *Prophetam vobis suscitabit Dominus de fratribus vestris, illum audietis tanquam me.* Et ipse de se loquitur: *Non capit perire prophetam extra Hierusalem.*
Iec. 13
Ita verò accipiendus est propheta, ut sit Dominus prophetarum, sicut est rex regum, & Dominus dominantium.

Et intravit Iesus in templum.) Quòd Dominus in civitatem ingressus, primò templum adiit, formam religiosæ conversationis, quam sequi debeamus, ostendit. Cum enim oppidum vel castellum, sive aliquem locum, ubi domus orationis Deo sit consecrata, ingredimur, prius ad illum festinare debemus: & postquam nos per orationis studia Deo commendaverimus, sic demum ad ea, quæ necessitas fragilis vitæ exigit, peragenda negotia potius accedamus.

Et cœpit ejicere vendentes illis & ementes, & mensas nummulariorum, & cathedras vendentium columbas evertit.) Inter omnia miracula, quæ Dñs in mundo corporaliter gessit, hoc præcellentissimum & maximum est. Plus enim fuit (ut dicit B. Hieronymus) hoc, quòd unus homo inermis multa millia armatorum de templo ejecit, quàm quòd Lazarum quatriduanũ à mortuis suscitavit. Fulgor enim divinitatis resplendebat in aspectu humanitatis, atque ideò videntes insolitam claritatẽ in facie hominis radiantem, intuentes terga cedentes dabant, & resistere non audebant.

Et dicit eis, Scriptum est: Domus mea, domus orationis vocabitur. Vos autem fecistis illam speluncam latronum.) Domus illa Dei ad hoc à Salomone primũ, & posteà Jesu sacerdote & Zorobabel constructa fuerat, non quòd Deus in manufactis templis habitet, sed ut ibi nomen ejus invocetur: ibique devotæ plebis orationes audiret, vota susciperet, munera & oblationes acceptaret. Sed illi eam speluncam latronum fecerant, quia ad hoc in templo residebant, ut aut non dantes munera corporaliter punirent, aut dantes spiritaliter necarent. Legis siquidem præceptum erat, ut ter in anno convenirent omnes ex diversis regni Judaici partibus, ad augustissimum & sanctissimum in orbe templum, in Pasche videlicet, Pentecoste & Scenopegia: & ejusdem legis præceptum erat, ne vacui in conspectu Domini apparerent. Et plerumque contingebat, ut qui de remotioribus partibus veniebant, non haberent quod in sacrificio Domini offerrent: quia ad longitudinem itineris secum pecora sua adducere non valebant. Proinde sacerdotes habebant pinguissima animalia, quæ usus sacrificij exposcit, & ea non habentibus vendentes, accepta pecunia rursus empta suscipiebant: hoc modo prædam de simplici populo facientes. Verùm erant quidam ita pauperes, qui etiam sumptibus & victu indigebant, & non solum hostias, nec eas unde emerent, habebant. Ad hoc idem sacerdotes nummularios in templo statuerunt, qui mutuam eis sub hac occasione pecuniam darent. Sed quia lex usuras prohibuerat, nec apertè eis duplicatam pecuniam exigere poterent, excogitaverunt rursus aliam fraudem, ut pro usuris reciperent varias species munerum, uvam passam videlicet, & diversi generis poma: ut quod in nummo non licebat, in his rebus exigerent, quæ nummis emuntur: hos appellabant ipsi proprio sermone collybistas, qui collybæ, id est, vilia munuscula dabant, quæ Græcè tragemata, Latinè bellaria dicuntur. Hujusmodi negotiationes & fraudes cernens Dominus in domo patris sui fieri, sicut beatus Ioannes dicit, facto flagello de resticulis, innumeram multitudinem de templo ejecit. Attendant istud Ecclesiæ sacerdotes, & caveant ne domum Dei in speluncam latronum vertant. Latro enim est, qui lucra de religione sectatur, & ex cultu sanctitatis studet occasioni negotiationis. Proinde metuendum est illis, ne sicut illi de templo materiali ejecti sunt, ita isti de templo spiritali ejiciantur. Quotidie enim Dominus domum Patri sui, sanctam videlicet Ecclesiam, intrat, & occupatos lucris turpibus ejicit, atque unius criminis habere vendentes pariter & ementes. Vendentes enim sunt, qui sacros ordines ad præmium largiuntur: ementes verò, qui pro justitia pecuniam tribuunt, & dato pretio patronis emunt peccatum. Notandum verò quod dicitur: *Mensas nummulariorum, & cathedras vendentium columbas evertit.* Quid enim per mensas nummulariorum, nisi altaria intelliguntur, quæ per avaritiam malorum sacerdotum mensæ efficiuntur nummulariorum? Quid verò per cathedras vendentium columbas, nisi magistralis dignitas in Ecclesia accipitur, quæ & ipsa cùm ad lucra deflexerit, ad nihilum redigitur? Quid verò per columbas nisi Spiritus sanctus accipitur, qui super Dominum baptizatum in columbæ specie apparuit? Qui autem sunt qui columbas vendunt, nisi hi qui Spiritum sanctum per manus impositionem ad præmium tribuunt? Sed Dominus cathedras vendentium columbas evertit, quia talium sacerdotium destruit. Quicunque enim Episcopus gratiam Spiritus sancti vendiderit, etiamsi non in conspectu hominum pontificali stola fulgere videatur, jam ante Dei oculos sacerdotio privatus est. Hinc & sacri canones simoniacam hæresin anathematizant, & sacerdotio privari præcipiunt eos, qui pro spiritali gratia impensa quærunt pretiũ. Moraliter: Sicut in civitate templũ cæteris ædificijs præeminet, ita in plebe fidelium vita religiosorum. Templũ ergo Dei, est ipsa mens fidelium, dicente Apostolo: *Vos estis templum Dei, & Spiritus sanctus habitat in vobis.* Hæc igitur mens fidelis, si relicta innocentia in læsionem proximi perversas perfert cogitationes, speluncæ utique latronum efficitur: nec jam domus orationis vocatur, sed latibulum latronum: nam illud meditatur agere, unde proximo suo possit nocere. Non ergo sit in domo pectoris nostri negotiatio, non ementium vendentiumque commercia, ne iratus Jesus intret, & flagello districtæ severitatis puniat concretas sordes suæ mansionis.

Et accesserunt ad eum cæci & claudi in templo, & curavit eos.] Ejectis indignis & prophanatoribus templi, cæcos & claudos mirabiliter sanavit, ut per hoc virtutis suæ, suis adversarijs daret judicium, & vocem se laudantium puerorum, Hosanne in excelsis clamantium, tali testimonio confirmaret: ostendens opere, quod illi vocibus concionabant, simul etiam visa Christi tanta potentia converterentur, & crederent. Ideò enim illis cernentibus cæcos illuminavit, ut illi fidei lumen reciperent: ideò claudos direxit, ut isti claudicationem mentis abijcerent, & meliores pedes in recta operatione habere inciperent. Videntes autem pueros clamantes in templo, *Hosanna, benedictus qui venit in nomine Domini*, dixerunt:

Audi

Audis quid isti dicunt?] Indignè ferentes, quòd Christo quasi divinas laudes, & quæ soli Deo conveniunt, acclamarent. Verùm Dominus ita responsum suum ex omni parte præmunivit, & quod diceret, ita temperavit, ut nec calumniatorum insidiis pateret, vel laudes illas, quæ quasi à pueris errantibus sibi deferentur, abjiceret. Non enim respondebat, quod illi audire volebant: Benè dicunt pueri, justè de me sentiunt. Nec rursus ait, Erant pueri, debetis ignoscere inscitiæ: sed respondit, *Audio*, sicque voces illorum testimonio Psalmographi confirmavit dicens: *Nunquid legistis, Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem?* Deus enim Pater ex ore infantium & lactentium laudem perfecit: quia per simplices & innocentes filio suo testimonium perhibuit, per quod inimicos suos Judæos infestissimos persecutores, evidentissimè confudit: & relictis illis abiit foras in Bethaniam, quæ domus obedientiæ interpretatur. Quoniam primò monstrabatur, quia synagogam erat relicturus & ad domum obedientiæ, hoc est, ad Ecclesiam gentium transiturus. Simul & illud intuendum, quod ita pauper erat, ut nec tugurium haberet: ita nulli adulabatur, ut in tanta urbe, tamque populosa à nemine reciperetur. Et die quidem in Hierusalem prædicabat, serò verò revertebatur Bethaniam, ubi erat amicus ejus Lazarus, cum Martha & Maria sororibus. Felices certè, multumque beati, qui Dominum hospitem habere meruerunt, cujus præsentia tristitia cuncta movebatur, salubria jucundaque omnia providebantur. Sed & illi nihilominùs felicissimi summeque beatissimi, qui ita se ab omni malitia castos immunesque custodiunt, ut illos Dominus inhabitare, & apud eos manere dignetur. Hoc ergo votis sedulis, hoc sanctis desideriis expostulamus, ut ita in nobis universa vitia, & quicquid fœdum, quicquid aspectibus suis est indignum, expurget, sic nos virtutum floribus exornet, quatenus penetralia cordia nostri aptissimum sibi habitaculum efficare dignetur, Dominus & Redemptor noster Jesus, qui cum Deo Patre & Spiritu sancto vivit & regnat per omnia secula seculorum, Amen.

IN EADEM FERIA. MARCI 11.
Matth. 21. Luc. 19. Joan. 2.

IN *illo tempore, cum introisset Iesus in templum, cœpit ejicere vendentes & ementes in templo.* Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

QUod maledicendo ficum infructuosam per figuram fecit Dominus, hoc idem mox apertius ostendit ejiciendo improbos è templo. Neque enim aliquid peccavit arbor, quod esurienti Domino poma non habuit, quorum necdum tempus advenerat; sed peccavêre sacerdotes, qui in domo Domini negotia secularia gerebant, & fructum pietatis, quem debuerant, quemque in eis Dominus esuriebat, ferre supersederant. *Arefecit Dominus*
Matt. 21 Marc. 11 *arborem maledicto*, ut homines hæc videntes sive audientes, multo magis intelligerent sese divino condemnandos esse judicio, si absque operum fructu de plausu tantum sibi religiosi sermonis, velut de sonitu & tegumento blandirentur viridantium foliorum. Verùm quia non intellexerunt, in ipsos consequenter districtionem meritæ ultionis exercuit, & ejecit commercia rerum humanarum de domo illa, in qua divinas tantum res agi, hostias & orationes Deo offerri, verbum Dei legi, audiri & decantari præceptum erat. Et quidem credendum est, quia ea tantum vendi vel emi repererit in templo, quæ ad ministerium necessaria essent ejusdem templi, juxta hoc
Ioan. 2. quod aliàs factum legimus, cum idem *templum ingrediens invenit in eo vendentes & ementes, oves, & boves, & columbas.* Quia nimirum hæc omnia non nisi ut offerrentur in domo Domini, eos qui de longe venerant ab indigenis comparare credendum est. Si ergo Dominus nec ea volebat venundari in templo, quæ in templo volebat offerri, videlicet propter studium avaritiæ sive fraudis, quod proprium solet negotiantium facinus: quanta putas animadversione puniret, si invenisset ibi aliquos risui vel vaniloquio vacantes, aut alii cuilibet vitio mancipatos? Si enim ea quæ alibi liberè geri poterant, Dominus in domo sua temporalia negotia geri non patitur, quanto magis ea quæ nusquam fieri licet, plus cœlestis iræ merentur, si in ædibus Deo sacratis aguntur? Verùm quia Spiritus sanctus in columba super Dominum apparuit, rectè per columbas sancti Spiritus chrismata signantur. Qui autem sunt in templo die hodie, qui columbas vendunt; nisi qui in Ecclesia precium de impositione manus accipiunt, per quam videlicet impositionem Spiritus sanctus cœlitus datur. Columba ergo venditur, quando manus impositio, per quam Spiritus sanctus accipitur, ad pretium præbetur. Sed Redemptor noster cathedras vendentium columbas everrit, quia talium negotiatorum sacerdotium destruit. Hinc est, quod sacri Canones Simoniacam hæresim damnant, & eos sacerdotio privari præcipiunt, qui de largiendis ordinibus pretium quærunt. Cathedra ergo vendentium columbas evertitur, quia ei qui spiritalem gratiam venundant vel ante humanos, vel ante Dei oculos sacerdotio privantur.

Et non sinebant, ut quisquam transferret vas per templum.] De vasis dicit illis, quæ mercandi gratia inferebant. Cæterùm absit, ut vasa Deo dicata Dominus ejiceret de templo, ut introferri prohiberet in templum, ubi futuri sui examinis insigne prætendit exemplum: sed potiùs immunda & prophana eliminat vasa de templo, ac ne ampliùs inferantur, prohibet: quando non solùm de Ecclesia omnes repellit ac deturbat reprobos, verum etiam ne ultra ad turbandam Ecclesiam intrent, æterno eos verbere compescit. Sed & in præsenti hæc est vera domus Domini, id est, cordis fidelium purificatio, ut non tantùm peccata, quæ inerant, divinitus immissa compunctio tollat, sed etiam ne hæc ultrà repetant, divina in eis gratia perseverans adjuvet.

Et docebat, dicens eis: Nonne scriptum est, Quia domus mea
domus orationis vocabitur omnibus gentibus?] *Omnibus*, inquit, Esaia 56
gentibus, non uni genti Judaicæ, nec in uno Hierosolymæ urbis loco, sed in toto orbe terrarum, & nequaquam taurorum, & hircorum, & arietum, sed orationis.

Vos autem fecistis eam speluncam latronum.] Qui ad acci-
piendo munera in templo residebant, profectò quin qui- Hier. 7.
busdam non dantibus læsiones exquirerent, dubium non erat. Domus ergo orationis spelunca latronum facta fuerat, quia ad hoc in templo assistere noverant, aut non dantes munera studerent corporaliter persequi, aut dantes spiritaliter necare. Templum quoque & domus Dei, est ipsa mens atque conscientia fidelium, quæ si quando in læsione proximi perversas cognationes profert, quasi in spelunca latronum residenr. Et simpliciter gradientes interficiunt, quando in eos, qui in nullu rei sunt, læsionis gladios defigunt. Mens enim fidelium non jam domus orationis, sed spelunca latronum est, quando relicta innocentia & simplicitate sanctitatis, illud conatur agere, unde valeat proximis nocere.

FERIA QUARTA.
Matth. 12. Marc. 8. Lucæ 11.

IN *illo tempore accesserunt ad Iesum Pharisæi & Scribæ, dicentes: Magister, volumus à te signum videre. Qui respondens ait illis: Generatio mala & adultera signum quærit, & signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ Prophetæ: Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus.* Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

NARRATUR in superioribus; quomodo Dominus dæmoniacum, qui erat cæcus & mutus, triplici miraculo sanaverat. Sed Scribæ & Pharisæi, qui ad hoc semper Domino adhærebant, ut illius admiranda opera

vel negarent, vel sinistra interpretatione depravarent, cœperunt blasphemantes dicere, quod in Beelzebub principe dæmoniorum ejiceret dæmones. Contra quos cum Luc. 11. longa Dominus disputatione disseruisset, sicut nunc Evangelista dicit, responderunt quidam de scribis dicentes: *Magister volumus à te signum videre.* Sic in sanatione signa postulabant, quasi illa, quæ viderant, non re vera fierent. Magistrum etiam sub dolo appellabant, cujus doctrinæ aperta malitiâ repugnabant. Quæ verò signa, vel unde postulaverint, alius Evangelista apertius ostendit dicens: Marc. 8. *Volumus signum videre de cœlo.* Volebat igitur, ut vel in morem Heliæ ignem descendere præciperet de cœlo, vel et 4. Reg. 1. iam in similitudinem Samuelis æstivo tempore faceret 1. Reg. 12. mugire tonitrua, coruscare fulgura, imbres ruere: tanquam illa, quæ Dominus fecerat, non de cœlo fuissent, sed opera potius Beelzebub. Sed qui illa calumniabantur, quæ præ manibus habebant, & sine utilitate sua vel fidei fieri sentiebant, multo magis illa calumniarentur, & dicerent hæc non virtute Christi, sed variis aëris passionibus accidisse. Fortassis etiam dicturi erant, similiter magos Exod. 7 multa in Ægypto signa fecisse de cœlo. Sunt qui dicunt Exod. 16 illos petiisse a Domino, ut manna plueret de cœlo: quia Ioan. 6. secundum alium Evangelistam dixerunt, *Quod signum ostendis nobis? Patres nostri manna manducaverunt in deserto.* Sed sive hoc, sive illud petierint, intentione struendæ calumniæ absque dubio fecerunt. Verum videamus quid eis Dominus responderit.

Qui respondens, ait illis: *Generatio mala & adultera signum quærit.*] Egregiè satis adulteram vocat generationem Judæorum, quia legitimum virum dimiserat, & juxta Ezech. 16. 23. Ezechielis vaticinium, multis se amatoribus copulaverat.

Jona 2. *Et signum*, inquit, *non dabitur ei, nisi signum Ionæ Prophetæ.*] Quia enim illi signum de cœlo tentando petierant, respondit eis Dominus non se signum de cœlo eis daturum, quod indigni erant accipere, sed tale quale Jonas naufragus, & ceto sorbente voratus, tamen Dei miseratione liberatus, & accepit & dedit. Non enim merebantur accipere signum divinitatis, sed humanitatis: passionis, non glorificationis. Discipulis verò suis Dominus signum dedit de cœlo, quia ejus æternæ divinitatis gloriam, & prius in monte transfiguratus, & pòst in cœlum ascendendo sublevatus ostendit.

Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus, sic erit filius hominis in corde terræ tribus diebus & tribus Matth. 3 Luc. 3. *noctibus.*] Manifestissimum est ex hoc loco Jonam Prophetam typum Domini Salvatoris gestasse. Jonas nam- Marc. 8. que interpretatus columba, sive dolens: quæ nomina utique competunt redemptori, super quem baptizatum Spiritus sanctus in specie columbæ descendit. Et de quo Esaias dicit: *Vere languores nostros ipse tulit, & dolores no-* Esa. 53. *stros ipse portavit.* Jonas missus est ad prædicandum Ninivæ, quæ interpretatur speciosa: & Salvator ad salutem gentium missus est, ut illis ad fidem conversis sibi aptaret Ecclesiam, quam pretioso sanguine mundaret, & de turpi speciosam faceret. Piscis namque, qui Jonam voravit in pelago, significat mortem, quam Dominus pertulit in mundo. Jonas in ventre ceti fuit tribus diebus & tribus noctibus, sic & Christus in sepulchro jacuit tribus diebus, & totidem noctibus. Et sicut Jonas in ventre ceti non permansit, sed ejectus est in aridam: ita & Salvatoris nostri Psal. 15. anima non est relicta in inferno, *nec caro ejus vidit corruptionem*, sed per gloriam resurrectionis perductus est ad aridam immortalitatis. Quo exemplo declarat juxta literam Judæos, sicut Ninivitæ quondam fuerant, gravibus peccatis fuisse obnoxios, & nisi pœniterent subversioni proximos. Ionæ 3. Verùm sicut Ninivitis, ita quoque adhuc dari Judæis tempus pœnitentiæ, nec eos debere desperare, si vellent pœnitentiam agere. Oritur hoc loco non contemnenda quæstio, quare dicatur Dominus tribus diebus & tribus noctibus fuisse in corde terræ, cùm sicut Evange- Matt. 27. lium loquitur, parasceve hora sexta sit crucifixus, *& circi-* Luca 23. *ter horam nonam, inclinato capite emiserit spiritum*, sabbato in Marc. 15 sepulchro quieverit, & prima sabbati valde diluculo a Ioan. 19. mortuis surrexerit. Sed hoc synecdochicòs accipiendum est, a parte videlicet totum. Nam si partem parasceve cum præterita nocte, qua comprehensus est, accipias, itemque sabbatum nihilominus cum sua nocte, ut rursum noctem Dominicam cum eodem die, quo illucescente surrexit, invenies profectò integrum triduum, & tres noctes. Sciendum etiam, quod dupla erit mors nostra: in anima videlicet & corpore. Domini verò mors simpla fuit: quia peccatum quod est mors animæ, non admisit, sicut & ejus resurrectio simpla extitit. Dominus autem triginta sex horis jacuit in sepulchro: una videlicet die, & duabus noctibus. Duodecim verò horæ diei ad viginti quatuor horas duarum noctium, simplum ad duplum sunt. & duodecim quidem horæ diurnæ simplæ morti nostri redemptoris conveniunt: viginti quatuor autem horæ nocturnæ, ad duplam nostram consentiunt mortem. Magno ergo sacramento, una die & duabus noctibus jacuit in sepulchro: quia lucem simplæ mortis suæ, tenebris duplæ mortis nostræ adjunxit. Veniens enim ad nos, qui in morte carnis & spiritus eramus, unam suam, id est, carnis mortem pertulit, & duas nostras absolvit: simplam suam nostræ duplæ contulit, & duplam nostram subegit.

Viri Ninivitæ surgent in judicio cum generatione ista, & condemnabunt eam: quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Ionæ.] Ioan. 3. Condemnabunt Ninivitæ gentem Judæorum non potestate, sed comparatione correctionis vitæ: egerunt enim pœnitentiam in prædicatione Jonæ, quòd quia Judæi ad prædicationem Domini non fecerunt, meritò illorum comparatione damnabuntur. Et ecce plus quàm Jona hic: Jonas enim paucis diebus prædicavit, Christus tribus semiannis: Jonas missus est ad Assyrios, qui barbari & increduli erant: Christus ad Judæos, qui domestici, & populus Dei esse debuerant, ille exteris gentibus, iste civibus locutus est: Jonas tantùm voce prædicavit, nihil signorum exhibuit, Christus tot miracula faciens ubique non recipiebatur, sed contra Beelzebub calumniam sustinebat. Luc. 11. Plus ergo Jona hic, hoc est, in medio vestrum. hic enim loci adverbium est.

Regina Austri surget in judicio cum generatione ista, & condemnabit eam, quia venit à finibus terræ audire sapientiam Salomonis.] Scriptura libri Regum fert, quomodo Regina Saba, 3. Reg. 10 2. Par. 9. gente sua & imperii dignitate relicta, per tot difficultates itineris venerit in Judæam, volens audire sapientiam Salomonis, quodque multa munera ei obtulerit, sed plura receperit. Justè ergo Judæos in judicio condemnabit, quia ipsa à finibus terræ requisivit eum, quem sapientiæ singularis dono noverat esse famosum: Judæi verò secum habentes Dominum, qui est virtus & sapientia patris, non modò eum non audiebant, sed blasphemabant.

Regina Austri, inquit, *surget in judicio cum generatione ista.*] Patet ex hoc loco una bonorum & malorum resurrectio, cum Regina electa dicitur resurrectura cum reprobis.

Et ecce plus quam Salomon hic.] Hoc est, in præsentiarum inter vos conversatur, qui Salomone incomparabiliter præstantior est. Mysticè in Ninivitis pœnitentibus, & electa Regina Austri fides Ecclesiæ prædicatur, & Israeli præfertur. Sancta enim Ecclesia ex duabus partibus congregatur: altera eorum qui non peccaverunt, altera eorum qui peccare desierunt.

Cùm autem immundus spiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida, quærens requiem, & non invenit.] Potest quidem simpliciter intelligi, quòd hoc Dominus ad ostendendum distinctionem suorum & satanæ operum adjunxerit: quia videlicet ipse polluta mundare velit, satanas verò ea quæ mundata fuerint, gravioribus sordibus quærat attaminare. Tamen etiam potest de quolibet hæretico vel schismatico, sive falso Catholico non inconvenienter accipi. Immundus namque spiritus exiit ab homine, quando in baptismo per confessionem fidei Catholicæ, & abrenunciationem mundanorum actuum ab hæretico vel schismatico diabolus egreditur. *Ambulat per loca arida & inaquosa*: id est, circa corda sanctorum, quæ ab humore fluxæ cogitationis purgata sunt. *Quærens requiem*: id est, investigans, si quos in eis nequitiæ suæ gressus figere possit. *Sed*

non

non inveniens quia in castis & mundis mentibus locum habere non potest, sed solùm in pravorum cordibus gratam habet quietem: hunc & ad Job de diabolo Dominus sub specie Leviathan dicit, Job. 4. *Sub umbra dormit in secreto calami, in locis humentibus*: quia nimirum in tenebrosis & simulatricibus conscientiis quiescit, & lascivis & luxuriosis mentibus delectatur.

Tunc dicit: Revertar ad domum meam, unde exivi.] Hoc est, Requiram hæreticum, quem in baptismo dimisi. Valdè autem timendus est hic versiculus, ne fortè culpa quam nobis dimissam credebamus, peius nos per incuriam vacantes, à bonis operibus opprimat.

Et veniens invenit scopis mundatam & ornatam, vel secundùm alium Evangelistam, Matt. 12. *scopis mundatam, vacantem & ornatam.*] *Veniens* enim *malignus spiritus domum*, id est, mentem talis hominis, *invenit scopis mundatam*, hoc est, gratia baptismatis à peccatis originalibus ablutam, vacantem à bonis operibus, ornatam simulatis virtutibus.

Tunc vadit & assumit septem alios spiritus nequiores se, & ingressi inhabitant ibi.] Solet septenarius numerus in sacro eloquio pro universitate accipi, quia omne seculi tempus per septem dies volvitur. Per septem igitur alios nequiores spiritus, universitas omnium vitiorum designatur. Septem ergo nequiores spiritus ingrediuntur, quia quemcunque post perceptam in baptismo remissionem peccatorum, hæretica pravitas vel seculi cupiditas arripuerit, omnium servum facit esse vitiorum. Unde benè spiritus nequiores dicuntur, quia talis cum septem capitalibus vitiis plenus sit, ipsas tamen virtutes habere simulat.

Et fiunt novissima hominis illius peiora prioribus.] Quia melius erat viam veritatis non cognoscere, quàm post agnitam retrorsum converti. 2. Petr. 2.

Sic erit & generationi huic pessimæ.] Quibus verbis apertè ostenditur, hæc similitudo specialiter ad Judæos pertinere. Quod, inquit, specialiter in unoquolibet geri solere narravi, generaliter in generatione Judæorum fieri non desinit. Immundus namque spiritus exiit à Judæis, quando in monte Sinai legem accipientes, dixerunt: Exod. 19. *Omnia quæ præcepit Dominus Deus noster, faciemus, & obedientes erimus.* Ambulavit per loca arida quærens requiem, quia expulses à Judæis ambulavit per solitudines gentium, quæ arebant æstu vitiorum, & pinguedinem Spiritus sancti non habebant, quia inebriari optabat Psalmista, dicens: Psal. 62. *Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea.* Quæ cùm posteà Dominum credidissent, illo non invento in eis loco dixit:

Revertar in domum meam unde exivi.] Hoc est, possidebo Judæos, quos ante dimiseram. Et veniens, invenit mundatam scopis, per circumcisionem vacantem, hoc est, cœlesti auxilio desertam, & Christum hospitem non habentem, qui dicit: *Relinquetur vobis domus vestra deserta*, ornatam Matt. 23. superstitiosis traditionibus, & hypocrisi Pharisæorum. Revertitur ad eos diabolus, quia tales erant, & addita septenaria omnium dæmonum plenitudine, inhabitat pristinam domum.

Et fiunt novissima hominis illius peiora prioribus.] Multo enim deteriores sunt nunc Judæi Christum in synagogis suis quotidiè blasphemantes, quam essent olim in Ægypto idola colentes. Gravius quippe est non suscipere eum qui venerit, quàm non credere venturum.

Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater ejus & fratres stabant foris, quærentes loqui ei.] Occupato in officio prædicationis domino, stabant foris mater & fratres ejus, quærentes ei loqui, cui quidam nunciavit.

Mater, inquiens, tua, & fratres stant foris volentes loqui tibi.] Non simpliciter iste Domino hoc nunciasse putandus est, sed sub dolo volens experiri, utrum operi divino affectum carnalium præferret propinquorum. Unde prudentissimè se matrem nosse dissimulat, ut ostendat se potiùs cognoscere & amare eos, qui per cognitionem spiritus propinqui sunt, quàm qui per cognationem carnis, unde sequitur:

At ille respondens, dicenti sibi ait: Quæ est mater mea, & qui sunt fratres mei?] Non autem Dominus maternæ pietatis respuit officium qui per legem præcepit, dicens: Exod. 20. *Honora patrem tuum & matrem*; sed Dei patris ministeria maternis præponit affectibus. Hinc alibi dicit: Matt. 10. *Qui amat patrem & matrem super me, non est me dignus.* Nec contemnit fratres, sed cognationi carnis opus præferendum docet esse prædicationis. Nemo autem turbetur cùm audit fratres, quia fratres Domini in Evangelio vocantur consobrini ejus, filii scilicet Mariæ materteræ ejus, quæ fertur fuisse mater Jacobi minoris, & Joseph, & Judæ, quos in alio Evangelio fratres Domini legimus appellatos. Matt. 6. Mysticè verò mater Domini synagoga intelligitur de carne, cujus editus est: fratres autem, est populus Judæorum. Salvatore igitur intus posito mater ejus & fratres ejus stant foris, quia dum Judæi in Christum credere nollent, dum ad eum qui ad illorum salutem missus fuerat, intrare per fidem negligerent, turba gentium præoccupans ingressa est, & nunc Domini sermonibus fruitur, & doctrina illis foris stantibus, & circa terrenam legis intelligentiam, & literæ custodiam diversantibus, quique, quantum in ipsis est, magis Christum ad docenda carnalia foris cogunt exire, quàm ipsi ad discenda spiritalia volunt intrare.

Et extendens manus in discipulos suos dixit: Ecce mater mea & fratres mei.] Matrem & fratres dicit Apostolos, impletores paternæ voluntatis, qui à Deo patre illum missum credebant, paratissimoque animo intendebant. Nec negavit matrem, de qua carnem assumpserat, sicut insaniunt Marcionistæ & Manichæi, qui eum dicunt non habuisse verum corpus, sed phantasticum: sed spiritalem propinquitatem carnis prætulit consanguinitati, ut & nos doceret in causa Dei nullum de affectione carnis recognoscere, unde adhuc sequitur:

Quicunque fecerit voluntatem patris mei qui in cœlis est, ipse meus frater, & soror, & mater est.] Quod Dominus eum, qui voluntatem patris sui fecerit, fratrem & sororem vocat, propter utrumque sexum qui ad fidem colligitur, non est mirum. Valdè autem mirum, & quæsitu dignum est, quomodo etiam mater Domini dici possit. Nam & discipulos fratres dignatus est appellare post resurrectionem, ita inquiens: Matt. 28. *Ite nunciate fratribus meis.* Qui ergo frater est in eo credendo, & patris voluntatem implendo, quomodo etiam mater fieri possit, investigandum est. Sed sciendum, quia sicut quis frater Domini efficitur in eum credendo, ita etiam mater prædicando. Quasi enim mater Christi quis efficitur, cùm per ejus prædicationem amor Domini in proximi mente generatur. Magna dignatio, inæstimabilis bonitas, inenarrabilis misericordia, hominem, qui servus vocari dignus non fuerat, fratrem Domini appellari. Quam quia ex æquo perpendere non valemus, saltem dignè venerari satagamus, omnique industria laboremus, ne aliqua vitiorum fœditatè degeneres, & tanto nomine judicemur indigni: defendamus nobis moribus id quod nomine vocamur, ne non intelligentes honorem divinæ filiationis, comparemur jumentis insipientibus, & Psal. 48. similes illis simus. Et ut ea quæ loquimur, obtinere mereamur, illius semper adjutorium nobis adesse poscamus, qui cùm esset unicus filius Dei, propter nos dignatus est esse filius hominis Jesus Christus Dominus noster, qui cum Patre & Spiritu sancto vivit & regnat in secula seculorum. Amen.

SABBATO POST INVOCAVIT,

Marci 9. Matth. 17. Luc. 9.

IN illo tempore *assumpsit Jesus Petrum, & Iacobum & Ioannem, & duxit illos in montem excelsum seorsum solos, & transfiguratus est coram ipsis.* Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

IN Evangelio Lucæ sic scriptum est: *Factum est autem post hæc verba ferè dies octo, & assumpsit Petrum, & Iacobum, &* Luc. 9.

Ioan-

Joannem, & ascendit in montem, ut oraret, &c. Octava autem die Dominus promissam futuræ beatitudinis gloriam discipulis manifestat, ut & ostensa cœlestis vitæ dulcedine, cunctorum, qui hæc audire possint, corda refoveat, & octonario dierum numero, verum tempore resurrectionis gaudium docet esse venturum. Nam & ipse octava die, id est, post sextam sabbati, qua crucem ascendit, ac septimam sabbati qua in sepulchro quievit, à mortuis resurrexit: & nos post sex hujus seculi ætates, in quibus pro Domino pati & laborare gaudemus, ac septimam sabbati animarum, quæ interim in alia vita geritur, octava profectò ætate resurgemus. Nam quod Matthæus Dominum,
Matt. 17. Marc. 9. Marcusque post sex transfiguratum dicunt dies, nec temporis ordine, nec ratione mysterii discrepant à Luca, qui octo dies dicit: quia illi medios tantùm posuere dies, unde & absolutè post sex dies factum commemorant. Hic primum quo hæc Dominus promisit, & ultimum quo sua promissa complevit, adjungit: ideoque temperantius ferè dies octo ponit. Et in ratione mystica illic post sex mundi ætates sanctis ab omni labore quiescendum, hic verò tempore octavo designat esse resurgendum. Unde pulchrè & sextus Psalmus pro octava scribitur, cui initium est, *Domine ne in furore tuo arguas me*: quia nimirum per sex ætates quibus operari licet, precibus est insistendum, ne in octavo retributionis tempore a judice corripiamur irato. Quod & ipse Dominus voluit hoc loco nos ostenso suæ orationis exemplo docere, de quo secundum Lucam dicitur: *Quia ascendit in montem, ut oraret.* In montem namque oraturus & transfiguraturus hic ascendit, ut
Luc. 9. ostendat eos, qui fructum resurrectionis expectant, qui re-
Esa. 33. gem in decore suo videre desiderant, mente in excelsis habitare, & continuis precibus incumbere debere. Tres solummodo discipulos secum ducit, vel *quia multi sunt vocati, pauci verò electi*: vel quod hi qui nunc fidem, qua imbuti
Matt. 20. sunt, sanctæ Trinitatis incorrupta mente servaverint, tunc æterna ejus merentur visione lætari.

Et transfiguratus est, inquit, coram ipsis. & vestimenta ejus facta sunt splendentia, candida nimis velut nix.] Transfiguratus Salvator non substantiam veræ carnis amisit, sed gloriam futuræ vel suæ vel nostræ resurrectionis ostendit: qui qualis tunc Apostolis apparuit, talis post judicium cunctis apparebit electis. Nam in ipso tempore judicandi & bonis simul & malis in forma servi videbitur, ut videlicet impii quem spreverant, Judæi quem negaverant, milites quem crucifixere, Pilatus Herodesque quem judicavere, queant agnoscere judicem. Vestimenta autem Domini, rectè sancti ejus accipiuntur, teste Apostolo, qui ait: *Quicunque ergo*
Gal. 3. *in Christo baptizati estis, Christum induistis.* Quæ videlicet vestimenta Domini in terris consistente despecta, aliorumque similia videbantur: sed ipso montem petente novo candore refulgent, quia nunc quidem filii Dei sumus, sed nondum apparuit quid erimus. Scimus autem quia cum
1. Ioan. 3. apparuerit, similes ei erimus: *Videbimus enim eum sicuti est.* Unde benè de eisdem vestimentis subditur: Qualia fullo super terram non potest candida facere: nam quis ille hoc loco intelligendus est fullo, quem pœnitens Psalmista precatur: *Amplius lava me ab injustitia mea, & à delicto meo*
Psal. 50. *munda me*, non potest suis fidelibus in terra dare claritatem, quæ eos conservata manet in cœlis.

Et apparuit illis Helias cum Moyse, & erant loquentes cum Iesu. Moyses & Helias, quorum unum mortuum, alterum
Deut. 34. 4. Reg. 2. in cœlis raptum legimus, *visi in majestate cum Domino*, ut Lucas scribit, futuram in illo omnium sanctorum gloriam significant: qui videlicet tempore judicii, vel vivi in carne reperiendi, vel absolutè gustata morte resuscitandi, & pariter sunt regnaturi cum illo. Attestante etenim Apo-
1. Thes. 4. stolo. *Mortui qui in Christo sunt resurgent primi: deinde nos qui vivimus, qui relinquimur, simul rapiemur cum illis obviam Domino in aera, & sic semper cum Domino erimus.* Aliter, Moyses & Helias, hoc est, legislator, & Prophetarum eximius, apparent & loquuntur cum Domino in carne veniente, ut ostendant ipsum esse, quem cuncta legis & Prophetarum oracula promiserunt. Apparent autem non in infimis, sed in monte cum illo, quia nimirum soli illi, qui mente terrena desideria transcendunt, majestatem sanctæ scripturæ, quæ in Domino est adimpleta, perspiciunt. Denique & filii Israel videre Moysen, sed ad Deum in mon-
tana subeuntem sequi non meruerunt. ad se quoque reversum non sine velamine cernunt. Heliam novere, sed solus Exod. 34.
triumphum ascendentis cum filiis Prophetarum contemplatur Helisæus. Quia multi passim scripturæ verba legimus, sed quam celsa in Christi mysteriis splendeat, perpauci perfectiores intelligunt. 4. Reg. 2.

Et respondens Petrus ait: Rabbi, bonum est nos hic esse, & faciamus tria tabernacula, tibi unum, & Moysi unum, & Heliæ unum. Non enim sciebat quid diceret: erant enim timore exterriti.] O quanta felicitas visioni Deitatis inter Angelorum choros adesse perpetuò! si tantum transfigurata Christi humanitas, duorumque societas sanctorum ad punctum visa delectet, ut eos, ne discedant etiam obsequio, Petrus sistere velit: qui etsi pro stupore humanæ fragilitatis nesciat quid dicat, insiti tamen sibi dat affectus indicium. Nesciebat enim quid diceret, quia oblitus est regnum Dei sanctis à Domino, non alicubi terram, sed in cœlis esse promissum. Nec recordatus est, se suosque coapostolos mortali adhuc carne circumseptos, immortalis vitæ statum subire non posse, cui mente excesserat, quod in domo patris, quæ in cœlis est, domus manufacta necessaria non sit. Sed & usque nunc imperitiæ notatur, quisque legi, & Prophetis, & Evangeliis tria tabernacula facere cupit, cum hæc ad invicem nullatenus valeant separari, unum habentia tabernaculum, hoc est, Ecclesiam Dei.

Et facta est nubes obumbrans eos] Qui materiale tabernaculum quæsivit, nubis accepit obumbraculum, ut discat in resurrectione non tegmine domorum, sed Spiritus sancti gloria, sanctos esse protegendos, de qua Psalmista: *Filii autem hominum in protectione alarum tuarum sperabunt.* Et in Psal. 26.
Apocalypsi sua Joannes: *Et templum*, inquit, *non vidi in ea. Dominus omnipotens templum illius est, & agnus.* Apoc. 21.

Et venit vox de nube dicens: Hic est filius meus charissimus, audite illum.] Quia imprudenter interrogaverant, propterea responsionem Domini non merentur: sed pater respondet pro filio, ut verbum Domini compleretur: *Ego testimonium non dico pro me, sed pater qui me misit, ipse pro me dicit testimonium.* Vox quoque de cœlo patris loquentis auditur, quæ Ioan. 8.
testimonium perhibeat de filio, & Petrum errore sublato doceat veritatem, imò in Petro cæteros Apostolos. *Hic est*, inquit, *filius meus charissimus*. huic figendum est taberbernaculum, huic obtemperandum. Hic est filius, illi servi sunt Moyses & Helias: debent & ipsi vobiscum in penetralibus cordis sui Domino tabernaculum præparare. Concordat sanè hic Evangelii locus cum verbis ipsius Moysi, quibus incarnationi Dominicæ testimonium ferens ajebat: *Prophetam vobis suscitabit Dominus Deus vester de fratribus vestris, tanquam meipsum audietis, juxta omnia quæ lo-* Deut. 18
cutus fuerit vobis. Erit autem, *Omnis anima quæcunque non audierit Prophetam illum, exterminabitur de plebe.* Quem ergo Act. 7.
Moyses, cum venerit in carne audiendum ab omni anima quæ salvari velit, prædixit, hunc jam venientem in carne Deus pater audiendum discipulis ostendit, & suum esse filium cœlesti voce signavit. Et quasi manifestius fidem adventus ejus illis insinuans, *Hic est*, inquit, *hic est ille, quem Moyses iste vobis saepius in mundo nasciturum promisit.* Hujus verbis juxta præceptum ipsius Moysi & vos auscultate, & omnes veri amatores auscultare jubete. Et notandum quòd sicut Domino in Jordane baptizato, sic & Matth. 3
in monte clarificato totius sanctæ Trinitatis mysterium Marc. 1.
declaratur: quia nimirum gloriam ejus, quam in baptismo credentes confitemur, in resurrectione videntes collaudabimus. Nec frustra Spiritus sanctus hic in lucida nube, ut alius Evangelista commemorat, illic apparebat in Luc. 3.
columba: quia qui nunc simplici corde fidem, quam percepit, servat tunc luce apertæ visionis quod crediderat, contemplabitur, ipsaque, qua illustrabitur, in perpetuum gratia protegetur.

Et statim circumspicientes, neminem viderunt amplius, nisi Iesum tantum secum.] Ubi cœpit filius designari, mox servi discesserunt, ne ad illos paterna vox emissa putaretur.

1. Cor. 15. Aliter, *Cùm fieret vox super filium, inventus est ipse solus: quia cum manifestaverit seipsum electis, erit Deus omnia in omnibus, imò ipse cum suis unus per omnia Christus, id est, caput cum suo corpore splendebit.* Propter quam unitatem alibi dicebat: *Et*
Joan. 3. *nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo filius hominis, qui est in cœlo.*

Et descendentibus illis de monte præcepit illis, ne cui quæ vidissent, narrarent, nisi cùm filius hominis à mortuis resurrexerit.] Futuri regni præmeditatio, & gloria triumphantis demonstrata fuerat in monte. Non vult ergo hoc in populis prædicari, ne & incredibile esset pro rei magnitudine, & post tantam gloriam apud rudes animos sequens crux scandalum faceret.

DOMINICA II. IN QUADRAGESIMA.

Matthæi 15, Lucæ 19. Marci 7.

IN illo tempore egressus Jesus secessit in partes Tyri & Sidonis. Et ecce mulier Cananæa à finibus illis egressa, clamavit, dicens ei: Miserere mei Domine, fili David: filia mea malè à dæmonio vexatur. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

IN lectione sancti Evangelii, quæ modo lecta est, fratres charissimi, audivimus magnam mulieris fidem, patientiam, constantiam & humilitatem. Cujus magis est admiranda mentis devotio, qua ipsa quidem utpote gentilis à divinorum eloquiorum funditus erat segregata doctrinis, nec tamen illis quæ eadem eloquia prædicant, sit privata virtutibus. Habebat namque magnam fidei perfectionem, quæ pietatem Salvatoris implorans ait:

Miserere mei Domine, fili David.] Cùm enim eundem Dominum filium David appellat, profectò patet, quia verum hunc hominem, verum credit & Deum. Cùm pro filia rogans, non illam secum adducit, non Dominum ad eam venire precatur: constat apertissimè quod eum verbo salutem posse dare confidit, cujus præsentiam corporis nullam requirit. Sed in hoc quòd eum post multas lachrymas tandem prostrata adorat, dicens: *Domine adjuva me*, nequaquàm se de ejus divina majestate ambiguam docet, cujus adorandam ut Dei didicit esse potestatem. Habet patientiæ virtutem non exiguam, quæ Domino ad primam petitionem ejus non respondente verbum, nequaquam à precibus cessat: sed ampliori instantia auxilium, quod cœperat, pietatis ejus implorat. Respondere autem ei differt Dominus, non quia misericors medicus miserorum preces despicit, de quo veracissimè scriptum
Psal. 9. est, *Desiderium pauperum exaudivit Dominus*: sed ut perseverantiam mulieris nobis semper imitabilem demonstraret, quæ quo magis contempta videbatur à Domino, eo ardentius cœptis instabat precibus. Respondere differt, ut discipulorum quoque suorum misericordes animos (qui quasi homines ad clamorem mulieris publicè eos persequentis erubesce-
Sap. 11. bant) ad postulandum simul cum ea provocaret. *Nam ipse temperamentum misericordiæ suæ noverat, quia omnia in mensura, & numero, & pondere disposuit.* Respondere distulit, ne daretur occasio Judæis calumniandi, quòd gentiles in docendo vel sanando prætulit, ideo ipsi fidem ejus suscipere justè recusaverint. Et hoc est quod ait:

Non sum missus nisi ad oves, quæ perierunt, domus Israel.] Quia per seipsum solus docebat Judæos, qui per suos discipulos etiam gentibus ad fidei gratiam vocavit, de quibus
Joan. 10. alibi dicit: *Et alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili. & illas oportet me adducere, & vocem meam audient, & fiet unum ovile, & unus pastor.* Hinc est quòd unam per se in corpore gentilem sanaturus puellam, non hoc, antequàm probata omnibus incomparabili fide matris perficit. Habet autem eadem mater etiam constantiæ & humilitatis insigne præcipuum, quæ canibus comparata à Domino, nec sic quidem ab instantia precandi desistit, vel à sperando pietatis munere mentem revocat: sed susceptam libenter complexata contumeliam, non solùm canibus se similem non negat, sed & catellis seipsa æquiparandam adjungit, prudentique argumento Dominicæ sententiæ confirmat, nec cœptæ à se petitionis improbitate quiescit. Confirmat namque sententiam Domini, cui dicenti,

Non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus, respondit: Etiam Domine. Id est, veraciter ut asseris, ita est: quia non est bonum, sumere salutem plebis Israel cœlitus destinatam, & dare eam gentibus: sed cum addit,

Nam & catelli edunt de micis quæ cadunt de mensa dominorum suorum.] Prudentissimè demonstrat, quantam humilitatem, quantam intus gerat pectore constantiam, quæ indigna quidem sit integris Domini doctrinis, quibus Judæi utebantur epulis refici, sed quantulacumque ei à Domino foret impartita gratia, hac sibi ad salutem proficere posse putaverit. Unde rectè à pio Salvatore, qui preces illius non superba dedignatione, sed dispensatione provida ad tempus distulit, audire meruit:

O mulier, magna est fides tua, fiat tibi sicut vis.] Magnam quippe satis habebat fidem, quæ nec Prophetarum antiqua, nec recentia ipsius Domini miracula, præcepta vel promissa cognoscens, insuper à Domino toties contempta perseverat in precibus, & quem fama tantum vulgante didicerat salvatorem, rogando pulsare non omittit. Propter quod & magnum suæ postulationis consequitur effectum, cum Domino dicente, Fiat tibi sicut vis, sanata est filia ejus ex illa hora. Meritò autem hæc mulier, nata quidem gentilis, sed corde constans & credula, congregatæ de gentibus Ecclesiæ fidem devotionemque significat, quem expulsi de Judæa prædicatores sancti, verbo simul & mysteriis gratiæ cœlestis imbuerunt. Relegamus namque superiorem sancti Evangelii lectionem, & inveniemus, quia venientes ab Hierosolymis & Scribæ & Pharisæi, gravissimis Dominum & discipulos ejus perfidiæ suæ pulsavêre tumultibus, quos ipse mox digna invectione correctos reliquit. *Et egressus inde, se-* Matt. 15.
cessit in partes Tyri & Sidonis. Ubi manifestè præfiguratur, quod post passionem resurrectionemque suam Dominus in prædicatoribus suis, Judæorum perfida corda relicturus, & in partes gentium exterarum esset secessurus. Tyrus quippe & Sidon, quæ civitates fuêre gentilium, monimenta doctrinæ ac vitæ gentilis, in quibus stulti confidunt, indicant. Unde benè mulier, quæ Dominum credula precatur, à finibus illis egressa perhibetur: quia nisi priscæ conversationis habitacula vana reliquisset, ad Christi Ecclesiam nunquàm veniret: nisi antiqui dogmata anathematizasset errores, nequaquam novam fidei gratiam suscipere posset. Unde beatus Paulus cum in Galat. 1.
Judaismo profecisset, posteà vocatus in Ecclesia Dei profecit ultra coætaneos suos. Filia dæmoniosa, pro qua postulat, anima quælibet est in Ecclesia, malignorum spirituum magis deceptionibus, quam conditoris sui mancipata præceptis: pro qua necesse est mater Ecclesia Dominum solicitè interpellet, ut quam ipsa foris monendo, obsecrando, increpando corrigere non valet, ille interius aspirando corrigat, atque ab eorum tenebris conversam, ad agnitionem veræ lucis exerceat. Verum etiam si ad primas rogantis Ecclesiæ lachrymas Dominus respondere, id est, postulatam errantibus sospitatem mentis dare distulerit, nec sic quidem a petendo, quærendo, pulsando desistendum est, neque impetrandi subeunda est desperatio: sed tanta potiùs perseverandum instantia, tam obstinato frequentandus clamore Salvator, tantum etiam sanctorum ejus inter litanias appetenda suffragia, donec & ipsi de cœlis Domino pro audienda supplicent Ecclesia. Sicque fit, ut si mentem ab intentione proposita non mutaverit, nequaquàm fructu petitionis fraudetur: sed sive pro sua fragilitate quis, seu pro alia intervenerit, desiderato potiatur effectu. Nam etsi quis nostrûm conscientiam habet avaritiæ, elationis, vanæ gloriæ, indignationis, iracundiæ vel invidiæ, cæterorumve vitiorum sorde pollutam, filiam profectò habet malè à dæmonio vexatam, pro cujus sanatione supplex ad Dominum currat: quia nimirùm de corde cogitationem progenitam diabolica tolerat arte dementatam: cujus emendationem à suo cô-

ditore crebris, imò continuis debeat flagitare lamentis & precibus. Si quis bona quæ gessit, fortè perjurii, furti, blasphemiæ, detractionis, rixæ, vel etiam corporalis immunditiæ, cæterorumve hujusmodi peste fœdavit, filiam habet immundi spiritus furiis agitatam: quia videlicet actionem, quam benè laborando ediderat, jam diaboli fraudibus serviendo stultè disperdidit. Ideoque necesse est, ut cum reatum suum cognoverit, mox ad preces lachrymasque confugiat, sanctorum crebris intercessionibus auxilia quærat, qui pro ejus salute rogantes Domino dicant: Pre-
Psal. 85. camur Domine miserator & misericors, patiens & multæ miserationis, *dimitte eam, quia clamat post nos*: dimitte reatum, & dona gratiam, nostrum intimo affectu primus quærit suffragium. Necesse est debita submissus humilitate non jam se ovium Israeliticarum, id est, mundarum consortio dignum judicet animarum, sed potiùs cani comparandú, & cœlestibus indignum arbitretur esse muneribus. Nec ta-
Luc. 23. men eo desperando a precandi quiescat instantia, sed indubi-
Act. 9. tata mente de largitoris summi bonitate confidat: quia
Matth. 9. qui de latrone confessorem, de persecutore Apostolum, de
Matth. 3. de publicano Evangelistam, de lapidibus potuit facere filios Abrahæ. ipse etiam canem impudentissimum convertere Israeliticam potest in ovem, cui merito donata ca-
Jacob. 5. stitatis etiam vitæ æternæ pascua largiatur, id est, peccatorem conversum a via sua mala justum facere dignetur, quem merito bonæ actionis ad regnum cœleste perducat. Vidensque Dominus tantum fidei nostræ ardorem, tam pertinacem orandi perseverantiam, tandem miserebitur, & nobis quoque sicut volumus fieri, concedet: ut videlicet expulsis vitiosorum tumultibus cogitationum, dimissis peccatorum nexibus, & pura nobis serenitas mentis, & perfectio boni redintegretur operis. Notandum interea, quod hæc orandi pertinacia ita solum meretur esse fructifera, si quod ore precamur, hoc etiam mente meditemur, neque alio clamore labiorum, quàm cogitationum scindatur intuitus. Sunt enim, qui intrantes Ecclesiam multis psalmodiam vel orationem sermonibus perlegant, sed alibi corde intendentes, nec ipsi qui dicant recolunt: ore quidem orantes, sed mente foris vagantes, omni se orationis fructu privant: putantes à Deo preces exaudiri, quam nec ipsi, qui fundunt, audiunt: quod antiqui hostis instinctu fieri, nemo est qui animadvertere nequeat. Sciens enim utilitatem orandi, & invidens hominibus gratiam impetrandi, immittit hominibus multimoda cogitationum levium, & aliquando etiam turpium nocentiumque phantasmata, quibus orationem impediat. adeò ut nonnunquam tales tantosque discurrentium cogitationum fluctus prostrati in oratione toleremus, quales nec in lecto resupini jacentes tolerare nuvenimus. Unde necesse est, fratres charissimi, ut agnitam diaboli curemus superare malitiam. & ipsi videlicet animum ab hujusmodi nebulis, quas hostis aspergere gaudet, in quantum possumus servando, & pii defensoris perpetuum flagitando præsidium, qui potens est quamvis indignis peccatoribus & pure orandi, & perfectè impetrandi concedere gratiam. Multum autem juvat orationis puritas, si in omni loco vel tempore nos ab actibus temperemus illicitis: si semper ab otiosis sermocinationibus auditum pariter castigemus & linguam: si in lege Dei ambulare, & testimonia ejus assuescamus toto corde scrutari. Quæcunque enim sæpius agere, loqui vel audire solemus, eadem necesse est sæpius ad animum quasi solitam propriamque recurrant ad sedem: & sicut volutabra sues plaustria, columbæ limpida solent frequentare fluenta, ita cogitationes impuræ mentem immundam perturbant, castam spiritales sanctificant. Sanè si ad exemplum Cananææ mulieris, in orando perstamus, fixique manemur, aderit gratia conditoris nostri, quæ cuncta in nobis errata corrigat, immunda sanctificet, turbulenta serenet. Fidelis namque & justus est, ut remittat nobis peccata nostra, & mundet nos ab omni iniquitate, si ad illum sedula mentis voce clamemus, qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia secula seculorum, Amen.

FERIA III. POST REMINISCERE.

Lucæ 20. Matth. 23. Marc. 12.

IN illo tempore dixit Iesus discipulis suis: *Attendite à scribis, qui volunt ambulare in stolis, & amant salutationes in foro, & primas cathedras in synagogis, & primos discubitus in conviviis.* Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI

DE EADEM LECTIONE.

AMbulare in stolis, cultioribus vestimentis indutos ad publicum procedere significat: in quo inter cætera dives ille, qui epulabatur quotidiè splendide, peccasse describitur. Notandum etiam quod non salutari in foro, non primos sedere vel discumbere vetat eos, quibus hoc officii ordine competit; sed eos nimirum qui hæc sive habita, seu certe non habita indebitè amant, a fidelibus quibusque quasi reprobos docet esse cavendos, animum videlicet non gradum justa districtione redarguens. Quamvis & hoc culpa non careat, si iidem in foro litibus interesse, qui in cathedra Moysi synagogæ magistri desiderant appellari. Duplici sanè ratione a vanæ gloriæ cupidis attendere jubemur, ne scilicet eorum vel simulatione seducamur, æstimantes bona esse quæ faciunt: vel æmulatione inflammemur, frustrà gaudentes, in bonis laudari quæ simulant.

Qui devorant domos viduarum, simulantes longam orationem, hi accipient damnationem majorem.] Non tantum, ait, accipient damnationem, sed adjunxit majorem: ut insinuet etiam illos, qui in angulis stantes orant, ut videantur ab hominibus, damnationem mereri. Sed eos qui hæc Matth. 6
prolixius quasi religiosiores agendo, non solùm laudes ab hominibus, sed & pecunias quærunt prolixiori damnatione plectendos. Sunt enim qui se justos, & magni apud Deum meriti simulantes, ab infirmis quibuslibet, & peccatorum suorum conscientia turbatis, quasi patroni pro eis in judicio futuri pecunias accipere non dubitant: & cum porrecta manus pauperi preces juvare soleat, illi ob hoc maximè in precibus, ut pauperi nummum tollant, pernoctant: quibus illa Judæ maledictio non immerito congruit, *Cum judicatur, exeat condemnatus. & oratio ejus fiat in* Ps. 108.
peccatum. Condemnatus quippe cùm judicatur exit: & orationem suam in peccatum recipit qui magnæ nunc æstimationis apud homines habitus, in divino tunc examine non solùm pro aliis se intervenire, sed nec sua sibi merita sufficere posse deprehendit: imo ipsarum, quibus humanum judicium fefellit, precum inter cæmina pœnas luit.

FERIA QUARTA

post Reminiscere.

Homiliam ejusdem require in Dominica quinquagesimæ super Evangelio Lucæ, *Assumpsit Iesus duodecim discipulos, & ait illis: Ecce ascendimus Hierosolymam, &c.*

FERIA QUINTA

post Reminiscere.

Homiliam ejusdem invenies Dominica prima post Trinitatis, super Evangelio Lucæ, *Homo quidam erat dives.*

FERIA SEXTA POST

Reminiscere. Lucæ 20.

IN illo tempore cœpit Iesus dicere ad plebem parabolam hanc: *Homo plantavit vineam, & locavit eam colonis, & ipse peregre fuit multis temporibus.* Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE
Eadem lectione.

DOcente Domino populum & Evangelizante, convenerunt principes sacerdotum & scribæ cum senioribus, & interrogaverunt, tentantes in qua potestate signa faceret. Quibus sua arte superatis, Dominus quæ cœperat exequitur: siquidem & illis audientibus, plebem magis quod verbo sua libentius audiat, elloquitur parabolam scilicet inferens, quæ & illos impietatis arguat, & ad gentes regnum Dei doceat transferendum. Homo ergo qui plantavit vineam, ipse est, qui juxta aliam parabolam conduxit operarios in vineam suam.

Matt. 20 Esaiæ 5 Vinea enim Domini Sabaoth, domus Israel est: coloni, iidem sunt operarii, qui ad excolendam vineam hora prima, tertia, sexta & nona dicuntur esse conducti. Ipse autem peregrè fuit, non loci mutatione: Nam Deus unde abesse potest, qui loquitur: *Cælum & terram ego impleo?* Et alibi, Hier. 23 *Ego Deus appropinquans, & non de longinquo, dicit Dominus.* Sed abire dicitur à vinea, ut vinitoribus liberum operandi arbitrium derelinquat. Cui simile est, quod locuta colonis vinea per Esaiæ 5 Esaiam dicit: *Et expectavi ut faceret uvas, & fecit labruscas.*

Et in tempore misit ad cultores servum, ut de fructu vineæ darent illi. Qui cæsum dimiserunt eum inanem.) Bene tempus fructuum posuit, non proventuum. Nullus enim fructus extitit Iudæorum, nullus hujus vineæ proventus, tametsi crebro ac solicitè quæreretur, inventus est. Servus ergo, qui primò missus est, ipse legifer Moyses intelligitur, qui quadraginta annos continuos, fructum aliquem legis, quam dederat, à cultoribus inquirebat, sed cæsum eum dimiserunt inanem. *Irritaverunt enim Moysen in castris & Aaron sanctum Domini.* Psal. 105 *Et vexatus est Moyses propter eos, quia exacerbaverunt spiritum ejus.* Qui & ipse servus, quid de fructu vineæ sentiat, palam carmine declarat dicens: *Ex vinea enim Sodomorum vitis eorum, & propago eorum ex Gomorrha. Uva eorum uva fellis, botrus amaritudinis ipsis. Furor draconum vinum eorum & furor aspidum insanabilis.* Deut. 32

Et addidit alterum servum mittere, illi autem hunc quoque cædentes, & afficientes contumelia dimiserunt inanem.) Servus alter David Prophetam regemque significat, qui post Moysen missus est, ut colonos vineæ post dicta legalia, psalmodiæ modulatione, & dulcedine citharæ ad exercitium boni operis excitaret. Nam & ipse David quo cor populi ad superna suspenderet, inter ritus carnalium victimarum laudes Domini continuas suavi melodia decantari constituit. Sed & hunc affectum contumelia dimiserunt inanem. Dicentes enim, *Quæ nobis pars in David, aut quæ hæreditas in* 2. Reg 20 *filio Isai?* regnum simul David ignobili stirpe, & religionem impietate mutarunt. Attamen ille pro hac vinea, quæ de Ægypto translata, Palestinæ montes sua umbra protexit, ne funditus extirpetur, exorat: Psal. 79 *Domine Deus virtutum converte nos, respice de cœlo, & vide, & visita vineam istam, & dirige eam, quam plantavit dextera tua:* ubi pariter exponit, qui sit homo ille, qui hanc vineam plantavit, Dominus scilicet Deus virtutum.

Et addidit tertium mittere, qui & illum vulnerantes ejecerunt.) Act. 7 Tertium servum Prophetarum chorum intellige, quod continuis attestationibus populum convenerint, & quæ huic vineæ ventura imminerent mala, prædixerint. Sed quem prophetarum non sunt persequuti, & occiderunt eos qui pronuntiabant de adventu justi? Et hi autem multa de hujus vineæ sterilitate dixerunt, sed unius Hieremiæ planctum ponere sufficiat. *Ego autem,* inquit, *plantavi te* Hier. 2 *vineam electam, omne semen verum. Quomodo ergo conversa es in pravam vinea aliena?* Pro cujus vineæ tuitione, ne videlicet in ea, sive pro ea, fragilis & infirmæ, citoque perituræ suavitatis olus nasceretur, 3. Reg. 21 Naboth Iezreelitem non modo vulneratum, verum etiam legimus extinctum. Cujus etsi nullum propheticum dictum accipimus, tamen propheticum factum, quia multos pro hac vinea futuros martyres proprio sanguine prophetavit. His sanè tribus servorum gradibus, omnium sub lege doctorum figuram posse comprehendi, Dominus alibi manifestè prodit dicens: Luc. 24 *Quoniam necesse est impleri omnia, quæ scripta sunt in lege Moysi, & Prophetis, & Psalmis de me.*

Dixit autem Dominus vineæ: Quid faciam? Mittam filium meum dilectum: forsitan cum hunc viderint, verebuntur.) Quod Dominus vineæ dubitativè, & non deliberativo modo loqui dicitur, non de ignorantia venit. Quid enim nesciat Dominus vineæ, qui hoc loco Deus pater intelligitur? Sed semper ambigere dicitur Deus, ut libera voluntas homini reservetur.

Quem cum vidissent coloni, cogitaverunt intra se, dicentes: Hic est hæres, occidamus illum, ut nostra fiat hæreditas.) Manifestissimè Dominus probat Iudæorum principes non per ignorantiam, sed per invidentiam crucifixisse filium Dei. Intellexerunt enim hunc esse cui dictum est, Psal. 2 *Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam.* Et propterea quasi sibi consulentes ejebant: Ioan. 12 *Ecce mundus totus post eum abit: & si dimittimus eum, sic omnes credent in eum.* Hæreditas ergo filii Ecclesia est cunctis ei data de gentibus, quam non moriens illi pater reliquit, sed ipse sua morte mirabiliter acquisivit, quia resurgendo possedit. Hanc autem occiso eo mali coloni præripere moliebantur, cum crucifigentes eum Iudæi fidem, quæ per eum est, extinguere, & suam magis, quæ ex lege est, justitiam præferre, ac gentibus imbuendis conabantur inserere.

Et ejectum illum extra vineam, occiderunt. Hebr. 13 *Extra vineam hæres vineæ trucidatur, quia Iesus ut sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est.* Sive ejectus extra vineam & occisus est, quia prius ab incredulorum corde repulsus, ac deinde cruci addictus est. In cujus figuram Moyses altare holocausti, in quo victimarum sanguis funderetur, non intra tabernaculum, sed ad ostium Exod. 40 posuit: mysticè docens, quia & Dominicæ crucis altare extra Hierosolymorum portam ponendum: & ipse vera patris hostia Christus à domo Iudæorum, quam sanctificaturus advenerat, non intimo corde recipiendus, sed foris esset suo cruore tingendus. Quod verò secundum Marcum mutato ordine dicitur, Marc 12. *Et apprehendentes eum occiderunt, & ejecerunt extra vineam,* notat eos pertinaciæ, qui nec crucifixo & resuscitato a mortuis Domino prædicantibus Apostolis credere voluerunt, sed quasi cadaver vile projecerunt. Quia quantum in se erat, è suis eum finibus excludentes, gentibus suscipiendum dederunt.

Quid ergo faciet illis Dominus vineæ? Veniet & perdet colonos istos, & dabit vineam aliis. Quo audito, dixerunt illi: Absit.) Contradixerunt sententiæ Domini, quia contra suam perfidiam dictam esse cognoverunt. Intelligebant enim parabolam non merito sanctitatis ad capienda mysterii verba jam parati, sed malitiæ flammis ad agenda quæ dicebantur accensi: atque ideò quæ in mente habuerant, quamvis in parabolis dicta, quasi rem olim meditatam cognoscere parati. Negantibus ergò Iudæis justum fore scientiam divinæ legis, quam ipsi spernebant, ad gentes transferri, quid Salvator respondeat, intuere.

Ille autem aspiciens eos, ait: Quid est ergo hoc quod scriptum est: Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli?) Ps. 117 Quomodo, inquit, implebitur hæc prophetia, quæ lapidem ab ædificantibus reprobatum in caput anguli dicit esse ponendum, nisi quia Christus à vobis reprobatus & occisus, crediturus est gentibus prædicandus? ut quasi lapis angularis duos condens in semetipsum, ex utroque populo unam sibi fidelium civitatem, unum templum ædificet. Eosdem enim synagogæ magistros, quos supra colonos dixerat, nunc ædificantes appellat: quia qui subditam sibi plebem ad ferendos vitæ fructus quasi vineam excolere, ipsi hanc Deo inhabitatore dignam quasi domum construere & ornare jubebantur. Unde & Apostolus fidelibus scribens ait: 1. Cor. 3 *Dei agricultura, Dei ædificatio estis.* Sed qui vineæ Dei fructum negare quasi agricolæ mali, iidem quasi mali cæmentarii Domini Dei lapidem pretiosum electum, qui vel in fundamentis in angulo ponendus erat, subtrahere, hoc est, fidem Christi auditoribus suis conabantur eripere. Sed illis licet nolentibus, idem lapis caput anguli firmavit, quia de utroque populo quotquot ille voluit, sua fide conjunxit.

Omnis qui ceciderit super illum lapidem, conquassabitur: supra quem autem ceciderit, comminuet illum.) Aliud est offendere Christum per mala opera, aliud negare per impietatem. Qui peccator est, & tamen illi credit, cadit quidem super lapidem & conquassatur, sed non omninò comminuitur: reservatur enim per sapientiam ad salutem. Supra quem verò ille ceciderit, hoc est, cui lapis ipse irruerit, qui & Christum penitus negaverit, comminuet eum, ut ne testa quidem remaneat, in qua hauriatur aquæ pusillum. Sive de iis dicit, quod cadunt super eum, qui illum modò contemnunt, vel injuriis afficiunt. Ideò
Esaie 30
nondum penitus intereunt, sed tamen conquassantur, ut non rectè ambulent. Supra quos autem cadit, veniet illis desuper in judicio cum pœna perditionis. Ideò dixit, C*omminuet eos, ut fiat impij tanquam pulvis quem projicit ventus à facie terræ.*
Psal. 1

Et quærebant principes sacerdotum & scribæ mittere in illum manus illa hora, & timuerunt populum. Cognoverunt enim quod ad ipsos dixerit similitudinem istam.) Principes sacerdotum & scribæ quasi mentientem contra se Dominum quærebant interficere, sed hoc idem quærendo docebant vera esse, quæ docebat. Ipse quippe est hæres, cujus injustam necem ajebat esse vindicandam. Illi nequam coloni, qui ab occidendo Dei filio ad modicum quidem timore humano retardari, donec veniret hora ejus, nunquam verò divino amore potuere cohiberi. Morali sanè intellectu cuique fidelium, cum mysterium baptismi quod exerceat operando committitur, quasi vinea quam excolat locatur. Mittitur servus unus, alter & tertius, qui de fructu accipiant, cum lex, psalmodia, prophetia, quarum monitionem benè agendo sequatur, legitur. Sed nullus servus contumeliis affectus vel cæsus ejicitur, cum sermo auditus vel contemnitur, vel quod pejus est, etiam blasphematur. Missum insuper hæredem quantum in se est occidit, qui & filium Dei conculcaverit, & spiritui gratiæ, quo sanctifica tus est, contumeliam fecerit. Perdito malo cultore, vinea dabitur alteri, cùm dono gratiæ quod superbus sprevit, humilis quisque ditabitur. Sed & hoc quod principes sacerdotum, & scribæ manum mittere quærentes in Iesum, terrore populi retinentur, quotidie geritur in Ecclesia, cum quilibet solo de nomine frater eam, quam non diligit, Ecclesiasticæ fidei ac pacis unitatem propter cohabitantium fratrum bonorum multitudinem vel erubescit vel timet impugnare. Qui tamen, sicut de stultissima avium struthione Dominus ait, *Cum tempus fuerit, in al-*
Iob. 39
tum alas eriget: quia persequendo Ecclesiam, quasi Dominum cruci addicere, & ostentui gaudebit habere.

SABBATO POST REMINISCERE. Lucæ 15.

IN illo tempore dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc: Homo quidam habuit duos filios, & dixit adolescentior ex illis patri: Pater da mihi portionem substantiæ, quæ me contingit. Et divisit illis substantiam. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

MUrmurantibus de peccatorum susceptione scribis & Pharisæis, tres ex ordine parabolas Salvator posuit: duabus primis, de quibus disputatum est, quantum ipse cum angelis de pœnitentum salute gaudeat insinuans: tertia verò, quæ sequitur, non suum tantummodo suorumque gaudium demonstrans, sed & invidentium murmur reprehendens. Homo itaque, qui duos filios habuisse dicitur, Deus pater intelligitur, duorum videlicet genitor populorum, & quasi duarum generis humani stirpium auctor atque creator. Major enim filius, eos qui in unius Dei permansêre cultus: minor eos, qui usque ad colenda idola Deum deseruere, significat. Pars substantiæ, quæ minorem filium contingit, ipse sensus in homine rationalis est. Vivere enim, intelligere, meminisse, ingenio alacri excellere, divini substantia muneris est, quam minor filius expetiit è patre, cum homo sua potestate delectatus, per liberum sese arbitrium regere, atq; à Domino quæ sunt exuere conditoris. Divisitque illis substantiam, fidelibus scilicet suæ gratiæ protectionem, quam desiderabant impertiendo: infidelibus verò naturalis solum ingenii, quo contenti erant, beneficium concedendo.

Et non post multos dies congregatis omnibus, adolescentior filius peregre profectus est in regionem longinquam, & ibi dissipavit substantiam suam vivendo luxuriosè.) Longè profectus est, non locum mutando, sed animum. Quanto enim quisque plus in pravo opere delinquit, tantò à Dei gratia longius recedit. Quod non post multos dies dixit factum, ut congregatis omnibus peregre proficisceretur in regionem longinquam, quia non multo post institutionem humani generis, placuit animæ per liberum arbitrium ferre secum quandam velut potentiam naturæ suæ, & deserere eum, a quo condita est, præfidens viribus suis: quas vires tanto consumit citius, quanto eum deserit a quo datæ sunt. Itaque hanc vitam prodigam vocat, amantem fundere atque spatiari pompis exterioribus, intus inanescentem, cum ea quisque sequitur, quæ ab illa procedunt, & relinquit eum, qui sibi est interior.

Et postquam omnia dissipasset, facta est fames valida in regione illa. Omnia quæ dissipavit, ornamenta naturæ quæ consumpsit, significat: fames in regione longinqua, indigentia verba veritatis est in oblivione creatoris. De qua dictum est in prophetis: *Quia mittet Dominus famem in terra, non famem panis, neque sitim aquæ, sed audiendi verbum Dei.* Amos 8

Et ipse cœpit egere: & abiit, & adhæsit uni civium regionis illius.) Meritò egere cœpit, qui thesauros sapientiæ Dei, divitiarumque cœlestium altitudinem dereliquit. Vnius Ioan. 14
autem civium regionis illius, cui egens adhæsit. Ille est utique, qui concupiscentiis terrenis meritò suæ perversitatis præpositus, princeps hujus mundi à Domino vocatur. Et de quo Apostolus: *Deus*, inquit, *hujus seculi excæcavit* 2. Cor. 4
mentes infidelium.

Et misit illum in villam suam, ut pasceret porcos.) In villam mitti, est substantiæ mundialis cupiditate subjugari, de qua in alia parabola quidam spiritales epulas, ad quas invitabatur, fastidiens dixit: *Villam emi, & necesse habeo exi-* Luc. 14
re, & videre illam. Porcos verò pascere, est ea quibus immundi spiritus gaudent, operari.

Et cupiebat implere ventrem suum de siliquis, quas porci manducabant.) Siliquæ quibus porcos pascebat, sunt doctrinæ seculares sterili suavitate resonantes, de quibus laudes idolorum, fabularumque ad deos gentium vario sermone atque carminibus percrepant, quibus dæmonia delectantur. Vnde cum ille saturari cupiebat, aliquid solidum & rectum, quod ad beatā vitam pertineret, invenire volebat in talibus, & non poterat; Hoc est enim quod ait:

Et nemo illi dabat. In se autem reversus.) Iam scilicet ab eis, quæ forinsecus frustra alliciunt & seducunt, in conscientiæ interiora reducem faciens intentionem suam.

Dixit: Quanti mercenarij patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo.) Vnde hoc scire poterat, in quo erat tanta oblivio Dei, sicut in omnibus idololatris fuit, nisi quia ista recogitatio jam resipiscentis est, cum Evangelium prædicaretur? Mercenarii ergo patris abundant panibus, qui ex his qui futuræ mercedis intuitu digna operari satagunt, quotidianis supernæ gratiæ reficiuntur alimoniis. At verò fame pereunt, qui extra patris ædes positi, ventrem cupiunt implere de siliquis: id est, qui sine fide viventes, vitam beatam inanis philosophiæ studiis inquirunt. Sicut enim panis, qui cor hominis confirmat, verbo Psal. 103
Dei quo mentem reficiat, assimilatur: ita siliqua, qua & ipsa intus inanis, foris mollis est, & corpus non reficit, sed implet, ut sit magis oneri quam usui, secularis sapientiæ non immerito comparatur, cujus sermo facundiæ plausu sonorus, sed virtute utilitatis est vacuus.

Surgam & ibo ad patrem meum, & dicam illi: Pater, peccavi in cœlum & coram te.) Quam misericordem piumque noverat patrem, qui nec offensus à filio patris dedignetur audire vocabulum. Surgam ergo, inquit, quia me jacere cognovi: & ibo, quia longè recessi, ad patrem meum, quia

sub principe porcorum miserabili egestate tabesco. *Peccavi autem in cœlum*, coram omnibus angelicis sanctisque animabus, in quibus sedes est Dei significat: coram te verò, in ipso conscientiæ interioris conclavi, qua Dei solius oculi penetrare valebant.

Et jam non sum dignus vocari filius tuus. Fac me sicut unum de mercenariis tuis.) Ad filii quidem affectum, qui omnia quæ patris sunt, sua esse non ambigat, aspirare nequaquam præsumit, sed mercenarii statum jam pro mercede servitutis desiderat. Verùm ne hûc quidē nisi paterna dignatione se mereri posse testatur. Vbi sunt ergo Pelagianistæ, qui sua se virtute salvari posse confidunt, contra apertissimam veritatis sententiam quæ ait: *Sine me nihil potestis facere?*

Ioan. 15 *Et surgens venit ad patrem suum.*) Venire ad patrem, est in Ecclesia constitui per fidem, ubi jam possit esse peccatorum legitima & fructuosa confessio.

Cum autem adhuc longe esset.) Et antequam intelligeret Deum, sed tamen cùm jam piè quæreret.

Vidit illum pater ipsius.) Impios. n. & superbos convenienter nō videre dicitur, tanquā ante oculos nō habere. Ante oculos enim haberi, non nisi qui diliguntur, dici solent.

Et misericordia motus est, & accurrens cecidit super collum ejus.) Non enim pater unigenitum filium deseruit, in quo usq; ad nostram longinquam etiam peregrinationem cucurrit atq; descendit, *quia Deus erat in Christo, mundum*

2. Cor. 5 *reconcilians sibi*. Et ipse Dominus ait: *Pater in me manens ipse*

Ioan. 14 *facit opera sua.* Quid est autem cadere super collum ejus, nisi inclinare & humiliare in amplexum ejus brachium

Esaia 53 suum? Et brachium Domini cui revelatum est? quod est utique Dominus noster Iesus Christus.

Et osculatus est eum.) Consolari verbo gratiæ Dei ad spem indulgentiæ peccatorum, hoc est, post longa itinera remeantem à patre mereri osculum charitatis.

Dixitque ei filius: Pater, peccavi in cœlum & coram te: jam non sum dignus vocari filius tuus.) Incipit jam peccata constitutus in Ecclesia confiteri, nec dicit omnia quæ dicturum se esse promiserat, sed usque ad illud, *Non sum dignus vocari filius tuus*. Hoc enim vult fieri per gratiam, quod se indignum esse per merita fatetur. Non addidit quod in illa meditatione dixerat, *Fac me sicut unum de mercenariis tuis.* Cum enim panem non haberet, vel mercenarius esse cupiebat: quod post osculum patris generosissimè jam dedignatur. Intelligit namq; inter filium, mercenarium, & servum non minimam esse distantiam: servum videlicet esse eum, qui adhuc metu gehennæ, sive præsentium legum a vitiis temperat: mercenarium, qui spe eiq; desiderio regni cœlorum: filium, affectu boni ipsius atque amore virtutum. In quarum virtutum trium consummatione, beatus Apostolus omnem salutis summam concludens,

1. Cor. 13 *Nunc*, inquit, *manet fides, spes, charitas, tria hæc, major autem his charitas.* Fides namq; est, quæ futuri judicii ac suppliciorum metu, vitiorum facit contagia declinare: spes, quæ mentem nostram de præsentibus avocans, universas corporis voluptates cœlestium præmiorum expectatione contemnit: charitas, quæ nos ad amorem Christi & spiritalium virtutum fructum mentis ardore succendens, quicquid illis contrarium est, toto facit odio detestari. Vnde prodigus iste postquā in semetipsum reversus, diræ famis supplicia formidabat, velut jam servus effectus, etiam mercenarii statum de mercede jam cogitans concupiscit. Sed eum pater occurrens non contentus minora concedere utroque gradu sine dilatione transcurso, pristinæ filiorum restituit dignitati: nec jam de mercede conductoris, sed de hæreditate fecit cogitare parentis.

Dixit autem pater ad servos suos: Cito proferte stolam primam, & induite illum.) Stola prima est, vestis innocentiæ, quam homo benè conditus accepit, sed malè persuasus amisit: quando post culpam prævaricationis cognovit se esse nudum, gloriaq; immortalitatis perdita pelliceum, hoc est, mortale sumpsit indumentum. Servi qui eam proferunt, reconciliationis prædicatores sunt. Proferunt enim stolam primam, quando mortales terrenosque homines, ita sublimandos asseverant, *ut non solum cives Angelorum, sed & be-*

Rom. 8 *redes Dei, & cohæredes fiat Christi futuri.*

Et date annulum in manum ejus, & calceamenta in pedes.) Annulus est vel sinceræ fidei signaculum, qua cuncta promissa in credentium cordibus certa impressione signantur, vel nuptiarum pignus illarum, quibus Ecclesia sponsatur. Et benè annulus in manum datur, ut per opera fides clarescat, & per fidem opera firmentur. Calceamenta autem in pedes officium evangelizandi denotant, ut cursus mentis ad cœlestia tendens, à terrenarū cogitatione rerum inviolata servetur & munda, priorumque munitus exemplis super serpentes & scorpiones securus incedat. Manus igitur & pedes, id est, opus ornatur & cursus: opus, ut rectè vivamus: cursus, ut ad æterna gaudia properemus. *Non enim habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus.* Hebr. 13

Et adducite vitulum saginatum, & occidite.) Vitulus saginatus, ipse item Dominus est, sed secundùm carnem. Et benè saginatus, quia caro ejus adeò est spiritali opima virtute, ut pro totius mundi salute sufficiat in odorem suavitatis, nidorem videlicet immolationis ad Deum mittere, & pro omnibus exorare. Adducere autem vitulum, & occidere, est prædicare Christum, & mortem ejus insinuare. Tunc etenim cordi nostro quasi recens occiditur, cum credit occisum: tunc caro ejus comeditur, cùm ejus passionis sacramentum & ore ad emundationem percipitur, & corde ad imitationem cogitatur.

Et manducemus & epulemur, quia hic filius meus mortuus erat, & revixit: perierat, & inventus est.) Non solùm filius, qui revixit, & inventus est; verum pater & servi illius sacrosancti vituli, qui propter filium occisus erat, carne refecti epulantur, quia paternia cibus, salus est nostra: & patris gaudium, nostrorum est remissio peccatorum. Nec tantum patris, sed & Filii & Spiritus sancti: quia sicut una in divinitate voluntas & operatio, ita & una est delectatio sanctæ & individuæ Trinitatis. Vnde beatus Abraham tres angelos hospitio recipiens, vitulum tenerrimum & optimum Gen. 18 occidisse, eisq; cum lacte, pane, & butyro epulandum legitur obtulisse. Quia qui beatam Trinitatem rectæ devotionis officiis reficere, idest lætificari desiderat, mortem quoque debet unigeniti filii Dei in carne, quæ est una in eadem Trinitate persona, piæ confessionis synceritate celebrare. Et notandum quòd ante stola prima, ante annulus, ante calceamenta præstantur, & sic deinde vitulus immolatur: quia nisi spem quisque primæ immortalitatis induerit, nisi annulo fidei opera præmunierit, nisi ipsam fidem piè confitendo prædicaverit, non potest sacramentis interesse cœlestibus.

Et cœperunt epulari.) Istæ epulæ atque festivitates nunc celebrantur, per orbem terrarum Ecclesia dilatata atque diffusa. Vitulus enim ille in corpore & sanguine Dominico & offertur patri, & pascit totam domum.

Erat autem filius ejus senior in agro.) Filius senior, populus Israel est, qui licet in longinqua non abierit, non tamen domi, sed in agro dicitur esse moratus, quia populus idem neq; usque ad colenda creatorem deseruit, neque legis, quam acceperat, interiora penetravit: sed literæ solum custodia contentus, exteriora magis & terrena operari simul & sperare solebat, audiens per Prophetam: *Si* Esaia *volueritis & audieritis me, bona terræ comedetis.*

Et cum veniret & appropinquaret domui, audivit symphoniam & chorum.) Appropinquat filius domui, cùm populus ille in quibuscunq; Israelitis considerationibus (nam multi tales inventi sunt in eis, & sæpè inveniuntur) labore servilis operis improbato, ex iisdem scripturis Ecclesiæ libertatem considerat. Audit symphoniam & chorum, scilicet spiritu plenos vocibus consonis Evangelium prædicare, quibus dictum est: *Obsecro vos fratres ut idipsum di-* 1. Cor. *catis omnes & concorditer, conversantium animam & os exere in laudes Dei.*

Et vocavit unum de servis, & interrogavit quæ hæc essent? Isque dixit illi.) Vocat unum de servis, cum sumit ad legendum aliquem Prophetarum, & in eo quærens quodammodo interrogat, unde ista festa in Ecclesia celebrantur, in quibus se esse non videt. Respondeat ei servus patris Propheta:

Frater tuus venit, & occidit pater tuus vitulum saginatum: quia salvum illum recepit.) In extremitate enim terræ fuit frater tuus, sed inde major exultatio *Cantate Domino canticum*
Esaia 42 *novum: quia laus ejus ab extremo terræ.* Et propter eum qui
Psal. 19 absens erat, occisus est ille, cui dictum est: *Et holocaustum tuum pingue fiat.*

Indignatus est autem, & nolebat introire. Pater ergo illius egressus cœpit rogare illum.) Indignatur etiam nunc, & adhuc non vult introire. Cùm ergò plenitudo gentium in-
Rom. 10 traverit, egredietur opportuno tempore pater ejus, ut etiam omnis Israel salvus fiat: ex cujus parte cæcitas facta est, velut absentia in agrum, donec plenitudo filii minoris longè in idololatria gentium constituti, redux ad manducandum vitulum intraret. Erit enim quandoque aperta vocatio Judæorum in salute Evangelii: quam manifestationem vocationis tanquam egressum patris appellat ad rogandum majorem filium.

At ille respondens, dixit patri suo: Ecce tot annis servio tibi, & nunquam mandatum tuum præterii.) Quæritur quomodo ille populus nunquam mandatum Dei præteriisse dicatur: sed facilè illud occurrit, neque de omni mandato dictum esse, sed de uno maximè necessario, quo nullum alium Deum colere jussus est. Neque ille filius in omnibus Israelitis, sed in his intelligitur habere personam, qui nunquam ab uno Deo ad simulachra conversi sunt. Quamvis enim tanquam in agro positus, iste filius terrena desideraret, ab uno tamen Deo ista desiderabat bona: quod etiam patris ipsius testimonio comprobatur, cum dixit, *Tu mecum es semper.* Non enim quasi mentientem redarguit, sed secum perseverantiam ejus approbans, ad perfruitionem potioris atque jucundioris exultationis invitat.

Et nunquam dedisti mihi hœdum, ut cum amicis meis epularer.) Peccator profectò hœdi nomine significari solet, sed absit ut Antichristum intelligam. Multum enim absurdum est, eum cui dicitur, Tu mecum es semper, hoc a patre optasse, ut Antichristo crederet. Neque omninò in eis Judæorum, qui Antichristo credituri sunt, istum filium fas est intelligi. Quomodo autem epularetur ex illo hœdo, id est Antichristo, qui non ei crederet? Aut si hoc est epulari ex hœdi occisione, quod sit de Antichristi perditione lætari, quomodo dicit filius quem recepit pater, hoc sibi non fuisse concessum, cùm omnes filii Dei de illius adversarii damnatione læaturi sint? Nimirum ergo ipsum Dominum sibi negatū ad epulandum conqueritur, dum eum peccatorē putat. Cùm enim hœdus est illi gentili, id est, eum cum sabbati violatorē & profanatorē legis existimat, jucundari epulis ejus non meruit: ut quod ait, *Nunquam dedisti mihi hœdum, ut cum amicis meis epularer*, tale sit, ac si diceret: Eum qui mihi hœdus videbatur, nunquam mihi dedisti ad epulandum, eo ipso mihi illum ipsum non concedens, quo mihi hœdus videbatur. Quòd autem dicit, *Cum amicis meis*, aut ex persona principum cum plebe intelligitur, aut persona populi Hierosolymitani cum cæteris populis Judæ.

Sed postquam filius tuus hic, qui devoravit substantiam suam cum meretricibus, venit, occidisti illi vitulum saginatum.) Meretrices sunt gentilium superstitiones, cum quibus substantiam dissipare, est relicto uno connubio verbi Dei, cum turba dæmonum cupiditate turpissima fornicari.

At ipse dixit illi: Fili, tu semper mecum es, & omnia mea tua sunt. Epulari autem & gaudere oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat, & revixit: perierat, & inventus est.) Quod dixit, *Et omnia mea tua sunt*, non putandum est ne dictum, quasi non sint & fratris, ut tanquam in terrena hæreditate patiantur angustias. Quomodo possint esse omnia majoris, si habet ibi junior etiam partem suam? Sic enim a perfectis & perpurgatis, ac jam immortalibus filiis habentur omnia, ut sint & omnium singula, & omnia singulorum. Ut enim cupiditas nihil sine angustia, ita nihil cum angustia charitas tenet. Cum ergò beatitatem illam obtinuerimus, nostra erunt ad vivendum superiora, nostra erunt ad convivendum æqualia, nostra erunt ad dominandum inferiora. Si quem autem movet, quomodo patri suppleat ista veritas dicat, *Et mea omnia tua sunt, & tua mea*: cui simillimum videtur sonare, quod huic filio dixitur, *Et*
omnia mea tua sunt: sciat unigeniti filii esse omnia, quæ patris Ioan. 17
sunt: per hoc quòd etiam ipse Deus est, & de patre natus, patri est æqualis. Nam & illud quod de Spiritu sancto lo-
quens ait, *Omnia quæ habet pater, mea sunt: propterea dixi,* Ioan. 16
quia de meo accipiet & annuntiabit vobis: de his dixit, quæ ad ipsam patris pertinent divinitatem, in quibus illi est æqualia omnia, quæ habet pater habendo. Neque enim Spiritus sanctus de creatura, quæ patri est subjecta, & Filio erat accepturus quod ait, *De meo accipiet*: sed utique de patre, de quo procedit spiritus, de quo natus est & filius. Sive itaque duos filios hos ad utrumque populum, sive (ut quibusdam placet) ad duos quoslibet homines, pœnitentem videlicet & justum, vel qui sibi justus videtur, referre volueris, congaudeat major frater, *quia frater junior mortuus erat, & revixit: perierat, & inventus est.*

DOMINICA III. IN QUADRAGESIMA. Luc. 11. Matth. 9. Marc. 3.

In illo tempore erat Jesus ejiciens dæmonium, & illud erat mutum. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

DÆmoniacus iste apud Mattheum non solùm mu-
tus sed & cæcus fuisse narratur, curatusque dicitur à Matt. 9
Domino, ita ut loqueretur, & videret. Tria ergo signa simul in uno homine perpetrata sunt: cæcus videt, mutus loquitur, possessus dæmone liberatur. Quod & tunc quidem carnaliter factum est, sed & quotidie completur in conversione credentium, ut expulso primum dæmone fidei lumen aspiciant, deinde ad laudes Dei tacentia prius ora laxentur.

Quidam autem ex eis dixerunt: In Beelzebub principe dæmoniorum ejicit dæmonia.) Non hæc aliqui de turba, sed pharisæi calumniabantur & scribæ, sicut alii Evangelistæ testantur. Turbis quippe, quæ minus eruditæ videbantur, Domini semper facta mirantibus, illi contra vel negare hæc, vel quæ negare nequiverant, sinistra interpretatione pervertere laborabant: quasi non hæc divinitatis, sed immundi spiritus opera fuissent, id est, Beelzebub, qui Deus
est Accaron. Nam Beel quidem ipse est Baal, Zebub autē 4. Reg. 1
musca vocatur. Nec juxta quædam mendosa exemplaria literæ, vel d, in fine est nominis legendæ, sed b. Beelzebub ergo Baal muscarum, id est, vir muscarum, sive habens muscas interpretatur: ob sordes videlicet immolatitii cruoris, ex cujus spurcissimo ritu vel nomine, principem dæmoniorum cognominabant.

Et alii tentantes, signum de cælo quærebant ab eo.) Vel in
morem Heliæ ignem de sublimi venire cupiebant, vel in ibidem.
similitudinem Samuelis tempore æstivo mugire tonitrua, 1. Reg. 12
coruscare fulgura, imbres ruere: quasi non possint & illa calumniari, & dicere ex occultis & variis aeris passionibus accidisse. At tu qui calumniaris ea, quæ oculis vides, manu tenes, utilitate sentis, quid facies de iis, quæ de cæ-
lo venerint? Utique respondebis, & magos in Ægypto Exod. 7
multa signa fecisse de cælo.

Ipse autem ut vidit cogitationes eorum, dixit eis: Omne regnum in seipsum divisum, desolabitur, & domus supra domum cadet.) Non ad dicta, sed ad cogitata respondit, ut vel sic compellerentur credere potentiæ ejus, qui corda videbat occulta. Si autem *omne regnum in seipso divisum desolatur*, ergo Patris, & Filii & Spiritus sancti regnum non est divisum, quod sine ulla contradictione non aliquo impulsu desolandum, sed æterna est stabilitate mansurum. Si verò sanctæ & individuæ Trinitatis individuum, imò quia individuum manet regnum, desistant Arriani minorem Patre Filium, minorem Filio sanctum dicere Spiritum: quia quorum unum est regnum, horum est & una majestas.

Si autem & satanas in seipso divisus est, quomodo stabit regnum ipsius, quia dicitis in Beelzebub ejicere me dæmonia?) Hos dicens ex ipsorum confessione volebat intelligi, quod in

eum

eum non credendo in regno diaboli esse elegissent, quod utique adversum se divisum stare non posset. Eligant ergo Pharisæi quod voluerint: si satanas satanam non potest ejicere, nihil contra Dominum quod dicerent, invenire potuerunt: si autem potest, multò magis sibi prospiciant, & recedant de regno ejus, quod adversum se divisum stare non potest. In quo autem Dominus Christus ejiciat dæmones, ne dæmoniorum principem existiment, attendant quod sequitur:

Si autem ego in Beelzebub ejicio dæmonia, filij vestri in quo ejiciunt? Ideo ipsi judices vestri erunt.) Dixit hoc utique de discipulis suis illius populi filiis, qui certè discipuli Domini Iesu Christi benè sibi conscii fuerant nihil se malarum artium a bono magistro didicisse, ut in principe dæmoniorũ ejicerent dæmones. *Ideo*, inquit, *ipsi judices erunt vestri*; ipsi inquit, ipsi ignobilia & contemptibilia hujus mundi, in quibus non artificiosa malignitas, sed sancta simplicitas meæ virtutis apparet, ipsi testes mei judices erunt vestri. Aliter, Filios Iudæorum exorcistas gentis illius ex more significat, qui ad invocationem ejiciebant dæmones. Et coarctat eos interrogatione prudenti, ut confiteantur Spiritus sancti esse opus. Quod si expulsio in quit, dæmonum in filiis vestris, Deo, non dæmonibus deputatur, quare in me idem opus non eandem habeat causam? Ergo ipsi vestri judices erunt, non potestate, sed comparatione, dum illi expulsionem dæmonum Deo assignent; vos Beelzebub principi dæmoniorum.

Porrò si in digito Dei ejicio dæmonia, profectò pervenit in vos regnum Dei.) Ille est digitus, quem confitentur & magi, qui contra Moysen & Aaron signa faciebant, dicentes: *Digitus Dei est iste*, quo & tabulæ lapideæ scriptæ sunt in monte Sina. Igitur manus & brachium Dei filius est, & digitus ejus Spiritus sanctus: patris & Filii & Spiritus sancti una substantia est. Non te scandalizet membrorum inæqualitas, cùm ædificet unitas corporis. Aliter, Digitus Dei vocatur Spiritus sanctus propter partitionem donorum, quæ in eo dantur unicuique propria, sive hominum sive Angelorum. In nullis enim membris nostris magis apparet partitio quam in digitis. Quod autem dixit, Pervenit in vos regnum Dei: regnum Dei nunc dicit, quo damnantur impii, & à fidelibus de peccatis suis pœnitentiam nunc agentibus secernuntur.

Exod. 8
Deut. 9

Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea quæ possidet.) Fortem diabolum, atrium verò illius mundum, qui in maligno positus est, appellat, in quo usque ad Salvatoris adventum malè pacato potiebatur imperio: quia in cordibus infidelium sine ulla contradictione quiescebat. Vnde & alibi princeps mundi vocatur, dicente Domino: *Venit enim princeps mundi, & in me nihil invenit.* Et iterum: *Nunc princeps mundi ejicietur foras*; de qua & hic ejectione subjungitur:

Ioan. 14
Ioan. 12

Si autem fortior illo superveniens vicerit eum, universa arma ejus auferet, in quibus confidebat, & spolia ejus distribuet.) De seipso quippe loquitur, quòd non concordi fallax operatione quemadmodum calumniabantur, sed fortiori potentia victor homines à dæmonio liberaret. Arma in quibus malè fortis ille confidebat, astutiæ doliq; sunt nequitiæ spiritalis: spolia verò ejus ipsi homines sunt ab eo decepti. Quæ victor Christus distribuit, quod est insigne triumphantis, quia *captivam ducens captivitatem, dedit dona hominibus, quosdam quidem Apostolos, alios Evangelistas, hos Prophetas, illos Pastores ordinans & doctores.*

Psal. 67
Ephes. 4

Qui non est mecum, adversum me est: & qui non colligit mecum, dispergit.) Non putet quisquam de hæreticis dictum & schismaticis, quanquam & ita ex superfluo possit intelligi, sed ex consequentibus textuque sermonis ad diabolum refertur, & quod non possint opera Salvatoris Beelzebub operibus comparari. Ille cupit animas hominum tenere captivas, Dominus liberare: ille prædicat idola, hic unius Dei notitiam: ille trahit ad vitia, hic ad virtutem revocat. Quomodo ergo possunt habere concordiam inter se, quorum opera divisa sunt?

Cum immundus spiritus exierit de homine, perambulat per loca inaquosa.) Quamvis simpliciter intelligi possit, Dominum hæc ad distinctionem suorum & satanæ operum adjunxisse, quòd scilicet ipse semper polluta mundare, satanas verò mundata gravioribus festinet attaminare sordibus; tamen & de hæretico quolibet vel schismatico, vel etiam malo catholico potest non inconvenienter accipi. De quo tempore baptismatis spiritus immundus, qui in eo prius habitaverat, ad confessionem Catholicæ fidei, abrenuntiationemq; mundanæ conversationis ejiciatur locaque inaquosa peragret, id est, corda fidelium, quæ à mollitie fluxæ cogitationis expurgata sint, callidus insidiator exploret, si quos ibi fortè suæ nequitiæ gressus figere possit; sed benè dicitur:

Quærens requiem, & non inveniens.) Quia castas mentes effugiens, in solo diabolus corde pravorum gratam sibi potest invenire quietem; unde de illo Dominus: *Sub umbra*, inquit, *dormit in secreto calami & locis humentibus.* In umbra videlicet tenebrosas conscientias; in calamo qui foris nitidus, intus est vacuus, simulatrices, in locis humentibus lascivas mollesque mentes insinuans.

Iob. 4

Dicit: Revertar in domum meam unde exivi.) Timendus est ille versiculus, non exponendus, ne culpa, quam in nobis extinctam credebamus, per incuriam nos vacantes opprimat.

Et cum venerit, invenit scopis mundatam.) Hoc est gratiâ baptismatis à peccatorum labe castigatam; sed nulla boni operis industria cumulatam; unde benè Matthæus hanc domum vacantem, scopis mundatam atque ornatam dicit inventam. Mundatam videlicet à vitiis pristinis per baptismum: vacantem a bonis actibus per negligentiam: ornatam simulatis virtutibus per hypocrisin.

Matt. 9

Et tunc vadit & assumit septem alios spiritus nequiores se, & ingressi habitant ibi.) Per septem malos spiritus universa vitia designat. Quemcunque enim post baptisma sive pravitas hæretica, seu mundana cupiditas arripuerit, mox omnium prosternet in ima vitiorum. Vnde rectè nequiores tunc eum spiritus dicuntur ingressi, quia non solùm habebit illa septem vitia, quæ septem spiritalibus sunt contraria virtutibus, sed & per hypocrisin ipsas se virtutes habere simulabit.

Et sunt novissima hominis illius pejora prioribus.) Melius quippe erat ei viam veritatis non cognoscere, quàm post agnitionem retrorsum converti.) Quod in Iuda traditore, vel Simone mago, cæterisque talibus specialiter legimus impletum. Quo autem generaliter hæc parabola tendat, ipse secundum Matthæum Salvator exposuit, ubi ea terminata ita ex illo dicit, dicens: *Sic erit & generationi huic pessimæ*: id est, quod de unoquolibet spec aliter geri solere narravi, hoc in tota & generaliter hujus populi gente geri non desinit. Immundus quippe spiritus exivit a Iudæis, quando acceperunt legem & ambulavit per loca arida quærens sibi requiem: expulsus videlicet a Iudæis ambulavit per gentium solitudines. Quæ cum postea Domino credidissent, ille non invento loco in nationibus dixit. *Revertar ad domum meam pristinam, unde exivi*: habebo Iudæos, quos ante dimiseram. *Et veniens invenit vacantem, scopis mundatam.* Vacabat enim templum Iudæorum, & Christum hospitem non habebat dicentem, *Dimittetur vobis domus vestra deserta.* Quia igitur Dei & Angelorum præsidia non habebant, & ornati erant superfluis observationibus pharisæorum, revertitur ad eos diabolus, & septenario sibi numero dæmonum addito, habitat pristinam domum, & fiunt posteriora illius populi pejora prioribus. Multo enim nunc majore dæmonum numero possidentur blasphemantes in synagogis suis Christum Iesum, quàm in Ægypto possessi fuerant ante legis notitiam: quia aliud est venturum non credere, aliud eum non suscepisse, qui venerit. Septenarium autem numerum [illegible] diabolo, vel propter sabbatum intellige, vel propter numerum Spiritus sancti, ut quomodo in Esaia super virgam de radice Iesse, & florem, qui de radice conscendit, septem spirituum virtutem descendisse narrantur, ita & è contrario vitiorum numerus in diabolo consecratus sit.

2. Pet. 2
Matt. 26
Actor. 8
Matt 9
Matt. 23
Esaia 11

IN COMMEMORATIONE DIVINÆ virginis Mariæ de Evangelio: Extollens vocem quædam mulier.

F*Actum est autem cum hæc diceret, extollens vocem quædam mulier de turba, dixit illi: Beatus venter qui te portavit, & ubera quæ suxisti.*) Magnæ devotionis & fidei hæc mulier ostenditur, quæ scribis & Pharisæis Dominum tentantibus simul & blasphemantibus, tanta ejus incarnationem præ omnibus sinceritate cognoscit, tanta fiducia confitetur, ut & præsentium procerum calumniam, & futurorum confundat hæreticorum perfidiam. Nam sicut tunc Iudæi sancti Spiritus opera blasphemando verum consubstantialemq; patri Dei filium negabant, sic hæretici postea negando Mariam semper virginem, sancti Spiritus operante virtute nasciturο ex humanis membris unigenito Deo carnis suæ materiam ministrasse, verum consubstantialemq; matri filium hominis fateri non debere dixerunt. Sed si caro verbi Dei secundum carnem nascentis a carne virginis matris pronunciatur extranea, sine causa venter qui eam portasset, ubera quæ lactassent, beatificantur. Qua enim consequentia ejus lacte credatur nutritus, cujus semine negatur esse conceptus? cum ex unius ejusdemque fontis origine secundum physicos uterque liquor emanare probetur. Nisi forte putanda est virgo sementivam suæ carnis materiam nutriendo in carne Dei filio suggerere potuisse, incarnando autem quasi majori & inusitato miraculo minime potuisse. Sed huic opinioni obstat Apostolus dicens, *Quia misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege.* Neque enim audiendi sunt, qui legendum putant, natum ex muliere, factum sub lege, sed *factum ex muliere*: quia conceptus in utero virginali, carnem non de nihilo, non aliunde, sed materna traxit ex carne. Alioquin nec verè filius hominis diceretur, qui originem non haberet ex homine. Et nos igitur his contra Eutychen dictis extollamus vocem cum Ecclesia Catholica, cujus hæc mulier typum gessit, extollamus & mentem de medio turbarum, dicamusque salvatori: *Beatus venter qui te portavit, & ubera quæ suxisti.* Verè enim beata parens, quæ (sicut quidam ait) *enixa est puerpera regem,*

Galat. 4

Sedulius

Qui cœlum terramque tenet per secula, cujus
Numen, & æterna complectens omnia gyro,
Imperium sine fine manet: quæ ventre beato
Gaudia matris habens cum virginitate honore,
Nec primam similem visa est, nec habere sequentem.

At ille dixit: Quinimò, beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.) Pulchre Salvator attestationi mulieris annuit, non eam tantummodo, quæ verbum Dei corporaliter generare meruerat, sed & omnes qui idem verbum spiritaliter auditu fidei concipere, & boni operis custodia vel in suo vel in proximorum corde parere, & quasi alere studuerint, asseverans esse beatos. Quia & eadem Dei genitrix & inde quidem beata, quia verbi incarnandi ministra est facta temporalis: sed inde multo beatior, quia ejusdem semper amandi custos manebat æterna. Qua sententia sapientes Iudæorum clam percutit, qui verbum Dei non audire & custodire, sed negare & blasphemare quærebant. Vnde & rectè dicitur: *Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud: quia non auditores legis, juxta* Jacobi Apostoli sententiam, *justificabuntur apud Deum, sed factores legis*, de quo & Psalmista ait: *Beati qui custodiunt judicium & faciunt justitiam in omni tempore: quia illic merito in gloria retribuentur sempiterna, ubi sancti templantes faciem Dei, laudes ei in perpetuum cantabunt*: Qui in Trinitate & unitate perfecta regnat & permanet Deus per omnia secula seculorum, Amen.

FERIA SECVNDA. LUCÆ 4. Matth. 11. & Marc. 6. Ioannis 6.

I*N illo tempore dixerunt Pharisæi ad Iesum: Quanta audivimus facta in Capharnaum, fac & hic in patria tua.* Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

R Efert superius Evangelista, quia cum venisset Dominus Nazareth, & in synagoga lectoris functus officio, ab omnibus intenta & studiosa fuisset intentione auditus, cunctiq; mirarentur in verbis gratiæ, quæ procedebant de ore illius, cœperunt Pharisæi & scribæ invidentes dicere: *Nonne hic est filius Ioseph?* Quanta Nazarenorum cæcitas, qui eum quem in verbis factisq; Christum esse cognoscunt, ob generis tantum notitiam contemnunt. quorum tamen error salus nostra est, & hæreticorum condemnatio. In tantum enim credebant hominem Iesum Christum, ut hunc filium Ioseph, & juxta alios Evangelistas fabrum, vel fabri clamarent filium. Inter quæ intuendum, quare Christus in carne apparens fabri filius, imò faber appellari voluerit. Sano quidem intellectu sentiendum, quòd etiam per hoc se ejus ante secula filium esse docuerit, qui fabricator omnium *in principio creavit Deus cœlum & terram*. Nam etsi humana non sunt comparanda divinis, typus tamen integer est, quia pater Christi igni operatur & spiritu. Vnde & de ipso, tanquam fabri filio, præcursor ejus ait: *Ipse vos baptizabit in Spiritu sancto & igni.* qui in domo magna hujus mundi diversi generis vasa fabricat: modo vasa iræ spiritus igne molliendo in misericordiæ vasa commutat. Unde benè Malachias, cum ex persona patris diceret, *Ecce mittam angelum meum, & præparabit viam ante faciem meam. Et statim veniet ad templum sanctum suum dominator, quem vos quæritis*: post pauca subjunxit atque ait, *Et sedebit conflans & emundans argentum, & purgabit filios Levi, & conflabit eos quasi aurum & quasi argentum.* Sed hujus sacramenti Iudæi ignari, divinæ virtutis opera prosapiæ carnalis contemplatione despiciunt, sicut non solùm ex præcedentibus ipsorum, sed etiam ex subsequentibus Domini verbis apparet, cum subditur:

Genes.

Luc.

Rom.

Malac. 3

Ibidem

Et ait illis: Vtique dicitis mihi hanc similitudinem, Medice cura teipsum. Quanta audivimus facta in Capharnaum, fac & hic in patria tua.) Quorum insana perfidia sanans licet nesciens fidem confitetur, quæ Dominum Christum fabrum cognominat & medicum. Faber est enim verus, quia omnia per ipsum facta sunt: medicus est, quia omnia per ipsum restaurata sunt in cœlis & in terra. Et sicut de se ipse testatur, *non habent opus sani medico, sed male habentes.* Et quia diximus quo instrumento fabricandi, dicamus & quo utatur genere medicandi. Præteriens vidit cæcum à nativitate, expuit in terram, & fecit lutũ de sputo, linivitque super oculos ejus, & dixit ei, *Vade, lava in natatoria Siloe*, quod interpretatur missus. Abiit ergo & lavit, & venit videns. Agnosce igitur magnæ modum medicinæ, & gaude, quia per hanc illuminari meruisti. Lutum de terra, caro Christi est: sputum de ore, divinitas ejus est, quia caput Christi Deus. Sputum luto immixtum, nos illuminat in natatoria Siloe baptizatos, *quia verbum caro factum est, & habitavit in nobis, & vidimus gloriam ejus*, quam prius tenebris ascentibus comprehendere non poteramus. Per fabrum ergo Christum creatus es, ut esses: per medicum Christum recreatus es, ut post vulnera sanus esses. Qui ab invidentibus quidem civibus seipsum curare, hoc est, in sua patria virtutes facere monetur, sed non otiose ab Evangelista alio excusatur, quia non poterat ibi virtutem ullam facere, nisi paucos infirmos impositis manibus curavit. Et mirabatur propter incredulitatem illorum, ne forsasse quis viliorem nobis fieri debere patriæ putaret affectum. Amabat itaque cives, sed ipsi se charitate patriæ livore privabant.

Ioan. 1
Ephes. 1
Luc. 5
Matt. 9
Ioan. 9

Ioan. 1

Marc.

Ait autem: Amen dico vobis, quia nemo Propheta acceptus est in patria sua.) Prophetam dici in scripturis Dominum

Deut. 18 Christum, & Moyse ait: *Prophetam suscitabit vobis Deus vester de fratribus vestris tanquam me.* Non solum autem ipse, qui caput & Dominus est Prophetarum, sed & Helias, Hieremias, cæterique Prophetæ minoris in patria, quam in exteris civitatibus habiti sunt. Quia prope modum naturale est, cives semper civibus invidere. Non enim considerant præsentia viri opera, sed fragilem recordantur infantiam, quasi non & ipsi per eosdem ætatis gradus ad maturam ætatem venerunt.

3. Reg. 17 *In veritate dico vobis, multæ viduæ erant in diebus Heliæ in Israel, quando clausum est cœlum annis tribus & mensibus sex, cum facta esset fames magna in omni terra, & ad nullam illarum missus est Helias, nisi in Sarepta Sidoniæ ad mulierem viduam.*] Non inquit hoc, quòd divina fastidiosis civibus beneficia subtraho, Prophetarum gestis adversatur, quia sicut fame quondam omnem terram premente, nemo est in Judæa repertus Heliæ dignus hospitio, sed exteræ gentis est vidua quæsita, quæ ob fidei gratiam a tanto Propheta visitari

4. Reg. 5 deberet. Et sicut multis ibidem leprosis Naaman tantum Syrus, quia devotè quæsierat, ab Helisæo Propheta curari promeruit: sic & vos non alia, quam invidiæ perfidiæque causa superno munere privabit. Quorum si facta Prophetarum etiam allegoricè discusseris, invenies profectò Dominum in patria sua, à qua receptus non est, perfidia superbiam notâsse Judæorum. Nomine verò Capharnaũ, quæ ager consolationis interpretatur, gentium prædicâsse salutem, ubi majora quotidie signa per Apostolos Apostolorumque successores, non tam in corporum, quam in animarum sanatione patrantur. Igitur vidua, ad quam Helias missus, gentium designat Ecclesiam, quæ a suo diutius conditore deserta, populum rectæ fidei orbium, quasi pauperem filium egena stipe nutriebat, i. verbo fructûs ex parte docebat, donec adveniens sermo propheticus, qui exiccato vellere Israelis, tempore clausâ cœli januâ, fame periclitabatur in Judæa, pasceretur ibi simul, & pasceret, & receptus videlicet a credentibus, & reficians ipse credentes. Unde benè hæc eadem vidua in Sarepta Sidonis dicitur esse morata. Sidon quippè venatio inutilis, Sarepta verò incendium, vel angustia panis interpre-

Rom. 5 tatur: *quia ubi abundavit peccatum, superabundavit gratia.* Ubi rebus supervacuis acquirendis quasi aucupandi cura impendebatur, ubi diræ sitis incendium panisque spiritalis antea fiebat angustia, ibi farina ulcumque ore prophetico benedicitur, i. fructus & hilaritas charitatis, sive gratia corporis dominici, & charismatis unctio indefectivo verbi cœlestis munere fœcundatur. Cujus hactenus in vatis oleum gaudii spiritalis & benedictionis farina non deficit, cæteris quæ non credunt gentibus inopia paniadivini miseria & venatui deditis inutili. Nam & ipsa pulcherrimè mysticum sibi priùs quam moreretur, panè factura, duo se ligna colligere velle testatur: non solo ligni nomine, sed etiam numero lignorum lignum crucis exprimens, quo nobis est panis vitæ præparatus æternæ.

4. Reg. 5 *Et multi leprosi erant in Israel sub Helisæo Propheta, & nemo eorum mundatus est nisi Naaman Syrus.*] Quia nota est historia, de mysterio necesse est paucis intimemus. Et Naaman ergò iste Syrus, qui interpretatur decor, populum demonstrat nationum quondam perfidiæ scelerumque leprâ maculosum, sed per sacramentum baptismatis ab omni mentis & corporis fœditate purgatum: qui captiæ consilio puellæ, hoc est, supernæ inspirationis gratiâ, quã Judæis conservare non valentibus, gentes rapuêre, salutem sperare commonitus septies lavari jubetur. Quia nimirum solum baptismi genus, quod ex Spiritu S. regenerat, salvat. Unde jure caro ejus post lavacrum, velut ejus pueri parvi apparuisse memoratur: sive quia cunctos in Christo baptizatos, in unam parit gratia mater infantiã, sive magis ille sit intelligendus puer, de quo dictum est:

Esa. 9 *Parvulus natus est nobis filius datus est nobis:* cujus corpori per baptismum tota credentium soboles adunatur. Et ut cuncta hic baptismi sacra sacramenta præmunstrata, in quo abrenunciare satanæ, fidem confiteri præcipimur, negat se Naaman ultra diis alienis litaturum, soli per omnia Domino serviturus. partem quoque terræ sanctæ secum tollere gaudet, quia baptizatos oportet dominici quoque corporis participatione confirmari. Meritò igitur Naaman, cujus dum aquâ corpus abluitur, fide pectus abluitur, i. populus gentium Judæis lepra contumaciæ squalentibus antefertur. Meritò vidua Sareptana, i. Ecclesia ligno crucis refici desiderans, Judæis fame verbi pereuntibus, pane sacrosancti corporis, & vivifici spiritus unctione recreator. Probaturque Dominus non ob suam impotentiam civibus, sed ob eorum invidentiam virtutum dona negâsse. Atq; hoc exemplo totè postremò gentem, non quia non amaretur, sed quia ipse in amari non amaret, ab eo derelictam, doctoribus scilicet indè ob salvationem gentium toto orbe dispersis. Sed quod Dominus verbo de Judæis, hoc ipsi de se Judæi testantur. Nam sequitur:

Et repleti sunt omnes in synagoga ira hæc audientes, & surrexerunt, & ejecerunt illum extra civitatem.] Sacrilegia quippè Judæorum, quæ multò antè Dominus pronunciaverat per Prophetam dicens: *Retribuebant mihi mala pro* Ps. 34 *bonis,* in Evangelio docet esse completa. Nam cum ipse per populos beneficia diffunderet, illi injurias irrogabant. Nec mirum si perdiderunt salutem, qui ejecerunt de suis finibus Salvatorem. Moralis enim Dominus, & qui docuerit exemplo sui Apostolos suos omnibus omnia fieri, nec volentes repudiat, nec invitos alligat, nec ejicientibus reluctatur, nec rogantibus deest. Sic Gerasenos alibi, cùm virtutes ejus sustinere non possent, quasi infimos & ingratos reliquit. Simul intellige non ex necessitate fuisse, sed voluntariam corporis passionem: nec captum a Judæis, sed a se oblatum. Etenim quando vult, capitur, quando vult, labitur, quando vult suspenditur, quando vult tenetur. Matt. 8 Marc. 5 Luc. 8

Et duxerunt, inquit, *illum usque ad supercilium montis, supra quem civitas illorum erat ædificata, ut præcipitarent eum. Ipse autem transiens per medium illorum ibat.*] O pejor magistro discipulorum hæreditas! Diabolus verbo Dominum tentat, Judæi facto: ille dicit, *Mitte te,* isti adoriuntur ut mittant. Et quidem Dominus supercilium montis præcipitandus ascenderat, sed per medium illorum, mutata subitò vel obstupefactâ furentium mente, descendit, quos adhuc sanare quàm perdere mallebat, ut cassa videntes suę cœpta nequitię, a poscenda deinceps ejus morte desisterent. Necdũ enim venerat hora passionis, quę non quolibet sabbato, sed ut parasceve Paschæ futura extiterat. necdum locum passionis, qui non in Nazareth, sed Hierosolymis hostiarum sanguine figurabatur, elegerat. Sed nec hoc genus mortis, qui crucifigendus præconabatur, elegerat. Non igitur a Nazareis præcipitari, non ab Hierosolymis lapidari, non inter pueros Bethleemitas ab Herode perimi, non altâ vel aliâ, vel aliâ voluit morte consummari. Quod enim tali morte regiæ potestatis judicium, quo fidelium frons armaretur, emineret? Sed solum crucis expectatum est vexillum, cujus figura & celerrimo dexteræ motu contra maligni hostis tentamenta depingi, & ipsa nihilominùs figura monarchiæ singularia potuisset typus haberi, ut quomodo triumphum crucis exponens Apostolus ait: *In nomine Iesu omne genu flectatur cœlestium, & terrestrium, & infernorum.* Hoc est enim, quòd ejusdem crucis cacumina ad Philip. 2 cœlos tendunt, ima petunt inferos, cornua terram tegunt. Vide ergò clementiam Salvatoris, qui nec indignatione commotus, nec scelere offensus, nec injuriâ violatus Judæam deserit: qui etiam immemor injuriæ, memor clementiæ, nunc docendo, nunc liberando, nunc sanando in fide plebis corda demulcet.

FERIA TERTIA POST OCULI.

Luc. 17. Matth. 18.

IN illo tempore dixit Iesus ad discipulos suos: Si peccaverit in te frater tuus, increpa illum: & si pœnitentiam egerit, dimitte illi. Et si septies in die peccaverit in te, & septies in die conversus fuerit ad te, dicens: Pœnitet me, dimitte illi. Et dixerunt Apostoli Domino: Adauge nobis fidem. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Deut. 19. TAle quid & in Deuteronomio legimus, ne oderis fratrem tuum in corde tuo, sed publicè argue eum, ne habeas super illo peccatum. Quo igitur ordine scandala declinare, & væ perpetuum vitare possumus, insinuat, sanos videlicet ipsos, ne quem lædamus, attendimus si peccantem zelo justitiæ corripimus, si ex corde pœnitenti misericordiæ pietatisque viscera pandimus. Ubi cautè intuendum est, quia non passim peccanti dimittere, sed pœnitentiam agenti dimittere jubemur; & primò quidem peccantem misericorditer increpare, ut sit cui postmodum habeamus justè dimittere. Qui ergò fratrem videns peccare tacuerit, non minùs dominici præcepti transgressor est, quàm is, qui eidem pœnitenti veniam dare noluerit: quia qui dixit: *Si pœnituerit, dimitte*; præmisit: *Si peccaverit, increpa.* Itaque venia fratri post increpationem largienda est: sed illi utique, qui se pœnitendo ab errore convertit, ne vel difficilis venia, vel remissa sit indulgentia.

Et si septies in die peccaverit in te, & septies in die conversus fuerit ad te, dicens: Pœnitet me, dimitte illi.] Septenario numero non veniæ dandæ terminus ponitur, sed vel omnia peccata dimittenda, vel semper pœnitenti dimittendum præcipitur. Solet enim sæpè per septem cujusque rei aut temporis universitas indicari. Unde quod in Psalmo canitur: *Septies in die laudem dixi tibi*: nihil est aliud quam,
Ps. 118
Ps. 33
Matt. 18
semper laus ejus in ore meo. Nam & alibi Petro interroganti quoties peccanti in se fratri dimittat, an usque septies? respondit Dominus: *Non dico tibi usque septies, sed usque septuagies septies*, id est, quadringentis nonaginta vicibus, ut toties peccanti fratri dimitteret in die, quoties ille peccare non posset. Peccanti igitur in te fratri, si pœnitentiam egerit, dimittendi habes potestatem, imò necessitatem, & ut tibi pœnitenti, ac veniam flagitanti Pater qui est in cœlis, ignoscat. At si increpatus converti, & pœnitentiam agere neglexerit, quid super hoc veritatis sententia decernat, intuere:
Matt. 18
Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum, & cætera usque ad quod ait: *Si autem & Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus.* Et meritò: quia sub nomine fidelis egit opera infidelium. Aliter sanè veniam fratri pœnitenti, aliter inimico persequenti dare jubemur. Huic videlicet, ut accepta remissione peccati, quo nobis nolentibus nocuit, socia nobis charitate communicet: illi verò, ut cum nobis malum vult, & si potest, facit, nos semper bonum velimus, faciamusque quod possimus. Namque enim David eundem veniæ modum persequentibus suis pœnitentiæ remedio privatis, quamvis
2. Reg. 1
Gen. 50
misericorditer eos lugens, præstare potuit, quem fratribus salubri compunctione castigatis Joseph benevolè cognoscendus exhibuit.

FERIA QUARTA.
Marc. 17. Matth. 15.

IN illo tempore conveniunt ad Jesum Pharisæi, & quidam de scribis venientes ab Hierosolymis. Et cùm vidissent quosdam ex discipulis ejus communibus manibus, id est, non lotis, manducare panes, vituperaverunt. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Matt. 11 O Quàm illa confessio Domini ad Patrem: *Quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & revelasti ea parvulis.* Homines terræ Genezareth, qui minus docti videbantur, non solùm ipsi veniunt, sed suos infirmos adducunt: immò gestant ad Dominum, ut vel fimbriam ejus, quo salvari queant, mereantur contingere. Ideòque confestim merita cupitæ salutis mercede potiuntur. At verò Pharisæi & Scribæ, qui doctores esse populi debuerant, non ad verbum audiendum, non ad quærendam medelam, sed ad movendas solum quæstionum pugnas ad Dominum concurrunt, eosque ne non lotis corporis manibus vituperant, in quorum operibus, quæ per manus sive per cætera corporis membra fiunt, nihil immunditiæ sordidantis invenire valebant, cùm se magis ipsos culpare debuerint, qui lotas aquâ manus habentes, conscientiam livore pollutam gestabant. Pharisæi enim & omnes Judæi, nisi crebrò laverint manus, non manducant (tenentes traditionem seniorum) & a foro nisi baptizentur, non comedunt. Superstitiosa est hominum traditio semel lotos ad manducandum panem crebrius lavare, & a foro, nisi baptizentur, non comedere. Sed necessaria est doctri-
Joan. 6
na veritatis, quæ jubet eos, qui cum pane vitæ descendente de cœlo participare desiderant, crebrò eleemosynarum, lacrymarum, aliorumque justitiæ fructuum lavamento sua opera purgare, ut casto corde & corpore cœlestibus valeant communicare mysteriis. Necessarium est inquinamenta, quæ ex temporalium negotiorum curis quisque contraxit, subsequenti bonarum cogitationum & actuum permundet instantiâ, si internæ refectionis cupit epulis perfrui. Sed Pharisæi spiritalia Prophetarum verba carnaliter accipientes, quæ illi de cordis & operis castigatione præcipiebant dicentes: *Lavamini, mundi estote, & mundamini qui fertis vasa Domini*, illi de corpore solummodo
Esa. 1 & 52.
lavando servabant. Frustra enim Pharisæi, frustra omnes Judæi lavant manus, & a foro baptizantur, quamdiu contemnunt fonte Salvatoris ablui. In vanum baptismata servant vasorum, qui cordium suorum & corporum eluere sordes negligunt, cum certum sit Moysen & Prophetas, qui vasa populi Dei vel aquis diluti, vel igne purgari, vel oleo sanctificari quæcumque ex causa jusserunt, non in hoc materialium rerum emundationem sed mentium potius & operum castigationem ac sanctimoniam, atque animarum nobis mandare salutem.

Et interrogabant eum Pharisæi & Scribæ: Quare discipuli tui non ambulant juxta traditionem seniorum, sed communibus manibus manducant panem?] Mira Pharisæorum Scribarumque stultitia, Dei filium arguunt, quare hominum traditiones & præcepta non servet. Manus autem, id est, opera, non corporis utique manus, sed animæ lavandæ sunt, ut fiat in illis verbum Dei.

Et dicebat illis, benè irritum facitis præceptum Dei, ut traditionem vestram servetis.] Falsam calumniam vera expositione confutat. Cum, inquit, vos propter traditionem hominum præcepta Domini negligatis, quare discipulos meos arguendos creditis, quòd seniorum jussa parvipendant, & Dei scita custodiant? Moyses enim dixit: *Honora patrem*
Exod. 20
Deut. 5
Exod. 21
Lev. 20
1. Tim. 5
tuum & matrem tuam: & qui maledixerit patri aut matri, morte moriatur. Honor in Scripturis non tantum in salutationibus & officiis deferendis, quantum in eleemosynis ac munerum collatione sentitur. *Honora*, inquit Apostolus, *viduas, quæ verè viduæ sunt.* Hic honor donum intelligitur. Et in alio loco: *Presbyteri duplici honore sunt honorandi, maxi-*
Ibidem.
mè qui laborant in verbo & doctrina Domini. Et per hoc mandatum jubemur bovi trituranti os non claudere, *ut dignus*
Deut. 25
1. Cor. 9
Luc. 10
Lev. 20
Deut. 5
sit operarius mercede suâ. Vos autem dicitis: *Si dixerit homo patri aut matri corban, quod est, donum quodcumque ex me tibi profuerit. Et ultrà non dimittitis eum quicquam facere patri suo aut matri*, &c. Præceperat Dominus vel imbecillitates, vel ætates, vel penurias parentum considerans, ut filii honorarent etiam in vitæ necessariis ministrandis parentes suos. Hanc providentissimam Dei legem volentes Scribæ Pharisæique subvertere, ut impietatem sub nomine pietatis inducerent, docuerunt pessimos filios, ut si quis ea, quæ parentibus offerenda sunt, Deo vovere voluerit, qui verus est pater, oblatio Domini præponatur parentum muneribus. Vel certe ipsi parentes, quæ Deo consecrata sunt, ne sacrilegii crimen incurrerent, declinantes egestate conficiebant, atque ita fiebat, ut oblatio liberorum sub occasione templi & Dei in sacerdotum lucra cederet. Hæc pessima Pharisæorum consuetudo de tali occasione veniebat, multos habentes obligatos ære alieno, & nolentes sibi creditum reddere, delegabant sacerdotibus, ut exacta pecunia ministeriis templi & eorum usibus deserviret. Potest autem & hunc breviter habere sensum: Munus quodcumque ex me est, tibi proderit. Compellitis, in-

quit, filios ut dicant parentibus suis: Quodcunque donum oblaturus eram Deo, in tuos consumo cibos, tibique prodest ô pater & mater, ut illi timentes accipiant, quod Deo videbant mancipatum, inopem magis vellent vitam ducere, quam comedere de consecratis.

Et advocans iterum turbam, dicebat illis: Audite me omnes & intelligite: Nihil est extra hominem introiens in eum, quod possit eum coinquinare. Sed quæ de homine procedunt, illa sunt quæ communicant hominem. Verbum communicat, proprie Scripturarum est, & publico sermone teritur. Populus Judæorum partem Dei esse jactans, communes cibos vocat, quibus omnes utuntur homines. Verbi gratiâ: Suillam carnem, lepores & istiusmodi ostreas, animantia quæ ungulam non findunt, nec ruminant, nec squamosa in piscibus sunt. (Levit. 11; Deut. 14) Undè & in Actibus Apostolorum scriptum est: (Act. 10) *Quod Deus sanctificavit, tu ne commune dixeris.* Commune ergò, quod cæteris hominibus patet, & quasi non est ex parte Dei, pro immundo appellatur. *Nihil est*, inquit, *extra hominem introiens in eum, quod possit eum coinquinare. Sed quæ de homine procedunt illa sunt quæ coinquinant hominem.* (1. Cor. 8; 1. Cor. 10) Opponat prudens lector, & dicat: *Si quod intrat in os, non coinquinat hominem*, quare idolothytis non vescimur? Et Apostolus scribit: *Non potestis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum.* Sciendum ergò quòd ipsa quidem cibaria, ut Dei creatura, per se munda sint, sed idolorum ac dæmonum invocatio ea facit immunda.

Et cùm introisset in domum à turba, interrogabant eum discipuli ejus parabolam. Et ait illis: Sic & vos imprudentes estis?] Quod aperte dictum fuerat & patebat auditui, Apostoli per parabolam dictum putant, & in re manifesta mysticam quærunt intelligentiam, corripiunturque a Domino, quare parabolicè dictum putant, quod perspicuè locutus est. Ex quo animadvertimus vitiosum esse auditorem, qui obscurè manifesta, aut manifestè dicta obscurè velit intelligere. Non intelligitis, quia omne extrinsecùs introiens in hominem, non potest eum coinquinare, quia non intrat in cor ejus, sed in ventrem & in secessum emittitur purgans omnes escas? Omnium Evangeliorum loca apud hæreticos & perversos plena sunt scandalis. Et ex hac sententiula quidam calumniantur, quòd Dominus physicæ disputationis ignarus, putet omnes cibos in ventrem ire, & in secessum digeri, cum statim infusæ escæ per artus & venas, ac medullas nervosque fundantur. Undè & multos, qui vitio stomachi perpetem sustinent vomitum, post cœnas & prandia statim evomere quod ingesserint, & tamen corpulentos esse, quia ad primum tactum liquidior cibus & potus per membra fundatur. Sed istiusmodi homines, dum volunt alterius imperitiam reprehendere, ostendunt suam. Quamvis enim tenuissimus humor & liquens esca, dum in venis, artubus concocta fuerit & digesta per occultos meatus corporis, quos Græci πόρους vocant, ad inferiora delabitur, & in secessum vadit. Dicebat autem: Quoniam quæ ex homine exeunt, illa communicant hominem. Ab intùs enim de corde hominum cogitationes malæ procedunt, adulteria, fornicationes, homicidia, furta, avaritiæ, &c. De corde, inquit, exeunt cogitationes malæ. Ergò animæ principale non juxta Platonem in cerebro, sed juxta Christum in corde est. Et arguendi ex hac sententia, qui cogitationes à diabolo immitti putant, & non ex propria nasci voluntate: diabolus adjutor esse & incentor malarum cogitationum potest, auctor non potest. Sin autem semper in insidiis positus, levem cogitationum nostrarum scintillam suis fomitibus inflammarit, non debemus opinari eum cordis quoque occulta rimari, sed ex corporis habitu & gestibus æstimare, quid versetur intrinsecùs. Verbi gratiâ: Si pulchram mulierem nos crebrò viderit respicere, intelligit cor amoris jaculo vulneratum.

FERIA QUARTA.
Luc. 4.

IN illo tempore surgens Jesus de synagoga, introivit in domum Simonis. & reliqua.

Homiliam Bedæ require Sabbato post Pentecosten.

DOMINICA QUARTA QUAdragesimæ, sive Lætare. Joan. 6. Luc. 9. Marc. 6. Matth. 19.

IN illo tempore abiit Jesus trans mare Galilææ, quod est Tyberiadis: Et sequebatur eum multitudo magna, quia videbant signa quæ faciebat super his, qui infirmabantur. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

QUi signa & miracula Domini ac Salvatoris rectè cum legunt vel audiunt, accipiunt, non tam in his quid foris stupeant, attendunt, quam quid horum exemplo totùs agere, quid in his mysticû perpendere debeant, inspiciunt. Ecce enim propinquante pascha, die festo Judæorum, sequentem se multitudinem Dominus verbo salutis pariter & ope curationis erigebat. Nam sicut alius Evangelista scribit: (Luc. 9) *Loquebatur illis de regno Dei, & eos qui curâ indigebant, sanabat*, eademque doctrinâ & sanatione completâ, paucis de cibariis abundantissime refecit. Et nos ergò, fratres charissimi, hujus exemplo facti propinquante pascha die festo nostræ redemptionis, adjunctâ fratrum catervâ Dominum toto corde sequamur, quoque actionum itinere ingressus sit diligentissime contemplemur, ut vestigia ejus sequi mereamur. Qui enim dicit, se in Christo manere, debet sicut ille ambulavit & ipse ambulare. (1. Joan. 2) Quicquid in nobis imperitiæ nocentis inesse deprehendimus, gratiosa verbi illius auditione tergamus: & quicquid vitii tentantis morbi, videlicet spiritalis, nos interius vastare sensimus, solitæ pietatis illius munere postulamus emundari. Sed & hiemem sinistris cœlestis vitæ dulcedine complexerimus, ejus gratiam flagitemus, ut necessariæ nos compunctionis, & cæterarum virtutum spiritalium donis satiare dignetur, quatenus tempore sacrosanctæ resurrectionis illius interius exteriúsque decenter ornati, sacramenta nostræ salutis puro corpore simul & corde sumamus. Verum quia breviter ista prælibavimus, libet diligentius totam sacræ seriem lectionis intueri, & quicquid in ea mysticum indagare valemus, vestræ pandere charitati.

Abiit Jesus trans mare Galilææ, quod est Tyberiadis] Primò dicendum juxta historiam, quia mare Galilææ, quod multis pro diversitate circumjacentium regionum vocabulis distinguitur, illis tantùm in locis Tyberiadis vocatur, ubi Tyberiadem civitatem aquis, ut ajunt, calidis salubrem ab occidente prætendit. Siquidem præter fluente Jordane, duodeviginti passuum millibus in longum, & quinque extenditur in latum. Mysticè autem mare turbida ac tumulenta hujus seculi volumina significat, in quibus pravi quilibet injuste delectari, quasi profundis dediti pisces mentem ad superna gaudia non intendunt. Undè benè idem mare Galilææ, i. rota cognominatur; quia omnium labor labentis seculi quasi in vertiginem corda mittit, quæ ad perennis vitæ desideria erigi non permittit. De quibus Psalmista: (Ps. 11) *In circuitu*, inquit, *impii ambulant.* Sed abeuntem trans mare Galilææ Jesum multitudo maxima sequebatur, quæ doctrinæ, sanationis & refectionis ab eo cœlestis summa munera perciperet, quia priusquam Dominus in carne appareret, sola illum gens Judæa sequebatur credendo: postquam verò per incarnationis suæ dispensationem fluctus vitæ corruptibilia adiit, calcavit & transiit, maxima mox eum multitudo credentium secuta est nationum, spiritualiter instrui, sanari ac satiari desiderans, & cum Psalmista deprecans: (Ps. 142) *Domine ad te confugi, doce me facere voluntatem tuam.* Et: (Ps. 6) *Miserere mei Domine, quoniam infirmus sum: sana me Domine, quoniam conturbata sunt ossa mea.* Et iterum de percipiendis ab eo vitæ perpetuæ alimentis confisa, (Esa. 22) *Dominus*, inquit, *pascit me, & nihil mihi deerit, in loco pascuæ ibi me collocavit.* Quod autem subiens in montem Jesus ibi sedebat cum discipu-

lis suis, sed veniente ad eum multitudine descendit, & ad hanc in superioribus refecit, quam in inferioribus paulò antè curaverat, nequaquam frustrà factum credamus, sed ad significandum mysticè: quia doctrinam & charismata sua Dominus juxta percipientium capacitatē distribuit, infirmis quidem adhuc mentibus ac parvulis spiritu simpliciora credens sacramenta; celsioribus autem quibusq; & perfectioribus sensu secretiora suæ majestatis arcana referans, arctiora devotæ conversationis itinera suggerens, & altiora præmiorum cœlestium dona promittens: Denique *cuidam sciscitanti, quid faciens vitam æternā p̄ssideret*, quasi inferiùs adhuc posito communia suæ dona largitatis impendit dicens: *Matt. 19 Marc. 10 Luc. 18* *Non occides, non mœchaberis, non furtum facies, non falsum testimonium dices, honora patrem tuū & matrem*. Cui postmodum majora sequenti, & velut ad montem virtutum ascendere cupienti: *Si vis*, inquit, *perfectus esse, vade vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cœlo & veni sequere me*. Cujus discretionem moderaminis non solum per se Dominus in carne docens exhibuit, verùm nunc quoque per verbi sui ministros exhibere non cessat. Undè de eisdem sub unius boni servi persona testatur, quia dare debeant conservis in tempore tritici mensuram, id est, pro captu audientium opportunè & mensuratè verbi dapes suggerere. *Matt. 24* Quòd verò appropinquante Pascha Dominus turbas docet, sanat & reficit, possumus ita mysticè interpretari, quia Pascha transitus dicitur, & quoscunque Dominus internā munerum suorum suavitate recuperat, ad salubrem profectò transitum præparat, ut carnis videlicet concupiscentias mentis sublimitate transcendat, infirma mundi desideria prospera pariter & adversa cœlesti spe & amore conculcent: etsi necdum anima vel carne ad superna valeant pertingere, quia hoc nimirum in futuro promittitur, quicquid tamen carnales quasi altum amplecti conspiciunt, comparatione æternorum quasi nihilum despiciant: juxta exemplum illius, qui videns impium superexaltatum & elevatum super cedros Libani, transiit temporalia contemplando, & quasi non esse videbat, quem citò tollendum prævidebat. *Ps. 36* Quòd sublevasse oculos Jesus, & venientem ad se multitudinem vidisse perhibetur, divinæ pietatis indicium est: quia videl cuncti ad se venire quærentibus gratiā misericordiæ cœlestis occurrere consuevit. Et ne quærendo errare possint lucem sui spiritûs aperire currentibus solitus est. Nam quòd oculi Jesu dona spiritûs ejus mysticè designent, testatur in Apocalypsi Joannes, qui figuratè loquens de illo, *Apoc. 5* *Et vidi*, inquit, *agnum stantem tanquam occisum, habentem cornua septem, & oculos septem, quæ sunt septem spiritus Dei missi in omnem terram*. Quòd tentans Philippum Dominus, *Undè*, inquit, *ememus panes ut manducent hi?* providā utique dispensatione facit, non ut ipse quæ non noverat, discat, sed ut Philippus tarditatem suæ fidei, quam in magistro sciente ipse nesciebat, tentatus agnoscat, & miraculo facto castiget. Neque enim dubitare debuerat præsente rerum creatore, qui educit panem de terra, & vino lætificat cor hominis, *Ps. 103* paucorum denariorum panes sufficere turbarum millibus non paucis, ut unusquisque sufficienter acciperet, & jam saturatus abiret. Quinque autem panes, quibus multitudinem populi saturavit, quinq; sunt libri Moysis, quibus spiritali intellectu patefactis, & abundantiore jam sensu multiplicatis auditorum fidelium quotidie corda reficit. Qui benè hordeacei fuisse referuntur, propter nimirum austeriora legis edicta & tegumenta literæ grossiora, quæ interiorem spiritalis sensûs quasi medullam celabant. Duo autem pisces quos addidit, Psalmistarum non inconvenienter & Prophetarum scripta significant, quorum unum canendo, alterum colloquendo suis auditoribus futura Christi & Ecclesiæ sacramenta narrabant. Et benè per aquatilia animantia figurantur illius ævi præcones, in quo populus fidelium sine aqua baptismi vivere nullatenus posset. Puer, qui quinque panes & duos pisces habuit, nec tamen eos esurientibus turbis distribuit, sed Domino distribuendos obtulit, populus est Judæorum literali sensu puerilis, qui Scripturarum dicta clausa secum tenuit, quæ tamen Dominus in carne apparens accepit, & quid intùs haberent utilitatis ac dulcedinis, ostendit, & quam multiplici spiritûs gratiâ, quæ pauca ac despecta videbantur, exuberarēt, patefecit, & hæc per Apostolos suos Apostolorumq; successores cunctis nationibus ministranda porrexit. Undè benè alii ferunt Evangelistæ quia panes & pisces Dominus discipulis, discipuli autē ministraverunt turbis. *Matt. 14 Luc. 9 Marc. 6* Cùm enim mysterium humanæ salutis initium cœpisset enarrari per Dominum ab eis qui audierunt, in nos confirmatum est. Quinque siquidem panes & duos pisces fregit & distribuit discipulis suis, *quando aperuit illis sensum, ut intelligerent omnia, quæ scripta sunt in lege Moysi, & Prophetis, & Psalmis de ipso*. *Luc. 24* Discipuli apposuerunt turbis, *quando profecti prædicaverunt ubique, Domino cooperante & sermonem confirmante sequentibus signis*. *Marc. 16* Fœnum, in quo discumbens orbis reficitur, concupiscentia carnis intelligitur, quam calcare & premere debet omnis, qui spiritalibus alimentis satiari desiderat. *Omnis enim caro fœnum, & omnis gloria ejus tanquā flos fœni*. *Esa. 40* Discumbat ergò super fœnum, & florē fœni conterat, i. castiget corpus suum, & servituti subjiciat, *1. Cor. 9* voluptates carnis edomet, luxuriæ fluxa restringat quisquis panis vivi cupit suavitate refici: quisquis supernæ gratiæ dapibus renovari amat, ne infimā vetustate deficiat, caveat. Quinque millia viri qui manducaverunt, perfectionem eorū, qui verbo vitæ reficiuntur, insinuant. Virorum quippè nomine solent in Scripturis perfectiores quique figurari, quos fœminea mollities nulla corrumpit, quales cupit eos esse, quibus dicit Apostolus: *1. Cor. 16* *Vigilate, state in fide, viriliter agite & confortamini*. Millenarius autem numerus, ultra quem nulla nostræ computatio succrescit, plenitudinē rerum, de quibus agitur, indicare consuevit: quinario verò numero quinque notissimi corporis nostri sensus exprimuntur, visus videlicet, auditus, olfactus, gustus & tactus. In quibus singulis quicunque viriliter agere & confortari satagunt, sobriè, & piè, & justè vivendo, *Tit. 2* ut cœlestis sapientiæ mereantur dulcedine recreari, hi nimirum quinque millibus virorum, quos Dominus mysticis dapibus satiavit, figurantur. Nec prætereundum quòd refecturus multitudinem gratias egit. Egit quippè gratias, ut & nos doceret de perceptis cœlitùs muneribus gratias semper agere, & ipse quantum de nostris profectibus gratuletur, & de nostra spiritali refectione gaudeat, intimaret. Vultis enim nosse, fratres, quantum nostræ congaudeat saluti? Narrat Evangelista Lucas dedisse eum discipulis potestatem calcandi supra omnem virtutem inimici, eorumque nomina scripta indicâsse in cœlis, *Luc. 10* & statim infert. In ipsa hora exultavit in Spiritu sancto, & dixit: *Confiteor tibi Pater Domine cœli & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus, & revelâsti ea parvulis*. *Ibid. & Matt. 11* Claret ergò, quia saluti ac vitæ fidelium congratuletur, qui Patrem gratias agendo collaudat, quòd ea, quæ superbientibus abscondit, humilibus spiritu secrete revelaverit. Quòd autem saturatâ multitudine jussit discipulos colligere, quæ superaverant fragmentorum, ne perirent, hoc signat profectò, quia pleraque sunt arcana divinorum eloquiorum, quæ vulgi sensus non capit: nonnulla, quæ per se quidem minus docti assequi nequeunt, sed à doctioribus exposita mox intelligere queunt. Hæc ergò necesse est, ut qui valent diligentiùs scrutando colligant, & ad eruditionem minorum suorum dicto vel scripto faciant pervenire: ne alimenta verbi illorum desidiâ pereant, plebibusque tollentur, qui hæc Domino donante, interpretando colligere potunt. Collegerunt, inquit, & impleverunt duodecim cophinos fragmentorum. Quia duodenario numero solet perfectionis cujuslibet summa figurari, rectè per duodecim cophinos fragmentorum plenos omnis spiritalium doctorum chorus exprimitur, qui obscura Scripturarum, quæ per se turbæ nequeunt & meditando colligere, & meditata & mandata literis suo pariter & turbarum usui conservare jubentur. Hoc ipsi facere Apostoli & Evangelistæ non pauca legis & Prophetarum dicta mystica suis interpretatione addita inserendo opusculis. Hoc sequaces eorū Eccle-

fiæ toto orbe magistri, etiam integrè nonnulli utriusque
testamenti libros diligentiori explanatione discutien-
de: qui quamvis hominibus despecti, cœlestis tamen gra-
tiæ sunt pane fœcundi. Nam servilis copiosis solent o-
pera fieri. Undè de populo, qui in luto quondam ac late-
Ps. 80 ribus serviebant in Ægypto, dicit Psalmista: *Manus ejus*
in cophino servierant. Illi ergò homines cùm vidissent quòd
fecerat signum, dicebant: *Quia hic est verè Propheta, qui*
venturus est in mundum. Rectè quidem dicebant Dominū
Prophetam magnum magnę salutis præconem jam mun-
do futurum. Nam & ipse Prophetam se vocare dignatus,
Luc. 13 ubi ait: *Quia non capit perire Prophetam extra Hierusalem.*
Sed necdum plenâ fide proficiebant, qui hunc etiā Deum
dicere nesciebant. Ergò illi videntes signum, quod fecerat
Jesus, dicebant: *Quia hic est verè Propheta, qui venturus est in*
mundum. Nos certiori cognitione veritatis & fidei viden-
tes mundum, quem fecit Jesus, & signa quibus illum re-
1. Tim. 2 plevit, dicamus: *Quia hic est verè mediator Dei & hominum,*
Joan. 1 *qui implet mundum divinitate, & mundus per ipsum factus est,*
Matt. 18 *qui in propria venit genus humanum quærere, & salvare quod*
Matt. ult. *perierat*, ac recreare mundum quem fecerat, qui cum suis
Ps. 61 fidelibus per præsentiam divinitatis est in mundo *omni-*
Apoc. 22 *bus diebus usque ad consummationem seculi, qui in consummatio-*
Rom. 2 *ne seculi per humanitatem venturus est in mundum, ut reddat*
singulis secundum opera eorum: Impios quidem & peccato-
res æternùm projiciens in ignem, justos autem in vitam
introducens æternam, in qua vivit & regnat cum Patre
in unitate Spiritûs sancti Deus per omnia secula seculo-
rum. Amen.

DOMINICA PALMARUM.

Matth. 21. Marci 11. Luc. 19. Joan. 12.

IN illo tempore cùm appropinquâsset Jesus Hierosolymis, & ve-
nisset Bethphage ad montem Oliveti, tunc misit duos de disci-
pulis suis dicens eis: Ite in castellum, quod contra vos est. & sta-
tim invenietis asinam alligatam & pullum cum ea, solvite & ad-
ducite mihi. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE

Eadem Lectione.

1. Tim. 2 MEdiator Dei & hominum homo Christus Jesus, qui
pro humani generis salute passurus, de cœlo descé
derat ad terras, appropinquante hora passionis appropin
quare voluit loco passionis, ut etiam per hoc claresceret,
quia non invitus, sed spontè pateretur. In asino venire, &
à turbis rex appellari & laudari voluit, ut etiam per hoc
eruditus quisque cognosceret ipsum esse Christum, quem
sic illò venturum prophetia olim præmissa signaverat.
Joan. 12 Ante quinque dies paschæ venire voluit, sicut ex Joannis
Evangelio didicimus, ut etiam per hoc ostenderet se esse
Joan. 1 agnum immaculatum, qui peccata tolleret mundi. A-
gnus quippè paschalis, cujus immolatione populus Israël
Exod. 12 est ab Ægyptia servitute liberatus, ante quinque dies
paschæ, id est, quartadecimâ lunê ad vesperam jussus est
immolari: significans eum, qui nos suo sanguine redem
pturus, ante quinque dies paschæ, id est, hodierno die
magno præcedentium sequentiumque populorum gau
dio ac laudationis deductus, venit in templum Dei, *& e-*
rat quotidie docens in eo. Quinta demum peractâ die, ubi
veteris paschæ sacramenta hactenus observata consum-
mavit, ad novi deinceps observanda discipulis sacramen-
ta contradidit, egressus in montem Oliveti, tentus est à
Judæis, & manè crucifixus, ipsa nos die à dæmoniaca do-
minatione redemit, quâ antiquus ille Hebræorum popu-
lus per immolationem agni jugum Ægyptiæ servitutis
abjecit. Ergò Dominus instar agni paschalis ante quinq;
dies, quàm pati inciperet, locum passionis adiit, ut se in-
Esa. 53 sinuaret esse illum, de quo prædixit Esaias: *Sicut ovis ad*
Ibidem. *occisionem ducitur, & quasi agnus coram tondente se obmute-*
scet, & non aperiet os suum. Et paulò superiùs: *Ipse autem*
vulneratus est propter iniquitates nostras, & livore ejus sanati
sumus. Sed invidorū corda principum in cunctis, quæ pro-

vide gessit, eum potiùs persequi, quam in eum credere
maluerunt, & multum miseri vitæ auctorem morti potius
dare, quàm per eum ipsi vivificari studebant. Verùm nos
perfidorum cæcitate declinatâ eorū magis exempla, qui
fideliter Dominum laudavêre, sequemur, & iter ejus my-
sticum mysticâ ut decet interpretatione sectemur. Asi-
na & pullus, quibus sedens Dominus Hierosolymam ve
nit, utriusque populi, Judæi videlicet & gentilis, simpli
cia corda designant, quibus ille præsidens, quæque à no-
xia libertate suo frenans imperio ad visionē supernæ pa-
cis perducit: Hierosolyma etenim visio pacis interpreta-
tur. Et benè, cùm ad montem Oliveti venisset Dominus,
discipulos, qui hæc animalia adducerent, misit: quia non
nostris ad eum meritis, sed solâ ipsius gratiâ largiente
pervenimus, Joanne attestante, qui ait: *Et in hoc charitas* 1 Joan. 4
est, non quasi nos dilexerimus Deum, sed quia ipse prior dilexit nos.
Mons namque oliveti celsitudinem dominicæ dilectio-
nis, quæ nos misericorditer illustrare ac salvare dignatus
est, insinuat: non solùm quia olei natura lucis ministra est,
& laborum dolorumq; solamen, verùm etiam quia cun-
ctis, quibus immiscetur, solet excellere liquoribus. Et A-
postolus de charitate locuturus: *Adhuc*, inquit, *excellen-* 1. Cor. 12
tiorem vobis viam demonstro. Ad montem igitur Oliveti
veniens Dominus, asinos sibi, quibus Hierosolymam pe-
tat, præcepit exhiberi, figuratè significans hoc, quod ali-
bi dicit apertè: *Quia sic Deus dilexit mundum, ut filium suum* Joan. 3
unigenitum daret, ut omnis, qui credit in ipsum, non pereat, sed
habeat vitam æternam. Duos ad exhibenda sibi jumenta
misit discipulos, ut significaret in utrumque populum,
circumcisionis videlicet & præputii, prædicatores esse
destinandos. Vel certè duos misit, ut eosdem prædicato-
res doctrinâ simul & operatione perfectos esse moneret:
ne vel erroris verbis indocti veritati misceренt, vel ea,
quæ rectè docuissent perversè vivendo negarent.

Invenietis, inquit, *asinam alligatam, & pullum cum ea, sol-*
vite & adducite mihi.] Pullum quoque alligatum fuisse, alii
Evangelistæ testantur. Uterque enim populus funibus Joan. 1
peccatorum erat circumplexus, & solutione divinâ opus Mar. 11
habebat. Ille lege quam acceperat, malè utendo, ille nun- Luc. 19
quam accipiendo peccaverat. Undè benè dicit Aposto- Prov. 5
lus: *Quia non est distinctio: omnes enim peccaverunt, & egent* Ps. 18
gloriâ Dei, justificati per gratiam ipsius gratis. Et pulchre alii Rom. 3
tres Evangelistæ, qui gentibus scripserunt, pullū solum-
modo Domino adductum memorant. Matthæus autem
Evangelista, qui ex Hebræis & Hebræo sermone scripsit
Evangelium, etiam asinæ facit mentionē, providâ utre-
que dispensatione, ut quorū salutē scribendo quærebant,
hos salvandos à Domino mysticè docerent esse figuratos.

Et si quis vobis, inquit, *aliquid dixerit, dicite quia Dominus*
his opus habet, & confestim dimittet eos.] Et doctoribus præ-
cipitur, ut si quid eis obstiterit adversitatis, si quis prohi-
buerit peccatores à laqueis diaboli solvi, & per confessio-
nem fidei Domino adduci, non tamen prædicandum de-
sistant, sed constanter insinuent, quia Dominus ad ædifi-
candam Ecclesiam talibus opus habet. *Quamvis enim sævus* 2. Tim. 2
sit persecutor & immanis, non potest eorum obsistere salvationi,
quos novit Dominus, quia sunt ejus quos ad vitam præordinavit
æternam. Adhibetur autem huic facto Prophetæ testimo
nium, ut appareat Dominum quidem in omnibus, quę de
ipso erant scripta, complêsse, sed invidiâ cæcatos Scribas
& Pharisæos ea, quæ ipsi legebant, intelligere nequivisse.

Dicite filiæ Sion: Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, sedens
super asinam, & pullum filium subjugalis.] Filia Sion Ecclesia Esa. 62
est fidelium, pertinens ad supernam Hierusalem, quæ est Zach. 9
mater omnium nostrûm, cujus portio tunc non minima Gal. 4
erat in populo Israel regem habens mansuetum: qui non
terrena minitibus, sed mansuetis cœlestia regna dare
consuevit dicens: *Discite à me, quia mitis sum & humilis cor-*
de, & invenietis requiem animabus vestris. De quibus Psal- Matt. 11
mista: *Mansueti*, inquit, *possidebunt terram, & delectabuntur* Ps. 36
in multitudine pacis. Rex verò mansuetus mansuetis, id
est, humilibus corde terram pacis tribuit, quos in terra
belli & tribulationum quondam ex impius, id est, diabo-
lus, superbiæ vulnere stravit. *Sedens*, inquit, *super asinam.* Esa. 66

& pullum

& pullum filium subjugalis, quia requiescit in corde humilium & quietorum, & trementium verba ejus, sive eorum, qui in synagoga jugum legis trahere noverunt: seu illorum, qui gentili diu libertate effrenes, ejusdem synagogæ instantia ad fidei & veritatis gratiam sunt conversi.

Adducentes autem asinam & pullum discipuli, imposuerunt super eos vestimenta sua, & Dominum desuper sedere fecerunt.] Vestimenta discipulorum opera sunt justitiæ, Psalmista teste, qui ait: Ps. 131 *Sacerdotes tui induantur justitiâ.* Asinos, quos nudos inveniunt discipuli, suis sternunt vestimentis, & ita desuper Dominum imponunt, cùm prædicatores sancti quoslibet a sanctitatis habitu vacuos inveniunt, hosque virtutum suarum exemplis ad suscipiendam fidem & dilectionem sui conditoris imbuunt. Non enim nudam Dominus asinam, non nudum voluit ascendere pullum: quia sive Judæus, sive gentilis, nisi sanctorum fuerit dictis ornatus & actis, Rom. 6 *Non potest Dominum habere rectorem, sed regnat potiùs peccatum in mortali ejus corpore ad obediendum concupiscentiis ejus.*

Plurima autem turba straverunt vestimenta sua in via.] Plurima hæc turba innumerabilem Martyrum designat exercitum, qui corpora sua, animarum videlicet tegumenta pro Domino dabant, quo sequentibus electis planiorem rectè vivendi callem facerent: ne qui videlicet dubitarent ibi pedem bonæ actionis ponere in pace, ubi non paucos viderent in bello processisse martyrii.

Alii autem cædebant ramos de arboribus, & sternebant in via.] Rami arborum dicta sunt patrum præcedentium exempla. Et quisquis in exemplum rectè credendi sive operandi quid Prophetæ, quid Apostoli, quid cæteri sancti dixerunt seu fecerunt, pandit ramos, profectò de arboribus cædit, quibus iter asini Dominum portantis complanet: quia sententias de sanctorum libris excerpit, per quas simplicium Christi corda, ne in via veritatis errent, ædificet.

Turba autem, quæ præcedebant & quæ sequebantur, clamabant dicentes: Hosanna filio David.] Unâ eademque confessionis & laudationis voce Dominum, qui præcedunt, & qui sequuntur, exaltant: quia una nimirum fides est eorum, qui ante incarnationem dominicam, & qui posteà probati, quamvis sacramenta habuerint pro temporum Act. 15 ratione disparia, Petro attestante qui ait: *Sed per gratiam Domini Jesu credimus salvari, quemadmodum & illi.* Quod autem ajunt: *Hosanna filio David*, hoc est, quod in Psalmo le- Ps. 3 gitur: *Domini est salus, & super populum tuum benedictio tua*, hoc est, quod in magnæ devotione laudis in Apocalypsi Apoc. 7 Sanctorum chorus resonat: *Salus Deo nostro, qui sedet super thronum, & agno.*

Benedictus qui venit in nomine Domini.] In nomine Domini, in nomine Dei Patris significat, quod ipse alibi Judæis non credentibus dicit: Ioan. 5 *Ego veni in nomine Patris mei, & non recepistis me: alius veniet in nomine suo, illum recipietis.* Venit enim Christus in nomine Dei Patris, quia in omnibus quæ gessit & dixit, Patrem glorificare, & glorificandum 2. Tim. 2 hominibus prædicare curavit. *Veniet Antichristus in nomine suo, qui cùm sit homo omnium nequissimus, & diabolo comite plenus, non dedignabitur se filium Dei cognominari: adversatur enim & extolletur super omne quod dicitur Deus, aut quod colitur.* Assumunt autem versiculum laudis turbæ de Psalmo centesimo decimoseptimo, quem de Domino cantatum nemo est qui dubitet. Undè pulchre de ipso in eodē Psalmo præmittitur: *Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli*: quia videlicet Christus, quem reprobaverunt Judæi ædificantes suarum decreta traditionum, factus est in munimentum utriusque populi credentis, Judæi scil. & gentilis. Quòd enim in Psalmo lapis angularis vocatur Christus, hoc est utique quod in Evangelio præcedentium sequentiumque collaudatur voce turbarum. Quòd autem in ejusdem laudis prosequutione subjungitur, *Hosanna*, i. salus sive salvifica *in altissimis*, perspicuè docet adventum Domini in carne, non solùm humani generis in terra, sed & Angelorum in cœlis esse laturum: quia dum nos redempti ad superna perducimus, eorum profectò numerus, qui satanâ cadente erat minoratus, impletur. Hic enim Paulus ait: *Instaurare omnia in Christo, quæ in cœlis & quæ in terra sunt in ipso.* Ephes. 1 Rectè igitur *Hosanna in altissimis* in ejus laudem canitur, cujus tota incarnationis dispensatio pro implenda gloria patriæ cœlestis aderat. Proindè necesse est, fratres mei, ut ad promissam nobis patriam totâ mentis devotione tendamus, semper recordantes, quia etsi angusta est via qua ingredimur, beata est mansio ad quam festinamus. Feliciùs quippè est per asperum iter ad regnum, quàm per amœnum planumque ad supplicium duci. Feliciùs est continentiâ carnis temporali gaudium perenne mereri, quàm pro lascivia parvi temporis æternam luere vindictam. Ecce jejunium quadragesimale Domino auxiliante jam plurima ex parte complevimus, testis est unicuique conscientia sua: quia quantò districtiùs se sanctis his diebus Domino mancipâsse meminit, tantò ampliùs gaudens sanctum dominicæ resurrectionis tempus expectat. At si quem fortè adhuc conscientia minùs perfectè castigata accusat, nulli dubium quin pavidus ac tremens tantæ solennitatis præstoletur adventum. Nec tamen hic talis de salute diffidat, ne aliquâ suorum numerositate vel enormitate scelerum confusus, barathrum desperatione incidat, juxta illud Salomonis: *Impius cùm venerit in profundum malorum, contemnit*: sed solicitè perpendat, quia si tempus annuæ festivitatis, qua de auctoris nostri resurrectione lætamur, tanto vel gaudio castus vel impurus metu & confusione afficitur, multò magis in tempore districti examinis, quando generalis omnium resurrectio celebratur, & Prov. 18 & jam auditâ judicis sententiâ, hos conscientia munda excusans lætificat, illos noxia accusans in perpetuum damnat. Quicunque ergò, fratres dilectissimi, continentiæ armis accincti ab initio jam Quadragesimæ cum tentatore superbo certare cœperunt, videant cautè ne cœpta deserant, priusquam hoste prostrato ministeriis donentur angelicis. Qui verò hactenus armaturam virtutum non induit, vel hodie incipiat, hodie cum turbis illis fidelibus fidei opera assumat, imploret pietatem ejus, qui in nomine Patris adveniens benedictionem mundo attulit, & *Hosanna in altissimis* proclamans, salvari de superna in patria fisgitet, *Sternat vestimenta sua in via*, i. membra sui corporis humiliet in præsenti, ut exaltet ea Deus in futuro, memor illius Davidici: *quia exultabunt ossa humiliata.* Ps. 50 Ramos de arboribus cædat, & sibi sternat in via: i. sanctorum scripta sedulus ad memoriam revocet, quibus stantes ne cadant, roborant, lapsi ne diutiùs jaceant, hortantur, resurgentes ut virtutibus exerceantur, instruunt, exercitati virtutibus præmia in cœlis ut sperent, erigunt: hisque gressus suæ actionis, ne in lapidem offensionis & Esa 8. & 28. ac 1. Pet. 2 petram scandali offendant, præmuniat, ac si etiam ipse cum cæteris fidelibus Redemptoris sui vestigia dignâ mentis puritate veneretur, quæ electis omnibus membris videlicet suis in remedium vulnerum simul & cœlestium gaudiorum pignus dare dignatus est Jesus Christus Dominus noster, qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritûs sancti Deus per omnia secula seculorum. Amen.

FERIA SECUNDA POST Palmarum. Joan. 12.

IN illo tempore ante sex dies paschæ venit Jesus Bethaniam, ubi fuerat Lazarus mortuus, quem suscitavit Jesus. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

MOris esse prudentium solet, non solùm ex eis, quæ rectè apprehenderint, verùm etiam ex illis, quæ aliter gesta seu dicta cognoverint, prudentiæ discere virtutem: hec nimirum ut imitentur sequendo, illa ne incurrant devitando. Quod nos, fratres dilectissimi, in hodierna sancti Evangelii lectione facere ratio cogit, nō tantùm videlicet devotionem amatorum Christi ad exemplum discere virtutis, sed perfidiam considerare, & considerata declinare persequentium. Sequamur enim necesse est

illarum prudentiam fœminarum, quas tanta fide & dilectione Domino adhæsisse cognovimus. fugiamus insipientiam pontificum & Pharisæorum, qui sapientiam Dei circumvenire insidiis & interficere quærebant: caveamus dementiam eorum, qui sanctificandi propter Pascha Hierosolymam ascendebant, sed obliti sanctificationis, in ipsa domo orationis Salvatoris necem tractabant. Imminebat Pascha, quo sanctificatum quenque ac mundum ad esum agni venire oporteret: & ipsi qui sanctificandi ad templum descenderant, sordidiores jam de conspiratione effundendi sanguinis descendebant. Curemus solerter, quia paschæ nostri tempus appropiat. In illo jam veniente sanctificati ad altare Dominicum accedamus, non agni carnes comesuri, sed nostri Redemptoris mysteria sancta sumpturi.
2. Cor. 7 *Mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei.* Hier. 7 Matt. 21 *Nemo domum orationis in speluncam latronum:* 1. Ioan. 4 *nemo membra Christi meretricis laqueis substernat, nemo manens adhuc in morte ad accipienda vitæ mysteria præsumat accedere. Qui enim non diligit manet in morte.* Diligamus Christum in seipso, diligamus in membris ejus: Psal. 68 *quæramus Dominum & vivet anima nostra:* quæramus autem eum, non sicut impii ad occidendum, sed ut fideles perpetuo fruendum. Quærebant, inquit, Iesum, & colloquebantur ad invicem in templo stantes. Quid putatis quia non venit ad diem festum? Quærebant enim Iudæi Iesum, sed male: quærebant eum ut venientem ad diem festum interficerent. Quæramus autem nos illum stantes in templo Dei, & perseverantes unanimiter in oratione, & colloquamur ad invicem Ephes. 5 psalmis, hymnis, canticis spiritalibus, in gratia postulantes ipsum, ut venire ad diem festum nostrum, & sua nos præsentia illustrare, sua ipse nobis dona sanctificare dignetur.

Dederunt autem pontifices & Pharisæi mandatum: ut si quis cognoverit ubi sit, indicet ut apprehendant eum.) Demus & nos invicem mandatum, fratres mei, ut si quis cognoverit in cujus corde fratris uberiora sint viscera misericordiæ, major humilitas, benignitas, modestia, potentia, cæterarumq; abundantior copia virtutum, præsentis videlicet indicia Christi, indicet confestim ubi sit talis, ut vestigia Christi quæ apud eum sunt inventa, fideliter imitando teneamus. Sciens autē Dominus conspirasse de se occidendo Iudæos, non fuga insidiantium declinavit mala, sed certus de gloria resurrectionis primò venit Bethaniam, proximam Hierosolymis civitatem, ubi Lazarum suscitaverat a mortuis: deinde etiam Hierosolymam, ubi ipse pateretur & resurgeret a mortuis. Hierosolymam quidem, ut ipse ibi moreretur: Bethaniam verò, ut suscitatio Lazari cunctorum memoriæ arctius imprimeretur, & magis magisque confunderentur, atq; inexcusabiles convincerentur impii principes, qui occidere non timerent eum, qui suscitare posset a mortuis, & nec beneficiis suscitationis provocati, nec divina suscitantis virtute perterriti, animos ab injusta cæde retraherent. Et ne dicerent machinatores calumniarum, phantasticè suscitatum fuisse Lazarum facta ibi Domino cœna, & ipse unus erat ex discumbentibus cum eo, ut dum viventem, loquentem, epulantem, cū suis familiariter conversantem viderent sive audirent, vel suscitantis potentiam agnoscerent, & acciperent gratiam, vel obdurato corde nolentes veritati acquiescere, incurrerent pœnam. Mysticè autem cœna hæc Dominica, ubi Martha ministrabat, & Lazarus inter alios discumbebat, fides est Ecclesiæ quæ per dilectionem operatur; unde alibi Dominus de credituris in se populis dicit ad discipulos: Ioan. 4 *Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis.* Ex hoc exponens adjunxit: *Meus cibus est, ut faciam voluntatem ejus qui misit me, ut perficiam opus ejus.* In qua cœna Martha ministrat, cùm anima quæq; fidelis operam Domino suæ devotionis impendit: Lazarus verò unus fit ex discumbentibus cum Domino, cùm etiam ii qui post peccatorum mortem resuscitati ad justitiam sunt, una cum eis qui in sua permansere justitia, de præsentia veritatis exultant, pœnitentes simul cum innocentibus cœlestis gratiæ muneribus aluntur. Et benè eadem cœna in Bethania celebratur, quæ est civitas in latere montis Oliveti, & interpretatur domus obedientiæ; Domus namque obedientiæ Ecclesia est, quæ fideliter Domini jussis obtemperat: & ipsa est civitas, quæ super montem misericordiæ constituta, nunquam potest abscondi, ipsaq; de sui latere constructa Redemptoris, id est, aqua ablutionis & sanctificationis, quæ de ipsius latere pro se morientis exierit, imbuta est: ubi etiam altera soror Lazari Maria in magnæ indicium dilectionis *accepit libram unguenti nardi pistici pretiosi, & unxit pedes Iesu, & extersit capillis suis pedes ejus.* Quo facto non solum succedit indicium devotionis, sed & aliarum fidelium Deo animarum signat pietatis obsequium. Sed prius notandū, quod sicut narrantibus Matthæo & Marco didicimus, non solùm pedes Domini Maria, *sed & caput nardo perfudit.* Matt. 26 Marc. 14 Luc. 7 Nec dubitandum est quia & ipsa sit mulier, quæ sicut Evangelista Lucas refert, quondam peccatrix *ad Dominum cum alabastro unguenti, & stans retro secus pedes ejus, lacrymis cœpit rigare pedes ejus, & capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes ejus, & unguento ungebat.* Eadem ergo est mulier, sed ibi pedes solum Domini prona ungebat, & hoc inter pœnitētiæ lachrymas, hic autem gaudia justæ operationis & pedes ungere, & ad caput quoq; unguendum non dubitavit erigi. Ibi quippè rudimenta pœnitentium, hic justitiæ perfectarum designat animarum; unde rectè tunc mensura unguenti non dicitur, nunc autem libra fuisse perhibetur. Quid namq; per libram unguenti, nisi perfectio justitiæ exprimitur? Tunc quale fuerit unguentum, tacetur, nunc quia nardi pistici, id est, fidelis, neque extraneis speciebus adulterati, sed pretiosi fuerit indicatur, ut perfectæ fidei & actionis quæ sit castitas, intimetur. Per caput autem Domini quod unxit Maria, sublimitas divinitatis ejus, per pedes humilitas incarnationis exprimitur. Et pedes ungimus ejus, cùm mysterium susceptæ incarnationis debita laude prædicamus: caput ungimus, cùm excellentiam divinitatis digna verbi opinione veneramur. Quid enim per unguentum, nisi bonus odor opinionis insinuatur? Paulo attestante qui ait: 2. Cor. 2 *Deo autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo Iesu, & odorem notitiæ suæ manifestat per nos in omni loco.* Potest quoq; per caput Domini mediator Dei & hominum, qui est caput Ecclesiæ, rectè significari: per pedes autem ultima quælibet membra ejus non inconvenienter intelligi, de quibus in fine dicturus est, Matt. 25 *Quamdiu fecistis uni de his fratribus meis minimis, mihi fecistis.* Et caput ungimus Domini, cùm divinitatis ejus gloriam digna fidei, spei, charitatisque dulcedine complectimur, cum laudem nominis ejus benè vivendo dilatamus. Pedes ungimus Domini, cùm pauperes ejus verbo consolationis ne desperare in pressuris debeant, refovemus. Eosdem capillis nostris extergimus, cùm de rebus quæ nobis superfluunt, egentium necessitati communicamus: fitque de nobis quod sequitur:

Et domus impleta est odore unguenti.) Quia pro modulo nostro mundus impletur ex opinione devotionis, qua Deum & proximum simplici puroq; corde venerati ac diligere probamur: fitq; quod in amoris cantico sponsa gloriatur, dum esset Rex in accubitu suo, Cant. 1 *nardus mea dedit odorem suum.* Vbi apertè quid Maria semel fecerit, typicè autem quid omnis Ecclesia, quid anima quæq; perfecta semper faciat, ostenditur.

Dixit ergo unus ex discipulis ejus Iudas Iscariotes, qui erat eū traditurus: Quare hoc unguentum non vendidit trecentis denariis, & datum est egenis?) Væ impio traditori, væ complicibus nequitiæ ejus, etiam nunc membra Christi persequentibus, qui famam virtutis, quàm ipsi non merentur, proximis, qui hanc habent, invidere non cessant. Et quidem putare possemus Iudam curā pauperum hæc fuisse locutum, sed prodit mentem illius testis verax, qui ait:

Dixit autem hoc, non quia de egenis pertinebat ad eum, sed quia fur erat, & loculos habens, ea quæ mittebantur, exportabat.) Non ergo tunc Iudas periit, quando pecunia corruptus Dominum prodidit, sed jam perditus Dominum sequebatur, qui loculos habens Dominicos, & ea quæ mittebantur, non solum in ejus ministerio portare, sed etiam furto exportare solebat. Videns enim Dominus cor Iudæ cupiditatis jam sorde pollutum, prævidens pejore proditionis sorde

polluendum, commisit ejus fidei quicquid habebat in sacculis, eumque de his, quæ vellet facere, permisit, ut vel collatis honoribus, vel habitæ memoria pecuniæ mentem ab ipsius venditione revocaret. Verùm quia semper avarus eget, neque unquam benefactorum perfidus meminit, impius a furto pecuniæ quam portabat, pervenit ad traditionem domini quam destinabat.

Dixit ergò Jesus: Sine illam, ut in diē sepulturæ meæ servet illud.] Quasi innocentes interroganti Judæ Dominus simpliciter & manifestè, quò ministerium Mariæ pertineret, exposuit: quia ipse videlicet moriturus, & ad sepeliendum aromatibus esset ungendus. Ideòque Mariæ, cui ad unctionem mortui corporis ejus, quamvis multùm desideranti, pervenire non liceret, donatum sit viventi adhuc impendere obsequium, quod post mortem celeri resurrectione præventa nequiret. undè benè Marcus Dominum

Marc. 14 de illa dixisse testatur: *Quod habuit, hoc fecit: prævenit ungere corpus meum in sepulturam.* Quod est apertè dicere: Quia corpus meum jam defunctum tangere non poterit, totum quod nunc potuit, fecit, prævenit vivum adhuc funerandi officio donare.

Pauperes enim semper habetis vobiscum, me autem non semper habebitis.] Et hic magnæ moderamine patientiæ Dominus non Judam arguit avaritiæ, & non pauperum gratia de pecunia loqui, sed ex ratione demonstrat non esse culpandos eos, qui ei inter homines conversanti de facultatibus suis ministrarent, cum tam parvo tempore ipse apud Ecclesiam corporaliter mansurus, pauperes autē quibus eleëmosyna fieri possit, in ea semper essent habendi.

Cognovit ergò turba multa ex Judæis, quia illic esset, & venerunt non propter Jesum tantùm, sed ut Lazarum viderent, quem suscitavit a mortuis.] Curiositas hos, non charitas adduxit ad Jesum. Sed nos versa vice, fratres charissimi, si cognoscimus ubi Jesus est, ubi mansionem facit, ubi Bethaniam, i. domum animæ obedientis, in qua habitet, invenit, veniamus illuc contemplatione, non propter hominem tantum, quem a morte animæ suscitatum spiritaliter vitæ donavit, sed ut bonam hominis vitam imitando per hoc ad visionem Jesu pertingere mereamur: quia pro certo cognovimus, ubi Jesus est. Resurrexit enim post mortē, & ascendit in cœlum, ibi habet mansionē perpetuam. Ipsa est vera Bethania, civitas scil. cœlestis, quam nullus valet nisi obediens intrare. Studeamus igitur venire illuc internis cordis affectibus, suspiremus ibi ad ipsum domùs illius

Ps. 26 conditorem, petamus omnes, petamus singuli, *ut inhabitemus in domo ejus omnibus diebus vitæ nostræ.* non ut Lazarum ibi videamus quem suscitavit a mortuis, sed ut ipsi cum Lazaro & cæteris Sanctis resuscitati a mortuis videamus voluntatē Domini, & protegamur a templo sancto ejus.

Cogitaverunt autem principes sacerdotum, ut Lazarum interficerent: quia multi propter illum abibant ex Judæis, & credebant in Jesum.] O cæca cæcorum versutia, occidere velle suscitatum, quasi non possit suscitare occisum, qui potestat defunctum! Et quidem se utrumque posse docuit, qui & Lazarum defunctum, & seipsum suscitavit occisum. Sed nos, fratres, relictà malitià perfidorum sequamur devotione obedientiam, abeamus ab impiorum contubernio, *nec sedeamus in consilio vanitatis, & cum iniqua gerentibus non introëamus*: credamus in eum, qui non tantùm corpus, sed & animam salvat à morte, serviemusque operando quod credimus, *ut credentes vitam æternam habeamus* in nomine ejus, qui cum Patre & Spiritu sancto vivit & regnat Deus per omnia secula seculorum. Amen.

Ibid. 25

Ioan. 3

FERIA TERTIA PALMARUM.

Marc. 14. Matth. 26. Luc. 22. Ioan. 18.

In illo tempore, erat autem pascha & azyma, & post biduum. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

PAscha, quod Hebraicè dicitur phase, non à passione, ut plerique arbitrantur, sed a transitu nominatur, eò

Exod. 12 quod exterminator videns sanguinem in foribus Israelitarum pertransiliit, nec percussit eos, vel ipse Dominus præbens auxilium populo suo desuper ambulaverit. cujus sacramentum vocabuli sublimius exponens Evangelista Ioannes ait: *Ante diem autem festum paschæ, sciens Jesus quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem.* Ubi

Ioan. 13 manifestè declarat, ideo solennitatis hujus diem per legem mysticè transitum esse vocatum, quòd agnus Dei, qui peccata mundi tolleret, in eo de hoc mundo sive ipse transiturus, sive nos salubri transitu quasi de Ægyptia esset servitute ducturus. hoc sanè juxta veteris testamenti scripturam inter pascha & azyma distat, quòd pascha ipse solus dies appellatur, in quo agnus occidebatur ad vesperam, hoc est, quartadecimâ luna primi mensis. Quintadecimâ autem lunâ, quando egressum est de Ægypto, suc-

Exod. 12 cedebat festivitas azymorum, quæ septem diebus, id est, usque ad vigesimumprimum diem ejusdem mensis, ad vesperam est statuta solennitas. Verùm Evangelistæ indifferenter & diem azymorum pro pascha, & pro diebus azymorum pascha ponere solent. Dicit enim Marcus: *Erat autem pascha & azyma post biduum.* dicit Lucas.

Marc. 14 *Dies festus azymorum qui dicitur pascha.* item Ioannes: *Cum*

Luc. 22 *primo azymorum die*, id est, quintadecimâ lunâ res agere-

Ioan. 18 tur, ait: *Et ipsi non introierunt in prætorium, ut non contaminarentur, sed manducarent pascha.* Quod ideò fecēre, quia & paschæ dies in azymis panibus est celebrari præceptus, & nos quasi pascha perpetuum facientes, semper ex hoc mundo transire præcipimur. Uno quippè die agno immolato ad vesperam, septem azymorum dies sequuntur azymorum: *Quia Christus Jesus semel pro nobis in plenitudinis temporum passus*, in carne per totum nobis hujus seculi

1. Cor. 5 tempus, quod septem diebus agitur, in azymis sinceritatis & veritatis præcepit esse vivendum, omnique tempore nisu nos desideria terrena, quasi Ægypti retinacula fugere, & velut a mundana conversatione secretam solitudinem iter admonet subire virtutum.

Et quærebant summi sacerdotes & scribæ, quomodo eum dolo tenerent & occiderent. Dicebant autem: Non in die festo, ne forte tumultus fieret in populo.] Qui debuerant paschæ vicino parare victimas, levigare templi parietes, pavimenta verrere, vasa mundare, & secundùm ritum legis purificari, ut esu agni digni fierent, congregantur ineuntes consilium, quomodo occidant Dominum, non timentes seditionem, ut simplex sermo demonstrat, sed caventes, ne auxilio populi de suis manibus tolleretur.

Et cùm esset Bethaniæ in domo Simonis leprosi, & recumberet.] Passurus pro omni mundo, & universas nationes suo sanguine redempturus, moratur in Bethania in domo obedientiæ, quæ quondam fuit Simonis leprosi: non quòd leprosus illo tempore permaneret, sed quia antè leprosus, postea a Salvatore mundatus est, nomine pristino permanente, ut virtus curantis appareat. Nam & in catalogo Apostolorum cum pristino vitio & officio Mat-

Matt. 10 thæus publicanus appellatur, qui certè publicanus esse debeat. Quidam Simonem leprosum volunt intelligere partem populi, quæ crediderit Domino, & ab eo curata sit. Simon quoque obediens dicitur.

Venit mulier habens alabastrum unguenti nardi spicati pretiosi, & fracto alabastro effudit super caput ejus.] Mulier illa Maria erat Magdalene, soror Lazari, quem suscitavit Je-

Ioan. 12 sus a mortuis, ut Joannes apertè commemorat qui hoc etiam factum ante sex dies paschæ testatur, pridie quam asino sedens, cum palmis & laude turbarum Hierosolymam veniret. Ipsa est autem non alia, quæ quondam, ut

Luc. 7 Lucas scribit, peccatrix adhuc veniens, pedes Domini lachrymis pœnitentiæ rigavit, & unguento piæ confessionis linivit: *& quia multum dilexit, multorum veniam à pio judice promeruit.* Nunc verò justificata, & familiaris

Ioan. 12 effecta Domino, non tantum pedes ejus, ut idem Joan-

Matt. 26 nes narrat, verum etiam caput, ut Matthæus Mar-

Marc. 14 cusque perhibent, oleo sancto perfudit. Est autem alabastrum genus marmoris candidi, variisque maculis intertincti, quod ad vasa unguentaria cavari solet, eò quòd optimè servare ea incorrupta dicatur. Nascitur circa Thebas Ægyptias, & Damascum Sy-

ris cæteris candidius, probatissimum verò in India: nardus verò est frutex aromatica, gravi, ut ajunt, & crassa radice, sed brevi ac nigrâ fragilique, quamvis pinguinum redulente, aut cypressum, aspero sapore, folio parvo densoque, cujus cacumina in aristas se spargunt. Ideoque geminâ dote pigmentarii nardi spicas ac folia celebrant. Et hoc est quod ait Marcus: *Vnguenti nardi spicati pretiosi*, quia videlicet unguentum illud, quod attulit Maria Domino, non solùm de radice confectum nardi, verùm etiam quò pretiosius esset, spicarum quoque & foliorũ ejus adjectione odoris ac virtutis illius erat accumulata gratia. Ferunt autem de nardo Physiologi, quod principalis sit in unguentis: ondè meritò unctioni capitis & pedum Domini oblata est. Sunt quidem multa ejus genera, sed omnia herbæ, præter Indicum, quod pretiosius est. Mysticè autem devotio hæc Mariæ Domino ministrantis, fidẽ ac pietatem designat Ecclesiæ sanctæ, quæ loquitur in
Cant. 1 amoris Cantico, dicens: *Dum esset Rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum.* Quæ nimirum verba, & semel juxta literam manibus Mariæ complevit, & quotidie in omnibus suis membris spiritaliter implere non desinit,
2. Cor. 2 quæ toto diffusa orbe gloriantur & dicunt: *Deo autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo Iesu, & odorem notitiæ suæ manifestat per nos in omni loco: quia Christi bonus odor sumus Deo.* Quæ cum potentiam divinæ virtutis ejus, quæ illi una cum Patre est, dignâ reverentiâ confitetur, laudat & prædicat, caput profectò illius unguento perfundit pretioso. Cùm verò assumptæ mysteria humanitatis æquè dignâ reverentiâ suscipit, in pedes utique Domini unguentum nardi pisticum id est, fidele ac verum perfundit: quia illam ejus naturam, qua terram contingere, hoc est, inter homines conversari dignatus est, piâ prædicatione commendat, ac devotis veneratur obsequiis.

Erant autem quidam indigne ferentes intra semetipsos, & dicentes: Vt quid perditio ista unguenti facta est? Poterat enim unguentum istud venundari plus quàm trecentis denariis, & dari pauperibus.) Marcus quoque hæc, quomodo & Matthæus, synecdochicos loquitur, pluralem videl. numerum pro singulari ponens. Nam Ioannes distinctiùs loquens, Iudam
Ioan. 12 hæc locutum esse testatur. Et hoc granâ cupiditatis, eò quòd fur fuisset, & loculos habens, ea quæ mittebantur, portaret. Potest etiam intelligi, quòd & alii discipuli aut senserint hoc, aut dixerint, aut eis Iudâ dicente persuasum sit, atque omnium voluntatem Matthæus & Marcus etiam verbis expresserint: sed Iudas propterea dixerit, quia fur erat, cæteri verò propter pauperum curam, Ioannem autem de solo illo commemorare voluisse, cujus ex hac occasione furandi consuetudinem credidit intimandam. quod verò sequitur:

Et fremebant in eam.) Nequaquam de bonis ac diligentibus Christum Apostolis dictum crediderim, sed de illo potius sub numero plurali, qui nec Domino, nec discipulis ejus fideliter adhæsisse, neque pauperum curam habuisse probatus est.

Iesus autem dixit: Sinite illam, quid illi molesti estis? bonum opus operata est in me. Semper enim pauperes habetis vobiscum, & cùm volueritis, potestis illis benefacere; me autem non semper habebitis.) Alia oboritur quæstio, quare Iesus post resurrectio-
Matth. 28 nem dixerit ad discipulos: *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem mundi*, & nunc loquitur: *Me autem non semper habebitis*. Sed mihi videtur in hoc loco de præsentia dicere corporali, quia nequaquã cum eis ita futurus sit post resurrectionem, quomodo nunc in omni convictu & familiaritate. cujus rei memor Apostolus ait: *Etsi noveramus*
2. Cor. 5 *Iesum Christum secundùm carnẽ, sed nunc jam non novimus eum.*

Quod habuit, hæc fecit: prævenit ungere corpus meum in sepulturam.) Quod vos putatis perditionem esse unguenti, officium sepulturæ est. Nec mirum si mihi bonum odorem suæ fidei dederit, cùm ego pro ea fusurus sim sanguinem meum.

Amen dico vobis: Vbicunque prædicatum fuerit Evangelium istud in universum mundum, & quod fecit hæc, narrabitur in memoriam ejus.) Attende notitiam futurorum, quòd passurus post dies paucos sciat Evangelium suum toto orbe celebrandum. Notandum autem, quòd sicut Maria gloriâ adepta est toto orbe, quòcunque Ecclesia sancta diffusa est, de obsequio quod Domino piæ devotionis exhibuit: ita è contrario ille, qui obsequio ejus detrahere temerariâ linguâ non timuit, perfidiæ notâ longè latèque infamatus, & Deo simul atque hominibus meritò factus est exosus. Sed Dominus bonum laude dignâ remunerans, futuras impii contumelias tacendo præteriit.

Et Iudas Iscariotes, unus de duodecim, abiit ad summos sacerdotes, ut proderet eum illis.) Infelix Iudas damnum, quod ex effusione unguenti se fecisse credebat, vult magistri pretio compensare: nec certam jam postulat summam, ut saltem lucrosa videretur proditio, sed quasi vile tradens mancipium, in potestate ementium posuit, quantum vellent dare. Quòd autem dixit: Abiit ad summos sacerdotes, ut proderet eum illis, ostendit eum non à principibus invitatum, non ullâ necessitate constrictum, sed sponte propriâ sceleratæ mentis consilium.

Qui audientes gavisi sunt, & promiserunt ei pecuniam se daturos. Et quærebat quomodo illum opportunè traderet) Multi hodie Iudæ scelus, quòd Dominum ac magistrum Deumque suum pecuniâ vendiderit, velut immane & nefarium exhorrent, nec tamen cavent. Nam cùm pro muneribus falsum contra quemlibet testimonium dicunt, profectò quia veritatem pro pecunia negant, Deum pecuniâ ven-
dunt. Ipse enim dixit: *Ego sum veritas.* cùm societatem Ioan. 14
fraternitatis aliquâ discordiæ peste commaculant, Do- 1. Ioan. 4
minum produnt, *quia Deus charitas est.* Qui ergò charitatis & veritatis jussa sperount, Deum utique, qui est charitas & veritas, produnt, maximè cùm non infirmitate vel ignorantiâ peccent, sed in similitudinem Iudæ quærunt opportunitatem, qualiter arbitris absentibus mendacio veritatem, virtutem crimine mutent.

Et primo die azymorum, quando pascha immolabant, dicunt ei discipuli: Quò vis eamus, & paremus tibi ut manduces pascha?)
Primum diem azymorum, quartumdecimum primi Exod. 12
mensis appellat, quando fermento abjecto pascha immolare, i. agnum occidere solebant ad vesperam. Quod
exponens Apostolus ait: *Etenim pascha nostrum immolatus* 1. Cor. 5
est Christus. Qui licèt die sequenti, hoc est, quintadecima sit luna crucifixus, hac tamen nocte, qua agnus immolabatur, & carnis sanguinisque sui discipulis tradidit mysteria celebranda, & à Iudæis tentus ac ligatus ipsius immolationis, hoc est, passionis suæ sacravit exordium.

Et misit duos ex discipulis suis, & dicit eis: Ite in civitatem, & occurret vobis homo lagenam aquæ bajulans.) Indicium quidem præsciæ divinitatis est, quis cum discipulis loquens
quid alibi futurum sit, novit. Pulchrè autem paraturi Luc. 22
pascha discipulis, homo lagenam, sive, juxta alium Evangelistam, amphoram aquæ bajulans occurrit, ut ostendatur, hujus paschæ mysterium pro ablutione perfecta mundi totius esse celebrandum. Aqua quippè lavacrum gra-
tiæ, lagena fragilitatem designat eorum, per quos eadem
erat gratia mundo ministranda. Unde ajunt: *Habemus* 2. Cor. 4
autem thesaurum istum in vasis fictilibus. Parant ergò pascha discipuli, ubi aquæ infertur lagena, ut adesse tempus insinuent, quo cultoribus veri paschæ typicus de limine ac postibus cruor auferatur, & ad tollenda mundi crimina vivifici fontis baptisma consecretur.

Sequimini eum, & quocunque introierit, dicite Domino domûs, quia magister dicit: Vbi est refectio mea, ubi pascha cum discipulis meis manducem?) Contù se tam aquæ bajuli, quam Domini domûs sunt prætermissa vocabula, ut omnibus verum pascha celebrare volentibus, hoc est, Christi Sacramentis imbui, eumque suæ mentis hospitio suscipere quærentibus facultas danda signetur.

Et ipse vobis demonstrabit cœnaculum grande stratum, & ibi parate nobis, &c.) Cœnaculum magnum lex spiritalis est, quæ de angustiis literæ egrediens, in sublimi loco recipit salvatorem. Nam qui adhuc occidentem literam servaverit, qui non aliud in agno quam pecus intellexerit, iste nimirum minus pascha facit, quia majestatem spiritus in verbis Dei comprehendere necdum didicit. Atqui nisi aquæ bajulum, hoc est, gratiæ præconem, in domum Ec-

clesiæ fuerit secutus, hic per spiritum illustrantem superficiem literæ transcendendo in alto mentis solatio Christo refectionē præparat: quia cuncta vel past hæc sacramenta, vel cętera legis decreta, ejus esse sacramenta cognoscit.

Vespere autem facto venit cum duodecim: & discumbentibus eis & manducantibus ait Iesus: Amen dico vobis, quia unus ex vobis me tradet qui manducat mecum.] Qui de passione prædixerat, & de proditore prædicit, dans locum pœnitentiæ, ut cùm intellexisset scire cogitationes suas & occulta consilia, pœniteret eum facti sui. Et tamen non designat specialiter, ne manifestè coargutus impudentior fieret. Mittit crimen in numero, ut agat conscius pœnitentiam.

At illi cœperunt contristari & dicere ei singulatim: Nunquid ego?] Et certè noverant undecim Apostoli, quòd nihil tale contra Dominum cogitarant sed plus credunt magistro, quam sibi, & timentes fragilitatem suam tristes interrogabant de peccato, cujus conscientiam non habebant.

Qui ait illis: Unus ex duodecim, qui intingit mecum manum in catino.] Omnia Domini potentia! primùm dixerat: Unus ex vobis me tradet, perseverat proditor in malo, manifestius arguit, & tamen nomen propriè non designat. Iudas cæteris contristatis & retrahentibus manum, & interdicentibus cibos ori suo, temeritate & impudentiâ, qua magistrum proditurus erat, etiam manum cum magistro mittit in catinum, ut audaciâ bonam conscientiam mentiretur.

Ps. 40 *Et filius quidem hominis vadit sicut scriptum est de eo: Væ autem homini illi, per quem filius hominis tradetur.*] Nec primò, nec secundo correptus, à proditione trahit pedem, sed patientiâ Domini nutrit impudentiam suam, & *thesaurizat sibi iram in die iræ.* (Rom. 3) Pœnam prædicit, ut quem pudor non vicerat, corrigant denunciata supplicia. Sed & hodie quoque, & in sempiternum væ illi homini, qui ad mensam Domini malignus accedit, qui insidiis mente conditis, qui præcordiis aliquo scelere pollutis mysteriorum Christi oblationibus sanctis participare non metuit. Et ille enim in exemplum Judæ filium hominis tradit, non quidem Judæis peccatoribus, sed tamen peccatoribus membris videlicet suis, quibus illud inæstimabile & inviolabile Dominici corporis ac sanguinis sacramentum temeraria præsumit. Ille Deum vendit, qui ejus timore atque amore neglecto, terrena pro illo & caduca, imo etiam criminosa diligere & curare convincitur.

Bonum esset ei, si non esset natus homo ille.] Non ideò putandus est antè fuisse quam nasceretur, quia nulli possit esse benè, nisi ei qui fuerit: sed simpliciter dictum est, multò meliùs esse non subsistere, quam malè subsistere.

Et manducantibus illis accepit Jesus panem, & benedicens fregit, & dedit eis, & ait: Sumite, hoc est corpus meum.] Finitis paschæ veteris solemnitis, quæ in commemorationem antiquæ de Ægypto liberationis populi Dei agebantur, transit ad novum, quod in suæ redemptionis memoriam frequentare volebat: ut videlicet pro carne agni ac sanguine sui corporis sanguinisque sacramentum substitueret, ipsumque se esse monstraret. (Ps. 109) *Conjuravit Dominus, & non pœnitebit eum, tu es sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech.* Frangit autem ipse panem, quam discipulis porrigit, ut ostendat corporis sui fractionem non absque suâ sponte ac procuratione venturam: sed, sicut alibi dicit, (Ioan. 10) *potestatem se habere ponendi animam suam, & potestatem se habere iterum sumendi eam.* Quem videlicet panem certi quoque gratia sacramenti, priusquam frangeret, benedixit, quia naturam humanam, quam passurus assumpsit, ipse unà cum Patre & Spiritu sancto gratiâ divinæ virtutis implevit. *Benedixit panem & fregit*, quia hominem assumptum ita morti subdere dignatus est, ut ei divinæ immortalitatis veraciter inesse potentiam demonstraret, ideòq; velociùs eum à morte resuscitandum esse doceret.

Et accepto calice gratias agens, dedit eis, & biberunt ex illo omnes.] Cùm appropinquans passioni dicitur, accepto pane gratias egisse perhibetur. Gratias itaque agit qui flagella alienæ iniquitatis suscipit: & qui nihil dignum percussione exhibuit, humiliter in percussione benedicit: ut hinc videl. ostendat, quid unusquisque in flagello culpæ propriæ facere debeat, si ipse æquanimiter flagella culpæ portat alienæ: ut hic ostendat, quid in correptione faciat subditus, si in flagello positus, Patri gratias agit æqualis.

Et ait illis: Hic est sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur.] Quia panis corpus confirmat, vinum verò sanguinem operatur in carne: hic ad corpus Christi mysticum, illud refertur ad sanguinem. Verum quia & nos in Christo, & in nobis Christum manere oportet, vino Dominici calicis aqua miscetur: attestante enim Joanne aquæ populi sunt. (Apoc. 17) Et neq; aquam solam, neq; solum vinū, sicut nec granum frumenti solum sine aquæ admixtione & confectione, in panem cuipiam licet offerre, ne talis videl. oblatio quasi caput a membris secernendum esse significet, & vel Christum sine nostræ redemptionis amore pati potuisse, vel nos sine illius passione salvari, ac Patri offerri posse confingat. Quòd autem dicit: *Hic est sanguis meus novi testamenti*, ad distinctionem respicit veteris testamenti, quod hircorum & vitulorum est sanguine dedicatum, dicente inter aspergendum legislatore: (Levit. 16; Exod. 24) *Hic est sanguis testamenti, quod mandavit ad vos Deus.* Necesse est enim exemplaria quidem vivorum his mundari, ipsa autem cœlestia melioribus hostiis, quàm istis, juxta quod Apostolus per totam ad Hebræos epistolam, inter legem distinguens & Evangelium, pulcherrimâ expositione ac planariâ ratione declarat. (Hebr. 9)

Amen dico vobis, quòd jam non bibam de genimine vitis, usque in diem illum, cùm illud bibam novum in regno Dei.] Vitem sive vineam Domini appellatam esse synagogam, & omnis sparsim Scriptura, & apertiùs testatur Esaias in carmen de illo cantato: (Esa. 5) *Vinea, inquiens, Domini sabaoth, domus Israel est*, de qua nimirum vinea Dominus multo tempore bibebat, quamvis pluribus ramis in amaritudinem vitis alienæ conversis: quia tametsi multis in illa plebe exorbitantibus à recto fidei itinere, non defuere plurimi toto legis tempore quorum piis cogitationibus summisque virtutibus delectaretur Deus. Verùm passo in carne Domino ac resurgente à mortuis, tempus fuit ut legalis illa & figuralis observatio cessaret, atque ea, quæ secundum literam gerebantur, in spiritalem translata sensum, meliùs in novo testamento juvante sancti Spiritûs gratiâ tenerentur. Iturus ergò ad passionem Dominus ait: Jam non bibam de genimine vitis, usque in diem illum, cùm illud bibam novum in regno Dei, ac si apertè dicat: Non ultra carnalibus synagogæ ceremoniis delectabor, in quibus etiam ista paschalis agni sacra locum tenuêre præcipuum. Aderit enim tempus meæ resurrectionis, aderit dies ille, cùm ipse in regno Dei positus, i. gloriâ vitæ immortalis sublimatus, de salute ejusdem populi fonte gratiæ spiritalis regenerati novo vobiscum gaudio perfundar.

Et hymno dicto exierunt in montem olivarum.] Hoc est quod in Psalmo legimus: (Psal. 21) *Edent pauperes, & saturabuntur, & laudabunt Dominum qui requirunt eum.* Potest tamen hymnus etiam ille intelligi, quem Dominus, secundùm Joannem, (Ioan. 17) Patri gratias agens decantabat, in quo & pro seipso, & pro discipulis, & pro eis, qui per verba eorum credituri erant, elevatis sursum oculis precabatur. Et pulchrè discipulos sacramentis sui corporis ac sanguinis imbutos, & hymno piæ intercessionis Patri commendatos in montem educit olivarū: ut typicè designet nos per acceptionem sacramentorum suorum, perque opem suæ intercessionis ad altiora virtutum dona, & charismata sancti Spiritûs, quibus in corde perungamur, conscendere debere.

Et ait eis Jesus: Omnes vos scandalizabimini in nocte ista.] Prædicit quod passuri sunt, ut cùm passi fuerint nondesperent salutem sed agentes pœnitentiam liberentur. Et signanter addidit: *in nocte ista scandalizabimini*: quia quomodo inebriantur, nocte inebriantur; sic & qui scandalum patiuntur, in nocte & in tenebris sustinent. Nos verò dicamus: (1. Thess. 5; Rom. 13) *Nox præcessit, dies autem appropinquavit.*

Quia scriptum est: Percutiam pastorem, & dispergentur oves.] Hoc aliis verbis in Zacharia Propheta scriptum est, (Zach. 13) & nisi fallor, ex persona Prophetæ ad Deum dicitur: *Percute pastorem, & dispergentur oves.* Sexagesimo quoque octavo Psalmo, qui totus à Domino canitur, huic sensui cōgruente. Quo-

te: *Quoniam tu praecessisti, ipsi perfectati sunt.* Pecuniruit autem pastor bonus, ut ponat animam suam pro ovibus suis, & de multis gregibus errorū fiat unus grex & unus pastor.

Petrus autem ait ei: Etsi omnes scandalizati fuerint, sed non ego.) Non est temeritas nec mendacium, sed fides est Apostoli Petri, & ardens effectus erga Dominum Salvatorem.

Et ait illi Iesus: Amen dico tibi, quia tu hodie in nocte hac, priusquam bis gallus vocem dederit, ter me es negaturus.) Et Petrus de ardore fidei promittebat, & Salvator quasi Deus futura noverat. Et nota quòd Petrus in nocte neget, & neget tertiò. Postquam autem gallus cecinit, & decrescentibus tenebris vicine lux nunciata est, *conversus, flevit amare,* ternae negationis sordes lacrymis lavant. Non est sanè arbitrandum, esse contrarium quod Marco dicente, *Priusquam gallus bis vocem dederit, ter me es negaturus,* caeteri Evangelistae simpliciter dixerunt, *Priusquam gallus cantet, ter me negabis.* Tota enim Petri negatio trina negatio est. In eadem namque permansit negatione animi propositoque mendacio, donec admonitus quid ei praedictum sit, emitato fletu & cordis dolore sanaretur. Hęc autem tota, id est, trina negatio si post primum gallicantum inciperet, falsum dixisse viderentur tres, qui dixerunt quòd ille Dominum: quia antequam gallus cantaret, ter eum Petrus esset negaturus. Rursus si totam trinam negationem antè peregisset, quàm cantare gallus inciperet, superfluò dixisse Marcus deprehenderetur ex persona Domini: *Amen dico tibi, quia tu in nocte hac, priusquam gallus bis vocem dederit, ter me negaturus es.* Sed quia ante primum galli cantum coepta est illa trina negatio, attenderunt illi tres non quando eā completurus esset Petrus, sed quanta futura esset, quandoque coeptura, i. quia trina ante gallicantum, quantum in animo ejus, & ante primum gallicantum tota possit intelligi. Quamvis enim verbis negantis ante primum coepta, ante secundum autem gallicantum peracta sit tota ille trina negatio, tamen affectatione animi & timore Petri ante primum tota concepta est. Nec interest quantis moratum intervallis trinā voce nunciata sit, cùm cor ejus etiam ante primum gallicantum totam possideret, tam magnā scilicet formidine imbibita, ut posset Dominum non solùm semel, sed iterum & tertiò interrogatus negare, ut rectiùs diligentiùsque attendentibus, quomodo jam *moechatus est mulierem in corde suo, qui eam viderit ad concupiscendum:* sic Petrus quandocunque verbis ederet timorem, quem tam vehementem animo conceperat, ut perdurare posset usque ad tertiam Dominum negationem, tota trine negatio et temporis deputanda est, quando eum trinae negationi sufficiens timor invasit.

Matt. 5

Et veniunt in praedium, cui nomen Gethsemani.) Monstratur usque hodie locus Gethsemani, in quo Dominus orevit ad radices montis Oliveti, nunc Ecclesia desuper aedificata. Interpretatur autem Gethsemani, vallis pinguium sive pinguedinum. Quòd verò non solùm dicta vel opera nostri Salvatoris, verùm etiam loca & tempore, in quibus operatur & loquitur, mysticis (ut saepè dictum est) sint plene figuris, cùm in monte orat Dominus, quasi tacitè nos admonet, sublimia tantùm orando inquiri, & pro coelestibus bonis supplicari debere. At cùm in valle orat, & hoc in valle pinguium sive pinguedinis, ipsius aequè insinuat nobis humilitatem semper in orationibus, & internae pinguedine dilectionis esse servandam: ne quis videlicet orans Deum, jactare sua merita in exemplum Pharisaei superbientis eudeat: quin potiùs humili voce ac mente proclamet: *Deus propitius esto mihi peccatori:* nec ardum à dilectione proximi cor gestans, ad placandam sibi conditoris gratiam genu flectat, juxta eum, qui centum denarios fratri, quos sibi debebat, dimittere nolens, decem millia talenta sibi à Domino frustrà precabatur remitti: ne jejunum eb amore conditoris pectus habens, temporalia quaelibet potiùs in oratione, quàm ejus visionem requirat, ednumerandus in eis, de quibus ait ipse: *Quia receperunt mercedem suam.* Inimo quippe cogitationem ponere, quid est aliud, quàm quaedē eridites mentis? Qui autem intellectu coelestium jam per sancta desideria de supernis intimae delectationis cibo pascuntur, quasi largiori elimento pinguescunt. Hac enim pinguedine saginari Psalmista concupierat, cum dicebat: *Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea.* Quantum verò ad ipsam Dominicae passionis dispensationem pertinet, aptè appropians morti Dominus in valle pinguedinis orevit: quia per vallem humilitatis, & pinguedinem charitatis pro nobis mortem subiit. *Humiliavit* enim *semetipsum, factus obediens Patri usque ad mortem.* Et majorem hac dilectione nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis.

Luc. 18

Matt. 18

Matt. 6

Ps. 62

Philip 2

Ioan. 15

Et assumit Petrum, & Iacobum, & Ioannem secum, & coepit pavere & taedere. Et ait illis: Tristis est anima mea usque ad mortem.) Timet Christus: cùm Petrus non timeat, Christus timet. Petrus dicit: *Animam meam pro te ponam;* Christus dicit: *Anima mea turbatur.* Utrunque verum est, & plenum utriusque ratione. Quia & ille qui est inferior, non timet; & ille qui est superior, gerit timentis affectum. Ille enim quasi homo, vim mortis ignorat: ille autem quasi Deus in corpore constitutus, fragilitatem carnis exponit, ut eorum, qui sacramentum incarnationis abjurant, excluderetur impietas. Denique & hoc dixit, & Manichaeus non credidit. Valentinus negavit, Marcion phantasme judicavit. Eo autem usque hominem, quem veritate corporis demonstrabat, aequabat affectu, ut diceret: *Sed tamen non sicut ego volo, sed sicut tu vis.* Suscepit ergò voluntatem meā, suscepit tristitiam meam. Confidenter tristitiam nomino, quia crucem praedico. Mea est voluntas quam suam dixit: quia ut homo suscepit tristitiem meam, ut homo locutus est. Eideò ait: *Non sicut ego volo, sed sicut tu vis.* Mea est tristitia, quam meo suscepit affectu. Ergo pro me doluit. qui pro se nihil habuit quod doleret. Et sequestrata delectatione divinitatis aeternae taedio meae infirmitatis afficitur. *Tristis est,* inquit, *anima mea usque ad mortem.* Non propter mortem tristis est Dominus, quia eum conditio corporalis affectûs, non formido mortis offendit. Nam qui corpus suscepit, omnia debuit subire quae corporis sunt, ut esuriret, sitiret, angeretur, contristaretur. Divinitas autem commotari per hos nescit affectus.

Sustinete hic & vigilate. Et cùm processisset paululùm, procidit super terram.) Quod praecipit: *Sustinete hic & vigilate,* non a somno prohibet, cujus tempus non erat imminentes discriminis; sed a somno infidelitatis, & torpore mentis. Dato autem eis praecepto, ut sustinerent vigilarentque secum, paululùm procedens ruit in faciem suam, & humilitatem mentis habitu ... ostendit.

Et orabat, ut si fieri posset, transiret ab eo hora, & dixit: Abba Pater: omnia tibi possibilia sunt, transfer calicem hunc à me.) Quid erat illa vox, infirmus ... ? Multi adhuc infirmi contristantur futurā morte, sed habeant rectum cor, vitent mortē quantum possunt: sed si non possunt, dicant, quod ipse Dominus non propter se, sed propter nos dixit. Quid n. dixit: *Pater, si fieri potest, transeat à me calix iste.* Ecce habes voluntatem humanā ... Unde jam rectum cor: *Sed non quod ego volo, sed quod tu.* Non veni, inquit, *facere voluntatem meam, sed voluntatem ejus, qui misit me.* Suam voluntatē dixit, quàm temporaliter sumpsit ex Virgine: voluntatem verò ejus, qui eum misit, eum videl. signans, quam intemporaliter aeternus habuit cum Patre communem. Orat transire calicem, ut ostendat verè quòd & homo erat. Reminiscens autē & propter quod missus est, perficit dispensationem, ad quam missus est, & clamat: *Sed non quod ego volo, sed quod tu.* Sermo iste moriens non morienti, secundùm carnem videl. transeat, ait, calix iste. Verùm quia non aliter hoc fieri ait: *Non quod ego volo, sed quod tu.* Quòd autem Patrem invocans, duplici nomine dicit *Abba Pater,* utriusque populi illum, & Judaei scil. & gentilis, Deum esse ac Salvatorem ostendit. Idem namque Abba, quod & pater significat: sed Abba Hebraeum, pater Graecū est & Latinum. Utergò utrinque populum in eum crediturum, ab utroque eum invocandum esse doceret, utraque linguā eum primus ipse invocat. *Ipse est enim bonus pastor, qui animā dans pro ovibus suis,* unum de duobus gregibus ovile perficit. Ideoque utriusque voce auxilium Patris flagitat, ut nos utrique exemplo illius informati, ubi adversa imminere senserimus,

Ioan. 6

Ioan. 10

nos Patrem Deum, Hebræi Abba invocantes, unâ fidei & charitatis devotione præsidium cœleste quærentes. Undè doctor egregius formam ducendi a Domino sumens, ita suos alloquitur auditores: *Accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus Abba pater.* Abba nimirum illi, qui de Israelitico populo, nos pater, qui de gentibus ad fidem Christi venimus. (Rom. 8; Galat. 4)

Et venit, & invenit eos dormientes, & ait Petro: Simon dormis? Non potuisti una hora vigilare?] Ille qui supra dixerat: Etiamsi omnes scandalizati fuerint, ego nunquam scandalizabor, nunc tristitiæ magnitudine somnum vincere non potest.

Vigilate & orate, ut non intretis in tentationem.] Impossibile est humanam animam non tentari. Unde & in oratione Dominica dicimus: *Et ne nos inducas in tentationem,* quam ferre non possumus, non tentationem penitus refutantes, sed vires sustinendi in tentationibus deprecantes. Ergò & in præsentiarum non ait: *Vigilate & orate ne tentemini,* sed *ut non intretis in tentationem:* hoc est, ne tentatio vos superet ultima, & intra suos casses teneat. Verbi gratiâ: Martyr, qui pro confessione Domini sanguinem fudit, tentatus quidem est, sed tentationis retibus non est ligatus: qui autem negat, in plagas tentationis incurrit. (Matt. 6)

Spiritus quidem promptus est, caro verò infirma.] Hoc adversum temerarios dictum est, qui quicquid crediderint, putant se posse consequi. Itaque quantum de ardore mentis confidimus, tantum de carnis fragilitate timeamus: sed tamen juxte Apostolum *spiritu carnis opera mortificemus.* Facit hic locus & adversus Eutychianos, qui dicunt unam in mediatore Dei & hominum Domino ac Salvatore nostro operationem, unam fuisse voluntatem. Cum enim dicit: *Spiritus quidem promptus est, caro verò infirma,* duas voluntates ostendit, humanam videl. quæ est carnis; & divinam, quæ est spiritûs. Ubi humana quidem propter infirmitatem carnis recusat passionem, divina autem ejus est promptissima. Quoniam formidare quidē in passione humanæ fragilitatis est, suscipere autē dispensationem passionis, divinæ voluntatis atque virtutis est. (Rom. 8)

Et iterum abiens oravit, eundem sermonem dicens. Et reversus, denuò invenit eos dormientes.] Solus orat pro omnibus, sicut & solus patitur pro universis. Languescebant autem & opprimebantur Apostolorum oculi negatione vicinâ.

Et venit tertiò, & ait illis: Dormite jam & requiescite. Sufficit, venit hora, ecce tradetur filius hominis in manus peccatorum.] Cum dixisset: *Dormite jam & requiescite,* & adjungeret *sufficit,* ac deindè inferret, *Venit hora, ecce tradetur filius hominis* &c. utiq; intelligitur post illud, quod eis dictū est, *Dormite & requiescite* siluisse Dominum aliquantulum, ut hoc fieret quod promiserat, & tunc intulisse, *Ecce appropinquat hora,* sive *venit hora.* Ideò post illa verba positum est, *Sufficit,* id est, quod requievistis, jam sufficit. Sed quia commemorata ipse non est interpositio silentii Domini, propterea coarctat intellectum, ut in illis verbis alia pronuntiatio requiratur.

Surgite, eamus, ecce qui me tradet, propè est.] Postquā tertiò oraverat, & Apostolorum timorem sequente pœnitentia impetraverat corrigendum, securus de passione sua pergit ad persequutores, & ultrò se interficiendū præbet, dicitq; discipulis: *Surgite, eamus, ecce qui me tradet, propè est.* Non nos inveniant quasi timentes & retrectantes, ultrò pergemus ad mortē, ut confidentiam & gaudiū passuri videant.

Dederat autem traditor ejus signum eis, dicens: Quemcunque osculatus fuero, ipse est, tenete eum, & ducite cautè. Et cum venisset, statim accedens ad eum ait: Ave Rabbi. Et osculatus est eum.] Impudens quidem & scelerate confidentia, magistrum vocare, & osculum ei ingerere quem tradebat. Tamen adhuc aliquid habet de verecundia discipuli, cùm non eum palam tradidit persequutoribus, sed per signum osculi. Suscepit autem Dominus osculum traditoris, non quo simulare nos doceat, sed ne proditionem fugere videatur, simul & illud Davidicum complens: *Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus.* (Ps. 119)

Unus autem quidam de circumstantibus educens gladium, percussit servum summi sacerdotis, & amputavit illi auriculam.] Petrus hoc fecit, ut Joannes Evangelista declarat, eodem (Joan. 18) nimirum mentis ardore, quo cætera fecerat. Sciebat enim quomodo Phinees puniendo sacrilegos mercedem justitiæ & sacerdotii perennis acceperat. Lucas autem addit, quòd *Dominus tangens auriculam servi sanaverit eum.* Nunquam ergo pietatis suæ obliviscitur Dominus, qui etiam hostes suos non patitur vulnerari. Illi justo mortem inferunt, ipse persequutorum vulnera sanat: mysticè docens etiam eos, qui in suæ mortis consensione vulnus animæ contraxerant, si fructum pœnitentiæ facerent dignum, salutem posse mereri. (Num. 25; Luc. 22)

Et respondens Jesus ait illis: Tanquam ad latronem existis cum gladiis & lignis comprehendere me: quotidie eram apud vos in templo docens, & non me tenuistis.] Stultum est, inquit, eum cum gladiis & fustibus quærere, qui ultrò se vestris tradat manibus, & in nocte quasi latitantem, & vestros oculos declinantem per proditorem investigare, qui quotidie in templo doceat. Sed ideò adversum me in tenebris congregamini, quia potestas vestra in tenebris est.

Tunc discipuli ejus relinquentes eum, omnes fugerunt.] Impletur sermo Domini, quem dixerat, quòd omnes discipuli scandalizarentur in illo in ipsa nocte. Nam etsi turbâ permittente ad petitionem Domini fugerunt, ut Joannes scribit: pavorem tamen ac timiditatem suæ mentis ostendebant, quòd ad fugæ præsidium promptiores, quam ad fiduciam patiendi cum Christo extiterant. (Joan. 18)

Adolescens autem quidam sequebatur eum, amictus sindone super nudo, & tenuerunt eum. At ille rejectâ sindone nudus profugit ab eis.] Quod ait, *Amictus sindone super nudo,* subauditur corpore, id est, corpore super nudo, qui non aliud indumentum, quàm solam habebat sindonem. Quis autem fuerit iste adolescens, Evangelista non dicit. Quisquis verò fuit, majorem in se quàm in cæteris amorem Domini permansisse comprobat, qui illis jam fugientibus, ipse donec ab hostibus comprehenderetur, vinculo charitatis astrictus eum prosequi non omisit: quamvis necdum perfectam habuerit charitatem, quia à comitatu Salvatoris vel ipse territus profugere potuit. Quia sicut perfecta charitas foras mittit timorem, ita timor mentem obsidens, imperfectam arguit charitatem. Sed notandum solertiùs, quòd de hoc adolescente scribens Evangelista non ait: Quia fugit à comitatu Domini; vel, Fugit à sequendo Dominum: sed, Rejectâ, inquit, sindone nudus profugit ab eis. Fugit enim ab hostibus, quorum & præsentiam detestabatur, & facta non fugit e Domino salvatore ac magistro suo, cujus amorē etiam corpore absens fixum in corde servavit. Neque aliquid vetat intelligi Joannem hunc fuisse adolescentem, dilectum præ cæteris magistro discipulum. Nam & illum eo tempore fuisse adolescentem, longa post hæc in carne vita indicio est. Potuit enim fieri, ut ad horam tenentium manibus elapsus, mox resumpto indumento redierit, & sub dubia noctis luce sese turbis ducentium Jesum, quasi unus de ipsis immiscuerit, donec ad atrium pontificis, cui erat notus, perveniret, juxta quod in suo ipse Evangelio cōmemorat: Sicut ergo Petrus, qui culpā negationis pœnitentiæ lachrymis eluit, & confessione dominici amoris funditùs extirpavit, recuperationem ostendit eorum, qui in martyrio labuntur: ita cæteri discipuli, qui articulum comprehensioni fugiendo prævenerant, cautelam fugiendi docent eos, qui se minus idoneos ad toleranda supplicia sentiunt: quibus tutiùs est multò præsidia latebrarum petere, quàm se discrimini certaminum exponere. Ita etiam iste adolescens, qui relictâ sindone nudus profugit ab impiis, illorum & opus designat, & animum: qui ut securiores ab incursibus hostium fiant, quicquid in hoc mundo possidere videntur, abjiciunt, ac nudi potius Domino famulari, quàm adhærendo mundi rebus materiam tentandi, atque à Deo revocandi adversariis dare didicerunt. Juxta exemplum B. Joseph, qui relicto in manibus adulteræ pallio foras exilivit, malens Deo nudus, quam indutus cupiditatibus mundi meretrici servire. (1. Joan. 4; Joan. 18; Gen. 39)

Et adduxerunt Jesum ad summum sacerdotem.] Summū Sacerdotē Caipham significat, qui (sicut Evangelista Joannes scribit) *erat pontifex anni illius,* de quo consentanea te-

Libro 18 Antiquitatum ca. 4.
statur Josephus, quia pontificatum sibi absque merito dignitatis emerit a principe Romano. Non ergo mirum est si iniquus Pontifex iniquè judicat.

Petrus autem à longe secutus est eum usq; in atrium summi sacerdotis.) Merito à longè sequebatur, qui jam proximè erat negaturus. Neq; enim negare posset, si Christo proximus adhæsisset. Verum in hoc maxima nobis est admiratione venerandus, quia Dominum non reliquit etiam cùm timeret. Quod enim timet, naturæ est: quod sequitur, devotionis: quod negat, obreptionis: quòd pœnitet, fidei. Aliter, Quod ad passionem eundem Dominum a longè sequitur Petrus, significabat Ecclesiam secuturam quidem, hoc est, imitaturam passionem Domini, sed longè differenter. Ecclesia enim pro se patitur, at ille pro Ecclesia.

Et sedebat cum ministris, & calefaciebat se ad ignem.) Est dilectionis ignis, est & cupiditatis: de hoc dicitur,
Luc. 12
Ignem veni mittere in terram & quid volo nisi ut ardeat? De illo autem:
Osea 7
Omnes adulterantes velut clibanus corda eorum. Iste super credentes in cœnaculo Sion descendens, variis linguis
Actor. 2
eos Deum laodare docuit: ille in atrio Caiphæ instinctu maligni spiritus accensus, ad negandum ac blasphemandum Dominum noxias perfidorum linguas armabat. Quod enim intus in domo principis sacerdotum synodus maligna gerebat, hoc ignis in atrio foris inter frigora noctis materialiter accensus typicè præmonstrabat. Quicunque ergo vitiosum noxiumq; in se extinguit incendium,
Psal. 118
potest dicere cum Propheta Domino: *Quia factus sum sicut uter in pruina, justificationes tuas non sum oblitus.* In quibuscunque autem flammam charitatis turbida vitiorum flumina obruerunt, audiunt à Domino:
Matt. 24
Quoniam abundavit iniquitas, refrigescit charitas multorum. Quo frigore torpens ad horam Apostolus Petrus, quasi prunis ministrorum Caiphæ calefieri cupiebat, qui e temporalis commodi solatium perfidorum societate quærebat. Sed non mora, respectus a Domino cum ignem pravorum corpore, tum infidelitatem in corde reliquit: ac post resurrectionem Domini sancto igni recreatus, fundius excessum trinæ negationis, trina dilectionis confessione purgavit. Tunc etenim completa illa memorabili piscium captura, cùm venisset ad Dominum cum condiscipulis suis, prunas positas, & piscem superpositum, & panem mox videns,
Ioan. 21
sui cordis arcana prunis inflammavit amoris.

Et quidam surgentes falsum testimonium ferebant adversus eum dicentes:
Ioan. 2
Quoniam nos audivimus eum dicentem, ego dissolvam templum hoc manu factum, & post triduum aliud non manu factum ædificabo.] Quomodo falsi testes sunt, si ea dicunt quæ Dominum dixisse legimus? Sed falsus testis est, qui non eodem sensu dicta intelligit quo dicuntur. Dominus enim dixerat de templo corporis sui, sed & in ipsis verbis calumniantur, & paucis additis vel mutatis quasi justam calumniam faciunt. Salvator dixerat, *Solvite templum hoc:* Isti commutant, & ajunt, *Ego dissolvam templum hoc manu factum.* Vos, inquit, solvite, non ego: quia illicitum est ut ipsi nobis inferant mortem. Deinde ibi vertunt, *Et post triduum aliud non manu factum ædificabo*, ut propriè de templo Iudaico dixisse videatur. Dominus autem ut ostenderet animal vivum & spirans templum dixerat, *Et ego in triduo suscitabo illud.* Aliud est ædificare, aliud suscitare.

Et exurgens summus sacerdos in medium, interrogavit Iesum dicens: Non respondes quicquam ad ea, quæ tibi objiciuntur ab his? Ille autem tacebat, & nihil respondit.) Ira præceps & impatiens non inveniens calumniæ locum excutit de solio Pontificem, ut insaniam mentis motu corporis demonstraret. Quanto plus Iesus tacebat ad indignos responsione sua falsos testes & sacerdotes impios, tanto magis Pontifex furore superatus eum ad respondendum provocat, ut ex qualibet occasione sermonis locum inveniat accusandi. Nihilominus Iesus tacet: sciebat enim quasi Deus, quicquid respondisset torquendum ad calumniam.

Rursum summus sacerdos interrogabat eum & dicit ei: Tu es Christus filius Dei benedicti? Iesus autem dixit illi: Ego sum.) In Matthæo scriptum est, quod interroganti & adjuranti se Pontifici si esset Christus, respondit: *Tu dixisti.*
Matt. 26
Pro quo Marcus posuit, *Ego sum:* ut videlicet ostenderet tantùm valere quod ei dicit Iesus, *Tu dixisti*, quantum si diceret, *Ego sum.*

Et videbitis filium hominis à dextris sedentem virtutis, & venientem cum nubibus cœli.) Si ergo tibi in Christo ô Iudæe, Pagane & hæretice, contemptus, infirmitas & crux contumelia est, vide quia per hæc filius hominis ad dexteram Dei patris sessurus, & ex partu virginis homo natus in sua cum cœli nubibus est majestate venturus. Vnde & Apostolus cum crucis abjecta descripsisset dicens, *quod humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem,*
Philip. 2
mortem autem crucis, adjunxit atq; ait: *propter quod & Deus illum exaltavit, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine Iesu omne genu flectatur cœlestium, terrestrium & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Iesus Christus in gloria est Dei Patris.*

Summus autem sacerdos scindens vestimenta sua ait: Quid adhuc desideramus testes? Audistis blasphemiam.) Quem de solio sacerdotali furor excusserat, eadem rabies ad scindendas vestes provocat. Scindit vestimenta sua, ut ostendat Iudæos sacerdotalem gloriam perdidisse, & vacuam sedem habere pontificis. Sed & consuetudinis Iudaicæ est, cum aliquid blasphemiæ, & quasi contra Deum audierint, scindere vestimenta sua, quod Paulum quoque & Barnabam, quando in Lycaonia deorum cultu honorabantur, fecisse legimus:
Actor. 14
Herodes autem quia non dedit honorem Deo, sed acquievit immoderato favori populi, statim ab angelo percussus est.
Actor. 12
Altiori autem mysterio factum est, ut in passione Domini Pontifex Iudæorum suas sibi vestimenta disciderit, cùm tunica Domini nec ab ipsis, qui eum crucifixere, militibus scindi potuerit. Figurabatur enim, quod sacerdotium Iudæorum pro sceleribus ipsorum pontificum esset scindendum, & à suæ statu integritatis omnimodis solvendum: soliditas verò sanctæ universalis Ecclesiæ, quæ vestis sui redemptoris solet appellari, nunquam valeat disrumpi: quin potius etsi Iudæi, si gentiles, si hæretici, si mali catholici humilitatem Domini Salvatoris contemnant, ejus tamen usque ad consummationem seculi in illis, quos sors electionis invenerit, inviolata sit permansura castitas.

Et cœperunt quidam conspuere eum, & velare faciem ejus, & colaphis eum cædere, & dicere ei: Prophetiza. Et ministri alapis eum cædebant.) Impleta est hoc loco prophetia, quæ ait:
Esaia 50
Dedi maxillas meas alapis, & faciem meam non averti à confusione sputorum. Sed qui tunc cæsus est colaphis sive alapis Iudæorum, cæditur etiam nunc blasphemiis falsorum Christianorum: qui tunc consputus est salivis infidelium, nunc usque vesanis nomine tenus fidelium exhonoratur atque irritatur opprobriis. Velaverunt autem
Exod. 34
faciem ejus, non ut eorum ille scelera non videat, sed ut
Ioan. 5
a seipsis, sicut quondam Moysi fecerunt, gratiam cognitionis ejus abscondant:
2. Cor. 3
si enim crederent Moysi, crederent forsitan & Domino. Quod velamentum usque hodie manet super cor eorum non revelatum: nobis autem in Christum credentibus ablatum est. Neque enim frustra eo moriente velum templi scissum est medium, & ea quæ toto legis tempore latuerant, & abscondita carnali Israel fuerant, novi testamenti cultoribus sunt patefacta sancta sanctorum arcana. Quod verò dicunt ei, *Prophetiza:* & juxta alios Evangelistas, *Prophetiza quis est, qui te percussit*, quasi in contumeliam faciunt ejus, qui se à populis prophetam voluerit haberi. Sed ipso dispensante, quæ patitur omnia pro nobis fiunt, ut sic Petrus hortatur Christo in carne passo nos eadem cogitatione armemur, atque
1. Pet. 4
ad tolleranda pro nomine ejus irrisionum opprobria præparemur.

Et cum esset Petrus in atrio deorsum, venit una ex ancillis summi sacerdotis, & cum vidisset Petrum calefacientem se, aspiciens illum, ait: Et tu cum Iesu Nazareno eras? At ille negavit, dicens: Neque scio, neq; novi quid dicas.) Quid sibi vult, quod prima eum prodit ancilla, cum viri utique magis eum potuerint

recognosceret, nisi ut & ille sexus peccasse in nece Domini videretur, & iste sexus redimeretur per Domini passionem. Et ideò mulier resurrectionis accipit prima mysterium, & mandata custodit, ut veterem prævaricationis aboleret errorem.

Et exiit foras ante atrium, & gallus cantavit.) De hoc galli cantu cæteri Evangelistæ tacent, non tamen factum esse negant: sicut & multa alia alii silentio prætereunt, quæ alii narrant.

Rursus autem cum vidisset illum ancilla, cœpit dicere circumstantibus: Quia hic ex illis est. At ille iterum negavit.) Non hæc eadem, quæ prius accusabat, ancilla esse credenda est. Dicit namque Matthæus apertissimè: *Exeunte illo januam, vidit eum alia, & ait his qui erant ibi*, &c. In hac autem negatione Petri discimus, non solum abnegari Christum ab eo qui dicit eum non esse Christum, sed ab illo etiam qui cum sit, negat se esse Christianum. Dominus autem non ait Petro, discipulum meum te negabis: sed, *Me negabis*. Negavit ergo ipsum, cùm se negavit ejus esse discipulum.

Et post pusillum rursus qui astabant, dicebant Petro: Verè tu ex illis es. Nam & Galilæus es.) Non quod alia lingua Galilæi, quàm Hierosolymitæ loquerentur, qui utrique fuerunt Hebræi: sed quod unaquæque provincia & regio suas habeat proprietates, ac vernaculum loquendi sonum vitare non possit.

Actor. 2 Unde in actibus Apostolorum cùm ii quibus Spiritus sanctus insederat, omnium gentium linguis loquerentur, inter alios qui de diversis mundi plagis advenerant, etiam illi qui habitabant Judæam dixisse referuntur: *Nonne ecce omnes isti qui loquuntur, Galilæi sunt? Et quomodo nos audivimus unusquisque linguam nostram in qua nati sumus?*

Actor. 1 Et Petrus fratribus loquens in Hierusalem, *Et notum*, inquit, *factum est omnibus habitantibus in Hierusalem*, ita ut appellaretur ager ille lingua eorum Acheldemach. Quare lingua eorum, nisi quia idem nomen aliter illi, hoc est, Hierosolymitæ, aliter sonabant Galilæi?

Ille autem cœpit anathematizare, & jurare, quia nescio hominem istum, quem dicitis. Et statim iterum gallus cantavit.) Solet scriptura sacramentum causarum per statum designare temporum. Unde Petrus qui media nocte negavit, ad galli cantum pœnituit. Qui etiam post resurrectionem

Ioan. 21 Domini diurna sub luce illum quem tertiò negaverat, tertiò æque se amare professus est. Quia nimirum quod in tenebris oblivionis erravit, & sperata jam lucis rememoratione correxit, & ejusdem veræ lucis adepta præsentia plenè totum, quicquid nutaverat, erexit. Hunc opinor, gallum aliquem doctorum intelligendum, qui nos

1. Cor. 15 jacentes excitans, & somnolentos increpans dicat: *Evigilate justi, & nolite peccare.*

Et recordatus est Petrus verbi quod dixerat ei Iesus: Priusquam gallus cantet bis, ter me negabis. & cœpit flere.) Quam nociva pravorum colloquia? Petrus ipse inter infideles vel hominem se nosse negavit, quem inter condiscipulos jam Dei filium fuerat confessus. Sed nec in atrio Caiphæ residens poterat agere pœnitentiam.

Matt. 26
Marc. 14
Luca 22

Egreditur foras, ut alii narrant Evangelistæ, quatenus ab impiorum concilio secretus, sordes pavidæ negationis liberis fletibus abluat.

Et confestim concilium facientes manè summi sacerdotes cum senioribus & scribis, & universo concilio, vincientes Iesum duxerunt, & tradiderunt Pilato.) Non solùm ad Pilatum, sed etiam ad Herodem ductus est, ut uterque Domino illuderet. Et cerne solicitudinem sacerdotum in malo. Tota nocte vigilaverunt, ut homicidium facerent, & vinctum tradiderunt Pilato. Habebant enim hunc morem, ut quem adjudicassent morti, ligatum judici traderent. Attamen notandum, quòd non tunc primum ligaverunt eum, *sed mox comprehensum nocte in horto*, ut Ioannes declarat, *ligaverunt, & sic adduxerunt eum ad Annam primùm.*

Et interrogavit eum Pilatus: Tu es Rex Iudæorum?) Pilato nihil aliud criminis interrogante, nisi utrum Rex Iudæorum sit, arguuntur impietatis Iudæi, quòd ne falsò quidem invenire potuerint, quod objicerent Salvatori.

At ille respondens, ait illi: Tu dicis.) Sic respondit, ut & verum diceret, & sermo ejus calumniæ non pateret. Et attende quòd Pilato, qui invitus ferebat sententiam, aliqua in parte responderit: sacerdotibus autem & principibus respondere noluerit, indignosque suo sermone judicarit.

Pilatus autem rursum interrogavit eum, dicens: Non respondes quicquam? vide in quantis te accusant. Iesus autem amplius nihil respondit.) Ethnicus quidem est qui condemnet Iesum, sed causam refert in populum Iudæorum, Vide in quantis te accusant. Iesus autem nihil respondere voluit, ne crimen diluens, dimitteretur à præside, & crucis utilitas differretur.

Pontifices autem concitaverunt turbam, ut magis Barrabam dimitteret eis.) Hæret Iudæis usque hodie sua petitio, quam tanto labore impetrarunt. Quod enim data sibi optione pro Iesu latronem, pro Salvatore interfectorem, pro datore vitæ elegerunt ademptorem, meritò salutem perdiderunt, & vitam: & latrociniis sese ac seditionibus in tantùm subdiderunt, ut & patriam regnumque suum, quod plus Christo amavere, perdiderint, & hactenus eam quam vendidere, sive animæ sive corporis libertatem recipere non meruerint.

Pilatus autem iterum respondens, ait illis: Quid ergo vultis ut faciam regi Iudæorum? At illi iterùm clamaverunt: Crucifige eum. Pilatus verò dicebat eis: Quid enim mali fecit?) Multas liberandi Salvatorem Pilatus occasiones dedit. Primùm latronem justo conferens, deinde inferens: Quid ergo vultis ut faciam regi Iudæorum? Cumque respondissent, Crucifigatur: non statim acquievit, sed juxta suggestionem uxoris quæ mandaverat ei, ut Matthæus scribit, *Nihil tibi & justo illi*, ipse quoque respondens, *Quid enim est, mali fecit*, hoc dicendo Pilatus absolvit Iesum. Matt. 27

At illi magis clamabant: Crucifige eum.) Ut impleretur quod in vigesimo primo Psalmo dixerat, *Circumdederunt me canes multi, congregatio malignantium obsedit me*: & illud Hieremiæ, *Facta est mihi hæreditas mea sicut leo in sylva, dederunt super me vocem suam.* Hier. 12
Esaia quoque in hac sententia congruens, *Et expectavi ut facerent judicium: fecerunt autem iniquitatem & non justitiam, sed clamorem.* Esaia 5

Pilatus autem volens populo satisfacere, dimisit illis Barrabam, & tradidit Iesum flagellis cæsum, ut crucifigeretur.) Iesus autem flagellatus non ab alio quàm ab ipso Pilato intelligendus est. Scribit namque apertè Ioannes, *Clamaverunt rursum omnes dicentes: Non hunc, sed Barrabam. Erat autem Barrabas latro. Tunc ergo apprehendit Pilatus Iesum, & flagellavit.* Ac deinde subjungit: *Et milites plectentes coronam de spinis, imposuerunt capiti ejus*, & cætera. Ioan. 19
Quod quidem ideò fecisse, atque ideò credendus est militibus eum illudendum tradidisse, ut satiati pœnis & opprobriis ejus Iudæis mortem ejus ultra sitire desisterent. Hoc autem factum est, ut quia scriptum erat, *Multa flagella peccatoris*, illo flagellato nos è verberibus liberaret, nos dicente scriptura: Psal. 31
Flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo. Psal. 90

Milites autem duxerunt eum in atrium prætorii, & convocant totam cohortem, & induunt eum purpura, & imponunt ei plectentes spineam coronam, & cœperunt salutare eum: Ave Rex Iudæorum.) Milites quidem, quòd Rex Iudæorum fuerat appellatus, & hoc ei scribæ & sacerdotes crimen objecerant: quod sibi in populo Israelitico usurparet imperium, illudentes hoc faciunt, ut nudatum pristinis vestibus induant purpura, qua reges veteres utebantur, & pro diademate imponant ei coronam spineam, pro sceptro segalcdent calamum, ut Matthæus scribit, & adorent quasi regem. Matt. 27
Nos autem omnia hæc intelligamus mysticè. Quomodo enim Caiphas dixit, *Oportet unum hominem mori pro omnibus*, nesciens quid diceret: sic & isti quodcunque fecerunt, licet alia mente fecerint, tamen nobis qui credimus, sacramenta tribuebant. Ioan. 11
Notandum autem quod pro eo quod Marcus ait, *Et induunt eum purpura*: Marc. 15
Matthæus ita posuit, *Et exuentes eum chlamydem coccineam circumdederunt ei.* Matt. 27
Ubi intelligitur quod Matthæus ait, *Chlamydem coccineam circumdederunt ei*, hoc Marcus dixisse, *Indutum purpura*. Pro regia enim purpura chlamys illa coccinea ab illudentibus adhibita erat, & est rubra quædam purpura, cocco simillima. Potest etiam fieri, ut purpuram etiam Marcus commemoraverit, quàm chlamys habebat.

quamvis

quamvis esset coccinea. Mysticè ergo in purpura qua indutus est Dominus, ipsa ejus caro quam passionibus objecit, insinuatur: de qua prænimissa dixerat propheta, [Esaia 63] *Quare ergo rubrum est indumentum tuum, & vestimenta tua quasi calcantium in torculari?* In corona vero, quam portabat, spinea nostrorum susceptio peccatorum, pro qua mortalis fieri dignatus est, ostenditur: juxta quod præcursor ipsius testimonium ei perhibens, ait: [Ioan. 1] *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Namque spinas in significatione peccatorum poni solere testatur ipse Dominus, qui protoplasto in peccatum prolapso dicebat: [Genes. 3] *Terra tua spinas & tribulos germinabit tibi.* quod est apertè dicere: [Luca 23] *Conscientia tua punctiones tibi & aculeos vitiorum procreare non desistet.* Quod verò juxta Evangelium Lucæ Dominus apud Herodem alba veste induitur, in cæteris verò Evangeliis à militibus Pilati sub coccineo sive purpureo habitu illusus esse perhibetur: collata utraque narratione in uno innocentia & castitas assumptæ humanitatis, in altero autem veritas passionis per quam ad gloriam regni immortalis esset perventurus, exprimitur. Sicut enim purpura colorem sanguinis, qui pro nobis affusus est, imitatur: ita & habitus regni quod post passionem intravit, nobisque intrandum patefecit, insinuat. Verum quia dixit Apostolus, [Galat. 3] *Quotquot enim in Christo baptizati estis, Christum induistis:* & Esaias Domino de electis omnibus, [Esaia. 49] *Hi,* inquit, *velut ornamento vestieris:* potest in hoc utroque Domini habitu inimicorum quidem sententia probroso, sed ipsius Domini electione gloriosissimo omnis electorum ejus multitudo, quæ in martyres venerandos, & cæteram fidelium plebem distinguitur, aptissimè designari. Alba etenim veste induitur, cum munda justorum confessione circundatur: purpura sive cocco vestitur, cum in triumpho victoriosorum martyrum gloriatur.

Et percutiebant caput ejus arundine, & conspuebant eum, & ponentes genua adorabant eum.) Hæc tunc facere milites Pilati, hæc usque hodie faciunt hæretici & pagani, milites utique diaboli. Quia enim caput Christi Deus, caput ejus percutiunt, qui eum Deum esse verum denegant. Et quia per arundinem scriptura solet confici, quasi arundine caput Christi feriunt, qui divinitati illius contradicentes, [Cor. 11] errorem suum confirmare authoritate sacræ scripturæ conantur. Spuunt in faciem ejus, qui ejus præsentiam gratiæ verbis execrandis ex internæ cæcæ mentis insania conceptis respuunt, & solum Christum in carne venisse denegant. Et quidem milites eum quasi qui Deum seipse falso dixisset illudentes, adorabant: sed sunt hodie, quod est gravioris vesaniæ, qui eum certa fide ut Deum verum adorant, sed perversis actibus mox verba ejus quasi fabulosa despiciunt, ac promissa regni illius temporalibus illecebris longè post ponunt.

Et educunt illum, ut crucifigerent eum. Et angariaverunt prætereuntem quempiam Simonem Cyrenæum venientem de villa, patrem Alexandri & Rufi ut tolleret crucem ejus.) Magnæ tunc opinionis fuisse Simon ille videtur, cum filii quoque ejus quasi jam noti omnibus designentur ex nomine. Sed cavendum, ne cui videatur contrarium, quod Ioannes scribit ipsum Dominum sibi crucem portasse: [Ioan. 19] cæteri [Matt. 27] verò Evangelistæ hunc Simonem Cyrenæum eam bajulasse [Marc. 15] referunt. Primò namque à Domino portata, ac deinde [Luc. 23] Simoni quem exeuntes fortè obvium habuerunt, portanda imposita est. Et hoc congruo satis ordine mysterii. [1. Pet. 2] *Quia nimirum ipse passus est pro nobis, relinquens nobis exemplum,* ut sequamur vestigia ejus. Et quia Simon ille non Hierosolymita, Cyrenæus esse perhibetur (Cyrene enim Libyæ civitas est, ut in actibus Apostolorum [Actor. 2] legimus) rectè per eum populi gentium designantur, qui quondam peregrini & hospites testamentorum, nunc obediendo cives sunt & domestici Dei. Et sicut alibi dicitur, [Ephes. 2] *Heredes quidem Dei, coheredes autem Christi.* [Rom. 8] Unde aptè Simon obediens, Cyrene hæres interpretatur. Nec prætereundum, quod idem Simon de villa venisse refertur. Villa enim Græcè pagos dicitur. Unde paganos appellamus eos, quos à civitate Dei alienos, & quasi urbanæ conversationis videmus esse expertes. Sed de pago Simon egrediens, crucem portat post Iesum, cum populus nationum paganis ritibus derelictis, vestigia Dominicæ passionis obedienter amplectitur.

Et perducunt illum in Golgatha locum, quod est interpretatum, calvariæ locus.) Extra urbis portam loca sunt, in quibus truncentur capita damnatorum & calvariæ, id est, decollatorum sumpsere nomen. Propterea autem ibi crucifixus est Dominus, ut ubi prius erat area damnatorum, erigerentur vexilla martyrii: *& quemodo pro nobis maledictum crucis factus est, & flagellatus, & crucifixus, sic pro omnium salute quasi noxius inter noxios crucifigitur.* [Galat. 3]

Et dabant ei bibere myrrhatum vinum, & non accepit.) Deus loquitur ad Hierusalem: *Ego te plantavi vineam meam veram quomodo facta es in amaritudinem vitis aliena?* [Hier. 2] [Esaia 5] Amara vitis amarum vinum fecit, quod propinat Domino Iesu, ut impleatur quod scriptum est: *Dederunt in cibum meum fel, & in siti mea potaverunt me aceto.* [Psal. 68] Quod autem dicitur, *Et non accepit,* vel secundùm Matthæum, *Cum gustasset, noluit bibere:* hoc indicat, quod gustaverit quidem pro nobis mortis amaritudinem, sed tertia die resurrexerit. [Matt. 27] Quod enim ait Marcus, *Non accepit,* intelligitur, non accepit ut biberet. Gustavit autem, sicut Matthæus testis est, ut quod idem Matthæus ait, *Noluit bibere,* hoc Marcus dixerit, *Non accepit:* tacuerit autem quod gustaverit. Sed & hoc quod ait Marcus, *Myrrhatum vinum,* intelligendum est Matthæum dixisse *vinum felle mixtum.* Fel quippe pro amaritudine posuit, & myrrhatum enim vinum amarissimum est: quanquam fieri possit, ut & felle & myrrha vinum amarissimum redderetur.

Et crucifigentes eum, diviserunt vestimenta ejus mittentes sortem super eis, quis quid tolleret. [Ioan. 19] Hæc Ioannes Evangelista plenius exponit, quod scilicet milites cætera in quatuor partes juxta suum numerum dividentes, de tunica quæ inconsutilis erat desuper contexta per totum sortem miserint. Quadripartita autem vestis Domini quadripartitam ejus figuravit Ecclesiam, toto scilicet orbe, qui quatuor partibus constat, terrarum diffusam, & omnibus eisdem partibus æqualiter, id est, concorditer distributam. Tunica verò illa sortita omnium partium significat unitatem, quæ charitatis vinculo continetur. *Si enim charitas* [Ephes. 3] juxta Apostolum, *& supereminentiorem habet viam, & supereminet scientiæ, & super omnia præcepta est,* meritò vestis qua significatur desuper contexta perhibetur. In sorte autem quid nisi gratia Dei commendata est? Sic quippe in uno ad omnes pervenit, cùm sors omnibus placuit, quia & Dei gratia in unitate ad omnes pervenit. Et cum sors mittitur, non personæ cujuscunque vel meritis, sed occulto Dei judicio ceditur. Et quia, sicut dicit Apostolus, *Vetus homo noster simul affixus est cruci cum illo, ut evacuetur corpus peccati, ut ultrà non serviamus peccato,* [Rom. 7] *quamdiu id agunt opera nostra, ut evacuetur corpus peccati: & quamdiu exterior homo corrumpitur, ut interior renovetur de die in diem, tempus est crucis.* [2. Cor. 4] Hæc sunt etiam bona opera quidem tamen adhuc laboriosa, quorum merces requies est. Sed ideò dicitur, *Spe gaudentes,* [Rom. 12] *ut requiem futuram cum hilaritate in laboribus operemur.* Hanc hilaritatem significat crucis latitudo in transverso ligno, ubi figuntur manus. Per manus enim opera intelligimus, per latitudinem hilaritatem operantis, quia tristitia facit angustias. Per altitudinem autem, cui caput adjungitur, expectatio retributionis de sublimi justitia Dei, *qui reddet unicuique secundum opera sua,* [Matt. 16] his quidem secundum tolerantiam boni operis gloriam & honorem, & incorruptionem quærentibus vitam æternam. Itaque etiam longitudo, qua totum corpus extenditur, ipsam tolerantiam significat, unde longanimes dicuntur qui tolerant. Profundum autem quod terræ infixum est, secretum sacramenti præfigurat. Recordaris nisi fallor, quòd verba Apostoli in ista designatione crucis exponuntur, ubi ait, *In charitate radicati & fundati, ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis, quæ sit longitudo, latitudo altitudo & profundum.* [Ephes. 3]

Erat autem hora tertia & crucifixerunt eum.) Sunt qui arbitrentur hora quidè tertia Dominū crucifixum, à sexta

autem

autem hora tenebras factas usque ad nonam, ut consumptæ intelligantur tres horæ, ex quo crucifixus est, usq; ad tenebras factas. Et posset quidem hoc facillimè intelligi
Ioan. 19 nisi Ioannes diceret *hora quasi sexta Pilatum sedisse pro tribunali in loco qui dicitur Lithostrotos.* Hebraice autem Gabbatha. Sequitur enim, Parasceve paschæ hora quasi sexta, & dicit Iudæis: *Ecce Rex vester, &c.* Si ergo hora quasi sexta Pilato sedente pro tribunali, traditus est crucifigendus Iudæis, quomodo hora tertia crucifixus est, sicut verba Marci non intelligentes quidam putaverunt? Iam certè dixerat Marcus, *Crucifigentes eum diviserunt vestimenta ejus.* Si ergo ejus rei gestæ tempus voluit commemorare, sufficeret dicere, *Erat autem hora tertia*. ut quid adjunxit, *Et crucifixerunt eum?* nisi quia voluit aliquid recapitulando significare, quod quæsitum inveniretur, cum scriptura ipsa illis temporibus legeretur, quibus universæ Ecclesiæ notum erat, qua hora Dominus ligno suspensus est: unde posset hujus vel error corrigi, vel mendacium refutari. Sed quia sciebat à militibus Dominum crucifixum, non à Iudæis, occulta ostendere voluit eos magis crucifixisse, qui clamaverunt ut crucifigeretur, quam illos qui ministerium principi suo secundū suum officium præbuerunt. Intelligitur ergo fuisse hora tertia, cum clamaverunt Iudæi, ut Dominus crucifigaretur. Et veracissimè demonstratur, tunc eos crucifixisse quando clamaverunt, maximè quia nolebant videri se hoc fecisse, & propterea eum Pilato tradiderant, quod eorū verba satis indicant secundum Ioannem. Quod ergo maximè videri fecisse nolebant, hoc eos hora tertia fecisse Marcus ostendit: verissimè indicans magis fuisse Domini necatricem linguam Iudæorum, quam militum manus.

Et erat titulus causæ ejus inscriptus, Rex Iudæorum.) Titulus positus supra crucem ejus, in quo scriptum erat, Rex Iudæorum, illud ostendit, quòd nec occidendo efficere potuerunt, ut eum regem non haberent, qui eis manifestissima & eminentissima potestate secundum sua opera redditurus est. Vnde in Psalmo canitur:
Psal. 2 *Ego autem constitutus sum Rex ab eo super Sion montem sanctum ejus.* Quia aptè etiam, quoniam Rex simul & Pontifex est, cum eximiam patri suæ carnis hostiā in altari crucis offerret: regis quoq; qua præditus erat, dignitatem titulo prætendit, ut cunctis legere, hoc est audire & credere volentibus insinuaret, quòd per crucis patibulum non perdiderit suum, sed confirmarit potius & corroborarit imperium.

Et cum eo crucifigunt duos latrones: unum à dextris, & alium à sinistris ejus.) Latrones qui cum Domino sunt hinc inde crucifixi, significant eos qui sub fide & confessione Christi vel agone martyrii, vel qualibet continentiæ arctioris instituta subeunt. Sed quicunq; hæc pro æterna solum cœlestiq; gloria gerunt, hi profectò dextri latronis meritu ac fide designantur: at qui sive humanæ laudis intuitu seu qualibet minus digna intentione mūdo abrenunciant, non immeritò blasphemantis ac sinistri latronis mentē imitantur & actus. De qualibet dicit Apostolus, *Si tradidero corpus meum ut ardeam, si dedero omnes facultates meas in*
1. Cor. 13 *cibos pauperum, si alia plura aut pietatis opera facere, aut dona gratiæ spiritalis accepisse videar, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest.* Beati autem, qui sua propter Dominum
Matt. 5 & propter Evangelium relinquunt: *beati qui persecutionem*
Luc. 6 *patiuntur propter justitiam quoniā ipsorum est regnum cœlorum.*

Similiter & summi sacerdotes illudentes, ad alterutrum cum scribis dicebant: Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere.) Etiam nolentes confitentur scribæ & Pontifices, quod alios salvos fecerit. Itaque vos vestra condemnat sententia: qui enim alios salvos fecit, utique si vellet, seipsum salvare poterat.

Christus Rex Israel descendat nunc de cruce, ut videamus & credamus.) Fraudolenta promissio, Quid est plus, de cruce adhuc viventem descendere, an de sepulchro mortuum resurgere? *Surrexit, & non creditis*: ergo etiamsi de cruce descenderit, similiter non credetis.

Et qui cum eo crucifixi erant, conviciabantur ei.) Quomodo qui cum eo crucifixi erant, conviciabantur ei:
Luc. 23 quandoquidem unus eorum conviciatus est secundum Lucæ testimonium, alter & compescuit eum, & in Deum credidit? nisi intelligamus Matthæum & Marcum breviter perstringentes hunc locum, pluralem numerum pro singulari posuisse, sicut in epistola ad Hebræos legimus
Hebr. 11 pluraliter dictum, *Clauserunt ora leonum*, cùm solus Daniel
Dan. 6 significari intelligatur. Et pluraliter dictum, *Secti sunt*, cum de solo Esaia tradatur. Quid autem usitatius, verbi gratia, quam ut dicat aliquis, Et rustici mihi insultant, etiamsi unus insultet? Tunc enim esset contrarium quod Lucas de uno manifestavit, si illi dixissent ambos latrones conviciatos Domino, cùm nū posset sub numero plurali unus intelligi. Cùm verò dictum est latrones, vel qui cùm eo crucifixi erant, nec additum est ambo: non solùm si ambo fecissent, posset hoc dici, sed etiam quia unus hoc fecit, potuit usitato locutionis modo per pluralem numerum significari. Quod verò, Luca teste, unus latro Dominum blasphemat, dicens, *Si tu es Christus, salvum fac temetipsum & nos*: alter verò illum digna invectione redarguit, & Dominum fideli supplicatione precatur, dicens: *Domine, memento mei cum veneris in regnum tuum*, usque hodie geri in Ecclesia videmus, cum mundanis tacti afflictionibus veri simul & falsi Christiani, illi quidem qui ficta mente Dominicæ passionis sacramenta gestant, ad præsentis vitæ gaudia cupiunt liberari à Domino. At qui simplici intentione cum Apostolo non gloriantur, *nisi in*
Galat. 6 *cruce Domini nostri*, ita potius à præsentibus ærumnis optant erui, ut spiritum suum in manus sui commendent autoris, unaque cum ipso regni cœlestis desiderent esse participes. Vnde benè ille, qui fide dubia Dominum precabatur, funditus est contemptus à Domino, neque ulla responsione dignus habitus. At verò preces illius, qui æternam à se salutem quærebat, pia mox Dominus exauditione suscipere dignatus est. Quia nimirum quicunque in tribulationibus positi, temporalia tantum à Domino solatia requirunt, temporalibus se pariter & æternis gaudiis privant. Qui autem veraciter bona patriæ cœlestis suspirant, ad hæc absque ulla dubietate Christo miserante perveniunt.

Et facta hora sexta, tenebræ factæ sunt per totam terram usq; in horam nonam.) Clarissimum mundi lumen retraxit radios, ne aut pendentem videret Dominum, aut impii blasphemantes sua luce fruerentur. Et notandum quod Dominus sexta hora, hoc est, recessuro à centro mundi sole crucifixus sit: diluculo autem, hoc est, oriente jam sole, resurrectionis suæ mysteria celebrarit. Statu enim temporis signavit, quod effectu operis exhibuit: *quia*
Rom. 4 *mortuus est propter peccata nostra, & resurrexit propter justifi-*
Gen. 3 *cationem nostram.* Nam & Adam peccante scriptū est, quòd audierit vocem Domini Dei ambulantis in Paradiso ad auram post meridiem. Post meridiem, nempe inclinata luce fidei: ad auram verò, refrigescente fervore charitatis. Deambulans autem audiebatur, quia ab homine peccante recesserat. Rationis ergo, imò divinæ pietatis ordo poscebat, ut eodem temporis articulo quo tunc Adæ prævaricanti occluserat, nunc latroni Dominus pœnitenti januam Paradisi reseraret: *& qua hora primus Adam peccando*
1. Cor. 15 *mortem huic mundo invexerat, eadem hora secundus Adam mortem moriendo destrueret.*

Et hora nona exclamavit Iesus voce magna, dicens: Eli, eli, lamma sabachthani, quod est interpretatum, Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?) Principio vigesimiprimi Psalmi usus est: illud quod in medio versiculi legitur: *Respice in me*, superfluum est. Legitur enim in Hebræo, *Deus meus, Deus meus, quare me dereliquisti?* Nec mireris verborum humilitaté, querimonias derelicti, cū formā servi sciens scandalū crucis videas. Sicut n. esurire & sitire, & fatigari, nō erāt propria divinitatis, sed corporales passiones: ita & quod dicitur, *Vt quid me dereliquisti*, corporalis vocis erat propriū: quia solet secundum naturā corpus nullatenus velle à sibi cōjuncta vita fraudari. Licet n. & ipse Salvator hoc dicebat, sed propriè ostendebat corporis fragilitaté manés virtus & sapiētia Dei. Vt homo ergo loquitur, meos circūferens motus, quòd in periculis positi à Deo nos deseri putamus, ut homo turbatur, ut homo flet, ut homo crucifigitur.

Et qui-

Et quidam de circumstantibus audientes, dicebant: Ecce Heliam vocat.) Non omnes, sed quidam, quos arbitror milites fuisse Romanos, non intelligentes sermonis Hebraici proprietatem: sed ex eo quod dixit, *Eli, eli*, putantes Heliam ab eo invocatum. Sin autem Iudæos qui hoc dixerint, intelligere volueris, & hoc more sibi solito faciunt, ut Dominum imbecillitate infament, qui Heliæ auxilium deprecetur.

Currens autem unus, & implens spongiam aceto, circumponensque calamo, potum dabat ei, dicens: Sinite, videamus, si veniat Helias ad deponendum eum.) Quam ob causam Domino acetum sit porrectum, Ioannes ostendit plenius, dicens: Postea sciens Iesus quia jam omnia consummata sunt, ut Ioan. 19 consummaretur scriptura, dicit: *Sitio. Vas autem positum* Psal. 68 *erat aceto plenum. Illi ergo spongiam plenam aceto, hyssopo circumponentes, obtulerunt ori ejus.* Vidi: ergo quoniam consummata sunt omnia, quæ oportebat ut fierent, antequam acciperet acetum, & traderet Spiritum. Atque ut hoc etiam consummaretur, quod ait, *Et in siti mea potaverunt me aceto. Sitio*, inquit. Tanquam hoc diceret, Hoc munus fecistis, date quod estis: Iudæi quippe ipsi erant acetum degenerantes a vino Patriarcharum & Prophetarum, tanquam de pleno vase, de iniquitate mundi hujus impleto, cor habentes velut spongiam cavernosis quodammodo atque tortuosis latibulis fraudulentam. Hyssopum, cui circumposuerunt spongiam aceto plenam, quoniam herba est humilis, & pectus purgat, ipsius Christi humilitatem congruenter accipimus, quam circundederunt, & se circumvenisse putaverunt. Unde est id in Psalmo: Psal. 50 *Asperges me hyssopo, & mundabor*, Christi quippe humilitate mundamur, Philip. 2 *quia nisi humiliasset semetipsum, factus obediens patri usque ad mortem crucis*, non utique sanguis ejus in peccatorum remissionem, hoc est, in nostri mundationem fuisset effusus. Per arundinem verò, cui imposita est spongia, scriptura significatur, quæ implebatur hoc facto. Sicut enim lingua dicitur vel Græca, vel Latina, vel alia quælibet sonum significans, qui lingua promitur: sic arundo dici potest litera, quæ arundine scribitur. Sed significantius sonos vocis humanæ usitatissimè dicimus linguas. Scripturam verò arundinem dici, quo minus usitatum, eò magis est mysticè figuratum.

Iesus autem emissa voce magna, expiravit.) Quid hac voce Luc. 23 magna dixerit Dominus, Lucas apertè designat, dicens: *Pater in manus tuas commendo spiritum meum: & hæc*, Ioan. 19 inquit, *dicens expiravit.* Quod verò scribit Ioannes, *Quia cum accepisset Iesus acetum dixit, consummatum est & inclinato capite tradidit spiritum*, inter illud quod ait, *Consummatum est*, & illud, *& inclinato capite tradidit spiritum*, emissa est vox illa magna, quam tacuit Ioannes, cæteri autem tres commemoraverunt.

Et velum templi scissum est in duo, à sursum usque deorsum.) Scinditur velum templi, ut arca testamenti & omnia legis sacramenta quæ tegebantur, appareant, atque ad populum transeant nationum. Ante enim dictum fuerat, Psal. 75 *Notus in Iudæa Deus, in Israel magnum nomen ejus*: nunc au- Psal. 56 tem, *Exaltare super cœlos Deus, & super omnem terram*, inquit, Matt. 10 *gloria tua.* Et in Evangelio prius dixit, *In viam gentium ne* Matt. 28 *abieritis*: post passionem verò suam, *Euntes*, inquit, *docete omnes gentes.*

Videns autem centurio, qui ex adverso stabat, quia sic clamans expirasset, ait: Verè homo hic filius Dei erat.) Manifesta causa miraculi centurionis exponitur, quod videns Dominum sic expirasse, hoc est spiritum emisisse dixerit: *Verè homo hic filius Dei erat*, nullus enim habet potestatem emittendi spiritum, nisi qui animarum conditor est. Et hoc considerandum est, quòd centurio ante crucem in ipso scandalo passionis verè Dei filium confitetur, & Arrius in Ecclesia prædicet creaturam. Undè meritò per Centurionem fides Ecclesiæ designatur, quæ velo mysteriorum cœlestium per mortem Domini reserato, continuò Iesum & verè justum hominem, & verè Dei filium synagoga tacente confirmat.

Erant autem & mulieres de longè aspicientes, inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi minoris, & Ioseph mater, & Salome: & cum esset in Galilæa, sequebantur eum, & ministrabant ei.) Iacobum minorem dicit Iacobum Alphæi, qui & frater Domini dicebatur, eo quod esset filius Mariæ materteræ Domini, cujus in Evangelio suo meminit Ioannes dicens: *Stabat autem juxta crucem Iesu mater ejus, & so-* Ioan. 19 *ror matris ejus Maria Cleophæ.* Maria autem Cleophæ videtur eam dicere a patre sive à cognatione. Vocabatur verò minor Iacobus ad distinctionem majoris Iacobi, videlicet filii Zebedæi, qui inter primos Apostolos vocatus est & electus a Domino. Cõsuetudinis autẽ Iudaicæ fuit, nec ducebatur in culpam more gentis antiquo, ut mulieres de substantia sua victũ atq; vestitũ præceptoribus ministrarent: hoc quia scandalũ facere poterat, in nationib. Paulus abjecisse se memorat. *Nunquid non habemus potestatem sorores* Rom. 15 *mulieres circumducendi, sicut & cæteri Apostoli faciunt?* Mini- & 1. Cor. strabant autẽ Dominu de substantia sua, ut meterent earum 9. carnalia, cujus illæ metebãt spiritalia. Non quod indigeret cibis Dominus creaturarũ, sed ut typũ ostenderet magistrorum, quod victu atq; vestitu ex discipulis deberent esse contenti. Sed videamus quales comites habuerit, Mariam scilicet Magdalenam, à quo septem dæmonia ejece- Marc. 16 rat, & Mariam Iacobi, & Ioseph matrem materteram su- & Luc. 8 am, & alias quas in cæteris Evangeliis legimus.

Et cum jam sero esset factum, quia erat parasceve, quod est ante sabatum, venit Ioseph ab Arimathæa nobilis decurio.) Decurio vocatur, quod sit de ordine curiæ, & officium curiæ administret, qui etiam curialis a procurando munera civilia solet appellari. Arimathæa autem ipsa est Ramathaim civitas Helchanæ & Samuelis in regione Thamnitica juxta Diospolim. Parasceve verò Græcè, Latinè præparatio dicitur. Quo nomine Iudæi, qui inter Græcos morabantur, sextã sabbati appellabant, eo quod in illo ea quæ requiei sabbati necessaria essent, præparare solerent, juxta hoc quod de manna quondã præceptũ est: *Sexta autẽ die colligi-* Exod. 16 *ta duplũ* &c. Quia ergo sexta die factus est homo, & tota Genes. 2 est mundi creatura perfecta, septima autem conditor ab opere suo requievit, unde & hanc sabbatũ, hoc est, requiẽ voluit appellari, rectè Salvator eadem sexta die crucifixus, humanæ restaurationis implevit arcanũ. Ideoq; cũ accepisset acetum, dixit, *Consummatũ est*: hoc est, sextæ diei, quod pro mundi refectione suscepi, jam totum est opus expletũ. Sabbato autẽ in sepulchro requiescens, resurrectionis quæ octava die ventura erat, expectabat adventũ. Ubi nostræ simul devotionis et beatæ retributionis prælucet exemplum, quos in hac quidẽ sexta seculi ætate pro Domino pati, & velut mundo necesse est crucifigi. In septima verò ætate, i. cũm lethi quis debitum solvit, corpora quidem in tumulis, animas autem secreta in pace cũm Domino manere, & post bona oportet opera quiescere, donec octava tandem veniente ætate etiam corpora ipsa resurrectione glorificata cum animabus simul incorruptionem æternæ hæreditatis accipiant.

Venit, inquit, Ioseph ab Arimathæa nobilis decurio, qui & ipse erat expectans regnum Dei. Et audacter introivit ad Pilatum & petiit corpus Iesu.) Magnæ quidem Ioseph ille dignitatis ad seculum, sed majoris apud Deum meriti fuisse laudatur. Talem namque existere decebat eum, qui corpus Domini sepeliret, qui & per justitiam meritorum tali ministerio dignus esset, & per nobilitatem potentiæ secularis facultatem posset obtinere ministrandi. Non enim quilibet ignotus aut mediocris ad præsidem accedere, & crucifixi corpus poterat impetrare.

Ioseph autem mercatus est sindonem, & deponens eum involvit sindone.) Et ex simplici sepultura Domini, ambitio divitũ condemnatur, qui ne in tumulis quidem possunt carere divitiis. Possumus autem juxta intelligentiã spiritalẽ hoc sentire, quod corpus Domini non auro, nõ gemmis & serico, sed linteamine puro obvolvendum sit: quanquam & hoc significet, quod ille in sindone munda involvat Iesum, qui pura eum mente susceperit. Hinc Ecclesiæ mos obtinuit, ut sacrificium altaris non in serico, neq; in panno tincto, sed in lino terreno celebretur, sicut corpus est Domini in sindone munda sepultum: juxta quod in gestis pontificalibus à beato Papa Sylvestro legimus esse statutum.

Et ps.

Et posuit eum in monumento quod erat excisum de petra, & advolvit lapidem ad ostium monumenti.) De monumento Domini ferunt, qui nostra ætate de Hierosolymis in Britanniam venere, quòd domus fuerit rotunda de subjacente rupe excisa tantæ altitudinis, ut intrò consistens homo vix manu extenta culmen possit attingere, quæ habet introitum ab oriente, cui lapis ille magnus advolutus atque impositus est. In cujus monumenti parte aquilonari sepulchrum ipsum, hoc est, locus Dominici corporis de eadem petra factus est, septem habens pedes longitudinis, trium verò palmarum mensura cætero pavimento altius eminens. Qui videlicet locus non desuper, sed à latere meridiano per totum patulus est, unde corpus inferebatur. Color autem ejusdem monumenti ac loculi rubicundo & albo dicitur esse permixtus.

Maria autem Magdalene, & Maria Ioseph, aspiciebant ubi poneretur.) In Luca legimus, quia stabant omnes noti ejus *Luc. 23*
à longè, & mulieres quæ secutæ erant eum. His ergo notis Iesu post depositum ejus corpus ad sua remeantibus, solæ mulieres quæ arctius amabant, funus subsecutæ, quomodo poneretur, inspicere curabant, ut ei tempore congruo munus possent devotionis offerre. Sed & hactenus sanctæ mulieres die parasceves, i. præparationis idem faciunt, cum animæ humiles, & quo majoris sibi consciæ fragilitatis, eo majori Salvatoris amore ferventes passionis ejus vestigiis in hoc seculo, quo requies est præparanda futura, diligenter obsequuntur, & si fortè valeant imitari, pia curiositate, quo ordine sit eadem passio completa, perpendunt.

IN COENA DOMINI.
Ioannis 13.

ANte diem festum Paschæ, sciens Iesus quia venit hora ejus ut transeat ex hoc mundo ad patrem, cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos. Et cœna facta, cum diabolus jam misisset in cor, ut traderet eum Iudas Simonis Iscariotes. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

SCripturus Evangelista Ioannes memorabile illud Domini mysterium, quo discipulis in Paschæ, priusquam ad passionem iret, pedes lavare dignatus est, primò ipsum nomen Paschæ, quid mysticè significaret, aperire curavit, ita incipiens: *Ante diem festum Paschæ, sciens Iesus quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo ad patrem, cum dilexisset suos qui erant in mundo, in finem dilexit eos.* Pascha quippe transitus interpretatur, nomen ex eo vetus habens, quòd
Exod. 12 transierit in eo Dominus per Ægyptum, percutiens primogenita Ægypti, & filios Israel liberans, & quod ipsi filii Israel transierint illa nocte de Ægyptia servitute, ut venirent ad terrã promissæ olim hæreditatis & pacis. Mysticè autẽ significans quod in eo Dominus trãsiturus esset ex hoc mundo ad patrem, & quòd ejus exemplo fideles abjectis temporalibus desideriis, abjecta vitiorum servitute, continuis virtutum studiis transire debeant ad promissionem patriæ cœlestis. Quomodo autem transierit Iesus ex hoc mundo ad patrem, pulchro sermone designat
Ioan. 13 Ioannes Evangelista, cum dicit: *Cum dilexisset suos qui erant in mundo, in finem dilexit eos*, id est, in tantum dilexit, ut ipsa dilectione vitam ad tempus finiret corporalem, mox de morte ad vitam, de hoc mundo transiturus ad patrem. Majorem namque hac dilectionem nemo habet, ut animam suam quis ponat pro amicis suis. Vnde rectè uterque transitus, & legalis videlicet & evangelicus, sanguine consecratus est. Ille agni paschalis, iste ejus de quo dicit Apo-
1. Cor. 5 stolus. *Etenim Pascha nostrum immolatus est Christus.* Iste sanguine fuso in cruce, ille in crucis modum medio limine,
Exod. 12 & super liminari mediis aspersus in postibus.

Et cœna, inquit, facta, cum diabolus jam misisset in cor, ut traderet eum Iudas Simonis Iscariotes, sciens quia omnia dedit ei pater in manus, & quia à Deo exivit, & ad Deum vadit, surgit à cœna, & ponit vestimenta sua.) Locuturus de maxima humilitate assumptæ humanitatis prius commemorat æternitatem divinæ potestatis, ut & ipsum verum Deum hominemque demonstraret, & ut nos illius præcepti admoneat, *ut quanto magni sumus, humiliemur in omnibus.* Ho- *Eccles. 3*
mo erat verus, qui hominum pedes tangere ac lavare, per hominem tradi, atque ab hominibus poterat crucifigi: Deus erat verus, cui omnia dedit pater in manus, quia à Deo exivit, & ad Deum redit. Sciebat ergo Dominus, quia diabolus jam miserat in corde Iudæ, ut traderet eum, sciebat quia omnia dedit ei pater in manus: inter quæ omnia & ipsum traditorem, & eos quibus tradendus erat, & mortem quam erat passurus, ut de his omnibus quæ vellet, faceret, malumque eorum sua potentia converteret in bonum. Sciebat quia per humilitatem incarnationis à Deo exivit, & per victoriam resurrectionis ad Deum erat rediturus, nec Deum cum inde exiret, nec nos deserens cum rediret. Sciebat quidem omnia hæc, & tamen in magnæ suæ indicium pietatis, in magnæ nostræ exemplum humilitatis surgit a cœna, & ponit vestimenta sua, lavit pedes discipulorum, non Dei Domini, sed hominis servi implens officium, ut ejus quoque pedes humiliter ablueret, cujus manus in sua traditione noverat procaciter esse polluendas. Quod si altiori indagine mysterium hoc humillimò nostri Salvatoris pertractare delectat, cœna hæc sacrosancta, in qua cum discipulis recubuit Dominus, tempus significat universum, quo corporaliter in Ecclesia demoratus, & dapibus verbi salutaris ac miraculorum suorum dulcedine cunctos longè lateq; pavit, & ipse audientium fide ac dilectione pastus est. quia quotquot ad gratiam veritatis convertit, per hunc nimirum corporis sui, quod est Ecclesia, quasi more vescentium fecit augmentum. *Surrexit autem à cœna, & posuit vestimenta sua,* quando temporaliter cum hominibus ampliùs conversari desistens, membra corporis assumpti deposuit in cruce. *Accepto linteo præcinxit se,* quando accepto a patre mandato patiendi, pro nobis in ipso passionis exercitio sua membra circumdedit. Solet namque per linteum, quod multifario tormentorum labore conficitur, afflictio passionum figurari. Et Dominus ponens vestimenta linteo præcingitur, ut significet se habitum corporis quem induit, non sine pressura dolorum, sed longa crucis tribulatione deponere. *Misit aquam in pelvim, & cœpit lavare pedes discipulorum, & extergere linteo quo erat præcinctus,* quando defunctus in cruce aquam una cùm sanguine de latere suo profudit in terram, quibus credentium opera mundaret, eaque opera non solùm passionis sacramentis sanctificare, sed etiam ejusdem exemplis confirmare dignatus est. Quod autem inchoata pedum lavatione dicitur, *Venit ergo ad Simonem Petrum*, non ita intelligendum est, quasi post aliquos ad illum venerit. sed quia ab illo qui primus Apostolorum erat, cœperit. & ille tale ministerium, quia mysterium nesciebat, non frustra horruerit. Quod etiam quilibet eorum acturus fuisse non dubitatur, si non illa terreretur sententia, qua Petro dictum est:

Si non lavero te, non habebis partem mecum) Vbi apertè monstratur, quòd hæc pedum lavatio spiritalem carnis & animæ purificationem, sine qua ad consortium Christi perveniri non potest, insinuat. Vnde Petrus hæc audiens, solito mox amoris divini fervore correptus, respondit.

Domine non tantum pedes meos, sed & manus & caput.) Ac si apertè dicat: Quia jam te docente intelligo, quòd lavando pedes meos errata mea te mundare significas, non solùm pedes, sed & manus & caput tibi lavandum offero: quia non solùm incessu, sed etiam actu, visu quoque, auditu, gustu, olfactu & tactu, multa me committere, quæ à te debeant dimitti, non ambigo. Sed servido amatori quid respondeat Dominus, quomodo hunc ad intelligentiam mysticæ lavationis paulatim provocet, audiamus.

Qui lotus est, inquit, non indiget, nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus.) Manifestè denuntiat, quòd lavatio pedum illa remissionem quidem peccatorum designaret: non tamen ea quæ semel in baptismate datur, sed illa potius quæ

quotidiani fidelium reatus, sine quibus in hac vita non vivit, quotidiana ejus gratia mundentur. Pedes namque, quibus incedentes terram tangimus, ideoque eos e contagio pulveris, sicut reliquum corpus, immunes custodire nequimus, ipsam terrenæ inhabitationis necessitatē designant: qua in quantum quotidie desides nos & negligentes afficimur, in tantum etiam ut magni quique & summæ conversationis viri à cœlesti, quam maximè diligunt, contemplatione revocantur, ut si dixerimus, *Quia peccatum non*
1. Ioan. 1 *habemus, nosipsos seducimus, & veritas non est in nobis.* Qui ergo lotus est, non indiget nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus. Quia qui ablutus est fonte baptismatis in remissionem omnium peccatorum, non indiget rursus, imò non potest eodem modo ablui, sed quotidiana tantum mundanæ conversationis contagia necesse habet, quotidiana sua redemptoria indulgentia tergantur. Est enim toto actionum suarum corpore mundus, exceptis duntaxat iis, quæ menti necessitate curæ temporalis adhæserunt, ob quorum quotidianam sordidationem simul & emunda-
Matt. 6 tionem quotidie dicimus orantes: *Et dimitte nobis debita no-*
Luc. 11 *stra sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* Verum hæc de
Ps. 118 Apostolis eorumque similibus dicta sunt. *Beati videlicet & immaculati, qui timentes Deum in eius ambulant in viis eius.* At nos qui divini sæpè timoris obliti, iter lævum incedimus, non illa levi & quotidiana orationum solemnitate possumus ab erratuum nostrorum sorde liberari, sed major necesse est inquinatio majori orationum, vigiliarum vel jejuniorum, lachrymarum atque eleemosynarum exercitio purgetur. Ipso nimirum interius vestigia cordis nostri mundante qui sedens in dextera Dei per assumptæ habitum humanitatis quotidiè interpellat pro nobis. Postquam verò lavit pedes discipulorum Dominus, accepit vestimenta sua, & cùm recubuisset, iterum aperuit verbo ministerium lavationis, quòd eis paulò ante facto necdum scientibus exhibuerat. Quia postquam patiendo in cruce lavacrum nobis remissionis consecravit, accepit membra jam immortalia quæ mortalis posuerat: & cùm post
Act. 1 resurrectionem apparuisset discipulis, ac familiariter cùm eis esset etiam in convescendo per dies quadraginta conversatus, exposuit eis utilitatem suæ passionis, cujus eatenus, quia virtutem mysticam nesciebant, eventum lesis timebant.

Si ergo, inquit, lavi vestros pedes, Dominus & magister, & vos debetis alter alterius lavare pedes.) Quæ videlicet sententia & ad literam & ad mysticum sensum rectè accipi, & devotè debet impleri. Ad literam quidem, ut per charitatem serviamus invicem, non solùm in lavandis pedes fratrum, sed etiam in quibuslibet eorum necessitatibus adjuvandis: ad mysticum verò intellectum, ut sicut Dominus
Matt. 6 nobis peccata pœnitentibus dimittere consuevit, ita etiā
Marc. 11 nos peccantibus in nos fratribus dimittere festinemus. Sicut ille lavit nos à peccatis nostris interpellando patrem
1. Ioan. 5 pro nobis, ita & nos si scimus fratrem nostrum peccare peccatum non ad mortem, petamus ut detur ei vita peccanti non ad mortem. Et sicut Jacobus Apostolus admo-
Iacob. 5 net, *confiteamur alterutrum peccata nostra, & oremus pro invicem, ut salvemur*: sicut ille pro nobis animam suam posuit, sic & nos instante temporis articulo pro fratribus animas ponamus. Sequitur:

1. Ioan. 3 *Amen dico vobis, non est servus major domino suo, neque Apostolus major eo qui misit illum.*) Hoc ideò dixit, quia laverat pedes servorum suorum Dominus, & ipse qui misit, eorum quos misit. Apostolus Græcè, Latinè dicitur missus, ut ostenderet ea quæ excelsus fecit humiliter, multò magis humilibus & infirmis humiliter esse facienda. Sed ut hoc in loco spiritalis intellectus commoneret, quia si ipse
1. Petr. 2 qui peccatum non fecit, *nec inventus est dolus in ore ejus*, in-
Esaia. 53 terpellat pro nostris excessibus, multò magis ipsi debeamus orare pro invicem. Sed etsi dimittit nobis ille, cui non habemus quòd dimittamus, multò magis oportet nos alterutrum dimittere nobis debita nostra. Quod ipsum
Ephes. 4 Apostolus quoque præcipiens, ait: *Estote autem invicem benigni, misericordes, donantes invicem sicut & Deus in Christo donavit vobis.*

Si hæc, inquit, scitis, beati eritis si feceritis ea.) Salutaris hæc monitum nostri Salvatoris, & sedulo est cogitanda sententia: quia beati erimus sciendo cœlestia præcepta, si tamen ea quæ novimus operando sectemur. Qui enim cognita ejus mandata servare negligit, beatus esse non valet: qui hæc vel cognoscere contemnit, multò longius à beatorum sorte secluditur. Congruit his Psalmista, qui mortalium corda perpendens, æquè omnes beatitudinem amare, sed paucos ubi est quærere conspiciens, ipse quæ sit maxima in hac vita hominis beatitudo manifestè protestatus est,
dicens: *Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini.* Psal. 118
Et ne putaretur hæc via immaculatorum ac beatorum ab imperitis passim & rudibus posse comprehendi, consequenter adjunxit & ait: *Beati qui scrutantur testimonia ejus, in toto corde exquirunt eum.* Quapropter charissimi rogemus ejus clementiam, qui mandavit mandata sua custodiri nimis, ut dirigat ipse vias nostras ad custodiendas justificationes suas, ipse post custodiam mandatorum suorum ad beatitudinem nos suæ perpetuæ visionis inducat Iesus Christus Dominus noster, qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti, per omnia secula seculorum, Amen.

HOMILIARUM QUADRAGE-
simalium Bedæ presbyteri,
Finis.

BEDÆ PRESBYTERI HOMILIÆ HYEMALES DE SANCTIS.

IN VIGILIIS SANCTI ANDREÆ. Joannis 1.

In illo tempore stabat Ioannes, & ex discipulis ejus duo: & respiciens Iesum ambulantem, dicit: Ecce agnus Dei: & audierunt eum duo discipuli loquentem, & secuti sunt Iesum. Conversus autem Iesus, & videns eos sequentes se, dicit eis: Quid quæritis? qui dixerunt ei: Rabbi, quod dicitur interpretatum, Magister, ubi habitas? Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

TANTA ac talis est divinæ scripturæ sublimitas, ut non solum verba, quæ a sanctis vel ab ipso Domino dicta referuntur, sed etiam circumstantia rerum, quæ simpliciter posita videntur, spiritalibus sit plena mysteriis. Ecce enim narrante Evangelista, fratres charissimi, audivimus, Quia *stabat Ioannes, & discipuli ejus duo. & respiciens Iesum ambulantem dicit: Ecce agnus Dei.* Statimque cognovimus, imò jam notum ad memoriam revocavimus, quare Iesum præcursor suus agnum Dei vocaverit: quia videlicet eum præ cæteris mortalibus singulariter innocentem, hoc est, ab omni peccato mundum novit: quia nos sanguine suo redempturum (quia dona sui velleris sponte largiturum, ex quo vestem nobis nuptialem facere possimus, id est, exempla vivendi nobis relicturum.) prævidit, quibus in dilectione calefieri deberemus. Hoc est ergo testimonium præcursoris Domini, quia facile patet fidelibus cum amoris intimi fomitem audientium cordibus infundit. Sed non est putandum, quia sine certa ratione mysterii hoc relaturus Evangelista præmiserit, stetisse Ioannem cum discipulis, Iesum verò ambulasse, & illò utique ambulasse, ubi sequentibus se discipulis Ioannis mansionem, in qua habitabat ostenderet, cæteraque hujusmodi, quæ sequentia lectionis Evangelicæ commemorant, si enucleatius discutiatur, inveniemus cœlestibus redundare mysteriis. *Stabat enim Ioannes, & respexit Iesum*, quia in magno jam culmine perfectionis animi gressum fixerat, unde jure celsitudinem divinæ majestatis meretetur intueri. Stabat, quia illam virtutum arcem conscenderat, è qua

nullis tentationum posset improbitatibus dejici. Stabant cum illo & discipuli, quia magisterium ejus corde sequebantur immobili.

Et respiciens, inquit, Iesum ambulantem, dicit: Ecce agnus Dei.) Ambulatio Iesu dispensationem incarnationis, qua ad nos venire, ac nobis exempla vivendi præbere dignatus est, insinuat: sicut mansio ejus æternitatem divinitatis, in qua semper est patri æqualis, aptissimè designat. Respiciens ergo Iesum ambulantem Ioannes dicit *Ecce agnus Dei.* quia videns eum inter homines conversantem, profectumque illis vitæ cœlestis & factis demonstrantem, & verbis aperte pronuntiabat, quia non ipse ut putabant, sed ille esset, qui ad redemptionem generis humani a Deo patre missus esset in mundum, ille qui formam innocentiæ & patientiæ in se credentibus esset daturus. de quo in carne ventu-
Esaiæ 53 ro præcinens Propheta dicebat: *Sicut ovis ad occisionem ducetur, & sicut agnus coram tondente se sine voce sic obmutescet.* Et iterum: *Ipse autem vulneratus est propter peccata nostra, & livore ejus sanati sumus.*

Et audierunt eum duo discipuli loquentem, & secuti sunt Iesum.) Testimonium perhibente Ioanne, quia Iesus esset agnus Dei, secuti sunt illum duo discipuli magis desiderantes ab ipso Iesu, quàm a præcursore illius verbum gratiæ percipere. quo & ipsi inserentur in agnorum Dei sorte computati. Bene autem duo discipuli sunt inventi, qui Dominum primi sequerentur, ut etiam mysticè designarent, omnes qui illum perfectè sequerentur, gemina dilectione devotos esse debere. hoc est & ejusdem sui redemptoris & fratrum simul amore flagrantes.

Conversus autem Iesus, & videns eos sequentes se, dicit eis: Quid quæritis?) Non potuit ignorare Dominus, quid sequentes se discipuli Ioannis quærerent: sed in eo quod ad illos se sequentes convertitur, quod ipse prior quid quærerent, interrogat, quòd dat eis fiduciam quæque vellent rogandi manifestè innotuit, quantùm bonis nostris studiis delectatur, quàm libenter iter veritatis inchoantibus ipse auxilium laturus occurrat.

Qui dixerunt ei: Rabbi, quod dicitur interpretatum magister ubi habitas.) nolebant transitorie magisterio veritatis perfrui, sed mansionem potius, in qua habitaret, inquirebant: quatenus & tunc liberius in secretu verbis illius imbui, & exinde sæpius eum possent visitare plenius instituendi. Vnde & ipse, quia illos benè petentes, quærentes, pulsantes vidit, libens eis secretorium sui reseravit arcani, eosque introducens veritatis evangelicæ rudimentis, quæ desiderabant, illustravit. Nam sequitur:

Dicit eis: Venite, & videte (Statimque subjungitur) Venerunt & viderunt ubi maneret, & apud eum manserunt die illo.) Quod si altiore sensu libet inspicere, quid nobis agendum, insinuent discipuli in eo quod ad Dominum quidem ambulantem venerunt: sed locum continuò, ubi habitaret, inquirebant, admonent utique, nos ut quoties incarnationis ejus transitum ad mentem reducimus, solicito semper eum corde rogemus, ut habitationem nobis æternæ suæ mansionis, quæ est apud patrem, ostendere dignetur, di-
Exod. 33 centes cùm Moyse: *Domine, ostende nobis gloriam tuam.* Quia autem ipse discipulos venire, & ubi maneret, videre præcepit, virtutum profectò studium, quibus ad æterna gaudia perveniamus, subeundum nobis ostendit. Venire etenim post Iesum est, ut mansionem ejus videre possimus, bonis operibus quæ ipse præmonstravit, insistere, horumque quotidianis profectibus ad celsitudinem divinæ visionis attingere.

Venerunt, inquit, & viderunt ubi maneret, & apud eum manserunt die illo: hora autem erat quasi decima.) Quia lex in de-
Exod. 10 cem præcepta data est, solet in denario numero perfectio legis indicari. Benè ergò decima hora venerunt discipuli, ut mansionem Iesu viderent: quia nimirum necesse est, ut qui Deum videre desiderat, Dei se mandatis humiliter subdat: quique luce divinæ contemplationis postmodum frui appetit, prius adjuvante Domino decalogum legis per opera lucis, quasi decem horas diei sole illustrante compleat. Et illi quidem die illo manentes apud Dominum, felicissima veritatis speculatione vesperam expectabant. At verò omnes electi post operum bonorum perfectionem, impleta legis Dei præcepta, perpetuum & nullis fine obnoxium diem sunt cum illo acturi: illum videlicet quem videre desiderans Propheta cantabat, *Quia melior est dies una in atriis tuis super millia.*

Erat autem Andreas frater Simonis Petri, unus ex duobus qui audierant ab Ioanne, & secuti fuerant eum. Invenit hic primum fratrem suum Simonem, & dicit ei: Invenimus Messiam, quod est interpretatum, Christus. Et adduxit eum ad Iesum.) Andreas Dominum quem invenit, etiam fratri Simoni sequendum evangelizat: quia hoc est verè Dominum invenire, vera illius dilectione fervere, fraternæ quoque salutis curam gerere. Ille enim perfectè conditoris sui ducatum sequitur, qui etiam proximi quantum valet, habere comitatum nititur. *Invenimus*, inquit, *Messiam, quod est interpretatum, Christum.* Messias idem est, quod Christus: sed Messias Hebræo sermone, Christus dicitur Græco: Latinè autem unctus interpretatur. Vnde & Chrisma Græcè, Latinè unctio dicitur. Christus autem, id est, unctus appellatur Domi-
nus quia sicut Petrus ait, Vnxit eum Deus Spiritu sancto Act. 10
& virtute. Vnde etiam Psalmista in ejus laude loquitur: Ps. 44
Vnxit te Deus, Deus tuus, oleo lætitiæ præ consortibus tuis. Consortes autem ejus nos vocat, qui ad accipiendam Spiritus sancti gratiam in baptismo etiam Chrismate visibili perungimur, & à Christi nomine Christiani vocamur. Sed ille præ consortibus unctus est, cui sicut Joannes Baptista testatur, *non ad mensuram dat Deus spiritum, sed omnia dedit in* Ioan. 3
manu ejus. Nam de consortibus ejusdem unctionis dicit Apostolus: *Vnicuique autem nostrum data est gratia secun-* Ephes. 4
dùm mensuram donationis Christi. Vocabantur autem Chri- Exod. 1
sti, & sacerdotes in lege & reges, in figuram nimirùm Levit. 8
ejusdem veri Regis & Pontificis magni, Domini ac Salvatoris, in cujus typo etiam materiali linebantur oleo. Non solùm autem illi, sed & nostri temporis fideles, ut à Christo Christiani, ita etiam ab ipsa sacri chrismatis unctione, & ab ipsa Spiritus sancti gratia, qua consecrantur, Christi rectè nuncupentur, Propheta teste qui ait: *Existi*
in salutem populi tui, ut salvos facias Christos tuos. Exut quippe in salutem populi sui, *ut salvos faceret Christos suos*, qui Abac.
propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cœlo, & incarnatus est, ut spirituali gratia perunctos ac sanatos sui sancti nominis donaret esse participes. Sequitur:

Intuitus autem eum Iesus, dixit: Tu es Simon filius Ioanna.) Intuitus est Simonem Iesus, non exterioribus solum oculis, sed & interno divinitatis intuitu, juxta illud beati Sa-
muelis: *Homo videt in facie, Deus autem intuetur cor.* Vidit 1. Reg. 16
cordis ejus simplicitatem, vidit animi sublimitatem, cui jus merito cuncta esset præferendus Ecclesiæ. Vidit, quia, vocante Andrea fervente ad ejus amore pervolaret: ideòque venientem mox familiari affatu alloquio, Tu es, inquiens, *Simon filius Ioanna.* Nec magnum est Domino vocabulum cujuslibet hominis vel patris ejus dicere, qui omnium sanctorum nomina scripta tenet in cœlo: sed positurus ei [illegible] nomen meriti sublimioris, dicaturus vocabulo, quod soli Ecclesiæ præsuli congrueret, primò voluit ostendere quia quod à parentibus acceperat nomen, etiam [illegible] significatione virtutis non careret. Simon ergo obediens, Ioanna dicitur Domini gratia. *Tu es Simon filius Ioanna*, tu es obediens filius gratiæ Dei. Et meritò ille obediens nomine censetur, qui & prius invitante Andrea mox Dominum videre curavit: & postmodum cùm ipse Dominus eum ad discipulatum vocaret, statim cù eodem Andrea què pariter vocavit relictis retibus, quorū usu vivebat, eum sequi non distulit. Vnde & Andreæ quoque nomen veraciter mentis ejus imaginem præfert. Andreas namque Græce, Latinè dicitur virilis. Et illi sibimet Dominum vel ad prædicationem Joannis, vel ad ipsius Domini jussionem sequendo adeorū se fortè pertinere docet, qui temporalia quæ possident, fortiter æternorū amore contemnunt: *qui credunt videre bona*
Domini in terra viventium, donec hæc percipiant, expectare Do- Psal. 26
minum cùm Psalmista, *viriliter agere*, ac cor suum confor- Ibidem
tare contendunt. Quod autem Simon obediens filius gratiæ Dei, apertè demonstrat quia quicquid devotæ obedientis

Domino impendit, quicquid merito obedientiæ præmii
perennis à Domino recepit, totum hoc nimirum præve-
niente se gratia supernæ pietatis, ut habere posset, accepit.
Ecce audistis, fratres charissimi, quare primus Apostolo-
rum prius Simon dictus, quo mysterio filius est Ioannis re-
stat perscrutari, quid arcani contineat nomen, quo eum
denuò Salvator appellavit.

Tu, inquit, vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus.) Ne-
que verò Petri vocabulo, quasi Hebræo vel Syro aliam
interpretationem quærere oportet: sed pro certo nosce,
quia idem Græce & Latine Petrus, quod Syriace Cephas
significat, & in utraque lingua nomen à petra derivatum
est. Vocatur autem Petrus ob firmitatem fidei: vocatur
Petrus ob invincibile robur mentis: vocatur Petrus, quia
1. Cor. 10 illi solidissimæ petræ, de qua Apostolus ait, *Petra autem
erat Christus*, unica devotione adhæsit. Hinc est enim, quòd
eadẽ petra, videlicet Christus, cum interrogaret discipu-
los suos, quẽ eum dicerent esse, ac Petrus respõderet dicẽs,
Matt. 16 *Tu es Christus filius Dei vivi*, continuò parem ejus confessio-
nem juxta utriusq; nominis significantiam digna remu-
neratione donavit: sed & ipsa Petri appellatio quid in se sa-
cramenti gestaret, aperuit. Primo namque ait de Simone:
Ibidem. *Beatus es Simon Barjona, quia caro & sanguis non revelavit tibi,
sed Pater meus, qui in cælis est*: ac deinde subjunxit de Petro,
*Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo
Ecclesiam meam. Tu es, inquit, Petrus, & super hanc petram ædi-
ficabo Ecclesiam meam: tu es Petrus, & super hanc petram*, à qua
tu nomen accepisti, hoc est super meipsum *ædificabo Ecclesiã
meam*: super hanc fidei perfectionem, quam tu cõfessus es,
ædificabo Ecclesiam meam, à cujus societate cõfessionis quis-
que deviaverit, quamvis sibi magna videatur agere, ad æ-
dificium Ecclesiæ meæ non pertinet. Petrus igitur à firma
petra, videlicet Christo, quem ardenter amavit, nomẽ ac-
cepit: Christus etenim vocatur petra, quia inexpugnabile
ad se confugientibus præsidium tribuit: quoniam speran-
tes in se ab antiqui hostis insidiis munitos reddit & tutos.
Nec prætereundum est, quòd ob hoc quoque Dominus
petra vocatur, quia spiritalium nobis charismatum fluen-
ta ministrat, quia sacrosancta nos sui sanguinis cõmunio-
ne purificat. Quod facilius intelligitur, & jucundius fort-
tè retineretur, si ad memoriam revocetur, quæ sit juxta
1. Cor. 10 historiam petra, de qua Apostolus mysticè, quia Christum
Exod. 16 significaret, exponit. *Liberatus namq; ex Ægyptia servitute popu-
lus, per mare rubrum venit in desertum, in quo per annos 40. do-
nec ad terram repromissionis veniret, iter agebat. Qui quodam*
Ibidem. *tempore fame ac siti fatigatus, ut eremo clamavit ad Moysen. At
Psal. 77 Dominus orante Moyse*, sicut scriptum est, *pluit illis manna,
Exod. 17 manducare panem cæli dedit eis. Rursus quoque præcepit Moysi,
ut percuteret virga petram. Quod dum faceret, exiit aqua, & bi-
Psal. 77 bit populus.* Vnde dicitur in Psal. *Quoniam percussit petram &
fluxerunt aquæ.* Nos ergo, fratres charissimi, nos sumus po-
pulus Dei, qui Ægyptiæ servitutis jugum per mare ru-
brum liberati evasimus: quia per aquam baptismi remis-
sionem peccatorum, quæ nos premebant, accepimus: nos
qui inter ærumnas vitæ præsentis, quasi in siccitate eremi
promissum nobis patriæ cœlestis expectamus ingres-
sum: in qua videlicet eremo siti periclitamur, & fame spi-
ritali deficimus, si non redemptoris nostri nos dona con-
firment, si non incarnationis ejus sacramenta renovet.
Ipse est enim manna, qui nos victu cœlesti, ne in hujus se-
culi itinere deficiamus, recreat: ipse petra, qui spiritalibus
nos donis inebriat, quia ligno crucis percussa poculũ no-
bis vitæ suo de latere manavit. Vnde dicit in Evangelio:
Ioan. 6 *Ego sum panis vitæ. Qui venit ad me, non esuriet: & qui credit
in me, non sitiet unquam.* Et congruenti satis figurarum or-
dine primò populus per mare salvatus est, ac sic ad cibum
mannæ, atque ad petram mystici potus pervenit: quia pri-
mum quidem aqua nos regenerationis abluit, ac deinde
ad participationem sacri altaris, ubi redemptoris nostri
carni ac sanguini communicemus, transmittit. Hæc de
mysterio petræ spiritalis, a qua & primus pastor Ecclesiæ
nomen accepit, & in qua totius sanctæ Ecclesiæ fabrica
immobilis & inconcussa persistit, & per quam ipsa Eccle-
sia nascitur ac nutritur, latius exponendo dicere libuit:
quia solent arctius multo & aliquando diutius inhærere
sensibus audientium ea, quæ figurarum antiquitate præ-
missa, sic demum nova spiritalis et explanatione diluci-
dantur, quam quæ sine ullis figurarum exemplis simplici
tantum narratione credenda vel agenda monentur.
Curemus autem fratres charissimi, ut hujus petræ præsi-
dio semper adhærentes nulla labentium rerum contra-
rietate terrente, nulla blandiente serenitate, à fidei firmi-
tate divellamur. Neglectis deliciis temporalibus, sola nos
in præsenti Redemptoris nostri dona cœlestia delectent,
sola inter ærumnas seculi spes visionis illius consoletur.
Recolamus seduli egregium David Prophetæ & Regis
exemplum, qui cùm totantis Regni affluentiis, honori-
bus ac divitiis nullum animæ suæ solatium posset inveni-
re, tandem ad superna desideria erecto mentis intuitu
memor fuit Dei, & delectatus est. Vtque ad eandem ejus vi- Ps. 76
sionem pervenire mereamur, obstacula vitiorum, quæ
hanc impedire solent, satagamus a nostro & corpore &
mente excludere. Neque enim ad eum nisi rectis ope-
rum gressibus pervenitur, neque facies ejus munda nisi à
mundis corde videtur. *Beati autem mundo corde, quoniam* Matt. 5
ipsi Deum videbunt. Quod ipse nobis præstare dignetur,
qui promittere dignatus est Iesus Christus Deus & Do-
minus noster, qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spi-
ritus sancti per omnia secula seculorum, Amen.

IN DIE SANCTI ANDREÆ.

Marc. 1. Matth. 4. Lucæ 5.

*IN illo tempore præteriens Iesus secus mare Galilææ, vidit Simo-
nem, & Andream fratrem ejus, mittentes retia in mare.* Et
reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

ISti primi vocati sunt, ut Dominum sequerentur. Pisca-
tores & illiterati mittuntur ad prædicandum, ne fides
credentium non in virtute Dei, sed eloquentia atq; doctri-
na putaretur. Quæri autem potest, quomodo binos voca-
verit de naviculis piscatores: primò Petrum & Andream,
deindè progressus paululum alios duos filios Zebedæi, si-
cut narrant Matthæus & Marcus, cùm Lucas dicat ambas
eorum naviculas impletas magna illa captura piscium, so-
ciosque Petri commemoret Iacobum & Ioannem filios
Zebedæi vocatos ad adjuvandum, cùm retia plena extra-
here non possent, simulq; miratos tantam multitudinem
piscium quæ capta erat, & cum Petro tantum dixisse: *No-* Luc. 5
li timere, ex hoc jam homines eris capiens, simul eum tamen
subductis ad terram navibus, secutos fuisse. Vnde & in-
telligendum est, hoc primò esse factum, quod Lucas insi-
nuat, nec tunc eos à Domino vocatos, sed tantùm Petro
fuisse prædictum, quod homines esset capturus. Quod non
ita dictum est, quasi jam pisces nunquàm esset capturus.
nam & post resurrectionem Domini legimus esse pisca- Ioan. 21
tos. Dictum est ergo, quòd deinceps capturus esset homi-
nes: non dictum est, quod jam non esset capturus pisces.
Vnde datur secundum Lucam intelligi, eos ad capturam
piscium ex more remeasse, ut postea fieret, quod Mat-
thæus & Marcus narrant, quando eos binos vocavit, &
ipse jussit ut eum sequerentur, primo duobus Petro, &
Andreæ, deinde aliis Zebedæi duobus filiis. Tunc enim
non subductis ad terram navibus tanquam cura redeundi,
sed ita eum secuti sunt, tanquam vocantem ac jubentem
ut sequerentur.

IN DIE SANCTI NICOLAI.

Lucæ 19.

*IN illo tempore dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc: Ho-
mo quidam nobilis abiit in regionem longinquam, accipere sibi
regnum, & reverti.* Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

QVONIAM discipuli supra audita Domini passione vel resurrectione Hierosolymis implenda, non intelligebant quæ dicebantur, existimantes continuo regnum Dei esse venturum: hanc eorum ignorantiam illuminans ostendit se primò sui regni fidem toto orbe dispersurum, ac sic in fine mundi judicem omnium seculorum Regemque venturum.

Dixit ergo: Homo quidā nobilis abijt in regionem longinquam, accipere sibi regnum, & reverti.) Homo nobilis ille est, cui cæcus supra clamabat; *Fili David miserere mei.* Et venienti
Matt. 21 Hierosolymam concinebant: *Hosanna filio David, benedictus qui venit in nomine Domini*, Rex Israel, longinqua regio,
Marc. 11
Luca 19 Ecclesia est ex gentibus, de qua eidem homini nobili qui
Ioan. 12 loquitur. *Ego autem constitutus sum Rex ab eo*, dicitur à patre.
Psal. 2 *Postula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ.* Quæ videlicet hereditas ac possessio, bifaria ratione regio longinqua vocatur: vel quia
Psal. 60 *à finibus terræ clamaui ad Dominum*, vel quia *longe est à peccato-*
Ps. 118 *ribus salus.* Et cùm Deus ubique sit præsens, longe tamen ab eorum sensu qui idola colunt, Deus verus abest. *Sed qui*
Ephes. 2 *erant longè facti sunt prope in sanguine Christi.*

Vocatis autem servis dedit illis decem mnas) Denarius numerus ad legem pertinet propter decalogum. Vocat igitur paterfamilias decem servos, quia elegit discipulos per literam legis imbutos: dat eis decem mnas, quia dicta legis spiritaliter intelligenda revelat. Post passionem quippe
Luc. 42 resurrectionemq; suam *aperuit illis sensum, ut intelligerent scripturas.* Mna namque quam Græci mnan vocant, centum drachmis appenditur. Et omnis scripturæ sermo quia vitæ cœlestis perfectionem suggerit, quasi numeri centenarii pondere fulgescit.

Et ait illis: Negotiamini dum venio.) Verba, inquit, legis ac Prophetarum mystica interpretatione discussa populis offerte, atque ab eis fidei confessionem, morumque probitatem recipite. Iuxta quod Psalmista suis auditoribus
Psal. 80 præcipit, dicens: *Sumite Psalmum, & date tympanum*, hoc est, laudem prædicationis in cordis intentione percipite, & devotionem operis in carnis castigatione adhibete. Tympanum quippe, est pellis in ligno extenta: pellis vero in ligno extenta, caro est nostra, ad exemplum Dominicæ crucis afflicta.

Cives autem ejus oderant eum, & miserunt legationem post illum, dicentes: Nolumus hunc regnare super nos.) Cives ipsos
Ioan. 15 Iudæos dicit, de quibus alibi protestatur: *Nunc autem & viderunt, & oderunt & me, & patrem meum.* Qui non solùm præsentem usq; ad mortem crucis oderant, sed etiam post resurrectionem ejus immiserunt persecutionem Apostolis, & prædicationem regni cœlestis spreverunt.
Act. 4

Et factum est, ut rediret accepto regno.) Significat tempus quando in manifestissima & eminentissima claritate venturus est, qui eis humilis apparuit cùm diceret: *Regnum*
Ioan. 18 *meum non est de hoc mundo.*

Et jussit vocari servos, quibus dedit pecuniam, ut sciret quantum quisq; negotiatus esset.) Ut sciret, inquit, non eum quid lateat, cui verissimè dictum est, *Domine, tu omnia scis*: sed scire dicit, scire omnes faceret. Tunc enim omnium opera & cogitationes palam omnibus ostenduntur. quomodo in
Ioan. 21 Deuteronomio: *Tentat, inquit, vos Dominus Deus vester, ut*
Deut. 13 *sciat si diligatis eum*, hoc est, scire faciat. Nemo sanè arbitretur eos solum modò, quibus gratia prædicandi data est, non autem & eos quibus prædicatum est ad judicium tunc esse vocandos. Ipsi sunt enim pecunia, quàm boni servi acquisiêre mercando: quin etiam sciat eos quoque, quibus nunquam est prædicatum, ibidem adesse damnandos, de quibus infra dicemus.

Venit autem primus, dicens: Domine, mna tua decem mnas acquisivit.) Primus servus, ordo doctorum est in circumcisionem missorum, qui unam mnam negotiaturus accepit: quia unum Dominum, unam fidem, & unum baptisma unum Deum prædicasse missus est. Sed hæc eadem mna decem mnas acquisivit, quia populum sub lege constitutum, sublimer docendo sociavit.

Et ait illi: Euge serve bone, quia in modico fuisti fidelis, eris potestatem habens supra decem civitates.) In modico servus est fidelis, qui non adulterat verbum Dei, sed sicut ex Deo coram Deo in Christo loquitur. *Quicquid enim in præsenti*
1. Cor.
percipimus donorum, in comparatione futurorum perpaucum est & modicum quia ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus:
2. Cor.
Cor.
cum autem venerit quod perfectum est, evacuabitur quod ex parte est. Civitates autem decem sunt, animæ per legis verbum ad gratiam Evangelii venientes, quibus jure tunc glorificandus ille proponitur, qui eis pecuniam verbi, digne Deo commodaverit. Unde quidam negotiator egregius, civitates quibus præerat, hoc est animas quas regendas acceperat, alloquens: *Quæ est, ait, spes nostra aut gau-*
1 Thess.
dium, aut corona gloriæ. Nonne vos ante Dominum Iesum?

Et alter venit, dicens: Domine, mna tua fecit quinque mnas.) Servus ille cœtus est eorum, qui præputio evangelizare missi sunt, cui Dominus ad prædicandum unam, unam mnam, hoc est, unam eandemque fidem, quæ & circumcisioni credita est, præstiterat. Sed hæc quinque mnas fecit, quia gentes corporeis sensibus ante mancipatas ad fidei Evangelicæ gratiam convertit.

Et huic ait: Et tu esto supra quinque civitates) Hoc est, ex earum quas imbuerat animarum fide & conversione magnus sublimisque fulgeto. De quibus mysticè dicit Esaias: *In die illa erunt quinque civitates in terra Ægypti, loquen-*
Esaia. 19
tes lingua Chanaan. Quinque enim civitates in terra Ægypti, quinque sunt corporis sensus, quibus in hoc mundo utimur, videlicet visus, auditus, gustus, olfactus, & tactus.
Matt. 5
Et qui viderit mulierem ad concupiscendam eam: qui avertit aures suas ne audiat pauperem: qui inebriatur vino, in quo est luxuria. qui coronare se gaudet rosis antequam marcescant. cujus
Tob. 4
Ep. 2
Ephes. 5
sanguine plenæ sunt manus, & dextera repleta est muneribus.
Esaia 1
hujus quinque civitates loquuntur lingua Ægypti, id est universi sensus faciunt opera tenebrarum; Ægyptus enim tenebras sonat. *At qui obturat aures suas ne audiat sanguinem, & claudit oculos suos ne videat malum, qui gustat & videt, quàm suavis est Dominus, qui castigat corpus suum, & servituti subjicit.* Qui potest dicere cùm Apostolo Christi, *Bonus odor sumus Deo*, hujus civitates loquuntur lingua mutata, quod interpretatur Chanaan. Et qui eas a tenebris docendo commutaverit, rectè quinque civitatibus præfici meretur: quia non de suis tantùm, sed & de auditorum suorum, quos ad lucem vocavit, profectibus honoratur.
Esaia 33
Psal 25
Psa. 33
Psal. 33
2. Cor 2
1. Cor. 9

Et alter venit, dicens: Domine, ecce mna tua, quam habui repositam in sudario. Timui enim te, quia homo austerus es: tollis quod non posuisti, & metis quod non seminasti.) Servus qui negotiari jussus acceptam Domini pecuniam in sudario reposuit, ostendit eos qui ad prædicandum idonei, prædicationis officium jubente Domino per Ecclesiam vel saltem suscipiendum vel susceptū dignè gerere detrectant. Pecuniam quippè in sudario ligare, est percepta dona sub otio lenti torporis abscondere. Sūt enim homines hac sibi perversitate blandientes, ut dicant, Sufficit ut de se unusquisque rationem reddat. Quid opus est aliis prædicare, ut etiam de illis rationem reddere quisque cogatur: cum apud Dominum etiam illi sint inexcusabiles, quibus lex data non est, neq; audito Evangelio dormierunt, *quia per creaturam poterant creatorem agnoscere?* Hoc est enim quasi
Rom. 1
metere, ubi non seminavit, i. eos etiam impietatis reos tenere, quibus verbum legis aut Evangelii non ministratum est. Hoc autem veluti periculum judicii devitantes, pigro languore a verbi ministratione conquiescunt, & hoc est quasi in sudario ligare quod acceperunt.

Dicit ei: De ore tuo te judico serve nequam.) Servus nequam vocatur, quia & piger ac deses est ad exercendum negotium, & procax ac superbus ad accusandum Domini judicium.

Sciebas ergo quod ego austerus homo sum, tollens quod non posui, & metens quod non seminavi: & quare non dedisti pecuniam meā ad mensam?) Quod putaverat se pro excusatione dixisse, in culpam propriam vertitur. Si, inquit, durum & crudelem

delem

delem esse me noveras, & aliena sectari, ibique metere ubi non seminaverim, quare non tibi istiusmodi cogitatio incussit timorem, ut scires me mea diligentius quæsiturum, & dares pecuniam meam sive argentum ad mensam? Utrunque enim ἀργύριον Græcus sermo significat. *Eloquia* Psal. 11 *Domini*, inquit, *eloquia casta, argentum igne examinatum*. Pecuniam ergo & argentum prædicatio Evangelii est, & sermo divinus qui dari debuit ad mensam, hoc est, promptis paratisque fidelium cordibus intimari. Ad quam videlicet mensam, id est, auditorum mentem, non alia quàm 1. Petr. 4 Dominica est deferenda pecunia, ut omnis sermo docentis scripturæ sensum sequatur. Nam quod Dominus non quamlibet pecuniam, sed suam dicit nummulariis esse fœnerandam, exponit Apostolus, dicens: *Si quis loquitur quasi sermones Dei*.

Et ego veniens cùm usuris utiq; exegissem illud?) Qui verbi pecuniam à doctore percipit, eamq; credendo, necesse est eam cum usuris solvat operando, ut quod auditu didicit, exequatur & actu. In usura quippè pecunia etiam non data recipitur. Vel certè de accepto verbi fœnore usuras solvit, qui ex eo quod audit, etiam alia studet intelligere, quæ necdum ex prædicatoris ore didicit.

Et astantibus dixit. Auferte ab illo mnam, & date illi qui decem mnas habet. Et dixerunt ei: Domine, habet decem mnas) Rectè amittit collatam gratiam, quam prædicando aliis communicare neglexit, ut ei augeatur qui inde laboravit. Apoc. 2 Iuxta quod Angelo Ephesi Ecclesiæ dicitur: *Et movebo candelabrum tuum de loco suo, nisi pœnitentiam egeris*. Et cùm regium chrisma, quod superbiendo Saul amisit, David obediendo promeruit, *Spiritus*, inquit, *Domini discessit à Saul, &* 1. Reg. 16 *directus est in David à die illa*, & deinceps. Quod verò ablata a nequam servo mna ei, qui decem mnas habebat, dari jussa est, mysticè, ut Apostolus indicat, intrante plenitudine gentium omnem Israel salvum futurum, & tunc abundantiam Rom. 11 gratiæ spiritualis, quàm modò nos repenter exercemus, illius populi doctoribus esse conferendam.

Dico autem vobis, quia omni habenti dabitur: ab eo autem qui non habet, & quod habet, auferetur ab eo.) Hæc ad superiora sententia respicit, docens & illum posse amittere munus Dei, qui habens non habet: i. non utitur, & in eo augeri qui habens habet, hoc est, benè utitur. Quæ gratiarum mutatio quoniam in hac vita geri solet, notandum quod illud Domini redeuntis examen etiam nunc ex parte celebratum, sed tunc est universaliter implendum. Quotidie namq; accepto à patre regno redit, quia peregrinantis in terra Ecclesiæ semper statum conspicit: quotidie in tanto fidelium servorum numero hunc pecuniam negotiaturo commodat, in altero modum consummati operis examinatur: hunc fideliter prudenterq; laborantem amplioris gratiæ munere donat, illum desidias molles & marcida luxu ocia sectantem, & eo quod dederat, privat. Verum universali manifestoque judicio, quod dictu quoque terribile est, multi qui ad docendum videbantur idonei, ob negligentiæ suæ noxam inter indoctos reputabuntur. At alii simpliciores fratres, & elementorum penitus ignari ob conversationis tamen eximiæ devotionem inter Apostolicos doctores præmia summa perMatt. 10 cipient. *Qui enim recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet*.

Veruntamen inimicos meos illos, qui noluerunt me regnare super se, adducite huc, & interficite ante me.) Impietatem Iudæorum vel omnium reproborum ad Christum converti nolentium significat in die judicii puniendam, ut per duos fideles servos utriusque po. ul. doctores, per decem & quinque mnas idem credentes populi, per servum nequam mali Catholici, per inimicos qui eum super se regnare noluerunt, impietas eorum qui verbum fidei aut nunquam audire, aut male interpretando corrumpere maluerunt: per messionem ejus qui seminavit, eorum etiam quos verbum Dei nec audire contigit, discussio signetur. Quibus quinque personis omne genus humanum, quod in die judicii futurum est, exprimitur.

IN FESTO CONCEPTIONIS MARIÆ.
Homiliam ejusdem invenies in Natali beatæ Mariæ Virginis.

IN GALLI CANTU NATALIS Domini. Lucæ 2.

IN illo tempore exiit edictum à Cæsare Augusto, ut describeretur universus orbis. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

AUDIVIMUS ex lectione Evangelica, fratres charissimi, quia nascituro in mundum redemptore, mundi Deo & Domino nostro Iesu Christo exiit edictum à Cæsare Augusto, qui tunc mundani regni apicem tenebat, ut mundus describeretur. Quod non casu contigisse putandum est, sed certissima dispensatione ejusdem nostri Redemptoris intelligendum esse provisum. *Ipse* etenim *mediator Dei & hominum*, sicut matrem sibi divinitùs, 1. Tim. 2 quam voluit prævidit, de qua nasceretur, quando vellet humanitùs tempora divinitatis, quæ voluit elegit: imò ipse ea qualia voluit esse, donavit, talia videlicet in quibus sopito turbine bellorum, nova pacis tranquillitas totum contegeret orbem. Quod enim majus in hac vita potuit esse pacis indicium, quàm ab uno homine orbem describi universum, atque unius census numismate concludi? Matrem quippè elegit virginē, quia non aliter Dei filium nasci in carne, quàm de intemerata genitrice decebat. Tempus quando nasceretur summæ pacis elegit, quia hæc nimirum ei nascendi in mūdo causa fuit, ut genus humanum ad supernæ pacis dona reduceret. Hinc etenim scriptum est: *Ipse est pax nostra, qui fecit utraq; unum*: i. qui Ephes. 2 de Angelis & hominibus unam Dei domum pius mediator & reconciliator instituit. Pacis temporibus natus est Dominus noster, ut etiam statu temporis ipsum esse se doceret, de quo promissa prophetia dicebat, *Multiplicabitur* Esaia. 9 *ejus imperium, & pacis non erit finis*. Unde benè idem Propheta aliàs, cùm incarnationis illius ac nostræ redemptionis sacramenta mystico sermone descripsisset, dicens: *Et erit in* Idem. 2 *novissimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium, & elevabitur super colles, & fluent ad eum omnes gentes*, serenitatem quoque pacis, quæ tunc esset futura, manifestè designavit, subjiciens: *Et conflabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces. Non levabit gens contra gentem* Ibidem. *gladium, nec exercebuntur ultrà ad prælium*. Propter quod & mox exhortando subjunxit: *Domus Iacob venite, & ambulemus in lumine Domini*. Præmisit ergo tempora pacis, & sic apparens in carne ipse author pacis & temporum conditor, primò domui Iacob, id est, plebi Israeliticæ, deindè cunctis gentibus ad se confluentibus januam lucis aperuit, & pacis æterna gaudia prædicavit. Nec prætereundum, quòd ejus pacis terrena serenitas nato Regi cœlesti, non solùm testimonium gratiæ perhibuit, sed & obsequium impendit: quia prædicatoribus verbi illius peragrandi orbem facultatem tribuit, & ubicunque vellent Evangelii gratiam disseminandi. Quòd fieri minimè posset, si non uno totus orbis regeretur imperio. Sed & ipsa totius orbis descriptio, quæ a terreno Rege facta memoratur, cœlestis opera Regis manifestè designat: qui ad hoc nimirùm apparuit in mundo, ut de cunctis per orbem nationibus electos in unitatē fidei suæ colligeret, ac nomina Luc. 10 sua sicut ipse promisit in æternum scriberet in cœlo. Hoc quoque quòd ad edictum Augusti ibant omnes, ut profiterentur singuli in suam civitatem, in nostri Regis est nobis servitio spiritaliter agendum. Nostra quippe civitas sancta Ecclesia est, quæ partim adhuc peregrinatur à Domino in terris, partim jam cū Domino regnat in cœlis, & post finem hujus seculi perfecta, in æternum tota cùm illo regnabit. In hanc ergo civitatē debemus omnes ire; nullum a tam salubri itinere oportet excusari. Omnes nos necesse est nato Regi debitum pendere censum: hoc est,

& in unitate omnes Ecclesiæ, nunc præsentis jussis obtemperate divinis, & ad ingressum patriæ cœlestis infatigabili bonorum operum cursu properare. Dabatur autem in professione census denarius, qui decem nummorum in se pondus habebat, Cæsaris imaginem continens, & nomen. Quod nos quoque spiritaliter oportet imitari? solvimus enim regi nostro denarium, cùm decem præcepta legis illius implere satagimus. In quo videlicet denario nomen ejusdem regis nostri conscriptum gestamus, cùm in cunctis actibus nostris meminerimus nos à Christo Christianos vocari, & dignitatem nominis ipsius intemeratam in nobis conservare curamus. Imaginem quoque ejus in eodem denario bonæ nostræ conversationis exprimere debemus, illam utique, quam ipse docuit, dicens:
Levit. 19 *Sancti estote, quia ego sanctus sum Dominus Deus vester.* Hæc est namque imago Dei, ad quam in primo homine conditi sumus, ut videlicet participatione divinæ sanctitatis perpetuò sancti essemus. Hinc etenim Psalmista ait: *Signatum est*
Psal. 4 *super nos lumen vultus tui Domine.* Sed quia hoc lumen divini vultus homo peccando amisit, placuit Deo humani vultus habitum in carne nascendo assumere, quo nos doceret in spiritu debere renasci: placuit in similitudine carnis peccati sine peccato apparere, ut nos emundaret ab
Ephes. 2 omni peccato, & claritatem nobis suæ restitueret imaginis.

Ascendit autem, inquit, Ioseph à Galilæa de civitate Nazareth, in Iudæam civitatem David, quæ vocatur Bethlem, eò quod esset de domo & familia David, ut profiteretur cum Maria desponsata sibi uxore prægnante.) Divinitus constat esse procuratum, ut ad suam quisque civitatem pergens ibi censũ profiteretur, quatenùs hoc edicto generali parentes nostri Salvatoris de Nazareth in Bethleem venire contingeret, sicque ad complenda vaticinia Prophetarum utraque civitas incarnationis ejus insigniretur arcanis: una videlicet conceptionis, altera nativitatis honore præfulgens. Testatur namque Esaias Propheta, quod redemptorem nostrum in Nazareth cõcipi oporteret, cùm dicit: *Egredietur*
Esaia 11 *virga de radice Iesse, & Nazaræus de radice ejus ascendet.* Interpretatur autem Nazaræus flos sive mundus. Quo vocabulo incarnatus pro nobis Dei filius rectè potuit cognominari, quia & ipse mundus vitiis omnibus naturam suscepit hominis, & in se credentibus cunctis flos spiritalium fructuum origoque processit, quibus rectè ac beatè vivendi & monstravit exempla, & dona concessit. *Egressa est* ergo *virga de radice Iesse, & Nazaræus de radice ejus ascendit*, quia intemerata virgo Maria de stirpe David orta est, de cujus carne Dominus in civitate Nazareth veritatem carnis sine inquinamento carnis assumpsit. Quod verò in Bethleem esset nasciturus, hoc quoque propheticis designatur oraculis cùm dicitur: *Et tu Bethleem Ephrata, parvulus es in mil-*
Mich. 5
Matt. 2 *libus Iuda: ex te enim egredietur, qui sit dominator in Israel.* Qui benè in Bethleem nascitur, non solùm propter judicium regii schematis, quia David inde fuit, sed & propter nomen ipsum, quia Bethleem domus panis interpretatur.
Ioan. 6. *Ego sum panis vivus qui de cœlo descendi.* Quia ergo propterea de cœlo ad terram descendit, ut nobis vitæ cœlestis alimoniam donaret, nosque æternæ dulcedinis munere satiaret, meritò locus in quo nascitur, domus panis vocatur. Est & alia ratio supernæ dispositionis, qua Dominus noster non in ea qua conceptus erat civitate, sed in alia nasceretur, ut videlicet ex hoc inimicos insidiatores faciliùs nativitatis ejus conscii vel ministri devitarent. Præ-
Matt. 2 videbat quippe, quod eum mox natum Herodes persequi, atque ad mortem quærere inciperet: & propterea sic nativitatis ejus mysterium voluit in civitate David peragi, ut parentes ejus non ibi domum, non possessionem haberent, sed tantummodo tempore nativitatis ipsius illò noviter adventarent, hospites manerent, statimq; completa eadem nativitate, ac declarata signis cœlestibus, quæ ei testimonium dare decebat in Ægyptum cum ipso secederent. Sic etenim factum est, ut non solùm eum dum quæreret Herodes, minimè reperiret sed nec ullam cognatos ejus vexandi occasionem haberet, cujus parentes qui essent, explorare non poterat. Nec præ-

tereunda silentio maxima conditoris & redemptoris nostri dignatio, quæ non solùm incarnari pro nobis, sed eo tempore voluit incarnari, quo mox nat⁹ professione census adscriberetur. Induit enim carnem, ut nos virtute spiritus indueret: descendit de cœlo ad terras, ut nos de terris elevaret ad cœlũ: solvit tributum Cæsari, ut nobis perpetuæ libertatis gratiam donaret: servivit Dei filius in homine Regi, qui divinæ servitutis ignorabat obsequium, ut nobis per hoc humilitatis formam tribueret; insinuans videlicet quantùm per charitatem servire debeamus invicem, cùm ipse non despexerit ei, qui veræ charitatis erat nescius, impendere servitium. Vbi hoc quoque suo præmonstravit exemplo, quod postmodùm Principis Apostolorum erat verbo docturus: *Subditi estote omni crea-* 1. Petr. 2
turæ humanæ propter Deum, sive Regi quasi præcellenti, sive duci- Rom. 13
bus tanquam ab eo missis.

Factum est autem, inquit, cùm essent ibi, impleti sunt dies ut pareret. Et peperit filium suum primogenitum.) Primogenitum vocavit Dominum, non quia credendum sit beatam Dei genitricem alios post eum peperisse filios, quàm perpetua castitate una cùm viro suo Ioseph constat esse memorabilem sed ob id eum rectè primogenitum appellat, quia sicut Joannes ait, *Quotquot autem eum receperunt, dedit* Ioan. 1
eis potestatem filios Dei fieri. In quibus filiis ipse jure primatum tenet qui & antequàm nasceretur in carne Dei filius, absque initio natus extiterat. Descendit autem ad terras, factus est nostræ particeps naturæ, largitus est nobis suæ participationem gratiæ, ut sicut Apostolus ait, *sit ipse primogeni-* Rom. 8
tus in multis fratribus.

Et pannis eum, inquit, involvit, & reclinavit eum in præsepio, quia non erat ei locus in diversorio.) Et hic notanda est, fratres charissimi, magna Redemptoris nostri dignatio, hic ex totis medullis cordis unicuique nostrum cum Propheta dicendum: *Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retri-* Psal. 115
buit mihi. Ille enim cui veraciter canimus, *Magnus Dominus* Psal. 47
& laudabilis nimis, & magnitudinis ejus non est finis, *parvulus natus est nobis*, ut nos renascendo de parvulis magnos, hoc est, de peccatoribus faceret justos. Qui ad dexteram patris sedet in cœlo, loco egebat in diversorio, ut nobis copiam felicium mansionum in domo patris sui donaret. qui omnem creaturam sive in cœlis invisibilem, sive visibilem in hoc mundo, multifariis induit ornatibus qui in sua majestate, sicut de eo Propheta dicit, *Amictus lumi-* Psal. 103
ne sicut vestimento, ipse in assumptione nostræ fragilitatis exiguis contegitur pannis, ut primam nobis stolam restituat, & ad gratiam nos immortalitatis, quam in primo parente amisimus, miseratus reducat. Ille *per quem omnia facta sunt*, manus pedesque suos. imo totum corpus quod induit, cunis involvi disposuit, ut manus nostras in bono opere promptas redderet, pedes nostros in viam pacis dirigeret, cuncta corporis nostri membra divinis manciparet obsequiis. Ille quem *cœlum, & cœli cœlorum non capiunt*, parvi præsepis angustia continetur, ut amplitudinem nobis supernarum sedium tribueret. Et quadam præcipui gratia sacramenti in præsepio sibi sedẽ elegit, ubi animalia solent ad vescendum convenire insinuavit enim jam tunc quia fideles omnes in sacrosancta altaria mensa ejusdem incarnationis suæ mysteriis esset refectura: indicavit etiam quia cùm cunctos sibi humiliter obsequentes internæ suavitatis soleat gratia recreare, de quibus benè per Prophetam dicitur: *Cognovit bos possessorem suum, & asinus* Esa. 1
præsepe Domini sui. In bove etenim designat populum Iudæorum, qui jugum legis portare, & ejus consueverat verba ruminare: in asino autem exprimit populum gentium, qui sordibus idololatriæ semper manebat immundus. Et quo utroque populo plurimi ad Evangelii gratiam conversi, & possessorem a quo creati sunt, cognoverunt, & cœlestibus ejus quærebant alimoniis ad perpetuam crescere salutem. Quorum primitias et consecratas accipimus in pastoribus illis merito venerandis, qui na- Luc. 2
tum eum primi Angelo nunciante videre & prædicare meruerunt: & in Magis, qui ad ejus cunabula de Oriente Matt. 2
cùm muneribus & precibus stella duce venerunt. Hi namque de Iudæis ad Dominum, illi venere de gentilibus.

Verùm

Verum de Magis die sancto Epiphaniæ ipso, ad quem venêre, Domino propitiante plenius audiemus: interim de pastoribus, qui primi ad eum venientes, prioris populi fideles designant, quæ sint gesta, videamus. Sequitur:

Et pastores erant in regione eadem vigilantes, & custodientes vigilias noctis super gregem suum. Et ecce, Angelus Domini astitit juxta illos, & claritas Domini circumfulsit illos. Apte autem satis hoc supernâ est providentia dispositum, ut nascente Domino, pastores in vicinia civitatis vigilarent, suosque greges a timore nocturno vigilando protegerent. Oportebat namque, ut cùm magnus pastor ovium, hoc est, animarum nutritor fidelium in mundo natus est, testimonium ejus nativitati vigilantes supra gregem suum pastores darent. Ioan. 10 Ipse enim est qui ait: *Oves meæ vocem meam audiunt, & ego cognosco eas, & sequuntur me. & ego vitam æternam do eis.* Nam & futurum tunc erat, ut per totum universum electi pastores, id est, prædicatores sancti mitterentur, qui ad ovile dominicum, videlicet sanctam Ecclesiam, populos credentium cogerent: quorum primo, hoc est, beato Petro, cùm se Dominum amare profiteretur, idem Dominus ac princeps pastorum ad comprobandum Ioan. 21 eundem amorem præcepit, dicens: *Pasce oves meas.* Quia nimirum solus illa conditorem perfectè diligit, qui & proximis curam pii amoris impendit.

Et ecce, inquit, Angelus Domini stetit juxta illos, & claritas Dei circumfulsit illos, & timuerunt timore magno.) Quid est, quòd apparente Angelo divinæ quoque claritatis eos splendor circumdedit, quod nunquam in tota testamenti veteris serie reperimus, cum tam innumeris vicibus Angeli Prophetis & justis apparuerunt, nusquam eos fulgore divinæ lucis homines circumdedisse legimus, nisi quòd hoc privilegium rectè hujus temporis dignitati servatum est? Cùm enim vera lux mundi nasceba tur in mundo, dignum profectò fuit, ut præco nativitatis illius etiam corporales hominum visus novitate cœlestis perfunderet lucis. Ps. 111 Dicit namque de illius nativitate Propheta: *Exortum est in tenebris lumen rectis corde.* Et quasi quæreremus quod esset lumen de quo diceret, continuò subdit: Ibidem. *Misericors, & miserator, & justus Dominus.* Cùm ergò misericors & justus conditor ac redemptor generis humani, mundum gloriâ novæ nativitatis illustrare dignatus est, decebat omnimodis, ut ipsam etiam, in qua natus est, regionem, claritas lucis novæ compleret. Apparente ergò cum claritate, quid Angelus pastoribus dicat, audiamus.

Nolite timere. Ecce enim evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo.) Verè gaudium magnum, quia gaudium cœleste, gaudium æternum, gaudium quod nullâ tristitiâ interveniente turbatur.

Quod erit omni populo.) Non omni populo Judæorum, neque omni populo gentium, sed omni populo credentium, qui vel de Judæis, vel de gentibus orbis totius ad unam Christi confessionem aggregatur, ab una eademque mysteriorum Christi perceptione Christianus vocatur, Esa. 9 de quo dicit Propheta: *Populus qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam.*

Quia natus est vobis hodie Salvator, qui est Christus Dominus, in civitate David.) Benè dixit, Hodie natus est. Non dixit, Hac nocte: quia videlicet cum luce cœlesti apparuit, qui diem natum evangelizabat his, qui vigilias noctis agebant, illum videlicet, de quo Psalmista præcinit dicens: Ps. 95 *Benè nuntiate diem ex die salutare ejus.* Salutare quippè Dei, id est, Dominus Jesus, dies est ex die: quia qui temporaliter in civitate David homo ex virgine matre apparuit, ipse ante omnia tempora non localiter lumen de Rom. 13 lumine, Deus verus de Deo vero natus est. Quia ergò *habitantibus nobis in regione umbræ mortis lux orta est vera*, aptè nuncius ortûs ejusdem dicit, *Quia natus est vobis hodie Salvator*: ut hoc quoque verbo admoniti, semper recordemur, quia nox præcessit antiquæ cæcitatis, dies autem appropinquavit æternæ salutis: Ephes. 5 & ipsi abjiciamus opera tenebrarum, & ut filii lucis ambulemus. *Fructus enim lucis est* sicut idem Apostolus ait: *In omni justitia, & bonitate, & sanctitate.*

Et hoc vobis signum: invenietis infantem pannis involutum, & positum in præsepio.) Hoc nobis signum nati in carne Salvatoris semper animo retinere condecet, ut semper ejus beneficiis gratias rependere benè vivendo discamus: quia ita voluit habitum nostræ fragilitatis assumere, ut paupertatis quoque generalis statum non refugeret. Est enim indicium assumptæ infirmitatis, quod infans & pannis involutus est: & paupertatis, quòd non in strato, sed in præsepio positus invenitur. *Misericordias ergò Domini in æternum cantemus*, Ps. 88 quia ut nos perpetuò beatè vivamus, ipse abjectionis ac mortalitatis nostræ locus fieri non abnuit. Annuntiante autem Angelo uno gaudium dominicæ nativitatis, repentè multitudo militiæ cœlestis adfuit, quæ eidem nato Domino obsequiũ suæ devotionis redderet: & quem in cœlo semper glorificare consueverat, nunc solitâ hymnorum laude apparentem in terra concelebrat. Ubi nos quoq; suâ laudatione cœli cives instituunt, qualiter hujus sacratissimæ solennitatis gaudia celebrare, quantas Verbo Dei laudes dicere debeamus quòd *verbum caro factum est, & habitavit in nobis*, Ioan. 1 ut nos ad suæ gloriæ visionem sublevaret, nobis participium gratiæ & veritatis, qua ipsum plenũ est, donaret. Laudant ergò Deum, & dicunt:

Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.) Et apertè gloriam Deo dicunt, pacem prædicant hominibus, quia illum, in cujus nativitate lætantur, mediatorem Dei & hominum, hoc est, Deum esse verum & hominem norunt. Gloriam in excelsis Deo cantant, quia jam venisse tempus illud exultant, quo mundus abjectis diis, qui ab hominibus facti sunt, conditorem suum, qui est in cœlis, cognosceret. Pacem optant hominibus, quia quos ejectos prius ab æterna felicitate merito peccati despexerant, jam nunc redimente Domino in ejusdã supernæ habitationis gaudiis secum futuros intelligunt. Pacem hominibus mandant, quos in cœlesti Hierusalem, hoc est, in visione perpetuæ pacis, socios habere desiderant: ut ipsos quoque homines admoneant per observantiam pacis ad suum debere pervenire consortium. Et benè cùm dicerent: *Et in terra pax hominibus*, adjungunt, *bonæ voluntatis*, quia cum illis societatem pacis angelici spiritus habere festinant, quorum mentibus puritatem bonæ voluntatis inesse considerant. Illos secum post absolutionem carnis ad contemplationem veræ pacis subvehere lætantur, quos in carne commorantes omnia quæ agunt aut loquuntur, de radice bonæ voluntatis proferre conspiciunt. Tales namque & infirmitas fortè aliquando, vel ignorantia à perficiendo ea quam cupiunt, bona actione retardat: ante interni tamen arbitri oculos integritas, quam corde tenent, bonæ voluntatis excusat. Bona autem voluntas est diligere conditorem nostrum *ex toto corde, tota anima, tota virtute diligere, & proximos tanquam nosipsos*, Deut. 6 Matt. 22 Marc. 12 Luc. 19 atque ejusdem dilectionis in nobis vigorem indiciis, quibus valemus, piæ actionis ostendere. Quod cùm omnibus horis ac momentis facere debeamus, quantò magis cùm nativitatem Domini ac Salvatoris nostri, vel annua festivitate colimus, vel frequentiore devotione recolimus: in qua specialiter angelicâ exhortatione docemur dona ei bonæ voluntatis offerre, in qua cives patriæ cœlestis eidem bonæ voluntati nostræ consortium suæ pacis promittunt, in qua ipsi quoque eundem hymnum angelici concentûs Deo dicere solemus. Sit igitur nobis, fratres charissimi, communis ista solemnitas, in terrestribus cum cœlestibus nec tantùm ista solennitas, sed & omnis nostra conversatio sit supernorum civium apta consortio. Meditemur interim in via quod habere desideramus in patria, concordemus etiam nos quantum valemus, vitæ illi mundissimæ beatorum spirituum, cui tunc associari speramus internâ puritate perpetuæ dilectionis: ea divinæ laudationis dona, quibus in futuro vacare cupimus, etiam in præsenti sectamur, discamus cum Apostolo dicere. *Nostra conversatio in cœlis est*, Philip. 3 unde etiam Salvatorem expectamus Dominum nostrum Jesum Christum. Illi namque Salvatorem ad judicium venientem cum gaudio expectant, qui se ad ejus voluntatem cœlestem in terris vitam egisse meminerunt. Dat autem etiam fragilibus nobis ac minus perfectis magnam spem percipiendæ salutis ipse conditor & Salvator noster, qui pro

nostra confirmatione fragilis apparens, mox vere consonu militiæ cœlestis bonæ nostræ voluntati dona suæ perpetuæ pacis promisit Iesus Christus Deus & Dominus noster, qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti, per omnia secula seculorum, Amen.

IN AURORA NATALIS DOmini. Lucæ 2.

Nillo tempore pastores loquebantur ad invicem: Transeamus usque Bethleem, & videamus hoc verbum quod factum est, quod fecit Dominus & ostendit nobis. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE Eadem Lectione.

NATO in Bethlehem Domino Salvatore, sicut sacra Evangelii testatur historia, pastoribus qui in regione eadem erant vigilantes vigilias noctis super gregem suum, angelus Domini magna cum luce apparuit, exortumque mundo solem justitiæ non solùm cœlestia voce sermonis, verùm etiam claritate divinæ lucis astruxit. Nusquam enim in tota veteris testamenti serie reperimus angelos, qui tam sedulò apparuère patribus, cum luce apparuisse: sed hoc privilegium rectè hodierno tem-
Psal. 111 pori servatum est, quando *exortum est in tenebris lumen rectis corde, misericors & miserator Dominus.* Verum ne parva unius angeli videretur authoritas, postquam unus sacramentum novæ nativitatis edocuit, ilia multitudo cœlestium agminum, quæ gloriam Deo caneret, pacemque simul hominibus prædicaret, adfuit: aperte demonstrans, quia per hanc nativitatem homines ad pacem unius Fidei, Spei & dilectionis, atque ad gloriam divinæ laudationis essent convertendi. Significant autem mysticè pastores isti gregum doctores quosque ac rectores fidelium animarum. Nox cujus vigilias custodiebant super gregem suum, pericula tentationum indicat, a quibus se suosque subjectos omnes qui perfectè vigilant, custodire non desistunt. Et benè nato Domino pastores super gregem vi-
Ioan. 10 gilant. Ille enim natus est, qui dicit: *Ego sum pastor bonus: bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis.* Sed & tempus imminebat, quo idem pastor summè bonus, misit in mundum pastoribus oves suas, quæ longè latèque disper-
Ioan. 21 sæ errabant, ad semper virentia cœlestis vitæ pascua revocaret. Quorum summo pastori præcepit: *Si diligis me,*
Luc. 22 *pasce oves meas.* Quod apertius aperiens, ait: *Confirma fratres tuos.*

Et factum est, ut discesserunt ab eis angeli in cœlum, pastores loquebantur ad invicem: Transeamus usque Bethleem & videamus hoc verbum quod factum est, quod fecit Dominus, & ostendit nobis. Et venerunt festinantes, & invenerunt Mariam & Ioseph, & infantem positum in præsepio.] Pastores quidem illi felici gaudio festinarunt videre quod audierant, & quia ardenti amore quæsierunt, continuò Salvatorem quem quæsierunt, invenire meruerunt. Sed intellectualium pastores gregum, immò cuncti fideles qua mentis industria Christum quærere debeant, dictis pariter suis ostenderunt, & factis.

Transeamus, inquiunt, usque Bethleem, & videamus hoc verbum, quod factum est.] Transeamus ergo & nos, fratres charissimi, cogitando usque Bethleem civitatem David, atque ejus incarnationem dignis celebremus honoribus. Transeamus abjectis concupiscentiis carnalibus toto mentis desiderio usque Bethleem supernam, id est, domum panis vivi non manufactam, sed æternam in cœlis, & recolamus amando, quia verbum caro factum est. Illuc carne ascendit, ibi in dextera Dei patris sedet. Illo eum tota virtutum instantia sequamur, & solicita cordis & corporis castigatione procuremus, ut quem illi in præsepio videre vagientem, nos in patris solio mereamur videre regnantem.

Et videamus inquiunt, hoc verbum quod factum est.) Quo-
Ioan. 1 niam recta & pura fidei sanctæ confessio: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.* Hoc verbum natú ex patre, non factum est quia creatura Deus non est. In qua nativitate divina videri ab hominibus non potuit, sed ut videri posset, verbum caro factum est, & habitavit in nobis. Videamus ergo, inquiunt, hoc verbum quod factum est, quia antequam factum esset, hoc videre nequivimus. Quod fecit Dominus & ostendit nobis quod incarnari fecit Dominus, & per hoc visibile nobis exhibuit.

Et venerunt festinantes, & invenerunt Mariam & Ioseph, & infantem positum in præsepio.] Venerunt Pastores festinantes, & invenerunt Deum hominem natum, simul & ejusdé nativitatis ministros. Festinemus & nos, fratres mei, non passibus pedum, sed bonorum profectibus operum videre eandem glorificatam humanitatem cùm ejusdem ministris digna servitutis suæ mercede remuneratis: festinemus videre illum in divina patria ac sua majestate fulgenté. Festinemus, inquam, nam tanta beatitudo non cùm desidia, ac torpore quærenda, sed alacriter sunt Christi sequenda vestigia. Nam ipse cursum nostrum data manu juvare desiderat, delectaturque, audire a nobis: *Trahe me post te, curremus in odoré unguentorum tuorum.* Cujus ergo virtutú gres- Cant. 1
sibus sequamur, ut mereamur consequi. *Ne tardes converti ad Dominum, neque differas de die in diem, ipsum per omnia & ante omnia precantes, ut gressus nostros dirigat secundum eloquium suum, & non dominetur nostri omnis injustitia.* Eccles. 5 Ps 108

Videntes autem cognoverunt de verbo quod dictum erat illis de puero hoc.) Et nos fratres dilectissimi, quæ dicta sunt nobis de Salvatore nostro Deo vero & homine, interim pia fide percipere, & plena dilectione festinemus amplecti, ut hæc in futuro perfectæ cognitionis visu comprehendere valeamus. Hæc etenim sola & vera est beatorum non solum hominum sed & angelorum vita, faciem perpetuo sui cernere creatoris, quam desiderabat ardore Psalmista, qui dicebat: *Sitivit anima mea ad Deum vivum, quando veniam & apparebo ante faciem Dei.* Cujus solius visione, non Psal. 41
autem ulla terrenarum rerum affluentia desiderium suú satiari signavit, dum ait: *Satiabor dum manifestabitur gloria* Psal. 16
tua. Verum quia non otiosi ac desides, sed virtutum operibus insudantes divina contemplatione sunt digni, solicitè præmisit: *Ego autem cum justitia apparebo in conspectu tuo.* Ibidem
Videntes ergo pastores cognoverunt de verbo, quod dictum erat illis de Christo, quia visio Dei cognitio ejus est & hæc est sola beata hominis vita, ipso dicente ac testante Ioan. 17
qui nos patri commendans dicit inter alia: *Hæc est autem vita æterna, ut cognoscant te esse verum & unum Deum, & quem misisti Iesum Christum.*

Et omnes qui audierant, mirati sunt, & de his quæ dicta erant à pastoribus ad ipsos.) Non celavère silentio pastores arcana quæ divinitús agnoverant, sed quibuscunque potuere dicebant: quia & spiritales Ecclesiæ pastores in hoc maximè sunt ordinati, ut verbi Dei mysteria prædicent, & mira quæ in Scripturis didicerint, miranda suis auditoribus ostendant. Non solùm autem Pastores, Episcopi, Presbyteri & Diaconi, vel etiam rectores monasteriorum sunt intelligédi, sed & omnes fideles, qui vel parvulæ suæ domus custodiam gerunt, pastores rectè vocantur, in quantum eidem suæ domui solicita vigilantia præsunt. Et quicunque vestrûm saltem uni aut duobus fratribus quotidiano regimine præest, pastoris ejusdem debet officium implere. Quia in quantum sufficit, pascere hos verbi dapibus jubetur: immò unusquisque fratres, qui etiam privatus vivere creditur, pastoris officium tenet, & spiritalem pascit gregem, vigilíasque noctis custodit super illum, si bonorum actuum cognitionumque mundarum sibi aggregans multitudinem, hæc justo modetamine gubernare, cœlestibus Scripturarum pascuis nutrire, & pervigili solertia contra immundorum spirituum insidias servare contendit.

Maria autem conservabat omnia verba hæc, conferens in corde suo.) Maria virginalis pudicitiæ jura custodiens, secreta Christi quæ noverat, nemini divulgare volebat, sed ipsum hæc quando vellet, & quomodo vellet divulgari, reverenter expectabat. Ipsa autem eadem secreta ore tacito, vigili tamen corde sedulo scrutabatur. Et hoc est quod ait: *Conferens in corde suo.* Conferebat quippè ea quæ acta videbat his quæ agenda legerat. Videbat namque se de stir-

pe Da-

pe David ortam in Nazareth de Spiritu sancto filium Dei conceplsse. (Esaia 11) Legerat in Propheta: *Exiet virga de radice Iesse, & Nazareus de radice ejus descendet, & requiescet super eum spiritus Domini.* (Mich. 5) Legerat &, *Tu Bethleem Ephrata parvulus es in millibus Iuda, ex te mihi egredietur qui sit dominator in Israel, & egressus ejus ab initio a diebus aeternitatis.* Videbat se in Bethleem peperisse dominatorem Israël, qui aeternus ex Patre Deus ante secula natus est: videbat se virginem concepisse, peperisse filium, & vocâsse nomen ejus Jesum. (Matt. 1) (Esaia 7) Legerat in Prophetis: *Ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emanuel.* (Ibid. 1) Legerat: *Bos cognovit possessorem suum, & asinus praesepe Domini sui.* Videbat Dominum positum in praesepi, quò bos & asinus solent nutriendi advenire. (Luc. 1) Meminerat sibi dictum ab Angelo: *Spiritus sanctus superveniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi. Ideoque & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei.* Legerat modum nativitatis ejus, non nisi Angelo revelante potuisse (Esa. 53) cognosci, dicente Esaiâ: *Generationem autem ejus quis enarrabit?* (Mich. 4) Legerat: *Et tu turris gregis nebulosa filiae Sion usque ad te veniet, & veniet potestas prima regnum filiae Hierusalem.* Audiebat angelicas virtutes, quae sunt cives supernae civitatis, apparuisse pastoribus in loco, qui a conventu pecorum antiquitùs turris gregis vocabatur: & est uno milliario ad Orientem Bethleem, ubi etiam nunc tria pastorum illorum monumenta in Ecclesia monstrantur. Noverat tunc venisse in carne Dominum, cui una & aeterna est cum Patre potestas, qui regnum daret Ecclesiae filiae sublimis & coelestis Hierusalem. Conferebat ergò Maria ea, quae fienda legerat cum his, quae jam facta cognovit: non haec tamen ore promens, sed clauso servans in corde suo.

Et reversi sunt pastores, glorificantes & laudantes Deum in omnibus quae audierant & viderant, sicut dictum est ad illos.] Discamus & nos, fratres charissimi, à contemplatione Dominicae dispensationis, qua nobis piè subvenire dignatus est, ad augendas semper beneficia ejus gratias reverti. Si enim soli adhuc nativitate ejus cognitâ reversi sunt, glorificantes & laudantes Deum in omnibus quae audierant & viderant: quantò magis oportet nos qui totam incarnationis illius seriem ex ordine cognovimus, qui sacramentis illius imbuti sumus, in omnibus gloriam ejus ac laudem non solùm verbo, sed etiam factis praedicare: neque unquam oblivisci quòd ideo Deus homo natus est, ut nos ad imaginem & similitudinem suae divinitatis renascendo reficeret: ideò baptizatus est aquâ, ut ad nostrorum ablutionem scelerum omnium fluenta foecundaret aquarum: ideò tentatus in eremo, ut vincendo tentatorem nobis quoque vincendi peritiam virtutemque tribueret: Deo mortuus, ut mortis destrueret imperium: ideò surrexit & ascendit in coelum, ut nobis resurgendi à mortuis, atque in coelestibus perpetuò regnandi spem exemplumque praeberet. Pro quibus singulis reversi ad intuitum piissimae dispensationis ejus, glorificemus & laudemus ipsum Deum ac Dominum nostrum Jesum Christum, qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritûs sancti, per omnia secula seculorum. Amen.

AD SUMMAM MISSAM IN DIE natalis Domini. Joan. 1.

IN principio erat Verbum. & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

(1. Tim. 2) QUia temporalem mediatoris Dei & hominum hominis Jesu Christi nativitatem, quae hodiernâ die facta est, sanctorum verbis Evangelistarum, Matthaei videlicet & Lucae, manifestam cognovimus, libet etiam de Verbi, id est, divinitatis ejus aeternitate, in qua Patri manet semper aequalis, B. Joannis Evangelistae dicta scrutari, qui singularis privilegio meruit castitatis, ut caeteris altiùs divinitatis ipsius caperet simul & patefaceret arcanum. Neque enim frustra in coena supra pectus Domini Jesu recubuisse perhibetur, sed per hoc typice docetur quia coelestis haustum sapientiae caeteris excellentiùs de sanctissimo ejusdem pectoris fonte potaverit. Undè & merito in figura quatuor animalium aquilae volanti comparatur. (Ezech. 1) Cunctis quippè avibus aquila celsius volare, cunctis animalibus clariùs Solis radiis infigere consuevit obtutus. Et caeteri Evangelistae quasi in terra ambulant cum Domino, qui temporalem ejus generationem pariter & temporalia facta sufficienter exponentes, pauca de divinitate dixerunt: hic autem quasi ad coelum volat cum Domino, qui perpauca de temporalibus ejus actis edisserens, aeternam divinitatis ejus potentiam, per quam omnia facta sunt, sublimiùs mente volando, & limpidius speculando cognovit, ac nobis cognoscenda scribendo contradidit. Ergò alii Evangelistae Christum ex tempore natum describunt. Joannes eundem in principio fuisse testatur, dicens: *In principio erat Verbum.* Alii inter homines eum subitò apparuisse commemorant, ille ipsum apud Deum semper fuisse declarat, dicens: *Et Verbum erat apud Deum.* Alii eum verum hominem, ille verum confirmat esse Deum, dicens: *Et Deus erat Verbum.* Alii hominem eum apud homines temporaliter conversatum, ille Deum apud Deum in principio manentem ostendit, dicens: *Hoc erat in principio apud Deum.* Alii magnalia, quae in homine gessit, perhibent; ille quòd omnem creaturam visibilem & invisibilem per ipsum Deus Pater fecerit, ostendit, dicens: *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil.* Et inde beatus Joannes in initio Evangelii sui de divinitate Salvatoris, & fidem rectè credentium sublimiter imbuit, & haereticorum perfidiam potenter exsuperat. Fuêre namque haeretici, qui dicerent: Si ergò natus est Christus, erat tempus quando ille non erat, quos primo sermone redarguit, cùm ait:

In principio erat Verbum.] Neque verò ait, In principio coepit esse Verbum, ut videlicet eum ex tempore ortum, sed in exortu temporum existentem, ac per hoc sine ullo temporis initio de Patre natum monstraret, juxta quod ipse loquitur in Proverbiis: *Dominus possedit me initio viarum suarum, antequam quicquam faceret à principio, ab aeterno ordinata sum.* (Prov. 8) Item fuerunt haeretici, qui tres sanctae Trinitatis personas esse negantes, dicerent. Idem Deus quando vult, Pater est: quando vult, Filius est: quando vult, Spiritus sanctus est, ipse tamen unus est. Quorum destruens errorem, subjungit:

Et Verbum erat apud Deum.] Si enim alius apud alium erat, duo sunt profectò Pater & Filius, & non unus, Ipse modo Pater, modò Filius, modò etiam Spiritus sanctus est: quasi mutabilis sit divinae substantiae natura, cùm apertissimè Jacobus dicat Apostolus: *Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio.* (Iacob. 1) Item fuêre quidam pravi dogmatis authores, qui Christum hominem tantùm confitentes, Deum prorsus esse non crederent: quos consequenter exprimit, cùm ait:

Et Deus erat Verbum.) Fuêre alii qui Deum quidem illum, sed ex tempore incarnationis factum, non autem aeternum ante secula natum à Patre putarent. Unde quidam talium dixisse commemoratur: *Non invideo Christo facto Deo, quoniam & ego si volo, possum fieri secundùm ipsum.* Et horum nefandã refellit sententiam Evangelista, cùm ait:

Hoc erat in principio apud Deum.) Id est, hoc Verbum, quod Deus est, non ex tempore coepit, sed in principio erat Deus apud Deum. Item fuêre veritatis inimici, qui Christum & ante partum virginis fuisse jam non negarent, non tamen natum ex Patre Deum, sed factum à Patre, & ideò minorem Patre, quia creaturam crederent. Et etiam hos damnat Evangelicus sermo, qui dicit:

Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil.) Si enim nihil creaturarum sine ipso factum est, patet profectò, quia ipse creatura non est, per quem omnis creatura facta est. Et ne quis audiens factam per Dominum creaturam, mutabilem crederet ejus voluntatem, quasi qui subitò vellet facere creaturam, quam ab aeterno nunquã ante fecisset: manifestè docet Evangelista, factam quidem in tempore creaturam, sed in aeterna creatoris sapientia,

quando & qualis crearetur, semper fuisse dispositum. Et hoc est quod ait:

Quod factum est in ipso vita erat.) Id est, quod factum in tempore, sive vivum, sive vitâ carens, apparuit, omne hoc in spiritali factoris ratione, quasi semper vixerat, vivit. Non quia coæternum est creatori quod creavit, sed quia coæterna est illi ratio voluntatis suæ, in qua ab æterno habuit & habet, quid & quando crearet, qualiter creaturum gubernet ut maneat, ad quem finem singula quæ creavit, perducat. Sequitur:

Et vita erat lux hominum.] Quo verbo apertè docetur, quòd ipsa vitalis ratio, per quam omnia disposita sunt & reguntur, non omnem creaturam, sed rationabilem tantum, ut sapere possit, illuminat. Homines namque, qui ad imaginem Dei facti sunt, percipere sapientiam possunt, animalia non possunt. *Sed & animalis quicunque est*
1.Cor. 2 *homo, non percipit ea quæ sunt Spiritûs Dei.* Unde bene cùm dixisset: *Et vita erat lux hominum*, subjunxit: Et de his, qui ab humanæ conditionis honore procul recedentes, *com-*
Psal. 48 *parati sunt jumentis insipientibus, & similes facti sunt illis*, utque ideò rectè veritatis lumine privantur.

Et lux, inquit, in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt.] Lux quippe hominum est Christus, qui omnia quæ illuminari merentur, corda hominum suæ præsentiâ cognitionis illustrat; tenebræ autem stulti sunt & iniqui, quorum cæca præcordia lux æternæ sapientiæ, qualis sit, manifestè cognoscit, quamvis ipsos radios ejusdem lucis nequaquam per intelligentiam capere possunt: veluti si quilibet cæcus jubare solis offundatur, nec tamen ipse solem, cujus lumine perfunditur, aspiciat. Sed non tamen tales omnino superna pietas despexit, verùm medelam ejus salutis, qua ad videndam lucem pervenire possent, adhibuit. Ipsa lux invisibilis, ipsa Dei sapientia, carne, in qua videri posset, induta est, quæ in hominis habitu apparens, & loquens hominibus, paulatim fide purificata eorum corda ad cognitionem lucis divinæ visionis provcheret. Missus est ante illum homo magni meriti, cujus testimonio pararentur omnes ad audiendam vocem, ut appareret, ipsam Dei sapientiam, ad videndum ipsum solem justitiæ, nube jam corporis tectum, id est, ad videndum audiendumque hominem, qui Deus esset, plenum gratiæ & veritatis.

Fuit, inquit, *homo missus à Deo, cui nomen erat Joannes. Hic venit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum.*] Non ait, ut omnes in illum; *Ma-*
Hier. 17 *ledictus enim homo qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum.* sed ut omnes crederent per illum, hoc est, per illius testimonium crederent in lucem, quam necdum videre noverant, Dominum videlicet Jesum Christum qui
Ioan. 8 de se ipso testatur: *Ego sum lux mundi; qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ.* Sequitur:

Non erat ille lux, sed ut testimonium perhiberet de lumine. Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.] Et sancti quidem homines lux sunt rectè
Matt. 5 vocati, dicente ad eos Domino: *Vos estis lux mundi.* & A-
Ephes. 5 postolo Paulo: *Fuistis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino.* Sed multum distat inter lucem quæ illuminatur, & lucem quæ illuminat. inter eos qui participationem veræ lucis accipiunt ut luceant, & ipsam lucem perpetuam, quæ non solum lucere in seipsa, sed suâ præsentia quoscunque attigerit, illustrare sufficit. Ad cujus comparationem veræ lucis non tantùm minores quilibet electi,
Matt. 11 verùm etiam ipse Joannes, *quo major inter natos mulie-*
Luc. 7 *rum non surrexit*, lux non esse asseritur, ut videlicet Christus non esse, quod putabatur, monstratur. *Ille enim*, ut
Ioan. 5 scriptum est, *erat lucerna ardens & lucens.* Ardens scilicet fide & dilectione, lucens verbo & actione. Gratiam verò lucis peccatoribus infundere solus est ejus, de quo dicitur:

Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.] Omnem videlicet, qui illuminatur sive natu[r]ali ingenio, sive sapientiâ divina. Sicut enim nemo a seipso esse, ita etiam nemo a seipso sapiens esse potest; sed illo illustrante de quo scriptum est: *Omnis sapientia a*
Eccles. 1 *Domino Deo est.* Cujus utramque naturam & divinam scilicet, quâ semper ubique tota manet, & [illegible] qua in tempore natus loco inclusus apparuit, consequenter describit Evangelista, dicens:

In mundo erat, & mundus per ipsum factus est, & mundus eum non cognovit. In propria venit, & sui eum non receperunt. In mundo quippe erat, & mundus per ipsum factus est, quia Deus erat, quia totus ubique, quia suæ potentiâ majestatis sine labore regens, & sine labore continens quod fecit. *Et mundus eum non cognovit, quia lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt.* Mundum namque dicit hoc loco, homines mundi amore deceptos, atque inhærendo creaturæ ab agnoscenda creatoris majestate reflexos. *In propria venit*, quia in mundo, quem per divinitatem fecit, per humanitatem apparuit: in propria venit, quia in gente Judæa, quam sibi præ cæteris nationibus speciali gratiâ copulaverat, incarnari dignatus est. In mundo ergò erat, & in mundum venit. In mundo erat per divinitatem, in mundum venit per incarnationem. Venire quippe vel abire humanitatis est, manere divinitatis. Quia ergò cùm in mundo esset per divinitatem, mundus eum non cognovit, dignatus est venire in mundum per humanitatem, ut vel sic eum mundus cognosceret; sed videamus quid sequatur.

In propria venit, & sui eum non receperunt.] Quem enim in potentia Deitatis cuncta creantem regentemque non cognoverunt, ipsum in carnis infirmitate miraculis coruscantem recipere noluerunt. Et quod est gravius, sui eum non receperunt, homines scilicet, quos ipse creavit. Judæi, quos peculiarem sibi elegerat in plebem, quibus suæ cognitionis revelaverat arcanum, quos mirificis patrum glorificaverat actis, quibus suæ legis doctrinam contulerat, ex quibus se incarnandum promiserat, & in quibus se incarnatum, ut promiserat, ostendit, ipsi eum recipere venientem ex magna parte recusârunt. Neque enim omnes recusârunt, alioquin nullus esset salvus. Nunc autem multi ex utroque populo credendo receperunt, de quibus Evangelista consequenter insinuat, dicens:

Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine ejus.) Consideremus, fratres charissimi, quanta gratia Redemptoris nostri, quam magna sit multitudo dulcedinis ejus. Unicus ex Patre natus est, & noluit remanere unus: descendit ad terram, ut fratres sibi, quibus regnum Patris sui dare posset, acquireret: Deus ex Deo natus est, & noluit Dei tantùm filius manere: hominis quoque filius fieri dignatus est, non amittens quod erat, sed assumens quod nõ erat, ut per hoc homines in Dei filios transferret, gloriæque suæ faceret cohæredes: ut quod ipse semper habebat per naturã, inciperent habere per gratiam. Consideremus quanta virtus est fidei, cujus meritò potestas datur hominibus filios Dei fieri. Unde benè scriptum est: *Quia justus ex fide vivit.* Vivit enim justus
Abac. 2 ex fide non illa, quæ labiorum tantùm confessione profertur, sed ea, quæ per dilectionem operatur: alioquin *fides si*
Iac. 2 *non habet opera, mortua est in semetipsa.* Nullus seipsum despiciat, nullus de salute sua desperet: *Cum tamen omnes currimus singuli, ut qui tramite lege, mereamur fieri propè in sanguine*
Ephes. 2 *Christi.* Videamus quod dicitur. *Quia quotquot receperunt eũ, dedit eis potestatẽ filios Dei fieri.* Quotquot, inquit, *receperunt*,
Act. 10 est enim personarũ acceptor Deus, sed in omni gente, qui timet Deum, & operatur justitiã, acceptus est [illegible] ordine credentes filii Dei possent [illegible], & [illegible] generatio a carnali distet, subsecutus Evangelista [illegible] nati

Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt.] Carnalis quippe nostra singulorum generatio ex sanguinibus, id est, ex natura maris & fœminæ, a complexu conjugii duxit originem: ut verò spiritalis Spiritûs sancti gratia ministratur, quam Dominus a carnali disting[uens ait:] *Nisi quis renatus fuerit ex*
Ioan. 3 *aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Quod natum est ex carne, caro [est: & quod n]atum est ex Spiritu, spiritus est.* Verùm ne [illegible] hom[ines] [illegible] fi[lios] se Dei, & cohæredes Christi [illegible] dat exemplum Evangelista, quia & ipse [illegible] Dei [illegible], & inter omnes habitare dignatus est [illegible] humanæ particeps existen-

do fragilitatis, homines divinæ virtutis suæ donaret esse participes.

Et Verbum caro factum est, & habitavit in nobis.] Quod est dicere: Et Filius Dei homo factus est, & inter homines conversatus. Solet namque Scriptura modò animæ, modò carnis vocabulo totum signare hominem. Animæ videlicet, ut scriptum est: *Quia descendit Iacob in Ægyptum in animabus septuaginta.* Carnis verò, ut rursus scriptum est: *Et videbit omnis caro salutare Dei.* Neque enim vel animæ sine corporibus in Ægyptum descendere, vel caro sine anima videre aliquid potest: sed hic per animam totus homo ibi signatur per carnem. Sic ergò hoc loco, quo dicitur: *Et Verbum caro factum est*, nihil aliud debet intelligi, quam si diceretur: Deus homo factus est, carnem videlicet induendo & animam: ut sicut quisque nostrûm unus homo constat ex carne & anima, ita unus ab incarnationis tempore Christus ex divinitate carnis & anima constet: Deus ab æterno in æternum existens verus ut erat, hominem ex tempore assumens in unitatem suæ personæ verum, quem non habuerat. Sequitur:

Gen. 46
Luc. 3

Et vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti à Patre, plenum gratiæ & veritatis.] Gloriam Christi, quam ante incarnationem videre non poterant homines, post incarnationem viderunt, aspicientes humanitatem miraculis refulgentem, & intelligentes divinitatem intùs latitantem, illi maximè, qui & ejus claritatem ante passionem transfigurati in monte sancto contemplari meruerunt, voce delapsâ ad eum hujuscemodi à magnifica gloria: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui*: & post passionem resurrectionis passionisque ipsius gloriâ conspectâ Spiritus ejus sunt dono mirificè refecti: quibus omnibus manifestè cognoverunt, quòd hujusmodi gloria non cuilibet Sanctorum, sed illi solùm homini, qui esset in divinitate unigenitus à Patre, conveniret. Quod autem sequitur:

Matt. 17
& 3.
Marc. 9
Luc. 9
Ioan. 1

Plenum gratiæ & veritatis.] Gratiâ plenus idem erat homo Christus Jesus, cui singulari munere præ cæteris mortalibus datum est, ut statim ex quo in utero virginis concipi, & homo fieri inciperet, verus esset & Deus. Undè & eadem gloriosa semper virgo Maria non solùm hominis Christi; sed & Dei genitrix rectè credenda & confitenda est. Idem veritate plenus erat, & est ipsâ videlicet: Verbi divinitate, quæ hominem illum singulariter electum eum quo una Christi persona esset, assumere dignata est, non aliquid suæ divinæ substantiæ, ut hæretici volunt, in faciendam hominis naturam commutans: sed ipsa apud Patrem manens, totum quod erat, totam de semine David naturam veri hominis, quam non habebat, suscipiens. Undè oportet, fratres charissimi, ut qui humanam Redemptoris nostri nativitatem hodie annuâ devotione recolimus, & divinam pariter & humanam ejus naturam non annuo, sed continuo semper amplectamur amore. Divinam, per quam creati sumus, cùm non essemus: humanam, per quam recreati sumus, cùm perditi essemus. Et quidem divina conditoris nostri virtus, sine assumptione humanitatis nos recreare erat idonea: humana autem ejusdem Redemptoris nostri infirmitas, sine assumente se, & inhabitante in se, & operante per se divinitate nos recreare nequivit. Atque ideò *Verbum caro factum est*, id est, Deus homo factus est, *& habitavit in nobis*, ut per cognitum nobis hominis habitum nobis conversando congruere, nos alloquendo instruere, nobis vivendi viam præbere, pro nobis contra hostem confligere, nostram mortem moriendo ac resurgendo posset destruere; per coæternam verò Patri divinitatem nos interius vivificando ad divina sustolleret, remissionem nobis peccatorum pariter, ac Spiritûs sancti dona concederet, & post bonorum perfectionem operum non solùm nos ad videndam gloriam clarificatæ suæ perduceret humanitatis, sed & incommutabilem nobis essentiam suæ divinæ majestatis ostenderet, in qua vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritûs sancti per omnia secula seculorum. Amen.

IN NATALI S. STEPHANI PROTOmartyris. Luc. 13. Matth. 23.

In illo tempore dicebat Iesus turbis Iudæorum & principibus sacerdotum. Ecce ego mitto ad vos Prophetas & sapientes. Hierusalem, Hierusalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos qui mittuntur ad te. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Hierusalem non saxa & ædificia civitatis, sed habitatores vocat, quam patris plangit affectu: sicut & in alio loco legimus, quòd videns eam flevit. In eo autem quod dicit: *Quoties volui congregare filios tuos*, omnes retrò Prophetas à se missos esse testatur. Avis quoque similitudinem congregantis sub pinnis nidum suum, in cantico Deuteronomii legimus: *Sicut aquila protegens nidum suum, & super pullos suos desiderabit expandens alas suas, suscepit eos, & tulit super pinnas suas.* Et pulchrè qui Herodem de sua nece tractantem vulpem vocârat, seipsum avi comparat. Fraudulenta enim vulpes semper insidias avibus tendere non cessat. Luc. 19 Deut. 3 Luca 1

Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta.] Ipsam civitatem, quam nidum suum vocaverat, nunc domum Judæorum appellat: quæ non immeritò Domini auxilio nudata, sua ditioni relinquitur: quia non solùm avis illius omnipotentis, quam Matthæus gallinam nuncupat, alas protegi despexit, sed & eandem avem se protegere volentem, vulpibus devorandam id est, Herodi & Pilato crucifigendum tradidit Christum. Nec mora, vulpium earundem, hoc est, regum terræ & ipsâ rapinæ donatur. Occiso enim Domino venerunt Romani, & quasi nidum vacuum diripientes, tulerunt eorum locum, gentem & regnum. Matt. 2

Dico autem vobis quia non videbitis me donec veniat cùm dicatis: Benedictus qui venit in nomine Domini.] Hæc quidem turbæ dixerunt Domino veniente ad Hierusalem: sed quia Lucas non dicit, quo hinc abscesserit Dominus, ut non veniret nisi eo tempore, quo jam illud diceretur (perseverat quippè in itinere suo donec veniat Hierusalem) cogit profectò hoc mysticè intelligi, hoc est, de illo ejus adventu, quo in claritate venturus est, maximè cùm Matthæus hæc Dominum post decantatas ei à turba laudes dixisse testetur. Aliter quod dicit: hoc est, Nisi pœnitentiam egeritis, & confessi fueritis ipsum esse me de quo Prophetæ cecinerunt, Filium omnipotentis Patris, meam faciem non videbitis. Habent Judæi datum sibi tempus pœnitentiæ, confitebantur benedictum qui venit in nomine Domini, & Christi ora conspicient.

IN DIE DIVI JOANNIS APOSTOLI & Evangelistæ. Joan. ult.

In illo tempore dixit Iesus Petro: Sequere me. Conversus Petrus, vidit illum discipulum, quem diligebat Iesus, sequentem, qui & recubuit in cœna super pectus ejus, & dixit: Domine, quis est, qui tradet te? Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Lectio sancti Evangelii, quæ nobis lecta est, fratres mei, tantò majori à nobis intentione debet per singula verba pensari, quantò magnâ gratiæ supernæ dulcedine tota redundat. Commendat enim nobis beatissimus Evangelista & Apostolus Joannes privilegium amoris præcipui, quo cæteris ampliùs meruit honorari à Domino: commendat testimonium Evangelicæ descriptionis, quod veritate divinâ subnixum nullus fidelium dubitare permittitur: commendat placidam suæ carnis absolutionem, quam Domino specialiter se visitante percepit. Sed ut perfectæ lectionis hujus principia considerare valea-

Ioan. 21 mus, libet superiora parumper attendere. Apparuit Dominus post resurrectionem discipulis septem, inter quos erat Petrus & Joannes, quibus frustra in piscando totâ nocte laborantibus, & stans in littore copiosa rete eorum piscium multitudine implevit, moxque egressos ed terram invitavit ad prandium, & inter prandendum tertiò Petrum an se amaret, interrogavit: ac tertiò amorem confitenti, quia ter eum nagaverat, ei tertiò pascendas suas oves commisit: ac deindè quia per eandem ovium, i. animarum fidelium curâ pastoralem usque ad martyrium crucis esset perventurus, intimavit dicens: *Amen amen dico tibi, cùm esses junior, cingebas te, & ambulabas ubi volebas: cùm autem senueris, extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet quò non vis.* In manuum namque extensione designavit, quòd per mortem crucis martyrio coronandus: in cinctione alterius, quòd vinciendus a persecutore. inductu quò non vellet, quòd tormenta passionis contra voluntatem esset passurus humanæ fragilitatis. Sed ne gravis fortè videretur Petro prædicta à Domino passio crucis, hanc suo confestim lenire curavit exemplo, ut crucis tunc martyrii eò leniùs ferret, quò se meminisset similem suo Redemptori mortis excipere sententiam. Postquam enim significavit ei, qua morte clarificaturus esset Deum, protinus adjungit, quod in hujus capite lectionis audivimus.

Et dicit ei: Sequere me.] Ac si apertè dicat: Quia ipse priùs pro tua redemptione crucis supplicium subire non timui, cur ipso mei confessione nominis crucem pati formides? Qui eò gloriosiore martyrii palmâ clarificaberis, quòd in hac promerenda magistri iter sequeris. Jam verò ab Evangelista non subditur, quid hoc dicto Dominus & discipuli fecerint: sed ex eo tamen innuitur, quod subjungit: *Conversus Petrus vidit illum discipulum, quem diligebat Jesus, sequentem.* Patet namque, quia cùm dixisset Petro, Sequere me, id est, crucem patiendo imitare, surrexit de loco convivii, & abire cœpit. Secutus est autem eum Petrus etiam incessu pedum, cupiens implere quod audivit: *Sequere me. Secutus est & ille discipulus quem diligebat Jesus.* Neque enim arcendum se à consectatu Christi putabat, qui non minori se gratiâ dilectionis è Christo complexum noverat. Neque incredibile est ideò ceterumque discipulum corporali gressu vestigia Domini secutum, quia necdum intellexerat quid significaverit in eo, quòd Petrum se sequi præcepit. Notum autem novi vestræ fraternitati, qui sit ille discipulus, quem diligebat Jesus: Ioannes videlicet ipse, cujus hodie natalitia festa celebramus, qui hoc scripsit Evangelium, atque ideò suam personam maluit indiciis rerum accidentium, quàm proprio designare vocabulo. Diligebat autem eum Jesus non exceptis cæteris singulariter solum, sed præ cæteris quos diligebat, familiariùs unum, quem specialis prærogativa castitatis ampliori dilectione fecerat dignum. Omnes quippè se diligere probat, quibus ante passionem

Ioan. 15 loquitur: *Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos. Manete in dilectione mea.* Sed hunc præ omnibus diligit, qui virgo electus ab ipso, virgo in ævum permansit. Tradunt namque historiæ, quòd eum de nuptiis volentem nubere, vocaverit: & propterea quem è carnali voluptate retraxerit, potiore sui amoris dulcedine donavit. Denique huic moriturus

Ioan. 19 in cruce matrem suam commendavit, ut virginem virgo servaret, & ipso post mortem ac resurrectionem cœlos ascendente, non deesset ejus genitrici filius, cujus casta vita castis tueretur obsequiis. Ponit & aliud suæ personæ B. Joannes indicium, subjungens: *Qui & recubuit in cœna super pectus ejus, & dixit: Domine quis est qui tradet te?* Hoc quomodo gestum sit, superiora hujus Evangelii loca plenius ostendunt: quia videlicet in cœna, quam ultimam ante passionem cum discipulis Salvator habuit, in qua eorum pedes lavit, eisque corporis ac sanguinis sui tradidit mysteria celebranda, discipulus ille quem diligebat, super pectus ejus recubuerit. Et cùm dixisset eis: *Amen amen dico vobis, quia unus ex vobis tradet me*, respondit ille discipulus innuente Petro, ut interrogaret & diceret ei: *Domine quis est?* ait Dominus: *Ille est, cui ego intinctum panem porrexero.* Quòd autem discipulus ille supra pectus magistri recubuit, non præsentis solummodo dilectionis, sed etiam futuri erat signum mysterii. Figurabatur etenim jam tunc Evangelium, quod idem discipulus erat scripturus, uberius atque altiùs cæteris sacræ Scripturæ paginis arcana divinæ majestatis esse comprehensurum.

Quia enim in pectore Jesu sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi, meritò supra pectus ejus recubat, quem majore cæteris sapientiæ & scientiæ singularis munere donat. Coloss. 2 Cæteros quippè Evangelistas novimus plura de miraculis nostri Salvatoris, pauciora de divinitate locutos: Joannes autem perpauca de humanis scribens actibus, potiùs se exponendis divinæ naturæ indidit arcanis, patenter insinuans quanta de pectore Jesu fluenta doctrinæ cœlestis, quæ nobis ructaret, hauserit. Sequitur:

Hunc ergo cùm vidisset Petrus, dicit Jesu: Domine hic autem quid?] Quia se beatus Petrus audierat per passionem crucis clarificaturum esse Deum, voluit etiam de fratre & discipulo cognoscere, qua esset ipse morte perpetuam transiturus ad vitam.

Dicit ei Jesus: Sic eum volo manere, donec veniam, quid ad te? Tu me sequere.] Non, inquit, eum per passionem martyrii volo consummari, sed absque violentia persecutoris diem expectare novissimum, quando ipse veniens eum in æternæ beatitudinis mansione recipiam. Et quid hoc ad te? Tu tantum crucis patibulum subeundo mea te vestigia sequi debere memento. Et quidem hanc Domini responsionem fratres tunc temporis ita tractabant, quasi Joannes nunquam esset moriturus. Quod non ita esse intelligendum ipse Joannes admonere curavit, qui cum præmisisset exisse sermonem istum inter fratres, quia discipulus ille non moritur, solerter adjecit atque ait: *Et non dixit ei Jesus, quia non moritur: sed sic eum volo manere donec veniam, quid ad te?* Non ergò putandum, quia discipulus ille non sit moritur. [illegible] tamen, quia nec Dominus hoc de illo futurum prædixit, & Psalmista ait: *Quis est homo qui vivit, & non videbit mortem?* [illegible] in[illegible]ligendum quòd cæteri Christi discipuli per passionem consummati, ipse in pace Ecclesiæ adventum vocantis expectaverit. Psal. 88 Et hoc est quod ait Domi[illegible] *[illegible] eum volo manere donec veniam*. [illegible] quia & ipse [illegible] labores pro Domino, pressuras que majorum [illegible] in senium finierit, utpotè Eccle[illegible] per Asiam, quam regebat, jam longe lateque [illegible] Nam & in Actibus Apostolorum cum cæteris Apostolis flagellatus invenitur, *ibant gaudentes à conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati.* Actor. 5 Et a Domitiano Cæsare in ferventis olei dolium missus, in Ecclesiastica narratur historia, ex quo tamen divinâ se protegente gratiâ tam intactus exierit, quàm fuerat à corruptione concupiscentiæ carnalis extraneus. Nec multo post ab eodem principe propter insuperabilé evangelizandi constantiam in Pathmos insulam exilio relegatur, ubi humano licèt destitutus solatio, divinæ tamen visionis & allocutionis meruit crebrâ consolatione relevari: denique ibidem Apocalypsim, quam ei Dominus de statu Ecclesiæ præsenti vel futuro revelavit, manu suâ conscribit. Undè constat promissionem sic manendi donec veniret Dominus, non eò pertinere, quòd sine labore certaminis victurus in mundo, sed illò potiùs, quòd sine dolore passionis transiturus esset è mundo. Sicut enim in Patrum literis invenimus, cùm longo confectus senio sciret imminere diem recessûs sui, convocatis discipulis suis post monita exhortationum ac Missarum celebrationem ultimum eis valefecit: deindè descendens in defossum sepulturæ suæ locum, factâ oratione appositus est ad patres suos, tam liber à dolore mortis, quàm à corruptione carnis invenitur alienus. Atque ita completa est veridica Salvatoris sententia, quia sic eum voluit manere, donec ipse veniret. Possumus autem mysticè in his, quæ Petro & Joanni à Domino prædicta, atque in eis sunt gesta, duas Ecclesiæ vitas, quibus in præsenti exercetur, Activam scilicet & Contemplativam, designatas accipere. quarum activa communis populo Dei via vivendi est. Ad contemplativam verò perpau

ci, & in hoc sublimiores quique post resurrectionem piæ actionis ascendunt. Activa quippe vita est studiosum Christi famulum justis insistere laboribus, & prius quidem seipsum ab hoc seculo immaculatum custodire, mentem, manum, linguam, ac membra corporis cætera ab omni inquinamento culpæ tentantis continere, ac divinis perpetuò subjugare servitiis. Deindè etiam proximi necessi-
Matt. 25 tatibus juxta vires occurrere, esurienti cibum, potum sitienti, algenti vestitum ministrando, egenos vagosque in domum recipiendo, infirmum visitando, mortuum sepe-
Ps. 34 liendo, eripiendo inopem de manu fortiorum ejus, egenum & pauperem a rapientibus eum: sed & erranti viam veritatis ostendendo, ac cæteris se mancipando fraternæ dilectionis obsequiis, insuper & usque ad mortem pro justitia certando. Contemplativa autẽ vita est, cùm lõgo quis bonæ actionis exercitio edoctus, diutinæ orationis dulcedine instructus, crebrâ lachrymarum compunctione assuefactus, a cunctis mundi negotiis vacare, & in sola dilectione oculum mentis intendere didicerit, gaudiumque perpetuæ beatitudinis, quod in futuro percepturus est, vita etiam in præsenti cœperit ardenter desiderando prægustare, ac aliquando etiam in quantum mortalibus fas est, in excessu mentis speculando sublimiter evolare. Hæc autem vita divinæ speculationis illos maximè recipit, qui post longa monasticæ rudimenta virtutis secreti ab hominibus degere nôrunt, eò liberiorem ad cœlestia meditanda animũ habentes, quò a terrenis separantur tumultibus, Namque activa non solis in cœnobio monachis, sed & cuncto, ut diximus, populo Dei generaliter ingredienda proponitur. Et quidem utrunque Apostolum, & Petrum videlicet & Joannem, quamvis inter homines positum, pro excellentis culmine gratiæ constet in utraque vita fuisse perfectum: attamen una vita per Petrum, alia designatur per Joannem. In eo etenim, quod ait Petro Dominus: *Extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet quò non vis*, perfectionem exprimit activæ conversationis, quæ tentationum solet igne probari. Undè alibi de ea dicit apertiùs: *Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam*. Cui rectè subjungit, dicens, *Sequere me*: quia nimirum
1. Pet. 2 juxta ejusdem Petri vocem, *Christus passus est pro nobis, relinquens nobis exemplum, ut sequamur vestigia ejus*. Quod autem dicit de Joanne: *Sic eum volo manere donec veniam*, statũ contemplativæ virtutis insinuat, quæ non per mortem finienda ut activa, sed per mortẽ est perfectius Domino veniente complectenda. Activus namque labor cum morte deficit, mercedem post mortem accepturus æternam. Quis enim in illa vita panẽ esurienti dat, ubi nemo esurit? Quis aquam sitienti, ubi nemo sitit? Quis mortuum sepelit, ubi terra viventiũ est? Quis cætera opera misericordiæ exercet, ubi nullus miser invenitur? Actionis ergò ibi labor nullus, sed solus præteritæ actionis perpetuus remanet fructus. Speculativa autem felicitas, quæ hic inchoatur, illic sine fine perficitur, quando & supernorum civium, &
1. Cor. 13 ipsius Domini præsentia *non per speculum & in ænigmate sicut nunc, sed facie ad faciem videbitur*. Unde rectè de ea sub typo discipuli quem diligebat, quemque supra pectus suum fecit discumbere, dicit Dominus: *Sic eum volo manere donec veniam*. Ac si apertè dicat: Nolo gustum speculativæ suavitatis, quam maximè in Sanctis meis diligo, sperantibus in protectione alarũ mearum, inebriatis ab ubertate domûs meæ, sicut laboriosæ usum actionis lethi conditione finiri, sed post mortem sublimius me apparente, atq; in meæ conspectum majestatis illos perducente perfici. Sequitur:

Hic est discipulus ille, qui testimonium perhibet de his, & scripsit hæc. Et scimus quia verum est testimonium ejus.] Jam manifestè beatus Joannes suam personam designat ex officio, quam designate vitat ex vocabulo. Non autem prætereunter intuendum, quod dicitur: *Qui testimonium perhibet de his, & scripsit hæc*. Perhibuit quippe testimonium verbo Dei prædicando, perhibuit scribendo, perhibuit denuò eadem quæ scripserat docendo: perhibet etiam nunc Evangelium, quod descripsit Ecclesiis legendum, pandendo. Siquidem à tempore Dominicæ Passionis, Resurrectionis, & Ascensionis in cœlum usque ad ultima Domitiani principis tempora, per annos circiter sexaginta quinque, absque ullo scribendi adminiculo verbum Dei prædicabat. At ubi à Domitiano, qui secundus post Neronem Christianorum persecutor exstitit, in exilium missus est, irrumpentes in Ecclesiam hæretici, quasi in destituta pastore ovilia lupi Marcion, & Cerinthus, & Hebion, cæterique Antichristi, qui Christum fuisse ante Mariam negabant, simplicitatem fidei Evangelicæ perversa maculavêre doctrinâ. Sed dum ipse post occisionem Domitiani permittente pio principe Nervâ rediret Ephesum, compulsus est omnibus penè tunc Asiæ Episcopis, & multarum Ecclesiarum legationibus de coæterna Patri divinitate Christi altiùs facere sermonem, eò quòd in trium Evangelistarum scriptis, Matthæi videlicet, Marci & Lucæ de humanitate ejus, ac de his, quæ per hominem gessit, sufficiens sibi viderentur habere testimonium. Quod ille se non aliter facturum respondit, nisi indicto jejunio in commune Dominum precarentur, ut ille digna scribere posset. Et hoc patrato, instructus revelatione, ac sancti Spiritûs gratiâ inebriatus omnes hæreticorum tenebras patefactas subitò veritatis luce dispulit. In principio, inquiens, erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Similemque mitis totum sui sermonis circum faciens, Dominum nostrum Jesum Christum sicut verum hominem, verè ex homine temporaliter factum, ita etiam verum Deum, verè ex Deo Patre æternaliter natum, verè cum Deo Patre & cum Spiritu sancto semper existentem clarissimâ assertione perdocuit, immò omnia divinæ veritatis & veræ divinitatis, quantum alteri mortalium nulli licuit, arcana reseravit. Et hoc virgini privilegium rectè servabatur, ut ad scrutanda verbi incorruptibilia sacramenta incorrupto non solum corde, sed & corpore procederet. De cujus dictorum veritate quàm sit nemini ambigendum, ipse quoque curavit ostendere, qui cùm dixisset: *Hic est discipulus qui testimonium perhibet de his, & scripsit hæc*, continuò subjecit, & ait: *Et scimus quia verum est testimonium ejus*. Quia ergò & nos cum cæteris fidelibus scimus verum esse testimonium ejus, curemus per omnia rectâ fide intelligendo, rectâ operatione exercendo quæ docuit, ad dona sempiterna quæ promisit, pervenire, per Dominum nostrum Jesum Christum, qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritûs sancti per omnia secula seculorum. Amen.

IN NATALI SANCTORUM INNOcentium Martyrum. Matth. 2.

IN illo tempore, Angelus Domini apparuit in somnis Joseph, dicens: Surge, & accipe puerum, & matrem ejus, & fuge in Ægyptum, & esto ibi usque dum dicam tibi. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

DE morte pretiosa Martyrum Christi Innocentium sacra nobis est, fratres charissimi, evangelii lectio recitata, in qua tamen omnium Christi Martyrum pretiosa mors est designata. Quòd enim parvuli occisi sunt, significat per humilitatis meritum ad martyrii perveniendam gloriam, & *quia nisi conversus fuerit quis, & effectus ut parvulus, non potest animam dare pro Christo*. Quòd in Matt. 18
Bethleem & in omnibus finibus ejus occisi sunt, ostendit non solum in Judæa, undè ecclesiæ cœpit origo, sed & in omnibus ejusdem ecclesiæ finibus quacunque per orbem diffusa est, persecutionem sævituram perfidorum, & piorũ patientiam esse coronandam. Qui a bimatu occisi sunt, doctrinâ & operatione perfectos indicant: qui verò infra, simplices vel idiotas, fidei tamen non fictæ constantiâ, fortes æquè denunciant. Quòd illi quidam occisi sunt, sed Christus, qui quærebatur, vivens evasit, insinuat corpora quidem ab impiis posse perimi, sed Christum, pro quo persecutio tota sævit, nullatenùs eis vel viventibus, vel occisis posse auferri, sed eos veraciter contestari, *quia sive vivimus, Domino vivimus: sive morimur, Domino morimur. Sive ergo vivimus sive morimur, Domini sumus*. Quòd juxta vati- Rom. 14

Hier. 31 cinium Hieremiæ, *Vox in rama*, i. in excelso, *audita est plo-*
ratus & ululatus, manifestè denunciat luctum sanctæ Ec-
clesiæ, quæ de injusta membrorum suorum nece gemit,
non ut hostes garriunt in vacuum cedere, sed usque ad
Galat. 4 solium ascendere superni judicis: & sicut protomartyris
Abel, ita etiam sanguinem cæterorum Martyrum de ter-
Eccles. 35 ra clamare ad Dominum, juxta illud viri Sapientis: *Non*
despiciet preces pupilli, nec viduam si effundat loquelam gemitûs.
Nonne lacrymæ viduæ ad maxillam descendunt, & exclamatio
ejus super deducentem eas? A maxilla enim descendunt usque ad
cœlum, & Dominus exauditor non delectabitur in illis. Quod
Rachel ploràsse dicitur filios suos, nec voluisse consolari,
quia non sunt: significat Ecclesiam plorare quidē sancto-
rum de hoc seculo ablationem, sed nō ita velle consolari
ut qui seculum morte vicerunt, rursus ad seculi certamina
secum toleranda redeant: quia nimirum non sunt ultra
revocandi in mundum, de cujus ærumnis semel evaserunt
coronandi ad Christum: Rachel namque, quę ovis aut vi-
dens Deum dicitur, ecclesiam figuratè demonstrat, cujus
Luc. 15 tota intentio, ut videre Deum mereatur, invigilat. Et ipsa
est ovis centesima, quam pastor bonus relictis in cœlu no-
naginta novem ovibus angelicarum virtutum, abiit quæ-
rere in terra, inventamque suis humeris imposuit, & sic
reportavit ad gregem. Quæritur autem juxta literā, quo-
modo Rachel ploràsse dicitur filios suos, cum tribus Juda,
quæ Bethleem tenebat, non de Rachel, sed de sorore ejus
Lia fuerat orta. Ubi tamen facilis patet responsio, quia
non tantùm in Bethleem, verùm etiam in omnibus fini-
bus ejus pueri sunt omnes trucidati. Tribus autem Benja-
min, quæ de Rachel orta est, proxima fuit tribui Judæ.
Undè meritò credi debet, quòd plaga crudelissimę necis
non paucos etiam Beniaminæ stirpis pueros involve-
rit quos progenies Rachel elata in excelsum voce plora-
verit. Potest & aliter intelligi, quia Rachel juxta Beth-
leem sepulta est, sicut titulus monumenti ejus usq; hodie
testatur, ad occidentem civitatis ultra viam, quæ ducit
Gen. 35 Hebron: quòd ea quæ in loco eodem agebantur, ipsa e-
gisse prophetico locutionis modo rectè dicatur, cujus
corpore & nomine locus ipse fuerat insignis. Quòd Do-
minus ipse ne occideretur ab Herode, sublatus est à pa-
rentibus in Ægyptum, significat electos sæpius malorum
improbitate suis effugandos sedibus, vel etiam exilio da-
mnandos. Ubi simul exemplum datur fidelibus, ne dubi-
tent rabiem persequentium, ubi opportunum fuerit de-
clinare fugiendo, cùm hoc Deum ac Dominum suum se-
cisse meminerint. Siquidem ipse, qui erat suis præceptu-
Matt. 10 rus: *Cùm vos persecuti fuerint in civitate ista fugite in aliam*,
priùs fecit quod præcepit fugiendo hominem, quasi ho-
mo in terra, quem magis paulò antè monstravit stella de
cœlo. Quòd occisis pro Domino pueris Herodes non lon-
gè post obiit, & Joseph monente Angelo Dominum cum
matre ad terram Israel reduxit: significat omnes persecu-
tiones, quæ contra Ecclesiam erant movendæ, ipsorum
persecutorum morte vindicandas, eidemque mulctatis
persecutoribus pacem Ecclesiæ denuo reddendā, & san-
ctos qui latuerant, ad sua loca fuisse reversuros. Herodes
quoque in diabolo fremit, & auferri sibi iniquitatis suæ
regnum in his, qui ad Christum transeunt, ingemiscit.
Undè si parvulos interficiat, Jesum sibi videtur occidere.
Quod utique sine cessatione molitur, dum primordiis re-
natorum Spiritum sanctum eripere, & quandam teneræ
fidei infantiam tentat extinguere. Possumus quoque o-
dium Herodis, quo perdere Jesum voluit, super persecu-
tionibus, quæ Apostolorum sunt temporibus factæ, in Ju-
Act. 13 dæa specialiter accipere, quando invalescente invidiâ
prædicatores verbi sunt penè omnes expulsi de provin-
cia, & in gentibus prędicaturi sunt longè latèque dispersi.
Sicque factum est, ut gentilitas, quæ per Ægyptum figu-
ratur, peccatis ante tenebrosa lumen verbi perciperet.
Hoc est enim puerum Jesum & matrem ejus per Joseph
in Ægyptum transferri, fidem scil. dominicę incarnatio-
nis, & Ecclesiæ societatem per doctores sanctos gentibus
committi. Quòd erant in Ægypto usque ad obitum He-
Rom. 11 rodis, indicat figuratè fidem Christi in gentibus mansu-
ram, donec plenitudo gentium introeat, & sic omnis Is-
raël salvus fiat. Obitus quippè Herodis terminum inten-
tionis malitiosæ, qua nunc contra Ecclesiam Judæa sævit,
insinuat. Occisio parvulorum, mortem humilium spiritu,
quos fugato à se Christo Judæi peremêre, designat. Quòd
autem defuncto Herode redit ad terram Israel, finem se-
culi denunciat, quando Enoch & Heliâ prædicantibus
Judæi sopitâ modernæ invidiæ flammâ, fidem veritatis
accipient. Et benè cùm Judæam deserit, fugere, & hoc in
nocte dicitur: cùm verò reverti in illam, non solùm fu-
gæ, sed & noctis fit mentio. quia nimirum quos ob pec-
catorum tenebras olim persecutores reliquit, ipsos ob lu-
cem fidei tandem se quærentes revisit. Quòd damnato li-
cèt Herode Joseph timore Archelai filii ejus in Judęā, ubi
metropolim habebat, ire formidans, monente Angelo in
Nazareth Galilææ secedit, ultima præsentis Ecclesiæ
tempora designat, quando pro ea, quę nunc est, universali
gentis illius cæcitati, qua Christianos, in quantum valet,
persequi non desistit, acrior in quibusdam Antichristi per-
secutio consurget. Et quidem plurimis ad prædicationem
Enoch & Heliæ à perfidia conversis, sed cæteris ad instin-
ctum Antichristi tota intentione contra fidem dimican-
tibus. Pars igitur Judææ, in qua regnabat Archelaus, per-
fidos Antichristi sequaces ostendit. Porrò Nazareth Ga-
lilææ, quò Dominus transfertur, partem gentis ejusdem,
quæ tunc temporis fidem Christi est susceptura, designat.
Undè benè Galilæa perpetrata transmigratio, Nazareth
flos aut virgultum ejus interpretatur: quia nimirum S. Ec-
clesia quò ardentiori desiderio ab his, quæ in terris videt,
ad cœlestia promerenda transmigrat, eò majore spiritua-
lium abundat flore atque germine virtutum. Undè opor-
tet, fratres charissimi, quia primitias Martyrum hodiernâ
festivitate veneramur, de æterna, quæ in cœlis est, Marty-
rum festivitate sedulò cogitemus, eorumque vestigia in
quantum possumus sequendo, & ipsi ejusdem festivitatis
supernæ participes existere curemus, testante Apostolo:
Quia si socii passionum fuerimus simul & consolationum erimus. 2. Cor. 1
Nec tam de morte eorum lugeamus, quàm de justa pal-
mæ perceptione lætemur. Siquidem singulos eorum cum
per tormenta pellerentur, ex hac vita Rachel gemebun-
da, id est, S. Ecclesia quæ gemit, luctu lacrymisque prose-
cuta est: sed jam hinc expulsos superna Hierusalem, quæ
est mater omnium nostrûm, mox in aliam vitam obviis
lætitiæ ministris excepit, atque in gaudium Domini sui
perpetuò coronandos introduxit. Undè dicit Joannes:
Stabant ante thronum, & in conspectu agni amicti stolis albis, & Apoc. 7
palmæ in manibus eorum. Stant enim modo ante thronum
Dei coronati, qui quondam ante thronos judicum terre-
norum jacebant pœnis attriti. Stant in conspectu agni
nullâ ratione illic a contemplanda ejus gloria separandi,
à cujus hic amore nec supplicio poterant separari. Stolis
fulgent albis, & palmas in manibus habent quia præmia
in operibus habent, dum corpora, quæ pro Domino igni-
bus & bestiis dilacerata, flagris absumi, per præcipitia dis-
solvi, ungulis abradi, omnimodò pœnarum genere passi
sunt dissipari, per resurrectionem glorificata recipiunt. *Et* Ibidem
clamabant, inquit, *voce magnâ dicentes: Salus Deo nostro, qui se-*
det super thronum & agno. Magnâ voce salutē Deo decan-
tant, qui magnâ gratiarum actione recolunt, non sua se
virtute, sed ipso auxiliante tribulationum impugnantium
superàsse certamina. Dicit iterum eorum & præteritos
agones & coronas describens perpetuas: *Hi sunt qui vene-* Ibidem.
runt de tribulatione magna, & laverunt stolas suas, & dealbave-
rūt eas in sanguine agni. Stolas quippe Martyres in sanguine
agni laverunt, dum membra sua, quæ oculis insipientium
visa sunt pœnarum squalore fœdari, sic potiùs fuso pro
Christo sanguine ab omnibus mundavêre contagiis: insu-
per & beatâ immortalitatis luce digna reddidêre, quod est
lotas etiam dealbàsse stolas in sanguine agni. *Ideo sunt*, in-
quit, *ante thronum Dei & serviunt ei die ac nocte in templo ejus.*
Non est laboriosa, sed amabilis & optanda servitus, in
Dei laudibus perpetuò adsistere: dies quippè & nox non
vicissitudinem temporis propriè, sed perpetuitatem tro-
picè significant. *Nox enim non erit illic, sed dies una melior in* Ps. 83

atque

atriis Christi super mella, in qua non plorat Rachel filios suos, *sed abstergit Deus omnem lachrymam ab oculis eorum*: [Apoc. 7] dat que vocem lætitiæ & salutis æternæ in tabernaculis justorum ei, qui vivit & regnat Deus per omnia secula seculorum. Amen.

IN CIRCUMCISIONE DOmini. Loc. 2.

IN illo tempore cùm consummati essent dies octo, ut circumcideretur puer, vocatum est nomen ejus Jesus. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

SANCTAM venerandamque præsentis festi memoriam paucis quidem verbis Evangelista comprehendit, sed non pauca cœlestis mysterii virtute gravidam reliquit. Expositâ namque nativitate Dominica, cujus gaudia mox Angeli dignis laudibus extulerunt, pastores devotâ visitatione celebrârunt, omnes qui tunc audiêre, mirati sunt. Nos quoque pro modulo nostro, prout potuimus, proximè Domino largiente, congruis Missarum hymnorumque solenniis exegimus, subjunxit atque ait:

Et postquam consummati sunt dies octo, ut circumcideretur puer, vocatum est nomen ejus Jesus, quod vocatum est ab Angelo priusquam in utero conciperetur.] Hæc sunt festivitatis hodiernæ gaudia veneranda, hæc sacræ solennitas diei, hæc illa supernæ pietatis munera sacrosancta, quæ fidelium [Galat. 4] cordibus commendans Apostolus, ait: *Quia ubi venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum, factum ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant, redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus.* Magnâ namque dispensatione pietatis ad redemptionem generis humani Deus Pater non Angelum, non Archangelum, sed filium suum unigenitum mittere dignatus est. Quem quia in divinitatis suæ specie videre nequimus, magnâ rursum dilectionis arte providit, ut hunc factum ex muliere, hoc est, ex maternæ carnis substantia, sine virili admixtione conceptum, ad humanos verum hominem proferret aspectus: quia in divina virtute ac substantia manens, per omnia quod erat, veram naturæ mortalis infirmitatem, quam non habebat, indueret. Et ut nobis necessariam obediendi virtutē præcipuo commendaret exemplu, factum sub lege, filium suum misit Deus in mondum: non quia ipse legi quicquā debeat, qui unus magister noster, unus est legislator & judex; sed ut eos, qui sub lege positi, legis onera portare nequiverant, suâ compassione juvaret, ac de servili conditione, qui sub lege erant, ereptos in adoptionem filiorum, quæ per gratiam est, suâ largitate reduceret. Suscepit ergò circumcisionem lege decretam in carne, qui absque omni prorsus labe pollutionis apparuit in carne, & qui in similitudine carnis peccati, non autem in carne peccati advenit, remedium, quo caro peccati consueverat mundari, non respuit: sicut etiam unda baptismatis, quâ novæ gratiæ populos à peccatorum sorde lavari voluit, ipse non necessitatis, sed exempli causâ subiit. Scire etenim debet vestra fraternitas, quia idem salutiferæ curationis auxilium circumcisio in lege contra originalis peccati vulnus agebat, quod nunc baptismus agere revelatæ gratiæ tempore consuevit, excepto quòd regni cœlestis januam necdum intrare poterant, donec adveniens benedictionem daret, qui legem dedit, ut videri possit Deus deorum in Sion, tantùm in sinu Abrahę post mortē beatâ requie consolati supernę pacis ingressum spe felici expectabant. Qui enim nunc per Evangelium suum terribiliter ac salubriter [Ioan. 3] clamat: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu, non potest introire in regnum Dei*: ipse dudum per legem suam cla[Gen. 17]mabat: *Masculus, cujus præputii caro circumcisa non fuerit, peribit anima illa de populo suo, quia pactum meum irritum fecit*, i. quia pactum vitæ in paradiso hominibus mandatum Adam prævaricante transgressus est, in quo omnes peccaverunt: peribit de cœtu sanctorum, si non ei fuerit remedio salutari subventum. Utraque ergò purificatio, & circumcisionis videl. in lege, & in Evangelio baptismatis, tollendę prævaricationis primę gratia posita est. Et ne cui seculi labentis ætati superni respectûs munera deessent, illi quoque, qui à mundi exordio usque ad tempora datæ circumcisionis, vel post datā circumcisionem, de aliis nationibus Deo placuerunt, vel hostiarum oblationibus, vel certè solâ fidei virtute suas suorumque animas creatori commendantes, à primi reatûs vinculis absolvere curabant. *Sine fide enim impossibile est placere Deo*: & sicut alias [Heb. 11] scriptum est: *Justus autem ex fide vivit.* [Abac. 2] Sed veniens in carne Dei filius, qui solam carnis naturam, nullam autem peccati contagionem contraxit de Adam, & qui ex Spiritûs sancti virtute de Virgine conceptus & natus est, nullo eguit munere gratiæ renascentis: utrumque genus purificationis subire dignatus est, & circumcisus videl. à paren[Luc. 2]tibus octavâ die nativitatis, & tricesimo ætatis anno ba[Matt. 4]ptizatus à Joanne, imò etiam tertium salutaris hostię mu[Luc. 2]nus ipsa templi Dominus pro se non respuit offerri. Cujus die dehinc tricesimatertiâ Domino opitulante vestra charitas auditura simul est & celebratura mysteriū. Cuncta, inquam, & legalia, & Evangelicę purificationis genera, qui nullo indiguit, Dominus suscipere non despexit, ut & consummandæ jam legis decreta suo tempore doceret esse saluberrima, & advenientia Evangelii cunctis fidelibus ostenderet æquè subeunda remedia. Sed & hoc quòd eodem die suæ circumcisionis nomen ut Jesus vocaretur, accepit, ad imitationem priscæ facit observationis, quam ex eo credimus sumptam, quòd Abraham Patriarcha, qui primus circumcisionis sacramentum in testimonium suę magnę fidei, & divinę ad eum promissionis accepit, eodem die suæ suorumque circumcisionis etiam nominis amplificatione simul cum sua conjuge benedici promeruit, ut qui eatenùs Abram pater excelsus dictus [Gen. 17] est, deindè Abraham, i. pater multarū gentium vocaretur: *quia patrem*, inquit, *multarum gentium constitui te.* Quæ fidelissima promissio tam latè per orbem jam patet impleta, ut etiam nos ipsi de gentibus ad fidei illius devotionem vocati, ipsum nos patrē spiritaliter habere gaudeamus, dicente etiam nobis Apostolo: *Si autem vos Christi, er*[Galat. 3]*gò semen Abrahæ estis secundùm promissionem hæredes.* Et Saram, inquit, *uxorem tuam, nō vocabis Sarai, sed Saram*, i. non principem meam, sed principem: videl. apertè docens, ut eam quæ jam ex fidei particeps & socia facta est, non propriè principem suæ domûs, sed absolutè principem, i. omnium rectè credentium fœminarum vocaret, & intelligeret esse parentem. Undè B. Apostolus Petrus credentes de gentibus fœminas ad humilitatis, castitatis & modestiæ virtutem provocans, ejusdem matris nostrę Sarę debita cum laude meminit: *Sicut Sara*, inquit, *obediebat Abrahæ, dominum eum vocans, cujus estis filiæ benefacientes, & non timentes* [1. Petr. 3] *ullam perturbationem.* Hæc dilectionem vestram, fratres, admonere curavimus, ut singuli vestrûm meminerint, et jam seipsos perceptâ fide Christi cum Patriarcha nominis excelsi meruisse consortium, si perceptâ in Christo purificatione, baptismi salutaris derivatum à nomine Christi, gaudeant mutuâsse cognomen, & hoc usque ad finem firmum intameratumque servare contendant, gaudentes in se illud Esaiæ vaticinium esse completum: *Et servos suos* [Esa. 65] *vocabit alio nomine*, hoc est, nomine Christiano, quo nunc omnes servi Christi se delectantur insigniri: *Neque enim* [Actor. 4] *nomen aliud sub cœlo datum est hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri.* [Ibidem.] Undè Propheta consequenter adjungit: *In quo qui benedictus est super terrā, benedicetur in Domino*, Amen. Dicit & alias de eodem, multiplicandam etiam de gentibus Ecclesiam alloquens: *Videbunt gentes justum tuum, &* [Esa. 62] *cuncti reges inclytum tuum, & vocabitur tibi nomen novum, quod os Domini locutum est.* Quare autem puer qui natus est [Esa. 9] nobis, filius qui datus est nobis Jesu, i. Salvatoris nomen acceperit, non expositione ut à nobis possit intelligi, sed sollicitâ ac vigili eget intentione, ut etiam nos possimus ejusdem nominis participatione salvari. Legimus quippè Angelo interpretante: *Quia ipse salvum faciet populum suum* [Matt. 1] *à peccatis eorum.* Et indubitanter credimus ac speramus, qui à peccatis salvat, ipse etiam à corruptionibus, quæ à peccatis contigerunt, & ab ipsa morte salvare non omit-

post me prædicare incipiet mundo, qui ante me factus est, qui me potentiâ majestatis tantum, quantum sol luciferum, licèt pòst apparens, antecellit. Quia prior me
Ioan. 1 erat, quia *in principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.*

Post me venit vir.] Tempus humanæ nativitatis, quo Joanne posterior est, intellige. *Qui ante me factus est*, primatum regiæ potestatis, quo etiam Angelis præsidet, intuere. *Quia prior me erat*, æternitatem divinæ majestatis, qua Patri est æqualis, intellige. *Post me venit vir, qui ante me factus est, qui prior me erat.* Post me venit humanitate, qui ideo me præcellit dignitate, quia prior me erat divinitate.

Et ego nesciebam eum, inquit.] Certum est, quia sciebat Dominum Joannes, cui testimonium perhibere missus est, quem judicem omnium venturum prædicabat, di-
Matt. 3 cens: *Cujus ventilabrum in manu sua, & permundabit aream suam*: à quo Spiritum sanctum dari debere testabatur, *Ipse vos baptizabit*, inquiens, *Spiritu sancto*, à quo seipsum ablui desiderabat, dicens: Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me? Quomodo ergo dicit, & ego nesciebam eum, nisi quia eum, quem antea noverat, perfectius jam cùm baptizaretur, agnovit? Quem mundi Salvatorem & judicem noverat, hujus potentiam majestatis altius Spiritu sancto super eum descendente agnovit. Neque enim dubitandum est, quia B. Joannes cum Spiritum sanctum licèt corporali specie videre, cùm vocem Patris licet corporaliter sonantem meruisset audire, multum ex hoc visu & auditu profecerit, multum de divinæ potestatis excellentia revelatis oculis mentis scientiæ cœlestis acceperit à Deo, ut ad comparationem intelligentiæ, qua tunc illustrari cœperit, eatenùs illum, quantus esset, omnimodis sibi videretur ignorâsse. Qui testimonium, in quod missus est, Domino diligenter perhibens, adjungit:

Sed ut manifestaretur in Israël, propterea veni ego in aqua baptizans.] Quod est apertè dicere: Non ideò veni in aqua baptizans, quia peccata mundi baptizandu tollere possum, sed ut eum baptizando ac prædicando manifestarem populo Israel, qui in Spiritu sancto baptizans ad tollenda peccata non solùm Israël, sed totius mundi, hi et credere voluerint, idoneus est. Propterea veni ego in aqua baptizans, ut hic baptizando illi viam præparatem, qui baptizaret in remissionem peccatorum.

Et testimonium perhibuit Joannes dicens: Quia vidi Spiritum descendentem quasi columbam de cælo, & mansit super eum.] Benè in columbæ specie descendit super Dominum Spiritus, ut discant fideles non aliter ejus Spiritu se posse impleri, nisi simplices fuerint, nisi veram cum fratribus habuerint pacem, quam significant oscula columbarum. Habent autem oscula & corvi, sed lanians, quod columba omnino non facit: significantes eos, *qui loquuntur pacem*
Ps. 27 *cum proximo suo, mala autem sunt in cordibus eorum.* Columbæ autem natura, quæ a laniatu innocens est, illis inno-
Ephes. 4 centibus aptissime congruit, qui pacem sequuntur cum omnibus & sanctimoniam, soliciti servare unitatem spiritûs in vinculo pacis. Atque ideò Spiritus in columba descendendo non suam tantummodò, vel ejus in quem descendit, innocentiam simplicitatemque designat, sed eorum æquè, *qui sentiunt de illo in bonitate & simplicitate cordis quærunt illum.* Quorum unanimem pietatem ac mansuetudinem spiritali gratiâ donatam Dominus ipse laudans
Sapient. 1 loquitur: *Una est columba mea, una matris suæ, electa genitrici suæ.* Matrem quippè ac genitricem Ecclesiæ spiritus gratiam vocat, qua inspirante percepit, ut ipsa quoque possit columba rectè nuncupari. Denique Hebræo sermone, quo Scriptura sancta est edita, spiritus genere fœminino
Cant. 6 appellatur. Propter quod convenienter Ecclesia una Christi columba, & hæc matri ac genitrici suæ electa nominatur: quia nimirum, quòd in unitate fidei Christianæ multis de gentibus congregatur, quòd columbinâ ad invicem pace lætatur, quòd electionis sorte beatur, non suo habet merito, sed dono accepit gratiæ spiritalis.

Et ego, inquit, *nesciebam eum.*] Subaudis, tam subtiliter, per Spiritum in eum descendentem, cognovi.

Sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum descendentem, & manentem super eum, hic est qui baptizat in Spiritu sancto.] Baptizat Dominus in Spiritu sancto per Spiritûs sancti gratiam peccata dimittendo. Sive enim ipse aquâ aliquos discipulorum suorum primus baptizaverit, per quos ad cæteros fideles baptismi rivus proflueret, eosdem etiam Spiritu baptizabat peccata illis relaxando, & Spiritûs dona ministrando: sive fideles ejus invocato nomine ipsius aquâ baptizent electos, & chrismate sacro perungant, eosdem nihilominus ipse Spiritu sancto baptizat quia nemo præter ipsum peccatorum nexus solvere, aut Spiritûs sancti valet dona tribuere. Unde Evangelista Joannes cùm dixisset: *Au-* Ioan. 4
dierunt Pharisæi quia Iesus plures discipulos facit & baptizat quàm Ioannes, protinùs adjunxit: *Quanquam Iesus non baptizaret, sed discipuli ejus*: apertè dicens, quia etsi discipuli Iesu in nomine ejus aquâ baptizant, ipse tamen magis baptizat: intelligendus est, qui peccata dimittit. Baptizat quoque Dominus in Spiritu sancto, cùm per afflationem ejusdem Spiritûs corda fidelium suorum fervore sui sive fraternæ charitatis accendit. *Charitas enim*, inquit, *Dei dif-* Rom. 5
fusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est no- 1.Cor. 12
bis. Baptizat in Spiritu sancto, cùm cuilibet electorum dat manifestationem Spiritûs ad utilitatem virtutes operando. De quo baptismate ascensurus in cœlum dixit disci-
pulis: *Vos autem baptizabimini in Spiritu sancto non post mul-* Actor. 1
tos hos dies. Sed diligentiùs intuendum est, quia cùm dixisset: *Super quem videris Spiritum descendentem*, addidit: *Et manentem super eum*: in sanctos enim ejus Spiritus descendit. Verùm quia quamdiu sunt in corpore, peccato carere nequeunt, quia cœlestium contemplationi semper oculum mentis intendere non sufficiunt, sed sæpius hunc ad terrenæ curam conversationis inflectunt, in eorum proculdubio cordibus Spiritus aliquando venit, aliquando recedit. Undè dictum est: *Spiritus ubi vult spirat, & vocem* Ioan. 3
ejus audis, sed non scis unde veniat aut quo vadat. Venit quippè ad sanctos, vadit a sanctis Spiritus, ut quem semper habere idonei non sunt, ejus per tempora redeuntis crebrâ luce refici- antur. *In solo autem mediatore Dei & hominum ho-* 2.Tim. 2
mine Iesu Christo Spiritus perpetuò veraciter manet, in quo nec sordidæ cogitationis maculam, quam refugeret, ullam invenit. Mansit autem totus in illo non ex eo solùm tempore, quo hunc Joannes super eum vidit descendentem, sed ex quo homo fieri incipiens, ejus ministerio & opere conceptus est. Unde etiam potestatem dandi hominibus Spiritum non minus habet ipse, quam Pater, ipso attestante, qui ait:
Paraclitus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine Ioan. 14
meo, ille vos docebit omnia. Et in alio loco, quòd ipse hunc
mittat, ostendit dicens: *Si enim non abiero, paraclitus non* Ioan. 16
veniet ad vos: si autem abiero, mittam eum ad vos. Quia nimirum una est in divinitate substantia, inseparabilis operatio Patris, & Filii & ejusdem Spiritûs sancti. Nam & de ipso Spiritu, quòd suâ sponte veniat ubi velit, suâ potestate operetur quæ velit, testatur Filius, ubi ait, quod & su-
pra memoravi: *Spiritus ubi vult spirat. Hæc autem omnia*, in- 1.Cor. 12
quit Apostolus, *operatur unus atque idem Spiritus, dividens singulis prout vult.* Idcircò autem super eum, in quo semper manebat, baptizatum Spiritus descendere ostenditur, ut & Baptista ipse celsius jam quem prædicaret, agnosceret, & credentibus daret indicium, nequaquam se nisi baptizatos aquâ, Spiritûs ejusdem posse baptisma mereri. Quærendum interea quomodo speciale Filii Dei agnoscendi signum fuerit, quod super eum descenderit & manserit Spiritus, cùm etiam discipulis ipse promittat, dicens: *Et* Ioan. 14
ego rogabo Patrem, & alium paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum, Spiritum veritatis. Et paulò pòst: *Quia apud vos manebit, & in vobis erit.* Si enim apud servos Dei electos manet, & in illis erit Spiritus, quid magni est Filio Dei, quòd in ipso manere Spiritus astruatur? Notandumque quòd semper in Domino manserit Spiritus sanctus, in sanctis autem hominibus quamdiu mortale corpus gestaverint, partim maneat in æternum, partim rediturus recedat. Manet quippe apud eos, ut bonis insistant actibus, ut voluntariam paupertatem diligant, mansue-

tudinem consequantur, pro æterno desiderio lugeant, esuriant & sitiant justitiam, misericordiam, munditiam cordis, & tranquillitatem pacis amplectantur: sed & pro observatione justitiæ persecutionem pati non vereantur, eleemosynis, orationibus & jejuniis, cæterisque Spiritus fructibus insistere desiderent. Recedit autem ad tempus, ne semper infirmos curandi, mortuos suscitandi, dæmones ejiciendi, vel etiam prophetandi habeant facultatem. Manet semper, ut possint habere virtutem, qua mirabiliter ipsi vivant: venit ad tempus, ut etiam aliis per miraculorum signa qualcs sint intus, essulgeant.

Et ego vidi, inquit, *& testimonium perhibui quia hic est filius Dei.* Supra dixerat: *Post me venit vir, qui ante me factus est:* nunc *testimonium perhibet, Quia hic est filius Dei*, utriusque naturæ veritatem, humanæ videlicet & divinæ, in una eademque Christi persona manifestè designans. Erubescat Manichæus audiens, *Venit vir*: conticescat Fotinus audiens, *Hic est filius Dei*. Audiant mansueti & lætentur, quia venit vir post Joannem fortior Joanne, qui baptizat in Spiritu sancto, & quia hic est filius Dei. Quia enim per superbiam recessimus homines à Deo, filius Dei per misericordiam factus est homo, ut idem ipse & per divinitatem Patri, & per humanitatem congrueret nobis: per humanitatem similem nobis pro nobis cum hoste confligere, per divinitatem Patri consubstantialem ad imaginem nos Dei & similitudinem, quam peccando amisimus, posset dignè restaurare: per mortem nostræ fragilitatis destrueret eum, qui habebat mortis imperium, & per impassibilem suæ divinitatis potentiam reconciliaret nos Deo Patri, cum quo vivit & regnat Deus in unitate Spiritus sancti, per omnia secula seculorum. Amen.

IN OCTAVA EPIPHANIÆ.

Matth. 3. Marc. 1. Luc. 3.
Joan. 1.

IN illo tempore venit Iesus à Galilæa in Iordanem ad Ioannem, ut baptizaretur ab eo. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

LECTIO sancti Evangelii, quam modò, fratres, audivimus, magnum nobis & in Domino & in servo dat perfectæ humilitatis exemplum. In Domino quidem, quia cùm sit Dominus, non solum ab homine servo baptizari, sed etiam ipse ad hunc baptizandus venire dignatus est. In servo autem, quia cum sciret præcursorem se ac baptistam salvatoris esse destinatum, memor tamen propriæ fragilitatis injunctum sibi humiliter excu-
Luc. 14 lavit officium dicens: *Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad*
& 16. *me?* Sed quia *omnis qui se humiliat, exaltabitur*, & Dominus, qui in forma hominis propter homines instruendos humilis apparuit, mox à Deo Patre, quantum super homines, immò etiam quantum super Angelos, & super omne quod creatum est, emineret, apparuit voce delapsa
2. Petr. 1 ad eum hujuscemodi a magnifica gloria: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui.* Et fidelissimus atque humillimus servus ille Joannes, qui baptizari à Domino, quam Dominum baptizare magis optavit, & ipsum baptizare Dominum, & apertis suæ mentis oculis descendentem super eum Spiritum præ cæteris mortalibus videre promeruit. Verum quia breviter ista prælibavimus, latius jam cuncta exposituri ipsius lectionis videamus exordium.

Tunc venit, inquit, *Iesus à Galilæa in Iordanem ad Ioannem, ut baptizaretur ab eo.*] Venit filius Dei baptizari ab homine, non anxia necessitate abluendi alicujus sui peccati,
Esa. 53 *qui peccatum non fecit ullum, nec inventus est dolus in ore ejus:*
1 Petr. 2 sed pia dispensatione abluendi omnis nostri contagionem
Iac. 3 peccati, qui in multis offendimus omnes, *Et si dixerimus*
1 Ioan. 1 *quia peccatum non habemus, nosipsos seducimus & veritas in nobis non est.* Venit baptizari in aquis ipsarum conditor aqua-

Psal. 50 rum, ut nobis, qui in iniquitatibus concepti, & in delictis sumus generati, secundæ nativitatis, quæ per aquam & Spiritum celebratur, appetendum insinuaret mysterium. Dignatus est lavari aquis Jordanicis, qui erat mundus a sordibus cunctis, ut ad diluendas nostrorum sordes scelerum omnium fluenta sanctificaret aquarum. Sed quia humillimam Domini dispensationem ex lectione Evangelica cognovimus, etiam servi humillimam obedientiam solicita intentione videamus. Sequitur:

Ioannes autem prohibebat eum, dicens: Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me?] Expavit illum ad se venisse ut baptizaretur aquâ, cui nulla inerat, quæ baptismo tergeretur culpa, imò qui per suæ gratiam Spiritus cunctis credentibus mundi tolleret culpam. Undè rectè intelligitur quod hic dicit Ioannes: *Ego à te debeo baptizari* hoc esse quod apud Evangelistam Joannem illo ad se veniente dixisse narratur: *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mun-*
Ioan. 1
di. Ab illo enim debemus omnes baptizari, qui ad hoc venit in mundum, ut peccata tolleret mundi. Ab illo debuit ipse Joannes baptizari, id est, a peccati originalis contagione mundari, qui quamvis nullo inter natos mulierum minor, tamen quasi natus ex muliere culpæ nævo non carebat. Ideòque cum cæteris mulierum natis ab eo, qui natus est ex virgine Deus, in carne apparuit, opus habebat ablui. Quoniam ergo scriptum est. *Quid est homo ut*
Iob. 15
immaculatus sit, & ut mundus appareat, natus ex muliere, jure timuit homo quamvis sanctus, natus tamen ex muliere, & ob id a culpæ macula non immunis baptizare Dominum, quem ex virgine natum noverat, nullam prorsus habere maculam culpæ. Sed quia vera humilitas ipsa est, quam obedientia comes non deserit, quod prius officium expavit, mox inter explevit. Nam sequitur:

Respondens Iesus autem dixit ei: Sine modo, sic enim decet nos implere omnem justitiam, tunc dimisit eum.] Id est, tunc demum dimisit, tunc consensit, tunc passus est eum a se baptizari, cum tali ordine cognovisset omnem justitiam debere compleri. Sine modo, inquit, sine me modò, ut justus, a te baptizari in aqua, & tu postmodum à me quod quæris, baptizaberis in Spiritu. Sic enim decet nos proprio exemplum implendæ omnis justitiæ, ut videlicet discant fideles neminem posse hominem absque unda baptismatis perfectè justum existere, & esse omnibus, quamvis innocenter & justè viventibus, necessarium, vivificæ regenerationis officium, cùm hi, qui Spiritûs sancti opere concepti & nati sunt, cognoverint, secundæ nativitatis subisse, vel potius sibi consecrasse lavacrum. Nulla personarum majorum contemnat ab humilibus suis in remissionem peccatorum baptizari, cùm meminerit Dominum, qui in Spiritu sancto baptizans peccata dimittere solet, sumsisse baptizandum in aqua a suo illo servi manibus caput. Sequitur:

Baptizatus autem Iesus confestim ascendit de aqua: & ecce aperti sunt ei cœli, & vidit Spiritum Dei descendentem sicut columbam & venientem super se.] Et hoc ad impletionem omnis justitiæ pertinet quòd baptizato Domino aperti sunt ei cœli, & Spiritus descendit super eum: ut hinc nimirum fides nostra confirmetur, per mysterium sacri baptismatis aperiri nobis introitum patriæ cœlestis, & sancti Spiritûs gratiam ministrari. Nunquid enim credi decet, Domino tunc primum cœlestia patuisse secreta, cum recta fides habeat non minus tempore quo cum hominibus conversatus est, quàm post & antea in sinu Patris mansisse & sedem tenuisse cœlestem? Aut a tricesimo ætatis anno, quando baptizatus est, Spiritûs sancti dona percepit qui primâ conceptione Spiritu sancto plenus semper extitit? Nobis ergò, fratres charissimi, nobis hæc sunt celebrata mysteria. Quia enim nobis Dominus sacrosancto sui corporis introitu baptismi lavacrum dedicavit, nobis quoque post acceptum baptisma cœli aditum patere, & Spiritum sanctum dari monstravit. Et congrua multum distantia, quia
Genes. 3
primus Adam ab immundo spiritu deceptus per serpentem, gaudia regni cœlestis amisit: secundus Adam a Spiritu sancto per columbam glorificatus, ejusdem regni limina reseravit, flammaque vibrantem, qua ingressum

paradisi

paradisi expulso Adam primo Cherub custos interclusi. Secundus Adam hodierna die per aquam lavacri renascentes extingui debere monstravi, ut unde ille cum sua conjuge ab hoste victus exiit, ibi iste cum sanctorum Ecclesia, sponsa videlicet sua, de hoste victor rediret: imò pretiora redemptis à peccato vitæ immortalis munera pateret futuri seculi, princeps pacis donaret, quam præsentis nostri seculi pater princeps discordiæ venundatus sub peccato suis cum stirpe perdidit: quia nimirum vita illa beatissima, quam deseruit Adam, quamvis incomparabili luce & pace sublimis ab omnium curarum stimulantium nube serena crebra Dei & Angelorum fuerit visione & allocutione glorificata, in terræ tamen hujus erat locis constituta terrenis, quamvis nullo labore quæsitis alenda titulis: at hæc quam Christus tribuit, in cœlorum est arce vita perennis non crebra, sed continua divinæ contemplationis luce refecta. Prima hominis vita beata ita fuit immortalis, ut posset in ea homo non mori, si se à peccati seductione cautus servaret: secunda verò ita est immortalis, ut non possit in ea homo mori, nec ullis peccati petulantia seductione tentari. Benè autem spiritus reconciliator in columba, quæ multum simplex est avis, apparuit: ut & suæ videlicet naturæ simplicitatem per hujus speciem animalis ostenderet. Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum, & eum in quem descendit, mansuetum miteque ac misericordiæ sui, etiam præconem mundi umque doceret mundo esse futurum: simul & omnes qui sua gratia essent renovandi, simplices ac mundi corde admoneret ingredi, juxta quod scriptum est: *Sentite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis quærite illum. Quoniam in malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis.* Hinc est quod Simon, qui in felle amaritudinis & obligatione iniquitatis permanere contendit, partem fortemque in hoc spiritu habere nequivit. Illo enim spiritu plenus erat, qui in serpente hominibus apparendo, quis ipse malitiæ & insidiarum peste infectus esset, corda diligenter edocuit. Sed descendente super Dominum spiritu, videamus quid sequitur:

Sap. 1 — Ibidem. — Ibidem

Et ecce vox de cœlo dicens: Hic est filius meus dilectus in quo mihi complacui.] Filius Dei Baptizatur in homine, spiritus Dei descendit in columba, pater Deus in voce sanctæ & individuæ Trinitatis in baptismi declaratur mysterio. Et rectè, ut qui sacramentorum suorum dispensatoribus erat præcepturus, docere omnes gentes, & baptizare eas in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, primus ipse suo in baptismate totam personaliter panderet adesse Trinitatem. Quod ait vox paterna, *hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui*, ad comparationem terreni hominis dicit, in quo peccante quodammodò sibi displicuisse Deus conditor insinuat, cum ait: *Pœnitet me hominem fecisse in terra.* Pœnitentia quidem in Deum nulla cadit, sed nostro more loquens, qui compungi pœnitentia solemus, quando contra votum nostra opera verti videmus. Pœnituisse se dixit hominem fecisse in terra, quem a rectitudine suæ facturæ peccando deviare conspexit. In filio autem suo unigenito sibi singulariter complacuit, quia hunc hominem quem induerat, à peccato immunem servare cognovit. Et in hac quoque voce patris, sicut & in cæteris baptizati Domini mysteriis, omnis justitiæ declaratur impletio. Coæternus enim & consubstantialis patri filius, descendente super eum spiritu, qui sic hominibus insinuatur, ut per hoc discant homines per gratiam se baptismatis accepto Spiritu sancto de filiis diaboli in Dei filios se posse transferri, sicut Apostolus edocet, fidelibus ita loquens: *Accepistis spiritum adoptionis filiorum in quo clamamus Abba pater.* Et Evangelista Joannes: *Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri.* His de baptismo nostri Salvatoris, fratres charissimi, prout ipse donavit commemoratis, ad nos pios revertamur, & quia humilitatem obedientiamque Baptistæ simul & baptizati audivimus, *per humilem charitatem baptisma quod suscepimus, servare curemus, mundantes nos ab omni inquinamento carnis & spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei.* Humiliter ergo ejus subeunda & servanda mysteria eis, qui

Matt. 28 — Gen. 6 — Rom. 8 — Joan. 1 — 2. Cor. 7

necdum in his sunt initiati suadeamus, & quotquot per gradum sacerdotalem ad dispensanda illorum sumus sacramenta promoti, humiliter injunctum nobis impleamus officium. Studeamus omnes solliciti, ut januam patriæ cœlestis, quæ nobis est divinis patefacta mysteriis, humanis ipsi nobis non intercludamus illecebris. Neque enim frustra Dominum apud Evangelistam Lucam post baptisma orasse, & sic cœlo aperto spiritum ac vocem patris venisse commemorat, qui etiam tribus consonantibus Evangelistis baptizatus, mox jejunium quadraginta dierum solitarius exercuit: sed nos profectò docuit, nosque suo instruxit exemplo, ut post acceptam in baptismo remissionem peccatorum, vigiliis, jejuniis, orationibus, cæterisque Spiritus fructibus operâ demus: ne nobis torpentibus immundus spiritus, qui de corde nostro expulsus baptismo fuerat, redeat, nosque spiritualibus divitiis vacuos inveniens, septemplici peste deprimat, & fiant novissima nostra pejora prioribus. Caveamus seduli ne ignem nobis ipsi, qui vitæ iter occludat nostrorum crebro accendamus fomitem vitiorum. Flammeus namque gladius qualiscunque ille est, qui paradisi ostia servat singulis quibuscunque fidelium fonte baptismatis extinctus est, & ut redire possit homo ablatus, infidelibus autem manet semper immobilis. Sed & falsis fratribus vocatis quidem, sed non electis, dum post baptisma se criminibus implicare non metuunt, qualiter post extinctionem idem ignis reaccenditur: ne mereantur intrare regnum, quod ficto corde ac duplici requirunt, serpentino potiùs dente fraudulenti, quam simplici oculo columbini, quem in Ecclesia sua multum se diligere Dominus ostendit, qui in amoris Cantico ait: *Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra, oculi tui columbarum.* Unde quia nobis ad discendam Deo placitam simplicitatem columbæ forma proponitur, diligentius ejus naturam videamus, ut per singula innocentiæ ejus exempla, vitæ nobis emendatioris instituta sumamus. *Hæc à malitia fellis prorsus aliena est.* Et nos igitur a malitiæ felle abstinemus, omnisque amaritudo, & ira, & indignatio tollatur a nobis cum omni malitia. Nullum ore vel unguibus lædit, nec minutas quidem musculas, vel vermiculos, quibus minutæ pene omnes aviculæ se suosque pullos nutriunt, inquiunt. Videamus ne dentes nostri sint arma & sagittæ, ne mordentes & comedentes invicem, consumamur ab invicem. Contineamus manus a rapinis: qui furabatur, jam non furetur. Magis autem laboret operando manibus suis quod bonum est ut habeat unde tribuat necessitatem patienti. Nam & columba sæpè alienos quasi suos solet alere pullos. Ipsa terræ fructibus & seminibus pascitur. Audiamus Apostolum: *Bonum est non manducare carnem, & non bibere vinum.* Et Apostolus Petrus: *Ministrate, inquit, in fide vestra virtutem, in virtute autem scientiam, in scientia autem abstinentiam, in abstinentia autem patientiam, in patientia autem pietatem, in pietate autem amorem fraternitatis.* Gemitum pro cantu habet. *Miseri simus, & lugeamus, & ploremus coram Domino, qui fecit nos. Risus noster in luctum convertatur, & gaudium in mœrorem. Beati enim lugentes, quoniam ipsi consolabuntur.* Super aquas sedere consuevit, ut ventura raptum accipitris prævisa in aquis umbra declinet. Et nos mundis undis, ac mundari scripturarum fluentis, sedulo assidere curemus, quarum speculis edocti dignoscere & præcavere valeamus insidias hostis antiqui. Tales quippe amat Ecclesia, sponsa videlicet Christi, quam in amoris sui laudibus cantat: *Oculi ejus sicut columbæ, quæ lacte sunt lotæ, & resident juxta fluenta plenissima. Nidificat autem in foraminibus petræ, in cavernis maceriæ.* Petra Christus est, cujus in cruce clavis manus, latus el[...]ncea perforatum, unde continuò sanguis & aqua, nostræ videlicet sanctificationis & ablutionis mysterium exivit. Maceria est virtus coadunata sanctorum, caverna in ea sinus paternæ dilectionis, quo teneriores fidelium animos dum ad fidei, spei & dilectionis perfectionem nutriendos suscipiunt, quasi nidificantibus columbis in se locum pandunt. Hæc ergo fortiorum auxilia, qui adhuc pupilli in fide sumus, humiliter subeamus, his Dominicæ passionis

Luc. 3 — Matt. 4 — Marc. 1 — Luc. 4 — Luca 11 — Gen. 3 — Cantic. 1 — Ephes. 4 — Psal. 56 — Galat. 5 — Ephes. 4 — Rom. 14 — 2. Petr. 1 — Psal. 94 — Jacob. 1 — Matt. 5 — Cantic. 5

sacramentia semper sanctificari curemus. Talem namque omnium nostrum conversationem Dominus quærit, talibus intentam studiis uniuscujusque nostrum vitam videre desiderat, talium voce suas laudes decantari ac prædicari gratulatur, (Cant. 2) *Surge*, inquit, *amica mea, speciosa mea, & veni columba mea in foraminibus petræ, in caverna maceriæ. Ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis.* Hæc de natura columbæ septem virtutis exempla commemorasse sufficiat. Et rectè fortasse, quia Spiritus sancti, qui in columba descendit, septiformis est gratia. Verùm ex omnibus, quæ de ejus natura moralites interpretanda humana potest comperire solertia, restat unum quod de ejus actu mystico sacra narrat historia. Cum enim Dominus in figuram futuri baptismatis originalis mundi scelera diluvii aquis ablueret, transacta mundatione scire volens (Gen. 8) Noe, qualiter se facies haberet terræ, emisit corvum, qui ad arcam redire contempsit: significans eos, qui abluti licet unda baptismatis, nigerrimum tamen veteris habitû hominis emendatius vivendo deponere negligunt: & nec sancti Spiritus unctione renovari merentur, statim ab intima Catholicæ pacis, & quietis unitate exteriora, id est, seculi desideria sequendo desiscunt. Emisit post eum columbam: at illa venit ad eum vespere, portans ramum olivæ virentibus foliis, in ore suo. Animadvertitis credo, fratres, & me loquentem vestro intellectu prævenitis, ramum olivæ virentibus foliis gratiam esse Spiritus sancti verbis abundantem: de cujus plenitudine super Christum requiescente, Psalmista ait, (Psal. 44) *Unxit te Deus, Deus tuus, oleo lætitiæ præ consortibus tuis.* De cujus dono consortibus Christi dato loquitur Joannes: (1. Joan. 2) *Vos unctionem habetis à sancto, & nostis omnia.* Et pulcherrima comparatione umbra veritati concinit. Ramum olivæ columba corporalis ablutam diluvii aquis detulit in arcam, Spiritus sanctus in specie columbæ corporalis baptizatum aqua Jordanis descendit in Dominum. Nos quoque Christi & Ecclesiæ membra, quos non solùm homines, qui erant in arca cùm Noe, sed & animantia quæ arca continebat, & ipsa quoque ligna, ex quibus eadem facta est arca, figurant post acceptum undæ regenerationis lavacrum: per unctionem sacri chrismatis gratia Spiritus sancti signamur, quam conservare in nobis intemeratam dignetur ipse, qui dedit Jesus Christus Dominus noster, qui vivit & regnat in æternum, Amen.

IN DIE PURIFICATIONIS DEIparæ Mariæ virginis. Lucæ 2.

In illo tempore, postquàm impleti sunt dies purgationis Mariæ secundum legem Moysi, tulerunt Jesum in Hierusalem, ut sisterent eum Domino sicut scriptum est in lege Domini: Quia omne masculinum adaperiens vulvam, sanctum Domino vocabitur. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

SOLENNITATEM nobis hodiernæ celebritatis, quam quadragesimo Dominicæ nativitatis die debitis veneramur officiis, (Exod. 13) maximè ejusdem Domini Salvatoris nostri, simul & intemeratæ genitricis ejus humilitate dedicatam sacra Evangelii lectio designat. exponēs eos qui legi nihil debuerant, implendis se legalibus per omnia subdidisse decretis. Sicut enim modo cùm legeretur, audivimus, *postquàm impleti sunt dies purgationis ejus* (videlicet matris illius) *secundum legem Moysi, tulerunt illum in Hierusalem, ut sisterent eum Domino: sicut scriptum est in lege Domini.* (Levit. 12) *Quia omne masculinum adaperiens vulvam, sanctum Domino vocabitur.* Præcepit namque lex, ut mulier quæ suscepto semine peperisset filium, immunda esset septem diebus, & in die octava circumcideret infantulum, nomenque apponeret: deinde etiam alios triginta tres dies ab ingressu templi ac viri toro abstineret, donec quadragesimo nativitatis die filium cum hostiis ad templum Domini deferret. primogenitum autem omnis masculini sexus sanctum Domino vocari, atque ideò munda quæque offerri Deo, immunda autem mundis mutari, vel occidi, & omne primogenitum hominis quinque siclis argenti debere redimi. Si autem fœminam peperisset mulier, immunda fieri jussa est quatuordecim diebus, & sexaginta sex aliis diebus a templi ingressu suspendi, donec octogesimo nativitatis die quæ dies purgationis ejus vocabatur, illa se suamque sobolem hostiis sanctificatura veniret, ac sic demum ad torum viri libera redire deberet. Intueamur, fratres charissimi, diligentiùs verba legis quæ proposuimus, & videbimus apertissimè, quam beatissima Dei genitrix, & perpetua virgo Maria, simul cùm filio quem genuit, ab omni fuerit legis subjectione liberrima. Cum enim dicat lex, mulierem quæ suscepto semine peperisset, (Levit. 12) immundam decerni, & per longa tempora simul cum prole quam genuisset, oblatis victimis debere mundari: patet profectò, quia illam quæ sine virilis susceptione seminis virgo peperit, unà cùm filio qui natus est ei, neque immundam decernebat, neque per hostias salutares doceat esse mundandam. Sed sicut Dominus ac Salvator noster, qui divinitatis legem dedit, apparens in homine, fieri voluit sub lege, (Galat. 4) ut eos qui sub lege erant, redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus: ita etiam beata genitrix illius, quæ singulari privilegio suprà legem fuit, pro ostendendo tamen humilitatis exemplo, legalibus subdi non refugit institutis: juxta illud viri Sapientis, (Eccles. 3) *Quanto magnus es, humilia te in omnibus.*

Et ut darent, inquit, hostiam secundùm quod dictum est in lege Domini par turturum, aut duos pullos columbarum. (Levit. 12) Hostia hæc pauperum erat. Præcipit quippe Dominus in lege, ut qui posset, agnum pro filio vel filia, simul & turturem sive columbam offerret: qui verò non sufficeret ad offerendum agnum, duos jam turtures, vel duos columbæ pullos offerret. Ergo Dominus noster per omnia memor salutis, non solùm homo fieri, cùm Deus esset, sed etiam cùm dives esset, pauper fieri dignatus est pro nobis: ut nos sua paupertate simul & humanitate divitiarum, & divinitatis donaret esse participes. Sed libet paulisper intueri, cur hæ maximè volucres in hostiam Domini jubentur offerri: Nam & Abraham Patriarche tanto ante legem has in holocaustum Domini legitur obtulisse, (Gen. 15) & in plerisque legis cæremoniis, qui mundandus esset, per has jubebatur mundari. Columba ergo simplicitatem, turtur indicat castitatem: quia & columba simplicitatis, & castitatis amator est turtur: ita ut si conjugem casu perdiderit non eliam ultra quærere curet. Unde in laudibus Ecclesiæ loquitur Dominus: (Cant. 1) *Pulchra sunt genæ tuæ sicut turturis:* Et iterùm: *Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra, oculi tui columbarum* Genas quippè turturis habet, qui ab omni impudicitiæ peste castum se custodit, & immunanis oculos habet columbarum, qui nulli nocere desiderans, etiam inimicos simplici amore contuetur. Sed utraque avis memorata, quia gemitum pro cantu edere solet, sanctorum in hoc seculo designat ploratum de quo Dominus memorat, dicens. (Joan. 16) *Amen amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit: vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium.* Et rursùs: (Matt. 5) *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.* Meritò ergo turtur & columba Domino offeruntur in hostiam: quia nimirum simplex & pudica fidelium conversatio gratum est illi sacrificium justitiæ: qui quia laborat in gemitu suo, qui lachrymis stratum suum singulas per noctes abluit, acceptissimam prorsus Deo victimam mactat. Cùm verò utraque avis ista propter consuetudinem gemendi præsentes sanctorum luctus & desideria superna designet, hoc tamen differunt, quòd turtur solivagus, columba autem gregatim gemere consuevit: & ob id iste secretas orationum lachrymas, illa publicos Ecclesiæ conventus insinuat. Bene autem puer Jesus primò circunciditur, & sic interpositis diebus Hierosolymam cùm hostia defertur: quia & ipse jam juvenis, prius omnem carnis corruptionem moriendo aut resurgendo calcavit, & deinde interpositis diebus cum ipsa carne jam immortali, quam pro nostra salute hostiam Deo fecerat, ad gaudia supernæ civitatis ascendit. Et unusquisque

nostrum prius aqua baptismi a peccatis omnibus, quasi vera circumcisione purgatur, ac sic proficiente gratia nova lucis, ad altare sanctum salutari hostia Dominici corporis & sanguinis consecrandus ingreditur. Nam & ipsa singulariter simplex & casta nostri Salvatoris humanitas, quæ oblata est Deo patri pro nobis, non incongruè per immolationem columbæ sive turturis potest figuraliter exprimi. Sed & omnis in fine mundi Ecclesia primò communi resurrectione cunctam terrenæ labem mortalitatis & corruptionis exuet, ac deinceps in regnum cœlestis Hierusalem bonorum victimæ operum Domino commendata transferetur. Quod autem Simeon & Anna, provectæ videlicet ætatis vir & fœmina, devotis confessionum officiis Dominum, quem corpore parvum vident, sed magnum divinitate intelligunt, excipiunt: illam profectò populi Iudæorum synagogam figuratè denuntiant, quæ lōga incarnationis ejus expectatione fatigata, promptè illum mox, ut advenit, & piarum ulnis actionum, & fidei non fictæ vocibus exaltare ac magnificare studuit, acclamans illi, & dicens: *Dirige me in veritate tua, & doce*
Psal. 24 *me, quia tu es Deus salvator meus, & te sustinui tota die.* Sed & hoc dicendum, quia meritò utrique sexus et gratulabundus occurrerit, qui utriusque redemptor apparebat. Magno sane metu, fratres mei, audienda sunt verba, quibus idem Simeon de Domino prophetans matrem ejus alloquitur:

Ecce positus est hic in ruinam, & resurrectionem multorum in Israel, & in signum cui contradicetur. Et tuam ipsius animam pertransibit gladius, ut revelentur ex multis cordibus cogitationes.) Delectabiliter namque multum auditur, quòd positus dicitur Dominus in resurrectionem multorum: quia sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes
1. Cor. 15 vivificabūtur: quia ipse dicit, *Ego sum resurrectio & vita, qui*
Joan. 11 *credit in me, etiamsi mortuus fuerit, vivet: & omnis qui vivit, & credit in me, non morietur in æternum.* Sed nonminùs terribiliter sonat, quod præmittitur, *Ecce positus est hic in ruinam.* Infelix namque satis est, qui agnita resurrectionis gloriæ deterius cadit, qui visa luce veritatis gravioribus peccatorum nebulis obcæcatur. Unde curandum nobis summoperè est, ut rectè quæ cognovimus, operando semper exercere meminerimus, ne de nobis dicatur illud Apostoli Petri: *Melius erat eis viam veritatis non agnoscere, quàm*
2. Petr. 2 *post agnitionem retrorsum converti ab eo, quod traditum est illis sancto mandato.*

Et in signum, cui contradicetur.) Signo dominicæ crucis multi sæpè Iudæorum exteriùs, multi contradixē-
Tit. 1 re gentilium: multi quod est gravius, falsi fratres hoc interiùs professionis superficie sequuntur, sed veritate prævectionis omnium persequuntur, dicentes se nosse Deum, factis autem negantes.

Et tuam ipsius animam pertransibit gladius.) Gladium appellat effectum Dominicæ passionis & mortis in cruce, qui Mariæ animam pertransivit: quia non sine acerbo dolore potuit crucifixum morientemque videre, quem licet resurrecturum à morte quasi Deum nullatenùs ambigebat, tamen quasi sua è carne procreatum mori pavide dolebat.

Ut revelentur ex multis cordibus cogitationes.) Ante incarnationem Dominicam velatæ erant cogitationes multorum, nec latè patebat, quis æternorum amore flagraret, quia cœlestibus bonis temporalia mente præferret: sed nato cœli Rege in terra confestim pius quisque gaudebat,
Matt. 2 *Herodes autem turbatus est, & omnis Hierosolyma cum illo.* Prædicante & miracula faciente, omnes turbæ & timebant, & glorificabant Deum Israel: Pharisæi autem & scribæ dicta ac facta ejus salutaria rabido ore carpebant. Passo in cruce impii lætitia stulta, pii tristitia justa replebantur: sed surgente a mortuis, & ascendente in cœlum horum lætitia mœrore, illorum est mœstitia gaudio mutata perenni: sicque juxta prophetiam beati Simeonis apparente in carne Domino, *revelata sunt ex multis cordibus cogitationes.* Non hec autem disparium revelatio cogitationum tunc solùm acta in Iudæa, sed nunc etiā apud nos credenda est actitari. Et nunc enim Domino apparente *revelantur ex multis cordibus cogitationes*, cum lecto vel prædicato verbo salutis, alii audientium libenter auscultant gaudentes perficere actu, quæ auditu didicerunt: alii fastidientes quæ audiunt, non hæc agendo patrare, sed hæc, otiis insultando nituntur contraire. Unde oportet fratres, ut quoties verbum doctrinæ cœlestis aliquid contrarium a duris auditoribus pati senserimus, imitemur tristitiam cordis eorum, qui passim in carne Dei verbum digno dolore compassionis tenebant: quoties vero idem verbum in auditorum fidelium mente per dilectionem resurgere, atque ad gloriam conditoris nostri per bona opera proficere viderimus, gaudeamus cum eis, qui Christum resurrexisse à mortuis, et que ad cœlos ascendere votis aspexere felicibus. Sanè quoniam castas, simplices & gemebundas aves Domino offerri consuevisse cognovimus, quibus nostra sobrietas, simplicitas & compunctio cordis an hori nostro semper offerenda signas, oportet intueri diligentiùs: quia non frustra duo turtures, aut duo pulli columbæ, & unus ex his pro peccato, alter in holocaustum offerri debere præcipitur. Duo sunt namque genera compunctionis, quibus semetipsos Domino fideles in ara cordis immolant: quia nimirùm, sicut ex patrum dictis accepimus, Deum sitiens anima priùs timore compungitur, postea amore. Prius enim sese in lachrymis afficit: quia dum malorum suorum recolit, pro his perpeti supplicia æterna pertimescit, quod est unum turturem sive pullum columbæ pro peccato offerre: at dum longa mœroris anxietate fuerit formido consumpta, quædam jam de præsumptione veniæ securitas nascitur, & in amorem cœlestium gaudiorum animus inflammatur. Et qui priùs flebat, ne duceretur ad suppliciū, postmodùm flere amarissimè incipit: quia differtur à regno, quod est de altero turture sive pullo colombino holocaustum facere. Holocaustum namque totum incensum dicitur. Et holocaustum seipsum Domino facit, qui spretis omnibus terrenis, solo supernæ beatitudinis desiderio æstuare, solam hanc per luctum et lachrymas quærere dulce habet. Contemplatur etenim mens, qui sint illi Angelorum chori, quæ ipsa societas beatorum spirituū, quæ majestas æternæ visionis Dei, & amplius plangit, quia bonis perennibus deest, quàm flebat priùs, cum mala æterna metuebat. Utranque autem nostræ compunctionis hostiam gratanter accipere dignetur, qui & pro peccato lugentibus, atque afflictis clementer errata dimittit: & pro ingressu vitæ cœlestis tota mentis intentione ferventes æternæ suæ visionis luce reficit Iesus Christus Dominus noster, qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti, Deus per omnia secula seculorum, Amen.

IN CATHEDRA SANCTI PETRI.

Marc. 8. Matth. 16. Lucæ 9.

IN illo tempore egressus est Iesus, & discipuli ejus, in castellum Cæsareæ Philippi. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

PHILIPPUS iste est frater Herodis, de quo suprà diximus, tetrarche Ituræ & Traconitidis regionis, qui in honorem Tiberii Cæsaris Cæsaream Philippi, quæ nunc Paneas dicitur, appellavit: & est in provincia Phœnicis, imitatus Herodem patrem, qui in honorem Augusti Cæsaris appellavit Cæsaream, quæ priùs turris Stratonis vocabatur, & ex nomine filiæ ejus Libyadem trans Iordanem extruxit. Ille locus est Cæsareæ Philippi, ubi Iordanis ad radices oritur Libani, & habet duos fontes, unum nomine Ior, & alterum Dan, qui simul mixti Iordanis nomen efficiunt.

Et interrogabat in via discipulos suos, dicens: Quem me dicunt esse homines? Qui responderunt illi, dicentes: Alii Ioannem Baptistam, alii Heliam, alii verò quasi unum de Prophetis. Pulchrè Dominus fidem discipulorum exploraturus, primò hominum sententiam interrogat: ne videlicet illo-

rum confessio non veritatis agnitione probata, sed vulgi videatur opinione firmata: nec comperta credere, sed insita. Herodis de auditis hæsitatione putentur. Unde & Petro se Christum confitenti secundum Matthæum, dicit, Matt. 16 *Quia caro & sanguis non revelavit tibi*: hoc est, doctrina humana fidei te veritatem non docuit. Pulchre etiam qui diversam de Domino sententiam ferunt, hominum nomine notantur. Nam qui veritatem potentiæ ejus fideliter ac pia mente cognoscunt, nequaquam homines, sed dii appellari merentur: quales fuisse Apostolos secunda sua interrogatione Dominus ostendit. Nam sequitur:

Tunc dicit illis: Vos verò quem me dicitis esse?) Attende enim prudens lector, quod ex consequentibus textuque sermonis, Apostoli nequaquam homines, sed dii appellentur. Cùm enim dixisset, Quem me dicunt esse homines, subjecit: Vos verò quem me dicitis esse? Illis quia homines sunt, humana opinantibus, vos qui dii estis, quem me esse existimatis?

Respondens Petrus, ait: Tu es Christus) Licet cæteri Apostoli sciant, Petrus tamen respondit præ cæteris. Complexus est itaque omnia, qui & naturam & nomen expressit, in quo summa virtutum est. Et jam ne nos de generatione Dei disseramus quæstiones, cùm Paulus indicaverit nihil 1. Cor. 2 *se scire, nisi Christum Iesum, & hunc crucifixum*: Petrus nihil amplius, quàm Christum Dei filium putaverit confitendum: nos & quando, & quomodo natus sit, & quantus sit, humanæ infirmitatis contemplatione rimamur. Finis ergo fidei meæ Christus est, finis fidei meæ Dei filius est. Non licet mihi scire generationis seriem, non licet tamen nescire generationis fidem.

Et comminatus est eis, ne cui dicerent de illo. Et cœpit docere illos, quoniam oportet filium hominis multa pati, & reprobari à senioribus, & à summis sacerdotibus & cætera.) Idcirco se ante passionem & resurrectionem noluit prædicari, ut completo postea sanguinis sacramento, opportunius Apostolis diceret: Matt. 28 *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Quia non prodesset publicè prædicari, & ejus vulgari in populis majestatem, quem post paululum flagellatum visuri sint, & crucifix[illegible]m, multa pati à senioribus & scribis, & principibus sacerdotum. Et notandum, quòd eum qui multa pati, & occidi, & resurgere debeat, filium hominis appellat: quia passo in carne Christo divinitas impassibilis mansit.

Et apprehendens eum Petrus cœpit increpare eum.) Quomodo increpaverit eum, Matthæus exponit apertius, dicens: Matt. 16 *Et assumens eum Petrus cœpit increpare illum dicens: Absit à te Domine, non erit tibi hoc.* Sæpè diximus nimii ardoris atque amoris quàm maximi fuisse Petrum in Dominum salvatorem. Quia ergo post confessionem suam qua dixerat, *Tu es Christus filius Dei vivi*: & præmium Salvatoris quo audierat secundum Matthæum, *Beatus es Simon Bar-jona, quia caro & sanguis non revelavit tibi, sed pater meus, qui in cœlis est*: repentè audit à Domino, oportere eum ire in Hierosolymam, ibique multa pati à senioribus & scribis, & principibus sacerdotũ, & occidi, & tertia die resurgere: non vult destrui confessionem suam, nec putat fieri posse, ut Dei filius occidatur: apprehenditque eum in affectum suum, vel separatim ducit, ne præsentibus cæteris condiscipulis magistrum videatur arguere. *Et cœpit increpare illum* amantis affectu, & optantis dicere: *Absit à te Domine*: vel, ut melius habetur in Græco: *Propitius esto tibi Domine: non erit istud*: hoc est, non potest fieri, nec recipiunt aures meæ, ut Dei filius occidendus sit.

Qui conversus, & videns discipulos suos, comminatus est Petro, dicens: Vade post me satana.) Satanas interpretatur adversarius sive contrarius. Quia contraria, inquit, loqueris voluntati meæ, debes adversarius appellari. Multi putant quòd non Petrus correptus sit, sed adversarius spiritus, qui hæc dicere Apostolo suggerebat. Sed mihi error Apostolicus, & de pietatis affectu veniens, nunquam incentivum videbitur diaboli. *Vade satana*, diabolo dicitur: *Vade post me*, Petrus audit. *Vade post me*, hoc est, sequere sententiam meam. Quoniam non sapis quæ Dei sunt, sed quæ sunt ho- Ioan. 6 minum. Meæ voluntatis est & patris, cujus veni facere voluntatem, ut pro hominum salute moriar: tu autem tantùm consideras tuam voluntatem, non vis granum tritici in terram cadere, ut multos fructus afferat. Ioan. 12

IN NATALI DIVI BENEDICTI
Abbatis. Matth. 19. Luc. 18. Marc. 10.

IN illo tẽpore dixit Simon Petrus ad Iesum: *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. Quid ergo erit nobis?* Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE
EADEM LECTIONE.

AUDIENS à Domino Petrus, quia dives difficilè intraret in regnum cœlorum, sciensque secum suis condiscipulis ad integrum mundi fallentis sprevisse delicias, voluit agnoscere quid vel ipsi, vel cæteri, mundi contemptores pro majore mentis virtute majoris præmii sperare deberent. Et respondens Domino ait:

Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te.) Ubi solerter intuendum, quod non solùm se omnia reliquisse, sed & Dominum sequi gloriatur: quia stultum profectò est, juxta Platonem & Diogenem, & quosdam alios Philosophos, vitæ quidem hujus divitias calcare, & non hæc pro æterna adipiscenda vita, sed pro inani agere mortalium laude capienda: stultum præsentes labores ultrò, absque spe futuræ subire quietis & pacis. Perfectus autem ille est, qui abiens vendit omnia quæ habet, & dat pauperibus, ac veniens sequitur Christum. Habebit enim thesaurum non deficientem in cœlis. Unde benè interrogante Petro, dixit talibus Iesus:

Amen dico vobis, quod vos qui secuti estis me, in regeneratione cùm sederit filius hominis in sede majestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israel.) In hac quippè vita pro ejus nomine laborantes, in alia præmium sperare docuit: id est, in regeneratione, cùm videlicet in vitam immortalem fuerimus resurgendo regenerati, qui in vitam caducã mortaliter eramus geniti. Et justa prorsus retributio, ut qui hic pro Christo humanæ gloriam celsitudinis neglexerunt, illic à Christo judices glorificati singulariter cum eo humanæ conversationis assideant: & quia sequendis ejus vestigiis nulla ratione potuerant avelli. Nemo autem putet duodecim tantum Apostolos, quia pro Iuda prævaricante Matthias electus est, tunc esse judicaturos: sicut nec duodecim solæ sunt tribus Israel judicandæ, alioquin tribus Levi, quæ tertiadecima est, injudicata recedit: & Paulus qui tertiusdecimus est Apostolus, quia pro Iuda prævaricante Matthias electus est, judicandi sorte privabitur, cùm ipse dicat: 1. Cor. 6 *Nescitis quoniam Angelos judicabimus, quanto magis secularia?* Sciendum namque est, omnis qui ad exemplum Apostolorum sua reliquerunt omnia, & secuti sunt Christum, judices cùm eo venturos, sicut etiam omne mortalium genus esse judicandum. Quia enim duodenario sæpè numero solet in scripturis universitas designari, per duodecim sedes Apostolorum omnium numerositas judicantium, & per duodecim tribus Israel universitas eorum, qui judicandi sunt ostenditur. V[illegible] notandum, quod duo sunt ordines electorum in judicio futuri: unus judicantium cùm domino, de quibus hoc loco memorat, qui reliquerunt omnia, & secuti sunt illum: alius judicatorum a Domino, qui non quidem omnia sua pariter reliquerunt, sed de his tamen quæ habebant, quotidianas dare eleemosynas Christi pauperibus curabant. Unde & audituri sunt in judicio: *Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi. Esurivi enim, & dedistis mihi manducare: sitivi, & dedistis mihi bibere*, & cætera, quorum Matt. 25 & in superioribus hujus lectionis Dominus meminit, cum principe quodam interrogante, quid boni faciendo vitam possideret æternam: *Si vis*, inquit, *ad vitam ingredi, serva mandata. Non homicidium facies, non furtum, non falsum testimonium dices: vel honora patrem & matrem, & diliges proximum tuum sicut teipsum.* Matt. 19 Exod. 20 Ergo qui mandata Domini servat, ad vitam ingreditur æternam: qui autem nõ solum

mando.

mandata servat, verum etiam consilium Domini, quod pro contemnendis divitiis mundi a luxibus tribuit sequitur, non tantum vitam ipse percipiet, sed etiam de vita aliorum cum Domino judicabit: atque ita fit, ut in judicio, ut diximus, duo sint ordines bonorum. Sed & reproborum duos ibi futuros ordines Domino narrante comperimus: unus eorum qui fidei Christianæ mysteriis initiati, opera fidei exercere contemnunt, quibus in judicio dicitur:
Matt. 25 *Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui præparatus est diabolo & angelis ejus. Esurivi enim, & non dedistis mihi manducare*, & cætera. Alterum eorum, qui fidem & mysteria Christi vel nunquam susceperè, vel susceptam per apostasiam deseruère, de quibus dicit: *Qui autem non credit, jam judicatus est, quia non credit in nomine unigeniti filii*
Joan. 3 *Dei*. Qui quoniam nec verbo tenus Christum colere voluerunt, nec verba saltem ejus quibus coarguantur in judicio, merentur audire: sed ad hoc tantùm veniunt in judicium, ut cum eis qui judicantur peccatoribus, in damnationem mittantur æternam. Verùm hæc cùm timore & pavore debitè paulisper commemoraris ad lætissima potiùs Domini & Salvatoris nostri promissa convertamus auditum. Videamus quæ tantæ gratiæ pietatis, non æternæ tantummodò vitæ præmia suis sequacibus, sed & præsentis munera pollicetur eximia.

Et omnis, inquit, qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit.) Qui enim terrenis affectibus sive possessionibus pro Christi discipulatu renuntiaverit, quo plus in ejus amorem profecerit, eo plures inveniet, qui se interno suscipiant affectu, & suis gaudeant sustentare substantiis: ejus nimirùm professionis vitæque consortes, qui se pro Christo pauperem factum in suis domibus agrisque recipere, & majorem prorsus quam uxor, parens, frater, aut filius carnali devotione charitatis refovere delectentur. Centuplum namque quod ait, non numerum amantium in Christo, & servientium pro Christo fidelibus, sed universitatem perfectiuoemque, qua per charitatem invicem serviunt, ostenditur. Cujus rei & in nobis ipsis, fratres charissimi, sæpè exemplum sumpsimus, cùm alicubi pro rerum necessitate digredientes cuncta nobis monasteriorum habitacula quasi propria patere cognovimus, cunctos in nostrum obsequium syncerissima devotione pronos aspeximus. & maxime in beatæ memoriæ patre nostro beato Benedicto, cujus hodie venerandam assumptionis diem debita solennitate recolimus, totum lectionis hujus tenorem videmus perfectissime compleri. Derelictis enim omnibus secutus est Christum, quando spretis eis quæ in monasterio regali acquisierat vel acquirere valebat, cùm esset nobilis natu, ad beatorum Apostolorum limina peregrinaturus advolavit: ut quia rudis adhuc in gente Angelorum fides & Ecclesiarum institutio florebat, ibi potius perfectam vivandi formam sumeret, ubi per summos Christi Apostolos totius Ecclesiæ caput eminet eximium. Ibi ergo eruditus in Christo, illis in partibus attonsus, ibi est monasterialibùs imbutus institutis: ibidem totum vitæ suæ erat exacturus, si non Apostolica Domini Papæ prohiberet authoritas, qui eum propter ducendum in Britanniâ sanctæ recordationis Archiepiscopum Theodorum in patriam redire præcepit. Nec longo post tempore etiam Reges seculi cognito virtutum ejus studio, locum eis construendi monasterii non ex aliqua minorum personarum oblatum, sed de suis propriis donarum dare curabant. Quem ille acceptum mox perfectissimè juxta regularem disciplinam intarius exteriusque constituit, non pro suo captu decreta nobis statuens sed antiquorum statuta certissima monasteriorum, quæ peregrè didicerat, sibi suisque observenda proponens. Nec cuilibet vestrum, fratres, grave debet videri, si nota loquamur, sed delectabile potius æstimare, quia vera loquimur, quando patris nostri spiritalia gesta narramus, cui manifesto miraculo Dominus, quod fidelibus suis promisit, edimplevit: *quia omnis qui reliquerit domum, vel fratres aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet in hoc tempore, & in seculo futuro vitam æternam.* Reliquit quippè cognatos, quando patriam deseruit: accepit verò centuplum, quia non solùm à cunctis in hac terra pro virtutum industria merita veneratione habitus est, sed & in Gallia atque Italia, Romæ atque in maris insulis, ab omnibus qui eum nosse potuerunt dilectus, adeò ut ipse Papa Apostolicus ad profectum monasterii hujus, quod illum nuper fundasse gaudebat, Ioannem illi Abbatem atque archicantorem Romanæ Ecclesiæ, sicut charitas vestra benè meminit, in Britanniam Roma deducendum præstaret, per quem idem monasterium morem canendi ac ministrandi canonicum juxta ritum sanctæ Romanæ atque Apostolicæ Ecclesiæ perciperet. Reliquit domos & agros quos habuerat pro Christo, de quo agrum semper virentis paradisi, & domum non manu factam, sed æternam in cœlis accipere sperabat. Reliquit uxorem & filios, nō quidem uxorem acceptam, & filios ex carne natos, sed uxorem prorsus acciperet, ex qua filios habere posset, castitatis amore contempsit, malens ad illa centum quadraginta quatuor millia electorum pertinere, *qui cantant canticum novum ante sedem Dei & agni, quod nemo poterat dicere nisi illi: Hi enim sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati, & sequuntur agnum quocunque abierit.* Apoc. 14 Et accepit centuplum, quando non in his solummodò, sed in marinis etiam partibus plurimi in domos suas recipere virantem, suorum fructibus agrorum recipere desiderabant, quando patronum per plures illi, quando viri Deo devoti pro animi constantis excellentia, non minori quam conjugibus aut parentibus propriis dilectionis instantia serviebant: accepit centuplum domus & agros, quando hæc, in quibus monasteria construeret adeptus est. Uxorem namque dimittere pro Christo, & in hoc centuplū accipere est: quia nimirum centuplum majus esset tunc meritum charitatis inter continentes propter fructum spiritus, quam inter lascivientes quondā propter desiderium carnis filios, quos carnaliter habere despexit, centuplum accipere meruit spiritales. Centenarius quippe numerus, ut sæpè dictum est, perfectionem figuratè significet. Nos namque sumus filii ejus, quos in hanc monachiam demùm pius provisor induxit: nos sumus filii ejus, si iter virtutum ejus imitando tenemus, si non à semita regulari, quam docuit, torpendo deflectimus. Meminimus namque fratres, qui illum nosse potuimus, dicere crebro auditu, quos post obitum illius in nostræ stataritatis consortium pietas superna congregavit, quia quamdiu sospes erat corpore, pro gloria sanctæ Dei Ecclesiæ, & maximè pro hujus monasterii pace, honore & quiete semper laborans perstabat: toties mare transiit, nunquam, ut est consuetudinis quibusdam, vacuus & inutilis rediit, sed nunc librorum copiam sanctorum, nunc reliquiarum beatorum martyrum Christi munus venerabile detulit, nunc architectos Ecclesiæ fabricandæ, nunc vitrifactores ad fenestras ejus decorandas ac muniendas, nunc cantandi, & in Ecclesia per totum annum ministrandi secum magistros adduxit, nunc epistolam privilegii à Domino Papa missam, qua nostra libertas ab omni extrinseca incursione vitaratur, apportavit, nunc picturas sanctarum historiarum, quæ non ad ornatum solummodò Ecclesiæ, verum etiam ad instructionem intuentium proponerentur, advexit, videlicet ut qui literarum lectione non possent opera Domini & salvatoris nostri, per ipsarum contuitum discerent imaginum. Qui in his & in hujusmodi rebus ideò tam plura laborare studuit, ne nobis sic laborandi remaneret necessitas: ideò toties transmarina loca adiit, ut nos omnibus scientiæ salutaris dapibus abundantes, intra monasterii claustra quiescere, & cum secura libertate Christo servire queamus. Qui etiam cùm corporis infirmitate corriperetur premereturque acerbius, semper interim debitas gratiarum actiones de monasteriorum quas didicerat, docuerat que regulis servandis, semper de Ecclesiasticis observationibus, quas per omnes civitates, & maximè Romæ viderat, semper de locis sanctis, quæ se lustrasse juvenem meminit, loqui & iterare delectabile habebat. Sic longis vir iste studiis exercitatus, longo insuper

animo

animo semper infirmitatis martyrio excoctus, post centuple gratiæ præsentis munera ad vitam transivit æternam. Unde necesse est, fratres charissimi, ut tanquam boni filii & tanto parente digni, exempla ac præcepta illius in omnibus servare curemus, neque ulla nos à vestigiis tanti doctoris sequendis animæ vel carnis illecebræ revocet: quatenus & ipsi qui carnales affectus substantiamque reliquimus terrenam, qui uxores ducere, ac filios carnaliter procreare Angelicæ conversationis amore fastidivimus, augente spiritalium virtute in merito, & in præsenti centuplum accipere de societate sanctorum, & in seculo venturo vitam possidere mereamur æternam, præstante gratia Redemptoris nostri, qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia secula seculorum, Amen.

IN FESTO ANNUNTIATIONIS beatæ Mariæ virginis. Lucæ 1.

In illo tempore missus est Angelus Gabriel à Deo in civitatem Galilææ, cui nomen Nazareth, ad virginem desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph, de domo David, & nomen virginis Maria. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Exordium nostræ redemptionis, fratres charissimi, hodierna nobis sancti Evangelii lectio commendat: quæ Angelum à Deo de cœlis missum narrat ad virginem, ut novam in carne nativitatem filii Dei prædicaret, per quam nos abjecta vetustate noxiæ renovari, atque inter filios Dei computari possimus. Ut ergo ad promissæ salutis mereamur dona pertingere, primordia ejus intenta curemus aure percipere.

Missus est, inquit, Angelus Gabriel à Deo in civitatem Galilææ, cui nomen Nazareth, ad virginem desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph.] Aptum profectò humanæ restaurationis principium, ut Angelus à Deo mitteretur ad virginẽ partu consecrandam divino, quia prima perditionis humanæ fuit causa, cùm serpens è diabolo mitteretur ad mulierem
Gen. 3 spiritu superbiæ decipiendam: imò ipse in serpente diabolus veniebat, qui genus humanum deceptis parentibus primis, immortalitatis gloria nudaret. Quia ergo mors intravit per fœminam, aptè redit & vita per fœminam. Illa è diabolo seducta per serpentem viro gustum necis obtulit, hæc à Deo edocta per Angelum mundo auctorem salutis edidit.

Missus est ergo Angelus Gabriel à Deo.) Rarò autem legimus, quòd apparentes hominibus Angeli designantur ex nomine. Verùm quotiescunq; fit, ideò utique fit, ut etiam nomine ipso quòd ministraturi veniant, insinuent. Gabriel namque fortitudo Dei dicitur. Et meritò tali nomine præfulget, quia nascituro in carne Deo, testimonium perhibet. De quo Propheta in Psalmo: *Dominus*, inquit, *fortis &*
Psal. 23 *potens, Dominus potens in prælio.* Illo nimirum prælio, quo potestates aereas debellare, & ab earum tyrannide mundum veniebat eripere.

Ad virginem desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph, de domo David, & nomen virginis Maria.) Quod dicitur de domo David, non tantùm ad Joseph, sed etiam pertinet ad Ma-
Num. 36 riam: Lege namq; erat præceptum, ut de sua quisq; tribu ac familia duceret uxorem, Apostolo quoq; attestante,
1. Tim. 2 qui ad Timotheum scribens, ait: *Memor esto Dominum Iesum Christum resurrexisse à mortuis ex semine David secundum Evangelium meum.* Ideò enim veraciter ex semine David ortus est Christus, quia incorrupta ejus genitrix veram de stirpe David originem duxit. Cur autem Dominus non de simplici virgine, sed de desponsata viro concipi & nasci voluerit, plurimæ à patribus rationabiles causæ proferuntur, è quibus permaxima est, ne velut stupri rea damnaretur, si virum non habens filium procrearet: deinde ut in his etiam, quæ domestica cura naturaliter exigebat, puerpera solatio sustentaretur virili. Oportebat ergo beatam Mariam habere virum, qui & testis integritatis ejus certissimus, & nati ex ea Domini ac Salvatoris nostri esset nutritius fidelissimus: quique & pro parvulo, secundùm legem, hostias ad templum deferret, & eum instante persecutionis articulo in Ægyptum cùm matre ferret ac referret, aliaque illi perplura, quæ assumptæ humanitatis fragilitas poscebat, necessaria ministraret. Nec multum obfuit, si quis illum ad tempus ejus filium credidit, cùm prædicantibus Apostolis post ascensionem ejus cunctis palam credentibus, quod de virgine natus esset, patuerat. Nec prætereundum, quod beata Dei genitrix meritis præcipuis etiam nomine testimonium reddidit. Interpretatur enim stella maris. Et ipsa quasi sydus eximium inter fluctus seculi labentis gratia privilegii specialis refulsit.

Et ingressus autem Angelus ad eam, dixit: Ave gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus.) Quæ salutatio quantum humanâ consuetudine inaudita, tantùm est beatæ Mariæ dignitati congrua. Verè etenim gratia erat plena, cui divino munere collatum est, ut prima inter fœminas gloriosissimum Deo virginitatis munus offerret. Unde & jure angelico aspectu simul & affatu meruit perfrui, quæ angelicam studebat vitam imitari. Verè gratia erat plena, cui ipsum, per quem gratia & veritas facta est, Iesum Christum generare donatum est. Et ideò verè Dominus cum illa erat, quam & prius novæ castitatis amore è terrenis ad cœlestia desideranda sustulit, & postmodum mediante humana natura omni plenitudine divinitatis consecravit. Verè quoque benedicta inter mulieres, quæ sine exemplo muliebris conditionis cum decore virginitatis gavisa est honore parentis, quodque virginem matrem decebat, Deum filium procreavit. Quia postquam more humanæ fragilitatis, & visione angelica, & insolita est salutatione turbata, mox idem Angelus eam temeritatis sermone ne timeat, hortatur: quodque maximè timorem pellere consuevit, quasi benè cognitam ac domesticam proprio eam nomine vocat, & quare gratia plenam diceret, diligenter edocet.

Ne timeas, inquit, Maria, invenisti enim gratiam apud Deum. Ecce concipies in utero, & paries filium, & vocabis nomen ejus Iesum: hic erit magnus, & filius altissimi vocabitur.) Notandus solertèr ordo verborũ, & tantò arctius est cordi inserendus, quantò manifestè patet, quia in his tota redemptionis nostræ summa consistit. Nam manifestissimè Dominum Iesum, id est, Salvatorem nostrum, & verum Dei Patris, & verum hominis matris filium prædicat.

Ecce, inquit, concipies in utero, & paries filium.) Agnosce verum hunc hominem, veram de carne virginis assumpsisse substantiam carnis.

Hic erit magnus, & filius altissimi vocabitur.) Confitere eundem etiam Deum verum de Deo vero, & æterno patri filium semper esse coæternum. Quod autem futuro tempore dicitur, *Hic erit magnus, & filius altissimi vocabitur*, nemo ita intelligendum putet, quod Dominus Christus ante partum virginis non fuerit, sed ita hoc potius dictum intelligamus, quia potentiam divinæ majestatis quàm Dei filius æternaliter habuit, hanc idem homo natus ex tempore acceperit, ut una in duabus naturis persona esset mediatoris ac redemptoris nostri.

Et dabit illi Dominus Deus sedem David patris ejus) Sedem David regnum dicit Israeliticæ plebis, quod suo tempore David jubente pariter & juvante Domino fideli devotione gubernavit. Dedit ergo Dominus redemptori nostro sedem David patris ejus, quando hunc de genere David incarnari disposuit, ut populum quem David temporali rexit imperio, ipse gratia spiritali ad æternum proveheret regnum, de quo Apostolus ait: *Qui eruit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum filii dilectionis suæ.* Coloss. 1
Hinc est quod idem populus divino admonitus instinctu, cùm passurus ille Hierosolymam properaret, in ejus laudem gaudens decantabat: *Benedictus qui venit in nomine Domini rex Israel.* Et juxta alium Evangelistam, *Benedictum quod venit regnum patris nostri David.* Ioan. 12
Aderat enim tempus quo redempti per ejus sanguinem mundi rex ag- Marc 11
nosceretur [illegible] & [illegible] Ecclesiæ

imò

imò omnium conditor & rector seculorum. Vnde rectè angelus postquam dixit, *Et dabit illi Dominus sedem David patris ejus*; continuò subjunxit, *Et regnabit in domo Iacob in æternum*. Domum namq; Jacob Ecclesiam dicit universam, quæ per fidem & confessionem Christi ad patriarcharum pertinet sortem, sive in iis qui de patriarcharum stirpe carnis originem duxerunt, seu in illis qui de aliis nationibus carnaliter editi, spiritali lavacro sunt Christo renati. In qua videlicet domo *regnabit in æternum, & regni ejus non erit finis*. Regnat quippe in ea in præsenti vita, cum electorum corda per fidem & dilectionem suam inhabitans regit, atq; ad percipienda supernæ retributionis dona continua protectione gubernat. Regnat in futuro, cum eosdem finito statu temporalis exilii ad habitationem patriæ cœlestis introducit: in qua præsenti ejus visione semper admoniti nihil aliud agere, quàm ejus vacare laudibus gaudent.

Dixit autem Maria ad Angelum: Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?) Quomodo, inquit, fieri potest, ut concipiam pariamq; filium, quæ in castimonia virginitatis vitam consummare disposui? Non autem quasi incredula verbis angeli, quomodo hæc impleri valeant, inquirit, sed certa quia oportebat impleri quod & tunc ab angelo audiebat, & prius à Propheta dictum legerat, quo id ordine implendum sit, interrogat: quia videlicet Propheta qui hoc futurum prædixit, quomodo fieri posset, non dixit, sed angelo dicendum reservavit.

Respondens ergo angelus dixit ei: Spiritus S. superveniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. Ideoq; & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei.) Superveniens in virginem Spiritus S. duobus modis in ea divinæ suæ potentiæ efficaciam ostendit: quia & mentem illius adeò, quantum humana fragilitas patitur, ab omni vitiorum sorde castificavit, ut cœlesti digna esset partu, & in utero illius sanctum ac venerabile redemptoris nostri corpus, sola sui operatione creavit: i. nullo interveniente virili attactu carnem de carne virginis sacrosanctam de intemerata formavit. Quem enim prius apertè Spiritum S. dixit, hunc ipsum denuò virtutem altissimi nominavit: juxta hoc quod Dominus, cum ejusdem spiritus adventum discipulis promitteret,
Luc. 24 ait, *Et ego mitto promissum patris mei in vos: vos autem sedete in civitate, quoadusq; induamini virtute ex alto.* Obumbravit autem beatæ Dei genitrici virtus altissimi: quia Spiritus S. cor illius cum implevit, ab omni æstu concupiscentiæ carnalis temperavit, emundavit à desideriis temporalibus, ac donis cœlestibus mentem simul illius consecravit, & corpus. Ideòq; & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei: quia quod de sanctificatione spiritus concipies, sanctum erit quod gignitur. Congruit conceptioni nativitas, ut quæ contra humanæ conditionis morem virgo concipis, supra humanæ consuetudinis modum Dei filium
Psal. 50 generes. *Omnes quippe homines in iniquitate concipimur, & in*
Ioan. 3 *delictis nascimur: quotquot autem donante Deo ad vitam præordinati sumus æternam, ex aqua & Spiritu S. renascimur.* Solus verò redemptor noster pro nobis incarnari dignatus, mox sanctus natus est: quia sine iniquitate conceptus est. Possumus sanè in eo quod dicitur, *Et virtus altissimi obumbrabit tibi*, altius quiddam de sacramento Dominicæ incarnationis intelligere. Obumbrari enim nobis dicimus cum fervente meridiano sole, vel arborem mediam, vel aliud quodlibet umbraculi genus inter nos & solem opponimus, quo ardorem ejus, vel lucem nobis tolerabiliorem reddamus. Redemptor ergo noster non immeritò solis luce vel ardore designatur, qui nos veritatis scientia illustrat & amore inflammat. Vnde ipse per Prophetam dicit: *Vobis*
Malac. 4 *autem timentibus, nomen meum orietur sol justitiæ.* Cujus scilicet solis radios beata virgo suscepit, quando Dominum concepit. Sed idem sol, i. divinitas redemptoris nostri tegumine se humanæ naturæ quasi umbraculo quodam obtexit, quo mediante virginis eum viscera ferre sufficerent: sicq; virtus altissimi obumbravit ei, dum divina Christi potentia & eam præsentialiter implevit, & ut capi ab illa posset, substantia se nostra fragilitatis obnubilavit.

Et ecce Elizabeth cognata tua, & ipsa concepit filium in senectute sua.) Non quasi incredulam exemplis hortatur ad fidem, sed ut benè jam credenti quæ audierat, ampliora supernæ dispensationis miracula replicat, ut quæ Dominum virgo erat paritura, præcursorem quoq; Domini de anu ac diu sterili parente cognosceret esse nasciturum. Nec mirandum juxta historiam, quod Elizabeth cognata dicatur Mariæ, cum superiùs hæc de domo David, illa de filiabus Aaron orta esse narratur. Legimus namque quod ipse Aaron de tribu Iuda, de qua David ortus est, uxorem acceperit, videlicet Elizabeth filiam Aminadab sororem Naason, qui fuit dux tribus Iuda in deserto, cum egrederentur ex Ægy-
pto. Rursusq; regnantibus David posteris legimus, quod Exod. 6
Ioiada Pontifex maximus uxorem habuerit de tribu re-
gali, hoc est, Iosabeth filiam regis Ioram. Ipse est Ioiada, cujus filium Zachariam virum æquè sanctissimum lapidave- 4.Reg.11
runt inter templum & altare, sicut etiam ipse Dominus beatorum martyrum mentionem faciens in Evangelio te-
statur. *Vnde tribus utraq;*, hoc est, regia & sacerdotalis, co- 1 Par.24
gnatione semper adinvicem probatur esse conjuncta. Po- Matt. 23
tuit autem hujusmodi conjunctio etiam recentiori tempore fieri, datis nuptum fœminis de tribu in tribum, ut manifestè beatam Dei genitricem, quæ de tribu regia descendit, cum tribu sacerdotali cognationem generis habuisse constaret, quod ministeriis cœlestibus aptissimè congruit. Oportebat namq; ut apparens in mundo mediator Dei & hominum de utraque tribu carnis originem haberet: quia nimirum ipse in humanitate assumpta utramque habiturus erat personam, sacerdotis scilicet & regis. Siquidem de regia ejus potestate, qua electis suis regnum perenne tribuit, & præsens sancti Evangelii lectio testatur: *quia regnabit in domo Iacob in æternum, & regni ejus non erit finis.* Porrò de pontificali ejus dignitate, in qua pro nostra redemptione hostiam suæ carnis offerre dignatus
est, testatur Propheta, qui ait: *Tu es sacerdos in æternum se-* Psal. 109
cundum ordinem Melchisedech. Accepta autē tanta gratia, videamus beata Maria in quanta humilitatis arce persistat.

Ecce, inquit, ancilla Domini, fiat mihi secundum verbū tuum) Magnam quippè humilitatis constantiam tenet, quæ se ancillā sui conditoris dum mater eligitur, appellat. Beata in mulieribus angelico oraculo prædicatur, incognita adhuc cæteris mortalibus arcana nostræ redemptionis edocetur: nec se tamen de singularitate meriti excellentioris singulariter extollit, sed potiùs suæ conditionis ac divinæ dignationis in omnibus memor, famularum se Christi consortio humiliter adjungit, famulatum Christo devota quod jubetur, impendit, Fiat, inquit, mihi secundum verbum tuum, fiat ut Spiritus sanctus adveniens me cœlestibus dignam mysteriis reddat, fiat ut in meo utero filius Dei humanæ substantiæ habitum induat, atq;
ad redemptionem mundi *tanquam sponsus suo procedat de* Psal. 18
thalamo. Cujus vocem mentemque nos, fratres charissimi, pro modulo nostro sequentes, famulos esse nos Christi in cunctis actibus nostris motibusque recolamus, ejus semper obsequiis omnia corporis nostri membra mancipemus, ad ejus implendam voluntatem totum mentis nostræ dirigamus intuitum, sicque perceptis ejus muneribus gratias rectè vivendo reddamus, ut ad majora percipienda digni existere mereamur. Precemur sedulò cum beata Dei genitrice, ut fiat nobis secundùm verbum ejus, illud videlicet verbum, quo rationem suæ incarnationis
ipse exponens, dicit: *Sic enim dilexit Deus mundum, ut uni-* Ioan. 3
genitum filium suum daret, ut omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam. Nec dubitandum, quin nos de profundis ad se clamantes citius exaudire dignabitur, propter quos necdum se cognoscentes, ipse ad profundam hanc vallem lachrymarum descendere dignatus est Iesus Christus Dominus noster, qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia secula seculorum, Amen.

PARTIS HOMILIARUM HYEMAlium de Tempore & de Sanctis, Bedæ presbyteri, Finis.

SERMONES ALIQVOT VARII, IN VETVSTISSIMO CODICE REPERTI, HACTENVS nunquam excusi.

HOMILIA, QVÆ DICENDA EST IN solemnitate sancti Wigberthi.

Audate & exultate in Domino, dilectissimi fratres, qui devotis mentibus ad solennia sancti Wigberthi convenistis, & Dominum Iesum Christum multimodis devotissimè laudibus collaudate, qui nunquam derelinquit sperantes in se: sed misericorditer nobis in hoc miserrimo mundi ergastulo constitutis, patronos pro nobis laudabiles intercedendum procuravit: quatenus per hos Christianæ religionis imbuti, ferculisve satiati cœlestibus, spem cœlestium præmiorum jam habere possimus. Si illuc corde & opere sequamur, ipse quoque Dominus noster Iesus Christus, omniumq; creator sanctus, omnes sanctos condidit, & nullus unquam per se fit sanctus absq; Dei larga providentia. Ideò quippè, sicut in sacris legimus scripturis, ab Abel protomartyre, usque nunc glorificans sanctos & electos suos saluriferis in hoc mundo miraculis, qui mundialibus non fuerunt comprehensi illecebris, sed omni quidem conamine mentis & corporis recte cogitando, atq; ab omni iniquitate se continendo, diabolicis efficacissimè resistebant suggestionibus: quapropter divina exuberante gratia consortes & hæredes sunt angelicis in cœlo sedibus, ubi nil ulterius desiderare queant, sed Domini Iesu Christi insatiabiliter visione ac consortio supernorum civium perfruantur. Et ideò, fratres charissimi, assumamus nobis divino suffragio arma & exempla illorum, qui per imaginabilem Dei adjuvamine fidem vicerunt regna transitoria, operati sunt justitiam, adepti sunt promissiones: & sicut namque Dominus Iesus Christus veridica in Evangelio voce prædixit, *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum qui in cœlo est:* Paulus sanè egregius prædicator præmonuit, ita dicens: *Non habemus hic manentem in cænoso mundo civitatem, sed futuram bonis operibus inquirimus.* Quamobrem namque oportet vos, qui sincerissimam Apostolorum fidem tenetis, ut in omnibus sagaci atq; infatigabili mente, quantum quiveritis, illos imitari studeatis; quia sicut legimus in sacris paginis, tantoque accensi fuerunt Apostoli amore Christi, ut nec ullo modo tormentis vel minis regum, nec non etiam persequutionibus infidelium ab illo potuerunt avelli: sed firma fide & opere vel indissolubili charitate unanimiter perseverantes, donec divina ab hoc mundo vocatione cœlestia scandere meruerunt. Quid enim dicimus de virginibus, quia humanis non sufficit ingeniis, de illis aliquid pro fragilitate carnis condignum scribere, vel imitari: quibus fuit una fides, immutabilis amor, charitas una: erat q; illis virginitas carnis, corpus intactum, virginitas animæ, fides incorrupta. Et ideò verò quia fuerunt piis in Christo Domino studiis adornatæ, virtutum palmas coronasque dignis acceperunt in cœlo præmiis. De martyribus quoq; quid dicendum est, qui panniculis despectisq; vestibus, corpora ad tormenta tradiderunt terrestria, quatenus Deum dominatorem omnium habere, & cum illo æternaliter regnare meruerint. Respuerunt florigeros hujus mundi flores cum fallacibus curis, quæ homines insipientes commentis suis ludificant, totisq; viribus Dominum Christum dilexerunt: & propter hoc in cœlestibus thalamis regnat cum confessoribus (ex quorum collegio iste Dei famulus est) vel etiam omnibus sanctis. Legimus in divinis historiis omnes diversis ab hujus mundi calle tribulationibus cœlestia scandere: de quorum scilicet omnium sanctissima vita aliquid nobis imitandum est, in quantum humana sufferetur fragilitas: quia ad imaginem Dei facti sumus, sicut & illi: & ideò siquidem alto throno Deo nostras impollutas imagines reddere debemus, sicut alibi dicit, Imago Cæsaris reddatur Cæsari, imago Dei reddatur Deo: si non in comparatione illorum luculentam pro sanctitate habemus vitam, tamen quippe in desperationem quæ periculosa est, cadere, Domini adminiculo non debemus: quia universæ viæ Domini misericordia & veritas suo fine distinctæ sunt. Etenim omnipotentis benigna atque ineffabilis voluntas, nihilque discernit, nisi illud quod justissimè convenit. Nemò verò de suprà memoratis sanctis tam doctus fuit, qui summa non indigueris misericordia: non enim ita ulli divinorum bonorũ sufficiunt augmenta, ut nõ semper amplius supersit, quod mens armata divinis suffragiis, & intelligendũ desideret, & gerendum. Quamobrem nemo de magnitudine iniquitatum suarum desperet, sicut alibi dicit, *Nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur, & vivat.* Sed tamen videlicet accelerandæ sunt medicinæ conversationis ad Dominum, ne tempus correctionis atq; emendationis pereat tarditate atq; negligentia: quia nemini nostrum ultima dies nota est. Ideoq; vindicis Pauli sententiis aures cordis accommodemus, ubi dicit: *Abjiciamus ergo opera tenebrarum, & induamus nos arma lucis, sicut in die honeste ambulemus.* Nulla enim Domini nostri Iesu Christi opera misericordiâ vacant: quando homini & indulgentia consulit, & castigatione: & misericorditer providet temporalem austeritatem, ne æternam juste inferat ultionem. Ideò verò nemo in hujus vitæ itinere torpeat, ne in patria amœnissimum perdat locum: idcircò qui Deum bona quærit voluntate, in quo est summum bonorum omnium, cuncta intra se bona perfectaque continens, Nil namque aliud quærit, nisi sempiternum in cœlo gaudium. Quæramus ergo Dominum, sicut iste beatus Dei famulus fecit, & propter hoc coram Deo & hominibus honoratur. Quæramus illum armis, cùm quibus eum invenire possimus: Deum diligendo, proximumq; amando, eleemosynam dando, Ecclesiam continuis orationibus frequentando, armisq; semper diabolicis Domino donante resistendo: quia etiam per varios casus mortalia vita, quasi mundi orbita cucurrit. Nemo in hac vita gaudia habet certa, sed ab initio mundi usque huc multi deviaverunt per ignorantiã: quia inter multa turbulenta & fallacia Deum nosse & amare difficile est. Propter hoc faciamus sicut Propheta dicit: *Quærite Dominum dum inveniri potest, invocate eum dum prope est. Derelinquat impius viam suam, & vir iniquus cogitationes suas, & revertatur ad Dominum, & miserebitur ejus.* Quærite igitur bonum sine fine bonum, & persistite reperto: quia veram etiam beatitudinem in summo Deo sitam esse necesse est, cui contradici nullo modo potest. Neq; enim fas est homini cunctas divinæ operæ machinas vel ingenio comprehendere, vel explicare sermone. Veniet tempus quando quæ nunc specie gerimus, rerum veritate capiamus. Hæc verò strictim breviterque attingimus: cæterum quid felicius, quidvè salubrius, quam servire Deo, qui mundum tantis gubernaculis regit, & omnes homines vult salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire: quatenùs sanè cum generalis advenerit dies, omnes læti pro bonis operibus, & Dei suffragio protecti, æternam beatitudinem una cum sanctis suis accipere mereamur.

HOMILIA LECTIONIS ejusdem.

RESTAT igitur adhuc aliquid de beato Wigbertho brevi sermone narrare, qui tantis in hoc mundo beneficiis, omnibusque Christicolis claruit, ut merito totus Christianus populus summa veneratione de solennitate illius gaudeat: maximè namque nos, qui in suum apud Deum patrocinium hic & in futuro confidimus; credimus siquidè illum in præsentia Domini nostri Iesu Christi omnia posse impetrare, de quibus illum piis devotisque poscit precibus, dum tantam in præsentia populi miracula, sicut sæpe audistis, pro ejus laudè sublimavit. Videtis ergo fratres charissimi, quanta humano generi gloria est,

Deum

Deum devota mente sequi: qui nunquam in tribulationibus derelinquit sperantes in se, sed omnes qui pro amore illius florentem despiciunt mundum, æternis in cœlo gaudiis honorificè sublimat: sicut ipsa veritas testatur, dicens, Qui autem diligit me, diligetur à patre meo: & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum. Paulus quoque Apostolus de diligentibus Deum dixit, *Quod oculus non vidit, nec auris corporis audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se.* Erat quippe vir ille sanctus Wigbertus, sicut sacra fama narrat, omni dignitate præclarus, corde pro Dei amore lætus, moribus semper compositus, in omni opere Dei strenuus: ejus verò secreta conversatio in vigiliis & orationibus, vel etiam in jejuniis, in sanctitate vitæ, & signorum ostensione intelligi datur. Charitatem siquidem assiduus labor ostendit, quem quotidie pro Christi nomine sustinuit. Semper enim per omnes dies vitæ suæ in divino proficiens opere, Deo omnipotenti amabilis pro eximiis operibus, & omni populo placabilis. Ab infantia enim cuncta quæ habere potuit, ad pietatis opus largifluis manibus tribuens ut Christum pro nobis factum egenum, egens ipse sequeretur. Quis enim tam loquax in lingua, ut sigillatim omnia mirabilia vel beneficia, quæ per illum Deus operatur, assiduus explicare valeat verbis? Non enim de crastino cogitans, sed semper secundum Evangelium, de Dei confidens clementia, omnes ad se venientes æternis pascebat ferculis: nullum scilicet in sua despiciebat angustia, sed semper divino mœstos reficiebat solamine, ita æterno suffultus amore: cunctisque propter Deum prodesse satagebat, mente videlicet, & corpore ad sublimia erectus. Hospes & inops in mundo fuit: quamvis namque terrenis nutritus esset cibis, totisq; semper viribus cœlestia tractabat, quamobrem scilicet cum Domino æquissimo, nec non & cum omnibus in cœlo habitatoribus æternaliter coronatur, ubi nunquam potest gaudiis fraudari, cui Christus ipse est gaudium. Idcircò quippè nos quantum divina suffragante gratia poterimus, illum totis viribus imitari studeamus, ut si talia in cœlestibus præmia acquirere non poterimus, saltem aliquo in cœlo refrigerio non privemur. Habemus ergo arma justitiæ, sicut ille Dei famulus tenuit, Deum diligendo, proximumque sine simulatione amando, charitatem & pacem cum omnibus habendo: quia Christianæ perfectionis est, pacificum esse cùm suis inimicis, spe correctionis, non consensu malignitatis, humilitatem & patientiam corde & opere ostendendo: quia malignus spiritus superbus hominem primum superbientem deduxit ad mortem, Christus quoque humilis hominem obedientem reduxit ad vitam. Simus namque pietatis & Christianæ religionis amatores, misericordes, ad bonum opus unanimes, concordiam, quæ est custos virtutum, firmiter custodientes, sicut alibi dicit, Caveus ergo viri ne sit in vestris mentibus sententia discors: quod sapimus, conjungat unus animus, quod vivimus & intelligimus, uno eodemq; cœnlect studio: nil firmum est dissociabile, & nil est in hominibus Deo placitum sine pace, nec munus amplissimum ad aram. Similiter etenim e contrario divinis armati suffragiis, fugiamus arma diaboli, id est, superbiam: omnia enim vitia in malis operibus tantum valent, sola superbia in perfectis rectisque factis cavenda est: quia sine dubio frangit Deus omnem superbum, & semper superbis resistit Deus. Posteà quoq; toto nisu vel affectu cavenda est ebrietas, quæ est radix omnium mortalium ad peccandum. Iram videlicet fugimus, quæ sæpissimè stomachantem in proprium cadit luctum. Luxuriam & avaritiam, Deo donante, à nobis quasi venenum expellimus: luxuria verò malesuada, mellisque sapore damnat in pœnas incorrigibiles; nil namque in moderno tempore omne genus humanum tam miserabiliter devastat, quam avaritia. Odium ergo & invidiâ a nostris cordibus respuimus, quia omnino non condecet Christianum, ut imaginem Dei in odio habeat: sed tamen in malis odimus prorsus malitiâ, & diligimus creaturam. Discordiem quoq; & fraudê divinis munificentiis adjuti fugimus, nilq; boni potest esse, ubi fraus & discordia regnant; putet curê de his longius disputare. Omittimus malas Domino adjuvante Syrenas, quæ hominum mentes assuefaciunt morbo, non liberant: tenemus illas virtutes, in quibus est sola sanitas, & æterna felicitas. Ideòque dilectissimi fratres, scitote, quia in maxima egestate sunt divites in hoc mundo, justitiæ & veritatis opes non habentes: qui autem altithrono Domino fideliter serviunt, ea bona invenient, quæ nullatenus perire possunt: parva enim sunt præsentis seculi bona, in comparatione futurorū bonorū; potest ergo unusquisque homo coactus dimittere temporalia bona, nunquam verò nisi per negligentiâ & incuriâ perdit æterna: quamobrem qui triumphali Christi signo signati estis, & Domino opitulante vultis ancipité superare vitam, in qua nil est aliud nisi seductiones & infestationes, diligite semper moribus & operibus, quod verus amator Christus jam habet: fervent enim mundi amatores pro damnis, proq; pestiferis lucris: idcircò namq; quia mundus amaritudine & casu totus plenus est, & fluunt gaudia falsa. Appropinquate Deo bonis operibus, & appropinquabit vobis: *quærite illum* non fictè, sed veraciter, *& invenietis illum.* Nullus obsecro dubitet in fide, nec de veniæ largitione hæsitet, nec de piæ petitionis effectu: quia quanto fiducialius & benignius Deum deprecamur, tanto citiùs exaudiri mereamur. Fides enim omnibus bonis abondat, sicut in Evangelio ipse Salvator ait, *Omnis enim qui cum fide petit, accipit: & qui quærit, invenit, & pulsanti aperietur,* & iterùm, *Omni habenti dabitur, & abundabit: ei autem qui non habet, & quod habet, auferetur ab eo.* Habemus igitur multa in divinis paginulis exempla patrum nostrorum, habemus etiam ante oculos exempla certissima, sicuti hujus sancti viri, cujus hodie festivum celebramus diem, qui patriam cognationemque, & amicos seculares fervente fide, pro amore Dei dereliquit, terrena contempsit cum pompaticis laudibus, ut cœlestia conquireret. Despiciamus quoq; Domino suffragante mundum, & amemus cum præceptis ejus creatorem nostrum, quatenus per præsentia bona quæ agimus, ad gaudia æternæ felicitatis pervenire valeamus, præstante Domino nostro Iesu Christo, qui patria virtute trinus & unus vivit & regnat in secula seculorum, Amen.

IN NATALI SANCTÆ SCHOLASTICÆ Virginis. Matth. 13.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis parabolā hanc: Simile est regnum cælorum thesauro abscondito in agro. Et reliqua

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Lectio sancti Evangelii fratres charissimi, quam modò vestre charitas audivit, magnum humanis mentibus cœleste patefecit arcanū: monstrans nobis quod ipse, qui conditor est omnium Deus, ipse etiam sit nostræ salutis redemptor. Nam dans sæpius parabolicè disciplinis a turbis sequentibus documenta virtutū, aliquando clausis dabat dogma dictis ut Propheta dicit: *Aperiam in parabolis os meum, loquar propositiones ab initio seculi:* ostendens quòd ipse sit vera sapientia patris, per quem omnia creata consistunt: dicente Salomone, *Ego in altissimis inhabitabo, & thronus meus in columna nubis.* Nam pati fieri volens, quantum humanū sua pietate dilexerat genus, pro quo deitatis suæ gloriam exinaniscens, formam nostræ conditionis sumere non despexit. Idcirco multis figuraliter modis humanam similitudinem sumpsit, ut ipse ait:

Simile est regnum cælorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas.) Optandum nobis est primitus humili prece, ut ille qui ausum loquendi non denegat, quiq; promisit, *Aperi os tuum, & ego adimplebo illud,* ipse mentis nostræ ligamina solvens, ad loquendū suæ gratiæ tribuat incrementum. Inquirendum namq; primitus est, quis ille negotiator sit tantus, qui non aliud nisi bonas margaritas emere cupiens, speciem sibi cōtulit cœlestis negotiatoris.

Quis enim iste, quis verus esse poterit, quam Christus Dei filius, qui cum Deus sit immutabilis, formam nostræ servitutis suscipere non despexit, ut Propheta dicit: *Hic in terra visus est, & cum hominibus conversatus est. Et vidimus eum non habentem speciem, neque decorem*, hic peccata nostra tulit: & qui est ante secula Deus, negotiator pro nobis factus est in fine seculorum: ut qui cuncta benè creaverat, humanis usibus perdita cernens, non aliter perfectè, nisi suis negotiis nos reparare providit. Nam quamvis de primi hominis damno doluerit, quod paradisi gaudia amiserit, in (...) nostræ apertè reconciliatio monstratur, quam non auro terræ vena sublato, quod Arabs mittit, & Indus, quod fures custodiunt & furantur: sed animam suam immaculatam pro nobis ponens chirographum nostræ mortis destruxit: & tanta humilitatibus speciem gloriæ suæ exinanivit, ut non solùm filium hominis se dicat, cum sit per omnia Deus sed etiam ut Psalmista dicit, professus, *Sum vermis, & non homo: opprobrium hominum, & abjectio plebis*. Idcirco non solum sensibilium, sed etiam insensibilium creaturarum, formam suæ divinitatis voluit comparari. Nam nunc sol justitiæ, nunc Angelus testamenti, nunc sponsus procedens de thalamo, nunc pastor bonus, nunc ovis sine voce, nunc agnus innocens, nunc leo de tribu Juda nunc & vitis vera, & lux mundi, lapis angularis, nec non & vermis, & ut ita dici volui: & ut Deo patri nos reconciliaret, etiam negotiator est factus. O Domine, quis hoc dicere auderet, nisi tu dixisses, qui nunquam fallere, qui veritas vera es, qui sapientia perfecta es, in quo nihil potest esse, nisi summum bonum, quòd regnum sit simile cœlorum homini negotiatori: cum illud sit sine avaritiæ culpa, hic verò semper ambitiosis lucris negotiis exercens: ut illud Salomonis, *Malum est*, malum est, dicit, *omnis emptor & cum recesserit, tunc gloriabitur*. Et hoc respiciens Psalmista dicat, *Quia non cognovi negotiationem, introibo in potentias Domini*. Cum & negotiatorum mos sit, circuire nundinas, fallere mercatores incautos, decipere blandimentis simplices: vilius emere, carius vendere, variis deceptionibus multos subvertere, & quod peius est, ut Sapientia dicit, *Lætantur, cum malefecerint, & exultant in rebus pessimis*. Et illud Psalmistæ. Veruntamen vani filii hominum, mendaces filii hominum in stateris, ut decipiant ipsi de vanitate sua in idipsum. Videamus quid sequitur.

Quærenti bonas margaritas.) Verè, ecce regni cœlorum bonus negotiator, quem inde dubitans prius potuerat, nunc mens facta est certa. Nam sit non bonas quæreret margaritas, regni cœlorum mercator non esset: ubi nullus nisi bonus invenitur: ubi nullus intrat, *qui pecuniam suam dat ad usuram, & munera accepit super innocentem*. Scrutandum nec non est, de quo regno cœlorum Dominus dixerit, dum duobus modis intelligi potest. Nam aliud est regnum cœlorum, de quo dicit Psalmista, *Cælum cœli Domino, terram autem dedit filiis hominum*. Et illud, *Cælum mihi sedes est, terra autem scabellum pedum meorum*. Hoc verò a diebus Joannis Baptistæ vim faciendo potest obtinere, quisquis illius regni fecerit justitiæ fructus. Aliud namque est, quòd sanctæ Ecclesiæ typum tenens, bonos malosque una retinet caritate: justos, ut perfectos mittat ad Christum, injustos, pietatis patientia ut revocet ad salutem. Certè isto in regno decem virgines sunt: quinque sapientes, & quinque fatuæ. illæ suis lampadibus oleum habentes, id est, sancti spiritus donationum: istæ non habendo, alienum emere inquirunt. Illæ cum sponso in gaudium intrant, istæ à janua exclusæ, horam neque diem suæ sciunt salutis. De hoc verò in Evangelio dicit *Mittit Angelos suos & colligent de regno ejus omnia scandala*. In hoc verò etiam Noe in arca manens, quæ est sancta Ecclesia, munda & immunda anima janua intrat. Sequitur:

Inventa autem una pretiosa margarita, dedit omnia sua, & comparavit illam) Ecce enim qui multas quærebat unam emit: ut in Evangelio, *Multi sunt vocati, pauci verò electi*. Unam comparavit etiam, & pretiosam: illam inquam, de qua in Canticis canticorum dicit. *Una est columba mea, perfecta mea, & macula non est in te*. Ecce enim quæ tu in Evangelio margarita es, in Cantico efficitur columba: & quæ ibi est pretiosa, hic facta est perfecta. Quia sancta Ecclesia margarita est per lumen bonæ operationis, ut Dominus dicit: *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant vestra bona opera, & glorificent patrem vestrum, qui in cœlis est*. Et columba est per simplicitatis naturam, Domino dicente: *Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ*. Vere pro hac omnia Christus dare dignatus est sua, id est, animam & sanguinem, & sic emere illam. Hæc est sancta Ecclesia in terris, hæc est Hierusalem sancta in cœlis, ornata omni lapide pretioso: in cujus portis Apostolorum nomina & margaritæ fulgent, cujus & per omnes vicos ab universis Alleluja canitur: quæ non oculata fenestris solem inquirit, qui diurnis fulget in horis, ut canas frugum faciat aristas, & variis tota depingat floribus arva, & nunc eo occurrat in arcem nunc, tenet occiduas umbras. Nec illa est Hierusalem, quam Dominus videns flevit super illam, cujus & sempiternas prædicat ruinas, quamque devastavit tyrannus, & prostravit mœnia terris: sed illa quæ vera est visio pacis, de qua Psalmista dicit, *Hæc requies mea in seculum seculi: hic habitabo, quoniam præelegi eam*. Nam hujus lumen non solis est jam dictum, sed illius qui nescit occasum, ubi splendor & templum Deus est, & agnus. Sed dignum est in his altius aliquid explorare. Nam quid potest esse verius, quam ut ista margarita sit, quæ tanta venustate, tantoque nitore placet, ut omnia credantur ejus in comparatione esse fortasse an illa est hortus conclusus fons signatus, porta clausa, quam Propheta intuens dicit: *porta hæc clausa erit, & non aperietur, & vir non transiet per eam*: quia Dominus Deus ingressus est per eam, & erit clausa. An fortassis illa est, de qua Psalmista dicit, *Astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato, circumamicta varietate*. Et quare hoc? quia concupivit Rex speciem suam, ideircò *quia macula non est in te*. Verè hæc est regina tota pulchra, immaculata: idcircò hanc elegit Dominus in hæreditatem sibi, de qua etiam carnem sumere non despexit. Et videamus quid sequitur:

A dextris stat regina: quia vias quæ a dextris sunt, novit Dominus. *In vestitu deaurato, circumamicta varietate*. Hec varietas reginæ ium est cultus, qua diversitate operū præcellat cunctis, non colore vel stamine quod teres mittit foris: sed quæ virtutum operum fulget in actu, nec pingitur coloribus fucis, nec croceis arte depictis, sed est sacris variata figuris. Quia dum Abel munus, dum Abrahæ obedientiæ fidem dum Isaac nuptiam, dum Jacob titulum oleo unctum: dum Joseph castimoniæ verecundationem, dum Loth hospitium, dum Melchisedech sacrificium, dum David stratum cilicinum, dum Zachæi decimas, trium puerorum caminum, nec non & Prophetarum vaticinia, Apostolorum martyrumque cruoris ruborem, virginum candoris ruborem, confessorum documenta salutis, quid in his aliud, nisi varietas fulget? Hanc Paulus varietatem indicat cùm dicit, *Quis nos separabit à caritate Christi? tribulatio, an angustia, an fames, an nuditas, an periculum?* & illud, *Ter virgis cæsus sum, semel lapidatus sum, ter naufragium pertuli, & reliqua*. Et Petrus, *Obedire oportet Deo magis quam hominibus*. Hac denique varietate operum æternorum omnes sancti fulgent, ut sol in regno patris Dei.

His breviter prælibatis fratres charissimi, quia beatæ Scholasticæ natalitia colimus, libet de ejus vitæ meritis aliquid de vita beatissimi Benedicti huic opusculo introducere, ut quantæ excellentiæ sanctitatis fuerit, silentio non tegatur. Sed primum omnipotenti Deo preces mittamus, qui omnia in sapientia fecit, ut ipse donare dignetur, qui dignatus est dicere, *Qui sitit, veniat & bibat: & De ventre ejus fluent aquæ vivæ*, cœpta sic digne prosequamur, ut tantæ festivitatis ... ad honorem, & vestræ charitati præbeat incrementum: Soror namque ejus Scholastica omnipotenti Domino ab ipso infantiæ tempore dicata, ad eam semel per annum venire consueverat. Primitus quidem virtutem tanti nominis inquiramus, ut suo decore oratio decurrat. Scholastica etenim a schola derivatur, quæ est sapientiæ nutrix: ab ipsa autem omnis doctrina sapientiæ surgit, ab ipsa virtutum omnium norma con-

crescit.

crescit, & tota virtus animæ procax fit ad discendum bona & mala, ut recto limite currere possit viam salutis, qualiter peritura mundi despiciat, cœlestia semper mansura concupiscat, ne oberrans bonum ducat pro malo, malum pro bono: tenebras pro luce, & lucem pro tenebris: amarum pro dulci, & dulce pro amaro, & discernere possit, quæ virtus sit spiritus, quæ carnis, ne indiscretè cuncta peragens, ibi bonū eligere speret, ubi tota est malitiæ norma: ut est illud, *Qui non fuerit discipulus veritatis, erit magister erroris.* Sed videamus, quis hujus tantæ sororis possit esse germanus per omnia Benedictus non solùm nomine, sed & opere: non solùm in terris, sed etiam in cœlis. Ista non Philosophorum schola Scholastica facta, sed Christi, mundi ludibria ab infantia fugiens, cœlestem sibi sponsum aptavit: iste verò a pueritiæ suæ tempore abrupta vitiorum, & literarum mundanarum Romæ studia cernens, senili corde eum quem in ingressu mundi posuerat retraxit pedem. Quam felix Nursiæ tellus, tales quæ mittit alumnos: Nam Canopica regna aurea mittunt tyrannos. Tu Christo proles super æthera dignos. O felicia tantæ viscera matris, quæ tali germine soboles mundo dedere, i. benedictionis, & sapientiæ! Verè ista est illa fertilis gleba, quæ sumpto semine aliud centesimum, aliud sexagesimum fructum produxit. Sed cur semel in anno sancta soror veniebas? forsitan longitudine itineris à tua tenera planta formidabas? an munus parabas quod ferres? an forsitan tantum, & semel in anno fœcundabat bonus frater rore verbi cœlestia, ut madefacta mentium prata sufficeret ad incrementū salutis? an in mente habebas illud Salomonis, *Prohibe pedem tuum de domo proximi tui, ne forte satiatus oderit te?* & illud, *Mel invenisti fili mi, comede quod sufficit tibi, ne fortè satiatus evomas illud.* Sic sic agant omnes sorores, non densis gressibus fratrum limina frequentent, non carnalia basia requirant, non ineptas resonent fabulas: non munus deferant tantum, quod tela depingit, vel magistra manus adornat: non olfactoriola, non variorum placentas saporum, sed cùm Scholastica sacra Benedicti fratris requirite scholam, ut magis cibo cœlesti, quam dono terreno satiati, reverti ad propria queatis. Sequitur.

Ad quam vir Dei non longè extra januam in possessione monasterii descendebat. Quàm sanctus, quàm prudens, quam discretus accessus: ut fragilis sexus non lassesceret, obvius frater occurrit, ne fortè labor itineris frangeret mentis devotionem: an illicitum cernebat, ut in tanti limen cœnobii calcari fœmineo pede debuisset? an forsitan secularium latratus vitabat, qui bonos monachorum mores canino more devastant, & hoc credant in illis, quod suis malis actibus agere non recusant? Etsi hoc de tanto patre sperare illicitum esset, de tenerioribus discipulis instaro gutture crispaient cachinnos. Idcirco non in secularium sed in propriis possessionibus descendebat pater almificus. Sequitur:

Quadam verò die venit ex more, atque ad eam cum discipulis venerabilis ejus descendit frater. Ex more enim venit, quia ex bona consuetudine mentis appropinquabat, & fide non ficta. Quam sanctus accessus, quam sanctus adventus, quàm pius cursus, qui magis amore mentis currebat ad Christum, quàm devotione pedum ad fratrem, immò & ad Christum fratrem. Nam & ipse dicit, *Si quis fecerit voluntatem patris mei qui in cœlis est, ipse meus frater, soror & mater est.* Sed quali devotione ista curat, Psalmista dicit, *Sicut cervus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus.* Sed quare Psalmista metaphoricè cervi proposuerit mentionem, ut ita curreret anima ad Deum, ut cervus ad fontem, non vacua mysteria manent, nunquid solus cervus & non columbæ, turtur & passer fontem requirunt? Sed aliter cervus, aliter columba ad fontis amnem recurrunt. Ille cursu pedum, ista aerio volatu descendit; ille insecutus frequenter arte venatorum lassabundus currit ad aquā, hæc verò infatigata solita accedit. Quod si mysticè pensare volumus, invisibilis anima visibilis animalis habet formā, qua uno cursu fatigati(?) hic perg(?) ad fontem terrenū, hæc ad fontē cœlestem nulle fatigatus vocibus canum, illa consecuta spiritibus malignis, pro quo ad fontem illum currendum est, qui est fons vivus, puteus domus Iacob, ex quo aquæ venæ salientis ebullit in vitam æternam. Certè tanta soror, tali fide venit ad fratrem: Nam aliter æger, aliter sospes ad medicum vadit: iste ut sanus sanum visitet, iste in languentem sanus procuret. Nam & ad fontem aliter sitiens festinat, aliter crapulatus a vino. Iste ut hausto refocillet mentem, ille ut recto itinere insitiens pergat. Soror verò ista in tanto fratre ambas gratias cernens, sapiente pede infatigata venit: prius, ut sana sanum viseret: sequenter, ut ægram non corpore, sed mente curet documento salutis: quia nec ipsa astra munda sunt in conspectu Dei, & secundum Apostolum, nec infans unius diei. Sequitur:

Qui totum diem in Dei laudibus sacrisque colloquiis ducentes, incumbentibus jam noctis tenebris, simul accepere cibum. Beata talis visio parentum, præ oculis habentes Domini præceptum, *Primùm quærite regnum Dei, & justitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis.* Beata tanta fercula, ubi prius ponitur panis Angelorum quàm hominum, & ubi prius refocillatur mens quàm venter. Nam hic reponitur cibus, qui placere possit mensæ cœlesti: ibi verò esca manet, quam indigentes corporis mittit. Et beatus sermo, qui toto diei spatio protelatur laude divina, & qui à primo lucis ortu usque ad occasum, alternatim reciprocantur prædicamina sacrosancta. Sequitur:

Cumque adhuc ad mensam considerent, & inter sacra colloquia tardior se hora protraheret, eadem sanctimonialis fœmina soror ejus eum rogabat dicens, Quæso te ne ista nocte me deseras, ut usque mane aliquid de cœlestis vitæ gaudiis loquamur. Ad mensam sedent, cibum sumunt, uno dente caritatis ruminant panem, & colloquia sacra, ut unum esset os, quo terrenum panem frangerent, & cœlestem. Nam venter plenus cibo, mens erat adhuc jejuna verbo salutis, idcircò quasi famelica rogat, ut divinis cibariis mentem satiaret perjucundus cælestis ut que in lucem, ut qui fuerat luce diei magister, fieret etiam inter tenebras doctor herilis. Sequitur:

Cui ille respondit, Quid est, quid loqueris soror? manere extra cellam nullatenus possum. Ecce percontatur frater sororem, magister discipulam, sanctus sanctam, quasi non sciens, quid dixerit soror. Sed ista inquisitio magis irascentis est, quam interrogantis, dum benè pater audisset, quod soror rogaverit. Tanquam si diceret: Non benè est hoc quod rogas, ut insolitus extra cellam maneam, quod implere minimè possum. O sanctitatis amator, quare germanæ denegas, quod etiam extraneis præbes? sed hoc religio faciat, non causa doloris. Scis Domini præceptum, *Qui diligit patrem, aut matrem, aut fratrem, vel sororem plus quam me, non est me dignus.* Ideòque ad assuetum recurris orationis locum, ubi magis Deo, quàm sorori solitus es adhærere. Sed præsumenti voce dicimus, *Nunquid non Deus hic est*, ubi bona soror sacramenta Dei perquirit: cùm ipse dicat, *Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, in medio eorum sum?* Ecce non rogat, ut longo te tempore cernat more parentum, sed unius noctis spatium poscit, quo præbeas colloquia sacra. Quàm duriè attendis sanctè frater, preces sororis, ob tuæ causam sacræ religionis. Illa benè quærit, ut à te habeat: tu similiter ut sedeas illa fide, tu fide: illa amore Dei, tu pariter ut illa: illa ut cum sorore in prædicatione tempus noctis exolvas, tu ut cum fratribus solitas Domino referas laudes. Sed quis è duobus melius, sequens sententia monstrat. Tanta verò erat cœli serenitas, ut nulla in aere nubes appareret. Verè nulla nubes esse potuit, ubi erat lux vera, *quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Sequitur.

Sanctimonialis autem fœmina cùm verba fratris negantis audisset, insertas digitis manus super mensam posuit, & caput in manibus omnipotentem Dominū rogatura declinavit. Dic virgo beata, cujus te schola docuit, quæ contra magistrum sententiam proponis? Nunquid non dicit: *Perfectus omnis discipulus erit, si sit sicut magister ejus?* & in Evāgelio, inquit, *Nesciat sinistra tua, quid faciat dextera*

tua: & in ambas manus innecto? Et illud, *Mittite in dexteram navigii rete, & in utroque latere tollè immergis?* Ille à dextris oves collocet, tu etiam in sinistra? Psalmista hinc à dextris ponit dicens, *Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis*: nec non, *Dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltavit me*. Et in Cantico, *Dextera tua Domine glorificata est in virtute, &c.* Et tu ista derogans, non solum manus implectis, sed etiam digitos inseris? Dominus dicit in Evangelio, *Tu autem cum oraveris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio ora patrem tuum*: & tu ad cœnam sedens, ante humanos oculos preces lachrymasque fundis? Sed quam laudanda sunt tua facta, ô sanctissima fœminarum; quid tu in conclavi facis, quando talia patenti cœlo peragis? Nam ideò tibi una est dextera lævaq; pars, quia fabricam attendis illius, qui nullam habet sinistram: ut dicit, *Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona*. Et in Cantico canticorū: *Læva ejus sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me*. Et in Psal. *Manus tuæ fecerunt me, plasmaverunt me*. Et illud in Cantico, *Manus meæ stillaverunt myrrham*. Hac quippè auctoritate, quam pulchræ tuæ manus complexæ consistunt, super quas caput reclinans, imbrem cœlitus lachrymans effudisti. Sed quod caput? Apostolus dicat, *Caput mulieris vir, caput viri Deus*. Nam cujus viri, nisi illius, undè Propheta dicit, *Vir oriens nomen ejus*? Ecce ille qui pro salute omnium in cruce inclinato capite tradidit spiritum, suo capite nunc tuas declinavit in palmas, ut sui mysterii, quod mente quærebas arcanum, tibi manaret ab altis: quæ tantum insertis digitis egisti miraculum, quid faceres, si palmas extendisses ad preces? Cùmque levaret de mensa caput, tantæ coruscationes & tonitrui virtus, tantaque inundatio pluviæ erupit, ut neq; venerabilis Benedictus, neque fratres qui cum eo aderant, extra loci limen, quo consederant, pedem movere potuissent. Quam nova miracula mundo, quam cunctis laudanda præconia fecisti! ubi nulla erat umbra nubis, aer intonat clamoribus omnis, & densa tonitrua sonant, ubi nullius erat concussio venti. Nam unus fons oculorum, & mensam rigabat lachrymis, & æther imbribus arva. Stet nunc sancta charitas fixa, stent immobiles pedes fraterni: quod soror poscit, non deneget dilectio fratris: da volens, nolens, pernox sacra colloquia pater. Ecce ista præceptum Domini complet, *Petit ut accipiat, quærit ut inveniat, pulsat ut aperiatur ei*. Quid petit, ipsa dicat; ut usque mane aliquid de cœlestis vitæ gaudiis loquantur. Nam ideò descendisti obvius, ut ista dona proferras: perfice quod cœpisti. Nam non initio præmium extat, sed in fine operum bonorum. Idcircò è superis fudit Dominus imbrem, ut tu non deneges prædicaminum amnem. Verè non poscit munus caducum, sed regni cœlestis expetit lucrum. Sequitur: Sanctimonialis autem fœmina caput in manibus declinans, lachrymarum fluvios in mensa fuderat, per quos serenitatem aeris ad pluviam traxit: nec paulò tardiùs post orationem inundatio illa secuta est. Sed tanta fuit convenientia orationis & inundationis, ut de mensa caput jam cum tonitru levaret, quatenus unum idemq; esset momentum & levare caput, & pluviam deponere. Quam bonus Deus Israel rectis corde, quàm piæ animæ quærenti illum! Ecce qui scrutator est mentium, & corda omnium cernit, qui per Psalmistam dicit, *Invocabit me, & ego exaudiam eum: cum ipso sum in tribulatione*. Ecce non distulit, non multas expedivit preces, sed in nictu oculi, & puncto cordis petenti tribuit donum. Nam levato de manibus capite, una fuit convenientia orationis & inundationis. Gaude & lætare virorum sanctissime, quia ecce tenes quod voluisti, ecce habes quod semper quæsisti: ecce miracula cernis insignia, cœlo terræq; probata. Verè si non negasses, quod expetebas, non fuerant signa humanis oculis nata, quæ toto semper mundo lectio sacra sonat. Ecce jam Scholasticæ nomen virtutum laude coruscat: ecce illius miracula, plebs sancta congaudet: ecce quam cultasti surculo cœlesti, fructus fert signorum. Sequitur:

Tunc vir Dei inter coruscos tonitrus atque ingentis pluviæ inundationem, videns se ad monasterium non posse remeare, cœpit conqueri contristatus, dicens, *Parcat tibi omnipotens Deus soror*, quid est quod fecisti? Quare quæris vir Dei, quid soror fecerit? Nunquid non cernis quid ipsa fecerit? nunquid non vides pluviæ guttas? Nunquid non audis concrepantes mugitus ætheris? Nunquid non sentis miracula coruscare, signa fluere, fundamina domus contremiscere, & dicis, quid fecisti? Nunquid ipsa hoc fecit, quod magis tua sancta negatio fecit; quia si non negasses, miraculum non eveniret. Hoc Christus gessit pietatis amator. Nam petenti Cananeæ mulieri preces audire distulit, ut ejus fidem faceret acutiorem, ut quærenti catello micas, filiis daretur panis. Sed illa ut extranea à finibus tunc venit, jam non extranea à consortio Christi: ista verò à cunabulis Christo dicata, cùm Maria gloriosa virgine audire meruit, *Optimam partem elegit*. Et quare pater contristatus dicis, Parcat tibi omnipotens Deus soror, quid est quod fecisti? O vir Dei, tibi hominum mentes parescunt, tibi aer numismata fundit, tibi arida dolia oleum manant, tibi alta profundi laci ferrū reducunt ab imo, ipsi inferi animam reddunt, & nunc quasi contristatus nesciens dicis, Quid fecisti? O pater beate, si fas est dicere, quantum fuerat justius dicere, Parcat mihi omnipotens Deus, qui tuas bonas non audio preces: quam diceres, Parcat tibi omnipotens Deus: quid est quod fecisti? hoc est illud Salomonis, *Argue sapientem, & diliget te*. Sequitur: Cui illa respondit, *Ecce te rogavi, & audire me noluisti, rogavi Dominum meum, & adjuvit me* Subaudiatur, Te quidem rogavi ut fratrem, sed tu ut germanam noluisti audire. Sperabam ut mente haberes viscera matris, partus dolorem, lacteas mammas, cunas nutricis, lavacra obstetricis, fascias temporales, quibus infantia olim nutrivit: sed tu me noluisti audire, & magis festinabas ad fratres, quos tibi sola charitas Christi facit germanos, quos etiam nescis à quo limite ad tua cunabula hos mundus transmittat. Idcircò rogavi Dominum meum, & audivit me. Tu non attendebas, quod unus pater amborum contulit membra, tu non cernebas unam nobis mansionē esse inter uteri septa: idcircò ad illum patrem cucurri, qui nobis animā dedit, qui terrena tribuit, & cœlestia non denegavit. Modò ergo si potes, egredere, & me dimissa, ad monasteriū redi. Modò enim præsentis est temporis: modò enim, quando tibi omnipotens Deus itinera clausit: modò, quando aditum eundi denegavit: modo si potes, me dimissa, ad monasterium redi. Et cur pater fatigaris? nunquid non hic est monasterium ubi tu es, qui caput es omnium monasteriorum, & doctor omnium monachorum; dum non locus hominem, sed homo sanctificet locum? Sta nunc pater sanctissime invitus, ut alterius diei sol tibi præbeat gressus. Sequitur: Ipse autem exire extra tectum non valens, qui manere sponte noluit in loco, mansit invitus. Quam multis sanctis viris factus es vir Dei compar, qui inviti fecerunt bonorum facta. Nam Jacob invitus fratrem fugit, qui postea rediit cum multis: sic Ioseph invitus pergit ad sedem, ut doctor fieret populo Dei: sic Daniel vadit Babylonam ad arcem, ut primus fieret sapientibus cunctis: sic Saulus invitus factus est Paulus, ut fieret gentium prædicator. Ideoque tua non requiescat charitas sancte vir, stare invitus, ut Christi tribuat documenta salutis. Sequitur:

Sicque factum est, ut noctem totam pervigilem ducerent, atque per sacra spiritalia vitæ colloquia sese vicaria relatione satiarent. Ecce nunc nova spiritalia gaudia surgunt, quia negans prius, factus est nunc attributor cœlestis: & colloquiis sacris vicaria relatione se satiant, qui prius erant a concordia discordes. Quanta sunt omnipotens tua mirabilia Deus? nam omnia proba voluisti, fecisti, & non est qui resistat majestatis potestati tuæ. Idcòque laudant te cœli, aer, terra, mare, & cuncta quæ in eis sunt: quia semper innovas signa, & mirabilia tua: ut te totus orbis agnoscat suum esse redemptorem. Da jam pius pio patri Benedicto iter redeundi ad cellā, stringe aerium amnem, tolle pluviæ guttas, da serenitatis solem ut qui lætus accessit, gaudens recedat. ut simul ejus soror valedicens fratri, ad propria revertatur, ut simul gaudentes & exultantes tuo de munere ad sua tecta vehantur.

Sequitur:

Sequitur: Quia de te dixi eum voluisse aliquid, sed minimè potuisse: quasi venerabilis viri mentem aspicimus, dubium non est, quòd eandem serenitatem voluerit, in qua descenderat permanere. Sed contra hoc quod voluit in virtute omnipotentis Dei ex fœmineo pectore miraculum invenit. Nec mirum, quòd plus illo fœmina, quæ diu fratrem videre cupiebat, in eodem tempore valuit: quia enim juxta Joannis vocem, *Deus charitas est:* justo valdè judicio illa plus potuit, quæ plus amavit. Brevi sermone de his disserendum non est; nam secundùm Grammaticos, charitas media species est, dum inter bonos & malos charitas esse possit, & inter latrones & pios: ut est illud, *perfecta charitas foras mittit timorem*. Certè si perfecta est ista, quæ inter bonos foras mittit timorem: imperfecta nihilominùs fore creditur, quæ inter malos ac superbos nequitiæ concordiam præstat. Sic in passione Domini Pilatus Jesum mittens Herodi, à quo Jesus ad Pilatum iterum remissus, amici facti sunt Herodes & Pilatus in ipsa die: nam anteà inimici erant ad invicem. Sed hæc est perfecta charitas, quæ Deus est, quæ hic plus una potuit, quam alter, de qua dicit Apostolus: *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.* Sequitur:

Cumque die alterâ eadem venerabilis fœmina ad cellam propriam recessisset, vir Dei ad monasterium rediit: & ecce cum post triduum in cella consistens, elevatis in aera oculis, vidit ejusdem sororis suæ animam de ejus corpore egressam, in columbæ specie cœli secreta penetrare. Quàm felices sunt oculi, qui animas possunt contemplari beatas, qui carnali intuitu spiritalia cernere queunt! Ista luminaria non adjacent in fundamine frontis, sed intùs renitescunt ad cordis fenestras, de quib' dicit: *Qui sunt isti, qui ut nubes volant, & sicut columbæ ad fenestras suas?* Ecce jam Benedicte Pater, ista columba ad tuas jam cordis volat fenestras, ut tuæ sororis animam per eas transiens, ad cœlestem illam deferat portam, ut illa fieret ductrix animæ tantæ, quæ fuit avis quondam portatrix ad arcam redditæ pacis. Quàm felix ales talibus mysteriis compta, quæ meruit etiam super Dominum Christum Spiritum sanctum ferre! Ista frequens obsequiis instat regis æterni, ista assuetis pennis deargentatis auro dorsa refulgens, paradiso nuncia defert. De hac in Cantico canticorum dicit; *Surge amica mea sponsa, & veni: columba mea in foraminibus petræ, in caverna maceriæ.* Sequitur:

Qui tantæ ejus gloriæ congaudens, omnipotenti Deo in hymnis & laudibus gratias agit, ejusque obitum fratribus denuntiavit. Denuntiavit enim sanctus Pater fratribus, quòd meruit sacro intuitu cernere secretum: & talibus congaudens votis, omnipotenti Deo gratias agit, quia quàm ante triduum rore verbi cœlestis perfuderat, ad æthærea regna in columbæ specie scandere cernit. Sequitur:

Quos etiam protinùs misit, ut ejus corpus ad monasterium deferrent, atque in sepulchro, quod sibi ipse paraverat, ponerent. Quo facto contigit, ut quorum mens una semper in Domino fuerat, eorum quoque corpora nec sepultura separaret. Ecce fratres, margarita cœlestis à negotiatore dudum empta, aptatur cœlestibus ornamentis, jam inter lilia candentia pascens, sequitur agnum quòcunque ierit. Ecce in paradiso Domini ab Angelis collocatur, ecce in terris Monachorum manibus aptatur in tumulo fratris, ut munus, quod una mater contulit, nec cœli janua, nec terræ sepultura separaret: & quibus una fuit semper mens in Christo, una esset corporum esca. Ecce reparata sunt tua damna paradise; ecce virgo Dei manu formata, quam de tuo pestifer hostis abstulit loco, jam redit ad culmina cœli, jam recognoscit tui palmam structoris: jam quia victa fuit, victrix calcat hostis colla maligni. Dic, dic inferni minister, dic tartaree miles, dic omnigenum genus omnium venenorum fraude repletum, quid tibi fecit plasma sanctissimum Dei, quid tibi nocuit fœmina bene formata? Quave causâ ultrò te consiliarius injecisti, ut manducaret quod tuum non fuit? dic pestifer, quia non potuisti rapere partem regni Dei, ideò voluisti rapere per serpentem creaturam Dei, immò qualis Dominus, talem famulam mittit. Tu serpens lubricus, ille serpens tortuosus: tu omni dolore plenus, ille omni veneno: tu mortis consilia dans, ille suis organis sibilans, mortis consilia propinat. Nunquid non potuisti in paradiso Dei aliud animal invenire, quod tuis votis concordaret, nisi serpentem? verè non. Tu callidior Angelis sanctis, ille callidior animantibus cunctis: tu bonus in cœlo formatus es, sponte malus effectus es; ille bonus in paradiso creatus est, per te reus electus est. Virgo Dei, palma Dei, fœmina Dei, bona creata est, per te & serpentem illicita gustando effecta est peccatrix. quid demens de his tibi profuit? Tu tibi perpetuos ignes cumulasti, illa terram comedet cunctis diebus: tu catenis igneis illigatus, ille omnium irâ perimitur, calcaneis tunditur, verberibus flagellatur. Væ, væ per omnia vobis! Ecce fœmina reparata est sanguine Christi, ecce pro amissione terreni paradisi illa nunc culmina cœli retinet, undè præceps ruisti: versum est fel tuum in dulcedinē mellis, fraus maligna tua in reparatione omnium salutem. Perforata est maxilla gutturis tui, neminem mordens, neminem vorans sine Deo volente: etsi quem voraveris, pietate Dei præfocatus eum sanguine rejicies illum, & de visceribus tuis abstrahet illum Deus. Gaude jam virgo Dei tantis sublimata triomphis, exulta Benedicte Pater sanctissime Patrum, Doctor dulcissime Doctorum: quia consummatis operibus sanctis, pariter congaudetis super regna polorum. Intercedite pro vobis commissis, postulare pro nobis afflictis, rogate pro nostris delictis, poscite Christum non solùm pro Monachis commissis, sed etiam pro vestris ancillis, ut omnis ætas, omnis sexus, omnis ordo, qui vestris præceptis colla submittunt, peritura mundi decipiant gaudia, æterna concupiscant, regna beata appetant, prospera animarū & corporum percipiant. Nullâ diabolicâ fraude molestentur, nullis incursionibus malignorum affligantur, nullisq; calamitatibus annihilentur. Euge Pater beate, fave precantibus, appone aures precibus famulorum tuorum, da veniam poscentibus, da dona quærentibus, parce peccantibus: quia tu pastor es, nos verò oves, audi balatus ovium tuarum, trahe me post te, ut veniamus ad te, ut illic vera pascua inveniamus, ubi sunt vera gaudia sempiterna. Redde Deo talenta cumulata de nobis, reporta cum usuris credita dona doctrinarum, meque indignum hujus operis præsumptorem, tuis conjunge servulis sacris, ut cum omni grege cōmisso præmia vitæ assequamur, ut tibi dicatur à Deo: *Euge serve bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam: intra* cum his omnibus tibi creditis in *gaudiū Domini tui*, præstante ipso, qui digna promittere gaudia dignatus est suis famulis, qui vivit & regnat per cuncta secula seculorum. Amen.

VERSUS CUIUSDAM POETÆ, QUI HUC AD LIMINA BEATI PATRIS BENEDICTI EX GERMANIA SUBIENS, HOS VERSUS AD HONOREM BEATISSIMÆ SORORIS MIRIFICÈ COMPOSUIT.

Dulcis adesto mihi præclara Camœna labellis,
Permixtisque madu dulca adesto mea;
Promere quo valeam semper flos flore beatam,
Virgineamque decus promere qua valeam.
Pneuma columba volas, nec non tibi munera aspirat?
Prodiga dona ferens pneuma columba volat.

IN LAUDEM BEATISSIMÆ SCHOLASTICÆ VIRGINIS.

O Benedicta soror, benedicti nomine Christi,
Extremique patris, ô benedicta soror.
Prompta vocari Deo, Scholastica jure vocaris:
Cernere ô nunc prompta vocare Dea.

Serta consilio jam tunc virgunkula quamvis,
Calcatrix cosmi fis in consilio.
Sponsa decora Dei, niveis tu compta lapillis,
Lilia sacra feres sponsa decora Dei.
Appetis alta poli, tempsisti dulcia sæcli :
Dindyma perpetuis appetis alta poli.
Cuncta perosa tibi vibrantis sub jubare posta,
Et malesuada soli cuncta perosa tibi.
Castalides proceres prædas tenuisti prædux,
Illuminaras ovans Castalides proceres.
Virginal ecce tuum fratris conjunxeras adis,
Stares ut intellisum virginal ecce tuum.
Unguibus a teneris mutuans superna caducis,
Victoriamque tenens, unguibus à teneris.
Ampla trophæa refers ἀρετῆς, ἐπαθλ..., μελέτης τε
Filia Virgo Sion, ampla trophæa refers.
Versibus hic etenim alios castissima laudes
Scripsimus, ecce tibi versibus heroicis.
Quis liquido patuit meritorum culminis toto,
Perfectam junctis quis liquidò patuit.
Sufficiat precibus germanum vivere votum,
Invisum cunctis sufficiat precibus.
Scribere nunc super est nautilem volucre pennâ
Scandere quò jussa es, scribere nunc superest.
Virgo beata die subijsti limina regni,
Mense Numa in decimo virgo beata die.
Phœbus in Aquario vicenas jamque quaternas
Præripiens partes, Phœbus in Aquario.
Unguine pneumatico floren nutrita verendis,
Cujus odor patuit unguine pneumatico.
Sinibus Abraæ, vigilum devecta lacertis,
Permansura sacris sinibus Abrahæ :
Virgineisque choris lætâ statione locata,
Laudibus Armonicis, virgineisq; choris.
Organa quo resonant superos numeris odas,
Angelici proceres organa quæ resonant.
Pascere nunc lilyi mollemo, flore refertis,
In paradisiacis pascere nunc lilyi.
Illis vigeas, valeas, semper veneremur, ametur,
Nunc & in æternum, hic vigeas, valeas.

SERMO DE SIMONE ET JUDA.

SImon & Judas Apostoli Domini ingressi regionem Persidis per voluntatem Dei, invenerunt duos magos, Zaroen & Arfaxat, qui fugerunt à facie Matthæi Apostoli de Æthiopia, & jam ampliùs non poterant loqui propter virtutem Apostolorum. Tunc venit coram eis Varadas dux Badinomorum, & fecit eos inquirere suos pontifices, ut dicant exitum belli ; & ait unus ex eis : Non possum loqui. Dixerunt Apostoli : Nos permittimus eos loqui, ut tu cognoscas mendacia idolorum pontificum. Venerunt & nuntiaverunt Regi, quòd irat ad bellum ut vinceretur : sed cùm servarent illi eum, Apostoli dixerunt, quòd alterâ die horâ tertiâ tui nuntii quos misisti, afferent tibi munera, & firmabis pacem, & sic factum est. Pontifices mala contra Apostolos fecerant, & serpentes per incantationem, & Apostoli acceperunt eos in pallia sua, & jactaverunt eos contra pontifices, & cœperunt eos comedere, & ipsi cœperunt ululare quasi lupi. Rex dicebat Apostolis : Permittite eos occidere. Responderunt: Nos non sumus missi occidere, sed vivificare. Et dixerunt serpentibus: In nomine Domini nostri Jesu Christi, venenum quod infunditis, auferte, & redite ad loca vestra, & fecerunt. Sex mensibus morati sunt ibi, & baptizati sunt ab eis sex millia hominum, exceptis parvulis & mulieribus, & Rex primum: & ordinaverunt Episcopum Abidam, qui venerat cum eis, avidè sequebantur eum turbæ, & eo amplius ducenti viri passionam receperunt ipsi: & solennitas passionis eorum celebratur V. Calend. Novemb. & vivunt in æterna requie.

ALIUS SERMO.

EZechiel Propheta vidit quandam arborem, habentem quatuor radices circa quatuor partes mundi extensas, in qua erant tres rami, qui penetrabant cœlum & erant ibi septem folia, in medio ejus erat sol & luna, & duodecim stellæ. Per quatuor radices intelligimus quatuor Evangelistas : Sicut enim quatuor radices erant circa quatuor partes mundi extensæ: ita prædicatio quatuor Evangelistarum fuit extensa. unde David: *In omnem terram exivit sonus eorum*, &c. Per tres ramos fidem Trinitatis, scilicet Patris, & Filii, & Spiritûs sancti. Per septem folia, intelligimus septem dona Spiritûs sancti. unde David in alio loco : *Et folium ejus non defluet*. Per solem in medio positum, intelligimus Dominum nostrum Jesum Christum, qui dicitur sol justitiæ : per lunam intelligimus S. Ecclesiam. sicut luna crescit & decrescit, sic S. Ecclesia crescit in bonis virtutibus, & decrescit adversitatibus. Per duodecim stellas, duodecim Apostoli significantur. Sicut luna & stellæ recipiunt splendorem a sole, ita Ecclesia & Apostoli recipiunt lumen à Christo, & gratiam Spiritûs sancti. Per arborem intelligimus Mariam matrem Domini, de qua dicitur : *Egredietur virga de radice Jesse, & flos de radice ejus ascendet*. Sicut sol erat positus in medio arboris, ita Christus fuit positus in medio utero Virginis : & sicut sol nascitur in Oriente, & cadit in Occidentem, & gyrat orbem terrarum ; ita Dominus noster Jesus Christus voluit nasci in utero Virginis; & quia est Domini est, ipse est verus sol justitiæ, & vera lux, ut ait Joannes: *Ille est vera lux, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*. Nos eum deprecamur, ut ille dignetur illuminare corda, & tenebras vitiorum abolere, ut eo ducente ad cœlestem patriam pervenire valeamus.

DE S. BARTHOLOMÆO.

CUm venisset B. Bartholomæus in Indiam, introivit in templum, ubi erat dæmon, nomine Astarot, & cœpit manere quasi peregrinus. De hoc dicebant homines illius terræ, quòd sanabat omnes infirmos : & tunc venerunt tot multi de longinquis regionibus, & quærere eum omnes ut eos sanaret. Ipse vero per virtutem S. Bartholomæi manebat mutus. Pertexerunt homines ad illam civitatem, ubi erat alius dæmon, & interrogaverunt eum, si sciebat, quare non poterat loqui, & ait illis: Ex illa hora, qua ibi fuit ingressus Bartholomæus Apostolus, ita fuit veluti Deus ligatus igneis catenis, quòd non potuit loqui, nec suspirare: & interrogaverunt quis esset iste Bartholomæus ? respondit dæmon Berith : Amicus Dei omnipotentis est, & ideò venit ad istam provinciam, ut omnia vana idola destruat. Responderunt omnes, & dixerunt ei: Dic nobis signum ut possimus eum cognoscere. Respondit dæmon : Capillos habet nigros, caro ejus candida, oculi sunt grandes, nares æquales & directæ, aures coopertæ crine capitis, barba prolixa habens paucos canos. In corpora ejus æqualis statura est, nec multum longus, nec multum brevis. Vestitus est albo pallio, & singulis annis habet gemmas purpureas. xxvj. anni sunt, nunquam veterascunt ejus vestimenta : per diem orat centies, per noctem toties : vox ejus quasi tuba, ambulant cum eo Angeli Dei, qui non sinunt eum fatigari, nec esurire. In omni nocte & die permanet lætus in Deum, omnia providet, omni linguâ loquitur, & intelligit. Reversi autem homines eum invenerunt prædicantem & cognoverunt eum, & venit quidam homo plenus dæmonio, clamans, & dixit: Bartholomæe Apostole Dei, incendunt me orationes. & ait Apostolus: Obmutesce diabole & exi ab eo; & statim exivit : ad ultimum Rex mandavit eum decollari. Tunc venerunt innumerabiles populi, duodecim civitatũ, qui per eum in Deum crediderant & portaverunt corpus ejus cum hymnis, & cum magna gloria, & fecerunt ei basilicam miræ magnitudinis [illegible] runt in ea corpus ejus. Rex verò xxx. depositus [illegible]

die est ereptus à dæmonio, venit ad tumulum S. Bartholomæi, & multi pontifices idolorum dæmoniorum, & confiteantur Apostolum Dei, & ita fuerunt mortui. Et factus est timor magnus super omnes incredulos, & crediderunt universi ac baptizati sunt à presbyteris, quos ordinavit S. Bartholomæus. Factum est per revelationem Apostoli universo populo clamante, & omni Clero ordinaverunt Regem Episcopum. Ordinatus est ex Apostolorum Episcopus, & cœpit multa signa facere in nomine Domini, & S. Bartholomæi, & permansit in Episcopatu viginti annos, & migravit ad Dominum per intercessionē S. Bartholomæi: nos ita suscipiat Deus, qui vivit & regnat, &c.

DE S. LAURENTIO.

VEnite filij, audite me, timorem Domini docebo vos.] Multum debemus diligere Dominum nostrum Jesum Christum, qui per Spiritum sanctum nos appellat, & dicit quod veniamus ad eum, & audiamus suum sermonē. Nam ille docebit, quomodo nos timeamus & amemus Dominum, & nequaquam appellat nos homines, vel servos suos: quia dulcius nos appellare nō potest, quam nomine filii, sicut modo audistis in capite hujus sermonis, quod dicit Spiritus sanctus per David: *O filij, venite & audite me, timorem Domini docebo vos*: & bene dicit Spiritus sanctus, quòd ille primitus nos timorem docebit, sicut ipse idem dicit alio loco in Psalmo: *Initium sapientiæ timor Domini*. Nec aliqua sapientia valet homini, si Deum nescit timere & amare. Sed propter hoc quòd diabolus decipit homines tribus modis, & per tres artes facit eum facere peccata omnia: nobis Dominus præcepit tres virtutes habere, quibus deleamus artes diaboli. Sed modò debetis scire, quales illę tres artes diaboli, per quas decipit homines, scilicet malè cogitando, & loquendo, & operando: nec ullum peccatum potest esse factum sine his tribus artibus, qualecunque sit; nam de illis peccatis, quæ in mente non inveniuntur hominis, nullus sacerdos compotest absolvere, nisi ipse confiteatur ea, & nominet. Modò audiamus illas tres virtutes, quas Dominus nobis præcepit habere contra tres artes diaboli, sicut Paulus Apostolus nobis insinuat dicens: *Nunc autem manent fides, spes, charitas, tria hæc*. Omnis homo debet habere fidem, & spem suam ponere in Deo: quia ille qui spem suam non ponit in Deo, pejus est quam ille homo qui adorat idola; quia ita invenimus scriptum: Majus peccatum est de Dei misericordia desperare, quam idolis sacrificare: sed postquam habebis fidem, & spem in Deo, oportet ut charitatem habeas, quæ est major virtus omnibus aliis, sicut dicit Apostolus Paulus: *Major autem his est charitas*. & alibi Joannes Apostolus: *Deus charitas est*, &c. Sed charitas partita est in duas partes, scil. in dilectionem Dei & proximi. Sed illas tres virtutes bene habuit ille pretiosus Martyr S. Laurentius, cujus nos hodie festum colimus. Hoc invenimus in legenda, quòd S. Laurentius fuit Levita cujusdam Episcopi multùm sancti viri, qui habebat nomē Sixtus, & tam diligebat eum S. Sixtus, quòd nunquam cantavit Missam sine S. Laurentio: thesauros Ecclesię custodiebat, & ipsius claviger erat. Sed in illo tempore Decius Cæsar, qui erat paganus, & Imperator Romæ, mandavit suis ministris ut caperent S. Sixtum, & adducerent ad se. Sed quando S. Sixtus fuit adductus ad Imperatorem, & noluit adorare idola, sicut Imperator ei præcepit, jussit ut in ipsa hora mitteretur in carcerem, usque in alium diem. Sed S. Laurentius, qui suum magistrum sequebatur, cùm vidit illū mitti in carcerem, voluit secum ire, & ait: Quò progrederis sine filio pater? quò Sacerdos sancte sine Diacono properas? Respondit ei Sixtus: Non ego te desero, fili, neque derelinquo, sed voluntas Dei est, ut tu sustineas majores pœnas pro Dei fide. Sed nunc tibi mando, vade & accipe thesauros Ecclesiæ, quos ego tibi commendavi, & da pauperibus, quia post dies tres me sequeris. S. Laurentius cogitavit statim, quòd expendisset & dedisset pauperibus thesauros, antequam nox illa transisset, suus magister posteà dimitteret ire secum ad martyrium, & propter hoc citò accepit thesauros Ecclesiæ, & exivit foras de civitate, & ascendit in montem, qui vocatur Celio, in domum unius mulieris bonæ Christianæ, quæ fuerat vidua xxxij. annos, cui nomen erat Cyriaca: ibi invenit S. Laurentius multos Christianos absconditos, & lavit omnibus pedes. & osculabatur, deditque unicuique eorum de thesauris Ecclesiæ. Sed illa vidua Cyriaca habebat grandem infirmitatem in suo capite, & rogavit S. Laurentium, ut ille dignetur manu suè tangere caput ejus, & deprecari ad Dominum pro ea. Sed S. Laurentius nequaquam multum se rogare, sed plenus misericordiâ, posuit manum super caput ejus, & Deus sanavit eam pro amore S. Laurentii. Postea exivit inde S. Laurentius, & ivit in alium locum, ubi invenit multos Christianos absconditos, & lavit pedes eorum, & osculabatur: & erat ibi quidam cæcus, nomine Cercentius, quem S. Laurentius per virtutem Dei illuminavit. Sed antequam exiret indè, omnibus Christianis dedit de thesauris Ecclesiæ, & nihil aliud fecit, nisi quærebat pauperes, & distribuebat thesauros Ecclesiæ, quos ille portavit secum, & manè obviavit S. Sixto, quem ministri Imperatoris ducebant ad decollandum, & ait S. Sixto: Noli me sancte Pater derelinquere, quia thesauros, quos mihi dedisti, jam expendi. S. Sixtus ei respondere non potuit, quia ligatus erat, & ministri Imperatoris ducebant eum ad decollandum, & duos sacerdotes secum, Fidelissimum & Agapitum. Tunc milites Imperatoris ligaverunt S. Laurentium, & duxerunt eum ad Imperatorem, dicentes quod ille habebat thesauros sui magistri, qui nunc erat decollatus: & ideò ceperunt eum, & adduxerunt ad eum. Tunc ait Imperator illi, ut redderet thesauros, quos habebat reconditos. Cui S. Laurentius non respondit; unde Imperator iratus dixit Valeriano præposito suo, ut eum custodiret, donec eum interrogâsset. Valerianus autem accipiens eum, tradidit eum villico suo cuidam ad custodiendum, qui custodiebat omnes illos, quos Imperator, vel Valerianus suus præpositus faciebat capere, & ille villicus vocabatur Hippolytus. Sed S. Laurentius quando fuit missus in custodiam Hippolyti, inter alios carceratos invenit ibi hominem nomine Lucillum, & non erat Christianus, & tantum ploraverat in carcere, quod cæcus factus fuerat: & precabatur S. Laurentium, ut eum illuminaret per virtutem Dei. Cui S. Laurentius promisit, ut si ille crederet in Deum, & baptizaretur, in ipsa hora redderet ei lumen suum. Ille dixit se semper desiderâsse ut baptizatus fieret, & statim S. Laurentius catechizavit eum, & benedixit aquam, & baptizavit eum in nomine sanctæ Trinitatis, & pòst Deus reddidit illi visum. Similiter faciebat omnibus cæcis civitatis: & S. Hippolytus, qui eum custodiebat, cùm vidit S. Laurentium tales virtutes facere, venit ad eum, dicens ut sibi redderet thesauros, propter quos captus erat. Cui sanctus respondit Laurentius: O Hippolyte, si credideris in Dominum Jesum Christum, & thesauros tibi ostendo, & promitto vitam æternam. Hippolytus respondit: Si facis quod promittis, verè credam in Dominum Deum tuum Jesum Christum. Baptizatus est autem a B. Laurentio, & statim illuminatus est a Spiritu sancto, ita quòd vidit sanctas animas gaudere in cœlo ante Deum: & hoc videns gaudebat, & precabatur S. Laurentium, ut baptizaret totam familiam suam: & baptizavit S. Laurentius homines ac mulieres viginti & novem in domo Hippolyti. Tunc Hippolytus B. Laurentio ait, quòd Imperator volebat eum videre; & ille respondit: Ambulemus, quia mihi & tibi gloria paratur. Et cum essent ambo ante Valerianum præpositum, Valerianus dixit B. Laurentio, ut redderet sibi thesauros antequam duceret eum ad Imperatorem. Sed S. Laurentius dixit ad eum, ut daret sibi inducias per duos dies vel tres, & redde et suos thesauros. Tunc Valerianus dedit ei inducias per tres dies, ita ut semper esset in custodia Hippolyti: nesciebat enim quòd Hippolytus esset Christia-

nus.

nus. Tunc Hippolytus duxit S. Laurentium ad suam domum, & Valerianus nuntiavit Imperatori quòd S. Laurentius promisisset reddere thesauros die tertiâ. Sed istis tribus diebus S. Laurentius nihil aliud fecit, quam quærebat pauperes, cæcos, claudos, leprosos, & illos congregabat in domo Hippolyti: & tertiâ die cum omnibus pauperibus & Hippolyto ad palatium Imperatoris ivit, quos fecit stare foras, & ipse intravit in palatium ad Imperatorem & Valerianum. Quem ut vidit Imperator, interrogavit ubi essent thesauri, quos ille illâ die dicebat se redderet. Cui ait B. Laurentius, ut exiret foras: misitq; omnes pauperes, quos adunaverat ante palatium, & dixit Imperatori: Isti sunt thesauri Ecclesiæ Dei, & de istis talibus, quos vides, perfecta est gloria Dei, sicut ipse dicit in Evangelio: *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnū cœlorum.* Imperator autem dixit Valeriano, quòd S. Laurentius hoc per ludibriū fecisset, ut præcepit ut afferret tormenta crudelissima, quibus eum tormentaret: & ita factum est. deindè Imperator Laurentio dixit: Laurenti superbe nunc adora deos nostros, quos adoravimus: quod si non feceris, omnia hæc tormenta hac nocte expendam in te, malâq; morte morieris. Cui respondit Laurentius, quòd non sacrificaret neque adoraret nisi solum Deum vivum & verum, quem semper adoravit. Tunc Imperator magis iratus, mandavit denudare, & eum flagellare fortiter cum corrigiis minutis, quæ habebant mammazas in capitibus. Et postquam verberatus fuit, Imperator jussit ut mitteretur in tormentum unum, quod illi appellabant Catasta, ubi omnia membra sua erant extensa, quod non poterat se movere: sed per voluntatem Dei quidā probus miles, nomine Romanus, de familia Imperatoris, vidit Angelum unum in specie pulcherrimi juvenis, qui stabat juxta S. Laurentium, & sanabat omnia vulnera ejus, & tergebat eū uno gausape, & dixit ei: Video ante te juvenē pulcherrimum, festina me baptizare: afferens labrum cū aqua, misit ante pedes ejus: & postquam baptizatus fuit, clamavit coram omnibus, Christianus ego sum. Imperator autem hoc audiens, iratus valdè, jussit eum decollari, & ita martyr factus est. Post hæc Imperator jussit apportare lectum ferreum in specie craticulæ, ubi solent homines pisces tostire, jussitque ut B. Laurentius desuper extenderetur, & carbones subter mitterentur. Postquam S. Laurentius ex una parte tostus fuit, dixit Imperatori: Assatum est, jam versa & manduca. Post hoc dictum Angeli susceperunt animam ejus, & portaverunt in cœlum. Imperator verò dimisit corpus super craticulam, & ivit totus confusus. & Christiani qui erant in civitate, venientes levaverunt eum de craticula, & sepeliêrunt in monumento. Audivimus qualiter B. Laurentius pro amore Christi suscepit martyrium, sed nihil hoc nobis proficit, si indè exemplum benè vivendi non accipimus. Undè Apostolus dicit: *Si fuerimus socii compassionum, erimus & consolationem:* proptereà deprecemur Deum, ut per intercessionem S. Laurentii det nobis sic istum Martyrem imitari, ut cum illo vitam æternam habere mereamur, per Dominum nostrum Jesum Christum. Amen.

DE SANCTO JOANNE EVANGELISTA.

HOdie, fratres charissimi, celebramus festum S. Joannis Evangelistæ, non quando natus est in mundo, sed quando reliquit mundum. Iste est frater B. Jacobi, cujus in Hispania corpus requiescit. Iste est filius Zebedæi, qui propter Deum reliquit patrem suum in mari, & secutus fuit Christum. Mater autem S. Joannis Evangelistæ consanguinea fuit B. Mariæ Virginis: & fecit ibi vinum Dominus de aqua, & sanctificavit nuptias, & vocavit Joannem de nuptiis, & ipse reliquit conjugem, & secutus est eum: & propter hoc amavit eum Jesus plus omnibus discipulis, quia traxit eum de amore mulieris, & callus permansit. Posteà verò nocte illâ, in qua fuit traditus, dormitavit B. Joannes in sinu illius, & vidit secreta cœlestia quæ postea scripsit, & vocavit Apocalypsim, & post quam in cœlum ascendit, B. Joannes prædicavit Ephesi: quod audiens Domitianus rex, inimicus veritatis, transivit ad Joannem, & fecit eum ligatum Romam venire: & cùm non posset eum separare à Christo, mittit eum in dolium plenum oleo bullienti. Sed B. Joannes signans se signaculo crucis, sanus & lætus exivit. Quod videns Domitianus, ligavit illi manus a tergo, & sic cum injuria magna fecit eum trahi in exilium, in Pathmum insulam. Sed Dei voluntate in ipso anno interfectus est Domitianus, & S. Joannes de exilio venit: & cùm ibi esset, Drusianam viduam suscitavit. Quod cùm audisset Aristodemus, indignatus est, & ait B. Joanni: Si vis ut credam in Deum tuum, dabo tibi venenum bibere, quod cùm biberis, si mortuus non fueris, credam: sed priùs dabo illud duobus latronibus, ut cum videris eos mortuos, magis timeas, & cesses à tua incredulitate: qui cùm essent mortui coram illo, accepit calicem, in quo erat venenum, & armavit seipsum signo crucis, & bibit totum quod erat in calice: & postquam bibit, stetit sanus, & suscitavit latrones, qui erant mortui, & ipse Aristodemus credidit in Jesum Christum. Posteà cùm B. Joannes habebat annos nonaginta & octo, venit ad eum Dominus Jesus Christus cum discipulis suis, & ait: Tempus est, chare amice, ut sedeas cum fratribus tuis ad mensam, Dominicâ die ad me venies. Tunc B. Joannes advocavit Christianos, qui erant ibi, scilicet clericos & laicos, & sacrificavit corpus & sanguinem Domini, & dedit eis, rogans ut permanerent in fide, quam promiserant: & cùm hoc fecisset, intravit Ecclesiam, quam ipse fecerat, & per totam noctem docuit omnes in fide permanere: & cùm aurora appropinquâsset, præcepit foveam fieri juxta altare, & intravit in eam, & subitò venit lux de cœlo, & descendit Dominus cum multitudine Angelorum, & accepit eum vivum, & portavit in cœlum, & sic stat coram Deo in oratione pro nobis. Et ideò, fratres charissimi, si volumus ut B. Joannes oret pro nobis, & si volumus esse participes hujus lætitiæ, debemus nos præparare in ejus festivitate cum omni humilitate & aliis virtutibus: debemus etiam relinquere in navi Zebedæum, id est, diabolum in hoc mundo, & ambulare post Deum, sicut fecit B. Joannes: ut sicut non gustavit mortem, ita & nos per ejus sanctam orationem possimus habere vitam æternam. Amen.

DE INVENTIONE SANCTÆ CRUCIS.

QUomodo inventa fuit sancta Crux, scire debemus. Fuit in tempore Constantini quidam serpens, qui comedebat multos homines Romanorum, & bestias: venit itaque Constantinus, & occidit serpentem, & de veneno serpentis factus est leprosus. Sui homines cœperunt quærere medicos, qui sanarent eum. Ad ultimum venit quidam medicus, qui dixit se eum sanare, undè fuit magnum gaudium inter Romanos. Dixitque medicus ad Constantinum: Quære unum dolium, & congrega omnes pueros, & occide eos, & in sanguine illorum balneabis te, & sanaberis. Et factum est ita. Congregati sunt ante palatium Regis omnes pueri, & exivit Rex, & vidit pueros cum matribus suis flentibus, & ait: Melius est ut ego peream, quàm tot homines cum filiis: & factum est ita. Illæ vero rogantes Deum, ut daret Constantino salutem, & exaudita est oratio mulierum. Et quadam nocte beatus Petrus & Paulus venerunt ad Constantinum, & dixerunt ei dum dormiret: O Constantine, quære S. Sylvestrum, quia ipse mundabit te. Manè autem facto, Constantinus dixit matri suæ, quomodo Petrus & Paulus ei dixerunt. Quo audito Regina gavisa est, & quæsivit S. Sylvestrum. Quo audito sanctus Sylvester, accipiens baculum ivit ad Constantinum; cui ait Constantinus, O sancte Sylvester ex Deo benedicte, qui hodie suam virtutem in me per te demonstrabit, sana me: cui Sylvester respondit, Si credideris in filium virginis, sanitatem accipies: cui Constantinus, Amorem Dei super omnia diligo. Tunc

sanctus

sanctus Sylvester jussit aquam deferri, in qua baptizavit eum, & sanus factus est. Hoc facto Constantinus dixit S. Sylvestro: Quid vis ut dem tibi? Cui S. Sylvester: Nihil aliud peto, nisi SS. Apostolorum corpora: quo audito Constantinus abstraxit corpora Apostolorum de puteo, & statim posuit ea in optimo loco cum magno gaudio & honore. Post hæc vocavit suos milites, dicens se mare transire velle, & omnia quæ haberet in hac parte, S. Petro daturum, & ita factum est. Transivit mare, & fecit Constantinopolim, unde Saraceni congregari, ibant eum debellari. Constantinus autem hoc audiens, timuit valdè, sed Angelus Domini nocte veniens, inquit ei: Noli timere, quia dum ingredieris bellum, videbis signum crucis in cœlo, & facies illud in lancea: & securus ingredere bellum, & habebis victoriam. & ita factum est, et occidit multos Saracenos. Hoc peracto misit ad Helenam matrem suam Jerosolymam, ut quæreret crucem Domini. Cùm autem intravit Jerosolymam, convocavit omnes Judæos, & petiit crucem: qui dixerunt se nescire. At illa ait: Per Deum qui me fecit, nisi eam reddetis, vos omnes occidam. Quo audito quærebant inducias, & concessit usque in diem sequentem. Judæi sciscitabantur adinvicem, si quis sciret ubi esset. Tandem unus, nomine Judas, inquit: Audivi patrem meum dicentem, quòd suus atavus sibi dixerat, ubi Judæi miserunt eam. Post hæc dixerunt Reginæ quod Judas dixerat. Regina verò retinuit Judam, & alligavit eum, donec ipse Judas oravit ad Deum, & Deus indicavit ei ubi sancta crux erat. Foderunt autem terram, & invenientes tres cruces, nesciérunt quæ esset crux Domini: sed mortuus oblatus super crucem latronum non movit. Tertiò autem super crucem Domini, & revixit, & ita inventa est sancta crux. Post hæc foderunt in eodem loco, & invenerunt clavos, quos fixerunt in manibus & pedibus Domini: & unum ex illis dedit Helena Constantino, quem posuit in fræno equi sui, & post hæc non fuit victus in bello. Posteà baptizavit Judam, imponens sibi nomen Quiracus, & constituit illum Episcopum in Jerusalem, per quem Dominus dignatus est multa facere miracula.

DE SANCTO PETRO ET PAULO.

FElix per omnes festum mundi cardines Apostolorum Petri & Pauli sacratissimi præpollet alacriter, quos Christo almo consecravit sanguine, Ecclesiarum deputavit principes. Fratres charissimi, legimus quòd festivitas Apostolorum Petri & Pauli per quatuor partes mundi declaratur, id est, ab Oriente usque in Occidentem, à Septentrione usque in Meridiem: quia hos Apostolos constituit principes totius mundi, & Doctores Ecclesiarum, quorum alter hodie pro Deo fuit decollatus, scilicet S. Paulus: alter crucifixus, scilicet S. Petrus. Isti sunt duæ olivæ coram Domino, &c. Hoc dicit, quòd Apostoli, qui hunc diem per sanguinem suum sibi consecraverunt, sunt floridi ante Deum, & suaviter olentes ut duæ pulchræ olivæ: & ideò sunt æquati ad olivas, quia de olivis factum est oleum, quod significat in sancta Ecclesia charitatem & misericordiam, quibus virtutibus isti pleni extiterant: propter hoc dicit Scriptura, Quòd hi duo sunt olivæ ante Deum, & præclara duo luminaria, & duo candelabra luce splendentia. Undè Dominus in Evangelio: *Vos estis lux mundi.* Et S. Augustinus: *Exuerat Deus in terra caligine mundum, doctrina ascendit lumen Apostolica.* Isti Apostoli solvunt & ligant vincula nostrorum peccatorum. Undè Scriptura dicit: *Quòd sicut homo missus in carcerem, ita stringitur peccator diaboli ligaminibus, & ad infernum trahitur.* Istis Apostolis dedit Dominus potestatem ligandi ac solvendi. Si volumus istis ostendere nostra ligamina, & confiteri sacerdotibus peccata, tunc isti absolvunt nos à peccatis; undè scriptum est: *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt.* Sed soli Petro dedit claves paradisi, quia nullus paradisum intrabit, si illam legem quam docuit, tenere contempserit. Ne fortè nobis tædium incurrat, prætermittendum est de S. Paulo, & de Petro dicendum. In tempore illorum erat quidam perversus Romæ, nomine Simon magus, qui fuerat Christianus per deprecationem Apostolorum: sed posteà diabolus cor ejus intravit, & cogitare eum fecit, quomodo posset emere de Apostolis illam virtutem, qua posset facere miracula sicut illi. S. Petrus respondit ei hoc audiens, quòd illa virtus erat de Deo, quam illi habebant, nec homo posset emere vel vendere: & homines qui illam emere putant, facti sunt maledicti, & separati à Deo. Maledictio ista primum per Simonem magum venit, & super illos, qui honorem S. Ecclesiæ vendunt & emunt. In alio die Simon magus reliquit Christianitatem, & adoravit idolum, & apostata factus est, id est, retroactus. Iste inimicus Dei tantam virtutem ex parte diaboli habuit, quòd per incantationes suas faciebat, quæ volebat. Etenim Imperator tam amabat eum, quòd dicebat eum defendere Romam ab omni malo, nec aliquid faciebat sine ejus consilio. Sed quadam die Simon magus & Petrus contendebant coram Imperatore de multis rebus, & Simon super omnia erat victus: & dum vidit quòd non posset vincere Petrum, iratus dixit Imperatori, quòd sibi erat contrarius Petrus, nec magis vellet stare in terra, sed ascendere in cœlum omni plebe vidente. Imperator autem audiens promisit illi, si ascenderet, illâ horâ occideret Apostolos. Placuit hic sermo Simoni, & ait Petro, se velle alterâ die ascendere in cœlum. Nocte verò illâ viri ac mulieres, qui erant Christiani in civitate, venerunt ad Sanctum, rogantes ut pro amore Dei clam exiret de civitate, & fugeret alibi: non enim habebant opus, ut tam citò moreretur, sciebāt tamen illum pro Deo velle mori: sed nullum habebant pastorem, nec talem consiliatorem. S. Petrus propter amorem illorum, non propter metum exivit clàm de civitate solus, & dum venit ad portam, obviavit Domino, & ait: *Domine quò vadis? Vado iterum crucifigi.* Hoc dixit Dominus, quia Judæi priùs eum crucifixerunt, sed modò veniebat Romam, ut secundò cum Petro crucifigeretur: quia quantam pœnam sustinuit Petrus in cruce, tantam sensit Jesus Christus. Postquam Petrus hoc audivit, intellexit quòd non de ipso dicebat, sed propter hoc, quia ille exivit de Roma, volens fugere ad locum, ubi verò eum invenire non possit: & ideò rediit in civitatem, nuntians Christianis, quomodo obviavit Christo ad portam. Christiani hoc audientes, laudaverunt Deum in miraculis suis, & ampliùs eum non rogabent exire, quia cognoverunt quòd voluntas Dei esset ut martyrizaretur. Alterâ die Imperator jussit, quòd Petrus & Paulus, & omnis populus civitatis ad se venirent, & viderent quomodo Simon magus ascenderet in cœlum, & descenderet sanus. Postquam adunati sunt, Paulus ait Petro: Domine magister, qui priùs eras electus quàm ego, quem magis Deus diligit, & magistrum constituit hominibus, ego procumbens precor Deum, tu verò stans quando Simonem videbis volare, conjura diabolos, qui illum tenent, quòd ampliùs non teneant. Itaque S. Petro stante, & Paulo ante pedes ejus in oratione procumbente, Simon turrim ascendit magnam omni populo vidente, ibi incantationes fecit, & ligavit duas alas cruribus suis, & totidem brachiis, & cœpit volare. Sed quia S. Petrus sciebat, quòd quantò plus ascenderet, tantò magis de alto caderet, dimisit eum benè ascendere: & quando erat in alto, ait Paulo: Frater leva oculos tuos, & vide: videns itaque Paulus quòd Simon posset facere quod promiserat, pro timore rogavit Petrum, ut conjuraret diabolos per virtutem Dei, ut illi dimitterent eum. Post hæc Petrus conjuravit, illi verò conjurati dimiserunt, & cadens in terram crepuit medius. Tunc S. Paulus & omnes videntes laudaverunt Deum, qui tam grande miraculum propter amorem beati Petri operatus est. Imperator autem videns Simonem mortuum, irâ commotus, jussit Petrum & Paulum ligari, Paulumque decollari, & Petrum crucifigi. Itaque dum Petrus duceretur ad crucem, totus

popu-

populus clamabat, quòd tota civitas periret, si Petrus moreretur: sed Petrus eos precabatur ut tacerent, & non deturbarent suam passionem, quia gloria Domini ubi parata fuit. Et postquam venit ad crucem, rogavit ministros quòd non crucifigerent eum sicut Judæi crucifixerunt, sed converterent illi pedes sursum, & caput deorsum: quia non est dignum, me peccatorem & servum ad similitudinem ejus fuisse crucifixum, qui totum mundum fecit de nihilo. Illi verò secundum rogationem ejus fecerunt. Beatus Petrus in cruce expansus oravit ad Deum, & dixit: Domine Jesu Christe, gratiae nunc reddo tibi, qui es pastor omnium animarum Christianarum: oves quas mihi tradidisti, id est, animas, tibi commendo, & illas reddo tibi, ut custodias eas ab omni malo, ne noceat illis diabolus, sed partem habeant mecum de tua gloria, in qua vivis & regnas sine fine. Omnes juxta crucem stantes, & hanc orationem audientes, quam Petrus pro vivis ac defunctis dixit, responderunt: Amen. Et post orationem emisit spiritum, animamque sancti Angeli portantes ante Deum in cœlum, cantaverunt: *Gloria in excelsis Deo*, &c. Marcellus autem quidam discipulus S. Petri, accepit corpus Apostoli, & lavit illud tali unguento, quòd nunquam posset putrescere, & postea misit illud in monumento. Sed totus populus Romæ consilium inierunt simul, ut occiderent Neroné, quia occiderat illos duos Apostolos amicos Dei. Imperator vero hoc cognoscens, propter metum de Roma exivit, & fugit in insulas, ubi mortuus fame & frigore, & a lupis & leonibus comestus est, animamq; ejus diaboli, quibus servivit, ad infernum deportaverunt. Audistis, fratres, qualem passionem Apostoli sustinuerunt pro Deo, & solemnitas eorum, quæ hodie colitur, parum nobis prodest, si exemplum Domini vivendi ab eis non sumimus. Undè Scriptura dicit: *Nihil prodest interesse festis hominum, si deesse contingat festis Angelorum*: i. nihil proficit facere festum inter homines in hoc seculo, si non possumus facere festum in cœlo cum Angelis, qui Deum laudant die ac nocte: propterea quia tales non sumus, ut Deum dignè laudare possimus, mundemur à vitiis, & precemur Deum, ut per suam misericordiam, & preces Apostolorum Petri & Pauli det nobis ita in hoc seculo vivere, ut dum animæ de corporibus exierint, ad illam possint venire gloriam, per Dominum nostrum Jesum Christum. Amen.

DE NATIVITATE.

A*pparuit benignitas & humanitas Salvatoris nostri Dei*, &c.) Benignitas Domini nostri apparuit, cùm mundum per assumptam humanitatem redimere venit, quod factum est ad similitudinem roris & pluviæ: quia sicut lana recipit rorem & pluviam, & emittit sine corruptione sui, ita & virgo Maria recepit Christum in se, & emisit integritate virginitatis servatâ. Undè dictum est: *Descendet sicut pluvia in vellus, & sicut stilla stillavit super terram.* Et alibi: *Aperiatur terra*, i. virgo Maria, *& germinet Salvatorem*, i. Dominum nostrum Jesum Christum. Virgo fuit ante partum, & in partu, & post partum, ad similitudinem bonæ terræ, quæ emittit spicam ex se. In spica sunt quatuor: palea, culmus, arista & granum, quæ in Christo benè demonstrantur. Palea fuit in Christo passibilitas, i. ejus mortalitas, culmus est integritas humanæ carnis, arista ejus sanctissima anima. Granum dicitur esse puritas divinitatis: & sicut ex grano efficitur homo exterior, ita ex divinitate Christus homo spiritualis reficitur. Cujus Christi Nativitas hodie, fratres charissimi, celebretur, ut per ejus mysterium & dignam ejus participationem a potestate diaboli liberemur. Sed notandum est, quòd tres Missæ hodie celebrantur, prima in nocte, secunda in crepusculo, tertia in clara die. Istæ tres Missæ celebrantur propter tria tempora, quæ fuerunt in hoc seculo: primum tempus ante legem, secundum sub lege, tertium gratiæ. Prima Missa cantatur pro illis in obscura nocte, qui fuerunt in primo tempore in omni obscuritate seculi sine cognitione Dei: secunda cantatur in crepusculo pro illis, qui fuerunt in secundo tempore, qui per legem datam & Prophetas habuerunt Dei cognitionem, sed non plenariá: tertia cantatur in clara die pro illis, qui sunt in novo tempore, quibus plenaria cognitio Dei facta est. Vel tres Missæ celebrentur propter tres virtutes, scilicet spem, fidem, charitatem. Sed ut dignè hanc festivitaté celebrare possimus, ille nobis suam gratiam præstare dignetur, qui cum Patre & Filio regnat per omnia secula seculorum. Amen.

AD VINCULA SANCTI PETRI.

NOtandum est, fratres charissimi, qua de causa celebretur festivitas S. Petri à Vinculis, scilicet Calendis Augusti: Hoc enim à quibusdam asseritur. Dux Romanorum nomine Quirinus habebat filiam gutturosam, nomine Balbinam, habebatque Dux ille beatum Alexandrum Papam in carcere clausum propter Christianæ fidei confessionem: ipsa verò puella pergebat sæpissime ad carcerem, ubi beatus Alexander catenis tenebatur ligatus, & osculabatur quotidie catenas, quibus ligatus erat, ob gratiam recuperandæ sanitatis. Cui beatus Alexander dixit: Noli filia osculari has catenas, sed quære catenas, quibus beatus Petrus ab Herode Jerusalem vinctus fuit, & osculare illas, & recipies sanitatem. Quæ puella audiens, narravit patri suo, sicut audivit a præfato Papa. Quod audiens pater puellæ misit Jerosolymam nuntios, qui perquirerent carcerem, ubi Apostolus fuerat ligatus, & indè secum afferent catenas, & ita factum est: quas ablatas præfata puella deosculans, illicò recepit sanitatem, sicque beatus Alexander exiens de carcere constituit hanc celebrari festivitatem Calendis Augusti in honorem S. Petri, & ejus nomine ædificavit Ecclesiam, quæ dicitur A vincula, in qua catenæ ejus deosculabantur a populo devoto: meritis B. Petri Apostoli principis Apostolorum, nostris infirmitatibus plura sanitatum beneficia præstantur largiente Domino.

DE MAJORI LITANIA.

FRatres charissimi, dignum est ut audiatis quâ de causa Litaniæ Rogationum fuerint inventæ. Tempore Mauritii Imperatoris erat S. Gregorius Archidiaconus Romę, & Papa Pelagius: & in illo tempore, tantæ pluviæ fuerunt ut omnia flumina transcenderent terminos suos, ita ut Tybris super muros Romæ ascenderet. Aquæ autem, quæ ita exundârent, quicquid in sylvis serpentum & scorpionum erat, deportabant: & quidam magnus serpens in modum trabis venit per Tybrim, quem omnes Romani viderunt. At postquam cœperunt siccari flumina, ex ardore solis ascendit magnus fœtor de cadaveribus serpentum, ut quicunque sentiebant fœtorem veneni, statim moriebantur. Et fuit magna mortalitas in urbe Roma, ita ut cùm serò esset, & Dominus cum uxore, & filiis, & omni familia iret dormitum, manè omnes ferebantur ad sepulturam: & insuper sagittæ igneæ descendebant de cœlo, & percutiebant homines, & statim moriebantur. Et primùm percussit Pelagium Papam, & mortuus est: deindè multa millia tali morte mortua sunt. Erat ubique dolor & luctus, quia omni die & horâ nihil aliud faciebât Romani, nisi mortuos sepeliebant. Elegerunt autem Gregorium, ut esset Papa, & miserunt Constantinopolim, ut Imperator assentiret. Intereà dum expectabant præceptum imperatoris, & mortalitas magna in civitate erat, vocavit omnem populum Romanum, & dixit eis, ut agerent pœnitentiam de malefactis, & invocarent misericordiâ Dei: & statuit septem Litanias, ut omnes irent simul ad S. Petrum. Prima Litania omnium Clericorum, secunda Abbatum & Monachorum, tertia Sanctimonialium, quarta viduarum, quinta conjugatorum, sexta omnium puerorum, septima mulierum: & ita secundùm præceptum Gregorii venerunt ad sanctum Petrum, & omnes clamantes dixerunt, Kyrie eleison, S. Petre ora, &c. & subitò ceciderũt in ecclesia mortui septuaginta, & tunc remansit mortalitas, & jejunaverunt die illâ in pane & aqua, & pię

cepit omni Ecclesiæ agere hunc diem dicens. Quicunque hunc diem celebraverit, non morietur in illo anno morte subitanea. Post multum tempus fuit magna mortalitas in civitate Viennensi. Erat autem Episcopus civitatis nomine Mamercus, vir sanctus & bonus, & cùm faceret baptisterium in vigilia Paschæ, subito descendit ignis de cœlo, & incendit Ecclesiam, & medietatem civitatis: & mortalitas hominum ex una parte erat, ex altera ignis, qui incendebat omnes villas & castella. Et leones & lupi intrabant vicos, & devorabant homines. Tunc instituit S. Mamercus tres dies rogationum, ut omnis populus, qui erat, auxilium & misericordiam à Deo peteret, & ut eos defenderet a morte subitanea: & nos precemur omnes Sanctos, ut pro nobis intercedant ad Deum, ut dignetur nobis dare remissionem peccatorum, & custodiat corpora & animae nostras, qui vivit & regnat cum Patre & Spiritu sancto, per omnia secula seculorum. Amen.

SERMO AD POPULUM.

H*Omo natus de muliere, brevi vivens tempore: & dum vivit, multas sustinet miserias, plus amore corporis, quàm animæ.* Sed anima non potest mori, sed cùm exit de corpore, citò moritur corpus, & antequam exeat de corpore, magnum sustinet pavorem, quia videt ante se S. Michaelem, qui expectat eam, & propter misera agmina timet exire. Væ illis animabus, quas diabolus suscipit, & ligat sub laqueo, quia non possunt de ejus laqueo evadere, nisi per eleemosynas & orationes fidelium. Legimus de S. Machario, quòd una die, dum perambulabat, pervenit in desertum locum in cœmiterio Judæorum, & invenit caput Judæi mortui, & postquam tetigit illud baculo, ait: Quid me volvis? Respondit S. Macharius, Dic mihi, ubi sunt animæ Judæorum? Respondit caput, Puteus est miræ profunditatis, quantum est à terra usque ad cœlum: & in puteo est aqua frigida super omne frigus, & ignis calidior cunctis ignibus, & fœtor intolerabilis, fames & sitis, & serpentes, & inter dolores istos stamus, & cruciamur nos, & multæ animæ Christianorum. Et ait S. Macharius, Dic mihi si habetis ullam requiem. Respondit caput, Quamdiu tu sive alter ita bonus Missas pro mortuis dicit: quantum durat Missa, tantum sumus in requie. Et post hæc Macharius lachrymans discessit, orans pro animabus. Ergo, charissimi, oremus Dominum nostrum Jesum Christum pro animabus omnium fidelium defunctorum, cum Missis & Psalmis, & orationibus, jejuniis & eleemosynis, ut dimittat eis omnia peccata sua per suam misericordiam, tribuatque eis vitam æternam: & nos dum vivimus, talia facere, & sic obedire suæ jussioni studeamus, ut post hanc vitam mereamur ingredi in januas paradisi, quod nobis præstare dignetur Jesus Christus.

IN DIE CINERUM.

HOdiè, fratres charissimi, in pugnam contra diabolum intramus, & debemus illum vincere per totam Quadragesimam, & propter hoc imponimus hodiè cineres super capita nostra. Antiqui milites, cùm debebant ire ad bellum, fortiter per septem dies equos suos pascebant levibus cibis, ut plus currere possent. In capite septem dierum ponebant cineres super capita sua, ut Deus omnipotens daret eis victoriam. Et nos, fratres charissimi, pascamus corpora nostra levibus cibis his diebus, ut veloces possimus esse contra antiquum hostem, & ut Deus det nobis victoriam de inimico nostro. Et in alia figura intelligitur, quod recordari debemus nos de pulvere esse factos, & in pulverem reverti: sicut dixit Deus ad primum hominem, *Terra es, & in terram ibis*: & omnia, quæ sunt nobis transitoria, nobis vilescere debent: quia mundus transibit, & concupiscentia sua. Et Jacobus Apostolus nos docet, dicens: *Fratres, nolite diligere mundum, quia qui eum diligit, non est charitas in eo.* Et alia figura est, quare hodiè portamus cineres. Pater de cœlis venit ad Jonam prophetam, & dixit ei. *Vade in Niniven civitatem magnam, & prædica in ea, quòd nisi dimiserit idola, quæ adorat, in capite quadraginta dierum submergetur.* Respondit Jonas, *Domine mi nescio civitatem*: & Jonas fugit è facie Domini, & veniens ad mare intravit navem cum navigatoribus, qui volebant transire ad aliam provinciam: & factum est dum navigarent, orta est tempestas magna in mari, & navis cœpit perire: & navigantes miserunt sortem, & cecidit super Jonam: & jactaverunt eum in mare, & cetus deglutivit eum, & portavit eum in ventre suo tribus diebus, & tribus noctibus, donec venit in Niniven, & eum ibi evomuit. Ipse autem exiens de ore piscis, nesciebat ubi esset, & perdiderat omnes capillos propter piscis calorem, & quæsivit ab hominibus, quæ terra esset illa: & dixerunt, quia Ninive est. Videns itaque Jonas voluntatem Dei, intravit civitatem, & prædicabat dicens: In capite quadraginta dierum Ninive subvertetur. Postquam rex audivit sermones Jonæ, timore percussus surrexit de solio suo, & projecit vestimentum regale, & vestivit se sacco, & conspersit se cinere, & præcepit jejunium fieri per totam civitatem, ut neque homines, neque pecora gustarent cibum per tres dies: & vidit Deus, quòd conversi sunt à via sua mala, & misertus est populi sui. Et nos fratres, qui multum sumus in abyssum mersi propter peccata nostra, hodie aspergimus nos cinere, & ut Deus videat humilitatem nostram, & dimittat peccata nostra nobis, & habeat misericordiam, sicut habuit de Ninive. Propterea, fratres charissimi, hodiè laboratis evomere peccata vestra, & nolite redire ad vomitum quasi canis, qui cùm plenus est, vomit morticinam carnem, & iterum manducat: sed pugnemus cum diabolo his quadraginta diebus, ut in die resurrectionis cum Domino mereamur habere vitam æternam.

ALIUS SERMO.

DIes Dominicus, dies electus est, in quo gaudent Angeli. Interrogandum est, quis primus rogavit, ut animæ haberent requiem in inferno: & respondendum est, quia Paulus Apostolus & Michaël Archangelus rogaverunt Dominum, quando ex inferno exierunt, quæ Dominus voluit, ut Paulus videret pœnas inferni. Vidit autem portas arboreas, igneas, & peccatores cruciatos in illis arboribus, & alii pendebant per pedes, alii per manus: alii per capillos, alii per colla, alii per linguas, alii per brachia. Et iterum vidit fornacem ignis ardentem, septem flammis, & multi puniebantur in ea, & septem plagæ erant in circuitu fornacis Prima nix, secunda glacies, tertia ignis, quarta sanguis, quinta serpentes, sexta fulgur, septima fœtor, & in ipsa fornace ponebantur animæ peccatorum, quæ non egerunt pœnitentiam in hoc seculo: ibi cruciantur, & recipit unusquisq; secundùm opera sua. Alii flent, alii ululant, alii gemunt, alii ardent & desiderant habere requiem, sed non inveniunt: quia animæ nunquam moriuntur. Timendus autem est nobis ille locus, in quo est dolor sempiternus, in quo gemitus, in quo tristitia sine gaudio, in quo abundantia lachrymarum propter cruciationem animarum, in quo rota ignea mille vicibus: in illo die ab angelo tartareo in unaquaq; vice mille animæ concremuntur. Posteà vidit fulmen horribile, in quo multæ bestiæ diabolicæ erant quasi pisces in medio maris, quæ animas peccatorum devorant: & desuper illud fulmen habetur pons, per quam transeunt animæ justæ sine dubitatione, & animæ peccatorum unaquæque secundùm meritum suum: ibi vidit Paulus multas animas peccatorum demersas: alteras usque ad genua, alteras usque ad umbilicum, alteras ad labia, alteras ad supercilia, & quotidiè perenniter cruciantur Et flevit Paulus, & suspirans interrogavit, qui essent demersi ad genua, & dixit angelus, Hi sunt qui detrahunt alienis sermonibus: & qui ad umbilicum, hi sunt fornicatores & adulteri, qui non sunt reversi ad pœnitentiam: qui verò ad labia, hi sunt, qui intrantes Ecclesiam non audiunt verbum Domini: qui ad supercilia, hi sunt, qui gaudent de malitia proximi sui. Et flens Paulus dixit: Væ his, quibus præparantur tantæ pœnæ. & vidit alium locum tenebrosum, plenum viris & mulieribus,

comedentibus linguas suas, & dixit ei Angelus: Hi sunt fœneratores pecuniarum, qui usuras recipiunt, & non sunt misericordes, propterea sunt in hac pœna. Et vidit alium locum, in quo erant puellæ nigræ, habentes vestimenta nigra, indutæ pannis & sulphure, & igne, & dracone, & serpentes & viperas circa colla habebant: & quatuor Angeli increpantes eas, & habebant cornua ignea, & ibant in circuitu earum dicentes, Agnoscite quod egistis male. Et interrogavit Paulus quæ essent: & ait Angelus. Hæ sunt, quæ non servaverunt castitatem ad nuptias, & quæ maculaverunt se in parentibus suis, & necaverunt infantes suos, dantes eos bestiis in escam. Et post hæc vidit viros ac mulieres super camelos, & multos fructus habebant ante illos, & non poterant sumere ab eis. Dixit itaque Angelus Paulo, Hi sunt, qui absolvunt jejunium ante tempus. Et vidit in alio loco senem inter quatuor diabolos plorantem, & interrogavit Paulus, quis hic esset: & Angelus, Hic est negligens, qui non custodit legem Dei, sed avarus fuit, & dolosus, & superbus. & ideò sustinebit pœnas innumeras usq; in diem judicii, & flevit Paulus, & ait Angelus ei: Paule, cur fles super humanum genus? nam videbis adhuc majores pœnas. Et ostendit ei puteum signatum septem sortibus, & dixit ei: Sta longiùs, ut possis sustinere fœtorem. Et aperuit os putei, & surrexit fœtor magnus superans omnes pœnas. & dixit ei Angelus: Qui in hunc puteum mittuntur, nunquam de eis fiet conversio in conspectu Dei. & dixit ei Paulus: Qui sunt hi, qui mittuntur in eum? Qui non credunt Christum filium Dei venisse in carnem: & qui non baptizantur, non communicantur corpori Christi. Et vidit in alio loco viros ac mulieres, vermes ac serpentes comedentes eos, & erat anima super animam, quasi ovis in ovili: profunditasq; illius loci, quasi exaltantur cœli a terra: & audivit gemitum suspirantium quasi tonitrum magnum, & post hæc vidit inter cœlum & terram animam peccatoris, ululantem inter septem diabolos, ducentes eam eo die exeuntem de corpore, & clamaverunt Angeli contra eam dicentes: Væ tibi misera anima, quid fecisti in terra, contempsisti mandata Dei, nec ulla bona fecisti opera, ideoq; eris posita in tenebras exteriores, ubi erit fletus & stridor dentium. Post hæc in uno momento deduxerunt animam Angeli de corpore ad cœlum, & audivit vocem millium Angelorum lætantium propter eam, & dicentium: O anima felicissima ac beata, lætare hodiè, quia fecisti voluntatem Dei: & levaverunt eam ante Deum, quia ipse elegit opera sua bona. Et posteà S Michaël eam collocavit in paradiso, ubi erant Sancti, & clamaverunt cum magna lætitia contra animam justam: & clamor factus est, quasi cœlum & terra moverentur: & clamaverunt peccatores, qui erant in pœnis, dicentes: Miserere nostri Michaël, & tu Paule dilectissime Dei, intercede pro nobis ad Deum. Et ait Angelus: Nunc flete, & flebimus vobiscum, & Angeli nobiscum, ut fortè misereatur Deus, & det aliquod refrigerium. Audientes autem hæc, qui erant in pœnis, exclamaverunt voce magna, & Michael Archangelus, & Paulus, & millia millium Angelorum: & auditus est sonus vocis eorum in quarto cœlo dicentium: Miserere Christe fili hominis. Et vidit Paulus cœlum moveri, & filium Dei descendentem de cœlo, habentem diadema in capite suo. Rursùs clamaverunt, qui erant in inferno, una voce dicentes: Miserere nostri fili excelsi. Et vox filii audita est, dicens eis desuper: Ego pro vobis crucifixus fui, lanceà perforatus, clavis fixus, felle & aceto potatus, pro vobis mortuus, ut vos viveretis: sed vos mendaces fuistis, avari, invidi superbi, malefici, nec ullum bonum fecistis, nec pœnitentiam accepistis, sed iniqui fuistis in omni vita vestra. Post hæc se prostravit Michael, & Paulus, & Angeli, millia millium Angelorum, orantes Dei filium, ut requiem haberent omnes, qui erant in inferno, & ait Dominus, propter Michaëlem, ac Paulum, & Angelos meos, & maximè pro resurrectione mea concedo vobis requiem ab hora nona sabbati usq; ad horam primam feriæ secundæ. Et Ostiarius inferni, qui dicitur Cerberus, extulit caput suum super omnes, qui erant in inferno, & contristatus est valde. Tunc lætati sunt omnes, qui erant in pœnis, clamantes una voce: Benedicimus te fili David, qui dedisti nobis misericordiam. Nam plus prodest nobis remedium unius diei ac noctis, quam totum tempus vitæ nostræ, quod consumpsimus super terram. Et dixit Angelus: Qui custodierit diem Dominicum, habebit partem cum Angelis Dei. Et interrogavit Paulus ab Angelo, Quot essent pœnæ in inferno? & dixit Angelus. Pœnæ sunt centum quadraginta quatuor millia, ac si essent centum viri eloquentes ab initio mundi, unusquisque habens quatuor linguas ferreas, non possent cæteras pœnas inferni numerare. Vos autem fratres charissimi, audientes tanta tormenta inferni, convertamur ad Dominum nostrum, ut cum Angelis ejus valeamus regnare.

REVELATIO S. MICHAELIS.

DEus volens Angelos honorari in terra ab hominibus, hanc occasionem, ut legimus, primam ostendit. Est autem quædam civitas in Apulia, quæ dicitur Sipontus, in qua erat quidam dives, nomine Garganus, habens armenta multa boum & pecudum in monte vicino, qui dicitur Garganus. Erat autem quidam taurus nimis superbus, qui cum alii boves ad domum reverterentur, ille solus vagus remansit in monte: quadam verò die dominus iratus, quia aliis revertentibus non revertebatur domum. Hic autem apprehendens arcum & sagittas, volens eum occidere, sed voluntate Dei sagitta acuta redit, & eum vulneravit, à quo fuit missa. Quod videns Garganus, valdè timuit, & propiùs accedere noluit, pergensque ad Episcopum suum narravit ei omnia, quæ acciderant. Tunc Pontifex prudens instituit triduanum jejunium populo, & orarent, ut Dominus ostenderet eis, quid esset, & quid significaret, quòd ille a telo suo fuerat vulneratus. Tertia verò nocte Michaël Archangelus apparuit Pontifici, dicens ei: Scias, quia voluntate Dei hoc factum est. Ego sum Michaël princeps militiæ cœlestis, & locum illum, juxta quem taurus stabat, mihi consecravi, ut in eodem loco Christiani invocent auxilium, & sentient. Vade ergo & tu & omnis populus ad speluncam, juxta quam stabat taurus, & intrate in eam, & videbitis altare, & super altare rubicundum pallium, ibi facite orationes vestras, & habete memoriam meam, & auxiliabor vobis. Audiens hæc Episcopus gavisus est valdè, & manè cum populo ascendens in montem Garganum, & intravit in speluncam, sicut Angelus dixerat. Hæc fuit prima causa, quòd memoria Angelorum fuit in terra. Ab hoc tempore usque in præsens sunt Ecclesiæ, & festivitates eorum ad laudem Dei, qui vivit, &c.

DE SANCTA MARIA.

HOdie, fratres charissimi, celebramus festivitatem sanctæ MARIÆ, Dei genitricis, quæ hodie translata est in cœlum de mundo, ut pro nobis oret filium: quia mundus deletus esset, nisi per preces S. Mariæ sustineatur. Quia legimus, postquam cœlos ascendit ipsa, assiduè stat coram Deo, orationem pro peccatis nostris effundens, & justos retinet, ne cadant, peccatores confortat, ne pereant: diligit virgines, si in vera virginitate consistunt: custodit viduas, si permaneant in vera viduitate. Legimus quid fecit erga clericum quendam, qui fuit Romæ de nobili genere ortus: pater & mater, frater & soror occiderant, solus superstes multos habebat honores, multas possessiones, Capellamque vicinam domui suæ in honore beatæ Mariæ consecratam, in qua quotidie omnes horas sanctæ Mariæ decantabat. Parentes autem ejus cœperunt eum omnes stringere, ut duceret uxorem, sed noluit per longum tempus, & cùm consisterent stringendo, voluntati eorum concessit. Desponsaverunt autem ei conjugem de melioribus Romæ. Factum est, cùm dies nuptiarum esset constitutus, venerunt parentes ejus cum honore, & celebrabant nuptias cum lætitia, sicut usus est. Illi vero ascen-

dentes

deotes equos, recordatus est clericus, quòd B. Maria nunquam dereliquerat eum, ascendit & ipse cum aliis, ut cum honore adduceret uxorem: cum rediisset, cantabant cymbalis & cytharis, & cæteris instrumentis. Et clericus recordans, quòd adhuc non cantaverat Nonam de S. Maria, & ait militibus: Præparate mensas, & ea, quæ præparanda sunt secundùm ordinem nuptiarum, & ego vadam ad Ecclesiam cantare Nonam de S. Maria, & postea revertar ad vos. At illi cœperunt tristari, dicentes: Sic faciunt alii, qui conjugem ducunt, vadunt cantare Matutinas. Postquam ille aperuit ostium Ecclesiæ, vidit eam plenam lumine & ardore, & B. Mariam sedentem ante altare. Et terrore percussus cecidit in terram quasi mortuus, ipsa autem veniens tenuit manum ejus, & ait: Noli timere, ego sum amica tua, quam semper dilexisti, & in mente habuisti, nunc autem me dereliquisti, & aliam accepisti, quare hoc fecisti? Nonne sum amica tua? Nonne sum satis pulchra? an quæris aliam, quæ habet majorem pulchritudinem quàm ego? Et ille nimis timens respondit, Quæ es Domina mea, non te cognosco, sed te video pulchram & tam honestam, ut non habeatur talis in cœlo: nam odor à te progrediens replet me, quod me credo esse in paradiso. Respondit Maria, Ego sum B. Maria, mater Christi, tu verò mihi hactenus servisti. Sed cur me derelicta aliam desponsasti? Noli me derelinquere propter mulierem mortalem, & parvo tempore durabilem. Hoc dicto evanuit ab oculis ejus. Ipse verò, postquam Nonam dixit, rediit ad palatium, in quo milites eum expectabant, & constringebant eum dicere, quare tantam motam fecisset: quibus ille ait: Quicunq; de parentibus meis meam ducat uxorem, quia ampliùs non habeo aliam, nisi B. Mariam, cui die & nocte servire desidero. Sponsa hæc audiens, tristis & dolens ad domum patris rediit. Clericus verò accessit ad B. Zephyrum Papam, qui eo tempore erat, quærens consilium, quid facere deberet: qui præcepit ei, ut omnia, quæ haberet, donaret Ecclesiæ, in qua visionem viderat, & fieret ibi monachus, & serviret ibi Deo & B. Mariæ omnibus diebus vitæ suæ, quæ eum de laqueo diaboli liberavit. Nunc autem, fratres, serviamus semper tali reginæ, quæ non derelinquit sperantes in se. Cùm diligat orationes Sanctorum, & exaudiat, multò magis matrem suam exaudit pro peccatoribus exorantem: & ipse in cruce expansus commendavit eam B. Joanni Evangelistæ, ut eam custodiret die ac nocte, quamdiu esset in hoc seculo. Et B. Joannes implevit, quod sibi commendatum fuit. Cùm appropinquasset dies & tempus, in quo Dominus eam voluit de hoc seculo tollere, ut semper vicina ante faciem suam oraret pro peccatoribus, vocavit eam dicens: Veni ad me dilecta mea, sponsa mea, mater mea, tempus est, ut exaltem te super omnes Angelos & Archangelos, & cæteras virtutes, quæ sunt in cœlo, & sis in conspectu meo semper: die dominica portabo te in cœlum. At illa venit statim, nuntians Joanni, quæ ei Dominus dixerat. Tunc B. Joannes ait: Oremus pariter, ut Dominus noster, filius tuus, transmittat nobis omnes Apostolos, ut serviant tibi. Illis verò orantibus omnes Apostoli in qualicunq; loco orabant, rapti & adducti fuerant ante ostium, ubi erat B. Maria, & steterunt cum ea, usquequò filius ejus assumpsit eam in cœlum, ubi nunc stat in conspectu ejus, non cessans pro peccatoribus exorare. Toto igitur affectu confugiamus ad eam venire, ut per suas orationes ducat nos ad illa gaudia, ubi ipsa manet cum filio sine fine.

SERMO QUALIBET DIE.

PIus & misericors Dominus nos per Prophetam hortatur ad compunctionem cordis & pœnitentiam: dicens: *Convertimini ad me toto corde vestro, in jejunio, & fletu, & planctu: quia nolo mortem peccatoris, sed ut magis convertatur, & vivat.* Et iterum: *Nolite tardare converti ad Dominum, ne differas de die in diem quia nescis quid futura parat dies: cur tardas converti ad Dominum,* scilicet periculo animæ tuæ. quia mors non tardat: quod si invenit te tardantem, ducet ad tormenta: quia tu peccator converti dissimulas, & non metuis mortem, ne ipsa repentina surripiat tibi diem conversionis. Nonne homines subitò moriuntur? Si bonum est peccata dimittere, & ad Deum converti, fac citò. Deus promisit remissionem peccatorum, vivendi non promisit: ideò convertatur unusquisque ad Deum citius, & derelinquat impius viam suam subito: cùm veniet dies ultima, peribit dilatio, & restabit damnatio. Si perire non vis, redi ad Deum, & vives. Noli desperare de venia peccatorum, nec de longa vita cogitare. Convertere ergo ad pœnitentiam. Cras, inquies, convertam: quare non hodie? Dices, Quid mali, si cras dicam. Quid mali, si hodiè. Forte dices, Longa erit vita mea, dicam. Si longa est, vita sit bona: si brevis, & ipsa sit bona. Non vis habere longum prandium, & malum: & vitam longam vis habere, & malam villam emis, bonam: desideras uxorem, vis ducere, bonam quæris. Filios tuos vis nasci bonos, optimas caligas emis, & non vis malas, & vitam vis malam? Quid tibi prodest vita tua, quam solam vis malam, ut inter omnia bona tua malus sis. Ne tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem Verba Dei sunt hæc, non mea: non à me audisti, sed ego tecum audio à Domino. Respondes fortè, cras convertam. O vox corvina! Quia dedit tibi hanc securitatem? qui indulgentiam remittendi promisit, crastinum diem dissimulandi non spopondit. Corvus non redit ad arcam, columba redit. Si enim tunc vis agere pœnitentiam, quando non potes; peccata dimiserunt te, tu autem non illa. Satis alienus est a fide, qui ad agendam pœnitentiam tempus expectat. Metuendum est, ut dum sperat misericordiam, incidat in judicium. Qui tempus datum negligit, frustrà effundit preces ad Deum. Festinet unusquisque ad Deum, dum potest: quia dum potest, valuerit oratio, & cum tardare voluerit, non potuerit. Vigila Christiane sub misericordia Dei, pugna cum diabolo: quia arma Christi tecum habes. Deus, qui jubet te pugnare, cupit tibi dare paradisum, si benè pugnaveris: ubi sunt divitiæ tuæ, *ubi Christum videbis & Angelos, & homines justos fulgentes sicut sol: ubi non est nox, nec fames, nec sitis, nec ullus dolor.* Quid vis homo Christiane, qui te non emendas? nescis quanta & qualia parata sunt in inferno, ubi est fletus, & stridor dentium, ubi flamma, pediculi, & ranæ, & vermes non moriuntur. Ignis, qui ibi est, non extinguitur: ibi sunt tenebræ & mala, nulla lux ibi est, nulla consolatio: ibi est fœtor, quem nullus sustinere potest. Considerate diligentiùs superborum sepulchra mortuorum, & agnoscite, quia nihil in eis remansit nisi fletus & fœtor, & fimus vermium. O homo considera vehementer sepulchra, & dic, Væ mihi misero peccatori! Iste, dum vixit in hoc seculo, secutus est luxuriam & fornicationem, & pœnitentiam non egit, ex illo misero nihil remanet, nisi fœtor amarus, & cum impiis cruciatur. Væ misero peccatori, timeo ne & mihi sic contingat! Tunc clamavit ille mortuus de sepulchro, Vide & agnosce pulverem meum, & relinque desiderium malum, ne mecum crucieris in inferno. Quod tu es, fui; quod ego sum, tu eris. O homo dimitte perjuria, luxuriam, homicidium, furtum, avaritiam, & alia peccata, quæ dinumerare longum est, ut in inferno non crucieris, sed habeas gloriam cum Deo Patre, &c.

ALIUS SERMO.

FRatres charissimi, tempus est transeundi de malo ad bonum, de tenebris ad lucem, de isto infidelissimo seculo ad gaudia sempiterna, ut non comprehendat nos illa dies, in qua Dominus noster Jesus Christus adveniet ponere orbem terræ desertum, & peccatores æternis cruciatibus mancipare, qui noluerint agere pœnitentiam de peccatis, quæ egerunt. In mendacio est magnum crimen, sicut ait Salomon, *Os quod mentitur, occidit animam.* Iracundia viri justitiam Dei non operatur, & cupiditas. Unde dicit Apostolus: *Radix omnium malorum est cupiditas & superbia* per quam ille Angelus apostata cecidit, qui initium viarum Dei, sicut legitur in prophetia, contempsit: *Lucifer, qui mane oriebatur, cecidit.* Vitanda est superbia,

quæ valuit angelos decipere: quantò magis homines valebit decipere. Et invidia est nobis timenda, per quam diabolus primum hominem decepit, sicut scriptum est, *Per invidiam crucifixus est Christus: & ideò qui invidet proximo, Christum crucifigit.* Videte ut semper pavidi & solliciti expectetis judicis adventum, ne nos imparatos inveniat: quia Apostolus ait, *Dies meet tanquam fur in nocte veniet.* Væ illis, quos inveniet dormientes in peccatis. *Tunc* namque *congregabuntur*, sicut legitur in Evangelio, *ante eum omnes gentes. & congregabit oves, sicut pastor segregat oves suas ab hœdis: & statuet oves à dextris, hœdos autem à sinistris.* Tunc dicet rex his, qui à dextris ejus erunt, *Venite benedicti patris mei.* &c. ubi nullus dolor, nec tristitia erit, ubi vox non invenitur alta, nisi charitas & pax & lætitia sempiterna cum omnibus electis Dei, ubi nullum bonum deesse poterit. Tunc respondebunt justi dicentes, Domine, cur tantam gloriam & tanta bona præparâsti? Respondebit: Pro misericordia, pro fide & pietate, & veritate & cætera. Domine, quando vidisti ista bona in nobis? Respondebit Dominus, *Amen dico vobis, quod fecistis uni ex minimis meis fratribus, mihi fecistis: & quod fecistis in abscondito, ego palam vobis reddam.* Tunc dicet rex his, qui erunt a sinistris ejus, *Ite maledicti in ignem æternum, qui præparatus est diabolo & angelis ejus: ubi erit fletus & stridor dentium, & lachrymæ oculorum:* ubi mors optatur, & non datur: ubi vermes non morientur, & ignis non extinguetur: ubi nullum gaudium, sed tristitia: ubi nulla requies, nisi pœna: ubi nullus auditur, nisi gemitus. Tunc respondebunt & ipsi dicentes, Domine, cur tantas pœnas nobis præparâsti? Pro iniquitate & malignitate vestra dicet Dominus. Itaque fratres rogo vos, ut qui in bonis operibus sunt, perseverent in omni opere bono: qui verò mali sunt, citò se corrigant, antequam illos mora subitanea inveniat. Dum ergo tempus habemus, operemur bonum ad omnes, & mala facere cessemus, ut ad vitam æternam pervenire valeamus.

ALIUS SERMO.

Misericordia & veritas obviaverunt sibi, &c.] Fuit quidam paterfamilias, rex potens, qui quatuor filias habuit, quarum una vocabatur Misericordia, altera Veritas, tertia Justitia, quarta Pax: de quibus dictum est, *Misericordia & veritas,* &c. Habebat etiam quendam filium sapientissimum, cui nemo in omni sapientia poterat comparari: habebat etiam quendam famulum servum, quem exaltaverat, quem multo honore ditaverat: utpote quem ad imaginem & similitudinem suam fecerat, & nullo aliquo merito præcedente. Dominus vero, ut mos est hujusmodi sapientum dominorum, sapienter voluit mores cognoscere, & explorare, & fidem famuli sui, utrum esset fidelis erga se, necne: dedit ei leve mandatum dicens, Illud mandatum si custodieris, ampliori honore honoraberis: si non, pessima morte morieris. Famulus sumpto mandato Domini sui, haud mora, transgressus est illud mandatum. Quid plura? Quid verborum vos lachrymis demorabor? Deinde transgressio non tamen adfuit, sed causam transgressionis quæsivit famulus superbus, rigidus, contumeliosus, inflatus, totam culpam retorsit in dominum suum. Cùm enim dixit, *Mulier, quam dedisti mihi sociam, ipsa me decepit*, totam culpam impegit in auctorem. Dominus non tam pro transgresso mandato, quàm pro illata contumelia offensus quatuor vocavit tortores sævissimos, uni illorum præcipiens, ut eum incarceraret: alteri, ut vivum decollaret: tertio, ut eum jugularet: quarto, ut eum devoraret crudeli pœna. Post hæc cùm se occasio offeret, hos quatuor tortores propriis nominibus insinuabo. Tortores sub sua sævitia studentes arreptum miserum omnibus pœnis afficere cœperunt. Has vero famuli pœnas audiens una de filiabus regis, scilicet Misericordia, veloci cursu currit ad carcerem, & introspiciens, vidensque famulum torturibus mancipatum, pœnis affectum, non potuit non misereri: quia misericordiæ proprium est misereri. Laceratis ergo vestibus & complosis manibus, expansis per colla capillis, ululans & clamans recurrit ad patrem, & ingeniculata ante pedes patris nos cœpit simplici & gemibunda voce dicere: Heu pater charissime, nunquid ego sum filia tua Misericordia, & non tu diceris misericors? Si misericors es, famuli tui miserearis: & si famuli tui non misertus fueris, misericors non eris. si misericors non fueris, me Misericordiam non habebis. Taliter illa apud patrem argumentante, advenit soror ejus Veritas, & cur Misericordia fleret, quæsivit à patre. Cui pater: Ista, inquit, soror tua Misericordia vult, ut ego miserear illius superbi transgressoris, cui pœnam indixi. Veritas autem hoc audiens, admodum stomachata, torvisque oculis intuens patrem, sic ait: Nunquid ego sum filia Veritas? Nonne diceris verax esse? Nonne verum est, quòd ei pœnam injunxisti, & per mortem tormenta promisisti? Si verax fueris, verum persequeris: si verum persequutus non fueris, verax non eris: si verax non fueris, Veritatem non habebis. Ecce *misericordia & veritas obviaverunt sibi.* Has lites, contentiones, has rixas, has causas audierat tertia soror, scilicet Justitia, clamoribus earum accita cœpit a Veritate causam quærere. Et Veritas non poterat nisi vera dicere, ait: Ista, inquit, soror nostra Misericordia, si soror dici debeat, quæ nobis non consentit, vult, ut pater noster misereatur illius superbi transgressoris: & Justitia inflato vultu versans inopinatum corde dolorem, sic ait ad patrem: Nunquid ego sum filia tua Justitia? Non diceris esse justus? Si justus fueris, in transgressorem justitiam exercebis: si justitiam non exercueris, justus non eris: si justus non eris, me Justitiam filiam non habebis. Ecce Veritas & Justitia hinc & illinc, sola misericordia & virgo madentes. Ultima cœlicolûm terras Astræa reliquit: scilicet pax fugit in regionem longinquam. Ubi enim est lis & contentio, ibi non est pax: & quantò major est contentio, tantò major pacis elongatio. Pace igitur amissa, & tribus filiabus in gravi dissensione positis, quid faceret, cui parti tutiùs cederet, difficillimè diffiniebat. Si enim Misericordiæ cederet, Veritatem & Justitiam offenderet: si Veritati & Justitiæ cederet, Misericordiam filiam non haberet: & tamen necesse erat, ut misericors esset, & justus, & pacificus, & verax. Consilio ergo opus erat. Advocans igitur pater filium sapientissimum, super hoc negotio eum consuluit: cui filius, Committe mihi pater præsens negotium persequendum, & ego tibi de transgressore sumam vindictam, & quatuor filias tuas reducta pace tibi restituam. Cui pater ait, Magna sunt, quæ promittis, si vocem facta sequantur. Si dictis facta præstas, faciam quod hortaris. Suscepto igitur mandato regali, filius sumpsit secum Misericordiam sororem suam, & saliens in montibus, transiliens colles, pervenit ad carcerem, & respiciens per fenestras aspiciens per cancellos vidit famulum incarceratum, præsenti vita privatum, & devoratum, & *à planta pedis ad verticem usque non erat in eo sanitas.* Vidit illum jugulatum, quia per ipsum mors in mundum intravit. Vidit illum devoratum, quia ex quo homo moritur, vermibus esca datur. Et quia nunc se occasio obtulit, accipite nomina eorum quatuor tortorum. Primus, qui eum incarceravit, carcer est exilium præsentis vitæ, de qua dictum est, *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus:* secundus, qui eum decollavit, miseria est mundi, quæ nos omnes premit & miseriis afficit: tertius, qui eum jugulavit, mors est, quæ nos omnes jugulat & occidit: quartus, qui eum devoravit, vermis est: quia, sicut dixi, ex quo homo moritur, vermes ad corrodendum eum suscipiunt. Quatuor itaque tortores isti, videlicet hujus exilii carcer, & miseria mundi, mors & vermis, a primo homine usque ad novissimum per totam successionem pœnas primi transgressoris exigunt. Carcer vero nos detinet, id est, miseria mundi, quæ nobis omnia mala infert. Mors nos jugulat, vermis nos rodit. Videns igitur filius his quatuor tortoribus famulum suum mancipatum, non potuit non misereri: quia Misericordiam comitem habuit, & introsiliens in carcerem mortis, mortem suam vicit, & alligato forti ejus vasa rapit, & spolia distribuit, & copiosa præda, *ascendens in altum captivitatem duxit captivam, dona que dedit hominibus,* & famulum duplicato honore in patriam reduxit indutâ stolâ immortalitatis. Hoc videns mi-

sericordia, non habebat unde conquereretur. quia vidit famulum duplicato honore reversum, stolâ immortalitatis indutum. Veritas non inveniebat causas querelæ, quia pater fuerat inventus verax. Jam omnes famulus pœnas exolverat. Justitia similiter jam nihil conquerebatur, quia in transgressore fuerat justitia: & sic, qui perierat, reinventus est. Videns igitur Pax sorores suas concordantes, reversa est, & eas pacificavit. Ecce *Misericordia & Veritas obviaverunt sibi*. justitia & pax osculatæ sunt. Sic igitur per mediatorem hominum & Angelorum pacificatus & reconciliatus est homo, & ad ovile Dei ovis centesima reducta est: ad quod ovile nos perducat Jesus Christus, cui est honor & gloria in omne ævum. Amen.

IN DIE PALMARUM.

Cùm appropinquâsset Iesus Ierosolymam, & venisset Bethphage, ad montem Oliveti, tunc misit duos discipulos &c.] Instante articulo suæ passionis Christus venit Jerusalem, propter Adam, qui descenderat à Jerusalem in Jericho, & inciderat in latrones: qui plagis impositis semivivus relictus, spoliatus à gratuitis, vulneratus in naturalibus, à Samaritano curatus est. Adam cecidit à Jerusalem in Jericho: id est, ab immortalitate in mortalitatem, quando per suggestionem Evæ de pomo vetito spoliatus à gratuitis, id est, a virtutibus animæ: & vulneratus in naturalibus, id est, in mente & ratione. Adam nos vendidit per gulam, sed non potuit reparare nos. Propter Adam ergo Samaritanus, id est, Christus venit Jerusalem, volens reparare nos. Terrenum, quod ceciderat de manu ejus. Iste est ille, qui seipsum coxit in clibano passionis: panis vivus effectus, panis est Angelorum. Hodie Christus Jerusalem per aureas portas intravit, & occurrerunt ei pueri Hebræorum. Alii ramos jactabant in viam, alii vestimenta Similiter fideles hodiè debent venire in Jerusalem per aureas portas, & debent ramos portare, & vestimenta projicere in viam. Per aureas portas intrant, qui corporeos sensus, ne pro licitis carpant illicita, gladio circumcisionis castigant. Circumcidendi sunt oculi, ne videant vanitatem. circumcidendæ sunt manus, ne operentur manus, quo Deus vel proximus offendatur, & sic de cæteris membris. Ipsa caro circumcidenda est, quæ militat adversùs animam Ramos debent fideles portare, id est, bona opera: quia per bona opera prævenit misericordia judicium. Opera misericordiæ sunt, vestire nudos, colligere hospites, errantes revocare, visitare infirmos, consolari senes, coadunare parvulos, sepelire mortuos, quod invenitur in Tobia: ut testatur illud Evangelii: *Venite benedicti patris mei*, & cætera Debetis, charissimi, vestimenta in viam projicere, id est, carnem mortificare: quia, qui seminat in carne, de carne metet corruptionem: qui seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam. Debetis subtrahere ventri, & dare pauperibus: sic jejunium vestrum erit ordinatum. Si hæc feceritis hodie, estis Jerosolymis: sed si in peccato perseveretis, estis in Jericho. Sed ut perveniatis in Jerusalem, exoremus Dominum, quæ construitur ex vivis lapidibus: quod ille nobis concedat, qui vivit & regnat Deus per omnia secula seculorum. Amen.

Variorum sermonum venerabilis Bedæ Presbyteri finis.

BEDÆ PRESBYTERI SCINTILLÆ, SIVE LOCI COMMUNES.

CAPUT I.

DE CHARITATE.

CHRISTUS.

MAIOREM hac dilectionem nemo habet, quàm ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Ioan.13

PETRUS.

Ante omnia mutuam in vobismetipsis charitatem continuam habentes, quia charitas operit multitudinem peccatorum. 1.Pet.4 Rom.13 Prov.10

PAULUS.

Charitas patiens est, benigna est, & reliqua. 1.Cor.13

Charitate fraternitatis invicem diligentes. Rom.12

JOANNES.

In hoc cognovimus charitatem Dei, quoniam ille pro nobis animam suam posuit: & nos debemus pro fratribus animas ponere. 1.Ioan.3

Deus Charitas est, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. 1.Ioan.4

SALOMON.

Odium suscitat rixas, & universa delicta operit charitas. Prov.10

AUGUSTINUS.

Si per viam veræ charitatis volumus currere, ad æternam patriam feliciter possumus pervenire.

Sine charitate enim omnia quæcunque facimus, nihil prodest facere.

Vacuum & inane expendimus studium, si non habemus charitatem, quæ Deus est.

Regnat enim carnalis cupiditas, ubi non est Dei charitas.

Tunc enim homo perfectus est, quando charitate plenus est.

Sine amore charitatis, quamvis quisquo rectè credat, ad beatitudinem pervenire nequaquam potest.

Tanta est charitatis virtus, ut etiam prophetia & martyrium sine illa nihil esse credantur.

Tanta est charitatis virtus, quæ si desit, frustrà habentur cætera. si adsit rectè habentur omnia.

Ille autem tenet quod patet, & illum nihil latet in divinis moribus, qui charitatem tenet in sermonibus.

Sectamini charitatem dulci ac salubri cibo, sine qua dives pauper est, & in qua pauper dives.

Qui claudunt oculos suos contra charitatem, obdormiscunt in concupiscentia & in delectatione carnis.

Extende charitatem per totum orbem, si vis Christum amare: quia membra Christi per orbem jacent.

Quomodo enim corpus tuum sine spiritu, hoc est, sine anima si fuerit, mortuum: ita & anima tua sine Spiritu sancto, id est, sine charitate, mortua deputabitur.

Non enim habitant in unum, nisi in quibus fuerit perfecta charitas Christi.

Nam in quibus non est perfecta charitas, cùm in unum sunt, odiosi sunt, molesti sunt, turbulenti sunt, anxietate sua turbant cæteros.

AMBROSIUS.

Sicut sine via nullus venit, quò tendit, ita sine charitate, quæ dicta est via, non ambulare possunt homines, sed errare.

Eos autem, quos ad tolerantiam peccatorum fortes Dei charitas reddit, nulla delectatio carnis, nulla voluptas mala blandè corrumpit.

GREGORIUS.

Una quippe & summa est probatio charitatis, si & ipse diligitur qui adversatur, & ille, qui bona impendit.

Amandi enim sunt proximi, & impendenda charitas est omnibus & propinquis, & extraneis.

Nec tamen pro eadem charitate à Dei amore flectendum.

Sicut enim multi rami arboris ex una radice procedunt, sic cætera virtutes ex una charitate generantur.

Nec habet aliquid ramus viriditatis boni operis, qui non permanet in radice charitatis.

Ille verò charitatem habet, qui & amicum diligit in Deo, & inimicum diligit propter Deum.

Pro inimico nihil postulat, qui ex charitate pro eo non orat.

Lex quippe Christi est charitas unitatis. Nihil boni nobis est operatio, si non habemus charitatem, quæ in his omnibus mandatis Dei artem atque principatum tenet.

Charitas est dilectio Dei & proximi in toto corde, & in tota mente: ut quæcunque volumus ut faciant nobis homines bona, ita & nos faciamus illis.

Hæc est enim lex & prophetæ.

Habenti namque dabitur, & abundabit: quia quisque, qui charitatem habet, etiam dona percipit alia.

Quisquis charitatem non habet, etiam dona, quæ percepisse videbatur, amittit.

Necesse est ut erga charitatis vinculum vigilemus.

Tanto namque amplius peccati rubigo consumitur, quanto cor peccatoris magno igne crematur.

Tunc enim mirabiliter ad altum charitas surgit, cùm ad ima proximorum se misericorditer inclinat: & quum benignè descendit ad infima, valenter recurrit ad summa

Verum ergo veræ orationis est celsitudo charitatis.

Lata quippe est charitas, quæ inimicorum dilectione capitur.

Fraterna mala charitas longanimiter portat.

Charitas autem vera est, & amicum diligere in Deum, & inimicum diligere propter Deum.

Quisquis charitatem non habet, omne bonum amittit, quod habet.

Vires, quas imperitia denegat, charitas subministrat.

Plerunque charitas, quibusdam occupationibus præpedita, & integra flagrat in corde, & tamen non monstratur in opere.

Quia sol, cùm nube tegitur, non videtur in terra & tamen ardet in cœlo: sic esse occupata charitas solet, & intus vim sui ardoris exurit, & foris flammas sui operis non ostendit.

HIERONYMUS.

Terrarum longitudo non separat, quos cunque amor jungit.

ISIDORUS.

Quamvis nonnulli fide atque operibus sanctis videantur esse participes, tamen, quia privantur charitate fraternæ dilectionis, nullum habent incrementum virtutis.

Nullum præmium charitate pensatur

Charitas enim virtutum omnium obtinet principatum.

Tenenda cum sanctis viris unitas charitatis. & quanto se unusquisque subtrahit mundo, tanto necesse est, ut se associet bonorum consortio.

Charitas in dilectione Dei & proximi constat.

Servat autem in se dilectionem Dei, qui à charitate non dividitur proximi.

Qui à fraterna societate secernitur, à divinæ charitatis participatione privatur.

A regno autem Dei se separant, qui semetipsos à charitate dissociant.

Perfecta charitas est dilectio Dei & proximi.

Omnis enim bonitas ex charitate & humilitate procedit.

CYPRIANUS.

A dissensionis malo continere suam linguam debet, qui novit & diligit vinculum charitatis.

BASILIUS.

Qui charitate plenus est, tranquillo animo & serenissimo vultu procedit.

Vir autem odio plenus ambulat iracundus.

CÆSARIUS.

Veram autem charitatem & veram obedientiam retinentes nihil de nostris meritis præsumamus. Sed de Dei virtute confidamus.

Talia enim sunt sine charitate jejunia, qualis sine oleo lucerna.

Nihil nobis prodest, quòd nos continuis vigiliis laboribusque consicimus, si intra nos charitatem non habemus.

Quia nihil prodest, quòd affligis corpus tuum, quando nihil proficit in corde tuo.

Si charitas vera & humilitas non adfuerint, de solo habitu religionis præsumere & confidere non debemus.

EFFREM.

Charitas columna & firmamentum in anima sancta est.

CAPUT II.

DE PATIENTIA.

CHRISTUS.

Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. Matt. 5

In patientia vestra possidebitis animas vestras. Luc. 21

PETRUS.

Hæc est enim gratia, si propter conscientiam Dei sustinet quis tristitias patiens injustè. 1. Petr. 2

Quæ enim gratia est, si peccantes & colaphizati suffertis? Ibidem.

Sed si benefacientes patienter sustinetis, hæc est gratia apud Deum. Ibidem.

PAULUS.

Tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio verò spem. Rom. 5.

Spes autem non confundit: quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. Ibidem.

Si fieri potest, quod in vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes. Rom. 12

Patientia enim vobis necessaria, ut voluntatem Dei facientes reportetis promissionem. Heb. 10

Pacem sequimini cum omnibus & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum. Heb. 12

JACOBUS.

Patientia autem opus perfectum habeat, ut sitis perfecti & integri, in nullo deficientes. Jacob. 1

Beatus vir, qui suffert tentationem: quoniam cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se. Ibidem.

SALOMON.

Qui patiens est, multa gubernatur sapientia: qui autem impatiens est, exaltat stultitiam suam Prov. 14

Melior est patiens viro forti. & qui dominatur animo suo, expugnatore urbium. Prov. 16

Doctrina viri per patientiam noscitur. Prov. 19

Patientiá lenietur Princeps, & lingua mollis confringet duritiam. Prov. 25

Melior est patiens arrogante. Eccles. 7

AUGUSTINUS.

Qui ergo fuerit patientior ad injuriam, potentior constituetur in regno.

Quantum patiens est Dominus noster in sustinendis delictis nostris, tantum severus erit in discutiendis actibus nostris.

HIERONYMUS.

Si autem credentium pax Christus est, quicunque sine pace est, consequenter nec Christum habet.

Apud Christianos enim non qui patitur, sed qui facit contumeliam, miser est.

Gravius est sustinere quem nolis, quàm desiderare quem diligis.

Sicut ad proprias injurias patientes esse debemus, ita si aliquem viderimus erga Deum ore sacrilego blasphemantem, illi tenere non debemus patientiam, quin potius sacrilego resistere, & os blasphemum veritatis responsione damnare.

AMBROSIUS.

Ad faciem publicam patientiam fingunt, & in animo iracundia virus abscondunt.

Ad nocendum parati, cùm nocendi tempus advenerit.

Tribus modis virtus patientiæ exerceri solet.

Aliquando enim sunt quæ à Deo: aliquando quæ ab antiquo adversario: aliquando quæ à proximo sustinemus.

A proximo namque persecutiones, damna & contumelias.

Ab antiquo adversario tentamenta, à Deo autem flagella toleramus.

GREGORIUS.

Ad pacis donum nequaquam pervenire potest, qui pacem Domini discordiæ furore rumpit.

Patientia vera est aliena mala unanimiter perpeti, & contra eum, qui mala irrogat, nullo dolore morderi.

Sine ferro martyres esse possumus, si patientiam veraciter in animo servamus.

Tanto ergò quisque minùs ostenditur doctus, quanto minus convincitur patiens.

Igitur cùm patientia relinquitur, etiam bona reliqua, quæ jam gesta sunt, destruuntur.

Patientia enim vera est, quæ & ipsum amat, quem portat.

Nam tolerare & odisse non est virtus mansuetudinis, sed velamen furoris.

Cùm resistere possumus iræ superbientium, humiliter declinemus.

Gloriosius est injuriam tacendo fugere, quàm superare respondendo.

Supernus arbiter noster etsi pondus considerat in retributione, tamen vires pensat in pondere.

Quantum lata mens fuerit per amorem, tantum erit & patiens per longanimitatem.

Tantum quisque portat proximum, quantum amat: si enim amas, portas. si desistis amare, desistis & tolerare.

Quem minùs diligimus, minus etiam toleramus.

BASILIUS.

Pacificus homo consortium Angelorum merebitur: invidus autem particeps dæmoniorum efficietur.

Qui patienter hic tolerat mala, in futuro gloriam merebitur.

Pax enim effugat discordias, invidia autem copulat eas.

Sicut pax serena mentem illuminat, ita invidia occultè cordis occæcat: homo autem pacificus securam possidet mentem. At invidus in tribulatione est semper.

Fili, si cupis patientiam habere, moneo primùm teipsum, ut ad mandata divina excites mentem tuam.

Ex abundantia lætitiæ pacificus homo dignoscitur, & ex vultu marcido & furore pleno iratus demonstratur.

Vir benignus, etiamsi patiatur injuriam, pro nihilo ducit.

Iniquus autem etiam parvum verbum audiens a proximo contumeliam arbitratur.

Qui enim amplectitur pacem in mentis suæ hospitio, mansionem præparat Christo: quia Christus pax est, & in pace consuevit requiescere.

Si quis tibi intulerit mala, ne irascaris: sed dole potiùs pro eo, quia Deus illi irascitur.

ISIDORUS.

Non autem potest esse in pace, qui spem suam ponit in homine.

Qui vitæ futuræ diligenter excogitat præmia, mala omnia vitæ præsentis æquanimiter portat.

Graviùs torquetur impius, mundi excogitando commoda, quàm justus tolerando adversa.

Qui enim bona mundi diligit, velit, nolit, timoris pœnæ succumbit.

Patienter ab uno ferendum est, quod multis videtur tolerabile.

Pœna hujus mundi brevis est: & qui affligit, & qui affligitur, mortalis est.

Malorum perversitas non te occidit, sed erudit.

Habeto patientiam in adversis: & promptior esto ad suscipienda quàm ad ferenda molesta.

Contumelias detrahentium patientia superat.

Sagittas contumeliæ patientiæ clypeus frangit.

Contra linguæ gladium patienti aptabe scutum.

Magna est virtus, si non lædas, à quo læsus es.

Major virtus, si etiam læsus remittas.

Maxima autem virtus gloriæ, si, cui potuisti nocere, parcas.

CYPRIANUS.

Pacificos enim & concordes Deus in domo sua habitare præcepit.

Ut qui filii Dei esse cupimus, in Dei pace maneamus: & quibus spiritus unus est, unus sit animus & sensus.

Sacrificium Deo majus est pax vera & fraterna concordia.

Qui pacem Christi & concordiam rumpit, adversus Christum facit, qui dixit: Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis.

Pacem quippe quærere debet filius pacis.

Neque enim potest quis accipere dolorum & passionum coronam, nisi præcesserit in dolore & passione patientia.

Neque enim potest veraciter bona docendo impendere, si vivendo nescit æquanimiter aliena mala tolerare.

Quisquis lenis & mitis est, Dei Patris imitator est.

IN VITIS PATRUM
dicitur.

Patiens homo rivulus fontis est, omnibus exhibens delectabilem potum.

JOSEPHUS.

Vir enim patiens est, qui præsentia non timet, & futura cogitat, & nescit trepidare, ubi est timor.

CAPUT III.

DE DILECTIONE DEI ET
proximi.

CHRISTUS.

QUi diligit me, mandatum meum servabit. Ioan. 14

Si diligitis me, mandata mea servate. Ibidem.

Si manseritis in me, & verba mea in vobis manserint, quodcunque volueritis petetis, & fiet vobis. Ioan. 15.

In hoc cognoscent omnes, quia mei discipuli estis, si dilectionem habueritis ad invicem. Ioan. 13

In fraternitatis amore simplici ex corde invicem diligite ardenter. 1. Pet. 1

PAULUS.

Dilectio proximi malum non operatur. Rom. 13.

Plenitudo ergo legis est dilectio. Ibidem.

Ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit nos & tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo in odorem suavitatis. Ephes. 5

Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Rom. 8

Quod oculus non vidit, nec auris audivit, & in cor hominis non ascenderunt, quæ præparavit Deus iis, qui diligunt illum. 1. Cor. 2.

JOANNES.

Qui [illegible]git fratrem suum, in lumine manet, & scandalum in eo non est. 1. Ioan. 2

Qui autem odit fratrem suum, in tenebris est: & in tenebris ambulat, & nescit quò eat: quoniam tenebræ obcæcaverunt oculos ejus. Ibidem.

Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos. 1. Ioan. 4

Si quis dixerit quoniam diligo Deum, & fratrem suum oderit, mendax est. Ibidem.

Ibidem. Hoc mandatum habemus a Deo, ut qui diligit Deum, diligat & fratrem suum.

Ibidem. Qui autem non diligit fratrem suum, quem videt, Deum, quem non videt, quomodo potest diligere?

Jesus Syrach.

Prov. 17 Omni tempore diligit, qui amicus est, & frater in angustiis comprobatur.

Ecclef. 3 Qui diligit Deum, exorabit pro peccatis, & continebit se ab illis, & in oratione dierum exaudietur.

Ecclef 7 Dilige eum, qui fecit te, & ministros ejus non derelinquas.

Ecclef 13 Dilige Deum, & invoca eum in salute tua.

Ibidem. Omne animal diligit simile sibi; sic & omnis homo proximum sibi.

Ibidem. Omnis caro ad similem sibi conjungetur, & omnis homo simili sui sociabitur.

Eccl. 27 Dilige proximum & conjungere fide cum illo.

Ibidem. Sicut qui dimittit avem de manu sua, sic qui dereliquisti proximum tuum.

Eccl. 34 Oculi Domini in diligentes se.

Augustinus.

Vita nostra dilectio est: si vita nostra dilectio est, mors odium est.

Hominem enim vincis humana felicitate, diabolum vincis summis dilectione.

Enutriatur in te dilectio quæ sola ducit ad vitam.

Non autem carnalis, sed spiritualis inter vos debet esse dilectio.

Nihil pretiosius Deo virtute dilectionis.

Nihil desiderabilius est diabolo extinctione charitatis.

Hieronymus.

Sanctus amor impatientiam non habet, falsus rumor citò opprimitur.

Omnem hominem fratrem tuum judica esse: memento quod unus artifex condidit nos.

Amor ordinem nescit.

Facilius enim negligentia emendari potest, quàm amor nasci.

Ambrosius.

Proximos autem nostros tunc diligimus sicut nos, si non propter accepta beneficia vel impetrata, sed propter hoc tantummodò, quia sunt natura nostra participes.

Acquirit filium, qui fratrem acquirit amore.

Gregorius.

Probatio ergo dilectionis exhibitio est operis.

Qui diligit Deum, & ejus mandata custodit, in illius cor Dominus venit, & mansionem facit.

Neque enim posset unquam diligere Deum, si eum, quem diligit, non haberet.

In proximi enim dilectione dignoscitur, qualiter perveniri debeat ad amorem Dei.

Ii namque & proximum diligunt, & tamen illa sublimia dilectionis præmia non assequuntur, qui amorem suum non spiritualiter, sed carnaliter impendunt.

Sicut autem ignis amoris mentem erigit: ita ignis malitiæ mentem inclinat.

Amando enim Deum nostra in nobis mala persequimur.

Diligendo enim proximum, in quo prodesse possumus, festinamus.

Sicut mors corpus interimit, sic amorem rerum corporalium æterna vita charitas occidit.

Vis amoris hoc agere solet in animo, ut quæ ipse semper cogitat, nullus alius credat ignorare.

Sancta enim desideria ex dilectione crescunt: si autem dilatione deficiunt, desideria non sunt.

Quicquid præcipitur in charitate sola pensatur.

Nec Deus vere sine proximo, nec proximus verè diligitur sine Deo.

Siquis autem quemlibet amat, & propter Deum non amat, charitatem non habet, sed habere se putat.

Charitas autem vera est, cùm & in Deo diligitur amicus, & propter Deum diligitur inimicus.

Ille enim propter Deum diligit vos, quos diligit, qui etiam eos diligere scit, à quibus non diligitur.

Basilius.

Unaquæque anima, quantum læta fuerit in amore proximi, tantum alta erit in cogitatione Dei.

Qui diligit fratrem, in tranquillitate est cor ejus.

Fratrem verò odiens tempestate circumdatum est.

Ex toto igitur mente tua dilige Deum, ut in omnibus actibus tuis placeas illi.

Deus enim non tantùm vult verbis diligi, sed corde puro, & operibus justis.

Magis ergo omnibus diligamus Deum, qui & nos, & parentes nostros propriis manibus finxit: & cuncta nobis bona, quæ erga nos geruntur, quotidie ejus beneficiis adscribamus.

Christus diligendus est supra parentes, quia non nobis tribuunt parentes ea, quæ Christus.

Proximum tuum habeto tanquam unum ex membris tuis.

Cùm nobis Deus magna beneficia præstat, nihil exigit à nobis, nisi ut diligamus eum, & templa nostra ei servemus: ut ille semper in nobis habitet, & nos cum illo permaneamus.

Isidorus.

Ex toto corde Christum non diligit, qui hominem odit.

Dilectio Dei morti comparatur: dicente Salomone, Valida est ut mors dilectio. Cant. 8.

Sicut mors violenter separat animam à corpore, ita dilectio Dei violenter segregat hominem à mundano & carnali amore.

Dilectio proximi purgat oculum ad videndum Deum.

Qui Dei præcepta contemnit, Deum non diligit.

Neque enim regem diligimus, si odio leges ejus habemus.

Nec poterit Deum diligere, qui nescit in proximi dilectione errare.

Bonorum discretio est non odisse personas sed culpas: & recta pro falsis non spernere, sed probare.

Qui imperfecti sunt in Dei amore, sæpè se à vitiis separare disponunt: sed pondere vitiorum aggravati rursus ad ea vitia, quæ optant relinquere, revolvuntur.

Minus quam inter duos dilectio Dei esse non potest.

Multum in terra diversum est, qui carnaliter hominem moriturum plus diligit quàm oportet.

Dum rem amore concupiscimus temporalem, amittimus veram dilectionem.

Amando enim Deum nostra in nobis mala persequimur.

Diligendo autem proximum, in quo prodesse possumus, festinamus.

Cyprianus.

Deus, inquit, dilectio est: qui manet in dilectione, in Deo manet, & Deus in eo.

Cum Deo non possunt manere, qui esse in Ecclesia Dei unanimes noluerunt.

In Libro Clementis dicitur.

Stultum est enim aliquid amare plus quàm Deum.

Menti enim quam repleverit memoria Dei, maligna non dabitur locus.

Effrem.

Si quis autem dilexerit Deum, illius in terra non erit mens: sed semper superiora desiderat quæ amavit.

Inde educatur, inde illuminatur, inde reficitur, tanquam de dulcissimo fonte.

CAPUT IV.

DE HUMILITATE.

CHRISTUS.

Matt. 11 Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris.

Esaia 66 Deus per Prophetam dixit: Ad quem autem respiciam, nisi ad pauperculum & contritum spiritu, & trementem sermones meos.

Luc 14 Omnis enim, qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur.

PETRUS.

1. Petr. 5 Omnes autem invicem insinuate humilitatem: quia Deus superbis resistit, humilibus autem gratiam dat.

Ibidem. Humiliamini igitur sub potenti manu Dei, ut vos exaltet in tempore visitationis.

JACOBUS.

Iacob. 4 Humiliamini in conspectu Dei, & exaltabit vos.

PAULUS.

Philip. 2 Estote unanimes, idipsum sentientes, nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, sed in humilitate superiores sibi invicem arbitrantes.

Rom. 12. Non alta sapientes, sed humilibus consentientes.

SALOMON.

Prov. 11 Ubi fuerit superbia, ibi erit & contumelia.

Ubi autem humilitas, ibi & sapientia.

Prov. 29 Superbum sequitur humilitas, & humilem spiritu suscipiet gloria.

Prov. 18 Priusquàm conteratur, exaltatur cor hominis: & antequam glorificetur, humiliatur.

Prov. 16 Melius est humiliari cum mitibus, quàm dividere spolia cum superbis.

JESUS SYRACH.

Eccles. 3 Quantò magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo invenies gratiam.

Ibidem. Ab humilibus honoratur Deus.

Eccles. 13 Noli esse humilis in sapientia tua, ne humiliatus in stultitiam seducaris.

Eccles. 29 Est qui nequiter humiliat se, & interiora ejus plena sunt dolo.

ORIGENES.

Si humilis & quietus non fueris, non potes habere in te gratiam Spiritûs sancti.

AUGUSTINUS.

Deus humilis factus est, erubescat homo fieri superbus.

Semper conscientia servi Dei humilis esse debet & tristis: scilicet ut per humilitatem non superbiat, & per utilem mœrorem cor ad lasciviam non dissolvat.

Illa namque attendit laudem Dei & verba oris ejus, cujus cervicem inclinat humilitas, & non erigit superbia.

HIERONYMUS.

Ad summitatem virtutum non potentia, sed humilitate venitur.

GREGORIUS.

Cor quippe carnale, dum hujus vitæ quærit gloriam, humilitatem respuit.

Humilitas quantum inclinatur ad ima, tantum proficit in excelsa.

Tantum enim necesse est ut se unusquisque in humilitate deprimat, quantum, si sit electus, ignorat.

Quamvis bona sua unusquisque in proximo suo percipiendo ostendat, recta non erunt, si humilitate caruerint.

Qui enim humilis fuerit, exaltabitur in gloria.

Magna virtus humilitatis est: qui ex desiderio loca ultima tenentes (si per humilitatem in altum non se subtrahant) cœlestis regni purpuram in mente servant.

Via Domini ad cor dirigitur, cùm veritatis sermo humiliter auditur.

In tantum se despicit, qui in suis oculis esse humilem profitetur.

Qualibet adsint: nulla opera sunt, nisi humilitate condiantur.

Tantò ergò esse debet humilior quisque ex munere, quantò se obligatiorem esse conspicit in reddenda ratione.

Eam quippe, quam non invenit humilem, veritas fugit mentem.

Illic eos à sorte humilium judex separat, qui se his in superbiæ cornibus exaltant.

Humiles donum accipiunt, quo à se corda superbientium repellunt.

BASILIUS.

Humilis licèt habitu vilissimus sit, gloriosus tamen est virtutibus.

Superbus autem etsi decorus videatur aspectu, tamen operibus vilis est.

ISIDORUS.

Qui enim sine humilitate congregat virtutes, quasi in ventum pulverem portat.

Cogitatio cordis nostri tantò apud Deum in imo est, quantò ab hominibus in alto.

Et humilitas cordis nostri tantum apud Deum in alto est, quantum hominibus in imo.

Humilia valdè spiritum tuum, quoniam vita carnis impia ignis & vermis est.

Sine humilitate & charitate virtus qualibet in vitium deputabitur.

Summa monachi virtus est humilitas.

Summum ejus vitium superbia.

Esto in humilitate fundatus, esto omnium novissimus & ultimus.

Humiliate, ut exalteris: minimum te fac omnibus: nulli te præponas: nullum te superbiorem reputes.

Aestima omnes superiores esse te.

Quanvis summus cùm sis, humilitatem tene: quia si humilitatem tenueris, gloriosus eris. Quantum enim humilior fueris, tantum te sequetur altitudo gloriæ.

Descende, ut ascendas: humiliare, ut exalteris: ne exaltatus humilieris.

Humilitas lapsum non novit.

Humilitas lapsum nunquam passa est.

Qui enim sibi vilis est, ante Deum magnus est.

Et qui sibi displicet, Deo placet.

Esto igitur parvus in oculis tuis, ut sis magnus in oculis Domini.

Tantò enim eris pretiosior ante Deum, quantò fueris despectior ante oculos tuos.

Porta quoque semper verecundiam in vultu, de recordatione delicti.

Pulvis es, & in pulvere sede.

Cinis es, & in cinere vive.

In summo honore summa tibi sit humilitas.

Non te extollat honor. Tanto majore humilitate eris perspicuus, quanto majore dignitate magis probatus.

CÆSARIUS.

Nunquam enim vera humilitas & vera obedientia sine charitate aut erunt aut esse poterunt.

Quia sicut ignis sine calore vel splendore non est, ita & charitas sine humilitate & vera obedientia esse non potest.

IN VITIS PATRUM.

Corporalis labor dux est humilitatis.

Omnis enim labor sine humilitate vanitas est.

Humilitas nec ipsa irascitur, nec alios irasci permittit.

Humilitas est, si, quando peccaverit in te frater tuus, antequam ille pœniteat, indulseris ei.

Sicut Ioannes præcursor fuit Iesu, omnes trahens ad eum: ita & humilitas præcursor est charitatis.

Qui non habet charitatem, perdit vitam.

CAPUT V.

DE INDVLGENTIA

CHRISTUS.

Matt. 5 *SI ergò offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversùm te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade priùs, reconciliare fratri tuo, & tunc veniens offer munus tuum.*

Matt. 6 *Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet vobis & Pater vester cælestis delicta vestra: si autem non dimiseritis hominibus, nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra.*

PAULUS.

Ephes. 4 Coloss. 3 *Cum patientia supportantes invicem, & donantes vobismet ipsis, si quis adversus aliquem habet querelam. Sicut Deus donavit vobis, ita & vos.*

PETRUS.

1. Petr. 3 *Non reddentes malum pro malo, vel maledictum pro maledicto, sed e contrario benedicentes: quia in hoc vocati estis, ut benedictione hæreditatem possideatis.*

Prov. 20

SALOMON.

Rom. 12 *Ne dicas, reddam malum: expecta Dominum, & liberabit te.*

Eccles. 28 *Remitte proximo tuo nocenti te, & tunc deprecanti tibi peccata solventur.*

AUGUSTINUS.

Vnusquisque talem indulgentiam accepturus est à Deo, qualem & ipse dederit proximo suo.

HIERONYMUS.

Quomodo Deus in Christo nobis nostra peccata donavit, sic etiam nos iis, qui in nos peccant, dimittamus.

GREGORIUS.

Ille rectè sui delicti veniam postulat, qui hoc, quod priùs in ipso delinquitur, relaxat.

Dimittamus enim, quod debetur nobis, ut dimittatur, quod debetur à nobis.

Tunc quoque, quod rectè petit, adipiscitur, quum ejus animus in petitione nec inimici odio fuscatur.

Fundit ut pro adversario precem, sed utinam cor teneat amorem.

Cùm diligenda lucrum de inimicis facere possumus, etiam ipsi amici sunt, persequuntur.

Nec curat antiquus hostis, ut terrena tollat à nobis, sed ut charitatem in nobis feriat.

ISIDORUS.

Non enim possunt peccata dimittere, qui in se peccanti debita non dimittit.

Qui fratrem suum tardiùs sibi conciliat, Deum sibi tardiùs placat.

Frustrà enim propitiare Deum quærit, qui citò placari proximo negligit.

Quomodo Deus in Christo nobis nostra peccata donavit, sic & nos iis, qui in nos peccant, dimittamus.

Ignoscendum est cuique, dum veniam postulat.

CÆSARIUS.

Qui enim in se peccanti clementer indulserit, nullum peccati vestigium in illius anima remanebit.

ANASTASIUS.

Si non dimittis injuriam, quæ tibi facta est, non orationem pro te facis, sed maledictionem super te inducis.

Sic enim dicis: Sic mihi dimitte, sicut & ego dimisi.

IN COLLATIONIBUS.

Tantum enim remittitur nobis, quantum nos remiserimus eis, qui nobis quacunque malignitate nocuerunt.

CYPRIANUS.

Quisquis enim illi, qui in eum peccavit, dimittit ignoscendo peccatum, sine dubio eleemosynam facit.

CAPUT VI.

DE COMPVNCTIONE.

CHRISTUS.

AMen amen dico vobis, Quia plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit: vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium. Ioan. 16

PAULUS.

Gaudete cum gaudentibus, flete cum flentibus. Rom. 12.

Qui flent, tanquam non flentes sint: & qui gaudent, tanquam non gaudentes. 1. Cor. 7

JACOBUS.

Miseri estote, lugete & plorate: risus vester in luctum convertetur, & gaudium in mœrorem. Iacob. 4

SALOMON.

Risus dolore miscebitur, & extrema gaudii luctus occupat. Prov. 14

AUGUSTINUS.

Qui non habet compunctionem, non habet mundam orationem.

Thesaurus est bona compunctio, & inenarrabile gaudium in anima hominis.

Anima hominis quæ in oratione compungitur, valde illi proficit ad salutem.

HIERONYMUS.

Non minus laudandus est vir fortis in luctu, quàm in bello.

AMBROSIUS.

Vox enim psalmodiæ cum intentione cordis agitur: per hanc omnipotenti Deo iter ad cor paratur, ut intentæ menti prophetiæ mysteria, vel compunctionis gratiam infundat.

Cum per orationem compunctio infunditur, via nobis in corde, per quam ad Iesum in fine pervenitur, paratur.

Irriguum quippe superius accipit anima, cùm sese in lachrymis cælestis regni desiderio affligit: irriguum verò inferius accipit anima, cùm inferni supplicia flendo pertimescit.

Revertentes nos Dominus clementer amplectitur: quia peccatorum vita eis esse indigna jam non potest, quæ fletibus lavatur.

Non dubitare debemus circa finem justificari hominem per pœnitentiæ compunctionem. Sed quia rarò id fieri solet, metuendum est ne dum ad finem differtur conversio, inspirata ante occupet mors, quam subveniat pœnitentia. Non ergo in fletibus, non in actibus, sed in Domino confidamus.

Quia ergo post baptismum inquinamus vitam, baptizemus in lachrymis conscientiam.

Inquinati post aquam salutis renascamur ex lachrymis.

BASILIUS.

Vbi autem fuerint lachrymæ, spiritualis ignis accenditur, qui secreta mentis illuminat.

ISIDORUS.

Priùs enim purganda lachrymis sunt vitia, quæ gessimus, & tunc mundata mentis acie id, quod quærimus, contemplemur: ut dum antea flendo à nobis peccati caligo detergitur, mundatis cordis oculis liberè superna inspiciantur.

Qui veras lachrymas indesinenter fundit, & tamen peccare non desinit, hic lamentum habet, sed mundationem non habet.

Compunctio cordis est humilitas mentis, cum lachrymis oriens de recordatione peccati & timore judicii.

Illa est conversis perfectior compunctionis affectio, quæ omnes à se carnalium desideriorum affectus repellit: & intentionem suam toto mentis studio in Dei contemplationem defigit.

Geminam esse compunctionem dicimus, quia propter Deum animæ cujusque electi efficitur: id est, vel dum operum suorum mala considerat, vel dum desiderio æternæ vitæ suspirat.

Quatuor sunt qualitates affectionum, quibus mens justi salubriter tædio compungitur, hoc est, memoria præteritorum facinorum, consideratio peregrinationis suæ in hujus vitæ longinquitate: recordatio pœnarum futurarum, & desiderium supernæ patriæ quatenus ad eam quantocyus valeat pervenire.

Sunt qui ex vera cordis compunctione sui accusatores fiunt: sed tamdiu ad se esse peccatores asignant, ut ex ficta humilitate confessionis locum inveniant sanctitatis.

Lachrymo enim pœnitentia apud Deum pro baptismate reputantur

Quapropter dilige lachrymas, & suaves tibi sint lachrymæ.

Delectent te semper luctus & lachrymæ.

Esto tantum pronus ad lamenta, quantum fuisti pronus ad culpam.

Qualis tibi fuit ad peccandum intentio, talis sit ad pœnitendum devotio.

Gravia enim peccata grandia lamenta desiderant.

EFFREM.

Beatus namque est, & ter beatus, quisquis habet compunctionem secundum Deum.

Compunctio sanitas est animæ.

Compunctio illuminatio est animæ.

Compunctio remissio peccatorum est.

Compunctio Spiritum sanctum perducit ad se.

Compunctio unigenitum Christum facit habitare in se.

Lachrymæ apud Deum fiduciam dant semper.

Ubi lachrymæ abundant, ibi cogitationes sordidæ non approximant.

CAPUT VII.

DE ORATIONE.

CHRISTUS.

Matt. 21 *Omnia, quæcunque petieritis, in oratione credentes accipietis.*

Luc. 21 *Vigilate omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere omnia, quæ futura sunt, & stare ante filium hominis.*

Matt. 24 *Orate autem, ne fiat fuga vestra in hyeme vel sabbato.*

PETRUS.

1. Petr. 3 *Impertientes invicem honorem tanquam cohæredibus gratiæ vitæ, ut non impediantur orationes vestræ.*

PAULUS.

Rom. 12 *Orationi instantes, orantes omni tempore in spiritu, vigilantes in omni iustitia.*

JACOBUS.

Iacob. 5 *Orate pro invicem, ut salvemini*

Ibidem. *Multum enim valet deprecatio iusti assidua.*

SALOMON.

Prov. 15 *Longè est Dominus ab impiis, & orationes iustorum exaudiet.*

Eccles. 7. *Melior est finis orationis quàm principium.*

Eccles. 18 *Ante orationem præpara animam tuam, & noli esse quasi homo, qui tentat Deum*

Eccles. 35 *Qui conservat verbum, multiplicat orationem.*

Eccles. 34 *Deprecationem læsi exaudiet Deus.*

Ibidem. *Oratio humiliantis se nubes penetrabit.*

Eccles. 38 *Fili, in tua infirmitate ne despicias teipsum, sed ora Deum, & ipse curabit te*

Ibidem. *Averte à delicto, & dirige manus, & ab omni delicto munda cor tuum.*

AUGUSTINUS.

Orationibus mundamur, lectionibus instruimur: utrunque bonum est si liceat: si non liceat melius est orare quàm legere. quia in lectione cognoscimus, quid facere debemus, in oratione cadem accipimus, quæ postulamus.

Neque die vacet, neque nocte: sed quum somnus de oculis tuis ceciderit, tunc sensus tuus in oratione vigilet.

Oratio munda a peccatis habet salutem.

In oratione paratus esto: ostende conscientiam cordis tui, ut ampliorem gratiam consequaris.

HIERONYMUS.

Sicut militem sine armis ad bellum exire non convenit, ita homini Christiano procedere quolibet sine orationibus non expedit.

Egredientes de hospitio armet oratio.

Regredientibus de platea oratio occurrat.

GREGORIUS.

Quanto graviori tumultu cogitationum carnalium premimur, tanto orationi ardentius insistere debemus.

Ad Deum quippe cor lavare cum manibus levare, est orationis nostræ studium cum merito bonæ operationis imponere.

Cum ad precem iudex flectitur, si a pravitate sua petitor corrigatur.

Ille ergo in nomine Salvatoris petit, qui illud petit, quod ad veram salutem pertinet.

Nam si id, quod non expedit, petitur, non in nomine Iesu petitur.

Cùm verò orationi vehementer insistimus, stat Iesus ut lucem restituat: Quia Deus in corde figitur, lux amissa reparetur.

Qui autem terrenis actibus liber soli Deo vacare meruit, pro delinquentibus proximis exoret.

Ea, quæ perscrutari in nobismetipsis plenius nitimur, sæpè verius orando, quàm investigando penetramus.

ISIDORUS.

Oratio cordis est, non labiorum: neque enim verba deprecantis Deus intendit, sed orantis cor aspicit.

Melius est autem cum silentio orare corde, quàm solis verbis sine intuitu mentis.

Quod si tacitè cor oret, & vox sileat, quamvis hominibus lateat, Deum latere non potest, qui conscientiæ præsens est.

Pura est oratio, quàm in suo tempore seculi non interveniunt curæ.

Longè quippe à Deo est animus, qui in oratione cogitationibus seculi fuerit occupatus.

Tunc ergo veraciter oramus, quando aliunde non cogitamus.

Sed valde pauci sunt, qui tales orationes habeant: & licèt in quibusdam sint, difficile est tamen ut semper sint.

Sicut orationibus regimur, ita psalmorum studiis delectemur: psallendi enim utilitas tristia corda consolatur

Tantum esse debet orantis erga Deum affectus, ut non desperet precis effectum.

Inaniter autem oramus si spei fiduciam non habemus.

Qui à præcepto Dei avertitur, quod in oratione postulat, non merebitur.

Si autem id, quod præcepit Deus, facimus, id quod petimus, sine dubio obtinemus.

Oratio in præsenti tantum vita pro remedio peccatorum effunditur, Psalmorum autem decantatio perpetuam Dei laudem demonstrat, & gloriam sempiternam.

Dei servus quotiens quolibet tangitur vitio, totiens ad orationem se subdat.

Quia frequens oratio vitiorum impugnationem extinguit.

Tamen perseveranter intendere oportet animum nostrum orando atque psallendo, quousque importunas desideriorum carnalium suggestiones, quæ nostris obstrepunt sensibus, fortissima intentione superemus.

Dum enim oramus ad memoriam culpam reducimus.

Cum Deo assistimus, gemere & flere debemus, reminiscentes quàm gravia sint scelera, quæ commisimus, & quàm dura inferni supplicia, quæ timemus.

Mens enim nostra cœlestis est: & tunc orando Deum bene contemplatur, quando nullis terrenis curis aut erroribus impeditur.

Purgandus est itaque primùm animus, atque à temporalium rerum cogitationibus segregandus, ut pura acies cordis ad Deum verè & simpliciter dirigatur.

Tunc impetrare divinam misericordiam credimus, quando simplici affectu assistimus, cum oramus.

Tunc autem magis diabolus cogitationes curarum secularium humanis ingerit mentibus, quando orantes aspexerit.

Qui læditur, non desistat orare pro se lædentibus, alioquin juxta Dei sententiam peccat, qui pro inimicis non orat

Nihil proficit oratio illius, cuius adhuc dolor in mente, vel odium manet in pectore.

Cor enim cum manibus levat, qui orationem suam opere sublevat.

Quisquis orat, & non operatur, cor levat, & manus non levat.

Quisquis ergo operatur & non orat, manum levat, & cor non levat.

Ergo & orare necesse est, & operari.

Culpabiliter ad Dominum manum erigit, qui facta sua orando jactanter prodit.

Qui enim jactanter orat laudem appetendo humanam, non solum oratio ejus non delet peccatum, sed etiam ipsa vertitur in peccatum.

Quoties orantes non citò exaudimur, nostra nobis facta in oculis proponamus, ut hoc ipsum, quod differtur, divina reputetur justitia & culpa nostra.

Sæpe enim multos Deus non exaudit ad voluntatem, ut exaudiat ad salutem.

Non enim conciliat Deum multiplex orantis sermo, sed purissima sinceraque orationis intentio.

Oratio frequens diaboli jacula submovet.

Oratio continua diaboli tela exuperat.

Immundos enim spiritus orationis vincit instantia, quia dæmonia per orationem vincuntur.

In Libro Clementis.

Disciplina nobis est orare pro inimicis & persecutoribus, & pro persequentoribus nostris.

Basilius.

Oratio namque grandis munitio est animæ.

Per orationes purissimas omnia nobis utilia tribuuntur à Domino, & cuncta noxia proculdubiò effugantur.

Cyprianus.

Bona est oratio cum jejunio, & eleemosyna cum justitia.

Citò orationes ad Dominum ascendunt, quas ad eum merita nostri operis imponunt.

Cæsarius.

Sic lectioni & orationi debetis incumbere, ut interdum etiam manibus aliquid possitis exercere.

Isidorus.

Duobus modis oratio impeditur, ne impetrare quisque valeat postulata.

Hoc est, si aut mala quisque adhuc committit, aut si delinquenti sibi debita non dimittit.

In Vitis Patrum.

Sicut venenata animalia fortiores herba vel pigmenta expellunt, ita & cogitationes sordidas oratio cum jejunio repellit.

Quales orationes volumus invenire, tales nos ante tempus in orationem præparare debemus.

Christo enim mens conjuncta, & præcipue tempore orationis intenta, nihil malum, nihil superfluum recipit.

CAPUT VIII.

DE CONFESSIONE.

Christus.

Matt. 10 *OMnis ergo, qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in cælis est.*

Paulus.

Rom. 10 *Ore autem confessio fit ad salutem.*

Jacobus.

Iacob. 5 *Confitemini alterutrum peccata vestra, & orate pro invicem, ut salvemini.*

Salomon.

Prov. 28 *Qui abscondit peccata sua, non dirigetur.*

ibidem. *Qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur.*

Joannes.

1. Ioan. 1 *Si dixerimus, Quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est.*

Si confiteamur peccata nostra, fidelis & justus est, ut remittat nobis peccata nostra, & mundet nos ab omni iniquitate. Ibidem.

Jesus Syrach.

Non confundaris confiteri peccata tua, & ne subjicias te omni homini pro peccato. Eccles. 4

Confiteberis vivens, vivus & sanus confiteberis, & laudabis Dominum, & gloriaberis in miserationibus illius. Eccles. 17

Origenes.

Si dixeris peccata tua prior, exaudiet te Dominus tanquam populum suum.

Augustinus.

Confessio omnium malorum initium est omnium operum bonorum.

Qui confitetur peccata sua, & accusat scelera sua, cum Deo facit pactum.

Ferto patrem erudientem, ne sentiat judicem punientem.

Tempus confessionis est, confiteri quæ fecisti, quæ in verbo, quæ in opere, quæ in nocte, quæ in die.

Confitere in tempore opportuno, & in die salutis accipies cælestem thesaurum.

Hieronymus.

Ridiculum est, debilitato & fracto toto corpore, vulnera pauca monstrare.

Ambrosius.

Neque enim potest ei adhiberi remedium, cujus est vulnus occultum.

Gregorius.

Non vult Deus ulcisci malitiam, qui confiteri delicta persuadet.

Optat Deus dissolvi confitentes, ne contumaces punire cogatur.

Tantumque erit bono sarcinis peccatorum gravatus, quantum à bonis operibus fuerit alienus.

Ea quæ ingrata esse hominibus solet importunitas, judici veritatis placet.

Qui delinquentes vulnera conclusa in pectore retinent, quantò amplius silentio premunt, tantò graviorem dolorem intrinsecus nutriunt.

Nam cùm putredo, quæ intrinsecùs fuerit, ejicitur, ad salutem dolor aperitur.

Omnis quippe peccator, dum culpam suam intra conscientiam abscondit, intrinsecùs latet, & in suis penetralibus occultat.

Peccatores Deus videt & sustinet, resistentes Deus tolerat, & damnat: & quotidiè per Evangelium clementer vocat.

Confessionem nostram ex puro corde desiderat, & cuncta, quæ delinquimus, relaxat.

Peccati virus salubriter aperitur in confessione, quod pestiferè latebat in mente.

Confitendo peccata, quid aliud agimus, nisi qui malum, quod in nobis latebat, aperimus?

Peccator enim conversus de peccatis in fletum jam justus esse inchoat, cùm cœperit accusare quæ fecerit.

Isidorus.

Qui peccata sua hominibus occultant, & per semetipsos confessi non fuerint, Deum, quem testem habent, ipsum habebunt ultorem.

Ex eo unusquisque esse justus incipit, ex quo sui accusator extiterit.

Multi autem contra semetipsos peccatores fatentur, & tamen semetipsos à peccato non subtrahunt.

Magna jam justitiæ pars est, seipsum nascere hominem, quòd pravus sit: ut ex eo divina virtuti subdatur humilius, ex quo suam infirmitatem agnoscit.

Benè se judicat justus in hac vita, ut non judicetur à Deo damnatione perpetua.

Tunc autem judicium de se quisque sumit, quando per dignam pœnitentiam sua prava facta condemnat.

Duplicem habere debet fletum in pœnitentia omnis peccator, sive quia per negligentiam bonum non fecit, seu quia malum per audaciam perpetravit.

Quod enim oportuit non gessit, & gessit quod agere non potuit.

Quadam enim tam infelicia portio est, iniquitatem suam homini non abscondere: & in semetipso de peccatis propriis erubescere.

Qui illatas sibi contumelias tranquillo animo prodit, dolorem cordis avertit, & virus quod fervet in animo, facile resistit.

Vulnera enim mentis aperta, citò exultant: clausa, nimis exulcerant.

Confessio enim hominem justificat, confessio peccati veniam donat.

Omnis spes in confessione consistit, in confessione locus misericordia.

Peccatum proditum citò curatur.

Crimen autem tacendo ampliatur.

Si patet vitium, fit ex magno pusillum.

Si latet vitium, fit ex minimo magnum.

Silentio culpa crescit.

Basilius.

Melior enim est in malis factis pura confessio, quàm in bonis operibus superba gloriatio.

In libro Clementis.

Tacentibus non facilè potest medela opportuni & necessarii sermonis adhiberi.

Proferre debet unusquisque, in quo animus per ignorantiam languet.

Caput IX.

De poenitentia.

Christus.

Matt. 3. 4. POenitentiam agite, appropinquat enim regnum cælorum.

Petrus.

Act. 2. *Pœnitentiam agite, & baptizatur unusquisque vestrûm, & accipietis donum Spiritus sancti.*

Paulus.

Rom. 2. *Iis quidem, qui secundùm patientiam boni operis gloriam & honorem, & corruptionem quærunt, vitam æternam: iis autem qui sunt ex contentione, & qui non acquiescunt veritati, credunt autem iniquitati, ira & indignatio.*

Salomon.

Eccl. 20. *Quàm bonum est correptum manifestare pœnitentiam: sic enim effugies voluntarium peccatum.*

Eccl. 5 *Ne dixeris: peccavi, & quid accidit mihi triste? Altissimus enim patiens est redditor.*

Ibidem *De propitiato peccato noli esse sine metu, neque adjicias peccatum super peccatum.*

Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem.

Ne despicias hominem avertentem se à peccato, neque improperes ei.

Ibidem *Memento quoniam omnes in corruptione sumus.*

Eccl. 12 *Altissimus odio habet peccatores, & misertus est pœnitentibus.*

Eccle. 27 *Convertere ad Dominum, & relinque peccata tua.*

Eccl. 21. *Fili, peccasti, ne adjicias iterum, sed & de pristino deprecare,*

Ibidem. *ut remittantur tibi.*

Quasi à facie colubri fuge peccata, & si accesseris ad illa, suscipient te.

Origenes.

Pœnitentia quamvis sit exigua, non despicitur apud judicem justum Deum.

Augustinus.

Ille verò, qui sua scelera cogitat, & statim conversus fuerit, veniam sibi credat.

Si enim tunc vis pœnitentiam agere, quando peccare non potes, peccata te dimiserunt, non tu illa.

Impia anima plangitur in malis, dum sperat de bonis.

Hieronymus.

Utinam tam citò convertatur peccator ad pœnitentiam, quàm citò Dominus præparatus est præfinitam mutare sententiam.

Non enim longitudinem temporis requirit Dominus, sed affectum synceritatis pœnitentis pensat.

Qui enim in Christo tota mente confidit, etiamsi ut homo lapsus mortuus fuerit in peccato, fide sua vivet in æternum.

Cavendum est vulnus, quod dolore curatur.

Putredo carnis ferro indiget & cauterio.

Catena, sordes & coma, non sunt diadematis signa, sed fletus & lachrymarum.

Saccus & jejunium, arma sunt pœnitentiæ, & remedium peccatorum: quia inanis venter & habitus luctuosus Deum deprecantur.

Deus natura misericors est, & paratus ut salvet clementia, quod non potest salvare justitia.

Nos autem vitio nostro paratam misericordiam, & ultrò se offerentem, perdimus & derelinquimus.

Dominus nec bona implet, quæ sanctis promisit, si illi revertantur ad vitia: nec mala quæ peccatoribus comminatur, si illi reversi fuerint ad salutem.

Homo iniquus, qui per nefas perituras divitias congregavit, si aliquando conversus evadere cupit æterna supplicia, debet ita agere, ut multitudinem peccatorum possit exæquare ubertate virtutum.

Hilarius.

Pœnitudo enim mores mutat, & longi temporis crimina in ictu oculi pereunt, si cordis nata fuerit compunctio.

Gregorius.

Neque enim delictis satisfacimus, si ab iniquitate non cessamus.

Qui commisit prohibita, sibimetipsi abscindere debet concessa: & se reprehendat in minimis, qui meminit deliquisse in maximis.

Satis alienus à fide est, qui ad agendum pœnitentiam tempora senectutis expectat.

Metuendum est, ne dum sperat misericordiam, incidat in judicium.

Pœnitentiam quippe agere, est perpetrata mala plangere, & plangenda non perpetrare.

Nam qui sic peccata deplorat, ut tamen alia committat, adhuc pœnitentiam agere aut ignorat aut dissimulat.

Deus omnipotens laborare se denuntiat, cùm duras hominum pravitates portat.

Si quis te de peccato forinsecus correxerit, tu confitere interius quòd ille nescit.

Neque enim potest esse gratia delictorum, nisi ubi fuerit venia peccatorum.

Major ergo de peccatore converso, quàm de justo stante gaudium fit in cælo.

Necessarium est ergo ei, qui vult se omni modo purgare à peccato, prenimùm ipsas culpas succidere.

Internus judex mentem potius quàm verba considerat.

Nunquam peccatores ad lamenta pœnitentiæ redirent, si nulla essent bonorum exempla, quæ eorum mentem traherent.

Omne enim peccatum grave est, quia non permittit animam ad sublimia levari.

Neque enim tunc veniam inveniet, qui modò aptum veniæ tempus perdit.

Ibi jam à Deo non potest mereri quæ petit, qui hic noluit audire quod jussit.

Qui tempus congruæ pœnitentiæ perdit, frustra ante regni januam cum precibus venit.

Isidorus.

Pœnitentia agenda est, non verbo sed facto.

Citò corripitur culpa, quæ citò manifestatur.

Tardius autem sanatur vulnus, cui jam putrescentibus membris longo post tempore curatio adhibetur.

Nam qui consuetudinem facit peccandi, jam sepultus est

Grande scelus, grandem habet necessariò satisfactionem.

Qui ergo cupit esse certus in morte de indulgentia, sanus pœniteat, sanusque perpetrata facinora defleat.

Esaia 1. *Lavamini, mundi estote.*

Lavatur itaque & mundus est, & præterita plangit, & flenda iterum non committit.

Lavatur & non est mundus, qui plangit quod gessit, nec deserit: & post lachrymas quæ fleverat, repetit.

Ei autem qui pravè vivendo, pœnitentiam in morte agit, periculum est: sicut enim damnatio incerta est, sic & remissio dubia.

Ille pœnitentiam dignè agit, qui reatum suum legitima satisfactione plangit: condemnando scilicet, ac deflendo quæ gessit, tanto in deplorando profusior, quanto extitit in peccato proclivior.

Quamvis quisque sit peccator & impius, si ad pœnitentiam convertatur, consequi creditur posse veniam.

Festinare debet ad Deum pœnitendo unusquisque dum potest: ne, si dum non potest, voluerit omnino: cùm tardè voluerit, non possit.

Amplius lætatur Deus de anima desperata, & aliquando conversa, quam de ea quæ nunquam extitit perdita.

Plus est enim gaudij coram Deo & angelis ejus de eo qui à periculo liberatur, quàm de eo qui nunquam novit peccati periculū.

Quanto contristat eos perdita, tanto magis si fuerit inventa, lætificat.

Multi superna respersi gratia, in extremis suis ad Deum revertuntur per pœnitentiam.

Et quæcunque mala gesserunt, quotidianis fletibus purgant: atque bonis factis mala gesta commutant, quibus justè totum quod deliquerant, ignoscitur. Quia ipsi, quod malè gesserunt, pœnitendo cognoscunt.

Est autem pœnitentia medicamentum vulneris, spes salutis, per quam Deus ad misericordiam provocatur: quæ non pensatur tempore, sed profunditate fletus & lachrymarum.

Pœnitentia autem nomen sumpsit à pœna, quia anima cruciatur, & mortificatur caro.

Qui verò pœnitentiam agunt, proinde capillos & barbam nutriunt, ut demonstrent abundantiam criminum, quibus caput peccatoris gravatur.

Capilli enim pro vitiis ponuntur, sicut scriptum est:

Crinibus peccatorum suorum unusquisque constringitur.

Idcirco in cilicio pœnitentiam agimus, ut & in punctione cilicij cognoscamus vitia, quæ per culpam commisimus.

Non tantum consideranda est mensura temporis, quantum doloris.

Quanta fuit in malo abrupta mentis intentio, tanta necesse est sit in dilectione devotio.

Duplex autem est pœnitentiæ gemitus: vel dum plangimus quod malè gessimus, vel dum non egimus, quod agere debueramus.

Iste autem verè pœnitentiam agit, qui nec pœnitere præterita negligit, nec adhuc pœnitenda committit.

Si bona est in extremis conversio, melior tamen est quæ longè ante finem agitur, ut ab hac vita securius transeatur.

In hoc seculo pœnitentiam operantibus, Dei misericordia subvenit.

In futuro autem jam non operamur, sed rationem operum nostrorum ponimus.

Nullus desperare debet veniam, etiamsi circa finem vitæ ad pœnitentiam convertatur.

Si enim pœnitendo digna Deo acta gesserimus, severitatem ejus in clementiam commutabimus.

Deus qui nos malos tolerat, non dubium est, quin conversis clementer ignoscat.

Sicut enim non oportet reminisci peccati affectum, sic necesse est unumquemque suum in deflendo commemorare peccatum.

Omne peccatum per pœnitentiam recipit vulneris sanitatem.

Nihil autem pejus quàm culpam agnoscere, nec deflere.

In hac vita tantum pœnitentiæ patet libertas: post mortem verò nulla est correctionis licentia.

Pœnitentibus divina clementia subvenit: & per pœnitentiam indulgentia datur.

Vulnus iteratum tardius sanatur.

Secundum morbum impendenda est medicina.

Iuxta vulnus adhibenda sunt remedia.

CÆSARIUS.

Valde dura & nimium dolenda conditio est, omni intentione, studio tempus impendere, & fructum non recipere post laborem.

Dicit enim aliquis: Cùm ad senectam venero, tunc ad pœnitentiæ medicamenta confugiam.

Quare hoc de se fragilitas humana præsumat, cùm unam diem vitæ suæ in potestate non habeat?

Iniquitatem enim nostram si nos agnoscimus, Deus ignoscit.

Multi enim se credebant longo tempore victuros, & ita illos mors repentina subtraxit, ut nec ad illam momentaneam possint pœnitentiam pervenire.

Erubescimus modò parvo tempore pœnitentiam agere, non & timemus sine ullo termino æterna supplicia sustinere.

Qui enim pro peccatis sibi ipsi non parcit, Deus illi citò indulgentiam tribuet.

CAPUT X.

DE ABSTINENTIA.

CHRISTUS.

Beati qui esuriunt & sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Matt. 5.

PAULUS.

Hic qui manducat, non manducantem non spernat. Rom. 14.

Et qui non manducat, manducantem non judicet. Ibidem

Qui enim manducat, Domino manducat, gratias enim agit Deo.

Et qui non manducat, Domino non manducat, & gratias agit Deo. Ibidem.

Omnis creatura Dei bona: nihil rejiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur. 1. Tim. 4.

Sanctificatur enim per verbum Dei & orationem.

SALOMON.

Prov. 13. *Iustus comedit, & replet animam suam, venter autem impiorum insatiabilis.*

Anima saturata calcat favum, anima esuriens amarum pro dulci sumit. Prov. 27

Qui abstinens est, adjiciet sibi vitam. Eccle. 3

AUGUSTINUS.

Mens ciborum inanitate lassata, perdet orationis vigorem.

Nihil prodest tota die longum ducere jejunium, si post ciborum satietatem vel nimietatem anima obruatur.

Sit ergo semper asinus cibus esca, & irrigata corporis nostri terra spinas libidinum non germinabit.

Qualis est caro, quæ post multos dies percipit cibum, talis est anima, quæ non assiduè pascitur Dei verbo.

Item dicit: Qui non potest ieiunando curari, potest eleemosynam dando redimi.

Bonum est jejunare, sed melius est eleemosynam dare.

Eleemosyna sufficit sine jejunio, jejunium non sufficit sine eleemosyna.

Iejunium cum eleemosyna duplex bonum est.

Tale est jejunium sine eleemosyna, qualis sine oleo lucerna.

Sicut lucerna quæ sine oleo accenditur, fumigare potest, lumen habere non potest: ita jejunium sine eleemosyna, carnem quidem cruciat, sed charitatis lumine animam non illustrat.

HIERONYMUS.

Iejunia moderata debent esse, ne nimis debilitent stomachum: quia modicus & temperatus cibus carni & animæ utilis est.

Pinguis venter non gignit tenuem sensum.

Plenus venter facilè de jejuniis disputat.

Melius est stomachum dolere, quam mentem.

Tantum tibi jejunium impone, quantum ferre potes: multoque melius est quotidie parum, quàm raro satis sumere.

Pluvia illa optima est, quæ non superflue descendit in terram.

Sabetque & nimius imber, ut praceps arva subvertit.

Inflati etiam leguminibus inflantia quaque & gravia declinanda sunt.

Nihil tam fecit conferre Christianis adolescentulis, ut esum olerum.

Ardorque corporum frigidioribus epulis temperandus est.

Nonnulli etiam pudicitiam appetentes in medio itinere corruunt, dum solam abstinentiam carnis servant, & leguminibus onerant stomachum.

Nihil sic inflammat, & titillat membra genitalia, quam indigestus cibus, ructusque convulsus.

Parcus cibus semper ventri esurienti triduanis jejuniis praefertur.

Sensus officium exhibens Deo vigeat semper, & tenuis sit.

Ambrosius.

Jejunia, vigilia, eleemosyna & caetera hujusmodi augere bonum nostrum debent, non velare peccatum.

Ille abstinens esse credendus est, qui est ceteris omnium liber effectus est.

Neque enim reprehendenda est abstinentia, ubi fuerit ventris saturitas subsequuta.

Membra sua quae sunt super terram mortificant, quando insolens corpus jejuniorum continuatione castigant.

Nihil contra abstinentiam faciunt, qui cibum non ebrietate, sed tantum pro salute corporis percipiunt. nec hoc eis offert voluptas, sed permittit infirmitas.

Abstinentia ciborum sola non sufficit, nisi opera ei bona jungantur.

Gregorius.

Plus enim est, verbi pabulo victuram in perpetuo mentem reficere, quam ventrem moritura carne terreno pane satiare.

Cibo corpus pascitur, pio opere spiritus nutritur.

Abstinentes & arrogantes per abstinentiam quidem corpus affligunt, sed per desiderium vanae gloriae vivunt.

Cum mens de prece pro charitatis tenditur, restat procul dubio, ut per abstinentiam caro maceretur.

Non enim Deo, sed sibi quisque jejunat, si ea quae ad tempus ventri subtrahit, non inopibus tribuit, sed ventri postmodum offerenda custodit.

Admonendi sunt abstinentes, ut noverint, quia tunc placentem Deo abstinentiam offerunt, cum ea quae sibi de alimentis subtrahunt, indigentibus largiuntur.

Isidorus.

Qui a cibis abstinent, & prave agunt, daemones imitantur.

Illi autem a cibis bene abstinent, qui a malis actibus, vel a mundi ambitione jejunant.

Esca enim libido crescit, jejunio luxuria superatur.

Hoc est perfectum & rationabile jejunium, quando noster homo jejunat exterior, interior orat.

Per jejunium etiam occulta ministeriorum revelantur, & divini sacramenti arcana panduntur.

Jejunia fortia tela sunt adversus tentamenta daemoniorum.

Cito enim per abstinentiam adversarii devincuntur.

Immundi enim spiritus ibi magis insistunt, ubi plus viderint escam & potum.

Caro autem tunc Deum sitit, quando per jejunium abstinet & arescit.

Abstinentia vivificat moderata, & occidit superflua: vivificat animam, corpus necat.

Quidam incredibiliter abstinent, ut hominibus cunctis, qui ex orationis studio sancti apparent, non abstinentiae voto ab esu carnium se suspendunt. Hi potius execrandi sunt, quia Dei creaturam usibus humanis concessam respuunt.

Spernitur enim jejunium, quod in vesperum repletione ciborum reficitur.

Spernitur jejunium, quod in vesperum deliciis compensatur.

Tota enim die epulas in cogitatione ruminat, qui ad replendam gulam vespere sibi delicias praeparat.

Corporis debilitas nimia, vires animae frangit, mentisque ingenium facit marcescere, nec valet quicquam boni per imbecillitatem perficere.

Quicquid cum modo & temperamento fit, salutare est.

Quicquid autem nimis & ultra modum est, perniciosum fit, studiumque suum in contrarium vertit.

Corpus antea quod abstinentia frangit, tentatio non urit.

Sicut omnes cupiditates carnales abstinentia resecantur, ita omnes animae virtutes edacitatis vitio destruuntur.

Neque enim quisquam potest virtutem perfectionis attingere, nisi prius ventris edomaverit ingluviem.

Basilius.

Non bene possumus vigilare, cum dapibus fuerit venter onustus.

Vigiliis stude copulare jejunia, ut cunctis virtutibus florere possis.

Sicut equis frena sunt imponenda, ita corda nostra jejuniis sunt frenanda.

Esca enim plurima non solum corda nostra, sed etiam corpus & animam laedit.

Nihil prodest ventrem ab escis resecare, & animam obruere passionibus.

Talem te exhibe fili, ut cum volueris jejunare, & cum te a cibis abstines, & linguam tuam abstine ab illicitis cogitationibus.

Corpus exerceamus jejuniis, & mentem purgemus a vitiis.

Ad vigilandum autem multum jejunium prodest.

Sicut enim miles plurimo onere praegravatur, & impeditur ad bellum, ita & impeditur monachus ad vigilias, cum escarum largitate fervescit.

Saepe enim per ciborum aviditatem franguntur stomachi vires, necnon abundantiam sanguinis, & cholerae plurimas aegritudines escarum largitate patimur.

Caesarius.

Quid prodest, si carnem nostram jejuniis & vigiliis affligamus, & mentem nostram non emendemus, aut quae interiora sunt, non curemus.

DE COLLATIONIBVS.

Tantum cibum unusquisque comedat, quantum sustentatio corporis, non quantum desiderium satietatis exposcit.

Qui nimiis cibis utuntur, quanto magis ventrem corrumpunt, tanto amplius sensum obtundunt.

In Vitis Patrum.

Quemadmodum enim flamma comburit sylvam, sic visiones malas extinguit esuries.

Qui continet ventrem suum, minuet vitia.

Nam qui vincitur ab esu, augmentat vitia.

Incrementum ignis sylva, & incrementum ventris esca multa.

Ligna multa magnam extollunt flammam, abundantia autem escarum nutriunt desideria multa.

Flamma minuitur deficiente sylva, & escarum indigentia mitescere facit desideria mala.

Desiderium escae genuit inobedientiam, & gustus suavis expulit de paradiso.

Multa esca delectant gulas, nutriunt autem vermem fornicationis.

Vacuus venter in orationibus vigilare facit.

Nam qui repletus est, somnum infert gravissimum.

Sicut enim flammam ignis in paleas currentem retinere est impossibile, sic & libidinis impetum ardentem, ventre satiato, retinere est impossibile.

Vapor thymiamatis replet aerem, & abstinentis oratio adorat Deum. Mensura competens, replet os: venter vero disruptus non dicit, Sufficit.

Passiones & vitia corporis nostri, si fame jejuniorum, ac vigiliarum labore marcerentur, tunc adversariorum nostrorum daemoniorum humiliatur virtus.

CAESARIUS.

Nihil prodest quòd justum locum expectamus, si tales hic sumus, quales in seculo esse poteramus.

IN VITIS PATRUM.

Qui diligit seculum, tristabitur plurimum: contemnens autem quæ in eo sunt, lætabitur semper.

IN LIBRO CLEMENTIS.

Difficilis est subita permutatio: longo autem tempore si paulatim assuescant, laboris non erit, quod ex usu venit.

Non quærit à te Deus pecuniam, sed animam misericordem, & piam mentem.

CAPUT XII.

DE TIMORE.

CHRISTUS.

Matt. 10. NOlite timere eos qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere.

Ibidem. Sed potius eum timete, qui potest animam & corpus mittere in gehennam.

PETRUS.

1. Pet. 2. In timore incolatus vestri tempore conversamini: Deum timete, regem honorificate.

1. Pet. 3. Considerantes in timore castam conversationem vestram.

PAULUS.

Rom. 6. Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum Dei, in quo clamamus, Abba pater.

Ephes. 5. Gratias agentes semper pro omnibus in nomine Domini nostri Iesu Christi, Deo & patri subjecti invicem in timore Christi.

SALOMON.

Prov. 1. Initium sapientiæ timor Domini.

Prov. 3. Time Dominum, & recede a malo.

Prov. 10. Timor Domini apponet dies, & anni impiorum abbreviabuntur.

In timore Domini fiducia fortitudinis, & filiis ejus erit spes.

Prov. 14. Timor Domini fons vitæ, ut declinent à ruina mortis.

Ibidem. Qui Deum timet, nihil negligit.

JESUS SYRACH.

Eccle. 1. Timor Domini gloria, & gloriatio, & lætitia, & corona exultationis.

Ibidem. Timor Domini delectabit cor, & dabit lætitiam & gaudium, & longitudinem dierum.

Ibidem. Timenti Deum bene erit in extremis, & in die defunctionis suæ benedicetur.

Ibidem. Timor Domini scientiæ religiositas: plenitudo sapientiæ est timere Deum.

Corona sapientiæ timor Domini, replens pacem, & salutis fructum.

Radix sapientiæ est timere Deum, rami enim illius longævi.

Ibidem. Timor Domini expellit peccatum: nam qui sine timore est, non poterit justificari.

Ibidem. Sapientia & disciplina timor Domini.

Ibidem. Non sis incredibilis timori Domini, & ne accesseris ad illum duplici corde.

Eccl. 2. Metuentes Dominum, sustinete misericordiam ejus, & non deflectatis ab illo, ne cadatis.

Qui timetis Deum, credite illi, & non evacuabitur merces vestra.

Psal. 21. Qui timetis Deum, laudate illum, & in oblectatione veniet vobis misericordia.

Qui timetis Deum, diligite illum, & illuminabuntur corda vestra. Eccle. 2.

Qui timent Deum, non erunt increduli verbo illius & qui diligunt Dominum, conservabunt viam ejus.

AUGUSTINUS.

Qui timent Dominum, inquirunt quæ beneplacita sunt illi: & qui diligunt eum, replebuntur lege ipsius.

Qui timent Dominum præparabunt corda sua, & in conspectu illius sanctificabunt animas suas.

Qui timent Dominum, custodiunt mandata ejus, & patientiam habebunt usque ad inspectionem illius.

Cogitatum habe in præceptis Dei, & in mandatis illius maximè assiduus esto.

In tota anima tua Deum time: qui timent Deum, erunt in oculis illius.

Timor Domini est, non despicere hominem mendicum & pauperem.

Magnus est judex & potens in honore, non est major ille qui timet Deum.

Nihil melius quàm timor Dei.

Omne execramentum erroris odit Deus, & non amabile erit timentibus Deum.

Oculi Domini ad timentes eum, & ipse agnoscit omnia opera hominis.

Homo sapiens in omnibus metuit, & in diebus electorum attendet ab inertia.

Confirmatio timoris Dei sapientia.

Qui timet Dominum, accipiet doctrinam ejus: & justitiam quasi lumen accendet.

Qui timet Dominum, accipiet doctrinam ejus, & qui vigilaverit ad illum, inveniet benedictionem ejus.

Timenti Dominum, non occurrunt mala, sed in tentatione illum conservabit, & liberabit à malis.

Spiritus timentium Deum quæritur, & in respensione illius benedicetur.

Spes enim timentibus Deum, in salvatorem illorum.

Qui timet Deum, nihil trepidat, & non pavebit, quoniam ipse est spes ejus.

Timentibus Deum, beata est anima: & oculi Domini super timentes eum.

Timor Domini sicut paradisus benedictionis, & super omnem gloriam operuerunt illum.

Beatus est, cui donatum est habere timorem Domini.

Timor Domini, initium dilectionis ejus.

Facultates & virtus exaltant cor, & supra hæc timor Domini.

HIERONYMUS.

Nulla res nos ita servat ab omni peccato immunes, sicut timor supplicii & amor Dei.

AMBROSIUS.

Qui timent Deum, declinat ab errore, & ad virtutis semitam vias suas dirigit.

GREGORIUS.

Prava mens, si non prius per timorem evertitur, ab assuetis vitiis non emendatur.

Deum timere, est nulla quæ facienda sunt bona, præterire.

ISIDORUS.

Timor Domini semper emendat.

Timor Domini expellit peccatum.

Et timor Domini reprimit vitium.

Timor cautum facit hominem atque solicitum.

Ubi verò timor non est, ibi dissolutio vitæ est.

Ubi timor non est, ibi scelera tio est.

Ubi timor non est, ibi scelerum abundantia est.

Si Deum metuere in tranquillitate non volumus, saltem ejus judicium attriti timeamus.

Isidorus.

Multi apud homines putantur electi, & apud Deum reprobi assistunt.

Et multi apud homines reprobi sunt, & apud Deum electi sunt.

Nullus enim se potest electum, ne fortè apud Deum jam sit reprobus.

In Libro Clementis.

Perfectia legis, pax est.

Ex peccatis bella nascuntur & certamina.

Vbi autem peccatum non fit, pax est animæ.

Vbi autem pax est, in disputationibus veritas, in operibus justitia, invenitur.

Caput XV.

De Invidia.

Christus.

Matt.7. Nolite judicare invicem.

Matt.16. Cavete autem à fermento Pharisæorum.

Petrus.

1.Pet.1. Deponentes igitur omnem malitiam & omnem dolum, & simulationes, & omnes detractiones, & invidias.

1.Cor.1. Charitas non æmulatur.

Philip.1 Quidam quidem & propter invidiam Christum prædicant, quidam autem propter bonam voluntatem.

Salomon.

Prov.14. Vita carnium sanitas cordis, putredo ossium invidia.

Prov.23. Ne comedas cum homine invido, nec desideres cibos ejus: quoniam in similitudine arioli & conjectoris æstimat quod ignorat.

Ibidem. Comede & bibe dicet tibi, & mens ejus non est tecum.

Eccle.14. Qui sibi invidet, nihil est illo nequius.

Augustinus.

Invidia cunctas virtutes concremat: per invidiam prædicatur tibi Christus crucifixus.

Invidia & livor super omnia inebriant animam.

Vbi est invidia, amor fraternitatis esse non potest.

Qui invidet non amat. præceptum diaboli in illo est: quia diabolus invidendo decidit.

Idea cognoscitur invidia non posse esse in charitate.

Per invidiam enim Christus crucifixus est.

Ideo autem qui invidet fratri suo, crucifigit Christum.

Hieronymus.

Semper virtutes sequitur invidia.

Magnus est vir, qui invidiam humilitate superat.

Ambrosius.

Invidus est certè, qui facit bonum suum in videndo supplicium alienum.

Gregorius.

Mors peccatorum est invidere in aliis virtutibus bonum, quod ipsi habere non appetunt.

Qui in se donorum gratiam minimè recognoscunt, majora aliis non invideant.

Isidorus.

Vnde bonus proficit, inde invidus contabescit.

Invidus membrum est diaboli, cujus invidia mors introivit in orbem terrarum.

Multi bonos imitari volunt, & de bonorum profectibus invidiæ livore tabescunt.

Flebiliter deplorandi sunt, qui odio in fratrem tabescunt.

Invidia sensum mordet, mentem afficit, pectus urit.

Invidia cor hominis quasi quadam peste depascit.

Adversus invidiam charitas præparetur.

De bono alterius non doleas, de alterius profectibus non tabescas.

Nullius prosperitate lacereris.

Eusebius.

Invidia error, non solum religiosos, sed & viles animas pervadit.

Evfrem.

Invidia enim manifestat, nos charitatem Dei penitus non habere.

Josephus.

Difficile est in prosperis invidia carere.

Caput XVI.

De Silentio.

Christus.

Bonus homo de bono thesauro profert bona, & malus homo de malo thesauro profert mala. Matt.12

Qui à semetipso loquitur, gloriam propriam quærit. Ioan.7.

Paulus.

Verbosi, otiosi & curiosi, loquentes quod non oportet. 1.Tim.5

Tu autem loquere, quæ decent sanam doctrinam. Tit.2.

Salomon.

In multiloquio peccatum non deerit. Prov.10

Qui autem moderatur labia sua, prudentissimus est. Prov.17

Propter peccata labiorum, ruina proximat malo. Prov.12

Qui custodit os suum, custodit animam suam. Prov.21.

Qui autem inconsideratus est ad loquendum sentiet mala; in omni opere bono erit abundantia. Prov.13

Vbi autem verba sunt plurima, ibi frequens egestas. Ibidem.

Lingua placabilis, lignum vitæ.

Quæ immoderata est, conteret spiritum. Prov.15

Hominis est animum præparare, & Domini gubernare linguam suam. Prov.16

Voluntas regum, labia justa: qui vera loquitur, diligitur. Ibidem.

Qui attonitis oculis cogitat prava, mordens labia sua, perficit malum. Prov.17

Qui exaltat os suum, quærit ruinam.

Qui moderatur sermones suos, doctus & prudens est, & pretiosi spiritus vir eruditus. Ibidem

Mors & vita in manibus linguæ. Ibidem.

Cum obsecrationibus loquitur pauper, & dives affabitur rigide.

Qui autem neglexerit vias suas, mortificabitur. Prov.19

Labia deosculabitur, qui recta verba respondet. Prov.24

Qui custodit os suum, & linguam suam, custodit ab angustiis animam suam. Prov.21

Jesus Syrach.

Noli citatus esse in lingua tua, & inutilis & remissus in operibus tuis. Eccl.4.

Priusquam audias ne respondeas verbum, & in medio seniorum ne adjicias loqui. Eccl.11.

Beatus vir qui non est lapsus verbo ex ore suo, & non est stimulatus in tristitia delicti. Eccl.14.

Antequam loquaris, disce. Eccl 18.

Qui odit loquacitatem, extinguit malitiam. Eccle.9

Ne iteres verbum nequam & durum, & non minoraberis. Eccle 18

Est qui labitur in lingua sua, sed non ex animo. Eccl.19.

Quis est enim qui non deliquerit in lingua sua? Ibidem.

Est qui emittit verbum suum, & narrans veritatem. Eccl.19.

Verbum nequam immutabit cor. Eccle.3

Est tacens qui invenitur sapiens: & est odibilis, qui procax est ad loquendum. Eccl.20.

Est autem tacens, non habens sensum loquelæ, & est tacens sciens aptum tempus.

Homo sapiens tacebit usque ad tempus, lascivus autem & imprudens non servabit tempus. Pra.11.C

Qui multis utitur verbis, lædit animam suam. Eccl.20

Multi ceciderunt in ore gladii, sed non sic quasi qui interierunt per linguam suam. Eccl.2

Iugum enim linguæ suæ ferreum est, & vinculum illius vinculum æreum est. Eccle.2 Ibidem.

Sepi aures tuas spinis, & noli audire linguam nequam. Ibidem.

Ori tuo facito ostia, & seras auribus tuis. Ibidem.

Ibidem. *Verbis tuis facito stateram, & frenos ori tuo rectos.*

Attende ne forte labaris in lingua, & cadas in conspectu inimicorum insidiantium tibi: & fiat casus tuus insanabilis in mortem.

Eccl. 31. *Supra mensam magnam sedisti? non aperias super illam faucem tuam prior.*

Eccl. 32. *Adolescens loquere in causa tua vix cùm necesse fuerit. Si bis interrogatus fueris, habeat caput tuum responsum.*

Ibidem. *In multis esto quasi inscius, & audi tacens simul & quærens.*

Ubi sunt senes non multum loquaris.

Ubi auditus non est, non effundas sermonem, & importunè noli extolli in sapientia.

Hieronymus.

Discat aliquando rectè cessare, qui nunquam didicit loqui.

Ambrosius.

Est homo qui silentium affectat quidem, sed ejus cor multum se condemnat.

Iste talis multum loquitur.

Et est alius qui à manè usque ad vesperum loquitur, & tum discretione silentium magnum custodit.

Gregorius.

Non superbè quis audeat vel contemnere vel judicare, quod non intelligit.

Isidorus.

Scito quo tempore loquaris, considera quando dicas.

Tempore congruo loquere, tempore congruo tace.

Non loquaris nisi interrogatus fueris: non dicas priusquam audias, interrogatio os tuum aperiat.

Linguosus homo imperitus est, sapiens paucis utitur verbis.

Brevem sermonem scientia facit.

Loqui multum, stultitia est.

Vox enim insipientis in multiplicatione sermonis.

Maneat igitur in verbo mensura, in sermone sit statera.

Semper verba tua sint moderata, modum loquendi non transeas.

Plus dilige audire quàm dicere: plus auscultare quàm loqui.

In principio audi & loquere.

Novissimus sinus plus habet honoris.

Melior est novissimus sermo, quam principium.

Basilius.

Inconvenienter noli proferre sermonem, sed opportuna verba procedant ex ore tuo.

Cùm opportunum tempus inveneris, loquere, ut te audientibus gratiam prabeas.

Cæsarius.

Nihil prodest si in habitatione silentium sit, & in habitationibus vitiorum tumultus, & colluctatio passionum.

In vitis Patrum.

Cum silentio & oratione, age quod agis in veritate.

Caput XVII.

De superbia.

Christus.

Luc. 14. & 18. *Omnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur.*

Quod hominibus altum est, abominatio est apud Deum.

Paulus.

Rom. 12. *Noli altum sapere, sed time.*

1. Cor. 8. *Scientia inflat, charitas ædificat.*

Charitas non inflatur.

Salomon.

Prov. 17. *Contritionem præcedit superbia, & ante ruinam exaltatur cor.*

Jesus Syrach.

Eccl. 10. *Odibilis coram Deo est & hominibus superbia.*

Ibidem *Initium superbiæ hominis apostatare a Deo.*

Ibidem *Initium omnis peccati est superbia.*

Ibidem *Perdidit Deus memoriam superborum.*

Non est creata hominibus superbia.

Eccl. 13 *Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea: & qui communicaverit superbo, induet superbiam.*

Eccl. 5. *Devoratio pessima superbi lingua.*

Ec... 8 *Effusio sanguinis in rixa superborum, dolor autem consumit illos antequam moriantur.*

Eccl. 5. 11 *Sicut capra inducitur in laqueum, sic & corpus superborum.*

Eccl. 6. *Non te extollas in cogitatione animæ tuæ sicut taurus, ne forte elidatur virtus tua per stultitiam.*

Augustinus.

Vitanda est nobis superbia, quæ & Angelos voluit decipere, quanto magis homines dissipare?

Hieronymus.

Vir superbus nec decorabitur, nec voluntatem suam perducit ad finem.

Gravis culpa est, quando ad imperitiam & negligentiam superbiæ crimen accendit.

Nihil magis Christianus studeat vitare, quàm tumentem & erectam cervicem, Dei contra se odium provocantem.

Ambrosius.

Superbia ex Angelis dæmonia fecit.

Humilitas autem homines sanctos Angelis similes reddit.

Superba voluntas facit Dei præcepta contemnere, humilitas custodire.

Superbi cupiunt in se prædicare quod non faciunt, humiles refugiunt, quicquid boni operantur, agnoscere.

Gregorius.

Nequaquam valet culmen humilitatis discere, qui in minimis rebus non desinit superbire.

Isidorus.

Tantum quisque fit veritati vicinior, quantum se esse longius à superbia fuerit arbitratus.

Superbiam diaboli imitantur superbi, adversus quam opponitur humilitas Christi, qua humiliantur electi.

Principalium vitiorum regina superbia est, & omnis peccans superbus est.

Omnis superbia tantum in imo jacet, quantum in altum se erigit: tantoque profundius labitur, quanto excelsius elevatur.

Qui enim per propriam superbiam attollitur, per Dei justitiam inclinatur.

Qui inflantur superbia, vento pascuntur.

Superbia, sicut origo est omnium criminum, ita & ruina cunctarum virtutum: ipsa in peccato prima, ipsa est in conflictu postrema.

Qui de virtutum profectibus extolluntur superbi, cadentes, carnis vitio humiliantur ut resurgant.

In vitis Patrum.

Fructus putrefactus inutilis agricolæ, & virtus superbi inutilis Deo.

Sicut enim pondus fructuum frangit ramum, sic superbia decorem frangit animæ.

Anima superbi derelinquitur à Deo, & fit dæmonum desiderium.

Superbia de cœlis deposuit Archangelum, & tanquam fulgurem fecit cadere super terram.

Humilitas hominem elevat in cœlum, & cum Angelis lætari facit.

Noli per superbiam negare progenitem, quamvis egena sit, & tu locuples, sed ipse conditor plasmavit utrosque.

Josephus.

Quod enim superbia est vel ruina, cito labitur: quod gratia, diu tenetur.

Caput XVIII.

De sapientia.

Christus.

Matt. 10 *Estote ergo prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ.*

Matt. 11 *Justificata est sapientia à filiis suis.*

Luc. 16. *Filii hujus seculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt.*

PAULUS.

Rom. 12. *Non plus sapere, quàm oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem.*

Ibidem *Nolite prudentes esse apud vosmetipsos.*

Quia in Dei sapientia, non cognovit mundus per sapientiam Deum, placuit Deo per stultitiam prædicationis salvos facere credentes.

1. Cor. 3. *Sapientia enim hujus mundi, stultitia est apud Deum.*

SALOMON.

Prov. 2. *Inclina cor tuum ad cognoscendam prudentiam.*

Ibidem. *Si enim sapientiam invocaveris, & inclinaveris cor tuũ prudentiæ, si quæsieris eã quasi pecuniam, & sicut thesauros effoderis eam: tunc intelliges timorem Dei, & scientiam Domini invenies.*

Dominus dat sapientiam, & ex ore ejus scientia & prudentia.

Prov. 3. *Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo, & non innitaris prudentiæ tuæ, ne sis sapiens apud temetipsum.*

Ibidem. *Beatus homo qui invenit sapientiam, & qui affluit prudentia.*

Prov. 8. *Melior est enim acquisitio ejus negotiatione argenti & auri: primi & purissimi fructus ejus, pretiosior est cunctis opibus; & omnia quæ desiderantur, huic non valent comparari.*

Prov. 3. *Gloriam sapientes possidebunt, & stultorum exaltatio ignominia.*

Prov. 4. *Principium sapientiæ, posside sapientiam, & in omni possessione tua acquire prudentiam.*

Arripe illam, & exaltabit te.

Ibidem. *Glorificaberis ab ea, cùm eam fueris amplexatus.*

Prov. 4. *Dabit capiti tuo augmenta gratiarum, & corona inclyta proteget te.*

Prov. 8. *Dic sapientiæ: Soror mea es, & prudentiam voca amicam meam.*

Melior est sapientia cunctis pretiosissimis, & omne desiderabile non potest ei comparari.

Prov. 10 *Principium sapientiæ timor Domini, & sanctorum scientia timor Domini atque prudentia.*

Ibidem. *Sapiens corde præcepta suscipit, stultus cæditur labiis.*

In labiis sapientis invenitur sapientia.

Sapientes abscondunt sapientiam.

Os autem stulti confusioni proximum est.

Ibidem. *Labia justi erudiunt plurimos: qui autem indocti sunt, in cordis egestate morientur.*

Prov. 12. *Lingua autem sapientum sanitas est.*

Prov. 13. *Lex sapientis fons vitæ, ut declinet à ruina mortis.*

Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit, amicus stultorum efficietur similis eis.

Prov. 14. *Sapiens timet, & declinat à malo.*

Corona sapientum divitiæ eorum, & imprudentia stultorum fatuitas.

In corde prudentis requiescit prudentia, indoctos quoq; erudiet. (tur.

Labia sapientum disseminabunt scientiam, cor stultorum dissimile erit.

Prov. 16. *Cor sapientis quærit doctrinã, & os stultorũ pascitur imperitia.*

Posside sapientiam, quia auro melior: & acquire prudentiam, quia pretiosior est argento. Qui sapiens corde est, appellabitur prudens: & qui dulcis est eloquio, majora percipiet.

Ibidem *Cor sapientis erudit os ejus, & labiis illius addit gratiam.*

Prov. 18 *Aqua profunda, verba ex ore viri: & torrens redundans fons sapientiæ.*

Prov. 17. *In facie prudentis lucet sapientia.*

Prov. 19 *Oculi stultorum in finibus terræ.*

Prov. 20. *Custos prudentiæ inveniet bona*

Ibidem *Est enim aurum & multitudo gemmarum. Vas autem pretiosum labia scientiæ.*

Prov. 23 *Noli vendere sapientiam, & doctrinam, & intelligentiam.*

Prov. 24. *Vir sapiens fortis est.*

Ibidem *Vir doctus robustus est, & validus: neque plus sapias quàm necesse est, ne obstupescas*

Eccl. 7. *Sapientia confortabit sapientem super principem decem civitatum.*

Eccl. 9. *Verba sapientum audiuntur in silentio, plus quàm clamor principis inter stultos.*

Eccl. 10 *Melior est sapientia, quàm arma bellica (eum.*

Ibidem. *Verba oris sapientis gratia, & labia insipientis præcipitabunt*

JESUS SYRACH.

Omnis sapientia à Domino Deo est. Eccle. 1

Dilectio Dei honorabilis sapientia. Ibidem.

In thesauris sapientiæ, intellectus & scientiæ religiositas. Ibidem

Execratio autem peccatoribus sapientia.

Concupisce sapientiam, conserva justitiam, & Deus præbebit illam tibi. Ibidem.

Non enim est tibi necessarium ea quæ abscondita sunt, videre oculis tuis. Ecclo.

Cor sapientis intelligitur in sapientia, & auris bona audiet cum omni concupiscentia sapientiam. Ibidem.

Sapiens cor & intelligibile, abstinebit se à peccato. Ibidem.

Sapientia filiis suis vitam inspirat, & suscipit exquirentes se. Eccle. 4

Qui sapientiam diligit, diligit vitam: qui tenuerint sapientiam, vitam hæreditabunt. Ibidem

In lingua enim dignoscitur sapientia.

Sensus, & scientia, & doctrina in verbo veritatis. Ibidem

Aspera est nimium sapientia indoctis hominibus. Eccl. 6.

Decor enim vitæ est in sapiẽtia, vincula illius alligatura salutaris.

Si inclinaveris aurem tuam, excipies doctrinam: & si dilexeris audire, sapiens eris. Ibidem.

Sapientia humiliati exaltabit caput illius, & in medio magnatum consedere illum faciet. Eccles. 11

Beatus vir qui in sapientia sua morabitur, & qui in justitia sua meditabitur.

Qui eminens est justitia, apprehendet sapientiam, & obviabit illi quasi mater honorificata. Eccl. 15

Non est speciosa laus in ore peccatoris, quoniam à Deo profecta est sapientia Ibidem

Sapientia enim astabit laus, & in ore fideli abundabit, & dominator dabit eam illi.

O nisi hausimus agnovit sapientiam.

Omnis sapientia est timor Dei, & in illa timere Deum, in omni sapientia dispositio legis. Eccl. 19

Homo prudens placebit magnatibus. Eccl. 20

Melior est homo qui minuitur sapientia, & deficiens sensu in timore Dei, quàm qui abundat sensu, & transgreditur legem Altissimi. Eccl. 19

Sapiens in verbis seipsum amabilem facit. Eccl. 20

Gratiæ autem fatuorum effundentur.

Sapientia absconsa, & thesaurus invisus, quæ utilitas in utrisque?

Ornamentum aureum prudenti doctrina, & quasi brachiale in brachio dextro. Eccl. 21

Verba autem prudentium statera ponderabuntur. Ibidem.

Flagella & doctrina in omni tempore sapientia. Eccl. 22

Magnus est qui invenit sapientiam & scientiam, sed non est super timentem Deum. Eccle. 25

Homo sanctus in sapientia manet sicut sol; nam stultus ut luna mutatur. Eccl. 27

Sapiens non odit mandata & justitias. Eccl. 33

Vir sapiens plebem suam erudit. Ibidem.

Sapientia in ore sectorum plantabitur. Eccl. 37

Vir peritus multos erudit, & animæ suæ suavis est. Ibidem.

Vir sapiens implebitur benedictione, sapiens in populo hæreditabit honorem, & nomen illius erit vivens in æternum.

Sapientiam scribe in tempore vacuitatis, & qui minoratur actu sapientiam percipiet. Eccle. 38

Sapientiam omnium antiquorum exquiret sapiens. Eccl. 39

Sapiens occulta proverbiorum exquiret, & in absconditis parabolarum conversabitur. Ibidem.

Sap[illegible] bona & mala in omnibus tentabit. Eccl. 29.

AUGUSTINUS.

Docti ut stellæ fulgebunt claritate.

Nutrire animam tuam lectionibus divinis, præparabit tibi mensam spiritalem.

Ubi enim sapientis possessio, ibi amor mulieris excluditur.

HIERONYMUS.

Multo melius, vera rusticè quàm disertè falsa proferre.

Sapientes mundi ideo scripturas despiciunt sacras, quia eam non ex majestate sensuum, sed ex verborum judicant vilitate.

GREGORIUS.

Sapientia est timere Deum, abnegare autem seipsum à malis.

Prima sapientia est, vitare malum.

Secunda sapientia est, facere bonum.

Quisquis autem vult audita intelligere, festinet ea quæ iam potuit intelligere, opere implere.

Scire autem, Deo approbare est.

Nescire autem, reprobare.

Scriptura sacra intelligentia si in cunctis esset aperta, vilesceret: & tanto maiore dulcedine inventa reficit, quanto maiore labore fatigat animam quæsita.

Qui verba Dei audit, semper oculos cordis ponere ad exitum debet, & sine cessatione meditari, quando à præsenti vita exeat, atque ad æterna gaudia pertingat.

IN LIBRO CLEMENTIS.

Melior est sapientia quàm vires: & vir prudens, magis quàm fortis.

Multitudo autem sapientium, sanitas est orbis terrarum.

Omne aurum in comparatione sapientiæ, arena est exigua.

Neminem enim diligit Dominus, nisi eum qui cum sapientia habitat.

ISIDORUS.

Omnis homo qui secundùm Deum sapiens est, beatus est.

Beata vita, cognitio divinitatis, virtus boni operis est.

Virtutis boni operis, fructus æternitatis est.

Qui secundùm seculum sapiens est, secundum Deum stultus est.

Nullus sapientiam Dei plenè recipit, nisi qui se ab omni abstrahere vitiorum cura contendit.

Tunc autem rectè Deum cognoscimus, quando eum perfectè scire nos denegamus.

Nullus autem maior in culpa est, quam ille qui Deum nescit.

Investigationem veri multorum est quærere, sed paucorum invenire.

Omnis sapientia & scientia ex opinatione consistit.

Melior est autem ex scientia veniens, quam ex opinatione sententia.

Nam illa vera est, ista dubia.

Simplicitatem cum ignavia, vocare stultitiam.

Simplicitatem cum prudentia, vocare sapientiam.

Utile est multa scire, & rectè vivere.

Quod si utrunque non valemus, melius est ut bene vivendi studium, quàm multa sciendi sequamur.

Non enim pertinet ad beatitudinem consequendam scientia verum.

Nec est beatum, multa scire. sed est magnum beate vivere.

Multi Deum noscunt per scientiam, per actionem autem non venerantur.

Nihil sapientia melius, nihil prudentia dulcius, nihil scientia suavius.

Noxia non vitamus, nisi per sapientiam.

Sapientia dando largior fit, retinendo minuatur.

Larga redundatio est scientia, & dum plus confertur, plus abundatur.

CYPRIANUS.

Quomodo enim sapiens vel patiens esse potest, qui nec sapientiam, nec patientiam habet?

Sapiens ille est, qui humilis & mitis est.

CAPUT XIX.

DE IRACUNDIA.

CHRISTUS.

Matt. 5. OMnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio.

PAULUS.

Ephes. 4. *Sol non occidat super iracundiam vestram.*

Irascimini & nolite peccare.

JACOBUS.

Ira enim viri iustitiam Dei non operatur.

Iacob. 1.

SALOMON.

Fatuus statim indicat iram suam. Prov. 12

Qui autem dissimulat iniuriam, callidus est. Prov. 12

Inter superbos semper iurgia sunt. Prov. 13.

Qui autem agunt cuncta cum consilio, reguntur sapientia. Prov.

Responsio mollis frangit iram. Prov. 15

Sermo durus suscitat furorem.

Vir iracundus provocat rixas. Ibidem

Qui sapiens est, mitigat suspicatam. Prov. 15

Ne sis velox ad irascendum, quia ira in sinu stulti requiescit. Eccle. 7

Semper iurgia quærit malus, angelus autem crudelis mittitur contra eum. Prov. 17

Sicut fremitus leonis, ita ira regis: & quasi ros super terram, ita hilaritas eius. Prov. 19

Spiritus viri sustentat imbecillitatem suam, spiritum verò ad irascendum facilem quis poterit sustinere? Prov. 18.

Ira non habet misericordiam, nec erumpens furor.

Impetum concitati spiritum ferre quis poterit? Prov.

JESUS SYRACH.

Cum iracundo non facias rixas. c. 8.

Cor hominis immutat faciem illius sive in bonum, sive in malum. Eccl. 13

Vestigium cordis boni, & faciem bonam, difficilè invenies & cum labore. Ibidem

Non est caput nequius super caput colubri, & non est ira super iram mulieris. Eccl. 25

Memorare timoris Dei, & non irascaris proximo. Eccle. 28

Secundum enim ligna sylvæ, sic ignis exardescit: & secundum virtutes hominis, sic iracundia illius erit. Ibidem.

Homo iracundus incendit litem.

Zelus & iracundia minuunt dies, & ante tempus ad senectutem producunt.

AUGUSTINUS.

Furor incipiens ira est & ferocis in animo indignatio.

Ira est, cuius amaritudo & furor species sunt, quæ furore extincto desiderat ultionem, & eum quem recepisse putat, vult lædere.

GREGORIUS.

Inde enim diabolus in alterius corde rixa malum solet immittere, unde alium conspicit ad peccatum negotium excitari.

In nostro enim bono opere, aliquando cavendum est scandalum proximi, aliquando verò pro nihilo reputandum.

Quantum enim sine peccato possumus, vitare proximorum scandalum debemus.

Si autem de veritate sumitur scandalum, utilius permittitur nasci scandalum, quàm veritas relinquatur.

HIERONYMUS.

Si te præoccupaverit ira, mitiga illam.

IN LIBRO CLEMENTIS.

Ira illa mala est, ubi mentem turbat, ut rectum consilium perdat.

Illa verò ira qua malos punit, perturbationem mentis non infert.

Hæc est enim iusta & necessaria iracundia, quæ unusquisque in se, in quibus erravit, & perperam gessit, indignatur & semetipsum sic usat.

IN VITIS PATRUM.

Oculi iracundi, turbulenti & sanguinei, sunt iracundi cordis nuncii.

Vulpes inhabitat animam, quæ memor est malitiæ, & bestia cubant in turbulento corde.

Sicut enim palearum fumus conturbat oculum, sic memoria malitiæ in tempore orationis.

Iracundi oratio abominata thymiamata, & psalmodia iracundi sonus horribilis.

Omnis enim boni impedimentum est tristitia.

Nimis tristans homo non movet sensum ad divinæ cogitationis intuitum, nec orationem mundam emittet aliquando.

Vincula pedum impedimenta sunt cursus, & tristitia impedimen-

tum

tum est vitiosum de cena: qui victus est à tristitia, jam superatus est ab aliis vitiis.

Ventus validissimus non movet rem, & animum sine ira non movet indignatio.

Aqua movetur per violentias ventorum, & iracundus conturbatur à cogitationibus iracundis.

Qui linguam suam non tenuerit in tempore ira, nec passionem carnis suæ poterit aliquando retinere.

Sicut Africus ventus in pelago, ita furor viri in corde.

Caput XX.

DE VANA GLORIA.

Christus.

Matt. 6. *Attendite ne faciatis justitiam vestram coram hominibus, ut videamini ab eis.*

Ibidem. *Alioquin mercedem non habebitis apud patrem vestrum.*

Paulus.

1 Cor. 1. *Qui gloriatur, in Domino glorietur.*

Salomon.

Prov. 27. *Ne glorieris in crastinum, ignorans quid superventura pariat dies.*

Laudet te alienus, & non os tuum: extraneus, & non labia tua.

Jesus Syrach.

Eccl. 1. *Noli te extollere in faciendo opere tuo.*

Eccl. 7. *Noli quærere ab homine ducatum, neque à Rege cathedram honoris.*

Eccl. 1. *Non laudes virum in specie sua, neque spernas hominem in visu suo.*

Eccl. 7. *Non te justifices ante Dominum, quoniam agnitor cordis ipse est.*

Eccle. 11 *In vestitu ne glorieris unquam, nec in die honoris tui extollaris.*

Ante mortem non laudes hominem quenquam, quoniam in filiis suis agnoscitur vir.

Eccl. 23. *In vanitate apprehenditur peccator & superbus.*

Eccl. 27. *Ante sermonem non laudes virum.*

Ibidem. *Hæc enim tentatio est hominum.*

Eccle. 7. *Penes Regem noli velle videri sapiens.*

Eccl. 41. *Curam habe de bono nomine, hoc enim magis proderit tibi, quàm mille thesauri magni & pretiosi.*

Bonæ vitæ numerus dierum, bonum autem nomen permanebit in æternum.

Hieronymus.

Non quæras gloriam, & non dolebis cùm inglorius fueris.

Qui laudari non appetit, nec contumeliam sentit.

Non ideo te bonum æstimes, si bonum prædiceris.

Nemo magis scire potest, qui sis, sicut tu qui conscius tibi es.

Quid enim tibi prodest, dum malus es, si bonum prædicerunt?

Cave ne rumusculis hominum eleveris, ne offensus Deo, populorum laudes comedas.

Gregorius.

Sancti non solùm gloriam supra modum suum omninò non appetunt, sed etiam hoc ipsum refugiunt, quod se habere sciunt.

Tunc veraciter hoc quod agit homo bonum est, quando ei placere concupiscit, à quo est.

Qui bonum agere videtur, & per hoc non Deo, sed hominibus placere desiderat, in vanum laborat.

Magnus ergo unusquisque esse studeat, sed tamen aliquo modo esse se nesciat, ne dum se sibi magnitudinem arroganter tribuit, amittat.

Bono operi dum laus humana obviat, mentes operantes immutat.

Per hoc quod agimus, laudes exterius non quæramus.

Sic autem sit opus in publico, quatenus in cogitatione maneat in occulto.

Qui enim accepta qualibet gratia, vanis suis laudibus nitorem gloriæ offerunt, quasi oleum vendunt.

Impingunat caput oleo peccatoris, cùm demulcet mentem favor adulationis.

Isidorus.

Qui eleemosynam vanæ gloriæ ex causa impertit, ex virtute vitium facit.

Qui aliquod donum Dei quod meruit, in suam laudem converterit, procul dubio virtutem in vitium transfert.

Non declinat ad dexteram, qui non sibi, sed Deo tribuit bona quæ agit.

Inde se nonnulli esse justos confidunt, unde maxime reprobantur.

Amator vanæ gloriæ, unde semper possit laudari, agere non quiescit.

Ille autem debet publicare bonum quod agit, qui perfecta humilitate fundatus, nulla elatione contingitur.

Cum enim causa jactantiæ pauper pascitur, etiam ipsum opus in peccatum convertitur.

Fraudem facimus Deo, quoties de bono opere nostro nosmetipsos, non Deum laudamus.

Prudentissimi autem viri solerter discretio prospicit, ne bonum intemperanter agat, & de virtute in vitium transeat.

In vitis patrum.

Vana gloria vitium est sine ratione, & omni bono inserit se.

Lapis emissus non pergit ad cœlum, & oratio hominis sibi placentis non ascendit ad cœlum.

Noli applicare secretam abstinentiam, neque ostendas eam quasi in lumine, testibus multis: ut qui videt in abscondo pater, reddat tibi in palam.

Non perdas labores propter humanam gloriam, neq; futuram æternam gloriam tradas pro parva & temporali gloria.

Gloria enim humana in pulverem redigitur, & honor ejus extinguitur super terram.

Gloria autem virtutum glorificat in secula.

Caput XXI.

DE FORNICATIONE.

Christus.

Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris. Luc. 12.

Petrus.

Iniqui luxuriantes, oculos habentes plenos adulterio, & incessabilis delicto. 1. Pet. 2.

Paulus.

Fugite fornicationem fratres: omne peccatum quodcunque fecerit homo, extra corpus est: qui autem fornicatur in corpus suum peccat. 1. Cor. 6.

Fornicatores enim & adulteros judicabit Deus. Hebr. 13.

Salomon.

Fovea enim profunda est meretrix, & puteus angustus, aliena insidiatur in via quasi latro, & quos incautos videt, interficit. Prov. 23.

Jesus Syrach.

Non des mulieri potestatem animæ tuæ, ne ingrediatur in virtute tua, & confundaris. Eccles. 9

Virginem non conspicias, ne fortè scandalizeris in decore illius.

Propter speciem mulieris multi perierunt, & ex hac concupiscentia quasi ignis exardescit. Ibidem

Qui se jungit fornicariis, erit nequam.

Post concupiscentias tuas non eas, & à voluntate tua avertere. Eccl. 19.

Qui tenet mulierem nequã, quasi qui apprehendit scorpionem. Eccl. 18.

Sicut sol oriens mundo in altissimis Dei, sic mulieris bonæ species in ornamentum domus ejus. Eccl. 26. Ibidem

Nequitia mulieris immutat faciem ejus, & obcæcavit vultum ejus tanquam ursus. Eccl. 25.

Fornicatio mulieris in excellentia oculorum, & in palpebris illius agnoscitur. Eccl. 26.

Augustinus.

Si verum est quod in te vivit, fornicatio in te mortua est.

HIERONYMUS.

Væ illis qui tunc habuerunt terminum luxuriæ, quando vitæ.

Luxuria inimica Deo, perditio paternæ hæreditatis, vel substantiæ.

Fornicatio non solùm conscientiam fornicatoris, sed & corpus maculat, inter epulas & illecebras voluptatum.

Etiam ferreas mentes libido domat.

Difficile enim inter delicias servatur pudicitia.

Sine Cerere & Libero friget Venus.

Qui luxuriatur vivus, mortuus est: ergo qui inebriatur, mortuus & sepultus est.

GREGORIUS.

Vnde satietate venter extenditur, inde aculei libidinis excitantur.

ISIDORUS.

Fornicatio carnis adulterium est.

Fornicatio animæ, servitus idolorum.

Luxuria verò carnis ideo notabilis hominibus est, quoniam statim per se turpis.

Sicut per superbiam mentis itur in prostitutionem corruptæ libidinis; ita per humilitatem mentis salvabitur castitas carnis.

Principaliter his duobus vitiis diabolus humano generi dominatur, id est, superbia mentis & luxuria carnis.

Per hæc enim duo vitia diabolus humanum genus possidet, dum mentem in superbiam erigit, vel per luxuriam carnem corrumpit.

Primæ fornicationis oculorum tela sunt, secunda verborum: sed qui non capitur oculis, potest verbis resistere.

Qui delectationem refrenat libidinosæ suggestionis, non transit ad consensum libidinis.

Citò enim resistit operi, qui titillanti consensum non accommodat delectationis.

Si plus oblectat mentem delectatio fornicationis, quàm amor castitatis, adhuc in homine peccatum regnat.

Certè si amplius delectat pulchritudo intima castitatis, jam non regnat peccatum, sed regnat justitia.

Omnis immunda pollutio, fornicatio dicitur: ex delectatione enim fornicandi, varia gignuntur flagitia, quibus regnum Dei clauditur, & homo separatur à Deo.

Fornicatio maximum est scelus, quia per carnis immunditiam templum Dei violat, & tollens membra Christi, facit membra meretricis.

Luxuriosa namque vita carnem citò debilitat, fractamque celeriter ducit ad senectutem.

Omnibus peccatis fornicatio major est, quia fornicatio antecedit mala.

Melius est enim mori, quàm fornicari, vel libidine maculari.

Libido in infernum hominem mergit.

Libido in Tartarum hominem mittit.

Gravius libido urit, quem occisum invenerit.

Corpus enim labore fatigatum, minus delectatur flagitio.

Otio enim dedito citò luxuria subrepit.

Vacans citò luxuriæ præoccupatur.

CÆSARIUS.

Contra reliqua vitia oportet nos omni virtute resistere: contra libidinem verò non expedit repugnare, sed fugere.

IN VITIS PATRUM.

Castitas gignit abstinentiam, gastrimargia autem mater est incontinentiæ.

Viridis herba prope aquam nascens, & vitium libidinis in visitationibus mulierum.

Magis approxima igni ardenti, quàm mulieri juveni, cùm & ipse sis juvenis.

Nihil enim valet eum mundum esse corpore, qui pollutus est mente.

Non enim astus hominis declinabit, nisi qui animæ motus ante comprehenderit.

CAPUT XXII.

DE PERSEVERANTIA.

CHRISTUS.

Matt.24. *QVi autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.*

PAULUS.

Rom.7. *Nunc verò liberati à peccato, servi autem facti Deo, habentes fructum vestrum in sanctificationem, finem verò vitam æternam.*

SALOMON.

Melior est finis orationis quàm principium. Eccl.7.

Sta in testamento tuo, & in illo colloquere, & in opere mandatorum tuorum veterasce. Ecclesi.11.

HIERONYMUS.

Non quæruntur in Christianis initia, sed finis: quia Paulus malè cœpit, sed benè finivit.

Judæ laudantur exordia, sed finis proditionis damnatur.

Cœpisse multorum est, ad culmen venisse paucorum.

GREGORIUS.

Virtus boni operis perseverantia est.

Incassum quippe bonum agitur, si ante terminum vitæ deseratur.

Ille benè immolat, qui sacrificium boni operis usque in finem debitum producit actionis.

ISIDORUS.

Tunc enim placet Deo nostra conversatio, quando bonum quod inchoamus, perseverantissime complemus.

Bonum est ergo non cœpisse, sed perfecisse virtus est.

Non inchoantibus præmium promittitur; sed perseverantibus datur.

Semper in vita hominis finis quærendus est: quia non respicit quales antea fuerimus, Deus, sed quales circa finem vitæ extiterimus.

Vnumquemque enim Deus de suo fine, non de vita præterita judicat.

CYPRIANUS.

Ex fine enim suo unusquisque aut justificatur, aut condemnatur.

CAPUT XXIII.

DE SECVRITATE.

CHRISTUS.

VIgilate ergo, quia nescitis qua hora Dominus vester venturus est. Matt. 24.

Omnibus dico vigilate. Marc.13.

PETRUS.

Estote itaque prudentes, & vigilate in orationibus. 1.Pet 4.

PAULUS.

Cùm enim dixerint homines, Pax & securitas, tunc repentinus eis superveniet interitus. 1.Thess.5.

HIERONYMUS.

Cavendum est, ne quod in nobis optimum est, labatur in vitiũ.

Ideo nobis Dominus temporis sui celavit adventum, ut penduli ob expectationis incertum, semper judicem nostrum credamus esse venturum, quem, quando venturus sit, ignoramus.

Omnis vita sapientis, meditatio est mortis.

Si quæ est præsentis temporis lætitia, ita est agenda, ut nunquam amaritudo sequentis judicii recedat à memoria.

Plerunque enim hostis callidus mentem cum peccato supplantat: & cùm de ruina afflictam respicit, securitatis pestifera blandimentis seducit.

Qui igitur mente securus est perpetratis iniquitatibus, ipse sibi testis est, quia innocens non est

Cumque mens secura redditur in corpore, animus laxatur.

Cùm bona fratres agitis, semper ad memoriam mala acta revocate.

Vt cùm cautè culpa agnoscitur, nunquam de bono opere incautè animus lætetur

Horam verò ultimam Deus noster idcircò voluit nobis esse incognitam, ut semper possit esse suspecta, ut dum illam videre non possumus, ad illam nos sine intermissione præparemus.

ISIDORUS.

Neque justus de sua justitia confidat, neque de Dei misericordia desperet; sed habeat in corde spem pariter & metum: sic speret misericordiam, ut justitiam metuat. sic sit spes indulgentiæ, ut metus affligat.

Quamvis quisque sit justus, nunquam necesse est ut in hac vita sit securus.

Quam

Quamvis sanctorum conversatio probabilis sit, incertum tamen hominibus est, quo finis suus destinatur.

Nulla res de peccata securum faciat, quamvis pœnitentia peccatorum sit provisa, sine metu tamen homo esse non debet: quia pœnitentiæ satisfactio, divino tantum pensatur judicio, non humano.

Neque unquam oportet pœnitentē habere de peccatis securitatē.

Nam securitas inducit negligentiam, negligentia autem sæpè incautum facit hominem, & ad vetera transacta reducit.

ISIDORVS.

Incertum namque est uniuscujusque vitæ tempus, & idcirco festinandum est, ut fortè subitò mors repentina præveniat.

CÆSARIUS.

Quantum sumus securi de præteritis, tantum simus soliciti de futuris.

Omnia enim crimina vel peccata, citò ad nos revertuntur, si non quotidie bonis operibus expugnentur.

CAPVT XXIV.

DE STVLTITIA.

CHRISTVS.

Matt. 7 *Omnis qui audit verba mea, & non facit ea, similis est viro stulto.*

PAVLVS.

1. Cor. 1 *Quæ stulta sunt mundi, elegit Deus, ut confundat sapientes.*

2. Cor. 11 *Sustinetis enim insipientes, cùm sitis ipsi sapientes.*

SALOMON.

Prov. 1 *Stulti ea quæ sunt sibi noxia, cupiunt, & imprudentes odio habuerunt scientiam.*

Prov. 10 *Stultus cæditur labiis, stultus labiis verberatur.*

ibidem *Os autem stulti confusioni proximum est.*

Prov. 11 *Qui stultus est, serviet sapienti.*

Prov. 12 *Homo versutus celat scientiam, cor insipientium provocabit stultitiam.*

Prov. 13 *Qui autem fatuus est, aperit stultitiam suam.*

Prov. 15 *Cor stultorum dissimile erit.*

ibidem *Stultus pascitur imperitia.*

ibidem *Stultitia gaudium stulto.*

Prov. 17 *Non decent stultum verba composita, nec principem labium mentiens.*

ibidem *Expedit magis ursæ occurrere raptis fœtibus, quam fatuo confidenti sibi in stultitia sua.*

ibidem *Quid prodest habere divitias stultū, cùm sapientiam emere non possit?*

Homo stultus plaudet manibus, cùm spoponderit pro amico suo.

ibidem *Stultus si tacuerit, putabitur sapiens: & si compresserit labia sua, intelligens.*

Prov. 18 *Os stulti, contritio ejus: & labia illius ruina animæ ejus.*

Prov. 19 *Stultitia hominis, supplantat gressus ejus, & contra Deum fervet animo suo.*

Prov. 26 *Ne respondeas stulto juxta stultitiā suam, ne efficiaris ei similis.*

ibidem *Quomodo pulchras frustra habet claudus tibias, sic indecens est in ore stultorum parabola.*

ibidem *Responde stulto juxta stultitiā suā, ne sibi sapiens esse videatur.*

ibidem *Sicut qui mittit lapidem in acervum Mercurii, ita qui tribuit insipienti honorem.*

Prov. 27 *Si contuderis stultum in pila, quasi ptisanas feriente desuper pilo, non auferetur ab eo stultitia ejus.*

Eccl. 4 *Stultus complicat manus suas.*

Eccl. 10 *In via stultus ambulans, cùm ipse insipiens sit, omnes stultos æstimat.*

ibidem *Labia insipientis præcipitabunt eum, initium verborum ejus stultitia, & novissimum oris illius error pessimus.*

JESVS SYRACH.

Eccl. 15 *Homines stulti non apprehendunt sapientiam, & non videbunt illam.*

Eccl. 18 *Stultus acriter improperabit.*

Eccl. 19 *A facie verbi parturit fatuus, tanquā gemitus partus infantis.*

ibidem *Sagitta infixa femori canis, sic verbum in ore fatui.*

Eccl. 20 *Datum insipientis non erit utile tibi, oculi enim illius septemplices sunt: exigua dabit & multa improbabit, & apertio oris illius infamatio est.*

Fatuo non erit amicus, & non erit gratia in bonis illius. ibidem

Qui enim edunt panem fatui, falsæ linguæ sunt. ibidem

Ex ore fatui reprobabitur parabola, non enim illam dicit in tempore suo. ibidem

Cor fatui quasi vas confractum, & omnem sapientiam non tenebit narratio. Eccl. 21

Narratio fatui quasi sarcina in via. ibidem

Compedes in pedibus stulto doctrina. ibidem

In ore fatuorum cor illorum, & in corde sapientum os illorum.

Eccl. 22 *Confusio patris est, de filio indisciplinato.*

Qui docet fatuum, quasi qui conglutinat testam.

Cum stulto non multum loquaris, & cum insensato ne abieris. ibidem

Arenam, & sal, & massam ferri facilius est portare, quam hominem imprudentem, & fatuum & impium.

Præcordia fatui, quasi rota carri, & quasi axis versatilis, sic cogitatio stulti. Eccl. 33

Melior est homo qui abscondit stultitiam suam, quàm qui abscondit sapientiam suam. Eccl. 41

Labia insipientium narrabunt stultitiam. Eccl. 21

Verba autem prudentium, statera ponderabuntur. ibidem

Non communices homini indocto, ne malè de progenie tua loquatur. Eccl. 8

HIERONYMVS.

Stultiloquium enim & scurrilitas vel scurram, non decent Christianum.

Decet autem sermonem ejus sale esse conditum, ut gratiam apud audientes habeat.

Quicquid enim amens loquitur, vociferatio & clamor est appellandum.

HILARIVS.

Stulti juxta infirmitates suas sentiunt, & juxta imbecillitatem naturæ suæ sentiunt.

GREGORIUS.

Sicut nec aures escas, nec guttur verba agnoscit, ita nec stultus quisque sententiam sapientis intelligit.

Fatuum cum sapientibus in prædicatione non suscipies, nec per eum qui implere non valet, illi qui prævalet obsistas.

ISIDORVS.

Nihil stultitia pejus, nihil insipientia deterius, nihil ignavia turpius.

Ignorantia vitiorum nutrix est.

Ignorantia enim, quod sit culpa dignum non sentit.

Insipiens quotidie peccat.

Indoctus enim facilè decipitur, stultus in vitium citò delabitur.

CAPVT XXV.

DE AVARITIA.

CHRISTVS.

Cavete ab omni avaritia, quia non in abundantia cujusque vita ejus est, ex his quæ possidet. Luc. 12

PAVLVS.

Omnis fornicatio, & immunditia, & avaritia, nec nominetur in vobis. Ephes. 5

Omnis fornicator, aut immundus, aut avarus (quod est idolorum servitus) non habet hæreditatem in regno Christi & Dei. 1. Cor. 5

SALOMON.

Conturbat domum suam, qui sectatur avaritiam. Prov. 15

Nullumque est justitiæ in illa corde vestigium, in quo sibi avaritia facit habitaculum.

Qui autem odit munera, vivet.

Avarus non implebitur pecunia, & qui amat divitias, fructus capiet ex eis. Eccles. 5

Avaro autem nihil est scelestius, nihil est iniquius, quàm amare pecuniam: habet enim animam suam venalem.

Multos perdit aurum atque argentum.

Non sit porrecta manus tua ad capiendū, & ad dandū collecta. Eccles. 8

AVGVSTINVS.

Sicut enim avaritia in infernum ponit, ita iugum Christi in cœlum levare consuevit.

HIERONYMVS.

Avaro tam deest quod habet, quàm quod non habet.

Avaritia modum ignorat, & cum omnia devoret, nescit penitus saturari.

Esurit semper & inops est, & tam frealibus dentibus universa mundi regna discerpit, & se adhuc ieiunam conspicitur.

GREGORIVS.

Impetiginem quoque habet in corpore, quisquis avaritia vastatur in mente.

Si autem non possumus relinquere propria, saltem non concupiscamus aliena.

Ad avaritiam noc parentis allicit fœcunditas prolis, eo enim ad habitum congregandæ hæreditatis accenditur, quia multis hæredibus fœcundatur.

CYPRIANVS.

Avarus vir, inferno est similis.

IN VITIS PATRVM.

Qui amat argentum, non videbit scientiam: & qui congregat illud, obscurabitur.

CAPVT XXVI.

DE VIRTVTIBVS.

CHRISTVS.

Matt. 9 *NEmo est qui faciat virtutē in nomine meo, & possit citò malè loqui de me.*

PAVLVS.

1. Cor. 4 *Non est enim in sermone regnum Dei, sed in virtute.*
1. Cor. 12 *Alij per Spiritum sanctum datur operatio virtutum.*
1. Cor. 2 *Fides vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute Dei.*

SALOMON.

Prov. 3 *Noli prohibere benefacere eum qui potest: si vales & ipse benefacere.*
Prov. 4 *Omni custodia conserva cor tuum, quia ex ipso vita procedit.*

HIERONYMVS.

Multæ sunt virtutum species, quæ sectatoribus suis attribuunt regna cælorum. Unum quidem iter, sed perveniendi multa compendia. Quisquis efficere studet etiam si gradum perfectionis attingat, semper tamen invenit quod crescat, ut per dies singulos seipso melior fiat.

Nemo potest & virtutes simul & divitias possidere.

AVGVSTINVS.

Imitatur virtutem malitia, & zizania confundit frumentum.

AMBROSIVS.

Non potest mens regnum habere virtutum, nisi prius excusserit iugum vitiorum.

GREGORIVS.

Scientia etenim virtus est, humilitas autem custos virtutis.

Sanctum quisque etiam cum perversa mente requiritur, a bonitatis suæ studio non mutatur.

In via Dei socios habere desiderate.

Illæ mentes supernos cives aspiciunt, quæ iam virtutum odoribus ad Deum per sancta desideria proficiscuntur.

Cum verò adhuc in timore quis bona agit, a malo penitus non recessit.

Ex timore frequenter vitium prætermittitur, ex charitate autem virtutes oriuntur, fides, spes, charitas.

Gaudeat in opus bonum, quod nequaquam virtus administrat.

ISIDORVS.

Ad virtutes difficile consurgimus, ad vitia sine labore labimur.

Occultæ virtutes pro elatione sunt.

Grandes enim sudores patimur, ut ad cœlum conscendere valeamus.

Sicut paulatim homo à minimis vitijs in maxima proruit, ita gradatim ad ea quæ sunt excelsa, consurgit.

Qui autem virtutes inordinatè comprehendere nititur, citò periclitatur.

Hæc est causa in rerum natura, ut quicunque velociter ad perfectum tendit, sine dubio celeriter finiatur.

Prius vitia stirpanda sunt in homine, deinde inserenda virtutes.

Nam coniungi non potest veritas cum mendacio.

Vis autem virtutes tuas augere, publicare noli.

CYPRIANVS.

Nihil prodest verbis proferre virtutem, & factis destruere veritatem.

CAPVT XXVII.

DE VITIIS.

CHRISTVS.

AB intus enim de corde hominum cogitationes malæ procedunt. Matt. 15

Adulteria, fornicationes, homicidia, furta, avaritia, nequitia, impudicitia, oculus malus, blasphemia, superbia, stultitia, omnia hæc mala ab intus procedunt, & coinquinant hominem. Ibidem

PAVLVS.

Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentijs eius. Rom. 6

SALOMON.

Iniquitates suæ capiunt impium, & funibus peccatorum suorum constringitur. Prov. 5

AVGVSTINVS.

Nulla caro exultat in Deo, quæ vivit in vitijs.

HIERONYMVS.

Non purgantur mala vitiorū, nisi ex comparatione virtutum.

Malo arboris nodo malus clavus, aut cuneus infigendus est.

Non possunt in die iudicij, alterum virtutes, alterum vitia sublevare.

Circumdati enim vitijs, non possunt videre virtutes.

Omne vitium expelle ab anima tua, ut virtutes anima consequi possit.

Nos verò amore virtutum vitia superemus.

Omnes enim homines vitijs nostris favemus: & quod propria facimus voluntate, ad naturæ trahimus necessitatem.

ISIDORVS.

Recedens homo à Deo, statim vitiorum traditur potestati.

Vis dū patitur infesta vitia, convertendo, unde cecidit, resipiscat.

Satis absque se palpant, qui volunt sine labore vitia superare.

Profectò renuntiat vitio, qui occasionem vitat in perpetrando peccato.

Vitia verò cordis tui revela.

Nonnunquam hominem sua persequuntur: quia nimirum qui prius volendo ea sibi fecit socia, postea sentit etiam volens stimulata dupliciter.

Est autem criminis reus, qui & admittit scelera per voluntatem, & defendit ea per contumaciam in morem.

Invicem sibi succrescunt vitia, ut dum unum abierit, succedat aliud.

Aliquando utiliter peccat in minimis vitijs, ut maiora utilius caveantur.

Veraciter enim sanantur vitia, quæ vitia virtutibus, non vitijs excluduntur.

CÆSARIVS.

Vitia enim nostra, hostes nostri sunt.

IN VITIS PATRVM.

Sicut pinguis terra germinat quod absconsum est in ea, sic & caro pinguis producit vitium.

CAPVT

CAPVT XXVIII.

DE EBRIETATE.

CHRISTVS.

Luc. 21 *ATtendite autem vobis, ne forte graventur corda vestra crapula vel ebrietate, & curis hujus vitæ.*

PAVLVS.

Ephes. 5 *Nolite inebriari vino in quo est luxuria.*

SALOMON.

Prov. 20 *Luxuriosa res vinum, & tumultuosa ebrietas: quicunque in his delectatur, non erit sapiens.*

Prov. 23 *Ne intuearis vinum quando flavescit, & cum splenduerit in vitro color ejus: ingreditur blandè, sed in novissimo mordebit ut coluber, & sicut regulus venena diffundet.*

Nullum secretum est, ubi regnat ebrietas.

JESUS SYRACH.

Eccles. 19 *Operarius ebriosus non locupletabitur, & qui spernit modica, paulatim decidet.*

Ibidem *Vinum & mulieres apostatare faciunt sapientes, & arguunt sensatos.*

Eccles. 31 *Sufficiens est homini erudito vinum exiguum, in dormiendo non laborabis ab illo, nec senties dolorem.*

Diligentes vinum noli provocare, multos enim exterminavit vinum.

Ibidem *Amaritudo animæ, vinum multum potatum.*

Ibidem *Æqua vita hominibus, vinum in sobrietate.*

Si bibas illud moderatè, sobrius eris.

Ibidem *Vinum in jucunditatem creatum est, non in ebrietatem.*

Ibidem *Vinum moderatè potatum, sanitas est corporis & animæ.*

Ibidem *Vinum multum potatum, irritationem & iram, & ruinas multas facit.*

Ibidem *Sicut ignis probat ferrum durum, sic vinum corda arguet.*

HIERONYMVS.

Ubicunque saturitas atque ebrietas fuerit, ibi libido dominatur.

Religiosus nunquam vino redoleat, ne audiat illud Philosophi: Hoc non est osculum porrigere, sed propinare.

Quicquid inebriat, & statum mentis evertit, similiter fugiamus ut vinum.

Ventrem distentum cibo, & vino, & potionibus irrigatum, voluptas genitalium sequitur.

Quicquid est seminarium voluptatum, est venenum potatum.

AMBROSIVS.

Infirmum stomachum moderatus cibus & vinum confortat, ebrietas autem corpus debilitat.

Plerosque enim gula & abundantia vini turpiter in luxuriam seducunt.

Vinum quippe non reputatur in usu, sed condemnatur in excessu.

ISIDORVS.

Ebrietas autem perturbationem gignit mentis, furorem cordis, flammam libidinis.

Ebrietas autem mentem alienat, ut ubi sit, nesciat: unde etiam malum non sentitur, quod ebrietate committitur.

Plerisque jam est multum bibere, & non inebriari. Audiant hi adversum se dicentem Prophetam: Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miscendam ebrietatem.

Non solùm ex vino inebriantur homines, sed etiam ex cæteris potandi generibus, quæ vario modo conficiuntur.

BASILIVS.

Sicut enim piscis se præparat ut glutiat escam, ita & ebriosus in vino suscipit inimicum.

Vinum enim Dominus nobis ad lætitiam cordis, non ad ebrietatem donavit.

Plurimi namque homines per vinum maximam debilitatem contraxerunt, nec potuerunt consequi pristinam firmitatem, quia non temperaverunt gulæ ardorem.

Ebriosus putat se aliquid optimum habere, cùm fuerit in præcipitia devolutus.

In omnibus te exhibe sobrium vitæ, sobrietas in omnibus exhibeatur Deo.

CAPVT XXIX.

DE DECIMIS.

CHRISTVS.

OMnem decimam vestram distribuite, inferte omnem decimam in horreo meo, ut sit cibus in domo mea, & probate me in his, dicit Dominus. Malac. 3

PAVLVS.

De filiis Levi sacerdotium accipientes, mandatum habent decimas sumere à populo, secundum legem: id est, à fratribus suis. Heb. 7

Hilarem datorem diligit Deus. 2. Cor. 9

SALOMON.

Alii dividunt propria, & ditiores fiunt. Prov. 11

Alii rapiunt non sua, & semper in egestate sunt. Ibidem

JESUS SYRACH.

In omni dato hilarem fac vultum, & in exultatione sanctifica decimas. Eccles. 35

Da altissimo secundùm datum ejus, & in bono oculo adinventionem facito manuum tuarum: quoniam Dominus Deus noster retribuens est, & septies tantum reddet tibi.

AVGVSTINVS.

Decimæ enim tributa sunt egentium animarum: quod si decimas dederitis, non solum abundantiam fructuum recipietis, sed etiam sanitatem corporis consequemini.

Non eget Dominus Deus, non præmium postulat, sed honorem.

Deus enim noster qui dignatus est totum dare, decimam à nobis dignatur repetere, non sibi, sed nobis sine dubio profuturam: unde Propheta dicit: Primitias areæ & vineæ torcularis tui, non tardabis offerre mihi.

Si tardius dare peccatum est, quanto magis est non dedisse?

De militia, de negotio, de artificio, redde decimas.

Cùm enim decimas dando, & terrena & cœlestia possis promereri, quare per avaritiam duplici te benedictione defraudas?

Hæc est enim Domini justissima consuetudo, ut si tu illi decimam non dederis, tu ad decimam revoceris.

Dabis impio militi, quod non vis dare sacerdoti.

Benefacere Deus semper paratus est, sed hominum malitia prohibetur.

Decimæ enim ex debito requiruntur, & qui eas dare noluerit, res alienas invasit.

Et quanti pauperes in locis ubi ipse habitat, illo decimam non dante, fame mortui fuerint, tantorum homicidiorum reus ante tribunal æterni judicis apparebit: quia rem à Deo pauperibus delegatam suis usibus reservavit.

Qui ergo sibi aut præmium comparare, aut peccatorum desiderat indulgentiam promereri, reddat decimas Deo.

Unusquisque Christianus, & omnis ordo catholicorum etiam de novem partibus studeat eleemosynam dare.

CAPVT XXX.

DE CVPIDITATE

CHRISTVS.

QVàm difficilè est confidentes in pecuniis, in regnum Dei introire: difficile qui pecunias habet, in regnum Dei introibit. Marc. 10

PAVLVS.

Radix omnium malorum est cupiditas: quam quidam appetentes, erraverunt à fide, & inseruerunt se doloribus multis. 1. Tim. 6

SALOMON.

Semitæ omnis avari, animas possidentium rapiunt. Prov. 1

Aquæ furtivæ dulciores sunt, & panis absconditus suavior. Prov. 9

Statera dolosa abominatio est apud Deum, & pondus æquum voluntas ejus. Prov. 11

Suavis homini panis mendacii, postea implebitur os ejus calculo Prov. 20

Jesus Sirach.

Ecclef. 14 *Viro cupido & tenaci sine ratione est substantia.*

Ibidem *Insatiabilis oculus cupidi in parte iniquitatis, non satiabitur, donec consumat arefaciens animam suam.*

Ecclef. 21 *Qui ædificat domum suam impendijs alienis, quasi qui colligit lapides suos in hyeme.*

Ecclef. 31 *Multi dati sunt in auri casum, & factus est in specie illius perditio illorum.*

Ambrosius.

Porro cupiditas atque superbia, in tantum unum est malum, ut nec superbus sine cupiditate, nec sine superbia possit cupidus inveniri.

Isidorus.

Grans enim dolore amittuntur, quæ cum magno amore habentur.

Minus autem amittendo dolemus, quod minus possidendo diligimus.

Gloriam temporalem sequentes, etsi in tide suas foris fulgore potentiæ, intus tamen vacui sunt elatione superbiæ.

Qui in appetendis honoribus seculi, aut prosperitatibus mundi instanter desudat laborare, hic & in futuro vacuum invenietur à requie.

Nemo potest spiritualia bella suscipere, nisi prius carnis edomaverit cupiditates.

Non potest ad contemplandum Deum mens esse libera, cum desiderijs huius mundi & cupiditatibus inhiat.

Neque enim poterit alta conspicere oculus, quem pulvis claudit.

Omni peccato peior est avaritia, & amor pecuniarum.

Cupiditas omnium criminum mater est. Ergo si succiditur mater criminum, non pullulant cætera soboles peccatorum.

Nunquam satiari novit cupiditas. semper avarus eget: quantumque magis acquisierit, tantum amplius quærit.

Plerumque potentes tanta cupiditatis rabie inflammantur, ut de confinibus suis pauperes excludant.

Non est mirum quod morientes in infernis ignibus deprimentur, si viventes flammam cupiditatis suæ minime extinxerunt.

Qui desiderio cupiditatis æstuant, flatu diabolicæ inspirationis urantur.

Eusebius.

Pecuniæ cupiditas, populorum cædes mortalium superat, etiam fraternam necessitatem violat.

In vitis patrum.

Nihil prodest pecuniam non habere, si voluntas fuerit possidendi.

Tantum habeamus, quantum necessitas poscit, non quantum cupiditas concupiscit.

Nihil prodest si nuditas, cui inest cupiditas.

Caput XXXI.

De disciplina.

Ioannes.

Apoc. 3 EGo quos amo, castigo & arguo.

Paulus.

Heb. 12 *Omnis autem disciplina in præsenti videtur non esse gaudij, sed*
Heb. 12 *mœroris: postea fructum pacatissimum exercitatis per eam reddit iustitiæ.*

Salomon.

Prov. 1 *Audi fili mi disciplinam patris tui, & non dimittas legem matris tuæ, ut addatur gratia capiti tuo, & torques collo tuo.*

Prov. 4 *Tene disciplinam, ne dimittas eam: custodi illam, quia ipsa est vita tua.*

Accipite disciplinam, & nolite abijcere eam.

Prov. 9 *Noli ergo arguere derisorem, ne oderit te.*

Ibidem *Argue sapientem, & amabit te.*

Prov. 12 *Qui diligit disciplinam, diligit scientiam.*

Qui autem odit increpationem, insipiens est.

Via vitæ custodienti disciplinam,

Qui autem increpationes relinquerit, errat.

Egestas & ignominia ei qui deserit disciplinam Prov. 13

Qui autem acquiescit arguenti, glorificabitur. Ibidem

Stultus irridet disciplinam patris sui: qui autem custodit increpationes, astutior fiet. Prov. 15

Qui increpationes odit, morietur. Prov. 17

Plus proficit una correctio apud prudentem, quàm centum plagæ apud stultum

Jesus Sirach.

Vir prudens & disciplinatus, non murmurabit correptus. Eccl. 1

Priusquam interroges, ne vituperes quenquam: & cum interrogaveris, corripe iuste. Ecclef. 11

Qui odit correptionem, minuetur vita Ecclef. 19

Corripe amicum, sæpè enim fit commissio, & non omni verbo credas. Ibidem

Est correptio mendax in ira contumeliosi. Ibidem

Corripe proximum antequam commineris, & da locum timori Altissimi. Ibidem

Peccator homo devitat correptionem. Ecclef. 32

Qui odit correptionem, vestigium est peccatoris. Ecclef. 21

Nam qui timet Deum, convertetur ad cor suum. Ibidem

Ambrosius.

Leniter castigatus, exhibet reverentiam castiganti: asperâ autem increpatione offensus nec increpationem recipit, nec salutem.

Sollicita æquanimiter, ut infirmos, quos emendare non potueris castigatos.

Blanda pietate portandi sunt qui increpari pro sua infirmitate non possunt.

Pro diversitate peccantium, alij portandi, alij castigandi sunt, quia modus diversus est peccatorum.

Tunc enim protervos melius corrigimus, cùm ea quæ benè egisse se credunt, mala demonstravimus.

Gregorius.

Sunt nonnulli, qui increpationis verba audiunt, & ad pœnitentiam redire contendunt: quia pœna terrent, quos alioquin præmia non invitant.

Audiat de regno quod amet, audiat de supplicio unusquisque quod timeat: ut si amor ad regnum non trahat, timor invitet.

Isidorus.

Salubriter accipiunt iusti, quoties de suis excessibus arguuntur.

Plerique mali, simul si sive in malo, defendunt.

Qui per blanda verba castigatus non corrigitur, acrius necesse est ut arguatur.

Cum dolore enim abscindenda sunt, quæ leniter sanari non possunt.

Qui admonitus secreto, corrigi de peccato negligit, publicè arguendus est, ut vulnus quod occultè sanari nescit, manifestè debeat emendari.

Palam sunt arguendi, qui palàm nocent: ut dum aperta objurgatione sanantur, hi qui eos imitando deliquerunt, corrigantur.

Dum unus corripitur, plurimi emendantur.

Melius est ut pro multorum salvatione unus condemnetur, quam pro unius licentia multi periclitentur.

Caput XXXII.

De fide.

Christus.

OMnia possibilia sunt credenti. Marc. 9

Habete fidem Dei. Marc. 11

Qui non hæsitaverit in corde suo, sed crediderit, quia quodcunque dixerit fiat, fiet ei.

Qui credit in filium Dei, habet vitam æternam. Ioan. 3

Qui autem incredulus est filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum. Ibidem

Jacobus.

Quid proderit fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? Iacob. 2

Nunquid

Ibidem *Nunquid poterit fides salvare eum?*
Ibidem *Fides sine operibus otiosa est.*
Ibidem *Sicut enim corpus sine spiritu mortuũ est, ita fides sine operibus mortua est.*

PAVLVS.

Rom. 4 *Virtus enim Dei est, in salutem omni credenti.*
Gal. 3 *Igitur qui ex fide sunt, benedicentur cum fideli Abraham.*
Ephes. 6 *In omnibus sumentes scutum fidei, & galeam salutis assumite, & gladium spiritus quod est verbum Dei.*
Heb. 11 *Sine fide impossibile est placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remunerator sit.*

SALOMON.

Eccles. 22 *Fidem possidc cum proximo in paupertate illius, ut & in bonis illius laeteris.*

AVGVSTINVS.

Si enim justus est, qui ex fide vivit: iniquus est, qui non habet fidem.

Hominis fidelis, totus mundus divitiarum: infidelis autem nec ad modicum divitiae sunt.

Fidelibus nox in diem mutatur.

Infidelibus autem etiam ipsa lux tenebrae fit: atque adeo praevalet fides, ut homines super mare pedibus faciat ambulare.

Magna est fides sed nihil prodest si non habuerit charitatem.

HIERONYMVS.

Quid prodest si impie agens, Deum voce invocas, quem operibus negas?

Deus in bonis operibus fidelium non tantùm considerat oblationum magnitudinem, quantum fidei veritatem.

GREGORIVS.

Ille enim verè credit, qui exercet operando quod credit: per fidem namq; ab omnipotenti Deo cognoscimur.

Quid prodest si eidem redemptori nostro per fidem jungimur, si ab eo moribus disjungamur?

ISIDORVS.

Beatus est autem qui & rectè credendo benè vivit, & benè vivendo fidem rectam custodit.

Christianus enim malus, dum secundùm Evangelij doctrinam non vivit, etiam ipsam fidem quam verbo colit, oborta tentatione facile perdit.

Deus si creditur, meritò invocatur & quaeritur: et per hoc tunc perfectè laudatur, quando & creditur.

Fides nequaquam vi extorquetur sed ratione atque exemplis suadetur in corde.

Respicit Deus fidem, ubi se non possunt homines excusare: fides enim quae corde retinetur, confessione oris ad salutem profertur.

Multi fidem Christi ex corde non amant, sed humano terrore eandem per hypocrisim tenere se simulant: & qui esse non possunt aperte mali, per terrorem fictè noscuntur boni.

CAPVT XXXIII.

DE SPE.

PAVLVS.

Rom. 8 *NOs ipsi primitias spiritus habentes, expectamus redemptionem: spe enim salvi facti sumus.*
Ibidem *Spes autem quae videtur, non est spes.*
Ibidem *Nam quod videt quis quid sperat?*
Ibidem *Si autem quod non videmus speramus, per patientiam expectamus.*

IACOBVS.

Iacob. 1 *Qui enim haesitat, similis est fluctui maris, qui à vento movetur & circumfertur.*

SALOMON.

Prov. 10 *Expectatio justorum, laetitia: spes impiorum peribit.*
Prov. 13 *Spes quae differtur, affligit animam.*

ORIGENES.

Neque salvus esse cuiquam potest, nisi prius sibi propitium faciat Dominum.

ISIDORVS.

Qui malè agere non desistunt, vana spe indulgentiam de Dei pietate requirunt, quàm rectè quaererent, si ab actione prava cessarent.

Metuendum valdè est, ne neque per spem veniae, quàm promittit Deus, perseverantur peccemus; neq; quia justè peccata distringit, veniam desperemus: sed utroq; periculo evitato, & à malo declinemus, & de pietate Dei veniam speremus.

Omnis quippe justus spe & formidine nititur: quia nunc illum ad gaudium spes erigit, nunc ad formidinem terror gehennae adducit.

Quisquis veniam de peccato desperat, plus de desperatione quam de commisso scelere se damnat.

Desperatio auget peccatum.

Desperatio pejor est omni peccato.

Corrige igitur teipsum, & indulgentia habeto spem.

Nulla tam gravis est culpa, quae non habeat veniam.

Nulla te securitas deceptum à poenitentiae intentione suspendat.

Incessanter in corde tuo spes & formido consistant, pariter sint in te timor atque fiducia.

CAPVT XXXIV.

DE GRATIA.

CHRISTVS.

GRatis accepistis, gratis date. Matt. 10
Gratia & veritas per Iesum Christum facta est. Ioan. 1

PAVLVS.

Vbi autem abundavit peccatum, superabundavit gratia: ut sicut regnavit peccatum in mortem, ita & gratia regnet per justitiam in vitam aeternam Rom. 5

Stipendia enim peccati mors, gratia autem Dei, vita aeterna. Rom 6
Vnicuiq; autem nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi. Ephes. 4

SALOMON.

Qui bonus est, à Domino hauriet gratiam. Prov. 12
Oculi tui vias Domini custodiant, ut addatur gratia capiti tuo.
Gratia datur in tempore omnium viventium.
Est datus, qui non est utilis: & est datus, cujus retributio duplex est.

GREGORIVS.

Dominum qui talenta contulit rationem positurum redit; quia is qui nunc pie spiritalia dona tribuit, districtè in judicio meritu exquiret.

Bonum quod in tranquillitate latitur, in tribulatione manifestatur.

Sunt nonnulli qui donum intelligentiae perceperunt, sed sola quae carnis, ut sapiunt

ISIDORVS.

Interdum peccantibus nobis, sua Deus dona retrahit, ut ad spem divinae propitiationis mens humana consurgat.

Ab illo enim nobis omnia bona gratia praeveniente, donantur.

Profectus hominis, donum Dei est: nec à se potest quisquam, sed à Domino corrigi. Nihil enim quicquam boni habet proprium homo, cujus via non est ejus.

Cum quisq; aliquod donum Dei accipit, non appetat ampliùs quàm quod meruit, ne dum alterius membri officium arripere tentat, id quod meruit perdat.

Conturbat enim corporis ordinem totum, qui non suo contentus officio subripit alienum.

Quod enim sapientes sumus, quod divites, quod potentes existimus, non à nobis, sed potiùs divino munere sumus.

Vtamur ergo optimè divinis beneficijs, quatenus & Deum non poeniteat dedisse, & nobis accepisse sit utile.

In divisione bonorum diversi percipiunt diversa Dei munera, non tamen considuntur uni omnia, ut sit pro utilitate studio, quod

alius admiretur in altero. Item dicit: Munera gratiarum alia isti, alia vero donantur illi, nec dantur ita haberi uni, ut non egeat altero.

Aufert Deus dicitur homini donum quod homo non habuit, id est, quod accipere non meruit.

Evsebivs.

Sicut gratia gratis accipitur a Deo, ita gratis eadē ministretur.

Capvt XXXV.

DE DISCORDIA.

Christvs.

Matt. 12 & Luc. 11 OMne regnum divisum contra se, desolabitur: & omnis civitas vel domus divisa contra se, non stabit.

Matt. 10 Necesse est enim ut veniant scandala.

Ibidem Veruntamen væ homini illi per quem scandalum venit.

Pavlvs.

Rom. 14 Omnia quidem munda sunt sed malum est homini, qui per offendiculum manducat.

1. Cor. 7 In pace autem vocavit nos Deus.

1. Cor. 14 Non enim dissensionis est Deus sed pacis.

Rom. 1 & Apoc. 1 Pax fratribus, & charitas cum fide, à Deo patre & Domino Iesu Christo.

Salomon.

Prov. 12 Abominatio est Domino labia mendacia: qui autem fideliter agunt, placent Deo.

Prov. 15 Vir iracundus provocat rixas: qui patiēs est, mitigat suscitatas.

Prov. 16 Homo perversus suscitat lites, & verbosus separat principes.

Prov. 17 Semper iurgia quærit malus, angelus autem crudelis mittetur contra eum.

Gregorivs.

Deus quippe in unitate est, & illi eius gratiam habere merentur, qui se ab invicem per sectarum scandalum non dividunt. Munus enim non accipitur, nisi ante discordia ab animo pellatur.

Quàm gravis est culpa discordiæ, pro qua nec munus accipitur.

Quicquid enim protervus vel indignans amicus prætulerit, obiurgantis furor est, non dilectionis correctio.

Quale igitur est misericordiæ sacrificium, quod cum discordia proximi offertur?

Capvt XXXVI.

DE IVRAMENTO.

Christvs.

Matt. 5 AVdistis quia dictum est antiquis: Non peierabis.

Ibidem Reddes autem Domino iuramenta tua.

Ibidem Ego autem dico vobis, non iurare omnino, neq; per cælum, neq; per terram.

Matt. 5 Sit autem sermo vester, Est est, non non.

Ibidem Quod autem his abundantius est, à malo est.

Matt. 23 Qui iurat in cælo, iurat in throno Dei, & in eo qui sedet super eum.

Pavlvs.

Heb. 6 Homines enim per maiorem sui iurant, & omnis controversiæ eorum finis ad confirmationem iuramentum est.

Salomon.

Qui autem mentitur, testis est fraudulentus.

Prov. 12 Iurationi non assuescat os tuum.

Eccles. 23 Vir multum iurans replebitur iniquitate, & non discedit à domo illius plaga.

Ibidem Si in vacuum iuraverit vir, non iustificabitur.

Ibidem Indisciplinata loquela non adsuescat os tuum: est enim in illa verbum peccati.

Isidorvs.

Sicut mentiri non potest, qui non loquitur: sic periurare non poterit, qui non appetit iurare.

Non est contra Dei præceptum iurare, sed dum usum iurandi facimus, periurii crimen incurrimus.

Nunquam ergo iuret, qui periurare timet.

Multi in fallendo periurant, ut per fidem sacramenti fidem faciant verbis, sicque fallendo, dum periurant & mentiuntur, homines decipiunt.

Interdum & fictis lachrymis seducti, decipimur: & credimus dum plorant, quibus credendum non erat.

Plerunq; sine iuramento loqui disponimus, sed incredulitate eorum qui non credunt quod dicimus, iurare compellimur.

Talique necessitate iurandi consuetudinem facimus.

Sunt multi ad credendum pigri, qui nō moventur ad fidē verbi.

Graviter autem delinquunt, qui sibi loquentes iurare cogunt.

Quacunq; arte verborum quis iuret, Deus tamen qui conscientiæ testis est ita hoc accipit, sicut ille cui iuratur, intelligit.

Dupliciter autem reus fit, qui & Dei nomen in vanum assumit, & proximum dolo capit.

Non est observandum iuramentum, quo malum incaute promittitur: veluti si quispiam adulteræ perpetuam cum ea permanendi fidem polliceatur. Tolerabilius est enim non implere sacramentum, quàm permanere in stupri flagitio.

Capvt XXXVII.

DE COGITATIONIBVS.

Christvs.

BEati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Matt. 5

Ab intus enim de corde hominum cogitationes malæ procedunt, adulteria, fornicationes, homicidia, furta, avaritiæ, nequitia, impudicitia, oculus malus, blasphemia, superbia, stultitia. Marc. 7

Omnia hæc mala ab intus procedunt, & coinquinant hominem.

Petrvs.

Charissimi obsecro vos, tanquam advenas & peregrinos, abstinere vos a carnalibus desideriis, quæ militant adversus animam. 1. Pet. 2

Pavlvs.

Charitas non cogitat malum, non gaudet super iniquitatem, congaudet autem veritati. 1. Cor. 13

Caro & sanguis regnum Dei non possidebunt. 1. Cor. 15

Charissimi mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus, perficientes sanctificationem in timore spiritum.

Dico autem spiritu ambulate, & desideria carnis non perficietis. Gal. 5

Salomon.

Qui autem confidit in cogitationibus suis, impiè agit. Prov. 12

Cogitationes iustorum, iudicia: consilia impiorū fraudulenta.

Dolus in corde cogitantium mala. Ibidem

Abominatio est Domino cogitatio mala. Prov. 15

Revela Domino opera tua, & dirigentur cogitationes tuæ. Prov. 16

Qui attonitis oculis cogitat prava, mordens labia sua perficit malum. Prov. 17

Non præterit Dominum omnis cogitatus, & non abscondit se ab eo ullus sermo. Eccles. 42

In cogitationibus enim impii, interrogatio erit. Sap. 1

Impii autem secundum quæ cogitaverunt, correptionem habebunt. Sap. 3

Corpus autem quod corrumpitur, aggravat animam: & deprimit terrena habitatio sensum multa cogitantem. Sap. 9

Non est cogitatio impiorum prudentia.

Qui minoratur corde cogitat inania, & vir imprudens & errans cogitat stultitiam. Eccles. 16

Ante tempus ad senectutem ducit cogitatus.

Avgvstinvs.

Nemo potest à diabolo decipi, nisi qui præbere voluerit suæ voluntatis assensum.

Hieronymvs.

Potestas quippe diaboli, non in temeritate illius atque iactantia sed in tua est voluntate.

Diabolus per ea quæ patere videt, aut certè nō firmiter clausa, [illegible] & ad ipsam arcem cordis & animæ pervenire.

Sola pietatis causa est, ubi carnis nulla notitia est.

Non finas cogitationes malas in corde tuo crescere.

HILARIUS.

Non omnes cogitationes nostræ malæ per diaboli instigationem excitantur, sed aliquoties & nostro motu emergunt: bona autem cogitationes semper a Deo sunt.

GREGORIUS.

Sicut capite reguntur membra, ita cogitationes mente disponuntur.

Dum enim in cogitatione voluntas non reprimitur, etiam in agnitione dominatur.

Omnia enim corda scrutatur Dominus, & universas mentium cogitationes intelligit.

Maligni quippe spiritus undique animam angustiant, quando ei non solùm operis, verùm etiam cogitationis, atque insuper locutionis iniquitates replicant.

Tunc enim in capite oculos habemus, cùm vitam Redemptoris nostri casta à cogitatione conspicimus.

Quid prodest quod contra hostium insidias tota civitas custoditur, si unum foramen apertum relinquatur, unde ab hostibus intretur?

Omne enim quod salubriter cogitamus, quasi mente coquimus.

Qui ergò in pace subigere carnis desideria nolumus, quomodo in bello pro Deo ipsam carnem daremus?

Mens nostra à carnali delectatione abigenda est, & à carnis cura necessaria abscindenda non est?

ISIDORUS.

Bipartita est causa peccandi, id est, operis & cogitationis: quorum unum dicitur iniquitas, quod opere geritur: aliud injustitia, quod cogitatione admittitur.

Priùs autem actio obscuranda est, posteà cogitatio.

Priùs prava opera postmodum desideria.

Vicissim enim & à cogitatione opera procedunt, & ab opere cogitatio nascitur.

Quamvis ab opere malo quisque vacet, pro solis tamen pravæ cogitationis malitia non erit innocens.

Non enim solùm factis, sed & cogitationibus delinquimus, si eis illicitè occurrentium delectemur.

Non est timendum, si bona & mala in cogitationem veniant: sed magis gloriandum est, si mens mala à bonis intellectu rationis discernat.

Nihil juvat quod inter bonum & malum sensu prudentiori discernimus, nisi opere aut mala cogitata caveamus, aut bona intellecto faciamus.

In ipso cogitationis initio resiste, & evades cætera.

Si separaveris cogitationes à corde, non prorumpent in opera.

Si cogitationibus non consenseris, operi citò resistis.

Non enim potest corpus corrumpi, nisi priùs corruptus sit animus.

Nihil potest caro facere, nisi quod voluerit animus.

Munda enim à cogitatione animum, & caro non peccabit: melius est ut vites vitium, quàm ut emendes.

IN LIBRO CLEMENTIS.

Diabolus enim, nisi quis voluntatibus ejus sesponte subdiderit, potestatem adversus hominem non habebit.

IN VITIS PATRUM.

Sicut ignis tepefacit ceram, ita & vigilia bona cogitationes pessimas.

CAPUT XXXVIII.

DE MENDACIO.

CHRISTUS.

Matt. 19 / Exod. 20 *NOn falsum testimonium dices.*

PAULUS.

Ephes. 4 *Deponentes omne mendacium, loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo.*

Nolite mentiri invicem, expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, & induentes novum, eum qui renovatur in agnitionem Dei secundum imaginem ejus qui creavit eum. Coloss. 3

SALOMON.

Qui autem mentitur, testis est fraudulentus. Prov. 12

Qui autem testis est repentinus, concinnat linguam mendacii. Ibidem.

Abominatio est Domino labia mendacia. Ibidem.

Qui autem fideliter agunt, placent illi. Prov. 14

Liberat animam testis fidelis. Ibidem.

Profert mendacia versipellis.

Testis fidelis non mentietur, profert mendacia testis dolosus. Ibidem.

JESUS SYRACH.

Non accipias adversus animam tuam mendacium. Eccles. 2. & 4.

Noli amare mendacium adversus fratrem tuum, neque in amicum similiter facias. Eccles. 7

Noli velle mentiri omne mendacium: assiduitas enim illius non est bona. Ibidem

Rispor sum obscurum in vacuum non ibit, os autem quod mentitur, occidit animam. Sapient. 1

HIERONYMUS.

Mendaces faciunt, ut nec vera dicentibus credatur.

ISIDORUS.

Sæpè vera præmittit, qui falsa dicturus est, ut cùm primùm acquisierit fidem, ad reliqua mendacia audientes credulos faciat.

Multi videntur vera esse, quæ falsa sunt, & ideò non ex Deo, sed ex suo mendacio loquuntur.

Plerumque à veritate incipit, qui falsa confingit.

Latent sæpe venena circumdata melle verborum: & tamdiu deceptor veritatem simulat, quousque fallendo decipiat.

Summoperè cavendum est omne mendacium: omne quoque genus mendacii magnoperè fuge.

Omne quod a veritate discordat, iniquitas est.

Esto in verbo verax, neminem mendacio fallas.

Non aliud loquaris, aliudque facias.

Non aliud dicas & aliud in animo teneas.

Assiduitas jurandi, perjurii consuetudinem facit.

Sine consideratione verò non promittas.

Quod non potes facere, non pollicearis.

Malum remitti si non reddas quod voveris.

Veritas angulos non habet, nec quærit usuras.

Quod incautè voveris, non facias: impia est promissio, quæ scelere adimpletur.

CAPUT XXXIX.

DE MONACHIS.

MOSES.

CVm voveris votum Domino Deo tuo, non tardabis reddere, quia requiret illud Dominus Deus tuus. Deut. 23 / Eccles. 5

PAULUS.

Omnis enim qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet. 1. Cor. 9

Et illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam. 1 Tim. 2 / Ibidem.

Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus, ut ei placeat, cui se probavit. 2. Tim. 2

SALOMON.

Semita justorum declinat mala: custos autem animæ suæ servat viam suam. Prov. 16

HIERONYMUS.

Nunquam de ore Monachi turpis aut lascivus sermo egrediatur.

His enim signis libidinosus animus ostenditur, & per exteriorem hominem, interioris hominis vitia demonstrantur.

Monachus non desideret urbium frequentiam, quia de singularitate censetur.

Monachus sit vigil sensu, ne vanis cogitationibus polluatur.

Amet scientiam Scripturarum, & carnis vitia non amabit.

Episcopi imitantur Apostolos, & Monachi perfectos patres: ut quorum honorem possidens, habere mutantur & meritum.

Monachus habeat simplicitatem columbæ, nec cuiquam machinetur dolos.

Habeat & serpentis astutiam, ne alterius supplantetur insidiis.

Monachus teneat humilitatem veram.

Monachus qui Christum desiderat, nihil aliud indagat, sed est in cella pro paradiso varia scripturarum dona discerpit, his utitur deliciis, harum fruitur amplexu.

Ille verus est monachus qui aurum contemnit, & scripturas sectatur: & summam paupertatem invidit, ornatior instat ornatu.

Monachus specialis expetenda est solitudo, ex urbe habitatio fugienda.

Non quæras in Monacho gloriæ maiorem, sed animi pietatem.

Quicquid in Monachos dicitur, redundat in Clericos.

Adversum nos loquaces, pro se muti.

Monachus cum corpore clausa cellulis lateat, lingua per orbem non discurrat.

GREGORIUS.

Ipsi dispensationibus terrenis inserviant, quos dona spiritualia non exornant.

Qui penetrare ad intima nequeunt, saltem necessaria foris operentur.

Monachus qui intra possessionem quærit, Monachus non est.

ISIDORUS.

Tunc se quisque Monachum iudicat, quum se minimum existimaverit cunctis.

BASILIUS.

Cælestie enim donum accepit Monachus, qui terrenos actus à semetipso proiicit, nec implicat se negotiis secularibus militans Deo.

IN VITIS PATRUM.

Monachus enim non solum propterea dicitur, quia uxorem non duxit, sed religioni Dei, & servitio ipsius mancipatus est: in utilis est quemadmodum seculo non placeat, quia magis elegit castitatem, quæ Deo cura est, & Spiritus sancti habitatio.

Monachus si ventrem suum & linguam continuerit, & vacationem non fecerit, confidat quia non morietur in æternum.

Monachus edens multum & operans multum, non confidat in hoc.

Qui autem parum edit, etiamsi parum operetur, confidat & viriliter agat, non perdet mercedem suam.

Qui vult ædificare domum, multa procurat ut possit perficere opus suum: ita Monachum multam curam habere oportet, ut possit opus Dei perficere.

Quanti Monachorum, dum patris matrisque non miserantur, suas animas perdiderunt?

Melior est secularis mansuetus, quam Monachus animosus & iracundus.

Melior est secularis infirmitas serviens fratri, super Monachum non miserentem proximo suo.

Monachus bilinguis turbat fratres.

Fidelis autem requiem adducit.

Pallor enim cum humilitate, & maceries decus est Monachi.

Si potueris iniurias ac tacere, & affici conviciis, & portare, magna est hæc res super alia mandata.

EFFREM.

Sicut enim sata in bona terra culta, sic anima Monachi fructificat cogitationibus divinarum scripturarum.

Sicut lampas lucida in loco tenebroso refulgens, sic Monachus mente sobria in corde pervigil, in tempore psalmodiæ sua & orationis.

Sicut pondus salis deprimit infirmum, sic somnus deprimit Monachum in oratione.

Sicut vermis corrumpit lignum, sic invidia corrumpit animam Monachi.

Sicut tinea exterminat vestimentum, sic detractio animam Monachi.

CAPUT XL.

DE DETRACTIONE.

PAULUS.

OMnia autem facite sine murmurationibus & hæsitationibus, ut sine querela sitis, & simplices filii Dei sine reprehensione. Philip. 2

JACOBUS.

Nolite detrahere alterutrum fratres mei: qui detrahit fratri, aut qui iudicat fratrem suum, detrahit legi, & iudicat legem. Iacob. 4

SALOMON.

Remove à te os pravum, & detrahentia labia procul sint à te. Prov. 4

Qui detrahit alicui rei, ipse se in futurum obligat. Prov. 13

Qui autem timet præceptum, in pace versatur. Ibidem.

Cum detractoribus ne commiscearis: quoniam repente consurget perditio illorum, & ruinam utriusque quis novit? Rom. 14 / Sapient. 1

Tumultus murmurationum non abscondetur.

AUGUSTINUS.

Ne ergò detrahas, nec audias detrahentem.

HIERONYMUS.

Nunquam ullis detrahe. Accusamus sæpè quod facimus, & contra nosmetipsos nostra vitia invenimus.

Noli detrahere sed verum dicere.

Cave ne linguam aut aures habeas prurientes: id est, ut nec ipse aliis detrahas, aut alios detrahentes audias.

Malorum quoque solatium est bonos carpere, dum peccantium multitudine putant minui peccata.

GREGORIUS.

Cælorum etenim regnum nullus murmurans accipit, nullus qui accipit murmurare potest.

ISIDORUS.

Non detrahas peccanti sed condole.

Quod in alio detrahis, tu et potius pertimesce.

Detractores omnes reprehenduntur, omnes vituperant.

Quando audis detrahentem, teipsum discute.

Quando alium mordes, tua peccata redargue.

Non alterius delicta, sed tua propria cerne.

Nunquam detrahes, si te bene perspexeris.

Uterque simul crimen impendit, & qui detrahentem audit, & is qui detrahit.

IN VITIS PATRUM.

Melius est comedere carnem & vinum bibere, quàm contemnere in vituperatione fratrem suum.

Sicut susurrans serpens Adam de paradiso expulit, sic qui detrahit fratri suo, non solum suam, sed etiam audientis animam perdit.

CAPUT XLI.

DE VOLUNTATE.

CHRISTUS.

SI quis Dei cultor est, & voluntatem eius facit, hunc exaudit Deus. Ioan. 9

PAULUS.

Si voluntas prompta est, secundùm quod habet accepta est, non secundum quod non habet. 1.Cor. 8

Quemadmodum promptus est animus voluntatis, ita sit & perficiendi. Ephes. 5

Nolite fieri imprudentes, sed intelligentes quæ sit voluntas Domini.

SALOMON.

Abominabile est Domino pravum cor: voluntas eius est in iis, qui simpliciter ambulant. Prov. 11

AUGUSTINUS.

Omnibus enim erit in voluntate, quod unusquisque habebit in retributione.

Omnis opus præcedit voluntas nostra, dum cogitamus quod operari debemus.

Nihil enim aliud nostrum quærit Deus, nisi voluntatem bonam.

Malum proprii arbitrii germinatio est voluntatis.

GREGORIUS.

Ante Dei namque oculos nunquam est vacua manus à munere, si cordis arca repleta fuerit bona voluntate.

Bonum ergò opus nobis sit in voluntate, nam ex divino adjutorio erit in perfectione.

Illic totaliter patitur tenebras ultionis, qui hic libenter sustinuit tenebras voluntatis.

Voluntas autem bona est sic adverso alterius sicut nostra pertimescere: nulli quod tibi juste impendi desideras, denegare: necessitati proximi juxta vires occurrere, & prodesse etiam ultra vires velle.

Semper invidia à bona voluntate discordat.

Deus enim per multas voluntates aliorum in aliis multa operatur bona.

CYPRIANUS.

Nec excusat oppressum necessitas criminis, ubi crimen est voluntatis.

CAPUT XLII.

DE INDUMENTIS.

CHRISTUS.

Matt. 6 *Corpus vestrum plus est quàm vestimentum.*

Luc. 3 *Qui duas tunicas habet, det non habenti: & qui habet escas, similiter faciat.*

PAULUS.

1. Tim. 6 *Habentes autem alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus.*

SALOMON.

Prov. 41 *Fallax gratia, & vana est pulchritudo.*

Eccles. 9 *Omni tempore vestimenta tua sint candida, & oleum de capite tuo non deficiat.*

AUGUSTINUS.

Vestis autem tibi par a te requiratur, non ad pulchritudinem, sed propter necessarium tegumentum, ne dum exquisita indumenta vestium, in alteram turpitudinem cadas.

HIERONYMUS.

Plumarum mollities juvenilia membra non foveat.

Quicquid enim corpora nostra defendere potest, & humanæ succurrere imbecillitati, hoc unica appellanda est tunica.

GREGORIUS.

Nemo quippè vestimenta pretiosa, nisi ad inanem gloriam quærit, videlicet ut honorabilior cæteris videatur.

Nemo vult pretiosis vestibus ibi indui, ubi ab aliis non possit videri.

Pro sola enim inani gloria vestimentum pretiosum quæritur.

EPHREM.

Ornatus quippe vestium indicat, qualiter ea quæ æterna sunt, sapiamus, & per studium clarioris amictûs, ab æterna claritate nudi esse dignoscamur.

Lavare sæpiùs, manus et pedes impensiùs, servos nos indicat esse vitiorum.

BASILIUS.

Dum enim nimis ornatum corporum conspicimus, corporis & animæ offendimus creatorem.

CAPUT XLIII.

DE MISERICORDIA.

CHRISTUS.

Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Matt. 5

Estote misericordes, sicut & Pater vester cœlestis misericors est. Luc. 6

PAULUS.

Estote autem invicem benigni & misericordes: induite vos sicut electi Dei sancti & dilecti, viscera misericordiæ. 1 Tim. 4

Exerce teipsum ad pietatem.

Nam corporalis exercitatio ad modicum utilis est, pietas autem ad omnia utilis. Ibidem.

MOSES.

Non negabis mercedem tuam egenti & pauperibus. Deut. 24

SALOMON.

Misericordia & veritas non te deserat: benefacit animæ suæ vir misericors. Prov. 3

Qui autem crudelis est propinquos abjicit. Prov. 11

Clementia præparat vitam, misericordia & veritas præparat bona.

Misericordia & veritas custodiunt regem, & roboratur clementiâ thronus ejus. Prov. 2[illegible]

Facere misericordiam & judicium, magis placet apud Deum quam victima. Prov. 2 & Mat. 9.

JESUS SYRACH.

In judicando esto pupillis misericors ut pater. Eccles. 4

Omnis misericordia faciet locum unicuique secundùm meritum suorum operum. Eccles. 16

Quàm magna misericordia Dei, & propitiatio illius convertentibus ad se. Eccles. 17

Miseratio hominis circa proximum suum. Eccles. 18

Misericordia autem Dei super omnem carnem. Ibidem.

Qui misericordiam habet, docet & erudit, quasi pastor gregem suum custodit. Ibidem.

Qui facit misericordiam, facit sacrificium. Eccles. 35

AUGUSTINUS.

Oportet quippè etiam eum, qui misericordiam requirit, & ipsum pro salute sua aliquid elaborare.

Invenire possumus misericordiam, sed in anima conturbata, & spiritu humilitatis.

In exitu tuo cogita Deum, & in testamento tuo relinque pauperibus; tu illuc vadis, & opera tua hic permanent.

GREGORIUS.

Ubi misericordia quæritur sine controversia, salus est.

Disciplina sine misericordia multum destituitur, si una sine altera teneatur.

CYPRIANUS.

Neque enim Dei misericordiam promereri poterit, qui misericors ipse non fuerit.

Neque enim impetrabit à divina pietate aliquid in precibus, qui ad preces pauperis non fuerit humanus.

ISIDORUS.

Misericordia, à compatiendo alienæ miseriæ, vocabulum sortita est.

Nullus autem in alio misericors esse potest, qui pravè vivendo in se misericors non est.

CAPUT XLIV.

DE COMPASSIONE PROXIMI.

CHRISTUS.

Omnia ergò quæcunque vultis ut faciant vobis homines, ita & vos facite illis: hoc est enim lex & prophetæ. Matt. 7

Paulus.

Paulus.

Rom. 12 Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus.

Ibidem. Necessitatibus sanctorum communicantes, per charitatem servite invicem.

Galat. 6 Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos spirituales estis, instruite hujusmodi in spiritu lenitatis, considerans teipsum, ne & tu tenteris.

Suscipite infirmos, patientes estote ad omnes.

Salomon.

Prov. 14 Qui despicit proximum suum peccat.

Eccles. 22 Fidem posside cum proximo in paupertate illius, ut & in bonis illius læteris.

Ibidem. In tempore tribulationis permane fidelis, ut in hæreditate illius hæres sis.

Eccles. 29 Perde pecuniam propter fratrem & amicum.

Eccles. 41 Ne averteris faciem tuam a proximo tuo.

Eccles. 10 Qui fovea̅ fodit proximo suo, in illam cito decidit: & qui statuit lapidem proximo offendit in eo.

Prov. 23 & Eccles. 27. Qui laqueum alicui ponit, peribit in illo.

Origenes.

Si quis ea, quæ videt in delicto proximi sui, & non indicat, vel in testimonio vocatus non quæ vera sunt, dixerit, pœna commissi reus fiatur ad consensum.

Gregorius.

Compassionem proximi plerumque obsistit pietas falsa.

Qui enim dolorem exhibet in aliena necessitate, crucem portat in mente.

Neque enim aliter Redemptoris nostri membra efficimur, nisi inhærendo Deo, & compatiendo proximo.

Crux quippe a cruciatu dicitur: & duobus modis crux tollitur, quum aut per abstinentiam crucem Domini bajulamus, aut per compassionem proximi, necessitatem illius nostram putamus.

Nam si hæc quisque pro temporali mercede exhibet, crucem quidem bajulat, sed ire post Dominum recusat.

Duobus enim modis crux tollitur, cum aut per abstinentiam affligitur corpus, aut per compassionem proximi affligitur animus.

Compassionem quippe hominis debemus, & rectitudinem à vitiis in eo desiderare oportet, ut in uno eodemque homine & diligamus bonum quod factum est, & persequamur malum quod fecit: ne dum culpam incaute remittimus, non eum per charitatem compulisse, sed per negligentiam veniam concessisse videamur.

Hoc ergo nos debemus exhibere proximis, quod indigentes nobis a creatore nostro conspicimus exhiberi.

Minus proximum amare convincimur, qui non cum eo in necessitate illius, etiam ea quæ sibi sunt, patimur.

Nulla quæ possumus fratribus impendere bona, recusemus.

Inde enim ei, qui est super omnia, propinquamus, unde nos per compassionem proximi etiam sub nosmetipsos deponimus.

Quantum plus per compassionem proximi affligimur, tantum altius Deo propinquamur.

Quisquis malos non tolerat, ipse sibi per tolerantiam suam testis est, quia bonus non est.

Bonus non fuit, quem malorum pravitas non probavit.

Ferrum nostræ animæ nequaquam perducitur ad subtilitatem acuminis, si hoc non eraserit aliena lima pravitatis.

Tantum ergo magis mali tolerandi sunt, quantum & amplius abundant.

Sic agere debemus curam nostram, ne negligamus curam proximi.

Sic enim & quod impendi nobis rectè volumus, aliis impertiamur: & quod nobis fieri nolumus, hoc aliis facere ipsi devitemus.

Charitatis jura illæsa servemus.

Basilius.

Quod tibi accidere non vis, nec proximo tuo cupias evenire.

Condole alienis calamitatibus, & sociare fletibus in alienis mœroribus.

In tribulatione alterius & tu esto tristis: sed noli esse aliis, quales optas esse circa te alios.

Quod non vis pati, non facias & non inferas alteri, mala ne patiaris similia.

Ita clemens esto in alienis delictis sicut in tuis, ut nec aliter te, nec aliter alios penses: & sic alios judica, ut judicari cupis.

Effrem.

Cùm enim onera invicem nostra portamus, colluctatorem nostrum diabolum confundimus & superamus, & Dominum nostrum qui in cœlis est, honorificamus.

Sicut potus aquæ sitienti in æstu solis, sic sermo consolationis fratri in tribulatione tentationis posito.

Caput XLV.

DE ELATIONE.

Christus.

OMnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur. Luc. 16 & 18.

Paulus.

Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem. Galat. 1

Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes. Gal. 5

Si quis existimat se aliquid esse, cum nihil sit, ipse seipsum seducit. Ibidem.

Salomon.

Abominatio est Domino omnis arrogans: etiamsi manus ad manum fuerit, non erit innocens. Prov. 16

Qui se exaltat & dilatat, jurgia concitat. Prov. 28

Qui sperat in Domino, sublevatur. Prov. 29

Gregorius.

In omne quod facit, sese mens deprimat, ne quod virtus scientiæ congregat, ventus elationis tollat.

Miranda quippe doctio cum elatione non elevat, sed gravat.

Dum superna gratia ad altiora intelligenda ducimur, quanto cum subtilius levamur, tantum semper in humilitate nosmetipsos in intellectu nostro premere debemus.

Valdè quippe elata mens retunditur, si ipsi, super quem se extollit, supponatur.

Arrogantes veraciter sanctam Ecclesiam, quamvis Deum fugiendo refugiunt, cum tamen veraciter credendo confitentur.

Isidorus.

De justitia virtute nulla elatione superbias.

De bonis factis non extollaris, & de bono opere non gloriaris.

Elatio excelsum dejecit, & arrogantia sublimes humiliavit.

Quod manifestando potes amittere, tacendo custodi.

Caput XLVI.

DE VITA HOMINIS.

Christus.

NE cogitetis in corde vestro quid manducetis, aut quid induamini. Matt. 6

Nonne anima plus est quàm esca?

Non quod intrat in os, coinquinat hominem, sed quod procedit ex ore, coinquinat hominem. Matt. 15

Paulus.

Non est regnum Dei esca & potus, sed justitia, & pax, & gaudium in Spiritu sancto. Rom. 14

Optimum enim est gratiâ stabilire cor, non escis, quæ non profuerunt ambulantibus in eis. Hebr. 13

Salomon.

Non affliget Dominus animam justi. Prov. 10

Melior est buccella panis sicca cum gaudio, quàm domus plena victimis cum jurgio. Prov. 17

Jesus Syrach.

Eccles. 29 *Initium vitæ hominis, aqua & panis, & vestimentum.*
Ibidem. *Vita nequam hospitantur de domo in domum.*
Eccles. 30 *Melior est mors quàm vita amara; & requies æterna, quam languor perseverans.*
Eccles. 36 *Omnem escam manducabit venter, & est cibus cibo melior.*
Eccles. 39 *Initium necessariæ rei vitæ hominum, aqua, ignis, & ferrum, lac & panis similaginem, mel & botrus, uva, & oleum, & vestimentum.*
Ibidem. *Hæc omnia sanctis in bona, sic & impiis & peccatoribus in mala convertentur.*

Augustinus.

Omnis malus aut ideò vivit, ut corrigatur: aut ideò vivit, ut per illum bonus exerceatur.

Caput XLVII.

DE MUNERIBUS.

Moses.

Deut. 16 MUnera excæcant oculos sapientum, & immutant verba
Eccles. 20 *justorum.*
1. Cor. 2

Salomon.

Prov. 17 *Munera de sinu impios accipit, ut pervertat semitas judicii.*
Prov. 5 *Non des alieno honorem tuum.*

Jesus Syrach.

Eccles. 29 *Donec accipiant, osculantur manus dantis, & in promissionibus humiliant voces suas, & in tempore redditionis postulabit tempus.*
Eccles. 42 *Ubi manus multæ sunt, claude.*
Quodcunque trades, numera & appende.
Eccles. 41 *Datum verò & acceptum omne describe. Cùm dederis, ne improperes.*

Augustinus.

Adulantur frequenter, quod non ex voluntate datur: quod enim ex propria voluntate præstatur, cum omni voluntate donatur.

Gregorius.

Tantum ergò humilior quisque debet ex munere, quantum obligatiorem esse se conspicit in reddenda ratione.

Qui ergo sacros ordines tribuit, tunc ab omni munere manus excutit: quando in divinis rebus non solùm nullam pecuniam, sed etiam humanam gloriam non requirit.

Josephus.

Non debemus recusare vitæ istius munus, quod dedit nobis Deus.

Si hominibus data rejiciamus, contumeliosi sumus: quantò magis servare debemus, quæ à Deo nostro accipimus.

Caput XLVIII.

DE ELEEMOSYNIS.

Christus.

Luc. 11 DAte eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.
Luc. 12 *Vendite quæ possidetis, & date eleemosynam.*
Ibidem. *Facite vobis sacculos qui non veterascunt, thesaurum non deficientem in cœlis, ubi fur non appropiat, neque tinea corrumpit.*

In Libro Tobiæ.

Tob. 12 *Melius est facere eleemosynam, quàm thesauros auri condere.*
Qui faciunt eleemosynam & justitiam, saturabuntur vitâ.

Paulus.

Act. 20 *Beatius est dare quàm accipere.*
2. Cor. 9 *Qui parcè seminat, parcè & metet.*
Galat. 6 *Bonum autem facientes non deficiamus: dum tempus habemus operemur bonum ad omnes, maximè autem ad domesticos fidei.*

Salomon.

Redemptio animæ viri, divitiæ suæ. Prov. 13
Qui autem miserebitur pauperis beatus erit. Prov. 14
Qui calumniatur pauperem, exprobrat factori ejus: honorat autem eum qui miseretur pauperis. Ibidem.

Jesus Syrach.

Conclude eleemosynam in sinu pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo. Eccles. 29
Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis. Eccles. 3
Non est ei bene qui assiduus est in malis, & eleemosynam non danti.
Eleemosyna viri quasi sacculus cum ipso. Eccles. 17
Propter mandatum assume pauperem, & propter inopiam ejus ne dimittas eum vacuum. Ibidem.
Pone thesaurum in præceptis Altissimi: & proderit tibi magis quàm aurum. Ibidem.
Eleemosynam pauperis ne fraudes, & oculos tuos ne transvertas à paupere. Eccles. 4
Animam esurientem ne despexeris, & ne exasperes pauperem in inopia sua. Ibidem.
Cor inopis ne afflixeris, & ne protrahas datum angustianti. Ibidem.
Rogationem contribulati ne abjicias, & non avertas faciem tuam ab egeno. Ibidem.
Ab inope ne avertas oculos tuos propter iram. Ibidem.
Maledicentis tibi pauperis in amaritudine, exaudietur precatio illius.
Exaudiet autem eum, qui fecit illum. Ibidem.
Congregationi pauperum affabilem te facito. Ibidem.
Declina pauperi sine tristitia aurem tuam, ut perficiatur propitiatio tua, & benedictio tua. Ibidem.
Ante mortem benefac amico tuo, & secundùm vires tuas exporrigens da pauperi. Eccles. 14
Da pauperi, & accipe: justifica animam tuam: ante obitum tuum operare justitiam tuam, quoniam non est apud inferos invenire cibum. Ibidem.
Qui facit misericordiam, fœnerat proximo suo. Eccles. 29
Fœnera proximo tuo in tempore necessitatis illius.

Augustinus.

In largitate eorum pauperum non spolia, sed dona requiruntur.

Quale illud munus est, quod alter cum gaudio accipit, alter cum lachrymis amittit.

Super quod ille gratulatur, ille suspirat.

Quamvis largiaris tuum, meliorem eleemosynam facis si reddas alienum.

Alienum enim est quod habemus, si non competenter sentimur ad salutem.

Hæc enim est apud Deum grata eleemosyna, quæ ex vernacula exhibetur substantia, non quæ ex fraudulenta præda tribuitur.

Malunt se sua perdere largiendo, quam aliena instituere componendo.

Hieronymus.

Ad mensulam ubi sunt religiosi pauperes & peregrini, cum illis Christus conviva esse noscatur.

Gloria episcoporum pauperibus providere: ignominiaque omnium sacerdotum, propriis studere divitiis.

Non sis vanus, cùm feceris eleemosynam indigenti, neque te meliorem illo, cui feneraris, æstimes.

Gregorius.

Sunt enim qui magna diligunt, & multa ex his quæ possident, egenis distribuere contractant, ut culpas suas ante Dei oculos misericordia vasceribus redimant.

Dum qualibet necessaria indigentibus damus, sua illis reddimus, non nostra largimur.

Terrena quippe omnia servando amittimus, sed benè largiendo servamus.

Quisquis nunc bona opera indigentibus exhibet, ea non specialiter impendit illi, cujus hæc amore præbuerit.

Isidorus.

Nulla scelera eleemosynis possunt redimi, si in peccatis quisque permanserit.

Nulla

AVGVSTINVS.

Sicut enim avaritia in infernum ponit, ita jugum Christi in cœlum levare consuevit.

HIERONYMVS.

Avaro tam deest quod habet, quàm quod non habet.

Avaritia more ignis est, & cum omnia devorat, nescit penitus saturari.

Esurit semper & inops est, & cum feralibus dentibus universa mundi regna discerpit, & se adhuc jejunam conspicitur.

GREGORIVS.

Impetiginem quoque habet in corpore, quisquis avaritia vastatur in mente.

Si autem non possumus relinquere propria, saltem non concupiscamus aliena.

Ad avaritiam cor parentum allicit fœcunditas prolis, eo enim ad habitum congreganda hæreditatis accenditur, quia multis hæredibus fœcundatur.

CYPRIANVS.

Avarus vir, inferno est similis.

IN VITIS PATRVM.

Qui amat argentum, non videbit scientiam: & qui congregat illud, obscurabitur.

CAPVT XXVI.

DE VIRTVTIBVS.

CHRISTVS.

Marc. 9 *NEmo est qui faciat virtutē in nomine meo, & possit citò malè loqui de me.*

PAVLVS.

1. Cor. 4 *Non est enim in sermone regnum Dei, sed in virtute.*
1. Cor. 12 *Aliis per Spiritum sanctum datur operatio virtutum.*
1. Cor. 2 *Fides vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute Dei.*

SALOMON.

Prov. 3 *Noli prohibere benefacere eum qui potest, si vales & ipse benefacere.*
Prov. 4 *Omni custodia conserva cor tuum, quia ex ipso vita procedit.*

HIERONYMVS.

Multæ sunt virtutum species, quæ sectatoribus suis retribuunt regna cœlorum. Unum quidem iter, sed perveniendi multa compendia. Qui perficere studet, etiam si gradum perfectionis attingat, semper tamen intendat quod crescat, ut per dies singulos seipso melior fiat.

Nemo potest & virtutes simul & divitias possidere.

AVGVSTINVS.

Imitatur virtutem malitia, & zizania confundit frumentum.

AMBROSIVS.

Non potest mens regnum habere virtutum, nisi priùs excusserit jugum vitiorum.

GREGORIVS.

Scientia etenim virtus est, humilitas autem custos virtutis.

Sanctus quisque etiam cum perversa mente requiritur, a bonitatis suæ studio non mutatur.

In via Dei sociis habere desiderate.

Illæ mentes sapientes esse cognoscuntur, quæ cum virtutum odoribus ad Deum per sancta desideria proficiscuntur.

Cum verò adhuc in timore quis bona agit, a malo penitus non recessit.

Ex timore frequenter vitium perpetrare metuitur, ex charitate autem virtutes oriuntur, fides, spes, charitas.

Gaudeat in opus bonum, quod unaquaque virtus administrat.

ISIDORVS.

Ad virtutes difficile consurgimus, ad vitia sine labore labimur.

Occultæ virtutes pro elatione sunt.

Gradus enim sudores patimur, ut ad cœlum conscendere valeamus.

Sicut paulatim homo à minimis vitiis in maxima proruit, ita gradatim ad ea quæ sunt excelsa, consurgit.

Qui autem virtutes inordinatè comprehendere nititur, citò periclitatur.

Hæc est causa in rerum natura, ut quicunque velociter ad perfectum tendunt, sine dubio celeriter finiantur.

Prius vitia stirpanda sunt in homine, deinde inserēda virtutes.

Nam conjungi non potest veritas cum mendacio.

Vir autem virtutes suas augere, publicare noli.

CYPRIANVS.

Nihil prodest verbis proferre virtutem, & factis destruere veritatem.

CAPVT XXVII.

DE VITIIS.

CHRISTVS.

AB intus enim de corde hominum cogitationes malæ procedunt. Matt. 15
Adulteria, fornicationes, homicidia, furta, avaritia, nequitia, impudicitia, oculus malus, blasphemia, superbia stultitia, omnia hæc mala ab intus procedunt, & coinquinant hominem. Ibidem

PAVLVS.

Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentiis ejus. Rom. 6

SALOMON.

Iniquitates suæ capiunt impium, & funibus peccatorum suorum constringitur. Prov. 5

AVGVSTINVS.

Nulla caro exultat in Deo, quæ vivit in vitiis.

HIERONYMVS.

Non purgantur mala vitiorū, nisi ex comparatione virtutum.

Malo arboris nodo malus clavus, aut cuneus infigendus est.

Non poterunt in die judicii, aliorum virtutes, aliorum vitia sublevare.

Circumdati enim vitiis, non possunt videre virtutes.

Omne vitium expelle ab anima tua, ut virtutes anima consequi possit.

Nos verò amore virtutum vitia superemus.

Omnes enim homines vitiis nostris favemus: & quod propria fecimus voluntate, ad naturæ ferimus necessitatem.

ISIDORVS.

Recedens homo à Deo, statim vitiorum traditur potestati.

Vt dū patitur infesta vitia, convertendo, unde excidit, resipiscat.

Satis delicate se palpant, qui volunt sine labore vitia superare.

Perfectè renuntiat vitio, qui occasionem evitat in perpetrando peccato.

Vitia verò cordis tacita revela.

Nonnunquam hominem sua persequuntur: quia nimirum qui prius volendo ea sibi fecit socia, postea sentit etiam nolens stimulosa dupliciter.

Est autem criminis reus, qui & admittit scelera per voluntatem, & defendit ea per contumaciæ tumorem.

Invicem sibi succrescunt vitia, ut dum unum abierit, succedat aliud.

Aliquando utiliter peccat in minimis vitiis, ut majora utilius caveantur.

Veraciter enim sanantur vitia, quæ vitia virtutibus, non vitiis excluduntur.

CÆSARIVS.

Vitia enim nostra, hostes nostri sunt.

IN VITIS PATRVM.

Sicut pinguis terra germinat quod absconsum est in ea, sic & caro pinguis producit vitium.

CAPVT XXVIII.

DE EBRIETATE.

CHRISTVS.

Luc. 21 ATtendite autem vobis, ne forte graventur corda vestra crapula vel ebrietate, & curis huius vitæ.

PAVLVS.

Ephes. 5 Nolite inebriari vino in quo est luxuria.

SALOMON.

Prov. 20 Luxuriosa res vinum, & tumultuosa ebrietas: quicunque in his delectatur, non erit sapiens.

Prov. 23 Ne intuearis vinum quando flavescit, & cum splenduerit in vitro color eius: ingreditur blande, sed in novissimo mordebit ut coluber, & sicut regulus venena diffundet.

Nullum secretum est, ubi regnat ebrietas.

JESUS SYRACH.

Eccles. 19 Operarius ebriosus non locupletabitur, & qui spernit modica, paulatim decidet.

Ibidem Vinum & mulieres apostatare faciunt sapientes, & arguunt sensatos.

Eccles. 31 Sufficiens est homini erudito vinum exiguum, in dormiendo non laborabis ab illo, nec senties dolorem.

Diligentes vinum noli provocare, multos enim exterminavit vinum.

Ibidem Amaritudo animæ, vinum multum potatum.

Ibidem Æqua vita hominibus, vinum in sobrietate.

Si bibas illud moderate, sobrius eris.

Ibidem Vinum in iucunditatem creatum est, non in ebrietatem.

Ibidem Vinum moderate potatum, sanitas est corporis & animæ.

Ibidem Vinum multum potatum, irritationem & iram, & ruinas multas facit.

Ibidem Sicut ignis probat ferrum durum, sic vinum corda arguet.

HIERONYMVS.

Vbicunque saturitas atque ebrietas fuerit, ibi libido dominatur.

Religiosum nunquam vino redoleas, ne audias illud Philosophi: Hoc non est osculum porrigere, sed propinare.

Quicquid inebriat, & statum mentis evertit, similiter fugiatur ut vinum.

Ventrem distentum cibo, & vino, & potionibus irrigatum, voluptas genitalium sequitur.

Quicquid est seminalium voluptatum, est venenum potatum.

AMBROSIVS.

Infirmum stomachum moderatus cibus & vinum confortat, ebrietas autem corpus debilitat.

Plerosque enim gula & abundantia vini turpiter in luxuriam seducunt.

Vinum quippe non reputatur in usu, sed condemnatur in excessu.

ISIDORVS.

Ebrietas autem perturbationem gignit mentis, furorem cordis, flammam libidinis.

Ebrietas autem mentem alienat, ut ubi sit, nesciat: unde et iam malum non sentitur, quod ebrietate committitur.

Plerisque iam est multum bibere, & non inebriari. Audiant hi adversum se dicentem Prophetam: Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miscendam ebrietatem!

Non solum ex vino inebriantur homines, sed etiam ex cæteris potandi generibus, quæ vario modo conficiuntur.

BASILIVS.

Sicut enim piscis se præparat ut glutiat escam, ita & ebriosus in vino suscipit inimicum.

Vinum enim Dominus nobis ad lætitiam cordis, non ad ebrietatem donavit.

Plurimi namque homines per vinum maximam debilitatem contraxerunt, nec potuerunt consequi pristinam firmitatem, quia non temperaverunt gulæ ardorem.

Ebriosus putat se aliquid optimum habere, cum fuerit in præcipitia devolutus.

In omnibus te exhibe sobrium vita, sobrietas in omnibus exhibeatur Deo.

CAPVT XXIX.

DE DECIMIS.

CHRISTVS.

OMnem decimam vestram distribuite, inferte omnem decimam in horreo meo, ut sit cibus in domo mea, & probate me in his, dicit Dominus. Malac. 3

PAVLVS.

De filiis Levi sacerdotium accipientes, mandatum habent decimas sumere à populo, secundum legem: id est, à fratribus suis. Heb. 7

Hilarem datorem diligit Deus. 2. Cor. 9

SALOMON.

Alii dividunt propria, & ditiores fiunt. Prov. 11

Alii rapiunt non sua, & semper in egestate sunt. Ibidem

JESUS SYRACH.

In omni dato hilarem fac vultum, & in exultatione sanctifica decimas. Eccles. 35

Da altissimo secundum datum eius, & in bono oculo adinventionem facito manuum tuarum: quoniam Dominus Deus noster retribuens est, & septies tantum reddet tibi.

AVGVSTINVS.

Decimæ enim tributa sunt egentium animarum: quod si decimas dederitis, non solum abundantiam fructuum recipietis, sed etiam sanitatem corporis consequemini.

Non eget Dominus Deus, non præmium postulat, sed honorem.

Deus enim noster qui dignatus est totum dare, decimam à nobis dignatur repetere, non sibi, sed nobis sine dubio profuturam: unde Propheta dicit: Primitias areæ & vineæ torcularis tui, non tardabis offerre mihi.

Si tardius dare peccatum est, quanto magis est non dedisse?

De militia, de negotio, de artificio, redde decimam.

Cum enim decimas dando, & ex terrenis cælestia possis promereri, quare per avaritiam duplici te benedictione defraudas?

Hæc est enim Domini iustissima consuetudo, ut si tu illi decimam non dederis, tu ad decimam revoceris.

Dabis impio militi, quod non vis dare sacerdoti.

Benefacere Deus semper paratus est, sed hominum malitia prohibetur.

Decimæ enim ex debito requiruntur, & qui eas dare noluerit, res alienam invasit.

Et quanti pauperes in locis ubi ipse habitas, illo decimam non dante, fame mortui fuerint, tantorum homicidiorum reus ante tribunal æterni iudicis apparebit: quia rem à Deo pauperibus delegatam suis usibus reservavit.

Qui ergo sibi aut præmium comparare, aut peccatorum desiderat indulgentiam promereri, reddat decimas Deo.

Vnusquisque Christianus, & omnis ordo catholicorum etiam de novem partibus studeat eleemosynam dare.

CAPVT XXX.

DE CVPIDITATE

CHRISTVS.

QVàm difficile est confidentes in pecuniis, in regnum Dei introire: difficile qui pecunias habet, in regnum Dei introibit. Marc. 10

PAVLVS.

Radix omnium malorum est cupiditas: quam quidam appetentes, erraverunt à fide, & inseruerunt se doloribus multis. 1. Tim. 6

SALOMON.

Semita omnis avari, animas possidentium rapiunt. Prov. 1

Aquæ furtivæ dulciores sunt, & panis absconditus suavior. Prov. 9

Statera dolosa abominatio est apud Deum, & pondus æquum voluntas eius. Prov. 11

Suavis homini panis mendacii, postea implebitur os eius calculo Prov. 20

Jesus Syrach.

Eccles. 14 *Viro cupido & tenaci sine ratione est substantia.*
Ibidem *Insatiabilis oculus cupidi in parte iniquitatis, non satiabitur, donec consumat arefaciens animam suam.*
Eccles. 21 *Qui ædificat domum suam impendiis alienis, quasi qui colligit lapides suos in hyeme.*
Eccles. 31 *Multi dati sunt in auri casum, & facta est in specie illius perditio illorum.*

Ambrosius.

Parva cupiditas atque superbia, in tantum unum est malum, ut nec superbus sine cupiditate, nec sine superbia possit cupidus inveniri.

Isidorus.

Graviore dolore amittuntur, quæ cum magno amore habentur.

Minus autem amittendo dolemus, quod minus possidendo diligimus.

Gloriam temporalem sequentes, etsi nitidi sunt fervore fulgore potentiæ, intus tamen vacui sunt elatione superbiæ.

Qui in appetendis honoribus seculi, aut prosperitatibus mundi instanter desudat laborare, hic & in futuro vacuum invenietur à requie.

Nemo potest spiritualia bella suscipere, nisi prius carnis edomaverit cupiditates.

Non potest ad contemplandum Deum mens esse libera, cum desideriis huius mundi & cupiditatibus inhiat.

Neque enim poterit alta conspicere oculus, quem pulvis claudit.

Omni peccato peior est avaritia, & amor pecuniarum.

Cupiditas omnium criminum mater est. Ergo si succiditur mater criminum, non pullulant cætera soboles peccatorum.

Nunquam satiari novit cupiditas, semper avarus eget: quanto enim magis acquirit, tanto amplius quærit.

Plerique potentes tanta cupiditatis rabie inflammantur, ut de confinibus suis pauperes excludant.

Non est mirum quod morientes in inferni ignibus deprimantur, si viventes flammam cupiditatis suæ minime extinxerunt.

Qui desiderio cupiditatis æstuant, flatu diabolicæ inspirationis urantur.

Eusebius.

Pessima cupiditas, populorum corda mortalium superat, etiam fraternam necessitatem violat.

In vitis patrum.

Nihil prodest pecuniam non habere, si voluntas fuerit possidendi.

Tantum habeamus, quantum necessitas poscit, non quantum cupiditas concupiscit.

Nihil prodest ei nuditas, cui inest cupiditas.

Caput XXXI.

De disciplina.

Joannes.

Apoc. 3 *Ego quos amo, castigo & arguo.*

Paulus.

Heb. 12 *Omnis autem disciplina in præsenti videtur non esse gaudii, sed*
Heb. 12 *mœroris: postea fructum pacatissimum exercitatis per eam reddit iustitiæ.*

Salomon.

Prov. 1 *Audi fili mi disciplinam patris tui, & non dimittas legem matris tuæ, ut addatur gratia capiti tuo, & torques collo tuo.*

Prov. 4 *Tene disciplinam, ne dimittas eam: custodi illam, quia ipsa est vita tua.*

Accipite disciplinam, & nolite abiicere eam.

Prov. 9 *Noli ergo arguere derisorem, ne oderit te.*
Ibidem *Argue sapientem, & amabit te.*
Prov. 12 *Qui diligit disciplinam, diligit scientiam.*
Ibidem *Qui autem odit increpationem, insipiens est.*
Prov. 10 *Via vitæ custodienti disciplinam.*
Qui autem increpationes relinquerit, errat.

Egestas & ignominia ei qui deserit disciplinam. Prov. 13
Qui autem acquiescit arguenti, glorificabitur. Ibidem
Stultus irridet disciplinam patris sui: qui autem custodit increpationes, astutior fiet. Prov. 15

Qui increpationes odit, morietur. Prov. 17

Plus proficit una correctio apud prudentem, quàm centum plagæ apud stultum.

Jesus Syrach.

Vir prudens & disciplinatus non murmurabit correptus. Eccl. 10

Priusquam interroges, ne vituperes quenquam: & cum interrogaveris, corripe iuste. Eccles. 11

Qui odit correptionem, minuetur vita. Eccles. 19

Corripe amicum, sæpè enim fit commissio, & non omni verbo credas. Ibidem

Est correptio mendax in ira contumeliosi. Ibidem

Corripe proximum antequam commineris, & da locum timori Altissimi. Ibidem

Peccator homo devitat correptionem. Eccles. 32
Qui odit correptionem, vestigium est peccatoris. Eccles. 21
Nam qui timet Deum, convertetur ad cor suum. Ibidem

Ambrosius.

Leniter castigatus, exhibet reverentiam castiganti: asperâ autem increpatione offensus nec increpationem recipit, nec salutem.

Sustinenda æquanimiter, nec infirmos, quos emendare non potuerit, castigatos.

Blanda pietate portandi sunt, qui increpari pro sua infirmitate non possunt.

Pro diversitate peccantium, alii portandi, alii castigandi sunt, quia modus diversus est peccatorum.

Tunc enim protervos melius corrigimus, cùm ea quæ benè egisse se credunt, mala demonstravimus.

Gregorius.

Sunt nonnulli, qui increpationis verba audiunt, & ad pœnitentiam redire contendunt: quia pœna terrent, quos alioquin præmia non invitant.

Audiat de regno quod amet, audiat de supplicio unusquisque quod timeat: ut si amor ad regnum non trahat, timor invitet.

Isidorus.

Salubriter accipiunt iusti, quoties de suis excessibus arguuntur.

Plerunque mali, similes sibi in malo, defendunt.

Qui per blanda verba castigatus non corrigitur, acrius necesse est ut arguatur.

Cum dolore enim abscindenda sunt, quæ leniter sanari non possunt.

Qui admonitus secreto, corrigi de peccato negligit, publicè arguendus est, ut vulnus quod occulte sanari nescit, manifestè debeat emendari.

Palam sunt arguendi, qui palàm nocent: ut dum aperta obiurgatione sanantur, hi qui eos imitando deliquerunt, corrigantur.

Dum unus corripitur, plurimi emendantur.

Melius est enim pro multorum salvatione unum condemnari, quam pro unius licentia multos periclitari.

Caput XXXII.

De fide.

Christus.

Omnia possibilia sunt credenti. Marc. 9
Habete fidem Dei. Marc. 11

Qui non hæsitaverit in corde suo, sed crediderit, quia quodcunque dixerit fiat, fiet ei.

Qui credit in filium Dei, habet vitam æternam. Ioan. 3
Qui autem incredulus est filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum. Ibidem

Jacobus.

Quid proderit fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? Iacob. 2

Nunquid

Ibidem *Nunquid poterit fides salvare eum?*
Ibidem *Fides sine operibus otiosa est.*
Ibidem *Sicut enim corpus sine spiritu mortuũ est, ita fides sine operibus mortua est.*

PAVLVS.

Rom. 4 *Virtus enim Dei est, in salutem omni credenti.*
Gal. 3 *Igitur qui ex fide sunt, benedicentur cum fideli Abraham.*
Ephes. 6 *In omnibus sumentes scutum fidei, & galeam salutis accipite, & gladium spiritus quod est verbum Dei.*
Heb. 11 *Sine fide impossibile est placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remunerator sit.*

SALOMON.

Ecclesi. 22 *Fidem posside cum proximo in paupertate illius, ut & in bonis illius laeteris.*

AVGVSTINVS.

Si enim justus est, qui ex fide vivit: iniquus est, qui non habet fidem.

Homini fideli, totus mundus divitiarum: infideli autem nec ad modicum divitiae sunt.

Fidelibus nox in diem mutatur.

Infidelibus autem etiam ipsa lux tenebra fit: usque adeo praevalet fides, ut homines super mare pedibus faciat ambulare.

Magna est fides sed nihil prodest si non habuerit charitatem.

HIERONYMVS.

Quid prodest si impiè agens, Deum voce invocas, quem operibus negas?

Deus in bonis operibus fidelium non tantum considerat oblationis magnitudinem, quantum fidei veritatem.

GREGORIVS.

Ille enim verè credit, qui exercet operando quod credit: per fidem namque, ab omnipotenti Deo cognoscimur.

Quid prodest si idem redemptori nostro per fidem jungimur, si ab eo moribus disjungamur?

ISIDORVS.

Beatus est autem qui & rectè credendo benè vivit, & benè vivendo fidem rectam custodit.

Christianus enim malus, dum secundùm Evangelij doctrinam non vivit, etiam ipsam fidem quam verbo colit, oborta tentatione facile perdit.

Deus si creditur, meritò invocatur & quaeritur: et per hoc tunc perfectè laudatur, quando & creditur.

Fides nequaquam vi extorquetur sed ratione atque exemplis suadetur in corde.

Respicit Deus fidem, ubi se non possunt homines excusare: fides enim quae corde retinetur, confessione oris ad salutem profertur.

Multi fidem Christi ex corde non amant, sed humano terrore, eandem per hypocrisim tenere se simulant: & qui esse non possunt aperte mali, per terrorem fictè nascuntur boni.

CAPVT XXXIII.

DE SPE.

PAVLVS.

Rom. 8 *NOs ipsi primitias spiritus habentes, expectamus redemptionem: spe enim salvi facti sumus.*
Ibidem *Spes autem quae videtur, non est spes.*
Ibidem *Nam quod videt quis quid sperat?*
Ibidem *Si autem quod non videmus speramus, per patientiam expectamus.*

JACOBVS.

Iacob. 1 *Qui enim haesitat, similis est fluctui maris, qui à vento movetur & circumfertur.*

SALOMON.

Prov. 10 *Expectatio justorum, laetitia: spes impiorum peribit.*
Prov. 13 *Spes quae differtur, affligit animam.*

ORIGENES.

Neque salvus esse quisquam potest, nisi prius sibi propitium faciat Dominum.

ISIDORVS.

Qui malè agere non desistunt, vanam spei indulgentiam de Dei pietate requirunt, quam rectè quaererent, si ab actione prava cessarent.

Metuendum valde est, ut neque per spem veniae, quam promittit Deus, perseveranter peccemus: neque, quia justè peccata distringit, veniam desperemus: sed utroque periculo evitato, & à malo declinemus, & de pietate Dei veniam speremus.

Omnis quippe justus spe & formidine nititur: quia nunc illum ad gaudium spes erigit, nunc ad formidinem terror gehennae adducit.

Qui enim veniam de peccato desperat, plus de desperatione quam de commisso scelere se damnat.

Desperatio auget peccatum.

Desperatio pejor est omni peccato.

Corrige igitur teipsum, & indulgentiae habeto spem.

Nulla tam gravis est culpa, quae non habeat veniam.

Nulla te securitas deceptum à poenitentiae intentione suspendat.

Incessanter in corde tuo spes & formido consistant, pariter sint in te timor atque fiducia.

CAPVT XXXIV.

DE GRATIA.

CHRISTVS.

GRatis accepistis, gratis date. Matt. 10
Gratia & veritas per Iesum Christum facta est. Ioan. 1

PAVLVS.

Vbi autem abundavit peccatum, superabundavit gratia: ut sicut regnavit peccatum in mortem, ita & gratia regnet per justitiam in vitam aeternam. Rom. 5

Stipendia enim peccati mors: gratia autem Dei, vita aeterna. Rom 6

Vnicuique autem nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi. Ephes. 4

SALOMON.

Qui bonus est à Domino hauriet gratiam. Prov. 12

Oculi tui ita Dominum custodiant, ut addatur gratia capiti tuo.

Gratia datur in conspectu omnis viventis.

Est datum, cui non est utile: & est datum, cujus retributio duplex est.

GREGORIVS.

Dominus qui talenta contulit rationem positurus redit: quia is qui nunc piè spiritalia dona tribuit, districtè in judicio merita exquiret.

Bonum quod in tranquillitate sumitur, in tribulatione manifestatur.

Sunt namque nonnulli qui donum intelligentiae percipiunt, sed sola quae carnis sunt, sapiunt.

ISIDORVS.

Interdum peccantibus nobis, sua Deus dona retrahit, ut ad spem divinae propitiationis mens humana consurgat.

Ab illo enim nobis omnia bona gratia praeveniente, donantur.

Profectus hominis, donum Dei est: nec à se potest quisquam, sed à Domino corrigi. Nec enim quicquam boni habet proprium homo, cujus via non est ejus.

Cum quisque aliquod donum Dei acceperit, non appetat amplius quàm quod meruit, ne dum alterius membri officium arripere tentat, id quod meruit perdat.

Conturbat enim corporis ordinem totum, qui non suo contentus officio subripit alienum.

Quod enim sapientes sumus, quod divites, quod potentes existimus, non aliunde, sed potiùs divino munere sumus.

Vtamur ergo optimè divinis beneficijs, quatenus & Deum non poeniteat dedisse, & nobis accepisse sit utile.

In divisione bonorum diversis per spiritus diversa Dei munera, non tamen conceduntur uni omnia, ut sit pro utilitate structio, quod

aliter admiretur in altero. Item dicit: Munera gratiarum alia isti, alia vero donantur illi, ne donata ita haberentur, ut non egeat alterius.

Auferri Deus dicitur homini donum quod homo non habuit, id est, quod accipere non meruit.

EVSEBIVS.

Sicut gratia gratis accipitur à Deo, ita gratis eadē ministretur.

CAPVT XXXV.

DE DISCORDIA.

CHRISTVS.

Matt. 12 & Luc. 11 Omne regnum divisum contra se, desolabitur: & omnis civitas vel domus divisa contra se, non stabit.

Matt. 10 Necesse est enim ut veniant scandala.

Ibidem Verumtamen væ homini illi per quem scandalum venit.

PAVLVS.

Rom. 14 Omnia quidem munda sunt sed malum est homini, qui per offendiculum manducat.

1. Cor. 7 In pace autem vocavit nos Deus.

1. Cor. 14 Non enim dissensionis est Deus sed pacis.

Rom. 1 & Apoc. 1 Pax fratribus, & charitas cum fide, à Deo patre & Domino Iesu Christo.

SALOMON.

Prov. 12 Abominatio est Domino labia mendacia: qui autem fideliter agunt, placent Deo.

Prov. 15 Vir iracundus provocat rixas: qui patiēs est, mitigat suscitatas.

Prov. 16 Homo perversus suscitat lites, & verbosus separat principes.

Prov. 17 Semper iurgia quærit malus, angelus autem crudelis mittetur contra eum.

GREGORIVS.

Deus quippe in unitate est, & illi ejus gratiam habere merentur, qui se ab invicem per sectarum scandalum non dividunt. Munus enim non accipitur, nisi ante discordia ab animo pellatur.

Quàm gravis est culpa discordiæ, pro qua nec munus accipitur.

Quicquid enim proteruos vel indignans animus protulerit, objurgantis furor est, non dilectionis correctionis.

Quale iam est misericordiæ sacrificium, quod cùm discordia proximi offertur?

CAPVT XXXVI.

DE IVRAMENTO.

CHRISTVS.

Matt. 5 Audistis quia dictum est antiquis: Non periurabis.

Ibidem Reddes autem Domino iuramenta tua.

Ibidem Ego autem dico vobis, non iurare omnino, neq; per cælum, neq; per terram.

Matt. 5 Sit autem sermo vester, Est est, non non.

Ibidem Quod autem his abundantius est, a malo est.

Matt. 23 Qui iurat in cælo, iurat in throno Dei, & in eo qui sedet super eum.

PAVLVS.

Heb. 6 Homines enim per maiorem sui iurant, & omnis controversiæ eorum finis ad confirmationem iuramentum est.

SALOMON.

Qui autem mentitur, testis est fraudulentus.

Prov. 12 Iurationi non assuescat os tuum.

Eccles. 23 Vir multum iurans replebitur iniquitate, & non discedet à domo illius plaga.

Ibidem

Ibidem Si in vacuum iuraverit vir, non iustificabitur.

Ibidem Indisciplinatæ loquelæ non adsuescat os tuum: est enim in illa verbum peccati.

ISIDORVS.

Sicut mentiri non potest, qui non loquitur: sic periurare non poterit, qui non appetit iurare.

Non est contra Dei præceptum iurare, sed dum usum iurandi facimus, periurii crimen incurrimus.

Nunquàm ergo iuret, qui periurare timet.

Multi ut fallant, periurant, ut per fidem sacramenti fidem faciant verbis suis, quæ fallendo, dum periurant & mentiuntur, homines decipiunt.

Interdum & falsis lachrymis seducti, decipimur: & credimus dum plorant, quibus credendum non erat.

Plerunq; sine iuramento loqui disponimus, sed incredulitate eorum qui non credunt quod dicimus, iurare compellimur.

Talique necessitate iurandi consuetudinem facimus.

Sunt multi ad credendum pigri, qui nō moventur ad fidē verbi.

Graviter autem delinquunt, qui sibi loquentes iurare cogunt.

Quacunq; arte verborum quis iuret, Deus tamen qui conscientiæ testis est ita hoc accipit, sicut ille cui iuratur, intelligit.

Dupliciter autem reus fit, qui & Dei nomen in vanum assumit, & proximum dolo capit.

Non est observandum iuramentum, quum malum incautè promittitur: veluti si quisquam adulteræ perpetim cùm ea permanendi fidem polliceatur. Tolerabilius est enim non implere sacramentum, quàm permanere in stupri flagitio.

CAPVT XXXVII.

DE COGITATIONIBVS.

CHRISTVS.

Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Matt. 5

Ab intus enim de corde hominum cogitationes malæ procedunt, adulteria, fornicationes, homicidia, furta, avaritia, nequitia, impudicitia, oculus malus, blasphemia, superbia, stultitia. Marc. 7

Omnia hæc mala ab intus procedunt, & coinquinant hominem.

PETRVS.

Charissimi obsecro vos, tanquam advenas & peregrinos, abstinere vos à carnalibus desideriis, quæ militant adversus animam. 1. Pet. 2

PAVLVS.

Charitas non cogitat malum, non gaudet super iniquitatem, congaudet autem veritati. 1. Cor. 13

Caro & sanguis regnum Dei non possidebunt. 1. Cor. 15

Charissimi mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus, perficientes sanctificationem in timore spiritum.

Dico autem spiritu ambulate, & desideria carnis non perficietis. Gal. 5

SALOMON.

Qui autem confidit in cogitationibus suis, impiè agit. Prov. 12

Cogitationes iustorum, iudicia: consilia impiorū fraudulenta.

Dolus in corde cogitantium mala. Ibidem

Abominatio est Domino cogitatio mala. Prov. 15

Revela Domino opera tua, & dirigentur cogitationes tuæ. Prov. 16

Qui attonitis oculis cogitat prava, mordens labia sua perficit malum. Prov. 17

Non præterit Dominum omnis cogitatus, & non abscondit se ab eo ullus sermo. Eccles. 42

In cogitationibus enim impii interrogatio erit. Sap. 1

Impii autem secundum quæ cogitaverunt, correptionem habebunt. Sap. 3

Corpus autem quod corrumpitur, aggravat animam: & deprimit terrena habitatio sensum multa cogitantem. Sap. 9

Non est cogitatus impiorum prudentia.

Qui minoratur corde cogitat inania, & vir imprudens & errans cogitat stultitiam. Eccles. 16

Ante tempus ad senectutem ducit cogitatus.

AVGVSTINVS.

Nemo potest à diabolo decipi, nisi qui præbere voluerit suæ voluntatis assensum.

HIERONYMVS.

Potestas quippe diaboli, non in temeritate illius atque iactantia sed in nostra est voluntate.

Diabolus per ea quæ patere videt, aut certè nō firmiter clausa, [illegible] & ad ipsam arcem mentis & animæ pervenire.

Sola pietocis causa est, ubi carnis nulla notitia est.
Non finas cogitationes malas in corde tuo crescere.

HILARIUS.

Non omnes cogitationes nostræ malæ per diaboli instigationem excitantur, sed aliquoties & nostro motu emergunt: bonæ autem cogitationes semper à Deo sunt.

GREGORIUS.

Sicut capite reguntur membra, ita cogitationes mente disponuntur.

Dum enim in cogitatione voluntas non reprimitur, etiam in agnitione dominatur.

Omnia enim corda scrutatur Dominus, & universas mentium cogitationes intelligit.

Maligni quippe spiritus undique animam angustiant, quando eā non solum operum, verùm etiam cogitationum, atque insuper locutionum iniquitates replicant.

Tum enim in capite oculos habemus, cùm vitam Redemptoris nostri tacitâ cogitatione conspicimus.

Quid prodest quod contra hostium insidias tota civitas custoditur, si unum foramen apertum relinquatur, undè ab hostibus intratur?

Omne enim quod salubriter cogitamus, quasi mente coquimus.

Quia ergò in pace subigere carnis desideria nolumus, quomodo in bello pro Deo ipsam carnem doremus?

Mens nostra à carnali delectatione abigenda est, & à carnis cura necessaria abscindenda non est?

ISIDORUS.

Bipartita est causa peccandi, id est, operis & cogitationis: quorum unum dicitur iniquitas, quod opere geritur: aliud injustitia, quod cogitatione admittitur.

Prius autem actio resecanda est, posteà cogitatio.

Prius prava opera postmodum desideria.

Vicissim enim & à cogitatione opera procedunt, & ab opere cogitatio nascitur.

Quamvis ab opere malo quisque vacet, pro solâ tamen pravæ cogitationis malitia non erit innocens.

Non enim solùm factis, sed & cogitationibus delinquimus, si eis illicito incurrentium delectemur.

Non est timendum, si bona & mala in cogitationem veniant: sed magis gloriandum est, si mens mala à bonis intellectu rationis discernat.

Nihil juvat quod inter bonum & malum sensu prudentiori discernimus, nisi opere aut mala cogitata caveamus, aut bona intellecta faciamus.

In ipso cogitationis initio resiste, & evades cætera.

Si separaveris cogitationes à corde, non prorumpent in opera.

Si cogitationibus non consenseris, opere citò resistis.

Non enim potest corpus corrumpi, nisi priùs corruptus fit animus.

Nihil potest caro facere, nisi quod voluerit animus.

Munda enim à cogitatione animum, & caro non peccabit: melius est ut vites vitium, quàm ut emendes.

IN LIBRO CLEMENTIS.

Diabolus enim, nisi quis voluntatibus ejus se sponte subdiderit, potestatem adversus hominem non habebit.

IN VITIS PATRUM.

Sicut ignis tepefacit ceram, ita & vigilia bona cogitationes pessimas.

CAPUT XXXVIII.

DE MENDACIO.

CHRISTUS.

Matt. 19 *NOn falsum testimonium dices.*
Exod. 20

PAULUS.

Ephes. 4 *Deponentes omne mendacium, loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo.*

Nolite mentiri invicem, expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, & induentes novum, eum qui renovatur in agnitionem Dei secundùm imaginem ejus qui creavit eum. Coloss. 3

SALOMON.

Qui autem mentitur, testis est fraudulentus. Prov. 12
Qui autem testis est repentinus, concinnat linguam mendacii. Ibidem.

Abominatio est Domino labia mendacia. Ibidem.
Qui autem fideliter agunt, placent illi. Prov. 14
Liberat animam testis fidelis. Ibidem.
Profert mendacia versipellis.
Testis fidelis non mentietur, profert mendacia testis dolosus. Ibidem.

JESUS SYRACH.

Non accipias adversus animam tuam mendacium. Eccles. 2.
Noli amare mendacium adversus fratrem tuum, neque in amicum similiter facias. & 4.
Eccles. 7
Noli velle mentiri omne mendacium: assiduitas enim illius non est bona. Ibidem
Responsum obscurum in vacuum non ibit, os autem quod mentitur, occidit animam. Sapient. 1

HIERONYMUS.

Mendaces faciunt, ut nec vera dicentibus credatur.

ISIDORUS.

Sæpè vera præmittit, qui falsa dicturus est, ut cùm primùm acquisierit fidem, ad reliqua mendacia audientes credulos faciat.

Multis videntur vera esse, quæ falsa sunt, & ideò non ex Deo, sed ex suo mendacio loquuntur.

Plerunque à veritate incipit, qui falsa confingit.

Latent sæpe venena circumdata melle verborum: & tamdiu decepter veritatem simulat, quousque fallendo decipiat.

Summopere cavendum est omne mendacium: omne quoque genus mendacii magnopere fuge.

Omne quod à veritate discordat, iniquitas est.

Esto in verbo verax, namnemo mendacio fallas.

Non aliud loquaris, aliudque facias.

Non aliud dicas & aliud in animo teneas.

Assiduitas jurandi, perjurii consuetudinem facit.

Sine consideratione verò non promittas.

Quod non potes facere, non pollicearis.

Malum rem iru si non reddas quod noveris.

Veritas angulos non habet, nec quærit usuras.

Quod incautè vovisti, non facias: impia est promissio, quæ scelere adimpletur.

CAPUT XXXIX.

DE MONACHIS.

MOSES.

CUm voveris votum Domino Deo tuo, non tardabis reddere, quia requiret illud Dominus Deus tuus. Deut. 23
Eccles. 5

PAULUS.

Omnis enim qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet. 1. Cor. 9
Et illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam. 1 Tim. 2
Ibidem.
Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus, ut ei placeat, cui se probavit. 2. Tim. 2

SALOMON.

Semita justorum declinat mala: custos autem animæ suæ servat viam suam. Prov. 16

HIERONYMUS.

Nunquam de ore Monachi ineptus aut lascivus sermo egrediatur.

His enim signis libidinosus animus ostenditur, & per exteriorem hominem, interioris hominis vitia demonstrantur.

Monachus non desideret civium frequentiam, quia de singularitate censetur.

Monachus sit vigil sensu, ne vanis cogitationibus polluatur.

Amet scientiam Scripturarum, & carnis vitia non amabit.

Episcopi imitantur Apostolos, & Monachi perfectos patres: ut quorum honorem possident, habere nitantur & meritum.

Monachus habeat simplicitatem columbæ, nec cuiquam machinetur dolos.

Habeat & serpentis astutiam, ne alterius supplantetur insidiis.

Monachus teneat humilitatem veram.

Monachus qui Christum desiderat, nihil aliud indagat, sed est ei cella pro paradiso, varia scripturarum dona discerpit, his utitur deliciis, harum fruitur amplexu.

Ille verus est monachus qui aurum contemnit, & scripturas scrutatur: & cum in paupertatem incidit, ornatior instat ornatu.

Monachus specialis expetenda est solitudo, ex urbe habitatio facienda.

Non quæras in Monacho gloriam vestium, sed animi pietatem.

Quicquid in Monachis dicitur, redundat in Clericos.

Adversum eos loquaces, pro se mutis.

Monachum cum corpore clausum cellula lateat, lingua per orbem non discurrat.

GREGORIUS.

Ipsi dispensationibus terrenis inserviant, quos dona spiritualia non exornant.

Qui penetrare ad intima nequeunt, saltem necessaria foris operentur.

Monachus qui in terra possessionem quærit, Monachus non est.

ISIDORUS.

Tunc se quisque Monachum judicet, quum se minimum existimaverit cunctis.

BASILIUS.

Cœleste enim donum accipit Monachus, qui terrenos actus à semetipso projicit, nec implicat se negotiis secularibus militans Deo.

IN VITIS PATRUM.

Monachus autem non solùm propterea dicitur, quia uxorem non habet, sed religioni Dei, & servitio ejus mancipatus est: ita tamen est quemadmodum seculo non placeat, quia magis elegit castitatem, quæ Deo cura est, & Spiritus sancti habitatio.

Monachus si ventrem suum & linguam continuat, & vacationem non fecerit, confidas quia non morietur in æternum.

Monachus odeat multum & operatus multum, non confidat in hoc.

Qui autem parum edit, etiamsi parum operetur, confidat & viriliter agat, non perdet mercedem suam.

Qui vult ædificare domum, multa procurat ut possit perficere opus suum: ita Monachum multam curam habere oportet, ut possit opus Dei perficere.

Quanti Monachorum, dum patris matrisque non miserantur, suas animas perdiderunt?

Melior est secularis mansuetus, quàm Monachus animosus & iracundus.

Melior est secularis infirmitas servitus fratri, super Monachum non miserentem proximo suo.

Monachus bilinguis turbat fratres.

Fidelis autem requiem adducit.

Pallor enim cum humilitate, & maceries decus est Monachi.

Si potueris injuriari ac tacere, & afficitenonitiis, & portare, magna est hæc res super alia mandata.

EPHREM.

Sicut enim sata in bona terra culta, sic anima Monachi fructifica est cogitationibus divinarum scripturarum.

Sicut lampas lucida in loco tenebroso refulgens, sic Monachus mente sobria in corde pervigil, in tempore psalmodiæ suæ & orationum.

Sicut pondus salis deprimit infirmum, sic somnus deprimit Monachum in oratione.

Sicut vermis corrumpit lignum, sic invidia corrumpit animam Monachi.

Sicut tinea exterminat vestimentum, sic detractio animam Monachi.

CAPUT XL.

DE DETRACTIONE.

PAULUS.

Omnia autem facite sine murmurationibus & hæsitationibus, ut sitis querela sine, & simplices filii Dei sine reprehensione. Philip. 2

JACOBUS.

Nolite detrahere alterutrum fratres mei: qui detrahit fratri, aut qui judicat fratrem suum, detrahit legi, & judicat legem. Iacob. 4

SALOMON.

Remove à te os pravum, & detrahentia labia procul sint à te. Prov. 4

Qui detrahit alicui rei, ipse se in futurum obligat. Prov. 13

Qui autem timet præceptum, in pace versatur. Ibidem.

Cum detractoribus ne commiscearis: quoniam repente consurget perditio illorum, & ruinam utriusque quis novit? Rom. 14

Tumultus murmurationum non abscondetur. Sapient. 1

AUGUSTINUS.

Ne ergò detrahas, nec audias detrahentem.

HIERONYMUS.

Nunquam ulli detrahas. Accusamus sæpè quod facimus, & contra nosmetipsos nostra vitia inveheimur.

Noli detrahere sed verum dicere.

Cave ne linguam aut aures habeas prurientes: id est, ut nec ipse aliis detrahas, aut alios detrahentes audias.

Maioram quoque solatium est vanos capere, dum peccantium multitudine putant minus peccata.

GREGORIUS.

Cœlorum etenim regnum nullus murmurans accipit, nullus qui accipit murmurare potest.

ISIDORUS.

Non detrahas peccanti sed condole.

Quod in alio [illegible] in te potius pertimesce.

Detractores omnes reprehendunt, omnes vituperant.

Quando aliquis detrahit, teipsum discute.

Quando alium mordes, tua peccata redargue.

Non alterum dele[illegible], sed tua propria cerne.

Nunquam detrahes si te bene perspexeris.

Utrique simile crimen imponitur, & qui detrahentem audit, & is qui detrahit.

IN VITIS PATRUM.

Melius est comedere carnem & vinum bibere, quàm contemnere in vituperatione fratrem suum.

Sicut susurrans serpens Evam de paradiso expulit, sic qui detrahit fratri suo, non solum suam, sed etiam audientis animam perdit.

CAPUT XLI.

DE VOLUNTATE.

CHRISTUS.

Si quis Dei cultor est, & voluntatem ejus facit, hunc exaudit Deus. Ioan. 9

PAULUS.

Si voluntas prompta est, secundùm quod habet accepta est, non secundum quod non habet. 1.Cor. 8

Quemadmodum promptus est animus voluntatis, ita sit & perficiendi. Ephes. 5

Nolite fieri imprudentes, sed intelligentes quæ sit voluntas Domini.

SALOMON.

Abominabile est Domino pravum cor: voluntas ejus est in iis, qui simpliciter ambulant. Prov. 10

AUGUSTINUS.

Omnibus enim erit in voluntate, quod unusquisque habebit in retributione.

Omne opus præcedit voluntas nostra, dum cogitamus quod operari debemus.

Nihil enim aliud nostrum quærit Deus, nisi voluntatem bonam.

Malum proprij arbitrij germinatio est voluntatis.

GREGORIUS.

Ante Dei namque oculos nunquam est vacua manus à munere, si cordis arca repleta fuerit bonâ voluntate.

Bonum ergò opus nobis fit in voluntate, nam ex divino adjutorio erit in perfectione.

Illic coactus patitur tenebras ultionis, qui hic libenter sustinuit tenebras voluntatis.

Voluntas autem bona est sic adversa alterius sicut nostra pertimescere: nulli quod tibi justo impendi desideras, denegare: necessitati proximi juxta vires occurrere, & prodesse etiam ultra vires velle.

Semper invidia à bona voluntate discordat.

Deo enim per multas voluntates aliorum in alijs multa operatur bona.

CYPRIANUS.

Non excusat oppressum necessitas criminis, ubi crimen est voluntatis.

CAPUT XLII.

DE INDVMENTIS.

CHRISTUS.

Matt. 6 *Corpus vestrum plus est quàm vestimentum.*

Luc. 3 *Qui duas tunicas habet, det non habenti: & qui habet escas, similiter faciat.*

PAULUS.

1. Tim. 6 *Habentes autem alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus.*

SALOMON.

Fallax gratia, & vana est pulchritudo.

Prov. 41 Eccles. 9 *Omni tempore vestimenta tua sint candida, & oleum de capite tuo non deficiat.*

AUGUSTINUS.

Vestis autem tibi pura circundetur, non ad pulchritudinem, sed propter necessarium tegumentum, ne dum exquisitis indumentis vestiris, in alteram turpitudinem cadas.

HIERONYMUS.

Plumarum mollities juventutis membra non foveat.

Quicquid enim corpora nostra defendere potest, & humanæ succurrere imbecillitati, hoc tunica appellanda est tunica.

GREGORIUS.

Nemo quippè vestimenta pretiosa, nisi ad inanem gloriam quærit, videlicet ut honorabilior cæteris videatur.

Nemo vult pretiosis vestibus ibi indui, ubi ab alijs non possit videri.

Pro sola enim inani gloria vestimentum pretiosum quæritur.

EVFREM.

Ornatus quippe vestium indicat, qualiter ea quæ æterna sunt, sapiamus, & per studium clariorum amictûs, ab æterna claritate nudi esse dignoscamur.

Lavare faciem, manus ac pedes impensiùs, servos nos indicat esse vitiorum.

BASILIVS.

Dum enim nimis ornatum corporum conspicimus, corporis & animæ offendimus creatorem.

CAPUT XLIII.

DE MISERICORDIA.

CHRISTUS.

Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Matt. 5

Estote misericordes, sicut & Pater vester cælestis misericors est. Luc. 6

PAULUS.

Estote autem invicem benigni & misericordes: induite vos sicut electi Dei sancti & dilecti, viscera misericordiæ. 1. Tim. 4

Exerce teipsum ad pietatem.

Nam corporalis exercitatio ad modicum utilis est, pietas autem ad omnia utilis. Ibidem.

MOSES.

Non negabis mercedem tuam egenis & pauperibus. Deut. 24

SALOMON.

Misericordia & veritas non te deserat: benè facit animæ suæ vir misericors. Prov. 3

Qui autem crudelis est propinquos abjicit. Prov. 11

Clementia præparat vitam, misericordia & veritas præparat bona.

Misericordia & veritas custodiunt regem, & roboratur clementiâ thronus ejus. Prov. 2

Facere misericordiam & judicium, magis placet apud Deum quàm victima. Prov. 2 & Mat. 9.

JESUS SYRACH.

In judicando esto pupillis misericors ut pater. Eccles. 4

Omnis misericordia faciet locum unicuique secundùm meritum suorum operum. Eccles. 16

Quàm magna misericordia Dei, & propitiatio illius convertentibus ad se. Eccles. 17

Miseratio hominis circa proximum suum. Eccles. 18

Misericordia autem Dei super omnem carnem. Ibidem.

Qui misericordiam habet, docet & erudit, quasi pastor gregem suum custodit. Ibidem.

Qui facit misericordiam, facit sacrificium. Eccles. 35

AUGUSTINUS.

Oportet quippè etiam eum, qui misericordiam requirit, & ipsum pro salute sua aliquid elaborare.

Invenire possumus misericordiam, sed in anima conturbata, & spiritu humilitatis.

In exitu tuo cogita Deum, & in testamento tuo relinque pauperibus: tu enim vades, & opera tua hîc permaneant.

GREGORIUS.

Ubi misericordia quæritur sive controversia, salus est.

Disciplina sine misericordia multum destituitur, si una sine altera teneatur.

CYPRIANVS.

Neque enim Dei misericordiam promereri poterit, qui misericors ipse non fuerit.

Neque enim impetrabit à divina pietate aliquid in precibus, qui ad preces pauperis non fuerit humanus.

ISIDORUS.

Misericordia, à compatiendo alienæ miseriæ, vocabulum sortita est.

Nullus autem in alio misericors esse potest, qui pravè vivendo in se misericors non est.

CAPUT XLIV.

DE COMPASSIONE PROXIMI.

CHRISTVS.

Omnia ergò quæcunque vultis ut faciant vobis homines, ita & vos facite illis: hæc est enim lex & prophetæ. Matt. 7

PAULUS.

Rom. 12 Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus.
ibidem. Necessitatibus sanctorum communicantes, per charitatem servite invicem.
Galat. 6 Si praeoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos spirituales estis, instruite hujusmodi in spiritu lenitatis, considerans teipsum, ne & tu tenteris.
Suscipite infirmos, patientes estote ad omnes.

SALOMON.

Prov. 14 Qui despicit proximum suum peccat.
Eccles. 22 Eadem posside cum proximo in paupertate illius, ut & in bonis illius laeteris.
ibidem. In tempore tribulationis permane fidelis, ut in haereditate illius haeres sis.
Eccles. 29 Perde pecuniam propter fratrem & amicum.
Eccles. 41 Ne avertas faciem tuam a proximo tuo.
Eccles. 10 Qui fovéam fodit proximo suo, in illam cito decidit: & qui statuit
Prov. 23 lapidem proximo, offendit in eo.
& Eccles. 27. Qui laqueum alteri ponit, peribit in illo.

ORIGENES.

Si quis ea, quae videt in delicto proximi sui, & non indicat, vel in testimonia vocatus non quae vera sunt, dixerit, poena commissi revolvitur ad conscium.

GREGORIUS.

Compassionem enim proximi plerumque obsistit pietas falsa.
Qui enim dolorem exhibet in aliena necessitate, crucem portat in mente.
Neque enim aliter Redemptoris nostri membra efficimur, nisi inhaerendo Deo, & compatiendo proximo.
Crux quippe à cruciatu dicitur: & duobus modis crux tollitur, quum aut per abstinentiam crucem Domini bajulamus, aut per compassionem proximi, necessitatem illius nostram putamus.
Nam si hoc quisque pro temporali mercede exhibet, crucem quidem bajulat, sed ire post Dominum recusat.
Duobus enim modis crux tollitur: cum aut per abstinentiam affligitur corpus, aut per compassionem proximi affligitur animus.
Compassionem quippe homini debemus, & rectitudinem à vitiis in ea desiderare oportet, ut in uno eodemque homine & diligamus bonum quod factum est, & persequamur mala quae fecit: ne dum culpas iniquè committimus, non tam per charitatem compuncti, sed per negligentiam veniam concessisse videamur.
Hoc ergo nos debemus exhibere proximo, quod indigni nobis a creatore nostro conspicimus exhiberi.
Minus proximum amare convincimur, qui non cum eo in necessitate illius, etiam ea quae sibi sunt, partimur.
Nulla quae possumus fratribus impendere bona, recusemus.
Inde enim ei, qui est super omnia, propinquamus, unde nos per compassionem proximi etiam sub nosmetipsos deponimus.
Quantum plus per compassionem proximi affligimur, tantum altius Deo propinquamus.
Quisquis malos non tolerat, ipse sibi per tolerantiam suam testis est, quia bonus non est.
Bonus non fuit, quem malorum pravitas non probavit.
Ferrum nostra anima nequaquam perducitur ad subtilitatem acuminis, si hoc non eraserit aliena lima pravitatis.
Tanto ergo magis mali tolerandi sunt, quanto & amplius abundant.
Sic agere debemus curam nostram, ut negligamus curam proximi.
Sic enim & quod impendi nobis rectè volumus, alijs impertiamur: & quod nobis fieri nolumus, hoc alijs facere ipsi devitemus.
Charitatis jura illaesa servemus.

BASILIUS.

Quod tibi accidere non vis, nec proximo tuo cupias evenire.
Condole alienis calamitatibus, & faciare fletibus in alienis maeroribus.
In tribulatione alterius & tu esto tristis: talis esto alijs, quales optas esse circa te alios.

Quod non vis pati, non facias & non inferas alteri, mala ne patiaris similia.
Ita clemens esto in alienis delictis sicut in tuis, ut nec aliter te, nec aliter alios penses: & sic alios judica, ut judicari cupis.

EFFREM.

Cùm enim invicem onera nostra portamus, collutatorem nostrum diabolum confundimus & superamus, & Dominum nostrum qui in coelis est, honorificamus.
Sicut potus aquae sitienti in aestu solis, sic forma consolationis fratri in tribulatione tentationis posito.

CAPUT XLV.

DE ELATIONE.

CHRISTUS.

OMnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur. Luc. 16 & 18.

PAULUS.

Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem. Galat. 1
Non efficiamur inanis gloriae cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes. Gal. 5
Si quis existimat se aliquid esse, cùm nihil sit, ipse seipsum seducit. ibidem.

SALOMON.

Abominatio est Domino omnis arrogans: etiamsi manus ad manum fuerit, non erit innocens. Prov. 16
Qui se jactat & dilatat, jurgia concitat. Prov. 28
Qui sperat in Domino sublevatur. Prov. 29

GREGORIUS.

In omne quod fit, sese mens deprimat, ne quod virtus sciente congregat, ventus elationis tollat.
Miranda quippe actio cum elatione non elevat, sed gravat.
Dum superna gratiâ ad altiora intelligenda ducimur, quanto in subtilius levamur, tanto semper in humilitate nosmet ipsos in intellectu nostro premere debemus.
Valdè quippe elata mens confunditur, si ipsi, super quem se extollit, supponatur.
Arrogantes viri inter sanctam Ecclesiam, quamvis Deum fugiendo refugiunt, cum tamen veraciter credendo consitentur.

ISIDOROS.

De justitia virtute nullâ elatione superbias.
De bonis factis non extollaris, & de bono opere non glorieris.
Elatio excelsum dejecit, & arrogantia sublimes humiliavit.
Quod manifestando potes amittere, tacendo custodi.

CAPUT XLVI.

DE VITA HOMINIS.

CHRISTUS.

NE cogitetis in corde vestro quid manducetis, aut quid induamini. Matt. 6
Nonne anima plus est quàm esca?
Non quod intrat in os, coinquinat hominem, sed quod procedit ex ore, coinquinat hominem. Matt. 15

PAULOS.

Non est regnum Dei esca & potus, sed justitia, & pax, & gaudium in Spiritu sancto. Rom. 14
Optimum enim est gratiâ stabilire cor, non escis, quae non profuerunt ambulantibus in eis. Hebr. 13

SALOMON.

Non affliget Dominus animam justi. Prov. 10
Melior est buccella panis sicca cum gaudio, quàm domus plena victimis cum jurgio. Prov. 7

IESVS

JESUS SYRACH.

Eccles. 29 *Initium vitæ hominis, aqua & panis, & vestimentum.*
ibidem. *Vita nequam hospitandi de domo in domum.*
Eccles. 30 *Melior est mors quàm vita amara; & requies æterna, quàm languor perseverans.*
Eccles. 36 *Omnem escam manducabit venter, & est cibus cibo melior.*
Eccles. 39 *Initium necessariæ rei vitæ hominum, aqua, ignis, & ferrum, lac & panis similagineus, mel & botrus uvæ, & oleum, & vestimentum.*
ibidem. *Hæc omnia sanctis in bona, sic & impiis & peccatoribus in mala convertentur.*

AUGUSTINUS.

Omnis malus aut ideò vivit, ut corrigatur: aut ideò vivit, ut per illum bonus exerceatur.

CAPUT XLVII.

DE MUNERIBUS.

MOSES.

Deut. 16 / Eccles. 20 / 1. Cor. 2 **M**unera excæcant oculos sapientum, & immutant verba justorum.

SALOMON.

Prov. 17 *Munera de sinu impius accipit, ut pervertat semitas judicii.*
Prov. 5 *Non des alienis honorem tuum.*

JESUS SYRACH.

Eccles. 29 *Donec accipiant, osculantur manus dantis, & in promissionibus suis humiliant voces suas, & in tempore redditionis postulabit tempus.*
Eccles. 42 *Ubi manus multæ sunt, claude.*
Quodcunque trades, numera & appende.
Eccles. 41 *Datum verò & acceptum omne describe. Cùm dederis, ne improperes.*

AUGUSTINUS.

Adulantur frequenter, quod non ex voluntate datur: quod enim ex propria voluntate præstatur, cum omni voluntate donatur.

GREGORIUS.

Tanto ergo humilior quisque debet ex munere, quanto obligatiorem esse se conspicit in reddenda ratione.
Qui erga sacros ordines ..., tunc ab omni munere manus excutit: quando in divinis rebus non solum nullam pecuniam, sed etiam humanam gloriam non requirit.

JOSEPHUS.

Non debemus recusare vita istius munus, quod dedit nobis Deus.
Ex hominibus data rejicimus, contumeliosi sumus: quantò magis servare debemus quod à Deo nostro accepimus.

CAPUT XLVIII.

DE ELEEMOSYNIS.

CHRISTUS.

Luc. 11 **D**Ate eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.
Luc. 12 *Vendite quæ possidetis, & date eleemosynam.*
ibidem. *Facite vobis sacculos qui non veterascunt, thesaurum non deficientem in cælis, ubi fur non appropiat, neque tinea corrumpit.*

IN LIBRO TOBIÆ.

Tob. 12 *Melius est facere eleemosynam, quàm thesauros auri condere.*
Qui faciunt eleemosynam & justitiam, saturabuntur vitâ.

PAULUS.

Beatius est dare quàm accipere.
Act. 20 *Qui parcè seminat, parcè & metet.*
2. Cor. 9 *Bonum autem facientes non deficiamus: dum tempus habemus operemur bonum ad omnes, maximè autem ad domesticos fidei.*
Galat. 6

SALOMON.

Redemptio animæ viri, divitiæ suæ. Prov. 13
Qui autem miserebitur pauperis beatus erit. Prov. 14
Qui calumniatur pauperem, exprobrat factori ejus: honorat autem eum qui miseretur pauperis. ibidem.

JESUS SYRACH.

Conclude eleemosynam in sinu pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo. Eccles. 29
Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis. Eccles. 3
Non est ei benè qui assiduus est in malis, & eleemosynam non danti.
Eleemosyna viri quasi sacculus cum ipso. Eccles. 19
Propter mandatum assume pauperem, & propter inopiam ejus ne dimittas eum vacuum. ibidem.
Pone thesaurum in præceptis Altissimi: & proderit tibi magis quàm aurum. ibidem.
Eleemosynam pauperis ne defraudes, & oculos tuos ne transvertas à paupere. Eccles. 4.
Animam esurientem ne despexeris, & ne exasperes pauperem in inopia sua. ibidem.
Cor inopis ne afflixeris, & non protrahas datum angustianti. ibidem.
Rogationem contribulati ne abjicias, & non avertas faciem tuam ab egeno. ibidem.
Ab inope ne avertas oculos tuos propter iram. ibidem.
Maledicentis tibi pauperis in amaritudine, exaudietur precatio illius.
Exaudiet autem eum, qui fecit illum. ibidem.
Congregationi pauperum affabilem te facito. ibidem.
Declina pauperi sine tristitia aurem tuam, ut perficiatur propitiatio tua, & benedictio tua. ibidem.
Ante mortem benefac amico tuo, & secundùm vires tuas exporrigens da pauperi. Eccles. 14
Da pauperi, & accipe: justifica animam tuam: ante obitum tuum operare justitiam tuam, quoniam non est apud inferos invenire cibum. ibidem.
Qui facit misericordiam, fœnerat proximo suo. Eccles. 29
Fœnera proximo tuo in tempore necessitatis illius.

AUGUSTINUS.

In largitate enim pauperum non spolia, sed dona requiruntur.
Quale illud munus est, quod alter cum gaudio accipit, alter cum lachrymis amittit.
Super quod ille gratulatur, ille suspirat.
Quantum largiaris enim, meliorem eleemosynam facis si reddas alienum.
Alienum enim est quod habemus, si non compescimur et utimur ad salutem.
Hæc enim est apud Deum grata eleemosyna, quæ ex ... exhibetur substantia, non quæ ex fraudulenta præda tribuitur.
Malunt se sua perdere largiendo, quàm aliena injustè componendo.

HIERONYMUS.

Ad mensulam ubi sunt religiosi pauperes & peregrini, cum illis Christum conviva esse noscatur.
Gloria Episcoporum pauperibus providere: ignominia verò omnium sacerdotum, propriis studere divitiis.
Non sis eo animo, cùm feceris eleemosynam indigenti, neque te meliorem illo, cui fœneraris, æstimes.

GREGORIUS.

Sunt enim qui magna diligunt, & multa ex his quæ possident, egenis distribuere contendunt, ut culpas suas ante Dei oculos misericordiæ visceribus redimant.
Dum qualibet necessaria indigentibus damus, sua illis reddimus, non nostra largimur.
Terrena quippe omnia servando amittimus, sed benè largiendo servamus.
Quisquis nunc bona opera indigentibus exhibet, ea in spectaliter impendit illi, cujus hæc amore præbuerit.

ISIDORUS.

Nulla scelera eleemosynis possunt redimi, si in peccatis quisque permanserit.

Nulla est delicti venia, quando sic precedit misericordia, ut eam sequantur peccata.

Qui communem diligit, & qui lugenti affectum compassionis & consolationis impertit, aut in quibuslibet necessitatibus auxilium adhibet, eleemosynam proculdubio facit.

Quamvis quisquis sit egenus, nullus tamen unde tribuat egenti et misericordiam inopia potest obtendere, quando ex præcepto Salvatoris etiam calicem aquæ frigidæ præcipiamur indigenti præbere.

Duæ sunt eleemosynæ: una corporalis, egenti dare quicquid poteris: altera spiritalis, dimittere a quo læsus fueris.

De rapina alicui eleemosynam facere, non est officium miserationis, sed emolumentum sceleris.

Qui ergò injustè tollit, justè unquam tribuit: nec alteri benè præbet, quod ab alieno malè extorquet.

Magnum scelus est, res pauperum præstare divitibus, & de sumptibus inopum acquirere favores potentum.

Ne eligas cui miserearis, ne fortè prætereas eum qui meretur accipere.

Melior est benevolentia, quàm quod datur.

Qui cum tristitia manum porrexerit, fructum remunerationis amittit.

Non est enim misericordia, ubi non est benevolentia.

Non auferas alteri unde alijs tribuas.

Nihil proficis si alium inde reficis, unde alium inanem facis.

CYPRIANUS.

Qui secundùm Deum sapiens est, & eleemosynam facit, Deum creat: & qui habet fidei veritatem servat Dei timorem.

Qui autem timorem Dei servat in miserationibus pauperum, Deum cogitat & honorat.

CAPUT XLIX.

DE TRIBULATIONIBUS.

CHRISTUS.

Apoc. 3 EGo quos amo, arguo & castigo.

PAULUS.

Hebr. 12 *Per multas tribulationes oportet nos introire in regnum Dei.*
Act. 14 *In omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur.*
2. Cor 4 *Aporiamur sed non destituimur.*
Ibidem. *Persecutionem, sed non derelinquimur.*
Dejicimur, sed non perimus.
Ibidem. *Semper enim mortificationem Iesu in corpore nostro circumferentes, ut & vita Iesu Christi in corporibus nostris manifestetur.*

AUGUSTINUS. D.

Qui in hoc mundo flagellari non meretur, in inferno torquetur.

Cùm enim à Domino flagellamur, si patienter accipimus, & humiliter gratias agimus, si mali fuerimus, peccatorum indulgentiam accipiemus: si autem boni, æternam beatitudinem consequemur.

HIERONYMUS.

Qui semel recipit malum in vita sua, non eosdem cruciatus patitur in morte, quos est passus in vita.

Multòque melius est stomachum dolere, quàm mentem.

Cavendum est vulnus quod cum dolore curatur.

Magna misericordia est, quando peccantibus irascitur Deus.

Medicus si cessaverit curare, desperat.

GREGORIUS.

Divinâ dispensatione agitur, ubi prolixiora vitia ægrotatio prolixior exurat.

ISIDORUS.

Revertens enim Deus hominem cruciat: quem peccantem deseruerat flagellando iterum visitat.

Ordinata est miseratio Dei, quæ primò hîc hominem per flagella à peccato emendat, & postea ab æterno supplicio liberat.

Electi enim Dei, doloribus vitæ istius atteruntur, ut perfectionem vitæ futuræ lucrentur.

Iustis temporalia flagella ad æterna proficiunt gaudia: ideoq; & justus in pœnis gaudere, & impius in prosperitate lugere debet.

Neque justo, neque reprobo Deus misericordiam abstrahit.

Bonos hîc per afflictionem judicat, ut illic remuneret per miserationem: & malos hîc remunerat per temporalem clementiam, & illic punit per æternam justitiam.

In hac enim vita Deus parcit impijs, & tamen non parcit electis.

In illa parcet electis, non tamen parcet iniquis.

Quantum quisque aut in corpore aut in mente flagella sustinet, tantum se in finem remunerari speret.

Dum enim multi damnabilia reprobi commisisse videantur despecti à Deo, nullo emendationis verbere feriuntur.

Geminus est percussio divina: una, in bonam partem, quâ percutimur in carne ut emendemur: altera, quâ vulneramur in conscientiam, ex charitate, ut Deum ardentiùs diligamus.

Deus ideo justum flagellat, ne de justitia superbiens cadat.

Flagellum namque tunc delebit culpam, cùm mutaverit vitam.

Omnis divina percussio aut purgatio vitæ præsentis est, aut initium pœnæ sequentis.

Nam quibusdam flagella ab hac vita inchoant, & in æternam percussionem perdurant. Quamvis enim una culpa non bis percutitur, una tamen percussio intelligitur, quæ hîc cœpta, illic perficitur: ut in illis, qui omninò non corriguntur, præcedentium percussio flagellorum, sequentium sit initium tormentorum.

Quibusdam, secreto Dei judicio, hîc malè est illis, benè · feliciter ut dum hîc castigati corriguntur, ab æterna damnatione liberentur: quibusdam verò hîc benè est, illic malè: sicut diviti illi Evangelico accidit.

Porrò quibusdam & hîc malè, & illic malè: quia corrigi nolentes, & flagellari in hac vita incipiunt, & in æterna passione damnantur.

Murmurare in flagellis Dei peccator homo non debet, quia maximè per hoc quod corripitur, emendatur.

Unusquisque autem tunc levius portat quod patitur, si sua discusserit mala, pro quibus illi inferuntur retributio justa.

Iusti in adversis probari se cognoscant, non dejici.

Viri sancti plus formidant prospera, quàm adversa: quia servos Dei prospera dejiciunt, adversa verò erudiunt.

Tunc magis sunt Dei oculi super justos, quando eos affligi ab iniquis providentia superna permittit.

Tunc justis gaudia disponuntur æterna, quando præsenti tribulatione probantur.

Quantum enim in hoc seculo frangimur, tantum in perpetuo solidamur.

Quantum in præsenti affligimur, tantum in futuro gaudebimus.

Si hîc flagellis atterimur, purgati in judicio advenimus.

Semper hîc Deus tolerat, quos ad salutem perpetuã præparat.

Non igitur murmures, non blasphemes, non dicas: Quare sustineo mala? quia juxta modum criminis, minor est retributio ultionis.

Qui enim in flagellis murmurat, Deum plus irritat.

Qui verò patienter adversa tolerat, Deum citiùs placat.

Si enim vis purgari in pœna, te accusa, & Dei justitiam lauda.

Universa quæ tibi accidunt, absque Dei non fiunt voluntate.

Iniquorum potestas super te, ex Dei datur licentia.

Omnes qui tibi adversantur, Dei consilio faciunt.

Patienter leviora perfer, si graviora fuere recordaris.

Languor enim vitia excoquit, languor vires libidinis frangit.

Infirmitas gravis sobriam facit animam.

CYPRIANUS.

Nec dignus est in morte accipere solatium, qui se non cogitaverit esse moriturum.

Infirmitatem animi infirmitate corporis vincimus.

Scitisne hanc Dei esse censuram, ut qui beneficijs non emendatur, vel plagis saltem resipiscat?

IN VITIS PATRUM.

Melius est hîc persolvere pœnam, quàm post exitum vitæ hujus in æterno cruciari igne.

CAPUT L.

DE PRIMITIIS.

PAULUS.

BEneficentiæ autem & communicationis nolite oblivisci. Hebr. 13
Talibus enim hostijs promeretur Deus. Ibidem.

SALOMON.

Prov. 15 *Victima impiorum abominabiles Domino, vota justorum placabilia.*

Eccles. 14 *Fili si habes, benefac: & Deo dignas oblationes offer. Memor esto, quoniam mors non tardabit.*

JESUS SYRACH.

Eccles. 34 *Immolantis ex iniquo, oblatio est maculata.*

Ibidem. *Dona iniquorum non probat Altissimus.*

Ibidem. *In oblationibus iniquorum, nec in multitudine sacrificiorum, propitiabitur Deus peccatis.*

Ibidem. *Qui offert sacrificium ex substantia pauperis, quasi qui victimat filium in conspectu patris sui.*

Deut. 17 *Non apparebis in conspectu Dei vacuus.*

Eccles. 35 *Oblatio justi impinguat altare, & odor suavitatis est in conspectu Altissimi.*

Ibidem. *Sacrificium justi acceptum est, & memoriam illius non obliviscetur Dominus.*

Ibidem. *Noli offerre munera prava, non enim suscipiet illa Deus.*

Ibidem. *Bono animo gloriam redde Deo, & non minuas primitias manuum tuarum.*

GREGORIUS.

Magna purgatione sacrificiorum diluenda sunt culpa convivorum.

CAPUT LI.

DE TRISTITIA.

CHRISTVS.

Ioan. 16 *Amen amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit.*

Vos autem contristabimini; sed tristitia vestra vertetur in gaudium.

PAULUS.

2. Cor. 7 *Tristitia quæ secundum Deum est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur.*

Hebr. 12 *Ne qua radix amaritudinis sursum germinans impediat, & per illam inquinentur multi.*

SALOMON.

Prov. 15 *Cor gaudens exhilarat faciem, in mœrore animi dejicitur spiritus.*

Animus gaudens ætatem floridam facit, spiritus vero tristis exsiccat ossa.

JESUS SYRACH.

Eccles. 25 *Fili, in bonis non des querelam, & in omni dato non des tristitiam verbi mali.*

Omnis plaga tristitia cordis est.

Tristitiam non des animæ tuæ.

Eccles. 3 *Jucunditas cordis, hæc vita hominis est.*

Eccles. 30 *Tristitiam expelle a te, multos enim occidit tristitia, & non est utilitas in illa.*

Cor pravum dabit tristitiam, & homo peritus resistet illi.

Eccles. 36 *Ad tristitiam enim festinat mors.*

Tristitia cordis flectit cervicem.

Ibidem. *Non dederis in tristitiam cor tuum, sed repelle eam à te.*

Eccles. 28

ISIDORUS.

Vis autem nunquam esse tristis? benè vive.

Secreta conscientia tristitiam leviter sustinet.

Bona vita gaudium semper habet.

Conscientia autem rei semper in pœna est.

Reus animus nunquam securus est.

Sicut vestimentum tinea, & vermis devorat lignum, ita tristitia cor hominis exedit.

Cor lætum bonam valetudinem facit, viri autem tristitiá arescunt ossa.

CAPUT LII.

DE PVLCHRITVDINE.

CHRISTOS.

Spiritus est qui vivificat, caro non prodest quicquam. Ioan. 6

SALOMON.

Fallax gratia & vana est pulchritudo. Prov. 31

BASILIOS.

Pulchritudo diligenda est fili, quæ lætitiam spiritalem consuevit infundere.

Evitemus pretiosas pulchritudines, ne omnium malorum genera in nos irrogentur.

Sapiens vir non considerat corporis decorem, sed animæ.

Insipiens autem in carnalibus se delectat.

Sapiens mulierem respuit gestuosam.

Stultus autem concupiscens eam supplantatur.

Vir prudens ab imprudenti muliere avertit oculos suos.

Luxuriosus autem intuens eam, solvitur ut cera à facie ignis.

Deus non in corporis, sed in animæ pulchritudine delectatur.

Illam ergò & tu dilige, in qua delectatur Deus.

CAPUT LIII.

DE CONVIVIIS.

CHRISTOS.

Cum facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos, cæcos: & beatus eris; quia non habent unde retribuant tibi. Luc. 14

Retribuentur enim tibi in resurrectione justorum.

PAULUS.

Sive ergò manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite. 2. Cor. 10

SALOMON.

Melius est vocari ad olera cum gaudio, quàm ad vitulum saginatum cum odio. Prov. 15

Noli avidus esse in omni epulatione, & non te effundas super omnem escam. Eccles. 37

In multis enim escis erit infirmitas, & aviditas appropinquabit usque ad choleram. Ibidem.

Super mensam non extendas manum tuam prior, ne invidiâ contaminatus erubescas. Eccles. 3

Si in medio sedes, ut prior illis non extendas manum tuam, nec prior poscas bibere. Ibidem.

Si coactus fueris in edendo multum, surge de medio & vome, & refrigerabit te, & non adduces corpori tuo infirmitatem. Ibidem.

Eccles. 3

In convivio non arguas proximum, & non despicias eum in jucunditate illius. Eccles. 40

Vir respiciens in mensam alienam, non est vita ejus in cogitatione victûs: alit enim animam suam cibis alienis.

HIERONYMUS.

Ad convivium peccatoris rogatus, ad hoc ambula, ut spirituales invitatori tuo præbeas cibos.

Bonarum rerum postulatio est, quando corpus eadem vult habere, quæ & spiritus.

GREGORIUS.

Abundare in conviviis loquacitas solet, semper enim voluptas comitatur epulas.

Cùm corpus in refectionis delectatione resolvitur, cor ad inane gaudium relaxatur.

Semper epulas loquacitas sequitur, sùmque venter reficitur, lingua defrenatur.

CAPUT LIV.

DE RISU ET TRISTITIA.

CHRISTUS.

Matt. 5 Luc. 6 BEati qui lugent nunc, quoniam ipsi consolabuntur.
Væ autem qui ridetis nunc, quia lugebitis & flebitis.

PAULUS.

2. Cor. 12 *Gaudete, & perfecti estote.*

JACOBUS.

Iacob. 4 *Miseri estote, lugete & plorate, risus vester in luctum convertatur, & gaudium in mœrorem.*

SALOMON.

Prov. 15 *Lux justorum lætificat animam.*
ibidem. *Cor gaudens exhilarat faciem.*
In mœrore animi dejicitur spiritus.
Prov. 17 *Animus gaudens ætatem floridam facit: spiritus verò tristis exsiccat ossa.*
Prov. 14 *Risus dolore miscebitur, & extrema gaudii luctus occupabit.*
Prov. 10 *Quasi per risum stultus operatur scelus.*
Prov. 14 *Quærit derisor sapientiam, & non invenit: doctrina prudentium facilis.*
Prov. 19 *Parata sunt derisoribus judicia, & mallei percutientes stultorum corpora.*

JESUS SYRACH.

Eccles. 28 *Fatuus in risu exaltat vocem suam: vir autem sapiens vix tacitè ridebit.*

AUGUSTINUS.

Lætitia seculi vanitas, cum magna expectatione speratur ut veniat, & non potest teneri cum venerit.
Melior est tristitia iniqua patientis, quàm lætitia iniqua facientis.
Melior est ira risu, quia per risum stultus operatur scelus.

HIERONYMUS.

Vir sapiens gravitate morum hilaritatem frontis temperat.
Si felicitas clamat, non sis jactans: si calamitas castigerit, pusillanimis non existas.
Qui temerarius est in lætitia, perennis erit in pœna.

GREGORIUS.

Præsentia gaudia sequuntur perpetua lamenta.
Nemo etenim potest & hic gaudere cum seculo, & illic regnare cum Domino.
Si qua est præsentis temporis lætitia, ita est agenda, ut nunquam amaritudo sequentis judicii recedat à memoria.

ISIDORUS.

Habeto temperamentum in prosperis: mentem nec gaudia, nec mœrore commutet.
Et ad bona igitur & ad mala tempera cor tuum.

BASILIUS.

Noli dissolutis labiis risum proferre.
Amentia namque est, cum strepitu ridere: sed subridendo tantum lætitiam mentis indica.
Non convenit ei, qui ad perfectionem nititur, jocari cum puero.
Esto in lætitia parvulus, & vir perfectus in sensu.
In quibusdam te exhibe senem, in quibusdam infantem.
Jocus autem remissam efficit mentem, negligentem erga Dei præcepta: & hominem delicta sua possit ad memoriam revocare, & abolitionis ea, non se instigat ad pœnitentiam.
Nullam habebis accessum cordis compunctio, ubi fuerit immoderatus risus ac jocus.

CAPUT LV.

DE HONORE PARENTUM.

CHRISTUS ET MOSES.

HOnora patrem tuum & matrem tuam, ut benè sit tibi, & sis longævus super terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi. Matt. 15 Exod. 20

PAULUS.

Patres nolite ad iracundiam provocare filios vestros, sed educate illos in disciplina & correctione Domini. Ephes. 6
Nec enim debent filii parentibus thesaurizare: sed parentes filiis. 2. Cor. 12

SALOMON.

Qui affligit patrem, & fugit matrem, ignominiosus est & infelix. Prov. 19
Filius sapiens lætificat patrem, filius stultus mœstitia est matris suæ. Prov. 20

JESUS SYRACH.

Sicut qui thesaurizat, ita qui honorificat matrem suam. Eccles. 3.
Qui honorat patrem suum, vitâ vivet longiore. ibidem.
Qui obaudit patri, refrigerabit matrem. ibidem.
Qui timet Deum, honorat parentes. ibidem.
Honora patrem tuũ, ut superveniat tibi benedictio à Domino. ibidem.
Benedictio patris firmat domos filiorum: maledictio autem matris eradicat fundamenta. ibidem.
Ne glorieris in contumelia patris tui: non est enim tibi gloria, sed confusio. ibidem.
Gloria enim hominis ex honore patris sui est: & dedecus filii pater sine honore. ibidem.
Fili suscipe senectam patris tui, & ne contristes eum in vita illius: & si defecerit sensu, & ne spernas eum in tua virtute. Eccles. 3
Eleemosyna enim patris non erit in oblivione. ibidem.
Malæ famæ est, qui relinquit patrem: & est maledictus à Deo, qui exasperat matrem. ibidem.
Honora patrem tuum, & gemitus matris tuæ ne obliviscaris: memento quoniam, nisi per illos, non fuisses. Eccles. 7
Retribue parentibus, quomodo illi tibi.

HIERONYMUS.

Bonum est quidem post Deum amare parentes ac filios: sed si necessitas venerit, ut amor parentum ac filiorum Dei amori comparetur, & non possit utrumque servari, tunc in propinquis odium, pietas in Deum est.
Honora patrem, sed si te à vero patre non separat: tamdiu scis in sanguinis copula, quamdiu ille suum noverit creatorem.

BASILIUS.

Parentes nostros ut propria viscera diligamus, si accedere nos ad Dei servitium Christi non prohibuerint.
Si autem prohibuerint, nec sepulchra eorum nobis debeantur.

CAPUT LVI.

DE FILIIS.

CHRISTUS.

QVi amat filium aut filiam super me, non est me dignus. Matt. 10

PAULUS.

Filii obedite parentibus vestris in Domino: hoc enim justum est. Ephes. 6
Honora patrem ut benè sit tibi, & sis longævus super terram. Deut. 5 Exod. 20

SALOMON.

Bonus pater relinquit hæredes filios & nepotes. Prov. 13
Qui parcit virgæ, odit filium suum. ibidem.
Qui autem diligit eum instanter erudit. ibidem.
Corona senum filii filiorum: & gloria filiorum patres eorum. Prov. 17
Ira patris filius stultus, & dolor matris quæ genuit eum. ibidem.

JESUS SYRACH.

Si filii tibi sunt, erudi illos à pueritia eorum. Eccles. 7

Filia

Ibidem. Filiæ tibi sunt, serva corpus earum, & non ostendas hilarem faciem tuam ad illas.

Ecclesi. 6 Ne jucunderis in filiis impiis, si multiplicentur.

Ibidem. Ne oblecteris super filios si non est timor Dei cum ipsis.

Ibidem. Melior est unus timens Deum, quàm mille filii impii.

Eccles. 30 Qui diligit filium suum, assiduat illi flagella.

Ibidem. Qui docet filium suum, laudabitur in illo, & in medio domesticorum gloriabitur.

Ibidem. Qui docet filium suum in zelum mittit inimicum, & in medio inimicorum gloriabitur in illo.

Ibidem. Non des filio potestatem à juventute sua, & ne despicias cogitatus illius.

Eccles. 22 A filiis tuis cave, & à domesticis tuis separare.

Eccles. 33 Filio & mulieri, fratri & amico, non des potestatem super te in vita tua.

Ibidem. Melius est enim ut filii te rogent, quàm te respicere in manum filiorum.

Utilius est sine filiis mori, quàm relinquere filios impios.

Eccles. 30 Doce filium tuum, & operare in illo, ne in turpitudinem illius offendas.

Eccles. 33 Ne dederis alii possessionem tuam, ne fortè pœniteat te.

Eccles. 42 Super filiam luxuriosam firma custodiam, ne quando faciat te in opprobrium venire inimicis.

Hieronymus.

Vir sapiens quando filium suum bona indolis amiserit, non doleat quod talem perdiderit, sed gaudeat quòd talem habuerit.

Caput LVII.

De divitibus et pauperibus.

Christus.

Matt. 19 Dives difficilè intrabit in regnum cœlorum: & facilius est camelum per foramen acûs intrare, quàm divitem in regnum cœlorum.

David.

Ephes. 9 Patientia pauperum non peribit in æternum.

Ibidem. Dum superbit impius, incenditur pauper.

Jacobus.

Iacob. 2 Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide, & hæredes regni, quod repromisit diligentibus se.

Paulus.

1. Tim. 6 Divitibus hujus sæculi præcipe non superbè sapere, nec sperare in incerto divitiarum, sed in Domino, qui præstat nobis omnia abundanter ad fruendum.

Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli.

Ibidem. Sicut egentes, multos autem locupletantes: tanquam nihil habentes, & omnia possidentes.

Salomon,

Prov. 28 Benedictio Domini divites facit, nec sociabitur eis afflictio.

Prov. 11 Non proderunt divitiæ in die ultionis, justitia verò liberabit à morte.

Qui confidit in divitiis suis, corruet.

Ibidem. Custoditur justo substantia peccatoris.

Prov. 13 Qui congregat thesauros lingua mendacii, vanus est, & impingetur ad laqueos mortis.

Prov. 21 Melior est pauper & sufficiens sibi, quam vir gloriosus & indigens pane.

Prov. 12 Qui despicit pauperem, exprobrat factori ejus: & qui in ruina alterius lætatur, non erit impunitus.

Prov. 17 Qui calumniatur pauperem, exprobrat factori ejus.

Prov. 14 Honorat autem Deum qui miseretur pauperis.

Ibidem. Potentes autem potenter tormenta patientur.

Sap. 6 Fortior instat cruciatio illis.

Jesus Syrach.

Ecclesi. 5 Noli attendere ad possessiones iniquas: & non dixeris, Est mihi sufficiens vita.

Noli anxius esse in divitiis injustis: nihil enim proderunt tibi in die obitûs & vindictæ.

Noli fœnerari homini fortiori te: quòd si fœneraveris, tanquam perditum habe. Eccles. 8

Qui gloriatur in substantia, paupertatem vereatur. Eccles. . .

Fili, ne in multis sint actus tui: etiam si dives fueris, non eris immunis à delicto. Eccles. 11

Bona est substantia, cui non est peccatum in conscientia. Eccles. 13

Divitis autem & pauperis cor bonum, in omni tempore vultus eorum hilaris. Eccles. 26

Qui quærit locupletari, avertit oculum suum. Eccles. 27

Boni divites, qui inventus est sine macula. Eccles. 31

Substantia injustorum sicut fluvius siccabuntur, & sicut tonitruum magnum in pluvia personabit. Eccles. 40

Est nequissima paupertas in ore impii. Prov. 13

Laborabit pauper in diminutione victûs sui, & in fine fit inops. Eccles. 31

Bona & mala, vita & mors, paupertas & honestas à Deo sunt. Eccles. 11

Memento paupertatis in tempore abundantiæ, & necessitatem paupertatis in die divitiarum. Eccles. 18

Augustinus.

Plus est pauperi videre cœlum stellatum, quam diviti tectum inauratum.

Hieronymus.

Quantum enim major honor, tantum majus periculum.

Cito pereunt vestigia gloriosi.

Non laus est possidere divitias, sed pro Christo eas contemnere.

Sufficit nobis de præsentibus hujus sæculi angustiis cogitare.

Quid necesse est sensum ad cæteras extendere, quæ aut consequi non possumus, aut citò inventa perdi?

Quamdiu versamur in curis hujus sæculi, & anima nostra possessionum procuratione devincta est, de Deo liberè cogitare non possumus.

Gregorius.

Terrena altitudo confunditur, cum celsitudo cœlestis aperitur.

In hoc sæculo potens quilibet si fructum non habeat bonæ operationis, etiam impedimentum præstat cæteris.

In populo plus solent nomina divitum, quam pauperum sciri.

Solet enim eorum abundantia tantò magis divino timore mentem solvere, quantò magis hanc erigit diversa cogitare.

Ad majorem dolorem mentem commovent damna majora.

Nunquam quippe sine dolore amittitur, nisi quod cum dolore possidetur.

Quisque dum temporalia ac defectiva sequitur, occasum petit.

Qui verò superna desiderat, in oriente habitare demonstrat.

Cyprianus.

Pœnam de adversis mundi ille sentit, cui lætitia & honor omnis in mundo est.

Leviter ille mœret & deflet, quia male gessit in sæculo, cui non potest benè esse post sæculum.

Isidorus.

Divites in hac fallaci vita, dum de potentia gloria rerum abundantiam gestiunt, repentinâ horâ, qua nesciunt, improvisò exitu rapiuntur, atque absorbente profundo, cruciandi æternæ gehennæ incendiis deputantur.

Quantò quisque amplius sæcularis honoris dignitate sublimatur, tantò gravius curarum ponderibus aggravatur.

Quantò quisque curis mundi majoribus occupatur, tantò facilius eum vitiis premitur.

Si enim vix valet peccata animus devitare quietus, quantò magis occupationi sæculari deditus?

Qui hoc sæculo bene imperat, sine fine in perpetuum regnat, & de gloria sæculi hujus ad æternam transit gloriam.

Qui verò regnum pravè exercent, propter vestem fulgentem, & nitorem lapillorum, nudi & miseri ad inferna torquendi descendunt.

Pro malitia plebis etiam reges mutantur: & qui antè videbantur esse boni, accepto regno fiunt iniqui.

Quidam superbos divites, capta rerum facit elatos.

Non sunt opes in vitio, sed voluntas.

Nam crimen in rebus non est, sed in usu agentis.

Bonum benè utuntur, qui divitias sibi concessas in rebus salutaribus perfruuntur.

Bonis malè utuntur, qui aut justè pro temporali lucro judicant, aut aliquod bonum pro vana gloria appetere faciunt.

Malis malè utuntur, qui noxias cogitationes operibus pravis perficiunt.

Bene malis utuntur, qui luxuriam carnis conjugali honestate restringunt.

Graviter in Deum delinquunt, qui divitiis à Deo concessis non in rebus salutaribus, sed in usum pravum utuntur.

Cave honores, quos sine culpa tenere non potes.

Sublimitas honorum, magnitudo scelerum est.

Hoc habet tamen bonum possessio præsentium rerum, si vitam reficiat miserorum: propter hoc tentatio est mundi lucrum.

Tantóque majora supplicia in futuro dabunt, quantum & ipsa majora sunt.

Diu enim cum rebus nostris durare non possumus, quia aut nos illas moriendo deserimus, aut illa nos viventes deserunt.

Potestas cito ruinam patitur.

Nunquam mentis requiem habet, qui curis terrenis se subdit.

Semper requiem mentis habebitis, si ante mundi curam vilis quæritis.

Valdè rarum est, ut qui divitias possident, ad requiem tendant.

Est elatio pauperum, quos nec divitiæ elevant, & voluntas in eis sola superbia est. His etsi opes desunt, propter mentis tamen tumorem plus quam superbi divites condemnantur.

Potentes si iracundi sunt, vinum non bibant, ne cùm biberint, obliviscantur sapientiæ.

Paucis præesse natura dedit, pluribus obtemperare.

Caput LVIII.

De ACCEPTIONE PERSONARUM.

Moses.

Deut. 16 & Exod. 10. *Non accipies personam nec munera: Nulla erit distantia personarum: ita parvum audias ut magnum.*

Paulus.

Rom. 2 *Gloria autem & pax omni operanti bonum, Judæo primùm & Græco.*

Non est personarum acceptio apud Deum.

Rom. 2 & Col. 3 *Si personam hominis non accipis, non est personarum acceptor.*

Act. 10 *Qui timet & operatur justitiam, acceptus est illi.*

Salomon.

Prov. 18 *Accipere personam impii, non est bonum, ut declines à veritate judicii.*

Prov. 24 *Qui dicit impio: Justus es, maledicent ei populi, & detestabuntur eum tribus: & qui arguunt eum, laudabuntur, & super ipsos veniet benedictio.*

Prov. 28 *Qui cognoscit in judicio faciem, non facit bene.*

Jesus Syrach.

Eccles. 42 *Non accipias personam ut delinquas.*

Eccles. 4 *Non resistas contra faciem potentis.*

Eccles. 13 *Sicut abominatio est superbo humilitas, sic execratio divitis in paupere.*

Eccles. 21 *Substantia superbi eradicabitur, & domus, quæ nimis locuples est, annullabitur superbia.*

Hieronymus.

Æquum judicium est, ubi non persona, sed opera considerantur.

Gregorius.

Quid verò apud Deum vilius est, quàm honorem apud homines servare, & internos testis oculos non timere?

Isidorus.

Non est persona in judicio consideranda, sed causa.

Plus venerantur homines in hoc seculo pro temporali potentia, quam pro reverentia sanctitatis.

Suspiciunt enim quod magis sunt divites: & quòd homines sunt, omninò non respiciunt.

Causam respice, non personam.

Caput LIX.

DE ITINERE.

Christus.

Intrate per angustam portam, quia lata & spatiosa est via quæ ducit ad perditionem, & multi sunt qui intrant per eam. Matt. 7

Quàm angusta est via & difficilis, quæ ducit ad vitam, pauci sunt qui inveniunt eam. Ibidem.

Paulus.

Videte itaque quomodo cautè ambuletis, non quasi insipientes, sed ut sapientes. Ephes. 5

Gressus rectos facite pedibus vestris, ut non claudicans quis erret, magis autem sanetur. Heb. 12

Salomon.

Non delectet te semitis impiorum, nec tibi placeant viæ malorum. Prov. 4

Justorum autem semita, quasi lux splendens, procedit & crescit usque ad perfectam diem. Ibidem

Via impiorum tenebrosa, nesciunt ubi corruant. Ibidem.

Oculi tui recta videant, & palpebræ tuæ præcedant gressus tuos. Ibidem.

Dirige semitam pedibus tuis, & omnes viæ tuæ stabilientur. Ibidem.

Averte pedem tuum à malo: vias enim quæ à dextris sunt, novit Dominus. Ibidem.

Respicit Dominus vias hominis, & omnes gressus illius considerat. Prov. 5

Iter autem impiorum decipiet eos. Prov. 12

Vir prudens diriget gressus. Prov. 15

Dum placuerint Domino viæ hominis, inimici quoque ejus convertentur ad pacem. Prov. 16

Jesus Syrach.

Non ventiles te in omnem ventum, & non eas in omnem viam. Eccles. 9 Eccles. 8

Cum audace non eas in via, ne fortè graventur mala sua in te. Eccles. 31

In via ruinæ non eas, & non offendas in lapides.

Origenes.

Melius est enim perfectam vitam quærentes in itinere mori, quam nec profectos quidem ad perfectionem quærendam.

Gregorius.

Stultus viator est, qui in itinere amœna prata conspiciens, obliviscitur quò tendebat.

Inoffenso pede iter nostrum agitur, si Deus ac proximus integrâ mente diligatur.

Caput LX.

DE SENSIBUS.

Christus.

Lucerna corporis tui est oculus tuus. Luc. 11

Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit. Ibidem.

Si autem nequam, etiam corpus tuum tenebrosum erit.

Paulus.

Unusquisque in suo sensu abundet. Rom. 14

Non ambuletis sicut gentes ambulant in vanitate sui sensus, tenebris obscuratum habentes intellectum. Ephes. 4

Jesus Syrach.

Bonus sensus usque in tempus abscondit verba ejus, & labia multorum enarrabunt sensum ejus. Eccles. 1

Honor & gloria in sermone sensati. Eccles. 5

Lingua verò imprudentis subversio est ipsius. Ibidem.

Si videris sensatum, evigila ad illum. Eccles. 6

Ex visu cognoscitur vir, & ab occursu faciei cognoscitur sensatus.

Non est sensus, ubi abundat amaritudo. Eccles. 21

Amictus

Eccl. 16 Amictus corporis, & risus dentium, & ingressus hominis enunciant de illo.
Eccl. 21. In labiis sensati invenitur gratia.
Tacitus & sensatus honorabitur.
Ibidem Serva ab insensato, ut non molestiam habeas.
Eccl. 22 Deflecte ab insensato, & invenies requiem, & non exacerbaberis in stultitia illius.
Ibidem Pungens oculum deduxit ad lachrymas: & qui pungit cor, profert sensum.
Ibidem In medio insensatorum serva verbum temporis.
Ab uno sensato inhabitabitur patria, & à tribus impiis deseretur.
In praeceptis Dei cogitatum habe.

Caput LXI.

DE SERVIS ET DOMINIS.

Christus.

Luc. 18. Beati servi illi, quos cum venerit Dominus, invenerit vigilantes.
Matt. 6. Nemo potest duobus dominis servire. aut enim unum odiet, & alterum diliget: aut unum adhaerebit, & alterum contemnet.

Petrus.

1. Pete. 2 Servi subditi estote in omni timore dominis, non tantum bonis & modestis, sed etiam dyscolis.

Paulus.

2. Cor. 3. Dominus autem spiritus est: ubi autem spiritus Domini, ibi libertas.
1. Tim. 6 Quicunque sunt sub jugo servitutis, dominos suos omni honore dignos arbitrentur.
Ibidem Domini quod justum est & aequum servis praestate, scientes quoniam & vos Dominum habetis in caelo.
Ephes. 6. Unusquisque quodcunque fecerit bonum, hoc recipiet à Domino, sive servus sive liber.

Salomon.

Prov. 17 Servus sensatus dominabitur filiis stultis, & inter fratres haereditatem dividet.
Prov. 29 Qui delicate à pueritia nutrit servum suum, postea sentiet illum contumacem.

Jesus Syrach.

Eccles. 7 Non laedas servum operantem in veritate.
Ibidem Servus sensatus quasi anima tua dilectus sit.
Eccl. 10 Non defraudes servum tuum sensatum, neque inopem derelinquas illum.
Eccl. 33. Servo sensato liberi servient, & inscius non honorabitur.
Ibidem Cibaria & virga, & onus asino: panis & disciplina, & opus servo.
Ibidem Jugum, & onus curvant cervicem duram, & servum inclinant operationes assiduae.
Ibidem Servo malevolo tortura & compedes, mitte illum in operationem, ne vacet.
Ibidem Si tibi est servus fidelis, sit tibi quasi anima tua, & quasi fratrem sic eum tracta.
Ibidem Si laeseris servum injuste, in fugam convertetur.
Ibidem Laxa manus servo, & quaeret libertatem.
Eccl. 33 Melior est subjecta servitus, quam elata libertas.
Ibidem. In opere constitue servum tuum, sic enim condecet illum.

Hieronymus.

Quid majus potest praestari servo, quam esse cum domino?
Satis dives est, qui pane non indiget.
Nimium potens est, qui servire non cogitur.

Isidorus.

Unus enim Dominus aequaliter & dominis & servis fert haereditatem.

Cyprianus.

Qualem cupis erga te esse Dominum, talis esto ipse contra servum tuum.

Caput LXII.

DE CONSORTIO BONORUM ET MALORUM.

Paulus.

Rogamus vos fratres, ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate. 2. Thes. 3
Discedant ab iniquitate omnes, qui invocant nomen Domini. 2. Tim. 2
Justum igitur & valde justum est separare eum qui salvari vult, ab eo qui non vult.

Salomon.

Fili mi, si te lactaverint peccatores, non acquiescas eis. Prov. 1
Ne aemuleris hominem injustum, nec imiteris vias ejus. Prov. 2

Jesus Syrach.

Discede ab iniquo, & deficient mala abs te. Eccl. 7
Viri justi sint tibi convivae, & in timore Dei sit tibi gloriatio. Eccl. 9.
Pondus super se tollit, qui honestiori se communicat, & ditiori ne socius fueris. Eccl. 13
Quemcunque cognoveris observantem timorem Dei, assiduus esto illi. Eccl. 37

Ambrosius.

Sanctorum vita, caeteris vivendi norma est.

Gregorius.

Qui cum sancto viro adhaeret, ex ejus assiduitate & usu locutionis exemplum operis boni accipit, ut accendatur in amorem charitatis.
Qui ad alios ad iniquitatem suadendo pertrahunt, in semetipsis ministerium daemonum ob iniquitatem suscipiunt, quamvis per naturam daemones non sint.
Sancta enim Ecclesia in carnalibus ampla est, in spiritualibus angusta.
Neque enim valde laudabile est, bonum esse cum bonis: sed bonum esse cum malis.
Sicut enim gravioris culpae est, inter bonos bonum non esse: ita immensi praeconii est bonum etiam inter malos bonum extitisse.

Isidorus.

Sicut enim optandum est, ut boni pacem habeant ad invicem, sic optandum est, ut mali ad invicem sint discordes.
Hi qui supernam patriam desiderant, non solùm malorum mores, sed & consortia fugiant.
Si fueris socius conversationis bonorum, eris & virtutis eorum.
Similis enim similis conjungi solet.
Periculum vere est, vitam cum malis ducere: perniciosum est, cum his qui pravae voluntatis sunt sociari.
Melius est habere malorum odium, quàm consortium.
Sicut multa bona habet communis vita sanctorum, sic plura mala affert societas malorum.

Caput LXIII.

DE AMICITIA ET INIMICITIA.

Christus.

Vos amici mei estis, si feceritis quae praecipio vobis. Ioan. 6

Paulus.

Finis autem praecepti est charitas de corde puro, conscientia bona & fide non ficta. Tim. 1

Jacobus.

Amicitia hujus mundi, inimicitia est Deo. Iacob. 4.
Quicunque ergo voluerit esse amicus seculi hujus, inimicus Dei constituetur. Ibidem

SALOMON.

Prov. 2 *Ne dicas amico tuo: Vade & revertere, & cras dabo tibi, quum statim possis dare.*
Prov. 3 *Ne moliaris amico tuo malum, cum ille in te habeat fiduciam.*
Prov. 11 *Qui despicit amicum suum, indigens corde est.*
Prov. 14 *Amici divitum multi. Caussam tuam tracta cum amico tuo, & secretum extraneo non reveles.*
Prov. 26 *Sicut qui mittit lanceas & sagittas in mortem, sic vir qui fraudulenter nocet amico suo.*
Ibidem *Noli fieri pro amico inimicus proximo.*

JESUS SYRACH.

Eccles. 6 *Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos.*
Ibidem *Si possides amicum, in tentatione posside eum, & ne facile credas illi.*
Ibidem *Est enim amicus secundum tempus suum, & non permanebit in die tribulationis.*
Ibidem *Est amicus qui egreditur ad amicitiam.*
Est autem amicus socius mensæ, qui non permanebit in die necessitatis.
Eccles. 6 *Amicus si permanserit fixus, erit tibi quasi æqualis, & in domesticis tuis fideliter aget.*
Ab amicis tuis attende, & ab inimicis tuis separare.
Ibidem *Amicus fidelis, protectio fortis.*
Qui autem invenit illum, invenit thesaurum.
Ibidem *Amico fideli nulla est comparatio.*
Ibidem *Amicus fidelis medicamentum vitæ est, & immortalitatis.*
Ibidem *Qui metuunt Dominum, invenient amicum fidelem.*
Eccles. 9 *Ne derelinquas amicum antiquum: novus enim non erit similis illi.*
Ibidem. *Vinum novum, amicus novus: si veterascit, cum suavitate bibes illud.*
Eccl. 11. *Non omnem hominem inducas in domum tuam.*
Ibidem *Multæ enim sunt insidiæ dolosi.*
Eccl. 12. *Non agnoscetur in bonis amicus, & non abscondetur in malis inimicus.*
Eccl. 19 *Amico & inimico noli narrare sensum tuum, & si est tibi delictum, noli nudare: audiet enim te, & custodiet te, & quasi defendens peccatum, odiet te.*
Ibidem *Audisti verbum adversus proximum tuum, commoriatur in te, fidens quoniam non te disrumpet.*
Corripe amicum, ne forte non intellegat te, & dicat: Non feci: aut si fecit, ne iterum addat facere.
Eccl. 22 *Qui conviciatur amico, dissolvit amicitiam.*
Ibidem *Ad amicum etiam si produxeris gladium, non desperes: est enim regressus ad amicum.*
Eccl. 5. *Si humiliaverit se contra te, & à facie tua absconderit se, unanimem habebis amicitiam bonam.*
Eccl. 22 *Amicus si apparuerit os triste, ne timeas.*
Ibidem *Amicum salutare non confundar, à facie illius non me abscondam: & si mala tibi obvenerint per illum, sustine.*
Prov. 15 *Beatus qui invenit amicum verum.*
Eccl. 27 *Qui denudat arcana amici, perdidit fidem, & non inveniet amicum ad animum suum.*
Ibidem *Denudare autem amici mysteria, desperatio est animæ.*
Eccl. 29 *Cum amico tuo confirma verbum, & fideliter age cum illo, & omni tempore invenies quod tibi necessarium est.*
Eccl. 37 *Est amicus solo nomine amicus.*
Ibidem *Non obliviscaris amici tui in animo tuo, & non immemor sis illius in operibus tuis.*
Eccl. 6 *Qui timet Dominum, habebit amicitiam bonam: quoniam secundum illum erit amicitia illius.*
Eccl. 9 *Secundum virtutem tuam cave te à proximo tuo, & cum sapientibus tracta.*
Eccl. 12 *Non credas inimico tuo in æternum.*
Ibidem *Sicut enim æramentum æruginabit malitia illius.*
Ibidem *In labiis suis indulcat inimicus, & in corde suo insidiatur, ut subvertat te in foveam.*
In oculis suis lacrymatur inimicus, & quasi adjuvans suffodiet plantas tuas.
Caput suum movebit, & multa susurrans commutabit vultum suum.
In oculis suis lacrymatus inimicus, & si invenerit tempus, non satiabitur sanguine. Ibidem
Si incurrerint tibi mala, invenies illic inimicum tuum priorem. Ibidem
Peccator turbabit amicum, & in medio pacem habentium immittet inimicitiam. Eccl. 28
Non statuas inimicum tuum penes te, nec sedeat ad dexteram tuam. Eccl. 12.

AUGUSTINUS.

Malevolus verè animum contristatur, si ejus inimicus correptus evaserit.

HIERONYMUS.

In amicis enim non res quæritur, sed voluntas.
Sanctus amor impatientiam non habet, falsus amor citò opprimitur.
Quos charitas jungit, terrarum longitudo non separat.

GREGORIUS.

Tunc enim veraciter fideles sumus, si quod verbis promittimus, opere adimplemus.
Qui enim inimicum gladio non potest persequi, persequatur oratione.

ISIDORUS.

Tunc verè amicus amatur, si non pro se, sed pro Deo amatur.
Qui enim intemperanter amicum amat, pro se magis illum, non pro Deo amat.
Sæpe per simulationem amicitia colligitur, ut qui non potuit apertè decipere, decipiat fraudulenter.
Tunc quisque magis fit notatus divinæque justitiæ contrarius, cum despicit amicum aliqua adversitate percussum.
Unde enim adversa procedunt, amicus fraudulentus detegitur, statimque despicit, quem se diligere simulavit.
Amicitia certa nulla vi excluditur, nullo tempore aboletur: ubicunque se verterit tempus, illa firmissima est.
Rari sunt amici, qui usque ad finem existant chari.
Quos enim aliqui conglutinatos charitate habuerunt, postquam ad culmen honoris venerint, amicos habere despiciunt.
Illa vera amicitia est, quæ nihil ex rebus amici quærit, nisi solam benevolentiam, scilicet ut gratis amet amantem.
Plerunque amicitia ex necessitate vel indigentia nascitur, ut sit per quem quisque quod desiderat, consequatur.
Ille autem veraciter amicitiam quærit, qui nihil agendo eam appetit.
Nam illa ex inopia brevis & fucata, ista pura atque perpetua.
Non sis levis in amicitia tua, retine semper eam in vinculis charitatis.
Qui amicum fidelem perdiderit, tunc sentit quid boni habuerit, postquam habere desierit.
Melius est inimicitias hominum infidelium subire perpetuas, quàm Dei offensam amicitiis noxiis provocare.
Si ceciderit inimicus tuus, noli gratulari.
Non læteris super inimici interitum, ne superveniant in te similia.
Qui enim gaudet inimici casu, citò incidit in illum.

CAPUT LXIV.

DE CONSILIIS.

IN ACTIS APOSTOLORUM.

Si est ex hominibus consilium aut opus, dissolvetur. Actor. 5
Si verò ex Deo est, non potest dissolvi. Ibidem

SALOMON.

Consilium custodiet te, & prudentia servabit te. Prov. 2.
Custodi legem atque judicium, & erit vita animæ tuæ, gratia faucibus tuis. Prov. 3.
Via stulti, recta in oculis ejus. Prov. 12
Qui autem sapiens est, audit consilia. Ibidem
Qui ineunt pacis consilia, sequetur eos gaudium.
Qui autem agunt cuncta cum consilio, reguntur sapientia Prov. 13

Astutus

Ibidem. *Astutus omnia agit cum consilio.*
Prov. 15. *Dissipantur cogitationes, ubi non est consilium.*
Ibidem. *Ubi verò plures sunt consiliarii, confirmantur.*
Prov. 20. *Cogitationes consiliis confirmantur, & gubernaculis tractanda sunt bella.*
Pro. 24. *Erit salus, ubi multa consilia sunt.*
Ibidem. *Sicut aqua profunda, sic consilium in ore viri, sed homo sapiens exhauriet illud.*

JESUS SYRACH.

Eccl. 6. *Multi pacifici sint tibi, consiliarius sit tibi unus de mille.*
Eccle. 8 *Cum fatuis ne consilium habeas.*
Ibidem. *Non enim poterunt diligere, nisi quæ ipsis placent.*
Ibidem. *Coram extraneo ne facias consilium.*
Ibidem. *Non omni homini cor tuum manifestes, ne fortè auferat tibi gratiam, & convicietur tibi.*
Eccle. 21 *Lingua sapientis quasi diluvium abundabit, & consilium ejus sicut fons vitæ est.*
Eccle. 22 *Loramentum ligneum colligatum in fundamento ædificii non dissolvetur, sic & cor confirmatum in cogitatione consilii.*
Eccle. 27 *Facienti nequissimum consilium, super ipsum dissolvetur, & non agnoscet unde veniat illi.*
Eccles. 32. *Sine consilio nihil facias, & post factum non pœnitebit.*
A zelantibus te absconde consilium.
Eccle. 37 *Cum viro irreligioso tracta de sanctitate, & cum justo de justitia.*
Cor bonum consilia statuet.
Ante omnem actum tuum consilium stabile sit.

GREGORIUS.

Consiliatorem animus inhabitat, qui dolens de præsentibus ad æterna festinat.

ISIDORUS.

Ante factum cogita, ante tempus mediare diu, quid vis agere, diu exquire, proba, & sic facies: cum diu cogitaveris, tunc fac quod probaveris.

BASILIUS.

In omni opere quod cogitas facere, primum cogita Deum, & secundum Deum est quod cogitas, diligenter examina: & si est electum coram Deo, perfice illud: si verò perversum fuerit, nec etiam incipe.

CAPUT LXV.

DE DEFVNCTIS.

CHRISTUS.

Luc. 12. *Stulte, hac nocte animam tuam repetunt à te, quæ autem parasti, cujus erunt?*

JOANNES.

Beati mortui, qui in Domino moriuntur.
Apoc. 14

PAULUS.

Nemo enim nostrum sibi vivit, & nemo sibi moritur.
Rom. 14. *Sive enim vivimus, Domino vivimus: sive morimur, Domino*
Rom. 8. *morimur.*

SALOMON.

Memoria justi cum laudibus, & nomen impiorum putrescit.
Prov. 10. *Mortuo homine impio, nulla erit ultra spes.*
Prov. 11.

JESUS SYRACH.

Mortuo non prohibeas gratiam.
Eccl. 7. *Cum lugentibus ambula, non te pigeat visitare infirmum.*
Ibidem. *Ex his enim in dilectione versaberis.*
Ibidem. *Noli de mortuo inimico gaudere, sciens quoniam omnes morituri sumus.*
Eccles. 8
Omnis potentatus brevis vita: brevem languorem præcidit medicus.
Eccles. 10. *Sic & rex hodie est, & cras morietur.*
Ibidem. *Cùm enim morietur homo, hæreditabit serpentes, & bestias &*
Ibidem. *vermes.*

Modicum plora super mortuum, quoniam requievit luctus ejus. Eccles.
In tempore exitus tui distribue hæreditatem tuam. 22 &
Fili in mortuum produc lachrymas, & quasi dira passus incipe 33.
plorare.

HIERONYMUS.

Qui in hoc tempore moritur, non tam plangendus est, quod hac luce caruerit, quàm congratulandus est, quod de tantis malis evaserit.

GREGORIUS.

Sicut electos beatitudo lætificat, ita credi necesse est, quòd à die exitus sui ignis reprobos exurat.
Tunc maligni spiritus egrediente anima, sua opera requirunt: tunc mala quæ suaserunt, replicant, ut secum eam ad tormenta trahant.

ISIDORUS.

Iniquus post mortem ducitur cruciandus, justus verò dormit post laborem securus.
Etsi pietas pro defunctis fieri habeatur, fides tamen pro ipsis lugere vetat.
Illi enim deplorandi sunt in morte, quos miseros infernus ex hac vita excipit, non quos cœlestis aula lætificans includit.

JOSEPHUS.

☞ *Nemo poterit recusare eventum, quem vel casus intulerit, vel Dei voluntas signaverit.*

CAPUT LXVI.

DE DEI CONSILIO.

CHRISTUS.

Non potest homo à se accipere quicquam, nisi fuerit ei datum de cœlo. Ioan. 3.
Non difficile salvare est Domino, vel in multis, vel in paucis. 1. Reg 14.

PAULUS.

Omnes enim peccaverunt, & egent gloria Dei. Rom. 3.
Si Deus pro nobis, quis contra nos? Rom. 8.
Igitur non volentis, neque currentis, sed est Dei miserentis. Rom. 9.

SALOMON.

Habe fiduciam in Domino Deo tuo. Prov. 3.
Ne paveas repentino terrore, ad irruentes tibi potentias impiorum. Ibidem.
Dominus erit in latere tuo, & custodiet pedem tuum ne capiaris.
Eruditus in verbo reperiet bona: & qui in Domino sperat, beatus est. Prov. 16.

HIERONYMUS.

Felices sunt quibus Deus spes est, & omnis opus operatio.
Absque notitia creatoris sui homo pecus est.

GREGORIUS.

Deus qui imperfectorum desideria dignatur inflammare, eos quandoque ad imperfectionem roborat.

ISIDORUS.

In omni opere tuo Dei auxilium posce.

JOSEPHUS.

Necesse est adesse divinum, ubi humanum cessat auxilium.

CAPUT LXVII.

DE SENIBVS ET IVVENIBVS.

CHRISTUS.

Sinite parvulos venire ad me, & ne prohibueritis eos.
Talium est enim regnum cælorum.
Amen dico vobis, nisi conversi fueritis, & efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cælorum. Matt. 19. Ibidem.

PAULUS.

1.Tim.5. *Seniorem ne increpaveris, sed obsecra ut patrem, juvenes ut fratres.*

2.Tim.2 *Juvenilia autem desideria fuge.*

Tit. 2. *Sectare verò justitiam.*

Ibidem. *Senes sobrii sint, pudici, prudentes: sani in fide, dilectione & patientia.*

1.Cor. 4 *Nolite pueri effici sensibus, sed malitia parvuli estote: sensibus autem perfecti estote.*

SALOMON.

Sap. 4. *Senectus enim venerabilis est, non diuturna, neque numero annorum computata.*

Ibidem. *Cani sunt autem sensus hominis, & ætas senectutis vita immaculata placens Deo*

Prov. 1. *Aversio parvulorum interficiet eos.*

Prov. 8. *Intelligite parvuli astutiam, & insipientes animadvertite.*

Prov. 9 *Relinquite infantiam, & vivite, & ambulate per vias prudentiæ.*

Ex studiis suis intelligitur puer, si munda sint & recta opera ejus.

Prov.16 *Corona dignitatis senectus, quæ in viis justitiæ reperietur.*

Prov.20. *Exultatio juvenum fortitudo eorum, & dignitas senum canities.*

JESUS SYRACH.

Quæ enim in juventute non congregasti, quomodo invenies ea in senectute?

Eccles 6. *Fili à juventute excipe doctrinam, & usque ad canos invenies sapientiam.*

Corona senum multa peritia, & gloria eorum timor Domini.

Ibidem. *Fili, in vita tua tenta animam tuam: & si fuerit nequam, non des illi potestatem; non enim omnibus omnia expediunt.*

GREGORIUS.

Quo adusque enim infirmi sumus, continere nosmetipsos debemus, ne dum bona terrena, quæ citius ostendimus, amittamus.

BASILIUS.

In quibusdam te exhibe senem, in quibusdam infantem.

Perfectus enim dicitur, non qui in ætate, sed in sensu perfectus est.

Non tibi obest puerilis ætas, si fueris mente perfectus: nec senex proderit ætas, si fueris parvulus sensu.

CAPUT LXVIII.

DE CONTENTIONE.

PAULUS.

1.Cor. 3. *Cum enim sit inter vos zelus & contentio, nonne carnales estis, & secundum hominem ambulatis?*

2.Tim.2 *Nolite verbis contendere, ad nihilum enim est utile, nisi ad subversionem audientium.*

1.Cor.11 *Oportet hæreses esse, ut & qui probati sunt, manifesti fiant in vobis.*

Tit. 3. *Hæreticum hominem post unam aut alteram correptionem devita.*

SALOMON.

Prov.17. *Inter superbos semper jurgia sunt, semper jurgia quærit malus.*

Ibidem. *Angelus autem crudelis mittetur contra eum.*

JESUS SYRACH.

Eccles.8. *Non litiges cum homine potente, ne fortè incidas in manus illius: nec cum linguato, ut non struas in illius ignem ligna.*

IN LIBRO CLEMENTIS.

Hoc quæramus, quod libenter agere oportet.

Nam si exiguum hoc vitæ tempus permanens, occupemus in inutilibus quæstionibus, inanes sine dubio & vacui pergemus ad Deum, ubi judicium operum nostrorum fiet.

GREGORIUS.

Omnes hæretici dum Deum defendere nituntur, offendunt.

Hæreticorum sacrificia accepta esse Deo nequeunt.

ISIDORUS.

In nulla causa contendas, quia contentio lites parat.

Contentio rixas gignit.

Contentio fauces odiorum accendit.

Contentio concordiam rumpit.

Sicut instruere solet concordia, ita contentio destruit.

CAPUT LXIX.

DE CURIOSITATE.

CHRISTUS.

Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis. Luc. 3.

Non stabit testis unus contra aliquem, quicquid illud peccati & facinoris fuerit. Deut.19.

Sed in ore duorum aut trium testium, stabit omne verbum. Deut.17

SALOMON.

Qui autem investigator malorum est, opprimetur. Prov.11

JESUS SYRACH.

In supervacuis rebus noli scrutari sensum tuum multipliciter Eccles.3.
non est tibi necessarium ea quæ sunt abscondita videre oculis tuis. De re ea quæ te non molestat, ne certaveris.

AUGUSTINUS.

O quàm irreprehensibiles esse poteramus, si tam diligenter nostra vitia caveremus, sicut scrutamur aliena.

Sed hinc est, quod nostra obliviscimur, dum aliena scrutamur.

HIERONYMUS.

Qui proficere studet, non consideret quod malum alii faciant, sed quod bonum ille facere debeat.

Committere igitur caveat, qui reprehendere vult.

Sufficit nobis de præsentibus hujus seculi angustiis cogitare.

Quid necesse est sensum ad incerta & futura extendere? quæ aut consequi non possumus, aut citò inventa perdimus.

Qui ergo de futuris nos cogitare prohibuit, concessit curare de præsentibus propter humanæ vitæ fragilitatem.

Sufficit nobis contra malitiam hujus seculi, præsens habere certamen.

AMBROSIUS.

Tamdiu enim quis peccata sua quæ cognoscit, flere debet, quamdiu curiosè aliena considerat.

Quod si mores suos ad seipsum conversus aspiciat, non requirit quod in alio ipse specialiter reprehendat, sed de seipso quod lugeat.

GREGORIUS.

Nos ergo tantum minus debemus aliena corda audaciter reprehendere, quantum non possumus visu nostro aliena cogitationis tenebras illustrare.

Nec profectò diluere aliena delicta valet, quem adhuc propria devastant.

ISIDORUS.

De malo alieno os tuum non coinquines.

Vitia tua, non aliena attende.

De tua igitur correctione esto sollicitus.

De tua igitur salute & emendatione esto attentus.

Quod ad te non pertinet, noli inquirere.

Quod inter se loquuntur homines, cognoscere nunquam desideres.

Noli quærere quid quisque dicat vel faciat. Evita curiositatem, omitte curam quæ ad causam tuam non pertinet.

Curiositas periculosa præsumptio est

Multi aliorum vitia discernunt, sua non aspiciunt: & cum ipsi maximis criminibus teneantur obnoxii, minima peccata fratribus non dimittunt.

Sæpè adversa in aliis judicamus quæ in nobis nociva esse minus sentimus.

Facil in vitia uniuscujusque quàm virtutes intendimus

Non quid boni quis gesserit agnoscere, sed quid mali gesserit perscrutamur.

Erit autem ille apud Deum condemnatus, qui adversus innocentem falsum testimonium vel dicit, vel dicentibus credit. Improbi iudices opponunt falsos testes.

CAPVT LXX.

DE MANSVETIS ET TIMORATIS.

CHRISTVS.

Matt. 5 *Discite à me quia mitis sum & humilis corde.*
Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.

PAVLVS.

1. Thess. 5 *Corripite inquietos, consolamini pusillanimes, omnem ostendentes mansuetudinem ad omnes homines.*

SALOMON.

Prov. 3 *Illusores Dominus deridet, mansuetis dabit gratiam.*
Prov. 18 *Qui mollis & dissolutus est in opere suo, frater est sua opera dissipantis.*
Sap. 17 *Cum enim sit timida nequitia, dat testimonium condemnationis.*
Ibidem. *Semper enim praesumit saeva turbata conscientia.*

IESVS SYRACH.

Homo linguosus & temerarius in verbo suo odibilis est.

AVGVSTINVS.

Cùm sint homines per iniquitatem inferiores, se putant omnibus hominibus.

Mansuetudo non ex voluntate, sed ex natura hominum venit.

In mansuetudine opera tua perfice, & supra hominum gloriam diligeris.

Esto mansuetus ad intelligendum verbum ut intelligas: & cum sapientia proferas verum responsum.

Fili in mansuetudine serva animam tuam, & da illi honorem secundùm meritum suum.

HIERONYMVS.

Sicut enim civitas dirupta & non circundata, sic est vir qui non cum consilio aliquid agit.

GREGORIVS

In rectitudine iustitia, in simplicitate mansuetudo figuratur.

Sæpè enim quisque nimis mansuetudini studens, subjectorum vitia aspicit atq; haec per fervorem zeli corrigere negligit: quem in eis crudeliter non corrigendo multiplicat, sicq; ut ejus lenitas sibi sit noxia, & subjectis inimica.

ISIDORVS.

Ne quid ultra leniter agas, ne temere aliquid facias.

CYPRIANVS.

Docibilis autem ille est, qui est ad discendam patientiam humilis & mitis.

BASILIVS.

Levitas cupit semper laudari, sicut navis jactatur absque gubernatore.

Sicut jactatur à fluctibus, ita & levis circumfertur instabilis per omnes actus suos.

IN VITIS PATRVM.

Mansuetum diligit Dominus, turbulentum autem repellit à se.

Sicut enim lucifer in caelo, & sicut felix in paradiso, sic anima mitis mens pura.

Quantum enim quisque in lenitate ac patientia cordis fuerit, tantum in cordis puritate proficiet.

EVSEBIVS.

Bestiarum feritas, Dei virtute mansuescit.
Humana vero rabies, nec ferarum mitescit exemplis.

IOSEPHVS.

Inconsulta temeritas nescit consilium expectare ducis.

CAPVT LXXI.

DE RECTORIBVS SIVE IVDICIBVS.

CHRISTVS.

Nolite judicare, ut non judicemini. Matt. 7
In quo enim judicio judicaveritis, judicabimini. Ibidem.
Et in qua mensura mensi fueritis eadem remetietur vobis. Ibidem.
Nolite judicare secundùm faciem, sed justum judicium judicate. Ioan. 7

MOSES.

Iustè quod justum est, persequeris. Deut. 6

PAVLVS.

Non ergo amplius judicemus invicem, sed hoc judicate magis, ne ponatis offendiculum fratribus vel scandalum. Rom. 14

SALOMON.

Iustitia rectorum liberabit eos, & in insidiis suis capientur iniqui. Prov. 11
Novit justus animas jumentorum suorum. Prov. 12
In multitudine populi dignitas regis, & in paucitate plebis ignominia principis. Prov. 14
In hilaritate vultus regis vita, & clementia ejus quasi serotinus imber. Prov. 28
Propter peccata terrae, multi principes ejus.
Aufer rubiginem de argento, & egredietur vas purissimum. Prov. 25
Aufer impietatem de vultu regis, & firmabitur justitia thronus ejus. Ibidem.
Dux indigens prudentia, multos opprimit per calumniam. Prov. 28
Rex justus erigit terram, & homo durus destruet eam. Prov. 29

IESVS SYRACH.

Iudex sapiens judicabit populum suum, & civitates inhabitabuntur per sensum prudentium. Eccles. 10
Xenia & dona excaecant oculos judicum. Eccles. 2
Rectorem posuit te dicit Dominus, noli extolli. Eccles. 32
Esto in illis, quasi unus ex illis. Ibidem.
Regnum à gente in gentem transfertur, propter injustitias, & injurias, & contumelias, & diversos dolos. Eccles. 10
Sedes ducum superborum destruxit Deus, & sedere fecit mites pro illis. Ibidem.

HIERONYMVS.

Non latificemur ad laudes humanas, nec vituperationes eorum expavescamus.

Deo enim placere cupientes, minas hominum penitus non timeamus.

GREGORIVS.

Non morientem quippe mortificat, qui justum damnat: & non victurum vivificare nititur, qui nocentem à supplicio solvere conatur.

ISIDORVS.

Qui rectè judicat, & praemium inde remunerationis expectat, fraudem in Deum perpetrat: quia justitiam, quam gratis impartiri debuit, acceptione pecuniae vendit.
Omnia quippe primum quaere, ut cum justitia diffinias.
Nullum condemnare ante judicium.
Ante proba, & sic judica.
Non enim qui accusatur, sed qui convincitur, reus est.

CAPVT LXXII.

DE SIMPLICITATE.

CHRISTVS.

Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbae. Matt. 10

MOSES.

Homo delicatus & luxuriosus, valde invidebit fratri suo. Deut. 28

PAVLVS.

Bonum autem facientes non deficiamus, tempore enim suo metemus non deficientes. Galat. 6

SALOMON.

Simplicitas justorum diriget eos, & supplantatio perversorum vastabit illos. Prov. 11

Ibidem Iustitia simplicis diriget viam eius, & in impietate sua corruet impius.

Innocens credit omni verbo.

Prov. 8 Qui decipit iustos in via mala, in interitu suo corruet, & simplices possidebunt bona eius.

Viri sanguinum oderunt simplicem, iusti autem quærunt animam eius.

HIERONYMVS.

Sancta rusticitas sibi soli prodest, & quantum ædificat ex vitæ merito Ecclesiam Christi, tantum nocet si destruentibus veritatem non resistat.

In servo Dei non corporis robur, sed animi vigor quæritur, qui tanto infirmitate fit fortior, nec rusticus, sed tantum simplex.

Multo melius est nobis imperfectis rusticitatem sanctam habere, quàm eloquentiam peccatricem.

Venerationi habenda est, non verbosa, sed sancta rusticitas.

Fabrica spiritualis, est fides firma in corde, galea salutis in capite.

Signum Christi in fronte.

Verbum veritatis in ore, bona in mente voluntas.

Dilectio Dei in pectore.

Præcincta castitas in ardore.

Honestas in actione.

Sobrietas in consuetudine.

Stabilitas in bonitate.

Pœnitentia in tribulatione.

Spes in creatore.

Amor vitæ æternæ.

Perseverantia usque in finem.

GREGORIVS.

Si nostra intentio apud Deum simplex fuerit, in eius iudicio nostra actio tenebrosa non erit.

Qui innocentes esse per rectitudinem nesciunt, nequaquam innocentes persistere per simplicitatem possunt.

Sancta electorum Ecclesia simplicitatis sua & rectitudinis vias custodit.

Oportet ut in zelo, quo quis fervet, sit etiam temperantia: ne si plus ferveat, quàm oportet, perdat iustitiam, cuius servare moderamina ignorat.

Sæpè enim cùm quis iracundiæ stimulis victus, contra delinquentes zelo ulciscendæ iustitiæ plus quam necesse est instimmatur, iustitiæ limitem in ultione transiens agit crudeliter, quod se agere iuste suspicatur.

ISIDORVS.

Sit in gressu tuo simplicitas, nihil levitatis in progressu tuo appareat.

Animi enim in corporis habitu appareat.

Gestus corporis signum est mentis.

Corporis gestu animus proditur.

Incessus tuus alterum non offendat.

BASILIVS.

Deus enim non verborum, sed cordis inspector est, & diligit eos qui in simplicitate cordis serviunt ei.

EVSEBIVS.

Ea quæ apud homines despecta sunt, & in contemptu habentur, in magna gloria sunt apud Deum.

Charitas Dei, quæ fragilia sunt per naturam, per gratiam facit esse fortissima.

CAPVT LXXIII.

DE MEDICIS.

CHRISTVS.

Luc. 3 NOn est opus sanis medico, sed malè habentibus.

Luc. 4 Medice cura teipsum prius.

IESUS SYRACH.

Eccle. 38 Honora medicum propter necessitatem, etenim illum creavit altissimus.

A Deo est omnis medela.

Disciplina medici exaltabit caput ipsius, & in conspectu magnatorum collaudabitur. Ibidem

Unguentarius faciens pigmenta suavitatis & unctiones conficit sanitatem. Ibidem

Da locum medico, etenim illum creavit Dominus. Ibidem

Et non discedat à te, quoniam opera eius sunt necessaria. Ibidem

Qui delinquit in conspectu eius, qui fecit illum, incidit in manus medici.

CYPRIANVS.

Aperiendum vulnus est & secandum, & putaminibus amputatis, medela fortiore curandum.

Vociferetur & clamet, licet & conqueratur æger impatiens per dolorem, gratias aget postmodum, cum senserit sanitatem.

CAPVT LXXIV.

DE LIGATIONE.

CHRISTVS.

QVodcunque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis. Matt. 6

Non suscipies vocem mendacii, nec iunges manum tuam, ut pro impio dicas falsum testimonium. Exod. 23

GREGORIVS.

Quos omnipotens Deus suscitat per compunctionis gratiam, illos pastoris sententia absolvat.

Illos nos debemus per pastoralem auctoritatem solvere quos auctorem nostrum cognoscimus per suscitantem gratiam vivificare.

Sub magno moderamine pastores Ecclesiæ vel absolvere studeant, vel ligare.

Verùm iustè an iniustè obliget pastor, pastoris tamen sententia gregi timenda est, ne is qui subest, & cùm iniustè forsitan ligatur, ipsam obligationis suæ sententiam ex alia culpa mereatur.

Pastor ergo vel absolvere indiscretè timeat vel ligare.

Is autem qui sub manu pastoris est, ligari timeat vel iniustè, nec pastoris sui iudicium temere reprehendat.

CAPVT LXXV.

DE EXEMPLIS.

CHRISTVS.

SVper cathedram Moysi sederunt scribæ & Pharisæi. Matt. 23

Omnia ergo quæcunque dixerint vobis, facite & servate: secundùm vero opera eorum nolite facere. Ibidem

Dicunt enim & non faciunt. Ibidem

PAVLVS.

Bonum autem æmulamini in bono semper.

Exemplum esto fidelium, in verbo, in conversatione, in charitate, in fide, ut profectus tuus manifestus sit omnibus. 1.Tim. 4

In omnibus teipsum præbe exemplum bonorum operum. Tit. 2

SALOMON.

Homini bono in conspectu suo dabit Deus sapientiam, & scientiam & lætitiam. Prov. 1

HIERONYMVS.

Sicut assiduitas familiaritatem, ita familiaritas contemptum parit.

Melius est rem familiarem minui, quàm animæ salutē perdere.

GREGORIVS.

Qui enim vitam suam ab aliis fieri testificant, sibimetipsis accensi sunt, sed aliquem exemplo lumen non sunt.

Hi enim qui exempla virtutum præerogant, & lumen boni operis per vitam & verbum viventibus demonstrant, iure lampades appellantur.

In exemplo culpa vehementer ostenditur, quando pro reverentia ordinis peccator honoratur.

Illi igitur modis omnibus debet ad exemplum pertrahi, qui cunctis passionibus carnis moriens iam spiritualiter vivit.

ISIDO-

ISIDORVS.

Ne quisquam post lapsum pœnitendo desperet veniam, dum conspicit sanctorum reparationem fuisse etiam post ruinam.

Ob hanc utilitatem scribuntur sanctorum ruina & reparationes, ne spem faciant salutis humanæ.

Si apti sumus ut imitemur iniquos in malum, cur pigri sumus imitari iustos in bonum?

CAPVT LXXVI.

DE DISCIPVLIS.

CHRISTVS.

Luc. 6 *NOn est discipulus super magistrum: perfectus autem omnis erit, si sit sicut magister eius.*

PAVLVS.

Sermo vester in gratia sale sit conditus, ut sciatis quomodo
Col. 4 *oporteat vos unicuique respondere.*

SALOMON.

Prov. 15 *Lætatur homo in sententia oris sui, & sermo opportunus est optimus.*

Ferrum ferro acuitur, & homo exacuit faciem amici sui.

JESUS SYRACH.

Eccle. 5 *Si est tibi intellectus, responde proximo tuo.*
ibidem *Sin autem, sit manus tua super os tuum, ne capiaris verbo indisciplinato, & confundaris.*

HIERONYMVS.

Cave ne ante magister sis, quam discipulus, ante miles velis esse quam tiro.

Cave ne sine doctore ingrediaris viam, quam nunquam ingressus es: & parte altera declinans, errorem patiaris, & plus ambules quam necesse est: & currens laxius, aut moras faciens dormias.

Nulla ars absque magistro discitur.

Multo tempore disce, quam doceas.

Ne credas laudatoribus tuis, imò irrisoribus aurem ne accommodes.

Non appetas maiora viribus tuis: quia melius est in humilioribus pergere, quàm periculo graduum altiorum fluctuare.

Non erudit pater filium, nisi quem amat: nec corrigit magister discipulum, nisi eum quem ardentioris cernit ingenij.

Quicunque interrogat non voluntate discendi, sed studio redarguendi, per similitudinem pharisæorum, non quasi discipulus, sed quasi tentator accedit.

Vir studiosus & sapiens, etiam si discere aliquid velit, magis docet dum prudenter interrogat.

Sunt aliqui qui nimia facultate verborum per audaciam edisserunt alijs quod ipsi non intelligunt.

ISIDORVS.

De vano interrogatus, taceo: melius est enim reticere improbis, quam respondere.

CYPRIANVS.

Ille melius docet, qui quotidie crescit, & proficit discendo meliora.

Neque enim idoneus potest esse miles, qui non exercitatus in campo prius fuerit.

Tunc enim demum sermo & ratio salutaris efficaciter discitur, si patienter quod discitur, agatur.

Disciplina, custos spei, retinaculum fidei, dux itineris salutaris, fomentum ac nutrimentum bonæ indolis, magistra virtutis, facit in Christo manere semper ac iugiter Deo vivere, ad promissa cælestia & divina præmia pervenire.

EVSEBIVS.

Neque enim dignum est Philosophum nominari eum, qui de his quæ nescit, publice protestatur.

CAPVT LXXVII.

DE TENTATIONE AC MARTYRIO.

CHRISTVS.

IN hoc nolite gaudere, quia spiritus vobis subijciuntur.
Luc. 10 *Gaudete autem, quod nomina vestra scripta sunt in cælis.*
ibidem

Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere.

PETRVS.

Sobrij estote & vigilate, quia adversarius vester diabolus, quasi 1. Pet. 5
leo rugiens circuit, quærens quem devoret.

JACOBVS.

Resistite autem diabolo, & fugiet à vobis. Iacob. 4

PAVLVS.

Arma militiæ nostræ, non carnalia, sed potentia Dei. 2. Cor. 10

ORIGENES.

Qui bene exit de tentatione & quem tentatio probabilem reddit, iste venit ad sanitatem iudicij.

Si ergo vides persecutorem tuum nimium aliquando sævientem, scito quia ab assessore suo dæmone perurgetur.

AVGVSTINVS.

Omnis homo qui alium in corpore persequitur, prius ipse in corde persecutionem sustinere cognoscitur.

Nam si etiam illi quem persequitur, aliquid de substantia tulerit, maius sibi detrimentum ipse facit.

Quia nemo habet iniustum lucrum, sine iusto damno.

Ubi lucrum, & ibi damnum.

Lucrum in arca, damnum in conscientia.

Tollit vestem, perdit fidem.

Acquirit pecuniam, & perdit iustitiam.

HIERONYMVS.

Nihil eo fortius, quàm qui vincit diabolum: nihil intolerabilius quam qui carnem superat.

Si astra cœli non sunt munda in conspectu Domini, quanto magis homines, quorum vita tentatio est?

Diaboli sagittæ, ieiuniorum & vigiliarum frigore restinguendæ sunt.

Grandis ergo virtutis est, & sollicitæ diligentiæ, superare quod natus sis in carne, & non carnaliter vivere.

Non solùm effusio sanguinis in confessione reputatur, sed devotæ quoque mentis immaculata servitus quotidianum martyrium est.

Hostis callidus tarda ad mortem supplicia conquirens, animas cupit iugulare, non corpora.

Non timeamus malorum persecutionis sævitiam, & blasphemantium rabiem: quia omnes dicit futurum, ita quo nostra virtus coronabitur, & eorum sævitia punietur.

GREGORIVS.

Cùm verò malorum perversitas crescit, non solùm frangi prædicatio non debet, sed etiam augeri.

Hæc agit divina misericordia, ut ex unde aggreditur, ex quo carnalibus dat flagellum, ex eo spiritualibus virtutibus præstet incrementum.

Quasi ergo lupus gregem dissipat, cùm fidelium populum diabolus per tentationem vastat.

Quamvis occasio persecutionis desit, habet tamen & pax nostra martyrium suum: quia etsi carnis colla ferro non subijcimus, spirituali tamen gladio carnalia desideria in mente trucidamus.

ISIDORVS.

Quamvis diabolus tentationem iustis semper inferre cupiat, tamen si à Deo potestatem non accipiat, nullatenus adipisci potest quod petit.

Non alibi diabolus concupiscentiæ fomenta succendit, nisi ubi prius pravæ cogitationis delectationem aspexerit, quàm si à nobis spiritum suæ dulcedinis confusum abscedit à nobis.

Tunc enim bene de se iudicant sancti, quando eos Deus fallacia dæmonum tentamenta facit intelligere.

In oculis carnalium diabolus terribilis est.

In oculis electorum, tetro quæ vilis est.

Diabolus enim serpens est lubricus, cuius si capiti, id est, primæ suggestioni non resistitur, totus in interna cordis, dum non sentitur, illabitur.

Tunc contra eum quem possidet diabolus acrius sævit, quando se virtute divina ab eo expellendum agnoscit.

Diabolus quando vult decipere quemquam, prius naturam uniuscujusque attendit, & inde se applicat unde aptum hominem ad peccatum aspexerit.

Nunquam enim diabolus adversus hominem justum pugnare cessat.

Aut enim tribulationes cordis illi exagitat, aut dolorem corporis suscitat.

Qualibet enim adversa justus patiatur, ex Dei nutu, permissu patitur.

Quod si hoc ipsum humiliter ad Dei gloriam referat, iste non separatur à Deo, sed conjungitur.

Ibi peccamus, ubi cupiditatem ad voluntatem deflectimus.

Quos enim vigilantes immundi spiritus vitiis tentant ac superant, acrius dormientes impugnant.

Saepe enim ea, in quibus cogitationum nostrarum sensum porrigimus, quodam mentis excessu revelantur, dum requiescimus.

Qui nocturna illusione polluitur, quamvis extra memoriam turpium cogitationum sese persentiat inquinatum; tamen hoc ut tentetur, culpae suae tribuat, fletuque suam immunditiam fletibus tergat.

Facile vincimus hostem quem videmus: quem autem non videmus difficile à nobis expellimus.

Unusquisque ad tentationem animum praeparare debet.

Tentari autem justum oportet, sed tentatione plagae, non tentatione luxuriae.

Tentatio arguit te, & non te interficit.

Qui non est tentatus, quid scit?

Vir in multis expertus cogitat multa.

Qui multa didicit, enarrabit intellectum: & qui non est expertus, pauca recognoscit.

CYPRIANUS.

Quantoque major fuerit persecutionis injuria, tanto justior fiet & gravior persecutionis vindicta.

Nullus his dolor est de incursione malorum praesentium, quibus fiducia est futurorum bonorum.

Neque enim laedere tantùm inimico potest, ut non, qui Deum toto corde & anima & virtute diligimus, beatitudinem ejus & laudes semper & ubique cum gloria praedicemus.

IN VITIS PATRUM.

Sicut enim aurum & argentum probat ignis, sic cor Monachi tentatio.

Ubi crux Christi superinducitur, non praevalebit malitia diaboli.

EUSEBIUS.

Nihil terribile est, ubi diligitur Christus: nihil doloris est, ubi fides Christi est.

Melior est qui nos defendit, quàm qui persequitur.

CAPUT LXXVIII.

DE VERBIS OTIOSIS.

CHRISTUS.

Matt. 12 *Dico autem vobis, quia ex omni verbo otioso quod loquuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii.*

Ibidem *Unusquisque enim ex verbis suis justificabitur, aut ex verbis suis condemnabitur.*

PAULUS.

1. Tim. 4 *Nemo vos seducat inanibus verbis.*

Prov. 12 *Ineptas autem & inanes fabulas devita.*

SALOMON.

Propter peccata labiorum, ruina proximat malo.

HIERONYMUS.

Mens Christo dedita sic cavet minora quomodo & majora, sciens etiam pro verbo otioso reddendam esse rationem.

GREGORIUS.

Otiosum quippe verbum est, quod aut utilitate rectitudinis aut ratione justae necessitatis caret.

Sicut incauta locutio in errorem pertrahit, ita indiscretum silentium hos qui erudiri poterant, in errore derelinquit.

ISIDORUS.

Claude aures tuas, ne audiant malum.

Fuge incauta verba.

Vanus sermo citò polluet mentem.

Facilè agitur, quod libenter auditur.

Nihil ex ore tuo quod impedire possit, procedat.

Nihil quod non expedit, sonum vocis prorumpat: hoc procedat ex labiis, quod aures non polluat audientis.

Sermo vanus vanae conscientiae index est.

Qualis sermo ostenditur, talis & animus comprobatur.

Retine verbum, quod non aedificat. Auris quae otiosa verba non reprimit, ad noxia citò transit.

Paulatim crescunt vitia, & dum parva non cavemus, in magna prolabimur.

In loquendo & in tacendo peritus esto.

Disce quid loquaris, quid taceas: lingua tua non te perdat.

Oppone linguae tuae claustra silentii.

CAPUT LXXIX.

DE BREVITATE HUIUS VITÆ.

CHRISTUS.

Qui manducat me, & ipse vivet propter me. Ioan. 6

JACOBUS.

Quae enim est vita nostra? Iacob. 4

Vapor est ad modicum parens. 2. Cor. 4

PAULUS.

Id enim quod in praesenti est, momentaneum est.

SALOMON.

Ne glorieris in crastinum, ignorans quid superventura pariat dies. Prov. 27

Vita dulcis longior erit.

Tempus nascendi, & tempus moriendi. Eccles. 3

Nemo est qui semper vivat, & qui hujus rei habeat fiduciam. Eccles. 9

AUGUSTINUS.

Omnis malus aut ideo vivit, ut corrigatur: aut ideo vivit, ut per illum bonus exerceatur.

HIERONYMUS.

Humanae vitae brevitas, damnatio delictorum est.

Brevis est hujus vitae felicitas, modica est hujus seculi gloria.

Caduca est & fragilis temporalis potentia.

Dic ubi sunt Reges? ubi imperatores? ubi Principes? ubi locupletes rerum? ubi potentes seculi?

Certè quasi umbra transierunt, & velut somnium evanuerunt.

Quaeruntur & non sunt.

Divitiae usque ad periculum ducunt.

Multi propter opes periclitantur, multis propter opes mors occurrit.

Toto ergo animo & odi & damna quod diligit mundus.

Esto mortuus mundo, & mundus tibi.

Contemne divitias, quas post mortem habere non potes.

ISIDORUS.

Tantùm enim in hac vita est licitum operari bonum.

Illic namque non jam operatio expectatur, sed retributio meritorum.

Qui vitae praesentis longitudinem non de suo spatio, sed ejus fine consideras, quàm sit misera & brevis, satis utiliter pensat.

Tela enim consummatur filis, & vita hominis excellitur diebus singulis.

Si longam vitam quaeris, ad eam tende vitam pro qua Christianus es, id est, aeternam.

Haec est enim vita immortalis: nam ista vita mortalis est.

Mori oportet hominem in carne mundo, ne moriatur in anima Christo.

Tunc quisque vivere creditur, si secundum seculum moriens, in solo Deo vivere delectetur.

De mora vitae istius taedium patitur justus, eo quod ad desideratam patriam tardè perveniat.

Solicitè debet unusquisque vivere, semper terminum vitæ suæ considerare, ut hujus seculi blanditias caveat.

Venturi exitus ignorantia incerta est: & dum mori quisque non æstimat, tollitur.

Unde festinet unusquisque, ne iniquitatibus suis rapiatur, simulque vita finiatur cum culpa.

Diabolus quos viventes incendit ad vitia, subitò morientes pertrahere nititur ad tormenta.

Quamvis enim quisque in hac vita sit justus, tamen dum de corpore isto egreditur, pertimescat ne dignus supplicio sit.

Nullus est enim homo sine peccato: nec quisquam potest de Dei esse securus judicio, cùm & de otiosis verbis reddenda sit ratio.

Finem justorum optimum vocatio tranquilla commendat, ut ex eo intelligantur sanctorum habere consortium Angelorum, ex quo ab hoc corpore sine vexatione dura tolluntur.

Nihil est diu, nihil est longum, quod non in brevi finiatur.

Impossibile est ut homo sit, & non gustet angustias.

Nemo est qui in hoc seculo non doleat.

Nullus est qui in hac vita positus non suspiret.

Malis omnia plena sunt.

CYPRIANUS.

Hæc tempora terrena jam computat, qui æternalitatem de Deo sperat.

CAPUT LXXX.

DE LECTIONE.

CHRISTUS.

Matt.24 *QUi legit, intelligat.*

Luc.12. *Omnis autem cui multū est datum, multum quæretur ab eo.*

PAULUS.

Tim.4. *Attende lectioni & exhortationi doctrinæ: noli negligere gratiam, quæ in te est.*

2 Tim.3 *Omnis scriptura divinitus inspirata, utilis est.*

Coloss.3. *Verbum Christi habitet in vobis abundanter.*

JACOBUS.

Iacob.4. *Scienti igitur bonum, & non facienti, peccatum est ille.*

SALOMON.

Eccles. *Post industriam sequitur sapientia.*

6o.

AUGUSTINUS.

Nutri animam tuam lectionibus divinis, parabit enim tibi mensam spiritualem.

HIERONYMUS.

Qui assidue instat lectioni, in præsenti quidem laborat, sed postea gratulabitur, cùm ceperit.

De amaris seminibus literarum dulces fructus cape.

Prudens lector cavet semper superstitiosam intelligentiam, ut non ad suum sensum attemperet scripturas, sed scripturæ jungat sensum suum, ut intelligat quid sequatur.

Illa studeamus discere in terris, quorum nobis notitia perseveret in cœlis.

Beatus est qui divinas scripturas legens verba vertit in opera, & nudam crucem nudus sequitur puris manibus & pedibus, & candido pectore pauperem se spiritu & operibus gloriatur.

GREGORIUS.

Scire etenim cuiquam quod non potest facere, pœna magis quam virtus est.

Quanto enim quis in scriptura sacra proficit, tanto hæc eadem scriptura proficit apud ipsum.

Tantum in sacra eloquio profectum invenies, quantum apud illud ipse profeceris.

ISIDORUS.

Qui vult cum Deo semper esse, frequenter debet orare, & frequenter legere.

Nam cùm oramus, ipsi cum Deo loquimur.

Cùm verò legimus, Deus nobiscum loquitur.

Omnis profectus ex lectione & meditatione procedit,

Quæ enim nescimus, lectione discimus.

Quæ autem didicimus, meditationibus conservamus.

Geminum confert donum lectio sanctarum scripturarum, quod intellectum mentis erudit, & quod à mundi vanitatibus abstractum hominem ad amorem Dei perducit.

Tanto una spes mortalitatis hujus nobis vilescit, quanto amplius legendo spes æterna claruerit.

Lector strenuus potius ad implendum quæ legit, quàm ad sciendum promptissimus esto.

Minor enim pœna est nescire quid appetas, quàm ea quæ noveris non implere.

Sicut enim legendo scire concupiscimus, sic sciendo recta quæ didicimus, implere debemus.

Nemo potest sensum scripturæ sacræ cognoscere, nisi legendi familiaritate.

Quantum quisque magis in sacris eloquiis assiduus fuerit, tantum ex eis uberiorem intelligentiam capit.

Quanto amplius in quamlibet artem homo conscendit, tanto magis ad hominem ars ipsa descendit.

Quidam habent intelligentiæ ingenium, sed negligunt lectionis studium: & quod legendo scire possunt, negligendo contemnunt.

Quamvis sensus habitudo sit frequens, tamen lectio intellectum adhibet.

Sicut qui tardius est ad capiendum, pro intentione tamen boni studii præmium percipiet: ita qui præstitum sibi à Deo ingenium intelligentiæ negligit, condemnationis reus existit: quia donum quod accepit, despicit, & per desidiam derelinquit.

Quidam Dei judicio donum scientiæ quod negligunt, accipiunt, ut durius de rebus creditis puniantur.

Tardiores autem ideo, quod scire cupiunt, difficulter inveniunt, ut pro maximo exercitio laboris maximum præmium habeant retributionis.

Donum sine adjuvante Dei gratia quamvis infundatur auribus, ad cor nunquam descendit.

Plerique in cacumine intelligentiæ vivaces existunt, sed loquendi inopia anguistiantur.

Quidam verò in utrisque pollent.

Plerique scientia accepta scripturarum, non ad Dei gloriam, sed ad suam laudem utuntur, dum ex ipsa scientia extolluntur, & ibi peccant, ubi peccata mundare debuerunt.

Semper enim superbi legunt, & nunquam inveniunt.

Divinæ legis penetrabilia humilibus, & bene ad Deum intendentibus patent: pravis autem atque superbis clauduntur.

Quamvis divina eloquia in lectione arrogantibus aperta sint, in mysterio tamen clausa atque occulta sunt.

Sermo Dei fidelibus lux est, reprobis autem ac superbis quodam modo tenebrescit: & unde illi illuminantur, inde illi cæcantur.

Nequaquam legem intelligit qui carnaliter verba legis percurrit, sed is qui eam sensu interioris intelligentiæ percepit.

Qui literam legis attendunt, ejus occulta penetrare non possunt.

Ideo prohibetur Christianus figmenta poetarum legere: quia per oblectamenta inanium fabularum, mentem excitant ad incentiva libidinum.

Ideo libri sancti simplici sermone scripti sunt, ut non in sapientia verbi, sed in ostensione spiritus homines ad fidem perducerentur.

In lectione non verba, sed veritas est amanda.

Cùm sit utilis ad instruendum lectio, adhibita tamen collatione majorem intelligentiam præbet.

Melius est enim conferre quàm legere.

Quod enim obscurum est aut dubium, conferendo citò perspicitur.

Sicut instruere solet collatio, ita contentio destruit.

Cum opere caca lectionis; lectio enim docet quid caveas.

Lectio ostendet quid attendas.

Multum proficis cùm legis si tamen facias quod legis.

Vide ne quod perspicis, vivendo contemnas.

BASILIUS.

Sicut enim in carnalibus escis alitur caro, ita ex divinis lectionibus interior homo nutritur ac pascitur.

FINIS SCINTILLARUM.

BEDÆ PRESBYTERI DE MULIERE FORTI, LIBELLUS.

א ALEPH.

MUlierem fortem quis inveniet? *Procul, & de ultimis finibus pretium ejus.*] Mulier fortis Ecclesia Catholica vocatur. Mulier videlicet, quia spirituales Deo filios ex aqua & Spiritu sancto gignere consuevit. Fortis, quia cuncta seculi adversa simul & prospera pro conditoris sui fide contemnit. Quoniam ipse in carne appareos infirmam quidem invenit, sed inventione sua, hoc est, pia visitatione sua fortem reddidit. Unde post ejus redemptionem ad cœlos rediens, supernis civibus gaudens ajebat: *Congratulamini mihi, quia inveni ovem, quæ perierat.* Videns ergo Salomon genus humanum innumeris implicatum erroribus, quod que ad ejus salvationem nullus Patriarcha, nullus Propheta, nullus omnino electorum, præter solum mediatorem Dei & hominum sufficeret, ait: *Mulierem fortem quis inveniet? Procul & de ultimis finibus pretium ejus.* Ac si apertè futuram Domini gratiam admirando protestetur, Quis tantæ virtutis, quis talis est meriti, qui de tot incredulis, ac cœlestis mundi nationibus unam sibi electorum Ecclesiam congreget, quam sua gratia fortem, atque insuperabilem adversantibus cunctis efficiat? Non hic certè nostri similis, non nostro est tempore venturus; sed in fine seculorum est de cœlo Deus homo descensurus, qui nos sua passione à morte redimat. Hoc est enim quod ait, *Procul & de ultimis finibus pretium ejus.* Procul, videlicet statu temporis, quod à diebus Salomonis usque ad partum Virginis intererat: de ultimis autem finibus, *quia à summo cœlo egressio ejus:* qui non aliud pro nostra redemptione pretium, quàm seipsum obtulit. unde Apostolus, *Qui dilexit nos*, inquit, *& tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo, in odorem suavitatis.* Quamvis & ita rectè possit intelligi pretium sanctæ Ecclesiæ procul positum fuisse, quando incarnatio verbi Dei, conversatio inter homines, passio & resurrectio longè à nostræ esset naturæ conditione discreta: quoniam videlicet ille, & quando voluit, & qua voluit matre natus est, & sine peccato vixit in mundo: & quando voluit, & qua voluit morte discessit ex mundo, tempusque resurrectionis & ascensionis suæ in potestate habuit, & cætera hujusmodi, in quibus tam procul à nobis, quàm cœlum à terra. Quia verò Ecclesiam, quam redimit Dominus, non solùm verbum salutis suscipere, sed & constanter pro illo certare, & hoc ipsum per mundum prædicare donavit, meritò subditur.

ב BETH.

COnfidit in ea cor viri sui, quia spoliis non indigebit.] Virum sanctæ Ecclesiæ, Dominum ac Redemptorem ejus, quod etiam pretium ejus fieri dignatus est, dicit. Unde & Apostolus credentibus ait. *Despondi vos uni viro, virginem castam exhibere Christo.* Quod ergo dicit, *Confidit in ea cor viri sui:* ab humana nimirum consuetudine tractum est. Sicut omnis qui fortem, fidelemque & castam habet conjugem, confidit in ea certissime, quia nil contra suam voluntatem agere, nulla adultera saltem cogitatione possit attaminari, cuncta pro suo amore & adversa libenter tolleret, & quoscunque valet, ad suam amicitiam convertere desideret: sic nimirum Dominus & Redemptor noster in Ecclesia confidit. Novit enim spiritum gratiæ, quem dedit: novit virtutem charitatis, quam in ejus præcordiis infudit. Ideoque non dubitat eam à sua, non solùm fidei integritate nequaquam posse corrumpi, sed etiam perseveranter insistere, ut plures ad ejusdem fidei congreget unitatem. hoc est enim quod sequitur, *Et spoliis non indigebit.* Spoliat enim Ecclesia diabolum, cùm per prædicatores suos, eos quos ipse deceperat, ad veritatis revocat iter. Et benè dicitur, *Spoliis non indigebit:* quia nunquam cessabit Ecclesia liberatas à diabolica fraude animas Christi fidei restituere, donec completo mundi cursu, suorum quoque præfinita compleatur summa membrorum. Verùm quia quicquid boni sancta Ecclesia vel anima quæque fidelis agit, hoc desuper accipit, rectè subditur:

ג GIMEL.

REddet ei bonum, & non malum omnibus diebus vitæ suæ.] Reddet quippe anima Christo bonum, cùm perceptis ab eo vitæ muneribus rectè vivendo respondet, cum ea quæ ipsa scire vel facere ab ipso adjuta potuit, etiam aliis intimare satagit: Benè autem cùm dixisset, *Reddet ei bonum*, protinus addidit, *Et non malum*: quia sunt profectò qui acceptis à Domino bonis, mala rependunt: vel fidei mysteria, quæ perceperunt, hæretica fece fœdando; vel fidem quam professione servant, pravis operibus blasphemando; vel mores bonos, quibus cum fide recta deserviunt, per colloquia mala corrumpendo. Sed nec illi bona, qui acceperunt, Domino reddunt, qui non in his quæ benè inchoant, usque ad finem vitæ præsentis persistere curant. Unde meritò cùm dixisset, *Reddet ei bonum, & non malum*: ut perseverantiam boni necessariam demonstraret, addidit: *Omnibus diebus vitæ suæ.* Cui simile est illud Evangelicum. *Serviamus illi in sanctitate & justitia, coram illo omnibus diebus nostris.* Quibus sanè operibus, quibus justitiæ vel sanctitatis fructibus potissimum sit insistendum ei, qui bonum quod & accepit à Domino, gratis rependere satagit, subsequenter insinuatur, cùm dicitur:

ד DALETH.

QUæsivit lanam & linum, & operata est consilio manuum suarum] Hujus principium versiculi, Fortis mulier, hoc est sancta Ecclesia, & juxta literam accipere & observare consuevit: juxta illud propheticum, *Cùm videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despexeris.* Operatur autem non supervacuo & cæco labore, sed eo utique consilio, ut ab ipso suo viro, Domino videlicet Christo, in judicio mereatur audire, *Nudus fui, & operuistis me: & quamdiu fecistis uni de his minoribus meis, mihi fecistis.* Operatus autem consilio manuum suarum, hoc est earum personarum, per quas eleëmosynam pauperibus tribuit: in quorum opere devotio illo saluberrimo utitur consilio, ut cùm dispergit & dat pauperibus, non ipsa ab hominibus laudetur ad tempus, sed *justitia ejus manet in seculum seculi, cornu ejus exaltetur in gloria.* Possunt autem mysticè in lana, quæ ovinus est habitus, omnia pietatis & simplicitatis opera, quæ proximis impendimus, accipi. Potest in lino quod ex terra virens oritur, sed longo ac multiplici exercitio amittit humorem nativum, atque ad gratiam novi candoris pervenit, castigatio nostræ carnis intimari: cui dum ingenitas vitiorum sordes per continentiam excoquimus, dignam profectò eam qua Christum induamus, efficimus: juxta illud Apostoli, *Quicunque ergo in Christo baptizati estis, Christum induistis.* Quærit ergo mulier fortis lanam & linum, & operatur consilio manuum suarum, cùm Ecclesia sancta sollicitè perquirit, quibus se pietatis fructibus exerceat, quomodo se à carnalibus emundet illecebris: & hoc utrumque consilio prudentissimo, hoc est supernæ solummodo retributionis facit intuitu, cujus retributionis sequens quoque versiculus apertius meminit, dum subditur.

ה HE.

FActa est quasi navis institoris de longe portans panem suum] Institorem negotiatorem dicit, qui pro eo sic vocatur ab antiquis, quod acquirendis multiplicandisque mercibus sedulus insistat. Facta est ergo fortis mulier quasi navis institoris, quia sicut navis institoris onusta mercimoniis, quæ in sua patria magis abundant, porrò per mare petit peregrina, ut illic venditis quæ attulit, cariora domum reportet: sic nimirum sancta Ecclesia, sic anima quæque perfecta virtutum divitiis gaudet onustari, quibus majora divinæ gratiæ dona mercetur. Optimū est namque com

mercium,

mercium, cum bona quæ valemus operantes, primo hanc à Domino mercedem recipimus, ut ad majora semper agenda proficiamus: dehinc ut vitam percipiamus æternam. Facta est ergo anima qualis navis institoris, quæ transiit desiderio fluctus seculi præsentis, sola quæ se in cœlis accipere sperat, æterna gaudia meditatur: & pro his abundantius adipiscendis quicquid valet, instanter agere, quicquid adversum occurrit, fortiter superare contendit. De qua rectè dicitur, *Quia de longe portat panem suum*: quia in cunctis quæ temporaliter bona agit, æternam solummodo retributionem expectat, solam vivi panis saturitatem desiderat, ejus nimirum qui suis auditoribus piè potenterque promittit, *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos.* At contra in proximo panem suum recipit, & non hunc de longè trans maria portat, qui in quod justè vivere videtur, humani tantum favoris præmia expetit, neque ullo vitæ permanentis intuitu ea, quæ in imis labuntur, exsuperare & calcare satagit, de qualibus ipse terribiliter intonat, *Amen dico vobis, receperunt mercedem suam.*

ו VAV.

E*T de nocte surrexit, deditque prædam domesticis suis, & cibaria ancillis suis.*] Sicut totus labentis seculi cursus perenni diei ac noctis alternatione variatur, & dies quidem ad operandum, nox ad quiescendum naturaliter condita est: sic totum præsentis Ecclesiæ tempus gemino quondam quietis & operis statu discernitur. Quasi enim nocte quiescit, cum aliqui fidelium ejus intermissa ad tempus solicitudine externa sibimet vacare, seque ipsos spiritualiter incipiunt curare, vel lectionibus videlicet sacris, vel orationibus ac lachrymis sese, vel aliis hujusmodi studiis secretius exercendo. Surgit autem de nocte, cum in eisdem suis fidelibus ad agendam etiam proximorum curam se solicita attingit. Quod fraternæ administrationis opus duobus modis exercere consuevit: quia & eos qui foris errabant, ad fidei gratiam convocat; & illos qui fidei sacramentis jam sunt imbuti, ut bonis operibus amplius insistant, excitare non desinit. Unde bene dicitur, *Deditque prædam domesticis suis, & cibaria ancillis suis.* Dat namque prædam domesticis suis, cum eos quos antiquo hosti docendo eripere potuit, societati illorum, qui in fide præcessere, ponit. Dat & ancillis cibaria, cum humiles quosque & debito amore suo jussa servantes, ne sub pio amore lassescant, supernæ mercedis memoratione reficit.

ז ZAIN.

C*Onsideravit agrum, & emit eum: de fructu manuum suarum plantavit vineam.*] Agrum dicit possessionem supernæ hæreditatis: de qua benedicens filium suum patriarcha dicit, *Ecce odor filii mei, sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus*; odor quippe sanctorum est, *sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus*, quia tota mentis intentione contuetur, quæ sit plenitudo benedictionis in patria regni cœlestis. Consideravit ergo Ecclesia agrum, & emit eum: quia studiosè didicit, quæ sint gaudia vitæ perennis, & pro eorum perceptione quicquid potuit, laborare contendit. Quæ etiam de fructu manuum suarum plantavit vineam, quia de fructiferis fidelium suorum factis sive verbis, scripturam sanctam condidit, per quam mentes audientium in fide & dilectione debriaret sui redemptoris. Nec ab re est, si vineæ nomine ipsam Ecclesiam, quæ per mulierem fortem est designata, sentiamus esse figuratam, & eos esse propagines vineæ, qui sunt filii mulieris. Mulier autem vineam plantavit, cum Ecclesia primitiva latius per orbem missis prædicatoribus fidei semina dispersit. Consideravit namque agrum, cum orbem universum vitiorum spinetis horrentem, cultura spiritali opus habere perspexit: emit verò eum, cum missis ubique doctoribus talentum verbi audientibus commisit, ut eos credentes felicissimo Christi mancipatui subderet. Plantavit autem in eodem agro vineam, cum in novis credentium populis Ecclesiam plenam Evangelicæ veritatis institutione firmavit. Quam quidem vineam de fructu manuum suarum plantavit: quia non solum verbo instituebant Apostoli, Apostolorumque successores populos quos erudiebant, verum etiam testimonium bonæ operationis miraculorum quoque signa verbis doctrinæ jungebant. Sed & usque hodie, imo usque in finem seculi mulier fortis considerat agrum, & emit eum, ac de fructu manuum suarum plantat vineam: quia sancta Ecclesia semper solicita perquirit, quos ad fidem convertere possit: & quoscumque dociles invenerit, hos data verbi pecunia in servitium Christi emit, atque in eis vineam Christi plantare, vel potius eos vineam Christi facere satagit: & quia quisquis alterum docere desiderat, primò ipse & à malis abstinere, & bonis se debet actibus exercere, rectè subjungitur:

ח CHETH.

A*Ccinxit fortitudine lumbos suos, & roboravit brachium suum.*] Accinxit ergo Ecclesia lumbos suos fortitudine, cum supernorum deliciis intenta carnalibus illecebris succumbere despexit: roboravit brachium suum, cum se ad agenda virtutum opera præparavit. Et benè primò lumbos fortitudine accingere, ac postmodum roborare brachium dicitur: quia nimirum actio boni operis acceptabilis esse Deo minimè valet, si non fluxa luxuriæ quis prius à carne simul & mente restringat. Unde Propheta, *Quiescite*, inquit, *agere perversè, discite benefacere*: & Dominus ipse, *Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes.* Lumbi videlicet præcincti, ne luxuriæ subdamini: lucernæ verò ardentes, ut bonis fulgeatis operibus.

ט TETH.

G*Ustavit, & vidit, quia bona est negotiatio ejus, non extinguetur in nocte lucerna ejus.*] Quod ait, Negotiatio ejus, agri utique illius significat, de quo suprà ait, *Consideravit agrum, & emit eum.* Gustavit igitur Ecclesia sancta, gustavit anima quæque perfecta: id est, intimo mentis desiderio cognovit, quia bona est negotiatio vitæ immarcessibilis, quam relictis illecebris temporalibus, æternam mercemur in cœlis. Gustavit autem, id est, apertè didicit: quia bonum est per instantiam prædicandi, quoscunque valet ad viam veritatis adducere: atque ideo nullis tribulationum tenebris, nec ipsa morte potest lucerna devotionis ejus extingui. Eorum namque lucerna nocte extinguitur, quamvis in die videatur ardere qui sicut Dominus ait, *Ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt.* Sed & illorum nocte media extinguitur lucerna, qui veniente judice oleum charitatis in vasis præcordiorum suorum non habuisse probantur, dum perdito falsarum rumore virtutum, vera tenebrosorum luunt tormenta factorum. Quod si noctem hoc loco volumus accipere, juxta hoc quod supra dicitur, *Et de nocte surrexit*, id est, ad operandum se post quietem præparavit: apertè dicitur, quòd lucerna sanctæ Ecclesiæ non extinguatur in nocte, quia & cùm à negotio quiescit actionis vacat liberius luci supernæ contemplationis: cumque a publicis cessat operibus, curat se ardentius vel auditui sanctæ lectionis, vel laudibus mancipare divinis: juxta exemplum videlicet muliebris industriæ, quæ non solùm interdiu necessariis solet instare laboribus, sed & noctu sæpius accenso lumine lucernæ, pariter rei familiaris agere curam.

י JOD.

M*Anum suam misit ad fortia, & digiti ejus apprehenderunt fusum.*] Fortia dicit perfecta in Christi charitate opera, quibus se gaudens Ecclesia certa supernæ retributionis expectatione subdit. Verbi gratia. Audistis quia dictum est, *Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum*: *ego autem vobis dico, Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos*, &c. & de virginitate servanda, *Qui potest capere, capiat*: & de contemnendis divitiis, *Si vis*, inquit, *perfectus esse, vade, vende quæ habes, & da pauperibus*, &c. Nam populus synagogæ, cui dictum est, *Si volueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis*: tanto inferior erat in opere justitiæ, quan-

BEDÆ PRESBYTERI DE MULIERE FORTI, LIBELLUS.

א ALEPH.

M*Ulierem fortem quis inveniet? Procul, & de ultimis finibus pretium ejus.*] Mulier fortis Ecclesia Catholica vocatur. Mulier videlicet, quia spirituales Deo filios ex aqua & Spiritu sancto gignere consuevit. Fortis, quia cuncta seculi adversa simul & prospera pro conditoris sui fide contemnit. Quoniam ipse in carne apparens infirmam quidem invenit, sed inventione sua, hoc est, pia visitatione sua fortem reddidit. Unde post ejus redemptionem ad cœlos rediens, supernis civibus gaudens ajebat: *Congratulamini mihi, quia inveni ovem, quæ perierat.* Videns ergo Salomon genus humanum innumeris implicatum erroribus, quod que ad ejus salvationem nullus Patriarcha, nullus Propheta, nullus omninò electorum, præter solum mediatorem Dei & hominum sufficeret, ait: *Mulierem fortem quis inveniet? Procul & de ultimis finibus pretium ejus.* Ac si apertè futuram Domini gratiam admirando protestetur, Quis tantæ virtutis, quis talis est ingenii, qui de tot mundi sedulis, ac cœlestis mundi nationibus unam sibi electorum Ecclesiam congreget, quam sua gratia fortem, atque insuperabilem adversantibus cunctis efficiat? Non hic certè nostri similis, non nostro est tempore venturus; sed in fine seculorum est de cœlo Deus homo descensurus, qui nos sua passione à morte redimat. Hoc est enim quod ait, *Procul & de ultimis finibus pretium ejus.* Procul, videlicet statu temporis, quod a diebus Salomonis usque ad partum Virginis intereat: de ultimis autem finibus, *quia à summo cælo egressio ejus:* qui non aliud pro nostra redemptione pretium, quàm seipsum obtulit. unde Apostolus, *Qui dilexit nos*, inquit, *& tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo, in odorem suavitatis.* Quamvis & ita rectè possit intelligi pretium sanctæ Ecclesiæ procul positum fuisse, quando incarnatio verbi Dei, conversatio inter homines, passio & resurrectio longè à nostræ esset naturæ conditione discreta: quoniam videlicet ille, & quando voluit, & qua voluit matre natus est, & sine peccato vixit in mundo: & quando voluit, & qua voluit morte discessit ex mundo, tempusque resurrectionis & ascensionis suæ in potestate habuit, & cætera hujusmodi, in quibus tam procul à nobis, quàm cœlum à terra. Quia verò Ecclesiam, quam redimit Dominus, non solùm verbum salutis suscipere, sed & constanter pro illo certare, & hoc ipsum per mundum prædicare donavit, meritò subditur.

ב BETH.

C*Onfidit in ea cor viri sui, quia spoliis non indigebit.*] Virum sanctæ Ecclesiæ, Dominum ac Redemptorem ejus, quod etiam pretium ejus fieri dignatus est, dicit. Unde & Apostolus credentibus ait. *Despondi vos uni viro, virginem castam exhibere Christo.* Quod ergo dicit, *Confidit in ea cor viri sui:* ab humana nimirum consuetudine tractum est. Sicut omnis qui fortem, fidelemque & castam habet conjugem, confidit in ea certissime, quia nil contra suam voluntatem agere, nulla adultera saltem cogitatione possit attaminari, cuncta pro suo amore & adversa libenter tolleret, & quoscunque valet, ad suam amicitiam convertere desiderat: sic nimirum Dominus & Redemptor noster in Ecclesia confidit. Novit enim spiritum gratiæ, quem dedit; novit virtutem charitatis, quàm in ejus præcordiis infudit. Ideoque non dubitat eam a sua, non solùm fidei integritate nequaquam posse corrumpi, sed etiam perseveranter insistere, ut plures ad ejusdem fidei congreget unitatem. hoc est enim quod sequitur, *Et spoliis non indigebit.* Spoliat enim Ecclesia diabolum, cùm per prædicatores suos, eos quos ipse deceperat, ad veritatis revocat iter. Et benè dicitur, *Spoliis non indigebit:* quia nunquam cessabit Ecclesia liberatas à diabolica fraude animas Christi fidei restituere, donec completo mundi cursu, suorum quoque præfinita compleatur summa membrorum. Verùm quia quicquid boni sancta Ecclesia vel anima quæque fidelis agit, hoc desuper accipit, rectè subditur:

ג GIMEL.

R*Eddet ei bonum, & non malum omnibus diebus vitæ suæ.*] Reddet quippe anima Christo bonum, cùm perceptis ab eo vitæ muneribus rectè vivendo respondet, cum ea quæ ipsa scire vel facere ab ipso adjuta potuit, etiam aliis intimare satagit: Benè autem cùm dixisset, *Reddet ei bonum*, protinus addidit, *Et non malum:* quia sunt profectò qui acceptis à Domino bonis, mala rependunt: vel fidei mysteria, quæ perceperunt, hæretica fece fœdando; vel fidem quam professione servant, pravis operibus blasphemando; vel mores bonos, quibus cum fide recta deserviunt, per colloquia mala corrumpendo. Sed nec illi bona, qui acceperunt, Domino reddunt, qui non in his quæ benè inchoant, usque ad finem vitæ præsentis persistere curant. Unde meritò cùm dixisset, *Reddet ei bonum, & non malum:* ut perseverantiam boni necessariam demonstraret, addidit: *Omnibus diebus vitæ suæ.* Cui simile est illud Evangelicum, *Serviamus illi in sanctitate & justitia, coram illo omnibus diebus nostris.* Quibus sanè operibus, quibus justitiæ vel sanctitatis fructibus potissimum sit insistendum ei, qui bonum quod & accepit a Domino, gratis rependere satagit, subsequenter insinuatur, cùm dicitur:

ד DALETH.

Q*Uæsivit lanam & linum, & operata est consilio manuum suarum.*] Hujus principium versiculi, Fortis mulier, hoc est sancta Ecclesia, & juxta literam accipere & observare consuevit: juxta illud propheticum, *Cùm videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despexeris.* Operatur autem non supervacuo & cæco labore, sed eo utique consilio, ut ab ipso suo viro, Domino videlicet Christo, in judicio mereatur audire, *Nudus fui, & operuistis me: & quamdiu fecistis uni de his minoribus meis, mihi fecistis.* Operatur autem consilio manuum suarum, hoc est earum personarum, per quas eleëmosynam pauperibus tribuit: in quorum opere devotoillo saluberrimo utitur consilio, ut cùm dispergit & dat pauperibus, non ipsa ab hominibus laudetur ad tempus, sed *justitia ejus manet in seculum seculi, cornu ejus exaltetur in gloria.* Possunt autem mysticè in lana, quæ ovinus est habitus, omnia pietatis & simplicitatis opera, quæ proximis impendimus, accipi. Potest in lino quod ex terra virens oritur, sed longo ac multiplici exercitio amittit humorem nativum, atque ad gratiam novi candoris pervenit, castigatio nostræ carnis intimari: cui dum ingenitas vitiorum sordes per continentiam excoquimus, dignam profectò eam qua Christum induamus, efficimus: juxta illud Apostoli, *Quotquot ergo in Christo baptizati estis, Christum induistis.* Quærit ergo mulier fortis lanam & linum, & operatur consilio manuum suarum, cùm Ecclesia sancta sollicitè perquirit, quibus se pietatis fructibus exerceat, quomodo se a carnalibus emundet illecebris; & hoc utrumque consilio prudentissimo, hoc est supernæ solummodo retributionis facit intuitu, cujus retributionis sequens quoque versiculus apertius meminit, dum subditur.

ה HE.

F*Acta est quasi navis institoris de longe portans panem suum.*] Institorem negotiatorem dicit, qui pro eo sic vocatur ab antiquis, quod acquirendis multiplicandisque mercibus sedulus insistat. Facta est ergo fortis mulier quasi navis institoris, quia sicut navis institoris onusta mercimoniis, quæ in sua patria magis abundant, porrò per mare petit peregrina, ut illic vendidis quæ attulit, cariora domum reportet: sic nimirum sancta Ecclesia, sic anima quæque perfecta virtutum divitiis gaudet onustari, quibus majora divinæ gratiæ dona mercetur. Optimū est namque c[illegible]m

mercium, cum bona quæ valemus operantes, primo hanc a Domino mercedem recipimus, ut ad majora semper agenda proficiamus: de hinc ut vitam percipiamus æternam. Facta est ergo anima quasi navis institoris, quæ transit desiderio fluctus seculi præsentis, sola quæ se in cœlis accipere sperat, æterna gaudia meditatur: & pro his abundantius adipiscendis quicquid valet, instanter agere, quicquid adversum occurrit, fortiter superare contendit. De qua rectè dicitur, *Quia de longe portat panem suum*: quia in cunctis quæ temporaliter bona agit, æternam solummodo retributionem expectat, solam vivi panis satuntatem desiderat, ejus nimirum qui suis auditoribus piè potenterque promittit, *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos.* At contrà in proximo panem suum recipit, & non hunc de longe trans maria portat, qui in quod juste vivere videtur, humani tantum favoris præmia expetit, neque ullo vitæ permanentis intuitu ea, quæ in imis labuntur, exuperare & calcare satagit, de qualibus ipse terribiliter intonat, *Amen dico vobis, receperunt mercedem suam.*

ו VAV.

ET *de nocte surrexit, deditque prædam domesticis suis, & cibaria ancillis suis.*] Sicut totus labentis seculi cursus perenni diei ac noctis alternatione variatur, & dies quidem ad operandum, nox ad quiescendum naturaliter condita est: sic totum præsentis Ecclesiæ tempus gemino quondam quietis & operis statu discernitur. Quasi enim nocte quiescit, cum aliqui fidelium ejus intermissa ad tempus solicitudine externa sibimet vacare, seque ipsos spiritualiter incipiunt curare, vel lectionibus videlicet sacris, vel orationibus ac lachrymis sese, vel aliis hujusmodi studiis secretius exercendo. Surgit autem de nocte, cum in eisdem suis fidelibus ad agendam etiam proximorum curam se solicita accingit. Quod fraternæ administrationis opus duobus modis exercere consuevit: quia & eos qui foris errabant, ad fidei gratiam convocat: & illos qui fidei sacramentis jam sunt imbuti, ut bonis operibus amplius insistant, excitare non desinit. Unde bene dicitur, *Deditque prædam domesticis suis, & cibaria ancillis suis.* Dat namque prædam domesticis suis, cum eos quos antiquo hosti docendo eripere potuit, societati illorum, qui in fide præcessere, ponit. Dat & ancillis cibaria, cum humiles quosque & debito amore suo jussa servantes, ne sub pio amore lassescant, supernæ mercedis memoratione reficit.

ז ZAIN.

CO*nsideravit agrum, & emit eum: de fructu manuum suarum plantavit vineam.*] Agrum dicit possessionem supernæ hæreditatis: de qua benedicens filium suum patriarcha dicit, *Ecce odor filii mei, sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus.* odor quippe sanctorum est, *sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus.* quia tota mentis intentione contuentur, quæ sit plenitudo benedictionis in patria regni cœlestis. Consideravit ergo Ecclesia agrum, & emit eum: quia studiose didicit, quæ sint gaudia vitæ perennis, & pro eorum perceptione quicquid potuit, laborare contendit. Quæ etiam de fructu manuum suarum plantavit vineam, quia de fructiferis fidelium suorum factis sive verbis, scripturam sanctam condidit, per quam mentes audientium in fide & dilectione debriaret sui redemptoris. Nec ab re est, si vineæ nomine ipsam Ecclesiam, quæ per mulierem fortem est designata, sentiamus esse figuratam, & eos esse propagines vineæ, qui sunt filii mulieris. Mulier autem vineam plantavit, cum Ecclesia primitiva latius per orbem missis prædicatoribus fidei semina dispersit. Consideravit namque agrum, cum orbem universum vitiorum spinetis horrentem, cultura spiritali opus habere perspexit. emit verò eum, cum missis ubique doctoribus talentum verbi audientibus consuluit, ut eos credentes felicissimo Christi mancipatui subderet. Plantavit autem in eodem agro vineam, cum in novis credentium populis Ecclesiam plenam Evangelicæ veritatis institutione firmavit. Quam quidem vineam de fructu manuum [illegible] plantavit: quia non solum verbo instruebant Apostoli, Apostolorumque successores populos quos erudiebant, verum etiam testimonium bonæ operationis miraculorum quoque signa verbis doctrinæ jungebant. Sed & usque hodie, imo usque in finem seculi mulier fortis considerat agrum, & emit eum, ac de fructu manuum suarum plantat vineam: quia sancta Ecclesia semper solicita perquirit, quos ad fidem convertere possit: & quoscunque dociles invenerit, hos data verbi pecunia in servitium Christi emit, atque in eis vineam Christi plantare, vel potius eos vineam Christi facere satagit: & quia quisquis alterum docere desiderat, primò ipse & à malis abstinere, & bonis se debet actibus exercere, rectè subjungitur:

ח CHETH.

A*ccinxit fortitudine lumbos suos, & roboravit brachium suum.*] Accinxit ergo Ecclesia lumbos suos fortitudine, cum supernorum desideriis intenta carnalibus illecebris succumbere despexit: roboravit brachium suum, cum se ad agenda virtutum opera præparavit. Et benè primò lumbos fortitudine accingere, ac postmodum roborare brachium dicitur: quia nimirum actio boni operis acceptabilis esse Deo minimè valet, si non fluxa luxuriæ quis prius à carne simul & mente restringat, Unde Propheta, *Quiescite*, inquit, *agere perverse, discite benefacere*: & Dominus ipse, *Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes.* Lumbi videlicet præcincti, ne luxuriæ subdamini: lucernæ verò ardentes, ut bonis fulgeatis operibus.

ט TETH.

G*ustavit, & vidit, quia bona est negotiatio ejus, non extinguetur in nocte lucerna ejus.*] Quod ait, Negotiatio ejus, agri utique illius significat, de quo suprà ait, *Consideravit agrum, & emit eum.* Gustavit igitur Ecclesia sancta, gustavit anima quæque perfecta: id est, intimo mentis desiderio cognovit, quia bona est negotiatio vitæ immarcessibilis, quam relictis illecebris temporalibus, æternam mercemur in cœlis. Gustavit autem, id est, apertè didicit: quia bonum est per instantiam prædicandi, quoscunque valet ad viam veritatis adducere: atque ideo nullis tribulationum tenebris, nec ipsa morte potest lucerna devotionis ejus extingui. Eorum namque lucerna nocte extinguitur, quamvis in die videatur ardere qui sicut Dominus ait, *Ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt.* Sed & illorum nocte media extinguitur lucerna, qui veniente judice oleum charitatis in vasis præcordiorum suorum non habuisse probantur, dum perdito falsarum rumore virtutum, vera tenebrosorum luunt tormenta factorum. Quod si noctem hoc loco volumus accipere, juxta hoc quod supra dicitur, *Et de nocte surrexit*, id est, ad operandum se post quietem præparavit: apertè dicitur, quòd lucerna sanctæ Ecclesiæ non extinguatur in nocte, quia & cum à negotio quiescit actionis vacat liberius luci supernæ contemplationis: cumque a publicis cessat operibus, curat se ardentius vel auditui sanctæ lectionis, vel laudibus mancipare divinis: juxta exemplum videlicet muliebris industriæ, quæ non solùm interdiu necessariis solet instare laboribus, sed & noctu sæpius accenso lumine lucernæ, parilem rei familiaris agere curam.

י JOD.

M*anum suam misit ad fortia, & digiti ejus apprehenderunt fusum.*] Fortia dicit perfecta in Christi charitate opera, quibus se gaudens Ecclesia certa supernæ retributionis expectatione subdit. Verbi gratia. Audistis quia dictum est, *Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum: ego autem vobis dico, Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos*, &c. & de virginitate servanda, *Qui potest capere, capiat*: & de contemnendis divitiis, *Si vis*, inquit, *perfectus esse, vade, vende quæ habes, & da pauperibus*, &c. Nam populus synagogæ, cui dictum est, *Si volueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis*: tanto minimior erat in opere justitiæ, quan-

to minus spe perpetuæ remunerationis erectus. At Ecclesia quæ audivit a Domino, *Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cœlorum*, merito pro hujus perceptione dura quæque longanimiter sufferat. Unde rursus de ejus fortitudine dicit, *Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud* &c. *Digiti*, inquit, *ejus apprehenderunt fusum.* Solent fœminæ nentes fusum in dextera, colum tenere in sinistra. In colo enim lana involuta est quæ filo ducenda, & nenda transeat in fusum. Sæpè autem in scripturis dextera vitam perpetuam, læva præsentia Dei dona significat: opulentiam videlicet rerum, pacem temporum, sospitatem corporum, scientiam quoque scripturarum & cœlestium perceptionem sacramentorum. Hæc & hujusmodi bona cum Domino largiente percipimus, quasi lanam colo involutam in læva gestamus: et cum in ea pro amore cœlestium salubriter nos exercere incipimus, jam lanam agni immaculati de colo in fusum, de læva in dexteram trajicimus: quia de bonis nostri Redemptoris, de exemplis operum ejus stolam nobis gloriæ cœlestis, ac vestem charitatis nuptialem facimus. Digitis namque apprehendere fusum, ipsam intentionem discretionis, qua quisque operatur, insinuat: ea nimirum ratione, quia nulla corporis nostri membra pluribus sunt distincta articulis, ac flexibus, quam digiti. Quicunque ergo veraciter dicere cum Apostolo potest, *Nostra autem conversatio in cœlis est*, Unde etiam Salvatorem expectamus Dominum nostrum Jesum Christum; hujus profectò digiti dextri apprehenderunt fusum, quia discretione sedula pro æternis bonis laborare didicit. & benè dicitur, *Apprehenderunt*, ut vivacitas commendetur, quanto studio, quanta festinatione hujus vitæ incerta pro certis apud Dominum præmiis agere debeamus. Quid autem mulier fortis, id est, Ecclesia sancta, vel anima quæque perfecta, per fusum intellectualem sit operata, subsequenter aperitur.

כ CAPH.

M*Anum suam aperuit inopi, & palmas suas extendit ad pauperem*] Quod & de operibus eleemosynarum, quas generaliter fiunt in pauperes, accipi potest: sed melius de verbo Dei, quod indumentum salutis animabus confert, intelligitur, de quo beatus Job gloriatur dicens, *Justitia indutus sum, & vestivi me sicut vestimento, & diademate judicio meo.* Aperuit autem Ecclesia manum inopi, cùm mysteria fidei ignorantibus, per operarios veritatis revelavit. Palmas extendit ad pauperem, cum longè lateque prædicatores ad imbuendas æternæ salutis indigas nationes dispersit.

ל LAMED.

N*On timebit domui suæ à frigoribus nivis: omnes domestici ejus vestiti duplicibus.*] Frigora nivis, corda sunt reproborum, perfidiæ suæ torpore rigentia de quibus ait Dominus, *Et quoniam abundabit iniquitas, refrigescet charitas multorum.* Quæ illa utique nive pessime deprimuntur, quæ ob primæ superbiæ meritum de cœlo corruens in profunda tenebrarum, nihilominus se velut Angelum lucis adhuc stultis ostentare præsumit, habitumque meritorum suorum candore niveo similem fraudium suarum nescius præfert. Quod quidem Domini & Angelorum ejus est proprium, in habitu niveo claritatem suæ designare virtutis. Non timebit autem Ecclesia domui suæ à frigoribus nivis memoratæ, quia Domino pollicente credit, quod *portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Omnes domestici ejus vestiti duplicibus: & sapientia videlicet ad refellendas hæreticas falsorum fratrum doctrinas, & patientia ad tolerandas apertorum hostium pugnas. Vel certè vestiti sunt duplicibus: quia promissionem habent vitæ quæ nunc est, & futuræ. Nunc in peregrinatione temporali divino auxilio ne deficiant adjuti, tunc in patriæ perpetis habitatione divinæ gratia visionis, ut felices semper vivant allevati. Item *domestici ejus induti veste sunt duplici*: una operis, altera mentis fidei, habentes factorum velamina, & sacramentis videlicet sui Redemptoris imbuti, & fortis exemplis. Sic enim [illegible] illud Apostoli [illegible] *Christo baptizati* [illegible] *Christum induistis.* Po[illegible] nivis etiam [illegible] menta æterna intelligi, quæ igne & [illegible] rigore mixta esse legimus, cum dicitur [illegible] *stridor dentium.* Fletum quippe oculis ignis & fumus, stridorem vero dentibus solet frigus gignere. unde & beatus Job de pœnis reproborum loquens æternis, *Ad calorem*, inquit, *nimium transibunt ad aquas nivium.* Sed ab his Ecclesia domui suæ nō timebit: quia quicunque pereunt, ad domum non pertinebant, nec veste ipsius spirituali erant induti, tametsi mysteriis ejus ad tempus videbantur initiati. Denique legimus in Evangeliis ejectum de domo convivii [illegible] minem, qui vestibus operum immundis hanc intrare præsumpserat: & *in tenebras exteriores, ubi esset fletus & stridor dentium*, esse projectum, Merito itaque in frigora pœnæ religatum, quia indumentum pietatis habere neglexerat.

מ MEM.

S*Tragulatam vestem fecit sibi: byssus & purpura indumentum ejus*] Stragulata vestis, quæ varia arte textura solet firmissima confici, fortia Ecclesiæ opera, & diversa virtutum ejus ornamenta significat. De quibus Propheta in summi regis, viri videlicet illius laude cecinit, *Astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato, circumamicta varietate.* Byssus quoque & purpura indumentum ejus. Byssus in castitate puræ conversationis: purpura in effusione pretiosi sanguinis. Byssus namque candidi coloris est, purpureus color & de sanguine animantis, quod purpura vocatur, conficitur, & pie sanguinis habet speciem. unde pulchre dictum est à patribus, quia sancta Ecclesia electorum floribus vernans, habet in pace lilia, in bello rosas. Item quia byssus de terra virens oritur, sed per exercitationes longas ac multivarias, amisso humore ac virore nativo, ad decorē candidæ vestis perducitur: purpura autem regalis est habitus. Bysso induitur Ecclesia, cum castigant corpora sua electi, & servituti subjiciunt: purpura autem cùm eandem continentiam non ob favorem vulgi, sed pro acquirenda beatitudine regni perennis exercent. Sic virtutum habitus in præsenti quidem nescientibus videtur contemptibilis, sed in futuro qualis fuerit manifeste apparebit. Unde pulchrè in Apocalypsi Joannes sanctorum se vocem audisse refert, dicentium: *Gaudeamus & exultemus, & demus gloriam ei, quia venerunt nuptiæ agni: & uxor ejus præparavit se, & datum est ei, ut cooperiat se bysso splendenti.* Byssinum enim justificationes sanctorum sunt.

נ NUN.

N*Obilis in portis vir ejus, quando sederit cum senatoribus terræ*] Vir sanctæ Ecclesiæ, vir cujusque animæ Dominus est: qui videbatur ignobilis, cum ante tribunal præsidis staret judicandus, cùm probra, sputa, flagella & ipsam crucis mortem susciperet: sed nobilis apparebit, cùm venerit judicaturus orbem in æquitate, & omnes Angeli ejus cum eo. *Tunc sedebit*, inquit, *in sede majestatis suæ. & congregabuntur ante eum omnes gentes, & separabit eos ab invicem*, &c. Nobilis, inquit, in portis vir ejus, quia veteres in portis sedere ad judicandum solebant: ut venientes ad civitatem aliunde, paratum continuo responsum judicantis acciperent, & ne rusticos vel pastores insolita urbis ædificia stupefacerent, nec rursum pacem urbis intrinsecus frequens litigantium controversia fœdaret. Nobilis ergo erit Dominus in portis civitatis, quia qui etiam nunc contemnendus putatur, à multis, ubi seculi finis advenerit, ubi ingressum patriæ cœlestis aperuerit electis, jam cunctis parebit sublimis. *Sedebit* autem *cum senatoribus terræ. Amen dico vobis, quod vos qui secuti estis me in regeneratione, cum sederit filius hominis in sede majestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israel.*

ס SAMECH.

S*Indonem fecit & vendidit, & cingulum tradidit Cananæo.*] In linteo sindonis subtilis intextio signatur [illegible]x-

dicationis, quia mollius quiescitur: quia mens in illa fidelium spe superna refovetur. Unde & Petro animalia in linteo monstrantur, quia peccatorum animæ misericorditer aggregatæ, in blanda fidei quiete continentur. Hanc ergo sindonem Ecclesia fecit, & vendidit: quia fidem quam credendo texuerat, loquendo dedit, & ab infidelibus vitam rectæ conversationis accepit. Quæ & Cananæo cingulum tradidit, quia per vigorem demonstratæ justitiæ fluxa opera gentilitatis extinxit: ut hoc quod præcipitur, vivendo teneatur, Sint lumbi vestri præcincti. Bene enim nomine Chanaan, qui & gentilitatis populum procreavit, & interpretatur commutatus, conversa ad fidem gentilitas designatur, quæ felicissima commutatione a vitiis ad virtutes, à diabolo ad Christum migravit. Unde in ejus laudem Psalmus quadragesimus quartus scribitur, cujus titulus est, *In finem pro his qui commutabuntur filiis Chor, canticum pro dilecto.* Filii autem Chore, Filii Calvariæ interpretantur, qui sunt filii Dominicæ crucis, dicentes: *Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi.* Quomodo autem commutentur, sequentia ejusdem Psalmi docent, ubi dilectus ipse, idest Dominus Ecclesiæ dicit: *Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliviscere populum tuum, & domum patris tui.* Commutari namque illam desiderat, quam ut filiam habere valeat, domum patris prioris, idest hostis antiqui jubet oblivisci.

ע AIN.

F*ortitudo & decor indumentum ejus, & ridebit in die novissimo.*] Fortitudo ad tolerandam perversorum improbitatem, decor ad exercendam virtutum gloriam. Decor, quia operatur justitiam: fortitudo, quia patitur persecutionem propter justitiam: & ideo ridebit in die novissimo, id est, gaudebit in retributionem regni cœlestis, quod dolebat in certamine vitæ præsentis. Mos etenim scripturæ est pro gaudio risum ponere, sicut Dominus ait, *Beati qui nunc fletis, quia ridebitis.* & beatus Job. *Os autem veracium replebitur risu.* Similem sane huic sententiam Propheta de Domino ac Salvatore, hujus fortissimæ mulieris posuit, dicens: *Dominus regnavit, decorem induit, induit Dominus fortitudinem.* Cum enim prædicaret Evangelium regni, aliis placebat: alii bene loquebantur, alii detrahebant, lacerabant, mordebant, conviciabantur. Ad eos ergo quibus placebat, *decorem induit:* ad eos quibus displicebat, *fortitudinem.* Imitare ergo & tu Dominum tuum, ut possis esse vestis ipsius. Esto cum decore ad eos, quibus placent bona opera tua: esto fortis adversus detractores.

פ PHE.

O*s suum aperuit sapientia, & lex clementia in lingua ejus.*] Ad hoc tantum loquens os aperuit, ut sapientiam doceret. juxta illud Apostoli, *Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat.* sed si quis bonus ad ædificationem fidei, ut det gratiam audientibus. Vel certè os cordis aperuit ad discendam ab ipsa interius sapientia veritatem, quàm alios foris doceret. Utrique autem sensui, quia utrumque facit Ecclesia, concinit apertè quòd sequitur, *Et lex clementiæ in lingua ejus:* illa videlicet, ut non statim more legis Mosaicæ peccantes puniret, sed misericorditer ad pœnitentiæ remedia vocaret. Cujus exemplum clementiæ ab ipso Deo & Salvatore nostro manifestè percepit, cum oblata ei peccatrice muliere, *Si quis,* inquit, *sine peccato est primus in illam lapidem mittat.* & sic eam à crimine, quod patrarat, sub conditione amplius non peccandi miseratus absolvit.

צ ZADIC.

C*onsideravit semitas domus suæ, & panem otiosa non comedit.* Semitas domus suæ considerat, quia cunctas suæ scientiæ cogitationes subtiliter investigat. Panem otiosa non comedit, quia hoc quod de sacro eloquio intelligendo percepit, ante æterni judicis oculos exhibendo operibus ostendit. Item domus mulieris, habitatio est patriæ cœlestis: semitæ domus illius præcepta justitiæ, quibus ad æternæ vitæ mansionem pervenitur: quas profecto semitas anima bene considerat, & diligenter quibus actibus ad supernam pervenire debeat, inspicit: & quæ agenda didicit, sedula exercere non desinit. Panem quoque otiosa non comedit, cum sacrificium Dominici corporis percipiens, studet imitari actu, quod mysterio celebrat: multum sollicita, ne indigne panem Domini comedendo, & calicem bibendo, judicium sibi manducet & bibat; sed ut patiendo pro Christo, ac lachrymas fundendo, bonis quoque actibus insistendo, passionum ipsius exempla sequatur, quantum valet. Potest & simpliciter accipi, quod panem otiosa non comedit mulier fortis, juxta illud Apostoli, *Qui non operatur, non manducet.* & ipse de se, *Quoniam ad ea quæ mihi opus erant, & his qui mecum sunt, ministraverunt manus istæ.* Unde merito luxuriantes viduas arguens, adjungit, *Simul autem & otiosæ discunt, circuire domos:* non solum otiosæ, sed verbosæ & curiosæ.

ק COPH.

S*urrexerunt filii ejus, & beatissimam prædicaverunt, vir ejus, & laudavit eam.*] Quod futurum pro certo noverat, more prophetico quasi jam factum refert. Surgent enim filii Ecclesiæ, videlicet omnes electi in novissimo, carnis immortalitate donari: & tunc matrem suam, quæ eos ex aqua & Spiritu sancto Deo genuit, beatissimam prædicant, quæ nunc ab infidelibus quasi misera contemnitur: & revera sicut Apostolus ait. *Si in hac vita tantum sperantes sumus in Christo, miserabiliores sumus omnibus hominibus.* Quia vero pro vita alia in præsenti militamus, meritò cum apparuerit quod erimus, matrem nostram, quæ ex omnibus justis collecta, una Christi columba, sponsa & amica vocatur, beatissimam prædicabimus. Surget & vir ejus, & laudabit eam, dicens in judicio: *Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi. Esurivi enim & dedistis mihi manducare, &c.* Qui quidem ipse primitiæ dormientium resurrexit à mortuis, sed in die judicii manifestius omnibus, quos sua laude dignos judicaverit, quanta sit ejusdem suæ resurrectionis gloria demonstrabit. Potest hoc quod dicitur, *Surrexerunt filii ejus, & beatissimam prædicaverunt,* etiam in hoc tempore convenienter accipi, cum quilibet fidelium transcensis seculi ærumnis, ad cœlestia regna perducuntur. Sedere namque ad humiliationem aliquotiens, surgere ad gloriam pertinet. unde dicitur: *Olim in cinere sedentes pœniterent,* id est, humiliati. & Propheta. *A facie manus tuæ solus sedebam, quia comminatione replesti me.* Sed & Psalmista: *In vanum est vobis ante lucem surgere, surgite postquam sederitis, qui manducatis panem doloris.* Quod est apertè dicere, Quid in præsenti quæritis gaudere, quod electis in futuro reservatur? Non enim potestis in hac vita, id est ante lucem supernæ retributionis gloriam veræ felicitatis habere: quin potius postquam hic humiliati fueritis ad tempus, illic vos in perpetuum veraciter exaltatum iri sperate: vos quibus amarum est omne, quod seculi amatoribus jocundum videtur & dulce. Surgunt ergo filii Ecclesiæ, & beatissimam eam prædicant, cum cœlestibus bonis sublimati, quanta sit illius patriæ beatitas, cujus participes esse meruerunt, aspiciunt: & hanc debita laudatione in divina visione concelebrant. Laudat vir ipsius, cum bona quæ ipse donavit, remunerat. Quibus autem verbis eam laudet, consequenter ostenditur, cum dicitur:

ר RESC.

M*ultæ filiæ congregaverunt divitias, tu supergressa es universas.*] Multas filias Ecclesias dicit hæreticorum, & malorum turbas Catholicorum. Quæ filiæ dicuntur vel Christi vel Ecclesiæ, quia etiam ipsæ sunt Dominicis renatæ sacramentis, & adoptionem filiorum, quam non custodire, perceperunt, unde & Joannes ait. *De nobis exierunt, sed non erant ex nobis.* Quæ congregaverunt divitias, videlicet bonorum operum, orationes, jejunia, eleemosynas, afflictionem, & castimoniam carnis, continentiam linguæ,

meditationem scripturarum, & cætera hujusmodi. quæ verè sunt divitiæ spiritus, ubi pura sinceritate mentis geruntur. Ubi autem sine fide quæ per dilectionem operatur, siunt, nihil agentibus prosunt. Sed & illæ filiæ frustra congregaverunt divitias, de quibus Dominus ait. *Multi dicent mihi in illa die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo dæmonia ejecimus, in nomine tuo virtutes multas fecimus?* & tunc confitebor illis, quia *nunquam novi vos*. Sed omnes istiusmodi filias Ecclesia Catholica supergreditur, quæ fide casta, & opere perfecta redemptoris sui vestigia sectatur.

ש SCHIN.

F*allax gratia & vana est pulchritudo: mulier timens Deum, ipsa laudabitur.*] Fallax est gratia laudis, quam ab homine accepit: vana pulchritudo charitatis vel operationis bonæ, quam hominibus ostentat anima, quæ timore caret divino. At illa conscientia verè est laude digna, quæ timorem Dei in omnibus servat: ipse est enim principium cunctarum, custosque virtutum, scriptura dicente, *Timor Domini principium sapientiæ:* & iterum, *Qui timet Dominum, nihil negligit*. Hinc est enim quod beatus Job & in prosperitate virtutibus incomparabiliter floruit, & in adversitatibus insuperabilis hosti permansit: quia veraciter dicere potuit, Semper enim quasi tumentes super me fluctus timui Deum, & pondus ejus ferre non potui. Fallax ergo simulatorum gratia, vanus decor operis stultorum. Ecclesia autem quæ in timore incolatus sui tempore conservatur, quoniam ardentes virtutum lampadas venienti ad judicium sponso suo offeret, jure ab eo laudata, januam regni cœlestis intrabit. Qualiter autem eam laudet, terminali versu docetur.

ת TAU.

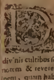
D*ate ei de fructu manuum suarum, & laudent eam in portis opera ejus.*] Hæc sunt enim verba viri illius, de quo dictum est, *Vir ejus laudavit eam*, id est, Domini & Salvatoris nostri, qui Angelis in fine præcepturus est, ut Ecclesiam post hujus vitæ certamen, post triturationem afflictionemque terrestrium, ad cœlestis regni gaudia introducant, ac vitæ immortalis sibi sociam aggregent: juxta illud Evangelicum, *Triticum autem congregate in horreum meum. Date*, inquit, *ei de fructu manuum suarum*: quia fructum spiritus ferre curavit, charitatem, gaudium, pacem, benignitatem, bonitatem, modestiam, continentiam, fidem, patientiam. Pro hoc illi debitam rependite mercedem, & laudent eam in portis: hoc est in judicio sive in ingressu patriæ cœlestis, non hominum favores supervacui, sed opera ipsa quæ fecit, examinante, probante ac remunerante illo, cujus hæc donante gratia perfecit, à quo ut laudari mereamur in futuro, concedat ipse propitius, nos eum dignis in præsenti vita collaudare servitiis, Amen.

VENERABILIS BEDAE PRESBYTERI, libelli de forti muliere, finis.

BEDÆ PRESBYTERI DE OFFICIIS LIBELLUS, EX QUORUNDAM PATRUM

dictis excerptus.

DE DOMINICO DIE.

Dominicum diem Apostoli ideo religiosa solennitate colendum sanxerunt, quia in eodem redemptor noster resurrexit. quique ideo Dominicus appellatur, ut in eo à terrenis operibus, & mundi illecebris abstinentes, tantum divinis cultibus serviamus, dantes scilicet diei hujus honorem & reverentiam, propter resurrectionis nostræ spem, quam habemus in illa. Nam sicut ipse Dominus Jesus Christus & Salvator noster, tertia die resurrexit a mortuis, ita & nos resurrecturos in novissimo [illegible] speramus. Unde etiam Dominico die stantes oramus, quod est signum futuræ resurrectionis. Hoc agit unt[illegible]lesia, quæ in peregrinatione mortalitatis inventa est expectans in finem seculi, quod in Domini nostri Jesu Christi corpore præmonstratum est, qui est primogenitus a mortuis. Sabbato autem priore populo in otio corporali tei celebrandum, ut figura esset in requiem: unde & sabbatum requies interpretatur. Dies autem Dominicus non J[illegible], sed Christianis per resurrectionem Domini declaratus est, & ex illo cœpit habere festivitatem suam. Ipse est enim dies primus, qui post septimum reperitur octavus. Unde & in Ecclesiaste à duorum testamentorum significatione dicitur illi septimus, & illi octavus. Primum enim solum celebrare sabbatum traditum est, quia erat antea requies mortuorum, resurrectio autem nullis erat. *Qui resurgens à mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur.* Jam postquam facta est talis resurrectio in corpore Domini, ut præiret in capite Ecclesiæ, quod corpus Ecclesiæ speraret in fine: dies Dominicus idem octavus, qui & primus in festivitate successit. Apparet autem hunc diem etiam in scripturis sanctis esse solennem. Ipse est enim dies primus seculi, in ipso formata sunt elementa mundi, in ipso creati sunt Angeli, in ipso quoque a mortuis resurrexit Dominus, in ipso de cœlis super Apostolos descendit Spiritus sanctus. Manna eodem die in eremo primum de cœlo data est. Sic enim dicit Dominus, *Sex diebus colligitur manna, in die autem sexto duplum colligetis.* Sexta enim dies est parasceve, qui ante sabbatum ponitur. Sabbatum autē septimus dies, quem sequitur Dominicus, in quo manna primum de cœlo venit. Unde intelligant Judæi, jam tunc prælatum esse Judaicum sabbatum Dominica nostra: jam tunc indicatum, quod in sabbatum ipsorum gratia Dei ad eos nulla descenderit, sed in sanctam Dominicam nostram, in qua primùm eam Dominus pluit.

DE LXX. LX. L. XL.

Septuagesima computatur secundum titulationem sacramentarii & antiphonarii novem hebdomadibus ante Pascha in septimam sabbati. Populus Dei in Babylone detentus est captivus septuaginta annis, quibus expletis, reversus est Jerusalem. Septuagesimus numerus ad memoriam nobis reducit omne tempus præsentis seculi, quo alieni sumus à cœlesti Jerusalem. Ideo auctor officii septuagesimam posuit in officiis nostris, ut hoc tempore à deliciis abstinendo, ostenderemus in nostra conversatione, qualiter per omne tempus seculi vivere debeant, qui post baptismum peccatis se alienant à cœlesti Jerusalem. Nam quod post septuaginta annos populus de captivitate revertitur, quis non videat post evoluta tempora, quæ septenario dierum numero transcurrunt, etiam nobis idem Ecclesiæ Dei ad illam cælestem Jerusalem ex hujus seculi peregrinatione redeundum? Quapropter *Alleluia* illo tempore non cantatur apud nos, nec *Gloria in excelsis Deo*, quia sunt cantica cœlestia. Dicit enim Psalmus: *Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena?* Sunt qui primam hebdomadam septuagesimæ sine aliquo articulo novellæ conversationis ducunt, excepta mutatione *Alleluia*, & quibusdam locis Dalmaticarum, & intermissione *Gloria in excelsis Deo*: Græci proximam hebdomadam, id est Sexagesimam, sanctificant suo jejunio. Cleri nostri, authore Telesphoro Papa sequentem, id est, quinquagesimam, qui constituit septem hebdomadarum jejunium ante Pascha. Præceptor officii nostri ampliorem mutationem requirit quam nos agamus constitutione officii sui. I[illegible]sum enim jejunium intimavit in prima oratione missæ dicens [illegible] *qui juste pro peccatis nostris affligimur.* Hic enim [illegible]ionem sonat. In introitu quoque dicit, *Circumdederunt me gemitus mortis, dolores inferni.* Propter hos dolores non possumus lætari & securi esse, sed præparare nos ad bellum, ut Apostolus ait: *Omnis qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet* [illegible] Ambrosius: *Ab omnibus quæ vitanda eadem tradi* [illegible]

sciant unum coronandum: quantò magis observandum, quibus omnis promissa est palma? Unde autem abstinere debeamus, qui bellaturi sumus, docet Apostolus, dicens: *Fornicatio, & omnis immunditia, aut avaritia, nec nominetur in vobis.*

Telesphorus Papa, nonus post beatum Petrum Apostolum in sede Romana, constituit ut per septem hebdomadas abstinentiam observarent, quod adhuc multi faciunt. Quod tempus tunc duas ob causas Quadragesimam placuit appellari, vel quia in ordine quinquagesimus numerus post quadragesimum constat: vel quia exinde quinquaginta dies sunt in sanctam resurrectionem: ex quibus si octo Dominicos dies subtraxeris, in quibus jejunium non licet observare, remanent quadraginta & duo dies. Et hi duo dies quinta & septima feria, qui quadragenarium numerum excedunt, apud quosdam jejunio deducuntur: apud quosdam in refectione propter cœnam Dominicam & sanctum sabbatum habentur. Postmodum verò Melchiades Papa, natione Afer, trigesimusquartus post sanctum Petrum constituit, ut nemo præsumeret in prima vel quinta feria jejunare. In prima propter Domini resurrectionem: in quinta, quia in ea Dominus cœnavit cum discipulis suis, & in ea ascendit in cœlum. Tunc placuit fidelibus, ut octo hebdomadas jejunio consecrarent, & primam Dominicam Sexagesimam nominarent, non propter sexagenarium dierum numerum, sed propter usum locutionis nostræ: quia sicut quadragenario quinquagesimus, ita quinquagenario sexagesimus, & sexagenario septuagesimus cosperatur. A sexagesima usque Pascha, octo sunt hebdomadæ: è quibus singulis si primam & quintam feriam de abstinentia subtrahas, ut Melchiades instituit, & ipsum diem Paschæ, quadraginta tantum dies remanent abstinentiæ ad imitationem Domini nostri Jesu Christi. Septuagesima ideo à fidelibus fertur celebrari, ut & decimas dierum Deo reddere, & nihilominus primam & quintam feriam & sabbatum possint à jejunio relaxare. A septuagesima namque in Pascha, novem sunt hebdomadæ, quæ faciunt sexaginta quatuor dies. Ex quibus si de unaquaque hebdomada tres præfatos dies subtraxeris ad sacrum diem paschalem, triginta sex dies in decimatione anni jejunas. Ille autem qui sabbatum constituit honorandum, non propter legalia mandata hoc fecit, sed quia requievit illa die Dominus in sepulchro. Augustinus libro decimoquinto de Civitate Dei, *Nonnulla*, inquit, *quæ gesta narrantur, aliquid etiam significare putanda sunt: sed propter illa quæ aliquid significant, etiam illa quæ nihil significant, attexuntur. Non solùm vomere aratur, sed ut hoc fieri possit, etiam cætera aratri membra sunt necessaria. Nec soli nervi in citharis aptantur ad cantum, sed ut aptari possint, insunt,* &c.

ITEM ALITER.

Quare dicitur Septuagesima, cùm ab ea die usque in pascha non sint plus quàm sexaginta quatuor dies? Consuetudo est scripturarum divinarum, ut omnis numerus, ex quo quamlibet decadam transierit, ut tertius monadis incurrat, non deputetur idem numerus præcedenti decadi, sed ei ad quam tendit. Lege librum Genesis, in genealogia filiorum Noë.

ITEM ALITER.

Cum dicitur Septuagesima, cum ab illa die usque in Pascha non sint septuaginta dies, sed sexaginta quatuor? Septuagesima tendit ad sabbatum ante octavas Paschæ, quando hi qui in vigilia Paschæ baptizantur, alba vestimenta deponunt, & tunc confirmari eos oportet ab Episcopo, & per impositionem manus accipere Spiritum sanctum: & quia septem dona Spiritus sancti describuntur, rectè qui hanc accepturi sunt, septuagesimam ante celebrant. Quod enim septenarius numerus per se, hoc idem significat per denarium multiplicatus. Sexagesima tendit ad medium paschæ, id est quartam feriam hebdomadæ Paschalis. Quinquagesima tendit ad ipsum diem Paschæ: Quadragesima ad diem cœnæ Domini. Computa ergo dierum numerum, qui sunt in abstinentia à Septuagesima usque Quadragesimam: & invenies ter senos, id est, octodecim dies, exceptis Dominicis diebus. Quem numerum si per duplarem proportionem dividas, invenies in una parte sex, in altera duodecim: sex autem ad duodecim simpla, duodecim ad sex, dupla proportio est. Item inter cœnam Domini & diem Paschæ duo sunt dies, & inter Pascha & medium Paschæ, quod est quarta feria, duo sunt dies, quò tendit Sexagesima: & ab ipso die usque sabbatum, quò Septuagesima pervenit, similiter duo, qui sunt simul sex. Quatuor enim ad duo, duplum est ad simplum. Præcedentes ergo numeri, qui sunt in abstinentia, significant duplam mortem nostram, simpla Christi morte esse destructam. Nos enim in anima & corpore morti eramus obnoxii, Christus autem sua corporali morte, & animæ & corporis mortem exclusit. Isti autem dies, quos in Domini resurrectione cum gaudio & lætitia celebramus, significant resurrectionem, quam Christus duplam sua simpla contulit. Ipse enim sicut solo corpore mortuus est, ita & solo corpore resurrexit: nos autem & in anima primùm resuscitat, peccata dimittendo, & in futuro etiam corpora resuscitaturus est.

DE JEJUNIO QUADRAGESIMÆ.

Jejuniorum tempora secundum scripturas facta, quatuor sunt, in quibus per abstinentiam & lamentum pœnitentiæ Domino supplicandum est: & licet omnibus diebus orare & abstinere conveniat, his tamen temporibus amplius jejuniis & pœnitentiæ servire oportet. Primum enim jejunium Quadragesimarum est, quod à veteribus libris cœpit ex jejunio Moysi & Heliæ, & ex Evangelio: quia totidem diebus Dominus jejunavit, demonstrans Evangelium non dissentire à lege & prophetis. In persona quippe Moysi, lex: in persona Heliæ, prophetæ accipiuntur. Inter quos in monte Christus gloriosus apparuit, ut evidentiùs emineret, quod de illo dicit Apostolus Paulus ad Romanos tertio capite: *Testimonium habens à lege & prophetis.* In qua ergo parte anni congruentius observatio Quadragesimæ, nisi confinis atque contigua Dominicæ passionis, quia in ea significatur hæc vita laboriosa? Cui etiam opus est continentia, ut ab ipsius mundi illecebris jejunemus, viventes in solo manna, id est, cœlestia spiritualiaque præcepta. Numero autem quadragenario vita ista propterea figuratur, quia denarius est perfectio beatitudinis nostræ. Creatura autem septenario figuratur quæ adhæret creatori, in quo declaratur unitas Trinitatis per universum mundum temporaliter annunciata. Et quia mundus a quatuor ventis delineatur, & à quatuor elementis erigitur, & a quatuor annis temporum cibus variatur: decem quater ducta in quadraginta consummantur, quo numero ostenditur ab omni temporum delectatione abstinendum ac jejunandum esse, & castè continenterque vivendum. licet & aliud sacramenti mysterium exprimitur, quo quadraginta diebus eadem jejunia celebrantur. Lege enim Mosaica generaliter universo populo est præceptum, decimas & primitias offerri Domino Deo. Itaque dum in hac sententia principia voluntatum consummationesque operum nostrorum referre ad Dei gratiam admoneamur in supputatione tamen quadragesimæ, summa ista legalium decimarum expletur. Totum enim anni tempus triginta sex dierum numero decimatur. Subtractis enim à quadragesima diebus Dominicis, quibus jejunia resolvuntur: his diebus quasi pro totius anni decimis ad Ecclesiam concurrimus, actuumque nostrorum operationem Deo in hostiam jubilationis offerimus. Cujus quidem quadragesimæ legibus sicut ait noster Cassianus, *qui perfecti sunt non tenentur, nec exigui hujus canonis subjectione contenti sunt:* quem profectò illis qui per totú anni spatium deliciis & negotiis sæcularibus implicantur, Ecclesiarum principes statuerunt, ut vel hac legali quodammodo necessitate constricti, his diebus saltem vacare Domino congerentur, ac dierum vitæ suæ, quos totos quasi fructus quosdam fuerant voraturi, velut decimas Domino dedicarent.

ITEM UNDE SUPRA.

Congrua autem ratione magistri Ecclesiæ quadragesimæ tempus ante Domini passionem observandum esse statuerunt, ut intelligamus, quia præsentis vitæ afflictio immortalitatem futuram parit. Ad quam item confirmandam ipse Dominus, qui quadraginta diebus ante passionem jejunavit, quadraginta etiam post resurrectionem cum discipulis conversatus est, utrumque tempus quadraginta dierum numero complens: ut ostenderet in præsenti vita tempus esse afflictionis, & in futuro gaudii. Cùm enim quadraginta diebus ante passionem jejunaret, quasi clamabat: *Nisi pœnitentiam egeritis, moriemini in peccatis vestris.* Et Petrus: *Abstinete vos à carnalibus desideriis, quæ militant adversus animam.* Cum verò post resurrectionem cum discipulis conversaretur, eorum corda lætificans, quasi illud gaudium ineffabile promittebat, de quo alibi ait: *Iterum videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis.* & iterum: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi.* Jejunavit autem non solum quadraginta diebus, sed etiam noctibus: ut si prospera blandiantur, quæ significantur per dies: sive adversa terreant, quæ significantur per noctes, immobilis perseveret animus Christianus: sicut faciebat ille qui dicebat, *Per arma justitiæ à dextris & à sinistris, per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam, ut seductores & veraces, sicut qui ignoti & cogniti.*

RATIO DE PASCHA.

Jam verò Paschale sacramentum, quod nunc in Salvatoris nostri mysterium manifestissimè celebratur, in veteri Testamento primum figuraliter gestum est, quando agno occiso, Pascha celebravit populus Dei in Ægypto. Cujus figura in veritate completa est in Christo, qui sicut ovis ad immolandum ductus est, cujus sanguine illitis postibus nostris, id est, cujus signo crucis signatis frontibus nostris, à perditione hujus seculi, tanquam à captivitate Ægypti liberamur. Cujus quidem diem Paschalis resurrectionis, non solùm pro eo celebramus, quod in eodem à mortuis resurrexit; sed etiam pro aliis sacramentis, quæ per eundem significantur. Qui enim, sicut dicit Apostolus, *Mortuus est propter delicta nostra, & surrexit propter justificationem nostram*: transitus quidam de morte ad vitam, in illa passione Domini & resurrectione sacratus est. Nam & vocabulum ipsum, quod Pascha dicitur, non Græcum, sed Hebræum est: nec à passione, quomodo paschin Græcè dicitur pati, sed à transitu Hebræo verbo Pascha appellatur: quod & maximè Evangelista expressit, cùm celebraretur à Domino Pascha cum discipulis suis: *Cum vidisset*, inquit, *Jesus, quia venit hora ut transiret de mundo ad patrem.* Transitus ergo de hac vita mortali, in aliam vitam immortalem, hoc est de morte ad vitam, in passione Domini & resurrectione commendatur. Hic transitus à nobis modò agitur per fidem, quæ nobis datur in remissionem peccatorum, quando consepelimur cum Christo per baptismum, quasi à mortuis transeuntes de pejoribus ad meliora, de corporalibus ad spiritualia, de conversatione hujus vitæ, ad spem futuræ resurrectionis gloriæ. Propter ipsum ergo initium novæ vitæ, ad quam transimus, & propter ipsum novum hominem, quem jubemur *induere, & exuere veterem, expurgantes vetus fermentum, ut simus nova conspersio, quoniam Pascha nostrum immolatus est Christus*: propter hanc ergo vitæ novitatem primus mensis ex mensibus anni celebrationi huic attributus est: nam ipse dicitur mensis novorum. Quia verò in toto tempore seculi nunc tertium tempus apparuit, ideo resurrectio Domini triduana est. Primum enim tempus ante legem, secundum sub lege, tertium sub gratia. Ubi jam manifestum est sacramentum, quod ante erat in prophetico ænigmate occultum. Quod vero anniversarius dies Paschalis nòn ad eundem redit anni diem, hoc fit propter Dominicum diem, & decimam quartam lunam.

ITEM ALITER.

Pascha igitur non à passione, ut quidam putant, sed à transitu est dictum. Ex eo verò tempore quo Dominus per Ægyptum transiens, primogenita Ægyptiorum percussit, & filios Israël liberavit, pascha jussum est celebrari: quod Hebraicè phase, Latinè transitus dicitur. Primò ideo transitus, quia in hac die transiit Dominus super Ægyptum, Ægyptios vastans, & Israëliticum populum liberans. Deinde, quia ipsa dies transiens exterminator per regnum Ægyptiorum, primogenita eorum interfecit. Tertiò, quoniam in hac celebritate festivitatis, Redemptor noster de hoc mundo transivit ad patrem: sicut Joannes plenius manifestat dicens, *Ante diem festum paschæ, sciens Jesus quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo ad patrem.* Quomodo primùm jussum est celebrari, in Exodo inveniri potest, capitulo XXXVII. Hoc sanè juxta veteris instrumenti scripturam inter pascha & azyma distat, quod pascha ipse solus dies appellatur, in quo agnus occidebatur ad vesperum: hoc est XIV. luna primi mensis: quintadecima autem luna, quando egressum est de Ægypto, succedebat festivitas azymorum: quæ VII. diebus, id est, usque ad XXI. diem ejusdem ad vesperam est statuta solennitas.

ITEM DE PASCHA.

Annotinum pascha, est anniversarium paschæ. Verbi gratia, Præterito anno VII. idus Aprilis fuit pascha, & in præsenti anno in jam dictis Cal. id est, VII. idus Aprilis, est annotinum paschæ, quod fuit in præterito anno. Hoc solum modo de pascha ideo agitur, quod hæc sit singularis, & solennitas solennitatum.

DE LITANIA MAJORE.

Romana consuetudo unum diem, id est VII. Calend. Maii interponit, quem vocat in Litania majore, non in jejunio. Litania autem Græcè, Latinè deprecatio vel rogatio dicitur: inde & rogationes. Potest enim serena mens & aliena à voluntate mala precari Deum, quamvis manducet sobriè. Eo enim tempore, id est, VII. Cal. Maii, solent inimici commovere bella adversus vicina regna. Hoc reor cautè esse provisum, vel quia tunc omnia in quodam profectu sunt, messes pullulant, arbores fructus ex flore procedunt, vineæ & olivæ suis arboribus erumpunt, animalia campos tondent: quoniam necessaria hæc sunt nostris usibus, petendum est ut à Domino conserventur. Tres autem dies rogationum, qui celebrantur ante Ascensionem Domini juxta morem Gallicanæ Ecclesiæ, constituit sanctus Mamertus Viennensis Episcopus: ob incursionem scilicet malarum bestiarum, quæ tunc temporis gravissimè afficiebant populum Dei. Quæ consuetudo apud nos usque hodie pro diversis calamitatibus devotissimè colitur.

DE PENTECOSTE.

Initium sanè & causa festivitatis Pentecostes paulo latius repetenda est. Pentecostes enim dies hinc cœpit exordium, quando Dei vox in Syna monte desuper intonantis audita est, & lex data est Moysi. In novo autem Testamento Pentecoste cœpit, quando adventum sancti Spiritus, quem Christus promisit, exhibuit: quem, ait, non esse venturum nisi ipse ascenderet in cœlum. Denique dum portam cœli Christus intrasset, decem diebus interpositis intremuit subitò orantibus Apostolis locus: & descendente Spiritu sancto super eos, inflammati sunt ita ut linguis omnium gentium loquerentur Dei magnalia. Adventus itaque Spiritus sancti de cœlo super Apostolos in varietate linguarum diffusa, solennitatem transmisit in posteros, eaque de causa Pentecoste celebratur, & dies ipse proinde insignis habetur. Concordat autem hæc festivitas

Evangelii cum festivitate legis. Illuc enim postea quam agnus immolatus est, interpositis L. diebus, data est lex Moysi scripta digito Dei: hic postquam occisus est Christus, qui tanquam ovis ad immolandum ductus est, celebratur verum pascha. & interpositis L. diebus datur Spiritus sanctus, qui est digitus Dei super CXX. discipulos, Mosaicæ ætatis numero constitutos. Siquidem & hæc festivitas & aliud obtinet sacramentum. Constat enim ex VII. septimanarum. Sed dierum quidem septimanæ generant eandem Pentecosten, in qua peccati fit remissio per Spiritum sanctum. Annorum vero septimanæ quinquagesimum annum faciunt, qui apud Hebræos jubileus nominatur, in quo similiter terræ fit remissio, & servorum libertas, & possessionum restitutio, quæ pretio fuerant comparatæ. Septem etenim septies multiplicati, quinquagenarium ex se generant numerum, assumpta monade, quam ex futuri seculi præsumptam esse, majorum auctoritas tradit. Fit enim ipsa & octava semper & prima, immò ipsa semper est una, quæ est omnis dies. Necesse est enim sabbatissimum animarum populum Dei illuc concurrere, atque ibi compleri, ubi datur pars hiis qui octo: sicut quidam disserens, Salomonis dicta sapienter exposuit. Idcirco autem totius quinquagesimæ dies post Domini resurrectionem resoluta abstinentia in sola lætitia celebrantur, propter figuram futuræ resurrectionis, ubi jam non labor, sed requies erit, & lætitia. Ideo his diebus nec genua flectimur, quia sicut quidam sapiens ait: *Inflexio genuum, pœnitentiæ & luctus indicium est*. Unde etiam per omnia eandem in illis solennitatem, quam die Dominico custodimus. in qua majores nostri nec jejunium agendum, nec genua esse flectenda ob reverentiam Dominicæ resurrectionis tradiderunt.

DE JEJUNIO PENTECOSTES.

SEcundum jejunium est, quod juxta Canones post Pentecosten alio die inchoatur. secundum quod & Moyses ait, Initium mensis ordearii facietis vobis heptomadas VII. Hoc jejunium à plerisque ex auctoritate Evangelii post Domini ascensionem complectitur, testimonium illud Dominicum historialiter accipientes, ibi dicit: *Nunquid possunt filii sponsi lugere, quamdiu cum illis est sponsus? Venient autem dies, cum auferetur ab eis sponsus, & tunc jejunabunt*. Post resurrectionem XL. illis diebus, quibus cum discipulis postea legitur conversatus, non oportere nec jejunare nec lugere, quia in lætitia sumus. Postea vero cum tempus illud expletur, quo Christus advolans ad cœlos præsentia corporali recessit, tunc indicendum jejunium est, ut per cordis humilitatem & abstinentiam carnis mereamur de cœlis promissum suscipere Spiritum sanctum.

DE JEJUNIO SEPTIMI MENSIS.

TErtium jejunium est, quod à Judæis agebatur post tabernaculorum solennitatem, quod decimo die Septembris mensis Ecclesia celebrat. Hoc enim primum in lege à Domino constitutum est, dicente ē Moysen, *Loquere filiis Israel dicens: Decimo die mensis septimi, dies expiationis vocabitur. Sanctum erit vobis, & humiliabitis animas vestras in jejunio. Omnis anima quæcunque se non humiliaverit in ipso die jejunii, exterminabitur de populo suo: omnis anima quæ fecerit opus in ipso die jejunii, peribit anima illa de populo suo.* Quo quidem jejunio usos fuisse antiquos, Esdræ liber meminit. *Postquam redierunt*, inquit, *filii Israel in Jerusalem, & fecerunt sibi solennitatem tabernaculorum lætitia magna. De hinc convenerunt in jejunio, in saccis, & humus super eos, & confitebantur peccata sua, & iniquitates patrum suorum. Et consurrexerunt ad standum, & legerunt in volumine legis Domini Dei sui quater in die, & quater confitebantur, & adorabant Dominum Deum suum.* Hoc enim mense septimo sol secundum computum incipit minus facere de die, & nox esse major, id est XII. Cal. Octobris, quando æquinoctium est: ideoque & jejunium habetur in hoc mense, quia ostenditur in defectione solis & noctis augmento vita nostra deficere adveniente morte: quæ mors judicio Dei, & resurrectione præparatur.

DE JEJUNIO CALENDARUM NOVEMBRIUM.

QUartum jejunium Calendarum Novembrium est, quod divina auctoritate vel initiatum vel institutum Jeremiæ Prophetæ testimonio declaratur, dicente ad eum Domino: *Tolle volumen libri, & scribe in eo omnia verba quæ locutus sum tibi, adversum Israel & Judam, & adversum omnem gentem, si fortè revertatur unusquisque à via sua pessima, & propitius ero iniquitati eorum.* Vocavit ergo Jeremias Baruch filium Neriæ. & scribit Baruch ex ore Jeremiæ omnes sermones Domini, quos est locutus ad eum in volumine libri. Et præcepit Jeremias Baruch dicens: *Ingredere & lege de volumine, quod scripsisti ex ore meo, verba Domini audiente populo in domo Domini, in die jejunii leges, si forte cadat oratio eorum in conspectu Domini: & revertatur unusquisque a via sua mala, quoniam magnus furor & indignatio, quam locutus est Dominus adversum populum hunc. Et fecit Baruch filius Neriæ juxta omnia quæ præceperat Jeremias Propheta, legens ex volumine sermones Domini in domo Dei. Factum est in mense nono prædicaverunt jejunium in conspectu omnis populi in Jerusalem.* Hac ergo auctoritate divinæ scripturæ Ecclesia morem obtinuit, & universale jejunium hac observatione celebrat.

DE JEJUNIO QUATUOR TEMPORUM FERIA IV.

QUatuor sunt tempora anni, idest, ver, æstas, autumnus & hyems. Hæc tempora solent nos per lectamenta sua revocare ab amore charitatis. In quibus oportet nos jejunare, etiam si venerit infra Pentecosten, quando celebretur festivitas septiformis spiritus; ut illud Dominicum: *Venient autem dies, in quibus auferetur ab eis sponsus, & tunc jejunabunt*. De his Augustinus. *Quamvis ordinatio non fiat, necessarium tamen est nostra religionis, IV. temporum jejunia celebrare.* De eodem jejunio dicit Leo Papa in Homeliis, *Ut jejunium celebretur in largitione sacrorum ordinum, sicut Ecclesia primitiva mos obtinuit*: ut illud, *Ministrantibus illis Domino, & jejunantibus, dixit Spiritus sanctus, Separate mihi Paulum & Barnabam in opus*, & reliqua. *Tunc jejunantes & orantes imponentesque eis manus, dimiserunt illos. Isto die*, id est, IV. feria leguntur duæ lectiones: quoniam hi qui ad sacrum ordinem transeunt, debent admoneri, ut habeant notitiam legis & Prophetarum. Quarta enim ætate lex & prophetia viguerunt, & David belliciosissimus, qui interpretatur manu fortis, in eadem ætate Goliad, idest, humilitas, prostravit superbiam. contra quem Goliad, idest, diabolum debent in humilitate dimicare, qui ad sacros ordines provehuntur. Quinta feria deest officium & missa, ideo debes cantare de Dominica Pentecostes.

DE CALENDIS JANUARII.

HÆ Calendæ secundum dementiam gentilium, dicendæ sunt potius cavendæ, quam Calendæ. Ea siquidem tempestate, quando judices præerant filiis Israel, hoc est ante Samson, fuit quidam princeps gentilium in Italia nomine Janus, à quo Januarius mensis postea nuncupatus est. Hunc verò Janum imperiti homines, qui Deum non cognoscebant, quasi regem metuebant, & pro Deo colere illum cœperunt, duasque facies illi figuravere propter orientem & occidentem: nec non & quadrifrondem appellarunt, id est, Janum geminum, propter quatuor partes, seu quatuor elementa atque tempora quatuor. Sed cum hoc facerent, monstrum potius formabant, quam Deum. Unde Numa post Romulum primum mensem anni voluit, tanquam bicipitis Dei mensem, respicientē transacti anni,

finem, futurique principia: & Januarium vocatum, eo quòd sit limes & janua anni. Unde imperiti homines veluti Deum colentes, diem ipsum multis spurcitijs consecraverunt. Quidam mutabant se in species monstrosas, inferarumque habitus transformabant. Aliqui lo fœmineo gestu mutati, virilem vultum effeminabant. Nec immeritò virilem fortitudinem non habent, qui in mulieris habitum transierunt. Aliqui fanaticis augurijs profanabantur, perstrepebant saltando pedibus tripudiantium plausibus. Nonnulli auguria ita observabant, ut focum de domo sua, vel aliud quodcunque beneficium cuiquam petenti minimè tribuerent. Diabolicas etiam strenas & ab alijs accipiebant, & ipsi alijs tradebant. Nec non etiam mensulas plenas ad manducandum tota nocte paratas habebant, credentes quod Calendæ Januariæ per totum annum præstare potuissent. Et quia his atque alijs miserijs mundus universus repletus erat, statuit universalis Ecclesia jejunium publicum in isto die fieri, quatenus his calamitatibus auctor vitæ finem imponeret. Sed quia Domino largiente hæc a fidelibus pro nihilo habentur, licet quantulæcunque similitudines quod absit, adhuc lateant in festis hominibus, omni tamen conamine prohibendæ sunt, atque pellendæ. Neque enim aliud quicquam novi in ijsdem calendis præsumendum est, nisi quod & in alijs Calendis mensium, excepto quod octavæ Dominicæ cum eximio cultu celebrentur, ut supra præfixum est. Sed neque illud reticendum, quod cum quadam die hæ superstitiones diabolicæ Romæ agerentur quidam sanctus Almachius, cum diceret, Hodie octavæ diei Dominicæ sunt, cessare ab his superstitionibus idolorum, & sacrificijs pollutis, jubente Alypio urbis præfecto hac de causa interfectus est.

DE TRIDUANIS JEJUNIIS.

TRiduanis autem diebus jejunare, de exemplo sumptum est Ninivitarum, qui damnatis pristinis vitijs totos se tribus diebus jejunio ac pœnitentiæ contulerant, & operti saccis Deum ad misericordiam provocaverunt.

DE DIVERSORUM DIERUM AC TEMPORUM JEJUNIIS.

PRæter hæc autem legitima tempora jejuniorum, omnis VI. feria propter passionem Domini a quibusdam jejunatur. Sed & sabbati dies à plerisque propterea quòd in eo Christus jacuit in sepulchro, jejunium consecratum habetur, scilicet ne Judæis exultando præstetur, quod Christus sustulit moriendo. Die autem Dominico reficiendum semper esse, ut resurrectionem Christi, & gaudium nostrum prædicemus, præsertim cum Apostolica fides hanc regulam servet. Post pascha autem usque ad pentecosten, licet traditio Ecclesiarum abstinentiæ rigorem prandijs relaxaverit, tamen si quis monachorum vel clericorum jejunare cupiunt, non sunt prohibendi: quia & Antonius, & Paulus & cæteri patres antiqui, etiam in his diebus in eremo leguntur abstinuisse, neque absolvisse abstinentiam, nisi tantum die Dominico. Quis enim parsimoniam non laudet, jejunium non prædicet? Jejunium enim res sancta, opus cœleste, janua regni, forma futuri. Quod qui sanctè agit, Deo jungitur, alienatur mundo, spiritualis efficitur. Per hoc enim prosternuntur vitia, humiliatur caro, diaboli tentamenta vincuntur.

VENERABILIS BEDÆ, LIBELLI DE Officijs, Finis.

BEDÆ IN PROVERBIA SALOMONIS, ALLEGORICÆ INTERPRETATIONIS FRAGMENTA, in antiquo Codice reperta.

IN VII. CAPUT PROVERBIORUM.

Et ecce mulier occurrit illi ornatu meretricio, preparata ad capiendas animas, garrula & vaga, quietis impatiens, nec valens in domo consistere pedibus suis, nunc foris, nunc in plateis, nunc juxta angulos insidians] Omnis quippe hæreticus veritatis sensu carens, rite mulier appellatur: qui cum sermones politos proferre studeat, liquet, quia meretricio cultu sese extrinsecus ornat: quoniam conatur luculentia sermonis efficere id, quod non valet gratia sancti spiritus munere supplere. Quod si aliquando suis seminis quempiam resistentem invenerit, repentè potius pro garrulitatis consuetudine, quàm vitationis perspicuæ ipsum attentat superare. Vagus verò esse dignoscitur: quia quem spiritus erroris trahit, mentis sanæ stabilitatem nequaquam novit. Sive vagus, benè esse dicitur, quoniam omnis qui lineam veritatis declinare gestit, constat planè quia diverticula diverso tramite fugitans inquirit. Vagus, quia diversarum sectarum laqueos nectit, quibus animas simplicium irretire possit. Iste nimirum quietis impatiens esse memoratur, quia terminos Patrum transgreditur: & quæ sit vera quies, quove modo conquiratur, ruptis habenis patientiæ, impatiens ipse in præceps fertur: nescit ignorantiam circa nonnulla rerum, quæ perspicitatem humanæ mentis transcendunt: apud se quasi domi non valet stare, sed diversis affectionibus provectus, quasi pedibus per anfractus erroris graditur. Est & alia domus, de qua nefarijs actibus egreditur, Ecclesia videlicet: quamvis in ea corporali specie morari videatur. Propterea ponit insidias ijs qui forensium rerum negotia dispensant; item alijs quos latitudo vitæ carnalis allicit, disciplinam tendit: deinde cæteris, qui frequentant angulos tenebrosæ vitæ, fallendis insistit. Sive per triplicem situm locorum non incongruè tripertitus intellectus sacræ scripturæ potest intelligi. Foris nanque hæreticus insidiatur, cum simplicium corda, quos alit historia literæ, eam pervertendo decipere molitur: cumque latitudinem allegoriæ peragrat, multoties inde nonnulla excerpit, quæ fidei contraria esse multitudo fidelium potestatur. Ubi verò ventum est ad moralitatis species, quia diverso tramite pro diversitate mortalium compinguntur, similiter enitens aliquid ibidem depravare consuescit.

IN CAPUT TRIGESIMUM PROVERBIORUM.

TRia sunt difficilia mihi, & quartum penitus ignoro: viam aquilæ in cœlo, viam colubri super petram, viam navis in medio maris, & viam viri in adolescentia sua.] Aquilæ vocabulo quilibet spiritualis vir designatur, qui more avis præfatæ aciem oculorum superno soli infigere nititur. Cujus verò progressus nemo dignoscere potest: quoniam non est corporale quicquam ibi, unde possibilitas cuipiam relinquatur, cujus suffragio vestigium aquilæ persequi valeat: spiritualis quippe judicat omnia, & ipse à nemine judicatur: Dulcedo namque contemplationis sentiri potest, sed formam imitationis haudquaquam habet. Haud secus via colubri sibi nota est quam supra petram facere solet. Per petram soliditas cordis, per colubri vero gressum suggestio maligni spiritus figuratur. Interdum antiquus serpens cordibus electorum turpia suggerendo, vestigium sui eisdem imprimere nititur. Cæterum ipsi supra firmam petram fundati, violari nequeunt, virus itineris pestiferi suscipere nesciunt. Quæ res utique

nulli

nulli cognitu pervia est: quoniam quanta sit valentia hujus petræ, nemo, nisi & idem ipse fiat petra, queat internoscere. Vel certe viam colubri supra petram se nescire profitetur: quoniam an causa probationis seu peremptionis ejus, quem obambulat, conflictus insurrexerit, omnino nescit. Quod si vel paulisper tentatori cesserit, quis quæso mortalium id scire potuerit? Item haud aliter quisquam iter navis fluctum maris dirimentis, obtutibus humanis legere postquam ipsa transierit, ullo modo prævalescit. Quæ est ergo navis ista, nisi prædicator aliquis, cujus vehiculo ad portum æternæ quietis perstrepentibus undique procellis tumescentis pelagi transfretimus? Iste nimirum ferocitas maris sævientis perambulat, dum fluctus humanorum cordium remigio prædicationis dissecat. Quis ergo discernere queat, quantum iste navigans in medio mari proficiat, ut exinde vestigia decursæ prædicationis resculpere satagat? Cernis nempe tumentes fluctus illum secantem, cernis item suspensis velis Spiritus sancti favore aspirante prosperum iter ad mentes audientium eundem illum prosequentem: sed quanta sit efficacia in utroque, metiri nequis. Sive navis fluctivagam mentem cujuslibet hominis prænotat: cujus quidem viam, intentionem scilicet, qua promovetur ad utramlibet partem, prorsus ignoras. Vides nempe prospero cursu velificantem, an certè naufragium inter procellas passurus sit, an tranquillitatis portui possit applicare, ignarus existis. Sicut enim sequacibus æstibus ponti id, quod parte navis anteriore sectum fuerat, obruitur: ita gressus humanæ vitæ lineam intentionis, cujus impulsu anima vectatur, delere prohibetur. Quartum sequitur, quod penitus sese dicit ignorare. Quis enim certam metam lubricæ ætatis considerare valet? quæ quasi flabra ventorum aliorsum deflectitur? Ineuntem autem, cujus levitas quàm pluribus nota est, prætereamus: altera verò quàm sit nociva, quamque peremptoria, quia paucis divulgatur, admodum præcavendum esse Salomon hortatur, dum ejus perplexam viam se nescire posse profitetur. Omnis igitur hæreticus ob levitatem animi, qui circumfertur omni vento doctrinæ, non injuria adolescens nuncupatur. Censetur etiam nomine viri, eo quod ingenii virilis solertiam nactus sit. Hujus nimirum semita tot & tantis anfractibus undique premitur, quòd cum eam vestigare molieris, nullum vestigium eidem impressum plerumque reperire possis. Acta Manichæi require, & maximè epistolam, quæ dicitur fundamentum. Ibidem sanè viam vix cuipiam vestigabilem, monstroso pede, solertia pervigili tritam invenies. Hoc quippe Salomon ignorat unde alteri mortalium tanta subtilitas peritiæ proveniat, alteri hebitudo mentis inhæreat, cum uterque particeps rationis existat. Nullus inferior altero circa summam est divinæ naturæ, sine cujus lumine abdita veritatis nemo potest cernere: & tamen pleraque scripturarum secreta nonnunquam hæreticis panduntur, quæ vel religiosis viris absconduntur. Est & alius intellectus, qui competenti ratione ad personam Christi refertur. Christus dicitur aquila, ob multiformem significationem, quæ notatur in ave præfata. Sicut avis illa nidum suum, sic & ipse suam sponsam, scilicet Ecclesiam protegit. Et quemadmodum illa exterum cubile ad procreandos pullos nullatenus adit, sic & Christus extra sinum Ecclesiæ subolem minimè gignit. Propterea recenti ortu fœtus suos radiis ferventis solis opponit: qui si lumine irreverberato jubar prædicti sideris haudquaquam inspexerint, protinus utpote degeneres à cæteris qui sibi patrissant, propulsi à nido segregantur. Quod bene Christo congruit, quoniam omnes quos lumen veræ cognitionis non irradiat, etiamsi Ecclesiæ procreati sint, tamen à consortio electorum ejectos separat. Serpentes item avis illa remigio alarum subvecta in aerem portans devorat, & nativo calore totum virus extinguit: ita & Christus rediens ad patrem triumphato principe mortis, ineffabili virtute divinitatis malitiam serpentis antiqui destruxit. Cujus viam nescire Salomon sese professus est: quoniam quis potest dicere iter & reditus unigeniti filii Dei, qui & corporari, & mori, & sepeliri, & inferos spoliari voluit,

& postmodum cernentibus ejusdem discipulis cœlos adiit? Idem ipse petra rectè vocatur, super cujus fundamentum nostra imbecillitas solidatur. Hic siquidem coluber tortuosus, virosa vestigia imprimere nisus est: at verò ipse sicut adamas verus lubrici gressus, nec vel signum suscepit, sed omnino retundens infit, *Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.* Passus enim fuerat gressum chelidri, cum sibi diceret, *Si filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant.* Quis quæso versutiam serpentis, item robur validissimæ petræ discutere prævaleat? Iste nimirum navis, ille nempe gubernator appellatur, prora Spiritus sancti commendatur. In ea quidem Apostoli tanquam remiges resident, in eadem & nos collocati ad patriam tendimus, securi cantum Syrenarum spernendo navigamus: crebris flatibus tentationum tundimur, solummodo suscitamur, ne quando inertia resoluti torpescamus. Quomodo in alteram ripam hujus maris, tum Scylleorum canum latratu perstrepente, tum Charybdis periculo imminente, sine naufragii detrimento transponamur? quis hominum, inquam, perscrutari præsumat? Quarto loco viam viri nemini noscibilem ponit. Quis est iste vir, nisi ille, de quo dicit Apostolus, *Donec occurramus omnes in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi?* Quis enim æstimare potest, quanta bona generi humano, dum in terra moraretur, non modò corporibus languore multiformi profligatis subveniendo, verum quod est utilius animas earum medendo, tanquam singularis medicus præstitit? Quis famem tolerans corporis vel animæ venit ad eum, & incibatus rediit? Quis mole scelerum prægravatus ad eum perrexit, & sanitate carens inde recessit? Quid ergo? Nulli siquidem pervius est callis illius. Ista sunt quæ Salomon penetrare nequivit. Vidit hæc ventura in spiritu, sed altera est notio figuræ, altera verò notitia rei præscitæ.

IN IDEM CAPUT XXX. PROVERBIORUM.

PEr tria movetur terra, & quartum non potest sustinere. Per servum, cum regnaverit: per stultum, cum saturatus fuerit cibo: per odiosam mulierem, cum in matrimonium fuerit assumpta: & per ancillam, cum hæres fuerit dominæ suæ.] Interdum terra, cor videlicet terrenis desideriis illectum movetur, cum ad assensum peccandi inflectitur. Quæ sit autem causa motionis hujus, innuit dicens, *Per servum cum regnaverit.* Regale sceptrum servus administrat, cum mercenarius quispiam pastoralem cathedram usurpat: istum nempe sese moventem amissa stabilitate qua fundatur terra, fructifera in seculum seculi terra, quam debet excolere, utpote mobilis, sequitur. Quid enim si mobilis mobilem imitatur? Fugiens prætereuntem sequitur. *Fugit* enim, *quia mercenarius est, & non pertinet ad eum de ovibus.* In primis motus movet subjectos, vel exemplo nefariæ vitæ, ut suæ motioni inhæreant. Præterea movetur terra, vel ad profluvium patrandi sceleris, vel ad enumerationem fidei: stulto agente in regno quippe, satiatus est cibo. Quid est cibus fidelis populi, nisi panis vivus sacri eloquii? hinc etenim David dicit, *Parasti in conspectu meo mensam adversus eos qui tribulant me.* Porrò hanc stultus, videlicet hæreticus quilibet frequentans, & panes quos ibi positos cernit corrodens (desunt enim sibi vires humilitatis, quæ parvulis & magnis eos frangit) tanquam satiatus recedit, & alios panes cudere molitur. Inde est illud, *Ne comedas cum homine invido, & ne desideres cibos ejus: quoniam in similitudinem arioli & conjectoris æstimat, quod ignorat. Comede, bibe, dicit tibi, & mens ejus non est tecum. Cibos quos comederas, evomet, & perdes pulchros sermones tuos.* Ista prorsus hæreticorum moribus convenire, nisi faveat illis, nullus est qui ambigat. Quod enim ignorant arioli, seu conjectores, pro more responsa dare consuêrunt, conantes æstimare, seu illa falsa esse unde quæritur, seu conjecturam potius quàm formam veritatis super his unde agitur, debere æstimare. Horum quippe cibos si comederis, prius necesse est vomas panes Dominicæ

quensæ

mensæ: quoniam nisi mens tua panem fidei rejecerit, liquet te non posse suscipere panes erroris. Isti sunt pulchri sermones, panes videlicet Dominici, quos statim perditurus es, ubi deglutiet cibos hujusmodi. *Quæ enim participatio Christi cum Belial?* Quæ est ista mulier odiosa, quæ matrimonii lege viro jungitur, nisi anima actus effœtos habens, quæ nomine fragilis sexus ritè figuratur? Viro autem cui nubit, principale mentis congrua ratione notatur. Unde Dominus Samaritanæ mulieri loquens infit, *Quinque enim viros habuisti, & nunc quem habes, non est tuus vir.* Nec tamen illi cui illa jungitur, sed sapientibus, qui carnalem vitam detestantur, odiosa esse dignoscitur. Cumque ista voluptariam vitam appetens rationem subjicit, suisque lenocinijs servituram, compellit, quasi fœdus matrimonii cum viro desideratissimo init. Hac itaque regnante motus terræ solet fieri, quoniam acies mentis, quæ velut ager Dominicus sementem divini verbi suscipere ac coalescere parata est, si hujusmodi mulieri servanda committitur, protinus deserto proposito spurcissimos amplexus illius nefandæ imitatur. Quartum verò sequitur, quod terra ferre non valet, ancillam videlicet hæreditario jure succedere Dominæ suæ. Quæ est ergo hæc ancilla, nisi caro humana, quæ lege naturæ præceptis animæ consuescit obtemperare? Interdum fit hæc Dominæ, cum turpes æstus delectationum, quas mulier jam dicta fovet, in actus carnis transferuntur. Jam illa domina vivens in deliciis, mortua est, & ad ancillam hæreditas transit, complens omnia facinora, quæ illa disponit. Quod si huic ancillæ pastoralem curam tractandam commiseris, quanta calamitas regno cui præficitur, inde contigerit, quis mortalium quæso tolerare poterit? Istæ sunt nimirum pestes monstrosæ, quarum principatu terra cordis humani movetur, & opus instabile transfertur. Isti sunt sanè, qui nesciunt in urbem ire, quique cæteris anhelo pectore illuc tendentibus concludunt.

IN IDEM CAPUT.

TRia sunt quæ bene gradiuntur, & quartum quod incedit feliciter: leo fortissimus bestiarum, ad nullius pavebit occursum: gallus succinctus lumbos suos, & aries: nec est Rex qui resistat ei.] Ipse quippe hoc loco leo ponitur, de quo scriptum est, *Vicit leo de tribu Iuda.* Qui *fortissimus bestiarum* dicitur, quia quod in illo infirmum est Dei, fortius est hominibus: qui ad nullius pavet occursum. Dicit enim, *Venit enim princeps hujus mundi, & in me non habet quicquam.* Gallus succinctus lumbos, id est, prædicatores sancti inter hujus noctis tenebras, verum mane nunciantes. Qui succincti lumbos sunt, quia à membris suis luxuriæ fluxa restringunt. In lumbis verò luxuria est. Unde & eis à Domino dicitur, *Sint lumbi vestri præcincti. Et aries, nec est Rex qui resistat ei.* Quem alium hoc loco arietem accipimus, nisi primum intra Ecclesiam ordinem sacerdotum, de quibus scriptum est, *Afferte Domino filios arietum?* Qui per exempla sua gradientem populum, quasi subsequentem ovium gregem trahunt. Quibus spiritualiter recteque viventibus nullus Rex sufficit omnino resistere: quia quilibet persecutor obviat, intentionem eorum præpedire non valet. Sciunt enim, ad eum quem desiderant, & anxiè currere, & moriendo pervenire. Ponitur ergo primus leo, secundus gallus, tertius aries. Apparuit enim Christus, deinde sancti prædicatores Apostoli, & tunc demum, spirituales patres Ecclesiarum præpositi, videlicet duces gregum, quia ductores sequentium populorum. Sed hæc adhuc melius affirmamus, si ejusdem loci etiam reliqua exponendo subjicimus. Nam quia post hæc Antichristus apparebit, hoc illic apparebit, hoc illic quartum subdidit dicens, *Et qui stultus apparuit, postquam elevatus est in sublime.* Si intellexisset, ori imposuisset manum. Ipse quippe in sublime elevabitur, cum Deum in esse mentietur. Sed elevatus in sublime stultus apparebit, quia in ipsa elatione sua per adventum veri judicis deficiet. Quod si intellexisset ori imposuisset manum, id est, Si supplicium suum cum superbiæ exorsus est, prævidisset, bene aliquando conditus, in tanta jactatione superbiæ non fuisset elevatus: de quo nequaquam movear, quod superius dictum est, *Quartum quod incedit feliciter.* Tria quippe incedere bene dixit, *& quartum feliciter.* Non enim omne quod feliciter, bene; neque in hac vita omne quod bene, feliciter. Nam leo, gallus & aries bene incedunt, sed non feliciter: quia persecutionum bella patiuntur. Quartum verò feliciter, & non bene incedit: quia in fallacia sua Antichristus graditur, sed juxta breve tempus vitæ præsentis ipsa illi fallacia prosperatur: sicut de eo sub Antiochi specie per Danielem dicitur, *Robur datum est ei contra juge sacrificium propter peccata, & prosternetur veritas in terra, & faciet, & prosperabitur.* Quod Salomon ait, *Incedit feliciter*, hoc Daniel dicit, *Prosperabitur.*

IN CAPUT XXXI. PROVERBIORUM.

NOli regibus ô Lamuel, noli regibus dare vinum, quia nullum secretum est, ubi regnat ebrietas: ne forte bibant, & obliviscantur judiciorum, & mutent causam filiorum pauperis.] Lamuel, inquo Deus, in nostra lingua resonat: mater verò ejus, quæ memoratur eum hujusmodi visionem erudisse, sapientia est divina. Hortatur itaque filium suum, in quo Deus per septiformem spiritum habitabat, ne vinum regibus bibendum porrigat. Qui sint autem hi reges, quibus potus vini penitus aufertur, pater ejusdem nobis declaravit inquiens: *Et nunc reges intelligite, erudimini qui judicatis terram.* Etenim argueretur dedisse vinum regibus, per quod mentes potantium alienantur, si non ostenderet, quam graviter præpediat blandiens solicitudo seculi hujus animos eorum, qui sese terrenis negotijs implicuere. Is itaque qui reticet monita salutis, si quando æger, qui poterat sanari, mortem proinde incurrerit, pro certo ictus necis intulisse fertur. *Nullum* inquit *secretum, ubi regnat ebrietas.* Licet de corporeo vino possit intelligi, nullus enim ebrius juris est sui, & ideo utpote vas fictile cuncta diffundit: tamen est aliud vinum, quod nullum comitatur secretum. Quid igitur hoc in loco figuratur per secretum, nisi sapientiæ quodlibet mysticum, quod constat amatoribus mundi hujus non esse pervium? In nullo igitur secretum sapientiæ reperitur, in quo regnum ebrietatis esse probatur. Si vis ergo rimari arcana sapientiæ, insolens regnum ebrietatis fac tibi longius abesse. Quanta vero calamitas ex hac potione prodeat, oblivio judiciaria & mutatio causæ super filios pauperis exerta proclamat: tanto siquidem viget memoria præfatorum regum in discretione judiciorum, quanto constat eam esse longius remotam ab æstu mundanarum solicitudinum. Eo igitur sobrii sunt, quocirca labentis seculi blandimenta languescunt. Quis est iste pauper filiorum, cujus causam ii qui calice Babylonio ebriati sunt pervertunt, nisi ille *qui cum dives esset, pro nobis pauper factus est?* Causa namque in judicio pervertitur, cum per judicem iniquitatis innocens punitur, & reus ultione dignus impunitate donatur. Quod autem particulam dubitativam posuit, dicens, *Ne forte bibant*: ut opinor facultatem liberi arbitrii pronam esse ad utrumlibet, innotescere voluit, & maxime vergibilem in deteriorem partem, si vinculo amoris, sive timoris retenta non fuerit, latenter innuit. Sive per Lamuelem, qui inquo Deus, ut jam diximus, interpretatur, ratio humana, quæ ad imaginem Dei facta est, competenter designatur. Mater verò ejus, gratia Dei scilicet, interminatur sibi, ne potum perniciosum regibus, hoc est sensibus interioris hominis propinet: qui quamdiu rationi parent, tam diu vero regis vocabulo ritè censentur, quia actus hominis exterioris per eos regali censura comitante disponuntur. Illi nimirum si quando haustum fugitivæ felicitatis interius traxerint, repentè disciplinaris memoriæ expertes, quid vitandum, quidve sit faciendum, suborta caligine fœdæ dilectionis, haud discriminant. Dein causam filiorum pauperis mutant, cum operum spiritus, qui in consideratione sua debet esse pauper, fuerit in te compensationem in carnalem affectum [illegible].

Causa quippe nostri laboris, amor est fervens immarcessibilis quietis. Hujuscemodi Salomon vinum abhorrens, etiam suum spiritum servire compellit, ut libero gressu moveret animum ad præceptoria verba sapientiæ haurienda, ut adderetur capiti suo gratia, & torques collo suo.

IN CAPUT XXVI. PROVERB.

Sicut qui mittit lapidem in acervum Mercurii, ita qui tribuit insipienti honorem.] Is qui secularibus literis eruditus est, noverit secundum errorem gentilium, Mercurium esse Deum eorum, qui mercibus mutandis instare consuescunt: & quia institores plurimum opibus congregandis, unde fomes avaritiæ pullulat, omnes fermè invigilant, convenienter per vocabulum primatis, nomen ejus qui sibi famulatur, designari videtur. Itaque per nomen Mercurii, quivis avarus exprimitur. Quid in igitur mittere lapidem in acervum illius, considerandum est. Fuit consuetudo apud antiquos, ut si quempiam in sua affinitate avarum reperissent, repentè ad regiam viam currentes, & unusquisque eorum lapidem gestans, acervum inde ob dedecus avari congregaret. Postmodum omnis iter agens, cum a longe acervum lapideum cerneret, patrio more lapidem sumens in acervum protrahebat. Sicut ergo insipientes reputantur isti, qui magis dabant operam in collectione lapidum, quàm in avari morbo sanando: sic proculdubio expertes intellectus perhibentur, qui numerum imprudentium, qui rectè lapides vocitantur, quando sibi honorem augmentare conantur. Forsitan si conventus populi super eos qui cathedra pastorali fatuos, imo lapideos homines sublimant: una quoque super illos, qui injustè promoventur, acervum testimoniorum divinorum congererent, ab importunitate tantæ pestilentiæ aliquantisper torpescerent. Quid enim? Putasne quem sapientia non promovit, posse aliis prodesse, cum normam disciplinæ penitus nescierit, nec patriam, ad cujus gaudia plebs sibi subjecta invitatur, noverit? Minimè inquis.

IN CAPUT XVIII. SAPIENTIÆ.

Cum quietum silentium tenerent omnia, & nox in suo cursu medium iter haberet, omnipotens sermo tuus Domine exiliens de cœlo à regalibus sedibus durus debellator in mediam exterminii terram prosilivit gladius acutus, insimulatum imperium tuum portans, & stans replevit omnia morte, & usque ad cœlum attingebat stans in terra.] Alia translatio habet, Medium silentium, significans idem quod & quietum: etenim nocte media quietius silentium est circa nationem Dei, ubi deest auditor, licet adsit, qui de Deo loqui noverit, unde David ait, *Obmutui & humiliatus sum, & silui à bonis, & dolor meus renovatus est.* Silet vir Dei cum maximo dolore: silent aliter improbi, contempta sui creatoris majestate. Cor nimirum unius angore procellitur, mens autem alterius inepta lætitia resolvitur. Aliud silentium de Deo sequitur, *cum adest auditor, sed deest prædicator.* unde per Jeremiam dicitur, *Parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis.* Hæc quotidie videmus contingere, quoniam nequitia humanæ vitæ adeò prævaluit, quod & in prælatis & in subditis hujusmodi miseriam regnare nullus ambigit. Medium item silentium in corde humano profundissimè fit, cum desunt qui auditum vel aurium prædicatoribus applicare velint, nec adsunt doctores qui pandant verbum Dei. hinc etenim per Davidem dicitur, *Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est usque ad unum.* Nam cum unigenitus Dei filius nostram humanitatem assumpsit, et tot iste mentes mortalium non occuparat. Hoc utique silentium non omnes, sed omnia tenebant: quoniam creatura præter hominem, etiam universa suum opificem sua specie laudat. Cæterum nullus fermè tunc temporis circa pulchritudinem mundanæ molis laudem creatoris considerare noverat. Ac per hoc non solum homo, verum cæteræ creaturæ medium silentium colebant. Homo contemnens uti ratione, inferior autem factura, quia nemo sciebat ejus ordinem decentissimum plasmatori cunctorum referre, itaque nox in suo cursu medium iter habebat. Quid per noctis vocabulum aliud, quam ignorantia Dei. quid verò per cursum, nisi perseverantia ejusdem cæcitatis figuratur? Nox siquidem medium iter spoliato cursu peragit, cum nusquam recedens à pravitatis proposito deflectit. Medium item iter fuerat, quoniam in communis omnium error præfatus currebat. Tunc omnipotens de cœlo à regalibus sedibus prosilivit, utpote durus debellator. Per regales quidem sedes angelicæ virtutes, in quibus Dominus sedet, exprimuntur. Quod autem dicit eum prosiluisse, inopinatum adventum ejus designavit. Ipse revera durus debellator apparuit, quia fortem armatum, qui suum atrium custodiebat in pace, comprehendit, ligavit, spolia sibi distribuit, eumque juris impotem reddidit, infernum spoliavit, victor unde venerat, redit. In mediam terram exterminii saliens venit. Quid erat aliud genus humanum, nisi terra extra metam justitiæ translata? Ad hanc revocandam intra limitem pietatis sermo patris descendit, ut ipse nec illam recoleret, fereret fruges, parturientem custodiret: vel tuttam exterminii Judaicum populum, quem aper de sylva exterminavit, congruenter appellavit. *In medio eorum factum est homo ex semine David secundum carnem, prosiliens apparuit.* Sive mediam terram exterminii adiit, cum cor humanum, quod pluribus de causis medium nuncupatur, dignum esse divina exterminatione comprobavit. Sic enim improbi nonnunquam ad viam justitiæ revertuntur, cum eis prius exterminium emittere damnationis manifestatione demonstratur, quoniam vinculo dilectionis supernæ retineri nequeunt, vel timore gehennali perterriti, ad cultum sui creatoris revocandi sunt. Statim cum terram Dominus adit, subsequitur exterminium vitiorum. non possunt tenebræ pati lucem: videt homo ubi jacuit, cernit funes peccatorum, unde tractus exterris factus est. Saltat & ipsa in terram nostram extra terminum potenti virtute, pellat hostilem cuneum, qui conatur antiquo more possidere denuò nostri pectoris domicilium. Iste sermo gladius est acutus, pertingens usque ad divisionem animæ ac spiritus, discretor cogitationum. Quid plura? Nulla creatura impenetrabilis est ante aciem illius. Iste est quidem, cujus ictu filius à patre, mater à filia: & quod est difficilius, à voluntatibus suis homo separatur. Portat namque Dei filius insimulatum patris imperium, quoniam quæcunque habet ipse, habet & filius ejus. Quid est insimulatum imperium portare, nisi jussionem sine simulatione æquali jure hominibus prædicare? Ipse est enim nuncius paternæ voluntatis, ipse fert imperium illius: ipse percutit, vulnerat & medetur: provehit, coronat, glorificat. *Quippe pater non judicat quenquam, sed omne judicium dedit filio, ut omnes honorificent filium, sicut honorificant patrem.* Qui enim derogat uni, similiter derogat & alteri. Ipsa namque veritas dicit, *Philippe qui videt me, videt & patrem.* Hic verò patris imperium portavit, cum ei usque *ad mortem obediens extitit: Pater,* inquit, *si possibile est, transeat à me calix iste: veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu vis.* Portemus & nos imperium illius, mortificantes nosmetipsos cum vitiis & concupiscentiis: subjiciamus præceptis illius torosam cervicem, suscipiamus jugum ejus suave, per quod omnia gravia nobis levissima esse probantur. Istud est signum, quia amici illius vocamur, cum ejus mandatis paremus. Ipse enim dicit, *Vos amici mei estis, si feceritis quæ ego præcipio vobis: & stans,* inquit, *Replevit omnia morte.* Cum filius Dei carnem nostram induit, quasi surgens à lecto legis, in qua diu latuerat, inter homines apparuit. *Omnia* denique *replevit morte*, dicens unà omnibus, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto non potest intrare in regnum Dei. Replevit omnia morte*, cum non solùm actu, verùm cogitatione, regnum cœlorum amitti posse, stans extra contagionem totius maculæ, ut pote virgo natus de virgine, mundus de munda asseruit. Ait enim, *Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est eam in corde suo.* Quis igitur est liber mortis imperio? Istud nempe priusquam liceret, nullus fermè noverat, teste Apostulo, qui ait, *Sed peccatum non cognovi, nisi*

per leg. ... Nam concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret, *Non concupisces.* Sive Dominus fuerit, cum principe mortis triumphato, a mortuis resurrexit. Quamdiu enim passiones carnis humanæ sustinuit, tamdiu quasi nobiscum jacuit, sicut particeps nostræ corruptionis: verùm ubi resurrexerat, dictum est de eo, *Stetit Jesus in littore, non tamen cognoverunt discipuli, quia Jesus est.* Postmodum missis discipulis ad prædicandum Evangelium omni creaturæ, repleta sunt omnia morte, dum & anima originali transgressione astricta esse demonstratur, & carnis illecebris exterior homo submersus esse convincitur: quippe omnes peccaverunt, & egent gloria Dei. *Et usque ad cœlum,* inquit, *attingebat stans in terra.* Sicut homo inter nos erat, tanquam Deus cœlum regebat; cumque quod hominis est, agebat, in terra quidem stabat: cùm verò quæ solius divinæ potestatis esse perhibentur, operatus est, ad verticem usque cœli pertingebat. Itaque cuncta gubernans, & in terra stetit, & cœlum non deseruit. Stabat item in terra, cum corda terrena ad suam disciplinam persequendam convertebat. Stabat in cœlo, cum eosdem qui terrenis desideriis implicati tenebantur, ad consortium supernorum civium posse conscendere asserebat. Cœlis sursum adhærebat, cum eos quorum conversatio in cœlis erat, ne laberentur, regebat. Iste est sermo plenus veritatis, qui solum continet formam Dominicæ incarnationis. Potest hoc ipsum juxta moralitatem interpretari. Primum, inquam, silentium est velle peccare, sed conceptæ malitiæ facultatem, ad votum hominis nequam nullatenus occurrere. Quæ res quidem ex superni fontis redundanti clementia videtur manare, dum effectus iniquitatis pravæ menti subtrahitur: ne vel, si non eam super affectu sceleroso aliquotiens pœnituerit, durius puniatur. Est & aliud silentium, quod animus pravi hominis servat, dum legis utriusque sancita proponens, ex deliberatione se peccaturum decernit, sed solius timore pœnæ coercetur. Medium autem est silentium, quod est gravius atque nefandius cæteris, hominem velle peccare, & ea quæ male vult, implere posse, nec timore divini respectus, nec reverentia mortalium, id quod necessariè proponitur, agendum intermittere.

IN CAPUT XXXVIII. ECCLESIASTICI.

DUm quidam sapiens laudibus pro qualitate operum architectos efferret, historiam figuli supposuit, dicens: *Sic figulus sedens ad opus suum, convertens pedibus suis rotam. Qui in sollicitudine positus est semper propter opus suum, & innumera est omnis operatio ejus. In brachio suo formavit lutum, & ante pedes suos curvabit virtutem suam. Cor suum dabit, ut consummet linitionem, & vigilia mundabit fornacem.*] Post hæc artifices, quorum prærogativam descripserat, comprehendens, inquit: *Sine his omnibus non ædificatur civitas, & non inhabitabunt, nec inambulabunt, & in Ecclesiam non transilient.*] Æstimasne dubitandum, non posse civitatem construi sine opere figuli? Quis vel demens, inquam, hoc arbitratur? Quo fit, ut gratia hujus artificis uti cæterorum, unde in eodem loco tractat, mystico sensu intelligenda sit. Figulus igitur ad opus suum sedet, cum quilibet doctor Ecclesiæ mentes terrenis negotiis incumbentes conformare molitur, ut fiant vasa Dei non in contumeliam, sed in honorem assignanda. Rotam pedibus suis convertit, cum manifestis operibus corda subditorum suæ voluntati connectit. Quid enim humani cordis volubilitas, nisi rota circumacta? Hanc nimirū nullo modo aptius citiusve, quàm per exemplum religiosæ vitæ ad sui nutum potest volvere, ut mens terrena paulatim effigiata, & facibus superni amoris ad purum excocta, in vas electionis progrediatur. Illius quippe operatio penes multitudinem hominum ignota est, quia nulli potest esse scibile, quantum fructus cordibus audientium infuderit. In brachio lutum format, cum cor terrenum per exemplum laborum suorum ad id, quod idem ipse est, invitat. Ad hæc virtus ejus ante pedes suos curvatur, cum doctrina verbi operibus ejus respondere perhibetur. Item ante pedes virtus curvatur, cum secundum robur animi opus distribuitur: sive quia status animæ sola humilitate curvatur, tantum enim quivis sortis est, ut in ea tundatur: vel ante pedes virtutem opifex præmittit, cum operibus intentio non reflectit, sive dum præfert opera virtuti, quasi ante pedes virtutem submittit. Post hæc dat operam, vel linitionem perficiat. Quid enim aliud est linitio, quam vasis commutatio? etenim cum homo sit cœlestis abjecta contagione primi parentis, tunc resplendet forma in eo peracta linitionis. Postremò est admodum sibi vigilia necessaria, ut fornacem, in qua vas coquitur, mundare prævaleat. Post peractum officium prædicationis, restat labor vigiliarum prædicatori, ut si quicquam sordium sibi inhæserit, solerti manu detergat. Quid igitur est fornax, quæ fumatorio superno succenditur, nisi mens pastoris quæ super perditione membrorum suorum uritur? Hæc itaque mundanda est, quoniam rarò invenies quempiam prædicationis officio fungentem, quem vel favoralis aura non pulsaverit, vel inclementia judicii non redarguerit, seu remissior censura non verberarit: quo fit, uti necessariè vigilandum est in prædicationis administratione. Similiter expleto negotio adhibenda est opera vestigationis, ne quid lateat admixtum, per quod offuscetur merces strenuæ operationis.

IN PSALMUM XC.

QUia diabolus membra Christi in nocte, item in die tentare non desinit, testatur Psalmista, cum dicit: *Scuto circumdabit te veritas ejus, non timebis à timore nocturno, à sagitta volante in die, à negotio perambulante in tenebris, ab incursu & dæmonio meridiano.*] Juxta diversionem horarum exprimitur qualitas tentationum. Quid est scutum veritatis aliud, quàm amor justitiæ? Omnis namque amator justitiæ, assertor esse veritatis probatur. Porrò justitiam amplectendo, veritatem conatur tueri. A quinque, præcito nimirum assultu animæ infra scripto, mens fidelis eruitur, si scuto veritatis præmunitur. In primis e timore nocturno liber evadit. Timor quippe nocturnus præsens est vita, cujus caligine tendentes ad patriam, circumdamur: interim iter agentes sine intermissione bellum clandestinum atque forense, quod hostis antiquus administrat, toleramus. Veruntamen quanam parte ictus diriguntur contra nos, velut cæca caligine noctis circumsepti, nequaquam discernere sæpiusculè ad purum possumus. Qui si quando sagitta arcu dolositatis emissa, teipsum appetierit; quia summi regis præceptis te militaturum mancipasti, extunc scutum ejus arripuisti: exple promissum, caveto mentiri, ne sis quasi retrograda. Sic certè casso vulnere perspicies sagittam malignitatis à teipso declinantem. Quid igitur per sagittam, nisi iniquitas incursans improvisè? quid verò diei nomine, nisi discretio figuratur? Volat igitur sagitta per diem, cum remoto discretionis nubilo, percipit qui tentatur, id esse proculdubio peccatum quod virtutes animi molitur expugnare. Hostis nonnunquam cum homine negotium tractare videtur, cum eousque sibi delectationem patrandi sceleris ingerat, quòd etiam respuendi, vel agendi, quod ille persuadet, pendulus permaneat. Hic sanè nomen negotii sonare videtur. Negotium enim, quasi negans otium dicitur. Omnis itaque qui diabolicam impugnationem perpetitur, ad utrum liber vacillans efficaciam negotii sortitur. Nulla namque sibi requies conceditur, donec optio perseverantiæ seu ruinæ terminetur: cumque circa hæc inefficax plerumque reperiatur, utpote victus totas vires suas adversus agonothetam hujusmodi exerit: sed eum quem nutantem, quasi negotium tractantem inspicit, impetu statim validissimo percutit, & ad delectationis barathrum, quibus potest viribus pertrahit. Quæ res quidem per vocabulum incursus exprimitur. Quid plura? Sequitur vehemens furor dæmonii meridiani, quod sibi consensum fœdæ delectationi allicit: quoniam sicut sol cum centrum plagæ meridianæ ascenderit, quò altius surgat, non habet: ita verò malignus spiritus, postquam animam sibi consentiendo flexerit, locum superiorem quo possit irrepere, haudquaquam invenit.